

T.C. KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU
(OMBUDSMANLIK)

“GAZZE”

NAKBA OF HUMANITY

GAZA 2023

GERMANY 1945

**DÜNYANIN EN BÜYÜK AÇIK HAVA HAPİSHANESİNDEN
DÜNYANIN EN BÜYÜK ÇOCUK MEZARLIĞINA**

ÖZEL RAPOR

ŞUBAT 2024

T.C. KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU
(OMBUDSMANLIK)

“GAZZE”

NAKBA OF HUMANITY

ÖLÜM | YIKIM | YERİNDEN EDİLME

**DÜNYANIN EN BÜYÜK AÇIK HAVA HAPİSHANESİNDEN
DÜNYANIN EN BÜYÜK ÇOCUK MEZARLIĞINA**

ÖZEL RAPOR

ŞUBAT 2024

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU

Kavaklıdere Mah. Zeytin dalı Cad.
No: 4 Çankaya/ANKARA
iletisim@ombudsman.gov.tr
www.ombudsman.gov.tr

KDK Adına İmtiyaz Sahibi : Şeref MALKOÇ

Genel Koordinatör : Fatma BENLİ YALÇIN

Özel Rapor Çalışma Grubu : Burak COŞKUN
: Muhammed Akif SÜSLÜ
: Hamza GÜNAYDIN
: Muhammet Emin DUMANOĞLU
: Vildan ÇETİN
: Adem YILDIRIM
: Zübeyde BERKMAN

Görseller : AA - Anadolu Ajansı
: Birleşmiş Milletler
: Reuters
: Al Jazeera
: AFP - Agence France Presse
: AP - Associated Press

Yapım
Ajans Düş Pınarı
Birlik Mh. 465. Cd. No: 1/5 Çankaya / ANKARA
Genel Ağ: www.duspinari.com
e-posta: bilgi@duspinari.com
Grafik Tasarım : Pınar COŞGUN

Baskı: TBMM Basımevi
Basım Yeri ve Tarihi: Ankara, 2024
Baskı Adedi: 1.200

Hassas İçerik Uyarısı: Bu kitap, savaş suçları gibi hassas konuları işlemekte olup yaralı veya ölmüş insanları gösteren birçok detaylı görsel içermektedir.

“GAZZE”

NAKBA OF HUMANITY

ÖLÜM | YIKIM | YERİNDEN EDİLME

DÜNYANIN EN BÜYÜK AÇIK HAVA HAPİSHANESİNDEN
DÜNYANIN EN BÜYÜK ÇOCUK MEZARLIĞINA

ÖZEL RAPOR

ŞUBAT 2024

TAKDİM

Kamu Denetçiliğinin, "Gazze: Dünyanın En Büyük Açık Hava Hapishanesinden, Dünyanın En Büyük Çocuk Mezarlığına" başlıklı Özel Raporu'nda, 7 Ekim'den bu yana Gazze'de yaşanan insani felaketin boyutları ele alınıyor. Rapor'un sadece başlığı bile Gazzelilerin nasıl büyük bir insani felaketle karşı karşıya olduğunu gösteriyor. Hukuki açıdan bakıldığında başta yaşama hakkı ve insan onuru olmak üzere tüm diğer hakları kısıtlanmış, imha edilme tehlikesiyle yüz yüze olan Gazze halkının yaşadığı drama, tüm hukuk ve politika çevreleri duyarlı olmak zorundadır. Çünkü Gazze ve aslında Filistin, 1968'den bu yana devam eden insansızlaştırma ve sürgünü adım adım yaşamaktadır.

Rapor'la ilgili olarak resmî makamlar kadar, sivil toplum grupları, küresel insan hakları kuruluşları farklı açılardan yaşanan dramın boyutlarını ortaya koymuşlardır. 7 Ekim'de başlayan ve bugüne değin hız kesmeden devam eden vahşet, ruhumuzu ve vicdanımızı kanatıyor.

Kamu Denetçiliği Kurumumuzun hazırladığı bu Özel Rapor çalışması, başta Uluslararası Adalet Divanı ve Uluslararası Ceza Mahkemesi olmak üzere, ilgili tüm taraflarla paylaşılacaktır. 7 Ekim'den bu yana, savaş sırasında uyulması gereken savaş hukuku kuralları İsrail tarafından çok ağır şekilde ihlal edilmiştir. Kaldı ki Gazze'de yaşanan bir savaş değil, masum bir halkın çoluk çocuk yok edilmesi, yerinden sürülmesi, yersiz yurtsuz hâle getirilmesidir.

Özel Rapor'da dikkat çeken diğer hususlar ise Gazzelilerin maruz kaldığı katliamların üç ayrı başlıkta; soykırım, insanlığa karşı suç ve savaş suçu olarak soruşturulması talebi ve bunların detaylı analizlerdir.

İsrail yönetiminin 7 Ekim 2023 tarihinden sonra savaş durumunda olduğunu ilan ederek başlattığı Gazze'ye yönelik saldırılar, modern zamanlarda eşi benzeri görülmemiş büyük bir insani felakete yol açmıştır. Bütün dünyanın gözleri önünde çoğu kadın ve çocuk olmak üzere masum siviller İsrail güçlerinin ağır saldırıları altında, feci şekilde hayatları-

nı kaybetmiştir. Gazzeliler olarak İsrail'in sonu gelmeyen saldırı ve bombardımanlarından korunmaya çalışırken sığındıkları hastaneler bombalanmış, tüm bunların üstüne şiddetli açlık, susuzluk ve salgın hastalıklarla da mücadele etmek zorunda kalmışlardır.

Hastanelerin, cami ve kiliselerin bile bombalandığı, bebeklerin kuvözlerde ölüme terkedildiği, su ve yiyecek sıkıntısı yüzünden insanların açlıktan öldüğü bir kenttir artık Gazze...

Bunun yanı sıra tüm dünya halkları, katliamı yöneten ve artık "küresel kötülük" olarak adlandırılan Netanyahu ve çetesi ile değil, mazlum ve masum Gazzelilerle dayanışma içindedir. Dünya halklarından ve uluslararası resmî temsilciliklerden yükselen çağrılara rağmen başta Birleşmiş Milletler olmak üzere sorumluluk alması gereken kuruluşların tamamı, veto yetkisi, ticari ve güvenlik endişeleri gibi geniş bir baskı ve tehdit yelpazesıyla işlevsiz bırakılmıştır. İsrail saldırıları ne yazık ki durdurulamamıştır.

Gazze'ye kesintisiz bir şekilde insani yardım akışı da gerçekleşemediğinden, Gazze'de yüzlerce çocuk bir yandan İsrail'in hunhar saldırıları, diğer yandan sağlık imkânlarına erişimsizlik gibi sebeplerden, tüm dünyanın gözü önünde ölüme terk edilmektedir.

Aslınsa Batı düşüncesinin, özellikle hukuk sisteminin ve değerler dünyasının çöküşü anlamındaki bu sessiz seyrediş, insanın insanlığından uzaklaşması, kopması anlamına da gelmektedir. "İnsan"ı kaybetmemek ve küresel vicdanın sesini yitirmemek adına, adalete yeniden sarılmamız gerekiyor. Bu Rapor, adaleti sağlayabilmek için gereken önemli delilleri de içermektedir. Umulur ki; Gazze'de yaşadığımız insani dramın derhâl durması ve bir daha yaşanmaması için küresel adalet mimarisini, her türlü kısıtlamalarından arınmış, çifte standardı olmayan bir şekilde, yeniden işler bir hâlde inşa edebiliriz. Sadece Gazze halkının değil, dünya halklarının adaletten başka çıkış yolu yoktur.

İsrail-Filistin meselesinin adil biçimde çözümlenebilmesi için iki devlet temelinde bir çözüm olmalıdır. Kalıcı barış ancak 1967 sınırlarının kabulü ve başkenti Kudüs olan, bağımsız ve coğrafi bütünlüğe sahip bir Filistin devletinin kurulması ile mümkün olabilecektir. İsrail tarafından bölgeye taşınmış yerleşimcilerin, işgal ettikleri yerlerden çıkartılması gerekmektedir. Bu arada başta Mescid-i Aksa'nın ve diğer tarihî mabet ve eserlerin korunması da barışın ayrılmaz bir parçasıdır.

Kamu Denetçiliği Kurumumuza, başta Başdenetçi Sayın Şeref MALKOÇ ve Kamu Denetçisi Fatma BENLİ YALÇIN ve tüm çalışma ekibine, Özel Rapor'u hazırlayarak adalete sağladıkları katkı dolayısıyla teşekkürlerimi sunarım.

Numan KURTULMUŞ
Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı

SUNUŞ

Kamu Denetçiliği Kurumu, Anayasa'mızın 74'üncü maddesinde yer alan, "Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına bağlı olarak kurulan Kamu Denetçiliği Kurumu idarenin işleyişiyle ilgili şikâyetleri inceler" hükmüne istinaden, 6328 sayılı Kanun ile kurulmuş, Anayasal bir Kurumdur.

Kurumumuz, 6328 sayılı Kanun'un 5. maddesi gereğince "idarenin işleyişi ile ilgili şikâyet üzerine, idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını; insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelemek, araştırmak ve idareye önerilerde bulunmakla..." görevlendirilmiştir.

Kurumumuz, "İnsanların en hayırlısı insanlara en fazla faydası dokunandır" inancı ile "İnsanı yaşat ki Devlet yaşasın" ilkesini kendine rehber edinmiştir. Bu itibarla, idarenin hizmet kalitesinin yükseltilmesine, iyi yönetim ilkelerinin yerleşmesine, insan haklarının gelişmesine, insan odaklı bir idarenin oluşmasına katkı sağlamaya çalışmaktadır. Bu yönüyle Kamu Denetçiliği Kurumu, Devlet ile vatandaşları kucaklaştıran bir iradenin tezahürüdür.

Ombudsmanlık kurumlarının temel vazifesi; insan hakları ihlallerine yönelik iddiaları incelemek, tespitleri raporlaştırmak ve gerektiğinde muhataplarına tavsiye ve önerilerde bulunmak suretiyle insan haklarının korunmasına katkı sağlamaktır. Bu doğrultuda anayasal bir hak arama kurumu olan Kamu Denetçiliği Kurumumuza, 6328 sayılı Kanun ile toplumun geniş kesimlerini ilgilendiren konularda ve dünyanın herhangi bir yerinde insan hakları ihlallerinin yaşanması durumunda "Özel Rapor" hazırlama yetkisi verilmiştir.

Kurumumuz, faaliyette bulunduğu 10 yıllık süre içerisinde çok sayıda özel rapor çalışması yürütmüştür. "Türkiye'deki Suriyeliler" başlıklı özel rapor 2018 yılında, "Azerbaycan-Ermenistan Savaşında Ermenistan Silahlı Kuvvetleri Tarafından Gerçekleştirilen İnsan Hakları İhlalleri" başlıklı özel rapor 2020 yılında, "Karabağ İnsan Hakları İnceleme Raporu" 2021 yılında, "Ege Denizi'ndeki Geri İtmeler ve Boğulan İnsan Hakları" başlıklı özel rapor ise 2022 yılında, Rusya-Ukrayna savaşından kaçıp Macaristan'a giden Ukraynalılara ilişkin raporu, yine 2022 yılında hazırlanarak kamuoyuna duyurulmuş ve ayrıca ulusal ve uluslararası muhatapları ile paylaşılmıştır.

Bağımsız ve tarafsız olarak görevlerini yürüten ombudsmanlık kurumlarının hazırladıkları raporlar ve vermiş oldukları kararlar, insan hakları yargılamalarında uzman görüşü

olarak dikkate alınmakta ve ilgilileri tarafından hak ihlali iddiasını delillendirme amacıyla kullanılabilir-mektedir.

Hazırlamış olduğumuz “Gazze: Dünyanın En Büyük Açık Hava Hapishanesinden Dünyanın En Büyük Çocuk Mezarlığına” başlıklı Özel Rapor’umuzda, Gazze’de yaşanan insan hakları ihlalleri tüm aşamaları ile kapsamlı olarak değerlendirilmektedir. Bu özel rapor çalışmamızın başta Uluslararası Adalet Divanı ve Uluslararası Ceza Mahkemesi olmak üzere, ilgili tüm tarafları ile paylaşılması hedeflenmiştir. Özel rapor çalışmamızda, İsrail yönetimi ve güvenlik güçlerinin uluslararası insancıl hukukun ağır ihlaline sebep olan ve soykırım, insanlığa karşı suç ve savaş suçu olarak soruşturulması gereken eylemlerine detaylı olarak yer verilmiştir.

İsrail yönetiminin 7 Ekim 2023 tarihinden sonra savaş durumunda olduğunu ilan ederek başlattığı Gazze’ye yönelik saldırılar, son yüzyılda eşi benzeri görülmemiş bir insani felakete yol açmıştır. Bütün dünyanın gözleri önünde çoğu kadın ve çocuk olmak üzere masum siviller, İsrail güçlerinin ağır saldırıları altında hayatını kaybetmiştir. Gazze halkı, İsrail’in sonu gelmeyen saldırı ve bombardımanlarından korunmaya çalışırken tüm bunların üstüne şiddetli açlık, susuzluk ve salgın hastalıklarla da mücadele etmektedir.

İnsani felaketin tüm şiddetine ve uluslararası kamuoyundan yükselen çağrılara rağmen sorumluluk üstlenmesi gereken kuruluşların görevlerini yerine getirmemesi nedeniyle bugüne kadar İsrail saldırıları durdurulamamıştır. İnsani ateşkesin ilan edilemediği ve Gazze’ye kesintisiz bir şekilde insani yardım akışı sağlanamadığı her gün Gazze’de çocuklar İsrail saldırıları, açlık ya da sağlık hizmetine erişememe şeklindeki sebeplerden ötürü ölmeye devam etmektedir. İnsanlığın bugüne kadar ulaştığı teknolojilerle ürettiği tüm silahlar ve bombalar, Gazze’de insanlığın bugüne kadar elde ettiği tüm insani değerlerin ve kazanımların üzerine yağdırılmaktadır. Gazze’de insanlığın, insan haklarının, insani değerlerin, insan haysiyeti ve onurunun öldürülmesini ibretle izlemekteyiz.

Bu rapor vesilesiyle yaşanan tarifsiz acıya artık bir son verilmesi için bir defa daha acil ateşkes çağrısında bulunuyoruz. Binlerce masum sivilin ölmesine, yüz binlerce insanın yerinden edilmesine ve yaşadıkları yerlerin yaşanmaz hâle getirilmesine sebep olan eylemlerin faillerinin, işledikleri soykırım suçu da dâhil olmak üzere, insanlığa karşı suçların ve savaş suçlarının hesabını vermesi için uluslararası yargı mercilerinin gerekli soruşturmaları yürütmesi gerektiği beklentimizi bir kez daha ifade etmek isterim.

KDK olarak bu raporu hazırlamayı insan hakları sorumluluğumuz gereği bir görev saydık. Aynı zamanda da insanlığa karşı sorumluluğumuzun bir mesuliyetini yerine getirmeye çalıştık.

Özel Rapor’umuzun hazırlık çalışmalarını yürüten Kamu Denetçimiz Fatma BENLİ YALÇIN ile birlikte Kamu Denetçiliği Uzmanlarımız Burak COŞKUN, Muhammed Akif SÜSLÜ ve Hamza GÜNAYDIN’a, Kamu Denetçiliği Uzman Yardımcılarımız Muhammet Emin DUMANOĞLU, Vildan ÇETİN, Adem YILDIRIM, Zübeyde BERKMAN’a ve çalışmada mizanpajından basımına kadar emeği geçen, katkı veren herkese teşekkür ediyorum.

Şeref MALKOÇ
Kamu Başdenetçisi

ÖN SÖZ

Bir insan bir bardak temiz su içmeden kaç gün hayatta kalabilir ya da bir çocuk bir parça ekmek yemeden ne kadar dayanabilir?

Kendini savunma hakkı, dünyanın en yoğun nüfusuna sahip olan Gazze’de, zaten yıllardır İsrail ablukası altında olduğu için çok zor şartlar altında yaşayan 2,2 milyon insanın yerlerinden edilmesine ve üstlerine üç atom bombasına eş değer ölçekte bomba ve füze atılmasına gerekçe gösterilebilir mi?

Anestezi olmadan kolu ya da bacağı kesilen çocuklardan biri benim çocuğum olsaydı ya da anestezi olmadan sezaryen olan kadın bir yakınım olsaydı, ben bu acı ile nasıl başa çıkabilirdim?

Elektrik kesintileri sebebiyle kuvözden çıkarılan prematüre bir bebeğin veya ağır yara almış bir çocuğun sağlık hizmetleri sunulamadığından ölmesini beklemek zorunda kalmanın çaresizliğini tam olarak hangi cümle ifade edebilir?

Bu soruları vicdan sahibi herkes kendisine sormak zorundadır. Zira sadece beş ay önce dünyanın sonu gelse bu asla mümkün olamaz diyeceğimiz her şey, bugün tüm dünyanın gözleri önünde yaşanmış ve Gazze’nin gerçeği olarak yaşamaya devam etmektedir.

Zira Gazze’de İsrail saldırılarının en ağır bedelini, ölenlerin üçte ikisini oluşturan çocuklar ve kadınlar ödedi. Yüzyılın en yüksek sivil ölüm oranı ile 7 Ekim sonrası *tarihin en acımasız işgali* gerçekleştirildi. Bu ön sözün yazıldığı 30 Ocak 2024 tarihî itibarıyla, Gazze Şeridi’nde yaşayan 2,2 milyon insanın yüzde 5’i ya öldü ya yaralandı ya da kayıp. Bu ise en az 100 bin insan demek. 1,9 milyon insan yerinden edildi. Bu da bu insanların şu an evlerinde olmadıkları ve en temel ihtiyaçlarından yoksun oldukları anlamına geliyor. Gazze’nin neredeyse tamamı açlıkla mücadele ediyor. Gazze’nin kuzeyinde hayatta kalmayı başarmış yaklaşık 500 bin kişi, felaket ötesi bir açlık ile karşı karşıya. Ne durumda oldukları bile tam olarak bilinmiyor. Geriye kalan 1,5 milyonu aşkın insan için ise Birleşmiş Milletler Gıda Hakkı Özel Raportörü’nün ifadesiyle *“zaten yakın olan kıtlık artık kaçınılmaz”*.

Sadece dört ay içerisinde 365 km²’lik Gazze Şeridi’ne 65 bin ton ağırlığında 45 binden fazla bomba ve füze atıldı. Temel insani ihtiyaçların karşılandığı su ve enerji kaynakları ile yerleşim yerleri tahrip edildi. Gazze’nin büyük bir bölümü bundan sonra yaşanmaz

hâle getirildi. İsrail'in kendisini savunma hakkı da dâhil olmak üzere hiçbir gerekçe, masum sivil halk üzerinde uygulanan toplu cezalandırma, geniş çapta yıkım ve yerinden etme politikalarını meşru kılmıyor. İsrail'in uyguladığı eşi benzeri görülmemiş yoğunluktaki saldırıların gerçek hedefinin, **"eğer dünyanın kalanı tarafından durdurulamazsa"** Gazze Şeridi'ni tamamen işgal etmek ve Gazze'deki Filistinlileri ülke dışına sürmek olduğunu anlamak için sadece tarihî süreci yansıtan haritalara ve 7 Ekim'den sonraki saldırıların seyrine bakmak yeterli.

Çünkü İsrail güvenlik güçleri, Kuzey Gazze'den başlayarak 24 saat içinde yaşanan yerlerin terk edilmesi emrini içeren tahliye emirleri ile 11 Ekim'den itibaren Gazze halkını ayırım gözetmeyen saldırılarla adım adım güney sınırına sürdü, Kuzey Gazze kuşatması bitince güneydeki Han Yunus kentini bombaladı. Şimdi de sınırdaki son durak olan 64 km²'lik küçücük bir alanda bir milyonu aşkın insanın sığındığı Refah kentini bombalıyor. Çok kısa bir insani ara dışında İsrail yönetimi, saldırıları bir an olsun durdurmadı ve Amerika'nın desteğiyle ilk andan itibaren tüm ateşkes çağrılarını reddetti. BM Genel Kurulu, BM Güvenlik Konseyi, hatta Uluslararası Adalet Divanı kararlarını uygulamadı. Gazze topraklarını tamamen işgal etmeye çalışan İsrail yönetimi, Gazze'nin yönetimini tamamen ele alma ve bakanların katıldığı konferansla açıklandığı üzere burada yeni yerleşim yerleri kurma çalışmaları yürütüyor.

İsrail, süreci hızlandırmak için eşi benzeri görülmemiş bombalama ve yıkımın yanı sıra Avrupa-Akdeniz İnsan Hakları İzleme Örgütü (Euro-Med) Başkanının ifadesiyle **"Gazzelileri, Gazze'den dışarı atmak hatta öldürmek için açlığı silah olarak kullanıyor"**. Mısır sınırında bekleyen insani yardımların geçişine izin verilmiyor. Mantıken ve vicdanen kabul edilemez gerekçelerle, üstelik Adalet Divanının insani yardımı da içeren tedbir kararının hemen ertesi günü, Gazze'ye çok sınırlı yardım getirebilen tek kuruluş olan ve iki yüzü aşkın saldırıya uğramasına rağmen yerinden edilmiş 1,4 milyon insanı kapasitesinin dört katı fazlasıyla tesislerinde barındıran Birleşmiş Milletler Yakın Doğu'daki Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansı (UNRWA) fonları kesilmeye çalışılıyor. Böylece Gazzeliler için hayat ve ölüm arasındaki çok ince olan insani yardım bağı da kopartılmaya ve bombaların yanı sıra kıtlık ve salgın hastalıklarla Gazze Şeridi'nin işgali gerçekleştirilmeye çalışılıyor.

İsrail'in yüz yıldır devam ettirdiği yerinden etme, yıkım ve katliam politikasının ilk defa 7 Ekim'de başlamadığı aksi iddia edilemez acı bir gerçek. Filistin haritalarındaki değişim, İsrail henüz resmî olarak kurulmadan 1947 yılında yüzde 6,5 olan yüz ölçümünün, daha sonrasında yüzde 90'ları aştığını, Filistinlilerin yüz yıla yakın süredir sürekli olarak kendi ülkelerinden sürgün edildiğini göstermektedir. Tarih tekerrür ediyor ve günümüzde bütün dünyanın gözü önünde 2,2 milyon insan, söz konusu yıkım ve katliamların en ağırını yaşayarak ve en temel insani ihtiyaçlarından yoksun bırakılarak önce yerlerinden, sonra yurtlarından edilmeye çalışılıyor.

İsrail güvenlik güçlerinin Gazze Şeridi'ne yönelik saldırılarının tüm şiddetiyle devam ettiği ilk dört aylık süreçte hazırlamış olduğumuz bu Özel Rapor çalışmasında, İsrail yönetiminin uluslararası insancıl hukukun ağır ihlaline yol açan ve soykırım suçu da dâhil olmak üzere, insanlığa karşı suç ve savaş suçu olarak soruşturulması gereken eylemlerine yer verilmiştir.

Bu çalışma, yüz yıllık insan hakları müktesebatının konu İsrail olduğunda nasıl göz ardı edildiğini, 12 binden fazla çocuğun İsrail bombaları altında ölmesinin, hatta Filistinliler hâlen ülkelerinde iken ve

yıkıntılar arasında binlercesinin cesedi dahi bulunmamışken çocukların mezarları üzerine yapılacak yerleşim birimlerinin İsraili bakanlarca açıklanmasının bile uluslararası aktörleri harekete geçirmeye yetmediğini acı bir şekilde ortaya koymaktadır. Gazze'yi bir ölüm ve umutsuzluk yeri hâline getiren İsrail yönetiminin tüm eylemlerine bazı ülkelerin sınırsız destek vermesi, bazı ülkelerin ise toplu katliam ve yerinden etme politikaları acımasız bir şekilde uygulanırken üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmemesi tarihî bir utanç vesikası olarak zihinlerde kalacaktır.

Bugün ırkı, dili, dinî ne olursa olsun milyonlarca vicdanlı insan, Gazze'deki çocuk katliamlarını durdurabilmek için elinden gelen her şeyi yapmaya devam etmektedir. Artık devletlerin de bir araya gelmesi ve yüzyıllar geçse de asla unutulmayacak şekilde tarihe kara bir leke olarak geçecek bu yerinden etme, yıkım ve katliam politikalarını uluslararası bir barış gücü kurarak durdurması gerekmektedir. Acil bir kalıcı ateşkes ilan edilmeli, insani yardım koridoru kurularak hayati öneme sahip sağlık ve gıda yardımları ivedilikle bölgeye ulaştırılmalıdır.

İsrail tarafından yürütülen katliam politikalarına bu gün karşı çıkmayan herkes, İsrail'in Gazze'de işlediği soykırıma, insanlığa karşı işlenen suçlara ve savaş suçlarına ortak olmaktadır. Bu aşamada artık uluslararası hukukun gereği yapılmalı, Gazze'de işlenen soykırım suçu da dâhil olmak üzere insanlığa karşı suçlar ve savaş suçlarının cezasız kalmaması için yürütülmesi gereken yargı süreçlerinin hızlı bir şekilde işletilmesine destek verilmelidir.

İsrail-Filistin meselesinin adil biçimde ve diplomatik barışçıl vasıtalarla, iki devlet temelinde çözüme kavuşturulması için gayret sarf edilmeli; bağımsız gözlemci statüsüne sahip olan Filistin, artık tamamen İsrail tarafından yok edilmeden BM'de tam üye sıfatıyla devlet olarak tanınmalıdır. Kalıcı barış ancak 1967 sınırları temelinde, başkenti Doğu Kudüs olan bağımsız, egemen ve coğrafi bütünlüğü haiz bir Filistin Devleti'nin kurulması ile mümkün olabilecektir.

Bu Özel Rapor çalışması ile *"Dünyanın en karanlık anlarından biri"* olarak nitelendirilen bu tarihî süreçte herkesin elinden geleni yapma yükümlülüğü olduğunu; İsrail tarafından dört aydır her on dakikada bir öldürülen, her saatte bir kolu bacağı kesilen, korkunç yaralar alan, refakat edecek kimsesi kalmamış çocuklara karşı sorumluluğumuz bulunduğunu bir kez daha hatırlatmak istiyoruz.

Elinizdeki çalışma, çok uzun süren titiz bir çalışma sonucu hayata geçmiş olup, özellikle muazzam bir özveri ve emekle çalışmanın ana temelini oluşturan Kamu Denetçiliği Uzmanı Burak Coşkun'a, yüz yılı aşkın geçmişi bulunan bu sorunu her yönüyle tarihî arka planda açıklayan Muhammed Akif Süslü ve Hamza Günaydın'a ve 7 Ekim sonrası her gün yüzlerce verinin paylaşıldığı onlarca kaynak üzerinde çalışma gerçekleştiren Kamu Denetçiliği Uzman Yardımcılarımız Adem Yıldırım, Muhammet Emin Dumanoğlu, Vildan Çetin ve Zübeyde Berkman'a teşekkür ediyorum.

Özel Rapor Çalışma Grubu olarak gerçekleştirdiğimiz bu çalışmayı, yaşadıkları tarifsiz acının hesabı hiçbir zaman verilemeyecek olan *"Gazzeli çocuklara"* ithaf ediyoruz.

Av. Dr. Fatma BENLİ YALÇIN
Kamu Denetçisi

YERİNDEN EDİLMENİN ANLAMINI

“Yerinden edilme, yatak veya yastığın olmadığı anlamına gelir. Yatağınız yer ya da arabanız, örtünüz ise yıllardır depoda bekleyen, küf kokan, yıkanması mümkün olmayan bir çarşaftır. Yastığınız, evinizden yanınıza aldığınız tek kıyafet çantasıdır. Garip pozisyonlarda uyumaktan dolayı sürekli sırt ve bacak ağrısı çekersiniz. Soğuktan dolayı mide ve boğaz ağrısı, kaygıdan dolayı da baş ağrısı...

Yerinden edilmiş olmak, hiç su olmadığı anlamına gelir. Ellerinizi ve çamaşırlarınızı yıkayamazsınız. Yerinden edilmiş olmak, içecek temiz su olmadığı anlamına gelir. Kirli, hastalıklarla dolu su içmek zorunda kalabilirsiniz. Hatta susuzluktan ya da suyu içmekten ölebilirsiniz.

Yerinden edilmiş olmak, tuvalete gitmek istediğinizde sıranız gelene kadar 600 kişinin arkasında sıra beklemeniz gerektiği anlamına gelir. Sıra size geldiğinde, çabuk bitirmeniz için 500 kişi daha kapıyı çalacaktır ve tabii ki banyoda yıkanmak için su yoktur.

Yerinden edilmiş olmak, sıcaktan kokan birkaç kutu peynir dışında ne pişmiş yemek, ne ekmek, ne de başka bir yiyecek ve içecek olmadığı anlamına gelir. Ailenize ekmek almak için fırına gidersiniz. Yedi saat kuyrukta beklersiniz. Beklerken hava saldırısına uğrayabilirsiniz. Bazen size sıra gelmeden ekmek bitebilir. Sıra size gelse bile sadece bir paket verilir, o da bir öğüne bile yetmez. Yerinden edilmiş olmak, somun ekmeğinin ikiye veya muhtemelen dörde bölünmesi anlamına gelir; her ne olursa olsun, asla yeterli değildir. Önemli olan yemek yemenizdir ve bu büyük bir başarıdır.

Yerinden edilmiş olmak, her dakika 30 kez gökyüzüne bakıp başınıza yeni bir katliam geleceğini ve son dakika haberlerinin siz ve ailenizle ilgili olacağını hayal etmek anlamına gelir.

Yerinden edilmek, duş almanın gerçekleşmesi zor bir hayal olduğu anlamına gelir. Banyo yapmak imkânsız bir lükstür.

Yerinden edilmiş olmak, etrafınızda her zaman duyduğunuz ve gördüğünüz bombardımanın nereden geldiğini asla bilemeyeceğiniz anlamına gelir. Yerinden edilmiş olmak, şans ya da şanssızlık dışında elektriğin olmaması, cep telefonu pilinin olmaması, çağrı ya da mesajın olmaması, internetin olmaması, dünyayla iletişimin olmaması anlamına gelir. Ölebilirsin ve aileden hiç kimse öldüğünü bilmez.

Yerinden olmak; baskı, kaygı, gerginlik, açlık, ter, sıkıntı, yarılgı, üzüntü, karanlık, beklenti, çocuklar için korku, aile için korku, arkadaşlar için korku, gelecek için korku demektir. Lütfen, “yerinden edilmiş” kelimesini okuduğunuzda, üzerinde derinlemesine düşünün.”

Save the Children Personeli
Hasan'ın Dilinden...¹

¹ <https://opt.savethechildren.net/news/stories-gaza-what-it-means-be-displaced>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

KISALTMALAR

AA	Anadolu Ajansı
AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
BAE	Birleşik Arap Emirlikleri
Bkz.	Bakınız
BM	Birleşmiş Milletler
BMGK	Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi
C.	Cilt
HRW	İnsan Hakları İzleme Örgütü
ICC/UCM	Uluslararası Ceza Mahkemesi
ICRC	Uluslararası Kızılhaç Komitesi
IPC	Entegre Gıda Güvenliği ve Beslenme Aşaması Sınıflandırması
İİT	İslam İşbirliği Teşkilatı
İSG	İsrail Savunma Güçleri
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
MSF	Sınır Tanımayan Doktorlar
OCHA	BM İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi
OHCHR	BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği
RSF	Sınır Tanımayan Gazeteciler
S.	Sayı
s.	Sayfa
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
UAD	Uluslararası Adalet Divanı
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
UNFPA	BM Dünya Nüfus Fonu
UNHCR	BM Mülteciler Yüksek Komiserliği
UNICEF	BM Çocuklara Yardım Fonu
UNRWA	BM Yakın Doğu'daki Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansı
WCNSF	Wounded Child No Surviving Family
WFP	Dünya Gıda Programı
WHO/ DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü

İÇİNDEKİLER

TAKDİM.....	v
SUNUŞ.....	vii
ÖN SÖZ	ix
KISALTMALAR.....	xiv
GİRİŞ.....	1

1. BÖLÜM

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE FİLİSTİN VE İŞGAL EDİLMİŞ TOPRAKLAR

1.1. İsrail'in İşgal Politikasının Temeli.....	11
1.2. İsrail'in Filistin Toprakları Üzerindeki Dinî ve Tarihî İddiaları.....	16
1.3. Filistin İşgalinin İdeolojik Gerekçesi: Siyonizm	26
1.4. Osmanlı Hâkimiyeti Sonrası Filistin Toprakları.....	31
1.5. İkinci Dünya Savaşı Sonrası Filistin	39
1.6. Arap-İsrail Savaşları	53
1.7. Filistin'in Tanınma Süreci ve Barış Girişimleri	58
1.8. Çatışma ve İşgal Süreci	62
1.9. Birinci İntifada	66
1.10. Bağımsız Filistin Devleti'nin İlanı	70
1.11. İsrail-Filistin Sorununun Çözümüne Yönelik Görüşmeler.....	72
1.12. İkinci İntifada ve Sonrasındaki Gelişmeler	82
1.13. 7 Ekim Öncesi Bölgenin Durumu.....	108

2. BÖLÜM

7 EKİM VE SONRASI

2.1. Kronoloji	120
2.2. Filistin Resmî Açıklamaları.....	127
2.3. İsrail Resmî Açıklamaları.....	130
2.4. Gazze Şeridi'nde Son Durum.....	139
2.5. Devletlerin Politika ve Faaliyetleri	139
2.5.1. Türkiye	140

2.5.2. Amerika Birleşik Devletleri	148
2.5.3. Rusya	151
2.5.4. Fransa	152
2.5.5. İngiltere	154
2.5.6. Almanya	156
2.6. Uluslararası Kuruluşların Faaliyetleri	158
2.6.1. Birleşmiş Milletler (BM).....	158
2.6.1.1. BM Genel Kurulu	162
2.6.1.2. BM Güvenlik Konseyi.....	164
2.6.1.3. BM Kuruluşları	167
2.6.1.3.1. BM Yakın Doğu'daki Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansı (UNRWA)	167
2.6.1.3.2. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) (DSÖ)	171
2.6.1.3.3. BM Dünya Nüfus Fonu (UNFPA).....	174
2.6.1.3.4. BM Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF)	175
2.6.1.3.5. BM Dünya Gıda Programı (WFP)	177
2.6.1.3.6. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)	180
2.6.2. İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT)	181
2.6.3. Avrupa Birliği (AB)	183
2.7. Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşlarının Raporları	185
2.7.1. Uluslararası Kızılhaç Komitesi (ICRC).....	185
2.7.2. Uluslararası Af Örgütü (Amnesty International)	187
2.7.3. İnsan Hakları İzleme Örgütü (Human Rights Watch) (HRW)	198
2.3.4. Save The Children	202
2.7.5. Sınır Tanımayan Doktorlar (Médecins Sans Frontières) (MSF).....	206

3. BÖLÜM

İSRAİL'İN GAZZE'YE YÖNELİK SALDIRILARI VE ULUSLARARASI İNSANCIL HUKUK

3.1. Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi	215
3.2. Cenevre Sözleşmeleri ve Silahlı Çatışmalarda Sivillerin Korunması	217
3.2.1. Uluslararası İnsancıl Hukuk Kurallarının Ağır İhlaline İlişkin Cenevre Sözleşmesi Düzenlemeleri.226	

3.3. Roma Statüsü ve Uluslararası Ceza Mahkemesi	232
3.3.1. Mahkemenin Yargı Yetkisi	233
3.3.2. Mahkemenin Yargı Yetkisine Giren Suçlar	233
3.3.2.1. Soykırım Suçu	233
3.3.2.2. İnsanlığa Karşı Suçlar	234
3.3.2.3. Savaş Suçları.....	234
3.3.2.4. Saldırı Suçu.....	237
3.4. İsrail'e Yönelik Soykırım ve Savaş Suçu İddiaları.....	238
3.4.1. Uluslararası Ceza Mahkemesi'nde İsrail'in Savaş Suçları İşlediği İddiasıyla Açılan Davalar.....	238
3.4.2. Uluslararası Adalet Divanı'nda Güney Afrika Cumhuriyeti Tarafından İsrail'in Soykırım Suçu İşlediği İddiasıyla 29/12/2023 Tarihinde Dava Açılması.....	240
3.5. İsrail'in Uluslararası İnsancıl Hukuk Düzenlemelerinin Ağır İhlaline Yol Açan ve Soykırım, İnsanlığa Karşı Suç ve Savaş Suçu Olarak Soruşturulması Gereken Eylemleri.....	245
3.5.1. Halkın Göçe Zorlanması.....	247
3.5.2. Sivil Halkın Toplu Bir Şekilde Cezalandırılması, Toplu Katliam, Toplu Yok Etme, Ağır Yaralanmalara ve Gereksiz Acı Çekilmesine Sebep Olma.....	254
3.5.2.1. Çocuklara Yönelik İhlaller	262
3.5.2.2. Kadınlara Yönelik İhlaller.....	274
3.5.2.3. Engelliler, Yaralılar, Yaşlılar ve Kronik Hastalara Yönelik İhlaller	277
3.5.3. Gıdaya, Suya ve En Temel İnsani İhtiyaçlara Erişimin Durdurulması	280
3.5.4. Hastanelerin Bombalanması, Sağlık Çalışanlarının Hastaneleri Tahliyeye Zorlanması ve Sağlık Sisteminin İşlemez Hâle Getirilmesi	288
3.5.5. Yasaklanmış Silahların Kullanımı ve Silah Destekleri.....	294
3.5.6. Yerleşim Alanlarına Yaşanmaz Hâle Gelecek Şekilde Zarar Verilmesi.....	300
3.5.7. Birleşmiş Milletlere Ait Tesisler ve Mülteci Kamplarının Bombalanması	306
3.5.8. Okulların, Camilerin ve Kiliselerin Bombalanması, Mezarlıkların Tahrip Edilmesi	313
3.5.9. Keyfi Gözaltı, Gözaltında İşkence ve Kötü Muamele	320
3.5.10. Basın Mensuplarına Yönelik Saldırıları	323
SONUÇ	333
KAYNAKÇA	342

GİRİŞ

Bir asırdan fazla tarihî geçmişi olan işgal altındaki Filistin topraklarında bugüne kadar çok sayıda savaş ve çatışma yaşanmış, çatışma hâli düşük veya yüksek yoğunlukta her zaman devam etmiştir. Ancak İsrail'in Gazze Şeridi'ne yönelik 7 Ekim 2023 tarihinden sonra gerçekleştirdiği saldırılar, Filistin halkına daha önceki İsrail saldırıları ile mukayese edilemeyecek seviyede büyük zararlar vermiştir. Bugün Gazze Şeridi'nde yaşayan Filistin halkı, var olma haklarının tamamen inkâr edilmesi durumu ile karşı karşıyadır.

Tarihin hiçbir döneminde ve dünya coğrafyasının hiçbir yerinde, birer avuç insan, Filistin gibi avuç içi kadar bir toprağın, bu denli uzun ve sert mücadelesini yapmamıştır. Filistin üzerindeki mücadele modern çağın en uzun kavgasını teşkil etmektedir. 20. yüzyılda hiçbir mesele veya anlaşmazlık, Filistin meselesi kadar ağırlıklı olarak, milletlerarası politikanın bir mihver, bir ekseni hâline gelmemiştir. Milletlerarası politikaya bu kadar uzun süre ve bu kadar yoğun bir şekilde tesir eden başka bir mesele gösterilemez. Osmanlı İmparatorluğu'nun Orta Doğu'da bıraktığı boşluk, bugün hâlâ istikrarlı bir şekilde doldurulamamıştır.¹

İsrail hükümeti, Hamas'ın silahlı kanadı İzzettin El-Kassam Tugayları'nın, "İsrail'in Filistinlilere ve başta Mescid-i Aksa olmak üzere kutsal değerlerine yönelik sürekli ihlallerine karşılık verme" amacıyla 7 Ekim 2023 tarihinde başlattıklarını duyurdukları "Aksa Tufanı" operasyonuna karşı başlattığı "Demir Kılıç" operasyonunda, 16 yıldır karadan, denizden ve havadan abluka altında tuttuğu, 2,2 milyon Filistinlinin sadece 365 km² alanda yaşadığı, dünyanın en yüksek nüfus yoğunluğuna sahip Gazze topraklarına 65 bin tondan fazla bomba atmıştır.

İsrail güvenlik güçlerinin, dört ay gibi oldukça kısa bir sürede ve eşi benzeri görülmemiş bir şekilde sebep oldukları yıkım ve tahribat neticesinde, 30 Ocak 2024 tarihî itibarıyla yüzde 70'inden fazlası kadın ve çocuk olmak üzere 26 binden fazla Filistinli öldürülmüş, 65 binden fazlası yaralanmış, yerleşim yerleri yaşanmaz hâle getirilmiş ve Gazze nüfusunun yüzde 85'ine karşılık gelen 1,9 milyon kişi yerinden edilmiştir.

İsrail'in yerinden etme, yıkım ve katliam politikalarını acımasız bir şekilde hayata geçirdiği Gazze Şeridi'nde insanlar, mülteci kampları ve çadırlarda barınmaya çalışmakta; tam abluka şartları altında açlık, susuzluk ve salgın hastalıklarla mücadele etmektedir. Şayet uluslararası bir müdahale ile İsrail saldırıları engellenmez ve Gazze topraklarında kalıcı ateşkes tesis edilmez ise aklıktan kitlesel ölümler

¹ Fahir Armaoğlu, "Filistin Meselesi ve Arap-İsrail Savaşları (1948-1988)", 8. Baskı, Kronik Yayınları, 2023, s.9.

yaşanması veya 7 Ekim'den itibaren Gazze'nin güney bölgelerine doğru birden çok kez yerinden edilen nüfusun Mısır topraklarına doğru yönelmesi kaçınılmaz görünmektedir.

İsrail yönetimi, tüm dünyanın gözleri önünde uluslararası insancıl hukuk kurallarını ağır bir şekilde ihlal ederek işlediği savaş suçlarına rağmen bugüne kadar hiçbir yaptırımla karşılaşmamıştır. Hastaneleri çalışamaz hâle getirerek hasta ve yaralıları tedavi imkânından mahrum bırakan İsrail yönetimi, BM bayrağı altında faaliyet yürüten mülteci kamplarını bombalamaktan ve BM çalışanlarını öldürmekten bile kaçınmamış, ezici bir çoğunlukla insani ateşkes çağrısında bulunan BM Genel Kurulu kararlarına uymamış, yaşanan insani krize rağmen BM Güvenlik Konseyi'nden de insani ateşkese yönelik bir karar çıkmamıştır. İnsani yardım sağlanmasına ilişkin BM Güvenlik Konseyi ve Uluslararası Adalet Divanı tedbir kararı mevcut olmasına rağmen, insani yardım operasyonları İsrail güvenlik güçlerinin engellemeleri ile karşılaşmaktadır.

Özel Rapor çalışmamız, tüm yıkıcılığı ve şiddetiyle dört aydır devam eden İsrail saldırılarının Gazze Şeridi'nde sebep olduğu insancıl hukuk ihlallerini ele almaktadır. Üç ana bölümden oluşan Özel Rapor'un ilk bölümünde Filistin topraklarının İsrail tarafından işgal edilmesinin tarihî arka plan bilgisine yer verilmiştir. 7 Ekim'den itibaren yaşanan yerinden etme, yıkım ve işgal sürecinin aslında bugün başlamadığı, Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılmasından sonra sistematik ve planlı bir şekilde demografik yapının değiştirildiği, yaşanan gelişmelerin savaşlar ve işgallerle devam eden sürecin devamı niteliğinde olduğu ortaya konulmuştur.

İkinci bölümde Gazze'de 7 Ekim'den itibaren insani felaket ve yıkıma sebep olan sürecin uluslararası yansımaları incelenmiştir. Kendi içerisinde üç kısım olan bu bölüm, BM Güvenlik Konseyi daimi üyeleri başta olmak üzere devletlerin politika ve faaliyetlerini, Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği ve İslam İşbirliği Teşkilatı gibi uluslararası kuruluşların çalışmalarını ve uluslararası sivil toplum kuruluşlarının raporlarını içermektedir.

Üçüncü bölümde, ilk olarak uluslararası insancıl hukukta sivillerin korunmasına ilişkin düzenlemeler ele alınmıştır. Daha sonra her biri kendi içerisinde ayrı rapor konusu oluşturabilecek 10 ayrı başlıkta, İsrail'in Gazze Şeridi ağırlıklı olmak üzere Filistin topraklarında 7 Ekim'den sonra işlediği, uluslararası insancıl hukukun ağır ihlaline sebep olan ve soykırım suçu da dâhil olmak üzere insanlığa karşı suç ve savaş suçu olarak soruşturulması gerektiği değerlendirilen eylemlere yer verilmiştir. Bölüm başlıklarında aktarılan hususlar fotoğraflar ve video içerikleri ile desteklenmiştir. Karekodları paylaşılan videolar, Gazze ve Batı Şeria'da yaşanan insani krizi ve insancıl hukuk ihlallerini çok açık bir şekilde ortaya koyması bakımından önemlidir.

İsrail yönetimi, insancıl hukuk düzenlemelerinin ihlal edilmesini yasakladığı çok sayıda eylemi, uluslararası kamuoyunun gözleri önünde eş zamanlı olarak sistematik ve çok yoğun bir şekilde gerçekleştirmiştir. Basın kuruluşlarının haber içeriklerinden bu bölümlerin her birisi ile ilgili önemli kanıtlara ulaşılabilmesi mümkündür. Özel Rapor çalışmasında yer verdiğimiz içeriklerin, incelemesini yaptığımız ihlallerin sadece çok küçük bir bölümüne karşılık geldiğini belirtmek isteriz. İsrail güvenlik güçlerinin Gazze'de son dört ayda, her 10 dakikada bir çocuğun, toplamda ise 12 binden fazla çocu-

ğün ölümüne sebep olduğu dikkate alındığında, burada sadece birkaç sayfa ile özetlemek zorunda kaldığımız *Çocuklara Yönelik İhlaller* başlığının bile çok kapsamlı bir çalışmanın konusunu oluşturması mümkündür.

Özel Rapor çalışmamızın kaynaklarını ağırlıklı olarak BM kuruluşlarının raporları ile basın kuruluşlarının haber içerikleri oluşturmaktadır. Basın kuruluşları tarafından her gün paylaşılan yüzlerce içerik, çalışmanın yürütüldüğü süreç boyunca takip ve tasnif edilmiştir. Ülkelerin politikaları incelenirken Dışişleri Bakanlıklarının internet siteleri üzerinden paylaştıkları resmî açıklamalar esas alınmıştır. Video içeriklerinde, ağırlıklı olarak bu kuruluşların sosyal medya hesaplarında yaptıkları paylaşımlardan faydalanılmıştır. Bu kaynaklardan edinilen bilgilere ilave olarak Gazze'den ülkemize gelen kişilerin tanıklıklarına da başvurulmuştur.

Bu çalışmanın öncelikli amacı 7 Ekim'den sonraki süreçte, İsrail'in de taraf olduğu uluslararası anlaşmalar uyarınca çatışma zamanında sivillerin korunmasına ilişkin uluslararası insancıl hukuk düzenlemelelerinin ağır ihlaline sebep olan ve soykırım suçu, insanlığa karşı suç ve savaş suçu olarak soruşturulması gereken eylemleri belli bir tasnif içerisinde ortaya koyabilmektir. Savaş suçlarının kanıtlarını ağırlıklı olarak basın kuruluşlarının haber içerikleri oluşturduğundan, bu kaynakların henüz saldırılar devam ederken ve bilgiler güncelliğini korurken kayıt altına alınması ve raporlaştırılması önem arz etmektedir.

İsrail tarafından gerçekleştirilen eylemlerin uluslararası hukuktaki karşılığı olan soykırım suçu da dâhil olmak üzere insanlığa karşı suçlar ve savaş suçlarının soruşturmaları konu edilmesi ile ilgili olarak bugün hem Uluslararası Adalet Divanında, hem de Uluslararası Ceza Mahkemesinde devam eden yargı süreçleri bulunmaktadır. İsrail yönetimi ve güvenlik güçleri tarafından işlenen uluslararası insancıl hukuk ihlallerini tüm boyutlarıyla ortaya koyma çabasında olduğumuz Özel Rapor çalışmamızın bir amacı da bağımsız olarak faaliyet yürüten Kurumumuzun değerlendirmelerini bu yargı mercileri ile paylaşmaktır. Ayrıca, tarihî arka plan bilgisi ve 7 Ekim sürecinde yaşanan gelişmelere detaylı olarak yer veren çalışmamızın işgal altındaki Filistin toprakları meselesinde hafıza işlevi görmesi de amaçlanmaktadır.

Filistinlilerin, 1948 yılında topraklarının büyük bir bölümünün işgal edilmesi neticesinde farklı ülkelere göç etmek zorunda kalması ve mülteci durumuna düşmeleri "Büyük Felaket" anlamında *Nekbe* kavramı ile ifade edilmektedir. 7 Ekim'den sonra İsrail yetkililerinin tehdit ifadesi olarak kullandığı bu kavram, dört aylık süre sonunda çok daha ağır şartlar altında yeniden gerçeğe dönüşmüştür. Uluslararası insancıl hukukun ve uluslararası ceza yargısının işlemekte olduğu mevcut şartlar altında Gazze'de yaşayan Filistinlilerin çok daha ağır bir şekilde yerinden etme ve toplu katliam politikalarını yeniden yaşamak zorunda kalması, Filistinliler kadar insanlığın temel değerlerine de zarar verdiği için, Gazze'de yaşananların "*İnsanlığın Büyük Felaketi*" anlamında "*Nakba of Humanity*" olarak adlandırılması gerekmektedir. Rapor başlığında kullanılan, açık hava hapishanesi ve çocuk mezarlığı kavramları ise BM yetkililerinin ve uzmanların Gazze'de yaşanan durumu tarif etmek için kullandıkları kavramlardır. Bu başlık ile Gazze'de 7 Ekim öncesinde abluka siyasetiyle zaten çok zor olan yaşam şartlarının, 7 Ekim sonrasında insani felaket düzeyine geldiği anlatılmaya çalışılmıştır.

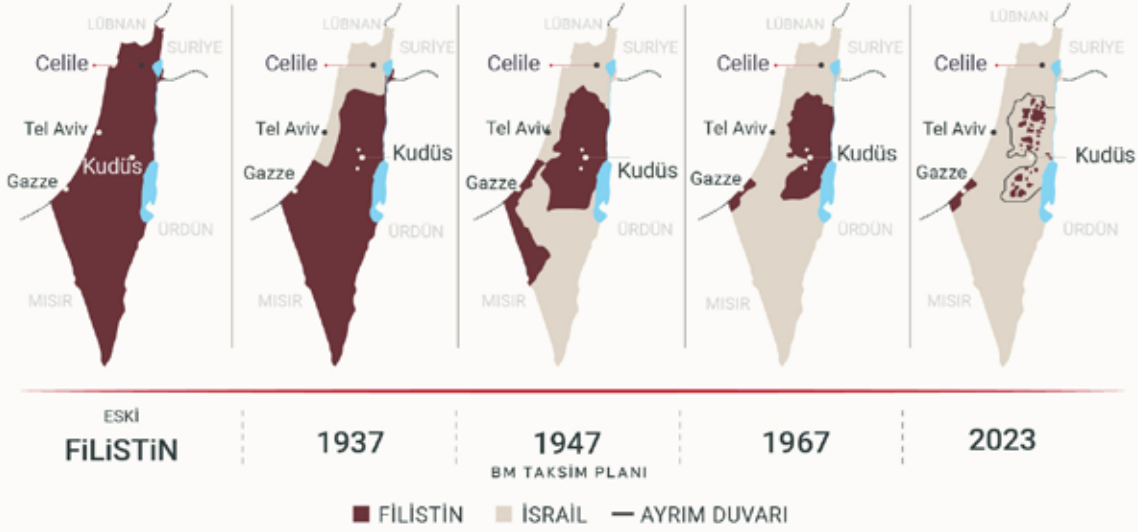

BÖLÜM

Geçmişten
Günümüze Filistin
ve İşgal Edilmiş
Topraklar

İşgal altındaki Filistin topraklarında 75 yıldır süren "BÜYÜK FELAKET": NEKBE

Filistinliler, İsrail'in 14 Mayıs 1948'de tarihi Filistin toprakları üzerinde kurulmasıyla zorunlu göçe ve katliamlara maruz kaldıkları o güne, "Büyük Felaket" anlamına gelen Nekbe ismini veriyor

İSRAİL, YAKLAŞIK 27 BİN KİLOMETREKARELİK VE %85'İNDEN FAZLASI TARİHİ FİLİSTİN TOPRAKLARI ÜZERİNE KURULDU

NEKBE SÜRECİ

1 MİLYONA YAKIN
Filistinli sürüldü

YAKLAŞIK 15 BİN KİŞİ
öldürüldü

675 KÖY VE KASABA
yok edildi

NEKBE 75 YILDIR SÜRÜYOR

- Nekbe, İsrail'in 1967'de işgal ettiği Batı Şeria ve Doğu Kudüs'te Filistinlilerin tehcir edilmesi ve Filistinlilerin topraklarında yasa dışı Yahudi yerleşim birimlerinin kurulması gibi yöntemlerle sürüyor
- Batı Şeria'da 700 binden fazla Yahudi yerleşimci bulunuyor
- 1948'den bu yana Filistinli mültecilerin sayısı dünya genelinde 6 milyonu aştı

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE FİLİSTİN VE İŞGAL EDİLMİŞ TOPRAKLAR

Filistin Devleti

Filistin Devleti¹, başkenti Doğu Kudüs olup İsrail tarafından uluslararası hukuka göre 1967 yılında işgal edildikten sonra halihazırda idari olarak işgal altındaki Batı Şeria'nın Ramallah kentinden yönetilmektedir.

Filistin'in tarihi Filistin topraklarının bir kısmında yani Doğu Kudüs, Batı Şeria ve Gazze'de kurulmasını talep ettiği topraklar, tarihi Filistin topraklarının sadece %22'sine tekabül etmektedir. 6 bin 220 km²'nin 360 km²'sini coğrafi olarak Batı Şeria ve Doğu Kudüs ile bağlantısı kalmayan Gazze Şeridi oluşturmaktadır. İşgal altındaki Filistin topraklarında yaşayan Filistinlilerin yaklaşık %91'ini Müslümanlar, %9'unu Hristiyanlar, %1'ini Samiri Yahudileri ile Dürziler oluşturmaktadır.²

Filistin Merkezi İstatistik Bürosu verilerine göre³ 2023 yılı sonunda dünya genelindeki tahmini Filistinli sayısı yaklaşık 14,63 milyondur. Filistin Devleti sınırlarında 2,2 milyonu Gazze Şeridi'nde, 3,3 milyonu Batı Şeria'da olmak üzere yaklaşık 5,5 milyon Filistinli yaşamaktadır.⁴ 1948 bölgesinde 1,75 milyon Filistinlinin ikamet ettiği tahmin edilmektedir.

Batı Şeria'da km² başına 575,9 kişi, 16 yıldır İsrail'in kara, hava ve deniz kuşatması altında bulunan Gazze Şeridi'nde ise km² başına 6 bin 100 kişi düşmektedir.⁵ Bu nedenle Gazze Şeridi, dünyanın en yoğun nüfusuna sahip yeridir.

¹ Filistin Devleti ülke künyesi için bkz. <https://www.mfa.gov.tr/filistin-kunyesi.tr.mfa>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

² <https://www.aa.com.tr/tr/muslumanlarin-kirmizi-cizgisi-kudus/filistin/903450>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

³ <https://www.pcbs.gov.ps/>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

⁴ Arap ülkelerinde 6,56 milyon, diğer ülkelerde 772 bin Filistinlinin ikamet ettiği tahmin edilmektedir. Filistin Merkezi İstatistik Ofisi'nin paylaştığı son verilere göre, Orta Doğu'dan Güney Amerika ve Avustralya'ya kadar uzanan küresel diasporada yaklaşık 7,3 milyon Filistinli yaşamaktadır.

⁵ 20.700 km² baz alındığında İsrail'de km² başına 466,5 kişi düşmektedir.

İsrail Devleti

İsrail Devleti⁶, Batı Asya'da Akdeniz'in güneydoğu kıyısında ve Kızıldeniz'in kuzey kıyısında yer almaktadır. 14 Mayıs 1948 tarihinde David Ben Gurion öncülüğünde Tel-Aviv'de toplanan Yahudi Millî Konseyi kuruluşunu ilan etmiştir. Uzun ve dar bir şekilde sahip olan İsrail, Orta Doğu'da Doğu Akdeniz kıyısındadır. Batısında Akdeniz, kuzeyinde Lübnan, kuzeydoğusunda Suriye, doğusunda Ürdün, güneybatısında Mısır ve hem batı hem de doğusunda sırasıyla Filistin toprakları olan Gazze ve Batı Şeria ile komşudur.⁷

İsrail'in sınırları ve buna bağlı olarak yüzölçümü, kuruluşundan bu yana üç yönden etrafını çevreleyen Arap ülkeleriyle yaptığı dört savaş neticesinde büyük değişikliklere uğramıştır. I. Dünya Savaşı döneminde (1914), Filistin topraklarında 38 bin 754 Yahudi, 70 bin 429 Hristiyan ve 611 bin 098 Müslüman nüfus yaşamaktayken⁸ bölgenin demografik yapısı Müslüman nüfus aleyhine dramatik şekilde değişikliğe uğratılmıştır. Filistin'in bulunduğu topraklar hâlen Osmanlı İmparatorluğu'na aitken ve Yahudi nüfus %10 dahi değilken İngiliz Dışişleri Bakanı Balfour adıyla anılan Balfour Deklarasyonu ile Yahudi ulusuna ait bir yurt kurulacağı deklare edilmiştir.

I. Dünya Savaşı sonrası Filistin toprakları İngiliz mandasına alınmış, II. Dünya savaşı sonrası Nazi zulmünden kaçanlarla birlikte Yahudi nüfusunun %31'e çıkması sağlanmıştır. Yeni yerleşimciler ve onların evlerinden çıkarmaya çalıştığı Araplar arasında sürekli çıkan çatışmalar nedeniyle İngiltere ve ABD'nin önderliğinde konu BM'ye taşınmış ve BM Genel Kurulu, Filistin topraklarının iki halka taksimini tavsiye eden 29 Kasım 1947 tarih ve 181 sayılı karara imza atmıştır. Buna göre; Kudüs hariç toplam yedi bölgeye ayrılan Filistin topraklarının yarısından fazlası, nüfusun sadece %31'ini teşkil eden Yahudilere verilmiştir. Kudüs ve çevresinin ise milletlerarası bir statüye kavuşturulması öngörülmüştür. Böylece İngiltere'nin talebiyle 1947 yılında Birleşmiş Milletler tarafından, İngiliz mandasındaki Filistin topraklarının yarından fazlası güneydeki Necef Çölü'nün Akabe Körfezi kıyılarına kadar uzanan büyük bir kısmının kurulacak Yahudi devletine verilmesi planlanmıştır. Karar öncesi Yahudilere ait topraklar %6,5 iken, Filistin topraklarının yarısından fazlasının Yahudilere verilmesini öngören bu BM kararı hiçbir zaman uygulanmamıştır.

⁶ İsrail Devleti ülke künyesi için bkz. <https://www.mfa.gov.tr/israil-kunyesi.tr.mfa>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

⁷ <https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0srail>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

⁸ TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt. 13, s. 94.

Filistin, İsrail Siyasi Haritası, www.harita.gov.tr

Yahudi yerleşimciler, zamanla güçlendikten sonra göçler neticesinde sayılarının artmasının ve sağlanan silahların yardımıyla kendilerine ayrılan bölgeleri işgale başlamışlar, buralarda yaşayan Arapları ya öldürmüşler ya da tedhiş yoluyla göçe zorlamışlardır. İngilizlerin bölgeden çekilmesi ve İsrail Devleti'nin ilanı üzerine (14 Mayıs 1948) başlayan savaş sonunda Batı Şeria toprakları, Kudüs şehrinin doğu yarısı ile Nablus, El-Halil ve Gazze Şeridi dışında Filistin'in %78'i İsrail'in eline geçmiştir (1949). 1956, 1967 ve 1973 Savaşlarında ise bütün Sînâ Yarımadası ile Batı Şeria toprakları, Suriye'nin Golan Tepeleri ve Kudüs şehrinin tamamı işgal edilmiştir. Daha sonraki yıllarda meydana gelen siyasi gelişmeler neticesinde Sînâ Yarımadası Mısır'a iade edilmiştir. Erihâ Bölgesi ve Gazze Şeridi'ne de Filistin Devleti'nin kontrolünde özerklik verilmiştir.⁹ **Uluslararası hukuka göre 1967 savaşıdan sonra işgal edilen topraklar İsrail Devleti'nin bir parçası olarak sayılmamaktadır.**

Dolayısıyla Filistin'in işgali ve burada yaşayan Filistinlilerin sistematik şekilde zorunlu göçe ve katliamlara maruz kalması yeni bir hadise olmayıp; tam bir asrı aşan süredir devam etmektedir.

Süreç içinde Filistin topraklarına sürekli bir şekilde yerleşimci taşınması ve Filistinlilerin yerlerinden edilmeleri ile nüfus dengesi bozulmak istenmiştir. BM Filistinli Mültecilere Yardım Ajansına göre, 1 Haziran 1946 ila 15 Mayıs 1948 tarihleri arasında doğal ikamet yeri Filistin olan ve 14 Mayıs 1948 tarihinde İsrail'in kurulması sonucunda, İsrail'in işgal politikaları neticesinde evini ve geçim kaynağını kaybeden kişiler, "Filistinli Mülteci" olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım içerisinde 07 Ekim 2023 tarihindeki Gazze'nin işgali öncesinde 6,4 milyon insan girmekteydi. BM Genel Kurulunun, Filistinli mültecilerin topraklarına geri dönüş hakkını teyit eden yaklaşık 50 kararı olduğu bilinmektedir.¹⁰ Ancak geri dönüş İsrail ile Filistin arasında görüşmelerin gerçekleştirildiği en ılımlı zamanlarda dahi kabul edilmemiştir.

Dünyada en çok göç alan ülkelerden biri olan İsrail'in yasaları dünyanın dört bir yanından İsrail'e Yahudilerin göçünü teşvik etmekte ve böylece bütün Yahudilerin İsrail'de toplanmasını istemekte olup yerlerinden edilen Filistinli mültecilerin mülklerine ve gayrimenkullerine dönüşleri engellenmektedir.¹¹ 1950 yılında çıkarılan "Gaiplik Yasası"yla 1948 yılındaki savaştan kaçarak evlerini terk eden Filistinlilerin mülkleri istimlak edilmeye başlanmış ve 1948 savaşı sonrası İsrail'e dönüşen topraklarda evlerini terk etmek zorunda kalan Filistinlilerin bu mülklerini geri almaları kesin bir şekilde engellenmiş, İsrail işgali altındaki topraklarında bulunan evlerinden kaçan Filistinliler Doğu Kudüs'teki evlere yerleştirilmiş, Doğu Kudüs'ün 1967 yılında işgal edilmesinden sonra 1970 yılında çıkarılan "Hukuki ve İdari İşler Yasası" ile de şu anda Doğu Kudüs'te bu mülklerin çoğunda Filistinliler yaşamasına rağmen, İsraililerin 1948'den önce Yahudilere ait olduğu iddia edilen varlıklar üzerinde hak iddia etmelerinin önü açılmıştır.

⁹ TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt. 23, s. 181-183.

¹⁰ www.aa.com.tr/tr/dunya/israilin-kurulmasiyyla-topraklarindan-goc-ettirilen-filistinlilerin-sayisi-75-yilda-8-kat-artti-2927832, Erişim Tarihi, 13/11/2023.

¹¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. "Yurttaşlık Yasası ve Geri Dönüş Kanunu" başlığı.

1.1. İsrail'in İşgal Politikasının Temeli

İsrail Merkezi İstatistik Bürosu verilerine göre İsrail'in nüfusu günümüzde 9 milyon 656 bine ulaşmıştır. Bu nüfusun 2 milyon 37 bini Araplardan, 513 bini ise Arap olmayan Hristiyanlardan oluşmaktadır. Yıllık nüfus artış hızı 2023 yılında %2,3 olarak gerçekleşmiştir.¹²

Filistin Devleti sınırlarında 2,2 milyonu Gazze Şeridi'nde, 3,3 milyonu Batı Şeria'da olmak üzere yaklaşık 5,5 milyon kişi yaşamaktadır.¹³

Demografik durum İsrail tarafından ciddi bir şekilde analiz edilmekte ve çeşitli araştırmalara konu edilmektedir. İsrail'in bu araştırma ve analiz sonuçlarına göre planlı bir politika takip ettiği anlaşılmaktadır.

İsrail parlamentosuna Mayıs 2018'de dönemin İsrail Sivil İdaresi Başkan Yardımcısı Uri Mendes tarafından 2050'ye kadar Filistinlilerin nüfus artışına ilişkin öngörülerin yer aldığı bir rapor sunulmuştur. Sivil İdare, İsrail Savunma Bakanlığının işgal altındaki Filistin topraklarını yürütme koludur ve söz konusu rapor, komitenin talebi üzerine hazırlanmıştır. Raporda, Mayıs 2018'de Batı Şeria'daki Filistinli nüfusunun 2,5 ila 2,7 milyon arasında olduğu, 2050 yılında ise bu sayının 6 milyona çıkmasının öngörüldüğü, Gazze'de 2,1 milyon olan nüfusun ise 2050 yılında 4 ila 4,3 milyona yükselmesinin beklendiği, Batı Şeria ve Gazze Şeridi'ndeki Filistinlilerin nüfusunun 2050'de en az 10 milyona yükseleceği, İsrail İstatistik Kurumunun verilerine göre de 2050'de İsrail'de 10,6 milyon Yahudi ve 3,2 milyon Arap olmasının beklendiği, Akdeniz ile Ürdün Nehri arasındaki bölgede, 2050'de Filistin nüfusunun 13 milyona, Yahudi nüfusunun ise 10,6 milyona ulaşmasının beklendiği, eski Sovyetler Birliği'nden gelen büyük Yahudi göçü dalgasının sona ermesinden bu yana demografik dengede Filistinlilerin nüfusu artarken Yahudi nüfusun azaldığı, İsrail'in, Filistin topraklarını Arap sakinleriyle ilhak etmesi durumunda demografik dengedeki Yahudilerin oranında daha fazla düşüş yaşanacağı belirtilmiştir.¹⁴

2020 yılında Yahudi Politikaları Araştırma Enstitüsü tarafından yapılan bir araştırmaya göre Avrupa'da yaşayan Yahudi nüfusun yaklaşık 1 milyon 300 bin olduğu, 19. yüzyılda dünyadaki Yahudi nüfusunun yaklaşık %90'ının Avrupa'da yaşadığı ve bu nüfusun son 50 yılda %60 oranında azaldığı, 1880'lerde dünyadaki Yahudi nüfusunun %88'i Avrupa'da yaşarken, bu oranın 1945'de %35'e, 1970'te %26'ya ve 2020'de %9'a gelebileceği belirtilmiştir.¹⁵

¹² 1967 savaşından sonra işgal edilen topraklar uluslararası hukuka göre İsrail Devleti'nin bir parçası olarak sayılmamaktadır. Bu tarihten önceki sınırlar içinde yüzölçümü 20.700 km²'dir ve bunun 445 km²'si göllerle kaplıdır. Bu rakam fillen işgal altındaki 5.678 km² Batı Şeria, 1150 km² Golan tepeleri ve 373 km² Gazze Şeridi topraklarıyla birlikte 27.900 km²'yi bulmaktadır. 1983 sayımında 3.349.997 olan İsrail'in nüfusu 1993 yılında 5 milyonu aşmış, 1998'de 5.740.000 olarak gerçekleşmiştir. TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt. 23, s. 181-183.

¹³ Arap ülkelerinde 6,56 milyon, diğer ülkelerde 772 bin Filistinlinin ikamet ettiği tahmin edilmektedir. 2023 yılı sonunda dünya genelindeki tahmini Filistinli sayısı yaklaşık 14,63 milyon olsa da Batı Şeria ve Gazze'den ibaret hâle gelen Filistin'in 2023 yılı nüfusu "diasporadaki" Filistinliler çıkartıldığında 5.483.450 olarak gerçekleşmiştir. Batı Şeria nüfusu 3.256.906, Gazze nüfusu 2.226.544'dür. Filistin Merkezi İstatistik Bürosu verisine göre 2017-2019 arası nüfus artış hızı %3,8 olarak açıklanmıştır. 2023 yılı nüfus artış hızını %2,28 olarak gösteren kaynaklar da bulunmaktadır. Batı Şeria'nın yüzölçümü 5.655 km², Gazze Şeridi yüzölçümü 365 km²'dir. Toplam yüzölçümü ise 6.020 km²'dir.

¹⁴ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tarihi-filistin-topraklarindaki-arap-nufusunun-artisi-israili-endiselendiriyor/2460206>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

¹⁵ <https://tr.euronews.com/2021/01/27/avrupa-daki-yahudi-nufusu-son-50-y-lda-yuzde-60-azald>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

Hayfa Üniversitesi'nde nüfus bilimci olan Profesör Arnon Soffer'in Ağustos 2022'de Ordu Radyosu'na verdiği demeçte, Yahudi ve Arap nüfusunu yanı sıra İsrail'de ikamet eden ve vatandaş olmayan yüz binlerce Yahudi olmayan insanı da dikkate alarak analiz ettiği rakamlara göre; 7,45 milyon Yahudi ve diğerlerinin yanı sıra 7,53 milyon Arap İsraili ve Filistinlinin İsrail tarafından İsrail toprakları olarak adlandırılan bölgede, yani İsrail'e ek olarak Batı Şeria ve Gazze Şeridi'nde yaşamakta olduğu, Yahudilerin Ürdün Nehri'nin batısında yaşayanların %47'sinden daha azını oluşturduğu, İsrail nüfusunun çoğunun, bölgede egemen bir azınlık hâline gelmesi nedeniyle içine sürüklendiği tehlikeden habersiz olduğu, İsrail vatandaşı olmayanların sayısı dikkate alındığında Yahudi oranının toplamın %46 ila %47'si arasında kaldığı, 2021 yılı sonunda İsrail'de Batı Şeria'daki yerleşimlerdeki İsraililer dâhil 9,449 milyon insan yaşadığı, bunlardan 6,982 milyonunun (%74) Yahudi, 1,99 milyonunun (%21) Arap ve 472 bininin (%5) Arap ve Yahudi olmayan nüfustan oluştuğu, son yıllarda İsrail'de doğum oranı daha yüksek olsa da ölüm oranının da yüksek olduğu; bu durumda ortalama olarak Yahudi nüfusundan çok daha genç olan Arap nüfusunun daha hızlı arttığı anlamına geldiği, Merkezi İstatistik Bürosu'nun 2065 yılında toplam nüfusun 35 milyon olacağı öngörüsüne atıfla İsrail'in Batı dünyasının en kalabalık ülkesi olduğunu kaydederek,

"Nerede oturacağız? Nerede duracağız?"

şeklinde sorduğu belirtilmiştir.¹⁶

İsrail'in bakış açısı Filistinlilerin nüfus artış hızına, 2050'deki, 2065'deki demografik yapıya, işgal ve ilhak sonrasında demografik yapının nasıl olacağına ve bölgede egemen bir azınlık hâline gelme korkusuna odaklanmakta; bu bakış açısı ve sonraki yıllara ilişkin nüfus analizlerinden temelini alan *"Nerede oturacağız? Nerede duracağız?"* sorusu İsrail'in geçmişten beri sürdürdüğü ancak 2023 yılında eşi benzeri görülmemiş şekilde gerçekleştirdiği yerinden etme, işgal ve soykırım politikasını şekillendirmektedir.

7 Ekim 2023 tarihinde, İsrail Başbakanının *"Gazzelilere şunu söylüyorum: Artık gidin, çünkü her yere güçlü bir şekilde operasyon yapacağız."*¹⁷ ifadesi, 9 Ekim'de İsrail Savunma Bakanı Yoav Gallant'ın *"Gazze'ye tam kapsamlı abluka uyguluyoruz. Elektrik, gıda, su, yakıt olmayacak. İnsansı hayvanlarla savaşıyoruz ve buna göre hareket ediyoruz."*¹⁸ sözleri 16 senedir abluka altında olan Gazze'ye tam abluka uygulanması, 13 Ekim'de İsrail'in Gazze'nin kuzeyinde yaşayan 1 milyon insana evlerini terk ederek güneye gitmeleri için 24 saat süre vermesi, akabinde önce kuzeyi, sonra kuzeyden güneye kaçan insanları ve hastaneler dâhil tüm alt yapıyı vurması, sonrasında 24 Ocak 2024 tarihinde Gazze'nin en büyük ikinci kenti olan Han Yunus'u kuşatması, Han Yunus'tan Akdeniz sahiline olan yolları tanklarla kapatması ve ana yolları kapatıp bombalama başlattıktan sonra tahliye emri vermesi, 27 Ocak 2024 tarihinde Adalet Divanı'nın İsrail'in soykırımdan yargılanacağını ifade etmesi ve tedbir kararı

¹⁶ <https://www.timesofisrael.com/jews-now-a-minority-in-israel-and-the-territories-demographer-says/>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

¹⁷ <https://www.gov.il/en/departments/news/statement-by-pm-netanyahu-7-oct-2023>, Erişim Tarihi: 07/01/2024.

¹⁸ <https://www.voaturkce.com/a/israil-savunma-bakani-insansi-hayvanlarla-savasiyoruz-7303050.html>, <https://www.aa.com.tr/tr/ayrimcilikhatti/ayrimcilik/new-york-merkezli-orgut-israilli-bakanin-sozlerini-savas-sucuna-cagri-olarak-niteledi/1817315>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

vermesi üzerine aynı gün ABD'nin, ertesi gün İngiltere ve sekiz ülkenin 1,4 milyon Gazzeliyi tesislerinde barındıran UNRWA'nın fonlarını durdurduğunu açıklaması, böylece zaten 1,9 milyon yerinden edilmiş Filistinli aylardır ekmek, su dâhil en temel ihtiyaçlarından yoksunken, **yaşam ve ölüm arasındaki ince bağın da tamamen kopartılarak**, güneyde Mısır sınır kapısına kadar sürülmüş olan Gazzelilerin ülke dışına çıkmak zorunda kalmalarının hızlandırılması, üstelik Adalet Divanı'nın tedbir kararının hemen akabinde 29 Ocak 2024 tarihinde 14 İsraili bakanın ve milletvekillerinin katıldığı görkemli bir toplantı ile Gazze'ye Dönüş Konferansı düzenlenerek, öldürülen on bini aşkın çocuk mezarı üzerinde yapılacak olan yeni yerleşim yerlerinin haritasının paylaşılması ve 7 Ekimden sonra gerçekte tek amacın **uluslararası toplum tarafından durdurulmadıkları müddetçe** 2,2 milyonluk Gazze halkının bir daha dönmemek üzere binlerce yıldır yaşadıkları ülkelerinden kovulmalarının olduğunun açıkça deklare edilmesi, Bakan Ben Gvir'in "Gazze'den göçü cesaretlendirmeye ihtiyacımız var" sözleri, Yerleşim Lideri Daniella Weiss'in "İsrail'in güney kapısının açık olduğu, Gazze'deki halkın dünyanın herhangi bir yerine gideceklerini" ifade etmesi, hatta Maliye Bakanının Gazze'de savaşan askerlere yerleşim için öncelik verileceğini beyan etmesi **7 Ekim'den itibaren tüm yapılan toplu cezalandırmaların temel amacının 2,2 milyon Filistinlinin yerlerinden edilmesi olduğunu, bunun da, İsrail'in nüfus politikaları ekseninde yürütülen yaklaşımın açık bir sonucu olduğunu göstermektedir.**

Topraklarının yarısından fazlası Necef Çölü'nden meydana gelen, 445 km²'si göllerle kaplı olan İsrail'in, nüfus yapısı, kültürel ve ekonomik alışkanlıkları da dikkate alındığında mevcut toprak yapısıyla, yüksek nüfus artış hızıyla ve göç ile sürekli artan nüfusu barındırmasının mümkün olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla 1983 yılından bu yana nüfusu yaklaşık 3 kat artan (% 288,2) İsrail'in hâlen sürekli ülkesine yönelik Yahudi göçünü teşvik etmesi, tarihî işgale, yayılmacılığa ve yerleşimcilere dayalı İsrail politikasının, Gazze'deki Filistinliler yurtlarından çıkarılsa dahi devam edeceğinin ve yeni yerleşim birimleri açmak için öldürme, tutuklama, el koymalar ile duvarlar arasında sıkıştırılmış Batı Şeria üzerinden devam edeceğinin göstergesidir.

İsrail Yahudi Ajansı tarafından açıklanan verilere göre, dünya genelinde Yahudi sayısı 15,7 milyon olup ABD yaklaşık 6,3 milyon ile en büyük ikinci Yahudi nüfusa sahiptir. İsrail dünya ölçeği ile kıyaslandığında km² başına düşen nüfus yoğunluğuna ve kısıtlı yüzölçümüne rağmen kurulduğundan bu yana sürekli İsrail'e yönelik Yahudi göçünü özendirmeye çalışmaktadır. Bu durum mevcut toprakların göç ile gelen nüfus için yeterli olmayacağını göstermektedir.

Siyonistlerin ve dünyadaki en genişlemeci ve yayılmacı ülke olan İsrail'in "Arz-ı Mev'ûd" olarak isimlendirdiği toprakların Tanrı tarafından kendilerine vadedildiğine inandığı tarihî bir gerçektir. İsrail, Filistin, Mısır, Lübnan, Ürdün, Suriye, Irak, İran, Suudi Arabistan'ın kuzeyi ve Türkiye'nin güneydoğusunu içine alan geniş bir alanı kapsayan "Arz-ı Mev'ûd", Türkiye sınırları içerisinde yer alan 22 ili de kapsamaktadır.

İsrail, temelini "seçilmişlik" anlayışından alan ırka dayalı bir politika izleyerek sadece Yahudi nüfusun göçüne izin verirken Filistinlilerin sürekli ve zorla göç ettirmek zorunda bıraktığı bir göç politikası izlemektedir. Sadece Yahudi nüfusun göçüne izin verilen bir göç politikasının,

kısıtlı yüzölçümüne ve km² başına düşen nüfus yoğunluğuna rağmen mevcut toprak yapısıyla göç ile gelen veya nüfus artışı hızıyla sürekli artan nüfusu barındırması mümkün olmamasına rağmen nüfusu nu son 40 yılda 3 kat artırmanın nedenlerinin açıklığa kavuşturulması, ülkemizin de içerisinde olduğu 9 egemen ülkeyi kapsayan "Arz-ı Mev'ûd"un bir devlet politikası olup olmadığı ve günümüzde Filistinliler üzerinde yürütülen acımasız işgal politikasının anlaşılabilmesinin gereğidir.

Dolayısıyla günümüzde Gazze'deki acımasız işgal ve soykırımla kendisini gösteren İsrail-Filistin meselesinin tarihsel ve ideolojik sebepleri anlaşılmadan meseleyi anlamak mümkün değildir.

İsrail'in kuruluş adımları İngiliz Dışişleri Bakanının adını taşıyan Balfour Deklarasyonu ile atılmış olup İngiliz gazeteci ve yazar Arthur Koestler'in ifadesiyle,

"Bir millet resmen, ikinci bir millete, bir üçüncü milletin ülkesini vadedmiştir."

Böylece henüz topraklar Osmanlı Devleti hâkimiyeti altındayken ve Yahudi nüfusunun ancak %5 olduğu bir dönemde İsrail devletinin kurulacağı ifade edilmiş ve Siyonist ideolojinin etkisi neticesinde, ***"Topraksız bir halk için, halksız toprak"*** sloganıyla ve küresel baskı altında "vadedilmiş" topraklara yönelik kitlesel hareket gerçekleştirilmiştir.

Dört bin seneyi aşkın süredir Filistinlilerin yaşadığı Filistin toprakları gerçekte "halksız bir toprak olmadığından" Edward Said'in tanımıyla, ***"yüzyılın en uzun işgali"*** sürekli Filistinlilerin kendi topraklarından çıkartılması ile sonuçlanmıştır. 21. yüzyılda da 6,4 milyon Filistinlinin kayıtlı mülteci olması yeterli olmamış, Gazze Şeridi'nde de 19.01.2024 tarihinde geniş katılımlı bir konferans ile açıklanan "uluslararası toplum tarafından durdurulmadıkları müddetçe yerleşim birimlerinin kurulması" için "yüzyılın en yüksek sivil ölüm oranı"¹⁹ ile 7 Ekim sonrası "tarihin en acımasız işgali" gerçekleştirilmeye devam etmektedir.

Yaşanan tarihsel süreç; 9 Aralık 1917 tarihinde İngilizlerin Kudüs'ü işgaline kadar Filistin topraklarını hâkimiyeti ve idaresi altında bulunduran Osmanlı İmparatorluğu'nun zayıflamasıyla bölgede bir Yahudi devletinin kurulması hedefini de içeren siyonist projenin hayata geçirilmesi için yakalanan fırsatın, Yahudi nüfusun Filistin topraklarına sistematik ve planlı bir şekilde yerleştirilerek demografik yapının değiştirilmesi amacının gerçekleştirilmesi ile sağlandığını ve 1948 Savaşı ile Filistin topraklarının %78'inin, 1967 Savaşı ile de Filistin topraklarından geriye kalan, Kudüs'ün de içinde yer aldığı Batı Şeria ve Gazze Şeridi'nin işgal edildiği sürecin Yahudiler için yurt edinme idealinden Filistinlilerin varlığını ortadan kaldırma hedefine doğru evrildiğini göstermektedir.

¹⁹ <https://www.milliyet.com.tr/dunya/israilliler-de-kabul-etti-7047452>; Erişim Tarihi: 07/01/2024

Yurt Edinmeden Soykırıma Uzanan Tarihsel Süreç

Yurt Edinme İdeali	Göç	Toprak Edinme	Çatışma	Yerinden Etme	Savaş	İşgal	Soykırım
--------------------	-----	---------------	---------	---------------	-------	-------	----------

31 Ocak 1970 tarihinde Britanyalı Bertrand Russell'ın ifade ettiği;

"Filistin halkının trajedisi şudur: Ülkelerinin süper güçler tarafından başka halklara yeni bir devlet inşa etmeleri için verilmesi. Sonuç, yüzbinlerce masum Filistinlinin sürekli olarak evsiz konuma getirilmesidir ve her yeni çatışmada evsizlerin sayısı artıyor. Dünya bu kontrolsüz katliam oyununa ne zamana kadar tahammül edecek? Şu çok açık ki, mülteciler sürüldükleri yere dönmek için her hakka sahiptir, çatışmalar boyunca hakları yok sayılsa bile. Dünyanın her yerinde hiçbir insan ülkelerinden dışarı çıkarılmasını kabul edemez ve hiç kimsenin kabul etmeyeceği bu zulmü, kimse Filistin halkından isteyemez. Mültecilerin ülkelerinde sürekli olarak yerleşimci konumunda olmaları, Orta Doğu'da asıl hakiki göçü doğurmuştur."

sözleri Filistin coğrafyasında yakın tarihte yaşanan durumun özeti niteliğindedir.

Bugün ise mülteci ya da evsiz olabilmek için hayatta kalabilmeniz gerekmektedir. Şanslıysanız ve hayatta kalabildiyeniz, hayatta kalmaya devam edecek kadar gıdaya ve suya ulaşmayı başarabilirsiniz; mülteci kampındaysanız ya da hastanedeyken üzerinize bomba düşmeden yaşamayı başarabilirsiniz ve bir gün uluslararası kuruluşların, devletlerin ve uluslararası kamuoyunun baskısıyla işgal ve soykırım biter diye içinizdeki ümidi koruyabilmeniz gerekmektedir. Ancak artık geri dönebilecek bir eviniz bulunmamaktadır.

Uluslararası kuruluşların, devletlerin ve uluslararası kamuoyunun işgal ve soykırımın bitmesi için baskı yapmaması ya da bir girişimde bulunmaması için düşmanlarla çevrilmiş bir coğrafyada barış, demokrasi ve yaşam mücadelesi verdikleri söylemini yayan İsrail yönetimleri, Batı devletlerinin ve kamuoyunun desteğini yanına çekmek için siyasetten medyaya, ekonomiden lobilere, sinemadan diplomasiye geniş bir araçlar setini kullanmaktadır. Elbette Avrupa ve Amerika'da İsrail'in işgal politikalarına ve hukuk ihlallerine karşı çıkan ve Filistin davasını destekleyen pek çok aydın, yazar, sanatçı ve siyasetçi bulunmaktadır. Fakat genel tabloya bakıldığında, Batılı ülkelerin İsrail'e verdiği destek, İslam dünyasında bir çifte standart ve ihanet tavrı olarak görülmektedir.²⁰

Nitekim Siyonizm için, **"Siyonist olmak için Yahudi olmanız gerekmez. Ben bir Siyonistim"**²¹ diyen ABD Başkanı Biden'in toplu cezalandırma ve soykırım suçuna Kongre'nin onayına dahi sunmadan silah desteği vermesi ve ilk andan itibaren BMGK'de ateşkes talebine engel olması, aynı şekilde İsrail'in güvenliğine "kalıcı bağlılık"tan²² söz eden Başkanların, kendi yönettikleri ülkelerinin çıkarlarından daha

²⁰ İbrahim Kalın, Ben, Öteki ve Ötesi, İslam-Batı İlişkileri Tarihine Giriş, s. 437-438.

²¹ <https://www.trthaber.com/haber/dunya/siyonistim-diyen-bidenin-israile-yakin-baglari-806322.html>; Erişim Tarihi: 07/01/2024

²² <https://www.al-monitor.com/originals/2022/07/biden-lapid-sign-jerusalem-declaration>; Erişim Tarihi: 07/01/2024

çok İsrail'in çıkarlarını önceleme sebepleri ile Batılı ülkelerin uluslararası kuruluşların ve kamuoyunun katliamın boyutu ne kadar büyük olursa olsun İsrail'e verilen koşulsuz desteğinin ve İsrail'in sahip olduğu dokunulmazlığın altında yatan tarihsel ve ideolojik sebeplerin ortaya konulması gerekmektedir.

Bu koşulsuz desteğin tarihsel ve ideolojik sebeplerinin anlaşılmasının yanı sıra dünyanın her yerine yayılmış Yahudileri, bir başka devlete ait olan, yerli ve kadim Filistin halkının yaşadığı Filistin topraklarına yönlendirmeyi başaran ideolojinin ve bu topraklarda dört bir tarafı Müslüman ülkelerle çevrili bir Yahudi devleti kurmaya giden sürecin de nasıl gerçekleştiğinin anlaşılması gerekmektedir.

İsrail devletini kurmak için ihtiyaç duyulan Yahudi göçü, sonrasında Batı toplumlarında Yahudilere yönelik artan baskı ve zulümle kendiliğinden gerçekleşse de, hem bu göçü başka bir ülkeye değil de Filistin topraklarına yönlendirmek hem de Batı ülkelerinde Yahudilere yönelik baskı ve zulüm artmadan önceki dönemde Yahudileri Filistin topraklarına yönlendirmek için ekonomik gücün yanı sıra teopolitik mitlere ve ideolojiye de ihtiyaç duyulmuştur. İhtiyaç duyulan ekonomik güç Yahudi zenginler aracılığıyla, siyasi güç ise önce İngiltere, daha sonra Amerika aracılığıyla sağlanmış, iki dünya savaşında oluşan kargaşa ortamı ise siyonistler için hedefe ulaşmada kolaylık sağlamıştır.

İhtiyaç duyulan tarihsel, politik ve teolojik güdü ve bağ ise kaynağını Tevrat'tan alan "politik teoloji" ile sağlanmıştır. "İdeoloji" ihtiyacı ise temelini yine politik teolojiden alan siyonizm ile giderilmiştir. Böylece yurt edinmeden soykırımı uzanan bir süreci yönetmek ve meşruiyet kazandırmak için gerekli tüm altyapı hazır hâle getirilmiştir.

Yurt Edinme İdealini Sağlayan Mitler ve İdeoloji			
Seçilmişlik İnancı	Vadedilen Topraklar	Kehanetler	Siyonizm

1.2. İsrail'in Filistin Toprakları Üzerindeki Dinî ve Tarihi İddiaları

İşgal ve Soykırımın Temel Argümanı: "Seçilmişlik" ve "Vadedilen Topraklar" Miti

Yahudi toplumu, mensubu olduğu inanca dayanarak halkına işgallerinin meşru gerekçesini Filistin topraklarını da içerisine alan "Arz-ı Mev'ûd" olarak isimlendirilen toprakların Tanrı tarafından kendilerine vadedildiği, bu toprakların kendi hakkı olduğu ve uzun süreden beri bu toprakların hâkimi oldukları iddiası ile açıklamaktadır.

"Yer, yeryüzü, toprak" anlamındaki "arz" ile "söz verilmiş, vadedilmiş, söz, vaat" anlamındaki "mev'ûd" kelimelerinin birleşiminden oluşan "Arz-ı Mev'ûd", "Tanrı Yahve/Yehova tarafından Hz. İbrahim ile onun soyundan gelenlere verilmesi **vadedilen topraklar**" olarak tanımlanmakta, Yahudilerin **"seçilmişlik" anlayışı ile özdeşleştirilmektedir.**²³

²³ Ayrıntılı bilgi için bkz. TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt. 3, s. 442-444.

Kitâb-ı Mukaddes'te Hz. İbrâhim'e yapılan vaatte, "Mısır ırmağından büyük ırmağa, Fırat ırmağına kadar olan bölge" (Tekvîn, 15/8), Hz. Mûsâ ve Yeşu'a yapılan vaatte, "Ayak tabanınızın basacağı her yer sizin olacak" denilmiştir (Tesniye, 11/24; Yeşu, 1/3).²⁴

**Arz-ı Mev'ûd'un İsrail, Filistin, Mısır, Lübnan, Ürdün, Suriye, Irak, İran, Suudi Arabistan'ın kuze-
yi ve Türkiye'nin güneydoğusunu içine alan geniş bir alanı kapsadığı anlaşılmaktadır.**²⁵

İsrail'in ilk başbakanı olan Ben Gurion'un,

"Filistin'in bugünkü haritası, İngiliz manda yönetimi tarafından çizilmiştir. Yahudi halkının, gençlerimiz ve yetişkinlerimizin yerine getirmesi gereken bir başka haritası vardır, Nil'den Fırat'a kadar..."

şeklindeki sözü **devletin daha kuruluş aşamasındaki hedefini net bir şekilde açıklamıştır.**²⁶

Vadedilen toprakların sınırları kesin olarak bilinmemektedir. Ancak başkenti Kudüs olarak düşünülen "Arz-ı Mev'ûd" üç aşamada betimlenmektedir. Buna göre birinci aşamayı, Kudüs ve çevresi; ikinci aşamayı Nil'den Fırat'a kadar olan bölge ve Türkiye'nin bir kısmını da içine alan Orta Doğu; üçüncü aşamayı da bütün dünya oluşturmaktadır.²⁷

İşgal altındaki Filistin topraklarında inşa edilen Yahudi yerleşim merkezleri ise, (İsrail'deki) Yahudilerin büyük çoğunluğu için "Tanrı tarafından vadedilen" topraklar üzerinde yer aldığından, bütün bunlar, onların gözünde Tanrı'ya olan sadakatlerinin bir gereği olarak uygulanan politiklardır. O nedenle de,

²⁴ TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt. 3, s. 442.

²⁵ Arz-ı mev'ûdun sınırları Ahd-i Atik'te daha ayrıntılı olarak şu şekilde verilmektedir: Güney sınırı: "Tsin çölünden Edom boyunca olacak ve cenup sınırınız şarka doğru Tuz denizinin ucundan olacak ve sınırınız Akrabbim yokuşundan cenuba doğru dolaşacak ve Tsin'e geçecek ve onun uçları Kadeş-Barnea'nın cenubunda olacaklar ve Hatsar-Addar'a çıkacak ve Atsmon'a geçecek ve sınır Atsmon'dan Mısır vadisine kadar dolaşacak ve onun uçları deniz yanında olacaktır" (Sayılar, 34/3-5; Tesniye, 15/2-4). Buradaki Tsin çölü Kadeş'in kuzeydoğusunda yer almakta ve arz-ı mev'ûdun güney sınırını teşkil etmektedir. Tuz denizi bugünkü Ölüdeniz'dir. Akrabbim yokuşu Ölüdeniz'in güneyinde, bugünkü Nakb es-Safâ, Hatsar-Addar Kadeş-Barnea'nın kuzeybatısındaki Vâdilkudeyrât, Atsmon da Vâdilkudeyrât'ın batısındaki yerdir. Mısır vadisi ise, Gazze'nin güneybatısındaki Akdeniz'e açılan Vâdilarîş'tir. Arz-ı mev'ûdun güney sınırını belirten bu ifade, Ruhban metnine aittir ve Negev'in büyük bir kısmını arz-ı mev'ûda katmaktadır. Batı sınırı: "Büyük deniz ve onun kıyısı olacaktır" (Sayılar, 34/6; Yeşu, 1/4). "Garp denizi"de (Tesniye, 11/24) denilen bu deniz Akdeniz'dir. Kuzey sınırı: "Büyük denizden Hor dağına kadar kendinize işaret koyacaksınız. Hor dağından Hamat'a girilecek yere kadar işaret koyacaksınız ve sınırın uçları Tsedâd'da olacak ve sınır Zifron'a çıkacak ve onun uçları Hatsar-Enan'da olacaktır" (Sayılar, 34/7-9). Arz-ı mev'ûdun kuzey sınırı, Ahd-i Atik'in diğer yerlerinde Lübnan olarak belirtilmektedir (Tesniye, 11/24; Yeşu, 1/4). Söz konusu Hor dağının Güney Anadolu'daki Toros dağları olduğu da ileri sürülmüştür (Ancien Testament, s. 326); fakat genel kanaat, bunun Lübnan dağı (Cebelilübnan) olduğu yönündedir. Esasen Ahd-i Atik'in hiçbir yerinde arz-ı mev'ûdun kuzey sınırı Lübnan bölgesini aşmamaktadır. Doğu sınırı: "Ve şark sınırınız için Hatsar-Enan'dan Şefam'a kadar işaret koyacaksınız ve sınır Şefam'dan Ain'in şark tarafında Ribla'ya inecek ve şarka doğru Kinneret denizinin yanına dokunacaktır ve sınır Erden'e inecek ve uçları Tuz denizi yanında olacaktır" (Sayılar, 34/10-12). Kinneret denizi Taberiye gölüdür. Ahd-i Atik'te doğu sınırı "büyük ırmak, Fırat ırmağı" olarak da gösterildiği hâlde (Tekvîn, 15/18; Tesniye, 11/24; Yeşu, 1/4), Sayılar, 34/10-12'de Rab Yahova tarafından Hz. Mûsâ'ya çizilen doğu sınırı Taberiye ve Lut göllerinin doğu tarafındaki bölgeyle sınırlı kalmaktadır. TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt. 3, s. 442.

²⁶ Aynı şekilde İsrail Devleti'nin kurucu babası olarak kabul edilen Theodor Herzl de, "Kuzey sınırlarımız, Kapadokya'daki dağlara kadar dayanıyor. Kapadokya neresi mi? Anadolu'nun iç kısmında, güneyde Toros dağlarından, kuzeyde Karadeniz'e kadar uzanan bölge. Batıda Tatta (Tuz) Gölü, doğuda Rusya, İran ve Fırat Nehri ile sınırlıdır." şeklindeki sözü ile Türkiye topraklarını da kapsayan sınır hedefini çizmiştir.

²⁷ Küçük, Mehmet Alparslan, Anadolu'daki Arzı Mevud: Urfa, İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, s. 175. "Tanrı'nın ülkesi" kabul edilen Kudüs, "Egemen RAB diyor ki: Bu Yerusâlim'i ulusların ortasına yerleştirdim, çevresini ülkelerle kuşattım" (Hezekiel 5:5) ifadesi ile "Arz-ı Mev'ûd"un başkenti olarak kabul edilmektedir. Aynı şekilde Tanrı Yahve'nin İsrailoğulları'nı seçkin bir millet kıldığına inanılmaktadır.

Filistinlilere toprak tavizi verilmesi Yahudilerin büyük çoğunluğu için Tanrısal İrade'ye karşı bir vefasızlık olarak nitelendirilmektedir.²⁸

Dolayısıyla Gazze Şeridi'nde gerçekleşen eşi benzeri görülmeyen yıkım için İsrail Başbakanı Netanyahu'nun "Amelek halkı" vurgusu tesadüfi değildir. Çünkü **Yahudiler arz-ı mev'üddan uzaklaştırıldık-tan sonra (M.S. 70) daima oranın hayaliyle yaşamışlardır. Siyonizm hareketinin ortaya çıkış sebebi de arz-ı mev'üd idealinin gerçekleşmesi arzusudur.**²⁹

Bir halkı kendi ülkesinden çıkarma, topraklarını ve mülklerini gasp etme hakkına sahip olduğuna inanan bir devletin siyasetini yöneten ve yönlendiren etki hakkında açık bir fikir vermesi açısından 21. yüzyılda ilk defa bir hükümet tarafından dile getirilen İsrail Başbakanının Yahudilerin kutsal kitabı Tanah'ın Peygamberler bölümünde yer alan Yeşaya anlatısına gönderme yaptığı

"Bizler ışığın insanlarıyız, onlar karanlığın insanları ve ışık karanlığa karşı zafer kazanacaktır... Artık tek bir amaç için bir araya gelmenin zamanıdır; zafere ulaşmak için hızla ilerlemek. Ortak gücümüz ile haklılığımıza ve Yahudi halkının ebediliğine olan derin inancımızla Hamas'a karşı Yeşaya kehanetini göreceğiz. Ülkeden şiddet, sınır boylarından soygun ve yıkım haberleri duyulmayacak artık. Surlarına kurtuluş, kapılarına övgü adını vereceksin."

açıklaması yeterli olmaktadır.³⁰

Hem Yahudiler hem Hristiyanlar için kutsal olan bir metin seçilerek saldırılar için gerekli destek ve yardım ihtiyacına teolojik bir argüman sağlanmıştır. ABD Temsilciler Meclisinin Evanjelik Başkanı Mike Johnson'un yaptığı konuşmada,

"(Netanyahu'ya) Ona İsrail'e ve İsrail halkına desteğimizin sarsılmaz olduğunu söyledim. Ona, Kongremizin benim liderliğim altında, sonuna kadar İsrail'in yanında olacağına ilişkin güvence verdim. Hristiyan olarak, İncil'in açıkça İsrail konusunda nerede durmamız gerektiğini söylediğini biliyorum. Tanrının, İsrail'i kutsayan milletleri kutsayacağını biliyorum."

ifadeleri bunun tezahürlerinden sadece biridir.³¹

²⁸ Berdal Aral, Bitmeyen İhanet, Emperyalizmin Gölgesinde Filistin Sorunu ve Uluslararası Hukuk, Çıra Yayınları, 2023, s. 93.

²⁹ TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt. 3, s. 444.

³⁰ Yahuda Krallığı döneminde yaşayan bir peygamber olduğu düşünülen Yeşaya (MÖ. 8.-7. yy), hem Hristiyan hem Yahudi inancında önemli bir isimdir. 66 bölümden oluşan Yeşaya Kitabı'nın daha çok son kısımlarında geçen söz konusu anlatı (ve kitabın tamamı) Hristiyanlar tarafından da kutsal bir metin olarak görülür. Netanyahu'nun vurguladığı kısım özetle; İsrailoğullarının Tanrı tarafından "seçilmiş halk" olduğu, Doğu'dan Batı'dan dağılmış tüm İsrailoğullarının Siyon'da (Kudüs) yeniden bir araya geleceği, Tanrının Krallığı'nın Siyon'da yeniden kurulacağı, Süleyman Mabedi'nin üçüncü kez yeniden inşa edileceği, İsrailoğullarının gücünü yeniden kazanacağı, uluslara ışık olup adalet sağlayacağı gibi konuları ele almaktadır. Yani İsrail'in kurtuluşu ve görkemli geleceği üzerinde durulmaktadır. Yahudi dünyası için anlamı budur. <https://ordaf.org/yesaya-kehaneti-ve-israil-saldirganligina-teopolitik-yaklasim/>; Erişim Tarihi: 07/01/2024

³¹ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abd-temsilciler-meclisinin-evanjelik-baskani-israile-neden-sonuna-kadar-destek-verdigini-acikladi/3037758>; Erişim Tarihi: 07/01/2024 ABD'li senatör Lindsey Graham 11.10.2023 tarihinde FOX News'in canlı yayınında kullandığı, "Biz bir din savaşı veriyoruz ve ben İsrail'in yanındayım. Kendinizi korumak için ne gerekiyorsa yapın. Gazze'yi yerle bir edin" demiştir. <https://www.haber7.com/dunya/haber/3358740-lindsey-graham-dini-bir-savastayiz-gazze-yi-dumduz-edin>; Erişim Tarihi: 07/01/2024

Martin Luther'in temellerini attığı protestan hareketi, Yahudilere hizmeti bir ibadet saymaktadır ve devamında 19. yüzyılda "Evanjelizm" adıyla anılan bir kilise hareketine dönüşmüştür. Günümüzde Evanjelizm, Hristiyanlığın en güçlü mezheplerinden biri konumunda bulunmaktadır. Neticede Protestan kilisesi, büyük çoğunluğunu İngiltere, ABD, Almanya ve Hollanda'da bulunan takipçileri ile Siyonizm projesine öncülük etmiştir. Bu şekilde Siyonizm düşüncesi, dinî olarak da arka planda Yahudi olmayan insanlar arasında yayılmaya ve destek bulmaya başlamıştır.³²

Dolayısıyla hem Yahudiler hem Hristiyanlar için kutsal olan bir metin seçilerek saldırılar için gerekli destek ve yardım ihtiyacına teolojik bir argüman sağlanmıştır. İsrail'in dış politikada teo-politik argümanlara sığınması işgale ve soykırıma meşruiyet kazandırmak ve aynı zamanda dış destek sağlama ihtiyacı nedeniyledir.

İsrail'in Filistin Üzerindeki Tarihi İddialarının Değerlendirilmesi

Osmanlı İmparatorluğu, ekonomik ve siyasi olarak zayıf düştüğü 19. yüzyılın başlarında dahi Filistin'e Yahudi göçünün engellenmesi ve Yahudilere ait bir devletin kurulmasına izin verilmemesi konusunda taviz vermemiştir.³³

³² Hristiyan inanişâ göre İsa Mesih'in ikinci kez yeryüzüne gelişi yolunda İsrailoğullarının eski zamandaki gibi yaşaması gerekmektedir. Yani İsa Mesih'in yeniden gelmesi için İsrailoğullarının kayıp on kabilesi bulunup Siyon'a yerleşmiş olmalıdır. Kehanetin diğer bölümünü Süleyman Mabedi'nin yeniden inşa edilmesi oluşturmaktadır. Evanjelizm'in Yahudi dünyasıyla yakından ilgilenmesinin nedeni bu hususlardır. Her ikisinin de dinen kurtuluşu birbirine bağlı görünmektedir. Hem Hristiyanlık hem Yahudilik bu tür pasajlar nedeniyle bir gün Tanrının Krallığı'nın kurulacağına inanmakta, bunun için bir kurtarıcı (Mesih) beklemektedir. Ancak her ikisinin Tanrısı farklıdır her ikisinin beklediği Mesih de farklıdır. Yahudi kaynaklarında beklenen Mesih Davut soyundandır; Hristiyanların beklediği Mesih ise İsa Mesih'tir. Yahudiler İsa'yı ne Mesih ne peygamber kabul etmektedir. Kıyamet savaşları olarak geçen bu tür anlatıların sonu bir nevi Mesihlerin çarpışmasıdır. Akıbet; her biri kendi Tanrısının, kendi Mesihinin kazandığını iddia etmektedir. Teolojik olarak Yahudilik ve Hristiyanlığın birleşimi mümkün olmamasına rağmen, son dönemde Yahudilerin beklediği kurtarıcının aslında İsa Mesih olduğunu iddia eden "Hristiyan Siyonizmi" adı altında yeni bir anlayış doğmuştur.

<https://ordaf.org/yesaya-kehaneti-ve-israil-saldirganligina-teopolitik-yaklasim/>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

³³ Özellikle 1880'li yıllardan itibaren Filistin'e yönelen Yahudi göçüne yönelik Osmanlı Devleti tarafından demografik dengenin bozulmasını önlemek amacıyla çeşitli tedbirler alınmıştır. Osmanlı vatandaşı Yahudilerin dahi toprak satın almalarının yasaklanması, Kudüs'e yerleşmek amacıyla gelecek olan Yahudilere ikamet izni verilmemesi ve ziyaret için geleceklere de bir aydan fazla süre tanınmaması Yahudilerin Filistin topraklarına göç etmelerinin engellenmesine yönelik aldığı tedbirlerin başta gelenleridir. Bu tedbirler Osmanlı Devletinin Filistin'e siyonist Yahudi göçünün temel amacını gördüğü ve demografik dengenin bozulmasının sonuçlarını fark ettiğini ortaya koymaktadır.

Musevilerin Filistin'e yerleşmesinin önlenmesi ile ilgili 19. yüzyılın başlarında Osmanlı Devleti tarafından alınan tedbirlere ve konuya ilişkin belgelerin içeriğine aşağıda yer verilmiştir.

Safed'de Yahudilere ait ibadet yerleri sayısındaki artış sebeplerinin araştırılması, 3 Aralık 1584, A. DVNS. MHM.d, 55/85

Kudüs'teki Latin, Rum ve Ermeni manastırları için toprak satın alınmakta olduğu haber alındığından, Müslümanların toprak satmalarını yasak olduğu hâlde bu yasağa dikkat etmeyen görevlilerin hükümete bildirilmesi, 30 Ağustos 1851, İ. MVL, 219/7348

Yabancı uyrukuların çeşitli hilelere başvurarak Filistin'de arazi satın almasının önlenmesi için tedbirler alınması ve bu bağlamda Kudüs'teki arazi ve emlakın tahriiri için Esad Efendi'nin görevlendirilmesi, 13 Aralık 1857, A. MKT. MVL, 93/38

Mösyö Oliphand'in, Belka'da büyük bir araziye, idâri bakımdan bazı imtiyazları bulunan özerk bir Yahudi kolonisi kurulması teklifinin Meclis-i Hâss-ı Vükelâ'ca uygun görülmediği, 9 Mayıs 1880, Y. A. Res, 5/58

Avrupa devletlerinin çıkar hesapları yüzünden ve malî durumun sıkıntıda olması sebebiyle zor durumda bulunan Osmanlı Devleti'ne, kendilerine Filistin'de toprak verilmesi karşılığında yardımcı olacakları ve Musevî iş adamlarının ellerinde bulunan Avrupa gazeteleri vasıtasıyla manevi destek sağlayacakları konusunda Newlinsky'nin teklifi, 4 Nisan 1881, Y. PRK. TKM, 38/51

Suriye havalisinde ziraatle meşgul olan ahalinin arazilerinin rehin tutulması karşılığında yüksek faizlerle tüccar ve bankarlara borçlandırılmak suretiyle, İngiltere'de kurulmakta olan bir banka tarafından bu arazilerin ellerinden alınacağı bildirildiğinden Hükümet'in onayı olmadan arazi rehinlerinin kabul edilmeyeceğinin bir nizamname ile ilan edilmesi, 29 Ocak 1881, ŞD. TNZ, 2272/86

Musevî muhacirlerin Filistin'e yerleşmelerine izin verilmemesi yönündeki yasağa rağmen, Romanya'dan gelerek Hayfa'ya yerleşen Musevî muhacirlere iskân izni verip Devlet-i Aliyye tabiiyetine kabul eden sorumlular hakkında tahkikât yapılması ve söz konusu yasağın titizlikle uygulanmaya devam edilmesi, 22 Temmuz 1886, ŞD, 2275/34

Büyükelçi Abdülhak Hâmid'in, Rusya'dan Filistin'e yönelik Yahudi göçüne müsâmaha gösterilmemesi konusundaki uyarısı, 29 Mayıs 1891, Y. PRK. EŞA, 13/67

Safed ve Hayfa'ya gelip yerleşerek Osmanlı tabiiyetine geçmek ve askerlik vergisinden muaf tutulmak isteyen Yahudilerin bu isteklerinin kabul edilmemesi, iskânlarına izin verilmemesi ve Amerika'da iskân olunmak üzere yurt dışına gönderilmeleri, 27 Temmuz 1891, İ. MMS, 123/5276

Gazze ve Yafa sahillerinde büyük miktarda araziler satın alıp buralara modern köyler kurarak bölgeyi ele geçirmeye çalışan Yahudiler'in sinsi faaliyetlerine karşı idarî ve askerî tedbirler alınması, 27 Eylül 1891, Y. PRK. UM, 23/66

Kudüs'e yerleşmek amacıyla gelecek olan Yahudilere ikamet izni verilmemesi ve ziyaret için geleceklere de bir aydan fazla süre tanınmaması, 5 Ocak 1892, DH. MKT, 1908/19

Yabancı uyrukluların Kudüs'te ikametleri yasak olması sebebiyle, İran'dan Kudüs'e gelen Musevî göçmenlerin memleketlerine iade edilmesi, 14 Ocak 1892, DH. MKT, 1911/115

Musevî muhacirlerin Filistin'de yerleşmeleri yasaklandığı hâlde memurların dalgınlığı ve müsamahası sebebiyle veya Musevîlerin arazi sahiplerini paraya tamah ettirmek suretiyle toprak edindikleri anlaşıldığından; bunun önlenmesi için tapu yoklama memurlarının kişiler arasında gayr-ı resmî olarak düzenlenen el senetlerine dayanarak tapu vermelerinin -düzenleme bu bölgeye mahsus olmak şartıyla- geçici olarak yasaklanması, 26 Kasım 1892, DH. MKT, 2025/36

Rusya ve Romanya gibi ülkelere sınır dışı edilen Yahudiler Filistin'de Yafa ve Hayfa civarında kanunsuz olarak yerleşmekte olduklarından, kendilerine kimlerin ve nasıl yardımcı olduğu hakkında rapor, 15 Ağustos 1893, Y. PRK. AZJ, 27/39

Fransa tebaasından Michel Erlanger'in Hayfa, Kudüs ve Yafa'da tasarruf ettiği arazileri Rothschild'in vekili El-Şâyed'e ferağ etmek istediği, fakat Yahudi muhacirlerin Filistin topraklarına kabul edilmemesine dair tebliğ hâlen yürürlükte olduğundan, bunlara hiçbir şekilde arazi ferağı yapılmaması, 25 Şubat 1893, ŞD, 2280/26

Filistin'de tapuda kayıtlı olan veya olmayan arazilerin değerinden fazla fiyata satılabilmek için mahkemelerde muvazaalı davalar açılarak mülke çevrildiğinden ve Padişah irâdesi olmadan bu araziler üzerine binalar yapıldığından, bundan sonra mahkemelerde bu tür davalarda Defter-i Hakanî memurları da bulundurularak daha dikkatli olunması ve kanunlara riâyet etmeyenlerin cezalandırılması, 03 Ocak 1894, DH. MKT, 196/62

Eriha'da Padişah üzerine kayıtlı araziye Beytullahm Matrânî Despot Stefanos Efendi tarafından müdahale edildiği tartışmaları üzerine, Kudüs Müdüriyeti'ne tayin olunan binbaşı Nuri Efendi tarafından yeniden tahkikât yapılması ve Eriha'da ecnebiler üzerine kayıtlı arazi ve bahçeleri gösterir harita, 20 Ekim 1894, HH. THR, 27/2

Rusya ve başka devletlerden kovulan Musevî göçmenler Baron Rothschild'in desteğiyle Filistin topraklarına yerleşmeye devam ettiğinden ve Musevîlerin bu bölgede yoğunlaşmaları ileride devletin başına Ermeni meselesi gibi bir gaile açabileceğinden, sistemli bir şekilde sürdürülen bu göçün önüne geçilmesi, 22 Aralık 1894, Y. PRK. AZJ, 30/37

Taberya Kazası'nda bulunan Musevîlerden nüfusa kayıtlı olanlar ile olmayanların tesbiti için yabancı dil bilen bir memur gönderilmesi, 24 Nisan 1898, ŞD, 2289/8

Siyonist Cemiyeti'nin Viyana'da toplanan ikinci kongresinde konuşan Mösyö Herzl'in; "Sen ver, ben de vereyim" kaidesinden hareketle kadim memleketleri olan Filistin topraklarına dönmeye çalıştıklarını beyân etmesi, 3 Eylül 1898, Y. PRK. TKM, 41/5

Filistin'de Yahudilere toprak verilmesi koşuluyla Osmanlı Devleti'nin finansman problemlerinin halledilmesi konusunda yardımcı olacaklarına dair Dr. Theodor Herzl'in Haricîye Müsteşarı Artin Paşa'ya sunduğu teklif, 30 Nisan 1899, Y. MTV, 285/162

Musevîlerin Filistin topraklarına göç etmelerinin engellenmesi ve bu konudaki yasağın sürdürülmesi, 30 Eylül 1901, İ. HUS, 1319.B/2

Baron Rothschild'e Hayfa Kazası'nda fazla arazi tahsis edilmemesi ve yüz otuzdan fazla hâne yaptırılmaması kararı bulunduğu halde, onun bu sınırlamaya uymayıp ayrıca yasaklı muhacirler iskân ettiğinin anlaşılması üzerine; bu araziler hakkında incelemelerde bulunmak üzere Bâb-ı Âlî, Askeriye ve Defter-i Hakanî Nezâretinden birer memur tayin edilmesi, 14 Mart 1900, Y. MTV, 200/41

Filistin'e ziyaret için gidecek olan Musevîlere verilecek olan farklı renkteki geçici ikamet tezkiresi ve diğer kurullarla ilgili talimâtta belirtilen ve uzun senelerdir uygulanmakta olan kararların, sadece Yahudilerin Filistin'e yerleşmelerini önlemek için olduğu ve hiçbir şekilde ziyaret

Yahudiler, Roma orduları Kudüs şehrini aldıktan sonra Süleyman Mabedinin yıkılışından (M.S. 70) İsrail Devleti'nin kuruluşuna kadar (1948) olan süreçte diasporalar ve göçlerle yaşamlarını sürdürmüş olup, Yahudilerin Filistin'deki hâkimiyetleri Filistin'in yalnızca küçük bir bölgesinde dört yüz yılı aşmayan bir dönemi kapsamaktadır. Buna karşın Filistin halkının, barış ve huzur içerisinde yaşadığı 12 asırlık İslam hâkimiyeti başta olmak üzere yaklaşık 4 bin 500 yıllık süreye tekabül ettiği bilinen Filistin tarihi boyunca topraklarında yaşamaya devam ettiği ve bağlarını fiilen koparmadığı bilinmektedir.

Siyonistlerin **"Topraksız bir halk için halksız bir toprak"** iddiasının aksine **Osmanlı İmparatorluğunda her arazinin tapusunun ve kaydının tutulduğu, mülkiyetinin ve sahibinin belirli olduğu güçlü kayıt sistemi mevcuttur. Dolayısıyla sahihsiz olmayan Filistin topraklarına Yahudilerin**

halklarına engel olma amacı taşımadığı konusunda, bu uygulamalara karşı çıkan ecnebi sefaretlere bilgi verilmesi, 18 Ekim 1900, HR. SYS, 410/3

Kudüs'te bulunan Padişah arazilerine Remilan aşireti tarafından tecavüzlerde bulunulduğundan, belirlenen mevkilere karakollar yapılması ve Yafa taburunun mevcudunun artırılarak buradan bahsi geçen karakollara takviye gönderilmesi, 15 Mart 1906, İ. HUS, 139-1324.M/54

Kudüs'teki Masfara arazisinin bedeli karşılığında Padişah'ın hususi emlakına kaydedilmesi hususunda Sadâret'e bilgi verilmesi, 4 Nisan 1909, Y. MTV, 313/162

Galata tüccarlarından İzhak Fernandez'in Filistin'deki arazilerinin keşif ve ölçümünün yapılması talebinin yasak kapsamında değerlendirilmesi ve Osmanlı Devleti'ne göç etmek isteyen Yahudi muhacirlerin hangi şartlar altında arazi satın alabileceklerinin Defter-i Hakanî'ye tebliğ edilmesi, 13 Haziran 1909, MV, 128/69

Meşrutiyet'in ilanından istifade ederek Filistin'e yerleşmek isteyen Museviler'in engellenmesi için kanûnî hükümlerin uygulanması ve Nâsıra'nın önceden olduğu gibi Akka'ya bağlanması, 20 Haziran 1909, MV, 129/6

Museviler'in Filistin ve Kudüs'ü ziyaretlerinde geçici tezkire verilerek kontrol altında bulundurulmaları ve orada yerleşmelerinin önlenmesi, 8 Kasım 1909, DH. MUJ, 26-2/29

Sur Kazası Re'sül-Ayn Çiftliği civarındaki sahil kesimi ile diğer bazı yerler tapuda Sultan II. Abdulhamid Han adına kayıtlı olduğundan, burarlarda tasarruf hakkı elde etmek isteyen ahali ile bunlara öncülük eden kaza kaymakamına, idârî kararlarla bu hakkın kendilerine sağlanamayacağı ve mahkemeye müracaat etmeleri gerektiğinin bildirilmesi, 2 Haziran 1910, DH. MUJ, 25-2/31

Sahte kimlikle Kudüs'te arazi satın alan Musevilerin sayılarındaki artışın önüne geçilmek üzere gerekli tedbirlerin alınması, 11 Ocak 1914, Y. PRK. DH, 7/29

Filistin'e gelen Yahudi ziyaretçilerin uzun süre kalmalarını ve arazi satın almalarını önlemek için verilen kırmızı renkli ikamet tezkiresinin yeterli olmadığı görüldüğünden, bu uygulamanın tamamen kaldırılması teklifi üzerine Meclis-i Vâlâ'da yapılan görüşmeler neticesinde, bu konuda alınan tedbirlerin kararlılıkla uygulanması ve arazi satışıyla ilgili mevcut uygulamaların Dahiliye Nezâreti'nin uygun gördüğü şekilde devam etmesi, 25 Ocak 1914, MV, 184/67

Filistin'de düşman devletlerin vatandaşlarından olup Osmanlı Devleti vatandaşlığını kabul etmeyen Musevilerden fakir olanlarının Osmanlı topraklarından gönderilmeleri için gereken masrafların karşılanması, 13 Ocak 1915, MV 195/151

Siyonist cemiyetlerinin faaliyetleri sonucu Musevî devleti kurmak için Filistin'e gelen Musevilerin çoğunluğu hasım devletlerin tebaası olup Osmanlı Devleti için tehlike arz ettiklerinden, bunlardan Osmanlı tâbiyetini kabul etmeyenlerin hiç bir baskı yapılmaksızın sınır dışına çıkarıldıkları, 10 Nisan 1915, HR. SYS, 2160/3

Papa'nın yeni nâzırının bir İspanyol gazetesine "Filistin'i tekrar Muhammedilerin boyunduruğu altında bırakmaya müsaadesi yoktur" şeklindeki beyanatta bulunduğundan, bu beyanatta ilgili Papa'nın İstanbul'daki vekilinin görüşünün sorulması, 14 Eylül 1917, HR. SYS, 2333/1

Amerika Reis-i Cumhuri Wilson'un Rusya Hükûmetine hususi bir mektup yazarak Filistin'de bir Yahudi hükûmeti kurulması için yardım istediği, 7 Ekim 1917, HR. SYS, 2333/3

Filistin'in müstakil bir hükûmet şekline getirilip idaresinin Musevilere verilmesinin Amerika Reis-i Cumhuri tarafından Siyonistlere va'd edildiğinden ve İngiltere Hükûmeti'nin de bu fikre katıldığından, Gazze'den ilerleyen İngiliz ordusunun Kudüs'e girmesinin engellenmesi için tedbir alınması, 13 Ekim 1917, HR. SYS, 2333/4

Hicaz, Irak, Filistin, Rumeli ile Anadolu'nun bazı vilâyetlerinde Sultan Abdülhamid'in şahsî mülküne aldığı topraklar hakkında nasıl muamele yapılacağı bildirilmesi, 3 Şubat 1919, MV, 214/57

yerleştirilmesi planının daha en başından kadim ve yerli Filistin halkının yerlerinden edilmesi hedefini içerdiği, Filistinlilerin hâlen maruz kaldığı yerinden edinme politikasının aslında siyonizmin doğuşu ve fiilen 1880'li yıllarda Filistin'e yönelik Yahudi göçüyle başladığı söylenebilir.

Filistin'deki Yahudi nüfusla ilgili farklı bilgiler bulunmaktadır. 1890 yılında Filistin'in toplam nüfusu 532 bin olup bunun 431 bin 800'ü Müslüman, 57 bin 400'ü Hristiyan ve 42 bin 900'ü de Yahudi'dir. 20. yüzyıla girerken Filistin'deki Yahudi nüfusunun 50 bin, 1914 yılında 85 bin olduğunu bildiren kaynaklar da bulunmaktadır. Osmanlı resmî verilerinde 1915 yılında toplam nüfusun 689 bin 275 ve Yahudi nüfusunun 83 bin olduğu bildirilmektedir. 1917'de 56 bin, 1920'de 66 bin, 1922'de 83 bin 790 Yahudi nüfusu olduğu, İngiliz belgelerinde ise 1919 Mart'ında toplam nüfusun 647 bin 850 olduğu, bunun 515 bininin Müslüman, 65 bin 300'ünün Yahudi olduğu belirtilmektedir. Bu rakamlar arasındaki farklılıklara rağmen, 1880'lerde Filistin'de 35 bin civarında bulunan Yahudi nüfusunun, I. Dünya Savaşı çıktığında veya içinde, iki misline çıkmış olduğunu, özellikle İngiliz manda rejimi döneminde Filistin'e bir Yahudi göç furçasının başladığını söylemek yanlış olmayacaktır.³⁴

Filistin topraklarında yurt edinmek ve başkenti Kudüs olan "Arz-ı Mev'ud" sınırlarına sahip Yahudi devleti kurma idealinin yeni veya saklanan bir ideal olmadığı, fırsatların değerlendirilmesiyle peyderpey devreye koyulan program dâhilinde devam ettiği, yerinden etme ve işgal politikalarının günümüzdeki aşamasının en son Gazze'nin işgali ve yerinden edilme amacına matuf olduğu anlaşılmaktadır.

Osmanlı Devleti'nin Filistin Topraklarındaki Yönetim Anlayışı

Filistin'de eski çağlardan itibaren savaşların, göçlerin ve katliamların yaşandığı görülmektedir. Filistin toprakları üzerindeki İslam hâkimiyetinin yaklaşık 12 asırlık bir dönemi kapsadığı söylenebilir. 1517 yılında Kudüs'ün fethedilmesi ve 9 Aralık 1917 tarihine kadar olan 400 yıllık Osmanlı hâkimiyeti başta olmak üzere 12 asırlık bu dönem Haçlı Seferleri dışında Filistin'in barış ve huzur içerisinde yaşadığı en uzun istikrarlı ve huzurlu dönemidir.

Osmanlı Devleti her dinin mensubunun kendi inancını serbestçe icra etmesini sağlamayı bir devlet politikası olarak benimsemiş, farklı din ve mezhep mensuplarının birbirinin özgürlük alanına müdahale etmemesini sağlamış ve bunu başarıyla sürdürmüştür.

Osmanlı Devletinin tarihî Kudüs surlarını yaparken ana giriş kapısı olan Babu'l-Halil/El-Halil Kapısı'nın (Hazreti İbrahim Kapısı, Yafa Kapısı gibi isimlerle de anılmaktadır) üzerine Kânûnî Sultan Süleyman tarafından yazdırılan,

"Allah'tan başka ilâh yoktur, İbrahim de onun dostudur"

anlamına gelen,

"La İlahe İllallah, İbrahim Halilullah"

³⁴ Armaoğlu, s. 35.

ibaresi Müslüman, Hristiyan ve Yahudi halkının birlikte ve barış içerisinde Osmanlı Devleti hâkimiyeti altında nasıl yaşadığı, Osmanlı Devleti'nin yönetim anlayışı ve günümüzde Kudüs'ün nasıl yönetilmesi gerektiği hakkında fikir vermektedir.

Müslüman, Hristiyan ve Yahudi inancına mensup olanların ortak atası olan bir peygamber öne çıkarılarak Kudüs'te yaşayan Yahudi ve Hristiyanlar da gözetilmiş, bu yazının altından geçerek şehre giren hiç kimse bu yazıdan rahatsız olmamış ve surlara kazınan bu ruh toplumsal hayata da yansımıştır.

El-Halil Kapısında bulunan "La ilahe illallah, İbrahim Halilullah" yazısı

Samuel P. Huntington "Medeniyetler Çatışması" tezi ile milletlerin medeniyet farklılıklarının ve birbirinden uzak düşünce yapılarının bir mücadeleye dönüşeceği tezini savunurken, farklı dinlere mensup toplumlar bir yana, farklı mezheplere mensup Hristiyanların bile çatışma içerisinde olduğu Batı medeniyetinin "sömürge" odaklı yönetim anlayışının ve "böl ve yönet" politikasının temelini oluşturan Avrupa kökenli milliyetçilik düşüncesinin sirayeti ile halkların birbirlerine karşı kıskırılmasına dayanan emperyalist anlayışın tersine Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Medine modelinden kaynağını alan Osmanlı Devleti yönetim anlayışı yüzyıllar boyunca farklı medeniyetleri bünyesinde, hoşgörü çerçevesinde din ve kültürlerini yaşamalarına izin vererek barındırmıştır.

İngiliz sömürgeciliğinin ve Siyonizm'in başta gelen mağduru olan Filistinlilerin, hem yüzyıl önce hem de bugün, bir halk olduğuna ve bağımsız devlet kurma hakkına sahip olduğuna şüphe yoktur. I. Dünya Savaşı sonrasında Filistinli Araplar kendilerine özgü bir kimlik ve şahsiyete sahiptiler. Yüzyıllarca

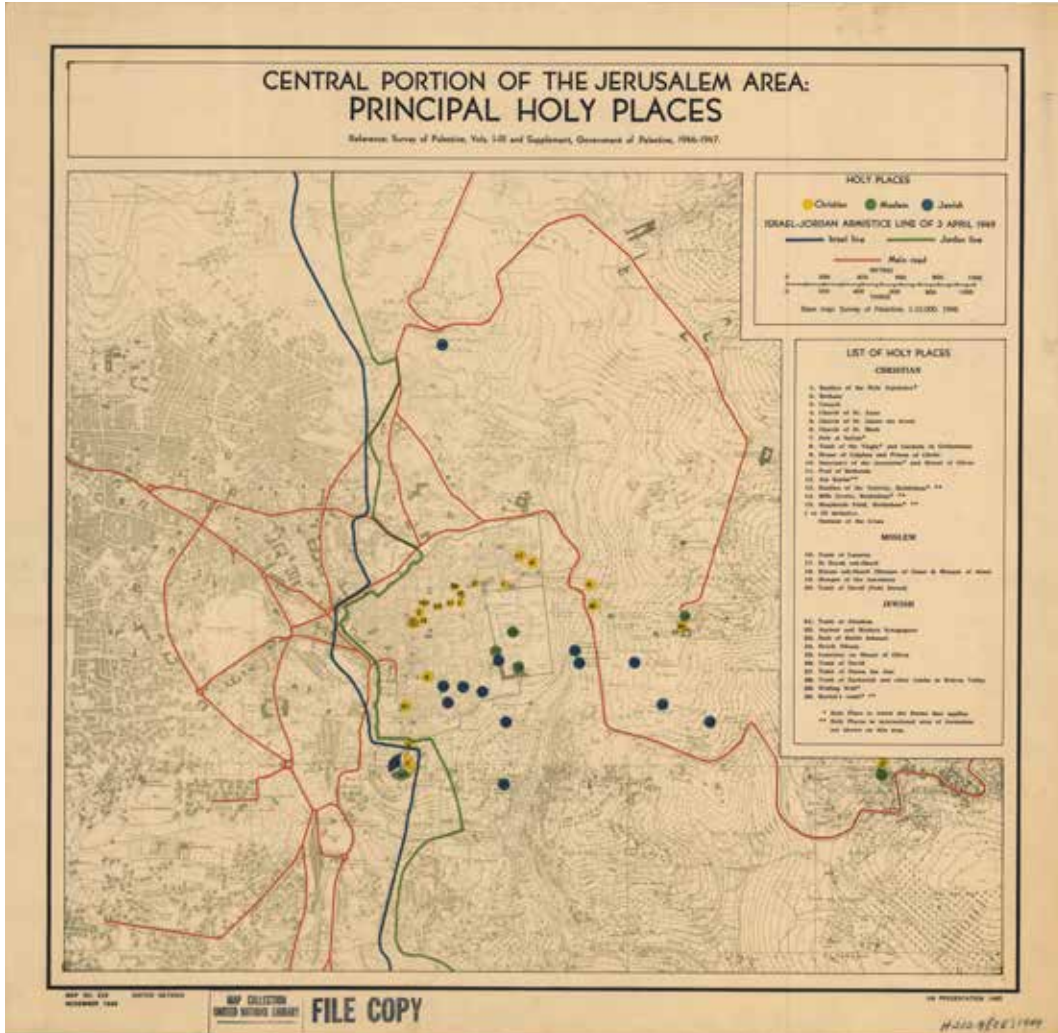
Osmanlıların hâkim olduğu ve hayat damarı Kudüs olan bu topraklarda yaşayan Araplar, kendilerini "Filistinli" olarak görmekteydiler.³⁵

Osmanlı arşiv belgeleri, "Filistinli" kimliğine sahip Arapların huzur içerisinde yaşadıkları gibi, Filistin'de yaşayan Yahudilerin ve Hristiyanların da dinî vecibelerini ifa konusunda serbest bırakıldığını açıkça göstermektedir. Osmanlı Devleti farklı unsurlara hukukî bir statü ve serbestlik sağlayan millet sistemini başarılı bir şekilde sürdürmüş, dinî bir aidiyeti ifade eden "millet" kavramı ile günümüzde kâğıt üzerinde kalan din ve vicdan özgürlüğünü bugün çatışmalarla anılan Orta Doğu coğrafyasında dahi fiili olarak gerçekleştirebilmiştir. Din, dil ve kültür yapısını yok etme, farklılıkları ortadan kaldırma ve dönüştürme üzerine kurulu sömürgeci anlayışın tersine **Filistin topraklarında yaşayan farklı milletlerin din, dil ve kültürel mirasını bugünlere taşıyabilmeleri ve farklı inançlara ait ibadethanelerin asli yapısı korunarak günümüze taşınması Osmanlı Devleti'nin her milletin ekonomik, hukuksal, dinsel, dilsel ve kültürel gelişimini desteklediğinin ve kendine özgü kimliklerini korumalarını sağladığının en büyük kanıtıdır.**

Osmanlı Dönemi'nde
Kudüs

³⁵ Aral, s. 68.

30/11/1949 tarihli
Kudüs'teki başlıca
kutsal mekânlar,
un.org

Devrine göre oldukça ileri sayılması gereken bir şekilde gayrimüslim tebaasına kamu düzenini ilgilendiren konularda İslâm hukuku kurallarını, aile, miras ve bir kısım ticaret hukuku konularında ise kendi inançlarından kaynaklanan özel hukuk kurallarının uygulanmasını sağlamış, gayrimüslimler temel hakların yanı sıra evlenme, nafaka, miras, mal ve mülk edinme haklarında Müslümanlarla aynı vatandaşlık haklarına sahip olmuşlardır.

Söz konusu yönetim anlayışı bölünmeye ve sömürgeleştirilmeye de engel olarak görüldüğünden Batılı devletlerin milliyetçilik akımlarını kullanarak gerçekleştirdiği kısırtmalar neticesinde çıkan isyanlarla yıkılmaya yüz tutmuş, diğer Osmanlı bakiyesi yerler gibi Filistin coğrafyası da geçtiğimiz yüzyılda çatışma ve zulümle anılır hâle gelmiştir.

Orta Doğu coğrafyası ve Arap halkları için Osmanlı İmparatorluğu'nun parçalanması sadece siyasi bir dağılıya da kendilerini himaye eden devletin sonu anlamına gelmemiştir. Aynı zamanda sosyal,

kültürel ve toplumsal hayatı da kapsayan bir imparatorluk bakiyesi içtimai hayatın deformsini beraberinde getirmiştir.

1.3. Filistin İşgalinin İdeolojik Gerekçesi: Siyonizm

"Siyonizm" kavramı ilk kez 1885 yılında, Viyanalı Yahudi yazar Nathan Birnbaum tarafından kullanılmıştır.³⁶ Siyon, Ahd-i Atik'te Kral Dâvûd tarafından fethedilip krallığın merkezi yapılan Kudüs şehri için kullanılmış bir isimdir (II. Samuel, 5/7). Zamanla kapsamı bütün İsrail topraklarını ifade edecek şekilde genişlemiştir. Siyon kelimesine dayanan **Siyonizm ise Yahudi halkının "tarihî yurtlarına dönüşü" manasında Filistin'de Yahudi devleti kurmayı hedefleyen siyasi hareketi belirtir.**³⁷

Dünyanın her tarafına dağılmış (diaspora) bulunan Yahudilerin millî bir şuur etrafından birleşmeleri, yani Siyonizm hareketinin doğuşu 19. yüzyılın ikinci yarısında Avrupa'da hızlanan milliyetçilik hareketleriyle yakından bağlantılıdır. Avrupa'daki milliyetçilik, Yahudi aleyhtarlığını, yani anti-semitizmi tahrik ettiği gibi Avrupa ülkelerine dağılmış bulunan Yahudileri de milliyetçiliğe sevk etmiş ve bu milliyetçilik daha ziyade bir din-kültür milliyetçiliği şeklinde kendisini göstermiştir.³⁸

Siyonizm'in dünya çapında teşkilatlanması ve siyasi bir harekete dönüşmesi, II. Abdülhamid'e Yahudilerin Filistin'e göçüne ve toprak edinmelerine müsaade edilmesi teklifini de getiren Theodor Herzl ile olmuştur.³⁹ Herzl Siyonizm teorisini ve teşkilatlanmasını oluştururken Yahudiler zaten belirli bir siyasi bilince ulaşmıştır ve Siyonizm ile birlikte Yahudi inancına ait motifler ulus ideolojisi hâline dönüşerek siyasi bir harekete çevrilmiştir.⁴⁰

³⁶ Shlaim, Avi, Demir Duvar, İsrail ve Arap Dünyası, Küre Yayınları, 2022, s. 43.

³⁷ TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt. 37, s. 329.

³⁸ Bu sebeple, Yahudiler de kendi millî kültürlerini incelemeye ve geliştirmeye başlamışlar, eski Yahudi kültürünün incelenmesi ise, Yahudilerde dine dayanan millî duyguların uyanmasına, gözlerini Sion'a, Kudüs şehrinin kurulduğu ve İbrani Kralı Süleyman'ın kutsal mabedi yaptırdığı yere çevirmelerine sebep olmuştur. Armaoğlu, s. 23.

³⁹ Başlangıçta, Herzl'in Siyonizm'inin sınırlı bir etkisi olmuştur. Herzl'den çok önce, Charleston'lu Yahudilerin 1841 Bildirisi, "bu ülke (A.B.D.) Filistin'imiz, bu kent Kudüs'ümüz, bu Tanrı evi Tapınağımızdır" demiştir. O tarihte de daha yıllar yılı, Reformcu Yahudiler başta olmak üzere, Amerikan Yahudilerinin çoğunun görüşü bu şekilde olmuştur. Aynı görüşler diğer ülkelerin Yahudileri arasında, özellikle Almanya'da yaygındır. Ortodoks Yahudiler ise Siyonizm'e olumsuz tepkide bulunmuşlardır. Daha 1903'te, Lubavitscher Hasidim siyasal Siyonizm'i "Tanrı'ya karşı koyma ve Tevrat'ın yadsınması" olarak küfürle suçlamıştır. Siyonizm ve Irkçılık, Çev.: Türkaya Ataöv, (L. Humphrey Walz), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1982, s. 24.

⁴⁰ Herzl'in ve onu izleyenlerin temelde yatan varsayımları dört türdür. Çeşitli biçimlerde ifade edilmelerine karşın bugünkü İsrail'in umutlarında, tasarılarında ve uygulamalarında güçlü bir biçimde etkili olmaya devam etmektedir. A.B.D. Dış İşleri Bakanlığının eski görevlilerinden dış politika uzmanı **Edwin M. Wright'ın ifade ettiğine göre**, bu varsayımlar şunlardır:

(1) Yahudiler ve Yahudi olmayanlar kalıtsal (ve belki de genetik) olarak uyum içinde bir arada yaşayamazlar ve Yahudi olmayanlar uzlaşmaz bir biçimde Semitizm düşmanlardır.

(2) Bütün Yahudiler, kendilerini korumak için, aynı ülkenin içinde bir araya gelmek zorundadırlar; Filistin'in tüm Yahudilerin geleneksel yurdu olduğuna ilişkin "güçlü efsane" bu toprağın seçimini zorunlu yapmıştır.

(3) Yahudi olmayanlar ya Yahudi devletinin dışına çıkartılmalı ya da yerleşmiş Yahudilerle aralarında hukuksal ve psikolojik bir ayrım duvarıyla ayrı tutulmalıdır.

(4) Yahudi devletinin kuruluşu Yahudi olmayanların yardımını gerektirmektedir.

(a) Kendi ülkelerindeki Yahudilerin göçmelerini tahrik edecek Semitizm aleyhtarları.

Siyonizm'in doğuşu itibarıyla dinî temel almadığı, ancak kaynağını Tevrat'tan alan kavram ve inançların politik bir argüman olarak kullanıldığı söylenebilir. Siyonizm, Yahudilerin tarihî boyunca yaşadığı baskının ve aşığılanmanın Tevrat'ta vadedilen topraklarda Yahudi devletinin kurulması hedefinin gerçekleştirilmesiyle aşılabileceğini ve bunun için dünya üzerindeki "sürgündeki" Yahudilerin millî bir şuurla bu hedef için birleşmesi gerektiğini, dine dayalı bir milliyetçilik anlayışı ile işler. Dolayısıyla siyonizm, anti-semitizmi de hedefine ulaşmada politik bir argüman olarak kullanmış, Yahudilerin tarih boyunca yaşadığı sıkıntıların tek çözüm yolunun "Yahudi devleti"nin kurulması olduğuna sadece Yahudi toplumunun değil batının ileri karakolu ihtiyacı bağlamında batı toplumunun inanması ve desteklemesi için gerekli tüm ortam ve koşullar sağlanmıştır. **Böylece siyonizm, hedefe ulaşmada ilk eksik halka olan "ideoloji" ihtiyacını gidermiştir.**

Siyonist ideoloji Yahudilerin (ya da Yahudi olmayanların) Filistin'de bir Yahudi devleti oluşturulmasını normal, meşru ve doğru bulmalarını ve bunu "Yahudi sorunu"nun tek çözümü gibi görmelerini sağlamış, ya da sağlamayı amaçlamıştır.⁴¹ 29 Ağustos 1897 yılında Basel'de toplanan Dünya Siyonist Kongresi ile Dünya Siyonist Teşkilâtı kurulmuştur.⁴²

Siyonistler, bu tarihten sonra periyodik aralıklarla kongreler düzenlemişlerdir. Filistin'de kuracakları Yahudi kolonileri için ihtiyaç duyacakları siyasi ve ekonomik araçları birer birer hayata geçirmişlerdir. **Siyonist Yahudilerin gönlünde yatan topraklarda hâlihazırda bir Arap nüfus yaşamaktadır. Buna karşın yaygın olarak kabul gören görüş, Siyonizm'in Filistin'de yaşamakta olan Arap nüfusu baştan beri görmezden geldiği, ilkel ve geri kalmış addettiğidir.**⁴³ Bu suretle ilk siyonistler, Doğu topraklarına ilişkin emperyalist düşünüşün biçimini, felsefesini, dilini ve üslubunu Avrupalı çevrelerden almışlardır. İlk siyonistlerin Filistin'e yönelmesi, Avrupalıların boş ve uygarlaşmamış ilan ettikleri topraklara yönelmeleri gibidir. Yerli Araplar geri ya da yok kabul edilmiştir.⁴⁴

Siyonist hareket Herzl idaresindeki oluşum aşamasında dahi gelecekte de yitirmeyeceği iki temel özellik içermektedir: Filistin ulusal varlığının daimi surette reddi ve Orta Doğu dışından küresel bir güç ile ittifak arayışı. **Basel'deki Birinci Siyonist Kongre'den itibaren, Filistinlileri devre dışı bırakmak siyonist siyasette temel eğilim hâline gelmiştir.** Herzl ve takipçilerinin açıkça belirtmedikleri bir varsayımları da Siyonist hareketin amaçlarını yerli halkla uzlaşarak değil, zamanın süper gücü ile ittifak oluşturarak gerçekleştirmektir.⁴⁵ Bu kapsamda Theodor Herzl, Filistin'e Yahudilerin yerleşmesi için II.

(b) Dünya Yahudilerinin görelî olarak dağınık küçüklüğünü aşmak için en azından bir büyük devletin desteğidir. Siyonizm ve Irkçılık, Çev.: Türkkaya Ataöv, (L. Humphrey Walz), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1982, s. 24.

⁴¹ Siyonizm ve Irkçılık, Çev.: Türkkaya Ataöv, (Guy Bajoit), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1982, s.143.

⁴² Basel Programı hareketin resmî çerçevesini, "Siyonizm, Yahudi halkı için Filistin'de kamu hukukunun güvencesi altında bir yurt kurulmasını amaçlamaktadır. Bunun için kongre Filistin'de Yahudi çiftçi, esnaf ve tüccarın anlamlı bir şekilde yerleştirilmesine, her ülkenin yöresel yasalarna uygun biçimde Müsevîlerin birleştirilmesi ve örgütlenmesine, Yahudi ulusal duygularının ve bilincinin kuvvetlendirilmesine, Siyonizm'in amacına erişebilme yolunda ilgili hükümetlerin onayını almak için hazırlık çalışmalarına girişilmesine karar vermiştir." şeklinde belirlemiştir. Öke, Mim Kemal, Siyonizm'den Uygurluklar Çatışmasına Filistin Sorunu, İstanbul 2002, s. 38.

⁴³ Shlaim, s. 46-47.

⁴⁴ Siyonizm ve Irkçılık, Çev.: Türkkaya Ataöv, (Edward W. Said), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1982, s. 137-142.

⁴⁵ Herzl'in destekçileri arasında papa, İtalya kralı, Alman kayzeri ve Birleşik Krallığın o dönemdeki sömürgeler bakanı Joseph Chamberlain de bulunmaktadır. Herzl, Osmanlı sultanına Yahudi sermayesi, kayzere Kudüs'ü Berlin'in ileri karakolu hâline getirme

Abdülhamid'i ikna etmek üzere 1896 ile 1902 yılları arasında İstanbul'a beş sefer yapmış, dış politikada Osmanlı Devleti'nin Yahudiler tarafından desteklenmesi ve zor durumda olan Osmanlı maliyesinin bu topraklar karşılığında düzeltilmesi teklifini getirmiştir.

II. Abdülhamid Polonyalı soylu Kont Philipp de Newlinsky vasıtasıyla Herzl'e gönderdiği,

"Türk İmparatorluğu bana ait değildir. Türk milletine aittir. Ben onun hiçbir parçasını veremem. Bırakalım Yahudiler milyonlarını saklasınlar. Benim imparatorluğum parçalandığı zaman, onlar Filistin'i hiç karşılıksız ele geçirebilirler. Fakat bizim yalnız cesetlerimiz taksim edilebilir. Ben canlı bir vücut üzerinde ameliyat yapılmasına müsaade edemem."

cevabıyla talebi reddedilmiştir.⁴⁶

Herzl'in anılarında, *"Siyonizm'in amacına ulaşması için Osmanlı'nın dağılmasını beklemeliyiz."* şeklinde ifade bulan⁴⁷ Osmanlı Devletinin bu katı yaklaşımı üzerine kurulması planlanan **Yahudi devleti için Arjantin, Kıbrıs, Mozambik, Kongo, Libya, Uganda toprakları gündeme gelmiş, ancak "Sion'suz Siyonizm olmaz" söylemi ağır basmıştır.**

Herzl Rusya, Almanya, İtalya ve Osmanlı İmparatorluğu'nun himayesini aramış, ancak başarılı olmamıştır. Halefleri ise önce İngiltere ve sonra Sovyetler Birliği ve özellikle ABD'nin desteğini sağlamada daha başarılı olmuşlardır.⁴⁸

Siyonizm ve Irkçılık

Siyonizm'in "Dünya Yahudi ulusu", "Tanrı'nın seçtiği halk" gibi kullandığı sloganlar ve Yahudi milletini temel alan söylemleri siyonizmin ırkçılığı temel alıp almadığı tartışmasını gündeme getirmiş ve ırkçılığın siyonizmin temel bir ilkesi olarak kabul edilmesine sebep olmuştur. Siyonizm Avrupa'daki milliyetçi akımın yansıması olarak Yahudilere yönelik baskıcı yaklaşımın da etkisiyle ırkçı bir tepki olarak doğmuştur.

10 Kasım 1975 tarihinde, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu "Siyonizm'in bir çeşit ırkçılık ve ırk ayrımı olduğunu" saptayan 3379 sayılı kararını kabul etmiştir.⁴⁹

sözü, Chamberlain'e ise Yahudi topraklarının zaman içinde Britanya İmparatorluğu'nun kolonisi hâline dönüşeceği vaadinde bulunmuştur. Argümanları ne olursa olsun Herzl'in temel amacı hiçbir değişikliğe uğramamıştır. Bu da Filistin'i Yahudiler için siyasi bir merkeze dönüştürmek için büyük güçlerin desteğini almaktır. Shlaim, s. 46. Orta Doğu'da nüfuzlu süper güç pozisyonu ise 20. yüzyıl süresince pek çok kez el değiştirmiştir. Bu süper güç bir zamanlar Osmanlı İmparatorluğu'yken, I. Dünya Savaşı sonrasında Büyük Britanya, İkinci Dünya Savaşı'nı takiben de Amerika Birleşik Devletleri olmuştur. Ancak, devletleşme ve devletin tesisi mücadelesinde büyük devletlerin himaye ve desteğini arama Siyonizm için değişmez bir faktör olmuştur. Shlaim, s.48.

⁴⁶ Öke, s. 41-52. Bununla da kalmayarak Yahudilerin Filistin'e yerleşmelerinin önüne geçebilmek amacıyla başta toprak almalarını engelleyici kanun çıkarma olmak üzere çeşitli tedbirler almıştır.

⁴⁷ Arı, Tayyar, Geçmişten Günümüze Ortadoğu, Siyaset Savaş ve Diplomasi, İstanbul, 2005, s. 119.

⁴⁸ The Great Zionist Cover-up, Cleveland, 1975. Aktaran: Siyonizm ve Irkçılık, Çev.: Türkçaya Ataöv, (L. Humphrey Walz), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1982, s. 24.

⁴⁹ https://www.ruhr-uni-bochum.de/gna/Quellensammlung/11/11_unresolution_1975.htm; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

"... Genel Kurul, Irk Ayrımının Bütün Biçimlerinin Ortadan Kaldırılmasına İlişkin BM Bildirisini ilan eden 1904 (XVIII) sayılı ve 20 Kasım 1963 tarihli kararını anımsayarak, 3151 G (XXVIII) sayılı ve 14 Aralık 1973 tarihli kararında, Genel Kurul'un Güney Afrika ırkçılığı ile Siyonizm arasındaki kutsal olmayan ittifakı kınadığını da anımsayarak, 19 Haziran ve 2 Temmuz 1975 tarihleri arasında **Mexico City'de yer alan Uluslararası Kadınlar Yılı Dünya Konferansı'nda ilan edilen ve ... siyonizm ve apartheidin her türlüşünün ortadan kaldırılmasını** öngören Meksika bildirisini de dikkate alarak, 25 ve 30 Ağustos tarihlerinde Lima'da (Peru) yer alan Bağlantısız Ülkeler Dışişleri Bakanları Konferansı'nda kabul edilen ve **Siyonizm'i çok ciddi biçimde dünya barışı ve güvenliği için bir tehdit sayıp bütün ülkeleri bu ırkçı ve emperyalist ideolojiye karşı çağırın Uluslararası Barış ve Güvenliği güçlendirmeye ilişkin bildiriye de dikkate alarak ...**,

Siyonizm'in bir çeşit ırkçılık ve ırk ayrımı olduğuna karar verir."

21 Aralık 1965'te kabul edilen 2106 A (XX) sayılı Genel Kurul kararı ırk ayrımını,

"ırk, renk, kuşak ya da ulusal-etnik kökene dayalı herhangi bir ayırım, dışta tutma, sınırlama ya da tercih"

olarak geniş bir şekilde tanımlamaktadır.

Siyonizm'i dünya barışına ve güvenliğine yönelik bir tehdit olarak gören ve en sert şekilde kınayan, tüm ülkeleri bu ırkçılığa ve emperyalist ideolojiye karşı çıkmaya çağırın 10 Kasım 1975 tarihli ve 3379 sayılı Birleşmiş Milletler Genel Kurulu kararı 16 Aralık 1991 yılında alınan başka bir BM Genel Kurul kararı ile iptal edilmiştir. 1991 yılında alınan karar, İsrail ırkçı bir devlet olmaktan vazgeçtiği için değil, **siyonist devletin İsrail-Filistin sorununu ele almak üzere toplanacak olan Madrid Barış Konferansı'na katılmak için ileri sürdüğü bir ön şart olduğu için çıkarılmıştır.** ABD'nin ve başka bazı etkili uluslararası çevrelerin birçok ülkeye yönelik olarak uyguladığı baskının sonucu Kurul'da istenen çoğunluk elde edilmiştir.⁵⁰

Garaudy'nin,

"ırkçılığa dayanan iç politika; muhayyel bir göç sonucu geleceklere "yaşam alanı" açmak için saldırganlığı ve yayılmacılığı esas alan bir dış politika; ve devlet terörizmi olarak en iyisini bulan siyasî eylem biçimi"⁵¹

şeklinde tanımladığı siyonist ideoloji, Filistin topraklarında yüz yıldır yaşayan "yerli" Araplara daha başlangıçtan itibaren düşmanca bir tutum almıştır. **Siyonistler kendilerini etnik, kültürel ve siyasî olarak Orta Doğu'da yaşayan halklardan üstün görmüşlerdir.**⁵²

Tüm tarihî boyunca Siyonizm, Avrupa sömürgeciliğinin beyazların yerliler üzerinde üstünlüğünü esas alan ideolojisinden farksız olarak, Filistinli Araplar üzerinde Hristiyan Avrupa'dan mülhem dinsel-ırksal üstünlük epistemolojisiyle bezenmiş, nüfus itibarıyla tamamen Yahudilerden oluşan bir devlet kurma

⁵⁰ Aral, s. 214.

⁵¹ Roger Garaudy, The Founding Myths of Israeli Politics (AAARGH, 1996), s. 25. Aktaran: Aral, s. 262.

⁵² Aral, s. 263.

hedefinden asla vazgeçmemiştir.⁵³ Bu hedefin doğal bir sonucu olarak siyonist ırkçılığının hedefinin daha çok Filistin Arapları ve komşu Arap halkları olduğu görülmektedir.

Bir başka milleti işgal etmek, ırkçılığı gerektirir ve onu besler. Siyonizm'in Filistinli, Arap ve Müslüman karşıtı ırkçı bir kimliğe bürünmesinin sebebini burada aramak gerekir. Onlarca yıldır devam eden haksız ve gayriinsani bir işgali siyaseten, zihnen ve ahlâken meşrulaştırmak için, Müslüman Arapların ve Filistinlilerin her zaman suçlu, şiddet yanlısı, terörist, vs. olarak gösterilmesi gerekir: Bu ise bir grup insana karşı aslında neredeyse bütün dünya Müslümanlarına yönelik tekdüze, suçlayıcı ve son tahlilde ırkçı tiplerin inşa edilmesi ve medya yoluyla yayılması sonucunu doğurur. Filistin'de yaşanan büyük haksızlığa karşı çıkan herkes, derhâl teröristleri desteklemekle vs. suçlanır. Öyle ki Jimmy Carter bile İsrail'in işgal ve ayrımcılık politikaları yüzünden bir "apartheid devleti" hâline geldiğini söylediği için muazzam bir saldırıya maruz kalmış; yobaz, antisemitik, vs. olmakla suçlanmıştır. Bir eski Amerikan Başkanı bu tip bir muameleye maruz kalıyorsa, sıradan insanların ve tabii Filistinlilerin her gün maruz kaldığı saldırıları düşünmek gerekir.⁵⁴

Değişen zaman baskıyı azaltmış değildir, öyle ki Gazze Şeridi'nden her gün 170 kadın ve çocuğun İsrail tarafından öldürüldüğü bir dönemde dahi, Filistin'i savunan öğrencilere ceza vermeyen Harvard Üniversitesi Rektörü Claudine Gay, Pensilvanya Üniversitesi Rektörü Elizabeth Magill ve Massachusetts Teknoloji Enstitüsü (MIT) Rektörü Sally Kornbluth'na yönelik istifa çağrıları, antisemitizme ilişkin Komisyon'da ifade vermeleri ve yapılan baskılar buna örneklik teşkil etmektedir.

Siyonizm'in "yayılmacı" politikasıyla baştan itibaren kendisine emperyalist bir hedef çizdiği, kendisine merkez olarak seçtiği emperyal ülkelerle ortak hedefler belirlediği ve Siyonizm ile emperyalizmin iç içe geçtiği bir gerçektir.

Nitekim Batı'nın denizaşırı topraklar ele geçirme hususundaki iştihakına ortak olan Siyonizm, kendisinden Yahudi kurtuluş hareketi olarak değil ve fakat şüpheye mahal bırakmayacak şekilde, Doğu'da sömürge yerleşimi kurmayı hedefleyen bir Yahudi hareketi olarak söz etmiştir.⁵⁵

Edward Said'e göre Siyonizm, yalnızca 19. yüzyılda hakim olan Avrupa sömürgeciliğinin yeniden hortlatılması olarak görülmemelidir. **Siyonizm daha baştan itibaren aynı zamanda Filistinlilerin buradaki varlığına son vermeyi hedeflemiştir.** Şayet bu mümkün değilse, burada olmayı başaran Yahudi olmayan nüfusun Siyonistlere tabi olmasını ve onlara hizmet etmesini öngörmüştür.⁵⁶

Nitekim hem Siyonizm'in kurucusu olarak kabul edilen Theodor Herzl, hem de İsrail'in ilk başbakanı olan Ben-Gurion, **Siyonistlerin Filistin topraklarında kuracağı devlette Yahudi olmayanlara yer olmadığı hususunda ittifak etmişlerdir. Siyonist güçler, buranın yerlisi olan Arapları önce sayıca mümkün olduğunca azaltmayı, bir zaman sonra burada kalanların da Filistin'deki varlığına**

⁵³ Joseph A. Massad, The Persistence of the Palestinian Question (London & New York, Routledge, 2006), s. 143. Aktaran: Aral, s. 91.

⁵⁴ Kalın, s. 440-441.

⁵⁵ Edward Said, "Zionism from the Standpoint of Its Victims" Social Text, sayı: 1, 1979, 7-58, s. 22-23. Aktaran: Aral, s. 264.

⁵⁶ Edward W. Said, The Question of Palestine, (New York, Vintage Books, 1979), s. 88-89. Aktaran: Aral, s. 66.

son vermeyi ana hedef olarak belirlemişlerdir. İsrail devletleşirken, Filistin'deki varlığını münhasır egemenlik üzerine bina etmiştir. Böylece başka hiçbir devletin -Filistin- burada egemen yetkilere sahip olmamasını sağlamayı hedeflemiştir.⁵⁷

1.4. Osmanlı Hâkimiyeti Sonrası Filistin Toprakları

Osmanlı Devleti'nden beklentilerden uzak bir karşılık alınması, Yahudilerin ittifak arayışını derinleştirmesine neden olmuştur. Filistin topraklarında devlet kurma hedefine ulaşılabilmesinin ancak bu toprakların Osmanlı Devleti'nin hâkimiyetinden çıkması ile mümkün olabileceğini anlayan Siyonistler, I. Dünya Savaşı'nı bir fırsat olarak görmüş, ittifak arayışlarını Osmanlı Devleti'nin savaşı kaybetmesi ve hedeflerini gerçekleştirebilecek devletlerle ittifak arayışı üzerinde yoğunlaştırmışlardır. İttifak arayışına ilk somut karşılık İngiltere'den gelmiştir.

Osmanlı hâkimiyetinin sona erdiği, aynı zamanda yerinden edilme, göç, işgal ve savaflara gebe yüzyılın en uzun işgaline giden süreç böylece başlamıştır.

Arap dünyasının bugünkü sınırlarının belirlenmesinde, en çok İngiltere'nin, biraz da Fransa ve ABD'nin etkisi olmuştur. İngiltere, 1914 yılında Arap milliyetçileriyle Şam Protokolü'nü imzalamıştır. Bu anlaşma çerçevesinde, İngiltere, Arapların I. Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti'ne karşı İngiltere'nin taraf olduğu ittifakı desteklemesi karşılığında, Arap yarımadasını, Irak'ı ve ayrıca bugünkü Suriye, Filistin ve Lübnan topraklarından oluşan Büyük Suriye'yi kapsayacak tek bir Arap devletinin kurulması hususunda Araplara destek sözü vermiştir. Bu protokolün imzalanmasından bir yıl sonra ise, İngiltere ve Fransa Arap ülkelerinin parçalanmasını öngören bir anlaşma imzalamış, Irak'ın İngiltere'ye, Büyük Suriye'nin ise, Fransa'ya bırakılması hususunda uzlaşma sağlamışlardır. Bu uzlaşma, Siyonist hareketin bu toprakları gözüne kestirmesinden dolayı, Filistin bölgesini kapsamı dışında tutmuştur.⁵⁸

Sykes-Picot Anlaşması

İngiltere ile Fransa 16 Mayıs 1916 yılında Osmanlı Devleti'nin Orta Doğu'daki topraklarının paylaşılmasını içeren Sykes-Picot Anlaşmasını imzalamışlardır. Anlaşma ile Orta Doğu'nun haritası yeniden çizilmiş, kendi doğal sınırlarına ulaşmamış yapay ulus-devletler kurgulanmıştır.

Anlaşma, kendilerinin denetimlerinin dışına çıkmamak kaydıyla, Körfez bölgesindeki Arap krallıklarına sınırlı egemenlik verilmesini, Irak, Suriye, Filistin, Lübnan ve Ürdün'ün de içinde bulunduğu Arap Maşrik coğrafyasının ise doğrudan sömürge yönetimi altına konmasını öngörmüştür.⁵⁹ Beyrut dâhil, Akkad'dan itibaren kuzeye doğru Suriye'nin bütün kıyı bölgeleri ile Adana ve Mersin bölgeleri Fransa'ya, Bağdat-Basra arasındaki Dicle-Fırat bölgesi de İngiltere'ye verilmiştir.⁶⁰

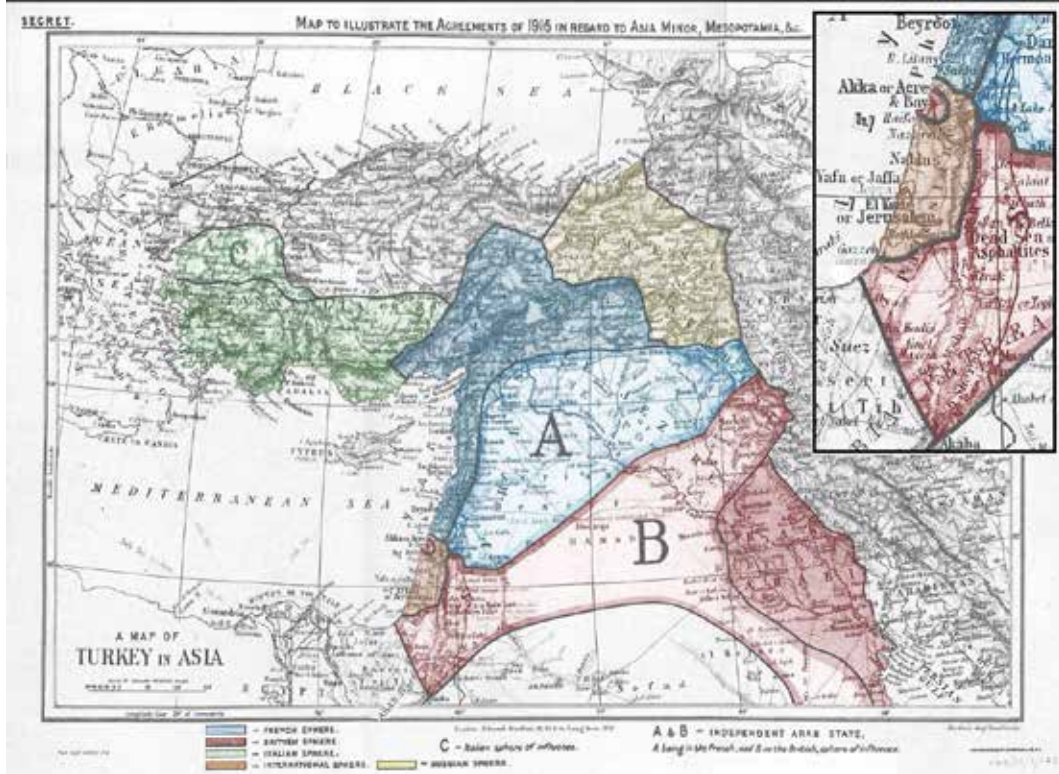
⁵⁷ Edward W. Said, The Question of Palestine, New York, Vintage Books, 1979, s.84. Aktaran: Aral, s. 68.

⁵⁸ Aral, s. 58.

⁵⁹ Aral, s. 58.

⁶⁰ Armaoğlu, s. 41.

1916 Anlaşmasını gösteren harita, cnnturk.com

Osmanlı Devleti'nin Filistin'de etkinlik sahasının fiilen delinmesinin, işgalcilerin bölgeye yerleşmesinin, ileride kurulacak olan İsrail Devleti'nin bölgesel nüfus içerisinde çatışmalı kuruluş sürecinin açılmasına giden sürecin ilk adımı, Sykes-Picot Anlaşması ile olmuştur.⁶¹ Anlaşma bugün gelinen noktada Filistin üzerinde Arap denetimi ihtimalini tamamen ortadan kaldırdığı için, Siyonistlere Filistin'i kontrol altına almaları yolunda zaman kazandırdığı şeklinde yorumlanmaktadır. İngiltere, Arapların desteğini yitirmemek için bu gizli anlaşmanın varlığını uzun süre inkâr etmiştir. Rus hükûmeti bu metnin içeriğini 1917 yılında ifşa etmiştir.

Mısır ve Suudi Arabistan gibi istisnalar bir yana, genelde küçük küçük devletçikler arasında bölünmüş olan Arap siyasal düzeni, bir bakıma geçmişte sömürgeci güçlerce Arap halklarına dayatılmış olan 1916 tarihli Sykes-Picot Anlaşması'nın bugün de varlığını sürdürdüğünün göstergesidir. Bu sömürgeci bölünmenin en başta gelen kurbanı Filistin halkı olmuştur.⁶²

İngiltere'nin Sykes-Picot Anlaşması ile bir yandan Fransa'yla arasında bölgeyi paylaşan gizli anlaşma yapması; diğer yandan hem müttefikleri ile çatışan çıkarlarını korumak, hem de dağılma sürecindeki Osmanlı Devleti'nin durumundan faydalanarak emperyalist ve yayılmacı siyasetini sürdürmek için

⁶¹ Yarar, Erhan, Tarihsel Dönüşüm-Filistin Sorunu Temelinde Türk Dış Politikası ve İsrail Devletini Tanıma Süreci, Siyasal Kitabevi, 2006, s.83-84.

⁶² Aral, s. 312.

özellikle Amerika'daki ve Rusya'daki nüfuzundan da faydalanmak adına Yahudilerle ittifakını genişleterek 1917 Balfour Deklarasyonu ile Yahudilere Filistin'de yurt kurmaları sözünü vermesi ve aynı zamanda Arap milliyetçiliğine de destek vererek İngiltere'nin Mısır Yüksek Komiseri Sir Henry McMahon eliyle Mekke Şerifi Hüseyin'e Arap birliğini sağlaması için toprak vaadinde bulunması İngiltere siyasetine örnek teşkil edici niteliktedir. II. Dünya Savaşı'na kadar sürecek olan İngiliz mandası dönemi ve Filistin halkının kendi topraklarında yabancı durumuna düşecekleri yüz yılı aşan işgal süreci izlenen bu siyasetle başlamıştır.

İngiltere, hem Asya'da sahip olduğu sömürgelere ulaşım yolları üzerinde olması hem de petrol zenginliği bir bölge olduğunun keşfedilmesiyle birlikte bu dönemde Orta Doğu'ya artan bir ilgi göstermiştir.⁶³

Avrupa-Hindistan ticaret yolunun ve sömürgeciliğin korunması hedefi kapsamında bağımlı, parçalı ve istikrarsız bir Orta Doğu'nun kontrolünün daha kolay sağlanabileceği düşüncesi İngiliz emperyalizminin bölgeye yaklaşımının temelini oluşturmuştur. Osmanlı hâkimiyeti altında olduğu gibi istikrarlı ve barışın hâkim olduğu bir coğrafya İngiliz hâkimiyetine ihtiyaç duymayabilir ya da kontrol dışı başka güçlü yapıların doğmasına neden olabilecektir. Dolayısıyla Orta Doğu'da istikrarsızlığın, savaşın, kaosun ve kanlı çatışmaların garantörlüğünü sağlayacak ve çatışmayı sürekli körükleyecek bir Yahudi devletinin varlığı sömürgeci ve emperyalist politikanın da devamını sağlayacaktır. Anlaşmazlıklar ve çatışmalar egemen güçlerin müdahalesinin yolunu açacak, müdahaleler ise anlaşmazlıkların ve çatışmaların sürekliliğini sağlayacaktır.

Balfour Deklarasyonu

Herzl'in 1904 yılında vefat etmesinin ardından Dünya Siyonist Teşkilatı başkanlığı yapan ve İsrail'in ilk Cumhurbaşkanı olacak olan Chaim Weizmann, Yahudi Devleti'nin kurulmasının 19. yüzyılın en büyük sömürge imparatorluğu olan İngiltere'nin desteği ile gerçekleştirilebileceğine inanmış ve İngiltere hükûmetine verdikleri muhtıradaki Filistin'de bir yurt değil, Filistin'in Yahudi yurdu olarak kabul edilmesini, Filistin'e özerklik verilmesini ve Filistin'e Yahudi göçlerinin serbest bırakılmasını istemiştir.

İngiltere Siyonist Dernekleri Başkanı Lord Rothschild de 18 Temmuz 1917'de İngiliz Dışişleri Bakanı Balfour'a kendi imzasıyla takdim ettiği mektupta benzer talepleri dile getirmiştir.

Kabine Filistin'de bir Yahudi yurdu kurulmasını kabul etmiş, İngiliz Dışişleri Bakanı Balfour, 2 Kasım 1917 tarihinde, İngiltere Siyonist Dernekleri Federasyonu Başkanı Lord Rothschild'a, bundan sonra Balfour Deklarasyonu adını alacak olan mektubunda;

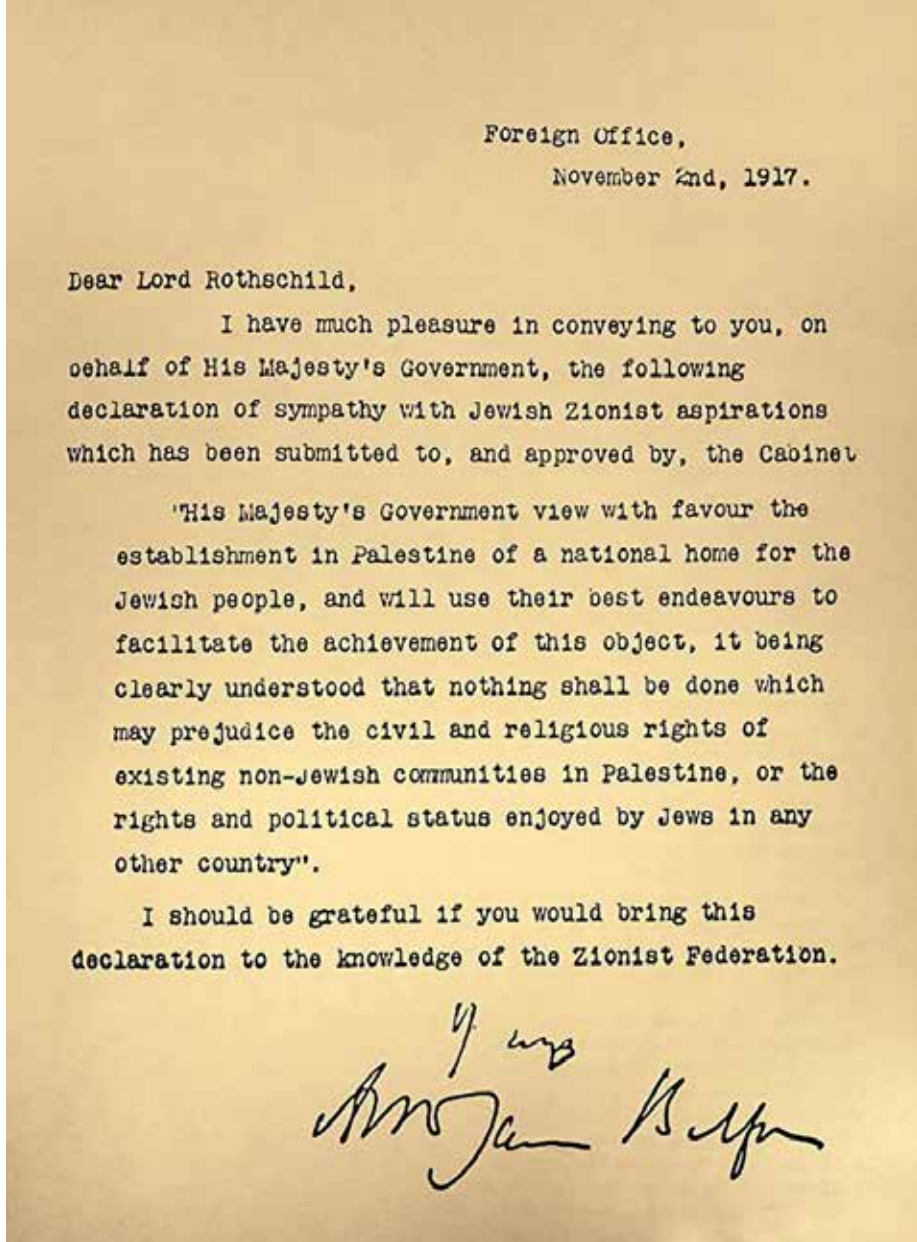
"Sevgili Lord Rothschild, size Majestelerinin hükûmeti adına, Yahudi-Siyonist çabaları için, kabineye sunulmuş ve onaylanmış aşağıdaki sempati açıklamasını bildirmekten dolayı çok sevinçliyim. Majestelerinin hükûmeti, Filistin'de Yahudi halkın ulusal yurdunun kuruluşunu dostane duygularla izlemektedir ve Filistin'de ki Yahudi olmayan toplulukların vatandaşlık ve dinsel haklarını veya diğer ülkelerdeki Yahudilerin haklarını ve politik durumunu zarara uğratabilecek hiçbir şeyin meydana gelmemesi şartıyla, bu amaca erişilmesini teşvik etmede hiçbir gayretten kaçınmayacaktır. Siyonist

⁶³ Salam Hawa, The Erasure of Arab Political Identity: Colonialism and Violence New York. Routledge, 2017), s. 151. Aktaran: Aral, s. 56.

federasyonu bu açıklamadan haberdar ederseniz size müteşekkir kalırım. Dostunuz A.W. James Balfour"

ifadelerine yer vermiştir.⁶⁴

*İngiliz Dışişleri
Bakanlığından
Lord Rothschild'e
gönderilen "Balfour
Deklarasyonu" olarak
bilinen mektup.*

⁶⁴ 2 Kasım 1917 tarihli Balfour Deklarasyonu için bkz. https://avalon.law.yale.edu/20th_century/balfour.asp; <https://www.un.org/unispa/document/%20auto-insert-206581/>; Erişim Tarihi: 07/01/2024. Ayrıntılı bilgi için bkz. Armaoğlu, s.41-42; Shlaim, s. 49-51.

İngiltere, Şerif Hüseyin'i Balfour Deklarasyonu'ndan 1919'un Ocak ayında bir bildirimle haberdar etmiş, İtilâf Devletleri'nin tek bir Arap devletinin kurulmasında da kararlı olduğunu belirttikten sonra, Filistin'de hiçbir halkın diğerine tâbi olmayacağı, Filistin'de özel bir rejimin tatbik edileceği ve Hazreti Ömer Camisi'nin münhasıran Müslümanlara ait olacağı hususunda da teminat vermiştir.⁶⁵

İngiliz gazeteci ve yazar Arthur Koestler Balfour Deklarasyonu'nu, "*Bir millet resmen, ikinci bir millete, bir üçüncü milletin ülkesini vadetti.*" şeklinde açıklamaktadır.

Bu belge o tarihte hukuken başka bir ülkenin, yani Osmanlı Devleti'nin toprağı olan ve Filistin halkının yaşadığı Filistin topraklarının bir başka ülke olan İngiltere tarafından dünyanın çeşitli yerlerine dağılmış hâlde bulunan Yahudilere resmî olarak vaadini içeren ve siyonizmin artık uluslararası politik bir programa dönüşmesinin ilk adımı olması açısından etkileri günümüze uzanan uzun vadeli eylem planının İngiltere tarafından resmî olarak ilan edilmesidir.

İnsanlık tarihinin en utanç verici belgelerinden birisi⁶⁶ olan Balfour Deklarasyonu siyonist diplomasi için büyük bir zafer anlamına gelmiştir. Deklarasyonun ilan tarihinde, Filistin'in Yahudi nüfusu 600 bin Arap nüfus karşısında 56 bin kadardır. Yani yüzde ondan daha azdır.⁶⁷ Arapların toplam nüfusun yüzde doksanını oluşturdukları düşünülürse, medeni ve dinî haklarının gözetileceği vurgusu samimiyetsizlikten başka bir şey değildir. Zira siyasi hakları tamamen göz ardı ediliyordu. İngiltere Yahudilere Filistin'in kapılarını açacak ve onları Filistin'in hâkimi yapacak altın anahtarını sunmuştur.⁶⁸

Balfour Deklarasyonu'nun yayımlanmasından bir ay sonra Kudüs İngiltere tarafından işgal edilmiş, Filistin'e yönelik Yahudi göçü ise hız kazanmıştır. Kudüs'ün son idarecisi olan İzzet Bey, İstanbul'a, İçişleri Bakanlığı'na gönderdiği şifreli telgrafında,

"Kutsal mekânlara top mermileri düşüyor, tahribata engel olmak için şehri boşaltıyoruz." demiştir.⁶⁹

Kudüs'ün işgali Hristiyan ve Yahudi din ve devlet adamları tarafından haçlı ruhunun Müslümanları bozguna uğrattığı şeklinde tarihî bir başarı olarak ilan edilmiştir. Müslümanlar ise Kudüs'ün kaybedilmesi ile derin bir psikolojik sarsıntı yaşamışlardır.

⁶⁵ Armaoğlu, s.43.

⁶⁶ Aral, s. 153.

⁶⁷ Birleşmiş Milletlerin resmî verisine göre 1919 yılında Arap nüfusun oranı %90, Yahudi nüfusun oranı ise %10 olarak belirtilmiştir. Bkz. <https://www.un.org/unispal/document/%20auto-insert-206581/>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

⁶⁸ Shlaim, s. 50-51.

⁶⁹ <https://www.haberturk.com/gundem/haber/1580589-kudusu-ingilizlere-neden-terkettik-bilir-misiniz-zarar-gormesin-diye>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

İngiliz Mandası Altında Filistin

I. Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle "savaşların bir daha yaşanmaması" için bir uluslararası örgüt kurma fikri üzerine, ABD Başkanı Woodrow Wilson tarafından bu amaçla uluslararası bir kurum ve yeni dünya düzeni kurma fikri dile getirilmiştir. 8 Ocak 1918 tarihinde ABD kongresinde yaptığı konuşmada belirttiği ilkelerin 14. maddesinde, "büyük küçük bütün devletlerin siyasal bağımsızlığı ve toprak bütünlüğü konusunda karşılıklı güvence vermek için özel sözleşmelerle bütün ulusların dâhil olduğu bir birlik oluşturulmalıdır." şeklinde belirtilen uluslararası birlik kurulması önerisi 10 Ocak 1920 yılında Milletler Cemiyeti'nin kurulması ile hayata geçirilmiştir.

"Uluslararası barışı sağlama" görevini üstlenecek olan Milletler Cemiyeti'nin yaptığı ilk iş mağlup devletlerin topraklarının ve sömürgelerinin ne olacağı ve bu toprakların kim tarafından nasıl yönetileceği konusunu "manda sistemi" ile çözmek olmuştur. Böylece yönetim tecrübesine sahip olmayan, yani "sömürgeci" devletler tarafından kendi kendini yönetemeyeceğine karar verilen halklara "demokratik bir şekilde" kendilerini yönetmesini istedikleri mandater devleti "seçme" imkânı tanınmıştır.⁷⁰

Almanya ve Osmanlı Devleti'nin yönettiği topraklar Milletler Cemiyeti'ne devredilmiştir. Arapları temsilen Şerif Faysal'ın (Şerif Hüseyin'in oğlu) ve Siyonistlerin mandater ülke olarak İngiltere'yi istemeleri neticesinde Filistin için komisyona katılan ülkeler Orta Doğu'yu paylaştıran 24 Nisan 1920 tarihli San Remo kararları ile Ürdün, Irak ve Filistin için İngiltere'yi, Suriye ve Lübnan için Fransa'yı mandater devlet olarak seçmiştir.⁷¹

San Remo Konferansı'nda Filistin'de yaşayan Arapların "Yahudi olmayan" şeklinde tanımlanması ve Filistin'de Yahudi yurdu kurulması konusu ülkelerin mutabık kaldıkları konulardan olmuştur. Arapların temel beklentilerini ve taleplerini karşılamayacak şekilde ilerleyen ve vaatlerin gerçekleşmemesiyle hayal kırıklığıyla sonuçlanan süreç Milletler Cemiyeti'nin de manda koşullarını Temmuz 1922'de onaylaması ile Filistin üzerindeki fiili İngiliz manda yönetimi resmî olarak başlamıştır. Böylece siyonistlerin temel beklentileri karşılanmış, özellikle **Balfour Deklarasyonu'nun Filistin mandaterliği için ana metin kabul edilmesi**, Filistin topraklarında İngiliz korumacılığına kavuşan Siyonistleri memnun etmiştir.⁷²

Filistin'in sınırları İngiltere hükümetinin Milletler Cemiyeti Konseyi'ne verdiği ve konseyin de 16 Eylül 1921'de onayladığı memorandumla çizilmiştir. Buna göre sınırlar, Akabe Körfezi'nde Akabe şehrinin 2 mil batısından başlayıp, Araba Vadisi ve Ölü Deniz'den geçip Şeria Nehri'nin Yarmuk Nehri ile birleştiği

⁷⁰ Söz konusu sistem medeniyet götürme gibi üstün bir görev üstlenmiş Batılı ülkelerin kendisini yönetme yetisi olmadığına inanılan Doğulu halklara olan bakış açısını göstermesine örneklik teşkil etmektedir. Ham madde, pazar ve insan gücü üzerindeki sömürgeciliğin devamı için çözüm böylece bulunmuş, manda ile yönetilen halklar ise işgal altında olmadığına inanarak bağımsızlığının bahşedileceği günü mandater devlete olan sadakatini ispatla beklemiş oluyordu.

⁷¹ Milletler Cemiyeti Konseyi'nin 24 Temmuz 1922 tarihli "Filistin Mandası" kararı için bkz. <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-201057/>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

⁷² Hem İngiltere hem de Fransa bilinen anlamıyla "sömürgeci" devletlerdi; bunlar "mandater devletler" olarak I. Dünya Savaşı sonrasında hâkimiyet kurdukları Orta Doğu ülkelerinde, tipik sömürgeci refleksleriyle hareket etmişlerdir. Manda yönetimlerinin diğer sömürgecilik örneklerinden en temel farkı, birincilerin kısa süreli olmalarıdır. Aral, s. 60-65.

noktaya uzanan ve oradan Suriye sınırına varan çizgiden oluşacaktır. Bu çizginin doğusu Ürdün toprakları, Filistin'in batı sınırı da Mısır ile Filistin arasında esasen mevcut olan sınırdır.⁷³

Self Determinasyon Hakkı

I. Dünya Savaşı sonrasında Filistin bölgesi İngiliz mandası altına girdiğinde, burası A sınıfı manda kategorisine konmuştur. **Bunun anlamı, İngiltere'nin bu bölge halkına zaman içinde bağımsızlık verme yükümlülüğü altında olmasıdır.** Nitekim Milletler Cemiyeti Misakı'nın 22'nci maddesinde, Filistin halkının bir müddet sonra bağımsız devlet kurma hakkının tanınacağı şu sözlerle ifade edilmiştir: *"Mandater devletten kendi ayakları üzerinde durana dek idari tavsiye ve yardım almak kaydıyla, daha önce Türk imparatorluğuna mensup olan topluluklardan belli bir gelişmişlik düzeyine ulaşmış olanların bağımsız milletler olarak varlıkları geçici olarak tanınabilir. Mandater devletlerin seçiminde bu toplulukların arzuları temel bir öncelik olacaktır."*

Bu durum Filistinlilerin, mandater devlet olarak İngiltere'nin buradan çekilmesinden sonra, gelecekte bağımsız devlet kurma hakkına sahip olacaklarını göstermektedir. Böylece 1945 yılında kabul edilen BM Kurucu Andlaşması çerçevesinde, BM sisteminin en öncelikli dayanak noktalarından birisi olarak kabul edilen self-determinasyon hakkı, Filistinlilere henüz BM öncesi dönemde verilmiştir. **1922 yılında Filistin'de manda yönetimi kurulduğunda, buradaki halkın yüzde 88'i, büyük çoğunluğu İslam dinine mensup olan Arap nüfustan oluşmaktaydı. O halde, uluslararası hukuk açısından, 1920'li yıllarda Filistin'de self-determinasyon hakkı (her halkın kendi geleceğini belirleme hakkı) temelinde devlet kurma hakkına sahip olan tek grup, buranın Arap çoğunluğuydu.** Milletler Cemiyeti, 1922-1948 yılları arasında Filistin'de hüküm süren İngiliz manda yönetimine egemenliği değil ve fakat burada etkin otorite kurma hakkını tevdi etmiştir. Bu demektir ki, manda yönetimi olarak İngiltere'nin bölgeden çekilmesinden sonra, buradaki egemenlik, söz konusu coğrafyada gerçekleşen kitlesel Yahudi göçüne rağmen çoğunluğu oluşturmaya devam eden Filistinli Araplara geçecekti. İngiliz manda yönetiminin gözetimi altında 30 sene boyunca Arapların şiddetle karşı çıkmalarına rağmen hız kesmeden devam eden Yahudi göçü, hem manda yönetiminin temel mantığına ve amaçlarına hem self-determinasyon ilkesine, hem de uluslararası hukukun önemli bir ilkesi olan "iyi niyet ilkesi"ne açıkça aykırıydı.⁷⁴

Arap-Yahudi Çatışmasının Başlangıcı

Filistin Araplarının daha ilk günden tehlikeyi gördükleri söylenebilir. Filistin Arapları, Balfour Deklarasyonu'nun ne demek olduğunu İngiliz manda idaresi başlar başlamaz anladığı için ilk günden itibaren

⁷³ Amerikan Senatosu da 21 Eylül 1921'de aldığı metni hemen hemen Balfour Deklarasyonu'ndaki gibi olan bir kararla Filistin'de bir Yahudi yurdu kurulmasını kabul etmiş, 3 Aralık 1924'te İngiltere ile imzaladığı bir anlaşma ile de İngiltere'nin Filistin üzerindeki mandasını tanımıştır. Anlaşmanın 7'nci maddesi ile İngiltere'nin manda yönetiminde yapacağı değişiklik Amerika'nın onayına tâbi tutuluyordu. Amerika bundan sonra, bu maddeye dayanarak, Filistin'deki bütün gelişmelerle yakından ilgilenecektir. Bu madde, bir bakıma, Filistin'in kaderi ile Amerika arasında sıkı bir bağ kurmuş olmaktadır. Amerika bundan sonra Filistin'deki gelişmede söz sahibi olacaktır. Armaoğlu, s. 46-47.

⁷⁴ Aral, s. 155-156.

direnmeye geçmiştir. Bu ise, günümüze kadar süren bir Arap-Yahudi çatışmasının başlangıcını teşkil etmiştir. Denebilir ki, iki savaş arası dönemde (1919-1939) Filistin meselesinin esasını, Yahudilerin Balfour Deklarasyonu'nu fiiliyatta daha sağlam hâle getirme ve bir yurt kurmanın ötesinde bir devlet kurma çabaları, buna karşılık Arapların da, bu deklarasyonu etkisiz kılma, bu belgeyi indirme ve Yahudilerin değil devlet kurmalarına, bir yurt dahi kurmalarına imkân vermemeye çabaları teşkil eder. Bu sebeple, Yahudiler bu dönemde Filistin'e mümkün olduğu kadar Yahudi göçünü sağlamaya çalışırken, Araplar da bir yandan bu göçleri engellemeye ve öte yandan da Filistin nüfusunun çok büyük çoğunluğunun Arap olmasını göz önünde tutarak Filistin'de bağımsız bir Arap devletinin kurulması için çaba harcamışlardır.⁷⁵

Bütün bu süreçte Arapların dağınık yapısına karşılık, Dünya Siyonist Teşkilatı ile Filistin'deki Yahudi Ajansı, sıkı işbirliği içinde gayet sistemli ve tutarlı bir politika takip etmişler ve İngiliz manda yönetimi ile İngiltere hükûmetini zaman zaman yoğun baskı altına almaya muvaffak olmuşlardır. Bu politikanın neticesi olarak da Filistin'de hem Yahudi nüfusunu hem de Yahudi toprak mülkiyetini genişletmişlerdir.⁷⁶

İlk Siyonist yerleşimciler günlük tutan kişilerdi. 20. yüzyılın başında Filistin'e ayak bastıkları andan itibaren yazmaya başlayarak tarihçilere muazzam miktarda gezi günlükleri, anı defterleri ve mektuplar bırakmışlardır. Onlar için Filistin bilinmez bir diyardı ve Doğu Avrup'a'dan buraya seyahatleri ziyadesiyle zorlu ve tehlikeli geçmiştir. Ancak gemilerinden alınıp sandallarla kıyısına getirildikleri ve ilk geçici ikametgâhlarını aradıkları Yafa'da misafirperverce karşılanmışlardır. Bölgenin yerlisi olan Filistinliler çoğu zaman bu yeni gelenlere kalacak yer hususunda yardımcı olmuşlar, toprağı nasıl işlemeleri gerektiği konusunda da tavsiyelerde bulunmuşlardır. Zira bu, geldikleri yerde çiftçilikten ya da toprak sahipliğinden asırlarca men edilmiş Siyonistlerin neredeyse hiç bilgi sahibi olmadıkları bir alandı.⁷⁷

Ne var ki yerleşimciler bu nezakete ve misafirperverliğe aynı şekilde karşılık vermemişler, geceleri mum ışığında tuttıkları günlüklerinde yerli Filistinlilerden Yahudi halkına ait topraklarda aylak aylak gezinen yabancılar olarak bahsetmişlerdir. Hatta bazıları Filistin'in boş olduğu düşüncesiyle gelmiş ve orada buldukları insanların yabancı işgalciler olduklarını varsaymışlardır. Diğerleri ise, Siyonist hareketin kurucusu Theodor Herzl gibi, Filistin'in halsiz bir toprak olmadığını bilmektedir lakin Yahudilerin

⁷⁵ Armaoğlu, s. 47.

⁷⁶ Armaoğlu, s. 50-51. İngiltere başından itibaren politik siyonizmle birlikte hareket etmiş, Filistin'de binlerce yıl içerisinde oluşturulan toplumsal dengeleri alt üst etmiştir. Nüfus dengesinin zaman içerisinde Yahudilerin lehine değişmesi ve yerleşim alanlarının Yahudilerin eline geçmesi sağlanmıştır. Ekonomik gücü olmayan Arapların uluslararası güce sahip Yahudilerle rekabet etmesi olanaksız olmuştur. Bölgede politik, ekonomik, nüfus dengesini değiştirmeyi amaçlayan bilinçli göç ve iskân politikalarıyla Filistin topraklarında ikinci kez kurulacak olan İsrail Devleti'nin temelleri bu şekilde atılmıştır. İlk Yahudi devleti MÖ 1032 yılında kurulmuş, MÖ 930 yılında dağılmıştır.

⁷⁷ Bu kayıtlar şurada bulunabilir: Braha Habas, İkinci Aliya Kitabı, Tel Aviv: Am Oved, 1947 (İbranice). Bu eser 1905 civarında Filistin'e gelen yerleşimcilerin mektuplarını ve günlüklerini içeren bir koleksiyondur. Ayrıca bkz. Nur Masalha, Expulsion of the Palestinians: The Concept of "Transfer" in Zionist Political Thought, 1882-1948, Institute of Palestine Studies, Washington DC, 1992. Aktaran: Pappé, İlan, Unutulmuş Filistinliler: İsrail'deki Filistinlilerin Tarihi, Küre Yayınları, 2020, s. 11.

dönüşü için yer açmak ve İsrail topraklarını kurtarmak adına yerleşik halkın "sezdirmeden oradan uzaklaştırılabileceğine" inanmışlardır.⁷⁸

İstenmeyen ve hoş karşılanmayan Filistinliler algısı Siyonist söylemin en güçlü yanıdır ve 1948'den sonra kurulan İsrail devleti de bu yaklaşımı benimsemiştir. Bir yüzyıldan fazla bir zaman sonra, bu Filistinlilerin ardılları Yahudi Devletinin vatandaşları olmuştur, ancak bu vatandaşlık onları, kendi ana-vatanlarında tehlikeli bir tehdit olarak görülmekten ve kendilerine bu doğrultuda muamele edilmesinden muaf tutmamıştır. Bu tutum İsrail müesses nizamına nüfuz etmiştir ve çok farklı şekillerde dışıurmaktadır.⁷⁹

Yahudilerin Filistin'e göç ettirmeye başladığı bu ilk döneme ilişkin nüfusun da bilinmesi gerekmektedir.

I. Dünya Savaşı'nın sonunda 60-80 bin kadar tahmin olunan Filistin'deki Yahudi nüfusu, 1923'te tüm nüfusun %11'ini teşkil etmektedir. 1929 yılına gelindiğinde Yahudi nüfusu 170 bine çıkmıştır, bu da toplam nüfusun %17'si demektir. 1930-1936 yılları arasında 200 bin daha artacak ve 1936 yılında Yahudi nüfusun miktarı 400 bine kadar çıkarak, toplam nüfusun %31'ini teşkil edecektir. 30 Haziran 1938 tarihi itibarıyla Filistin'in nüfusu 1 milyon 418 bin 619'dur. Bunun 895 bin 159'u (% 63,1) Müslüman yani Arap iken, Yahudi nüfusu 399 bin 808 (% 28,2) olmuştur. 1933 yılında Almanya'da Nazi (Nasyonal-Sosyalist) Partisi iktidara gelmiş, Nazilerin Yahudi düşmanlığı ve soykırımı ile kitleler hâlinde yeni bir göç dalgasına (aliyah) sebep olmuştur. 1933 yılından sonra Filistin'e Yahudi göçlerinin hızlanması Filistin'de Arap-Yahudi çatışmalarının da giderek şiddetini arttırmasına sebep olmuştur.⁸⁰

1.5. İkinci Dünya Savaşı Sonrası Filistin

II. Dünya Savaşı'nın çıktığı dönemde 3 milyondan fazla Yahudinin yaşadığı ve Dünya Siyonist Teşkilatı'nın en güçlü merkezlerinden biri olan Amerika'nın dünya siyasetindeki giderek artan gücü, Siyonistlerin Amerika'daki etkinliğiyle birleşince, devlet kurma yolundaki bu yeni aşamada, Yahudilerin İngilizlerden ziyade ABD'nin desteğiyle devam etmesi gereğini ortaya çıkarmıştır. Yeni sömürgecilik

⁷⁸ Herzl'in günlüğü, 12 Haziran 1895, Almanca'dan çev. Michael Prior; bkz. Michael Prior, "Zionism and the Challenge of Historical Truth and Morality", M. Prior (ed.), Speaking the Truth about Zionism and Israel, Melisende, London, 2004, s. 27. Aktaran: Pappé, s. 12.

⁷⁹ Pappé, s. 12.

⁸⁰ Bu dönemde, Filistin'de Yahudilerin elindeki toprak miktarının, Yahudi nüfusundan daha hızlı arttığı görülmektedir. Bu toprak genişlemesi ilk Arap-Yahudi çatışmalarının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Militer Siyonist örgüt Irgun Zvai Leumi tarafından Filistinlilere yapılan saldırıların da artmasıyla, Filistinlilerin tepkileri, 1936'da, geniş çaplı uygulanan genel grevle birlikte sivil itaatsizliğe dönüşmüştür. Arapların tepkisinin süreç içerisinde ayaklanmalara dönüşmesi İngiltere'yi Filistin konusunda yeni bir çözüm arayışına itmiştir. Filistin topraklarının ikiye bölünmesi fikri ilk olarak 1937 yılında dile getirilmiştir. Temmuz 1937'de İngiltere'de, Hindistan'dan sorumlu eski devlet bakanı Lord Peel'in başkanlığındaki bir Kraliyet Komisyonu, bu bölgeyi Yahudi ve Arap devletleri arasında ikiye bölmeyi önermiştir. Bu öneriye göre, Yahudi devleti, İngiliz mandasındaki Filistin'in üçte birini kaplayacaktır ve Cezayir Denizi ile sahildeki düzlükleri içine alacaktır. Filistinli ve Arap temsilciler teklifi reddetmiştir. Peel Komisyonu Raporu için bkz. <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-197740/>; <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-196150/>; Erişim Tarihi: 07/01/2024. Bu dönemde İngilizler bir yandan Filistinlilerin artan isyanlarını kanlı bir şekilde bastırırken, hem artan isyanları durdurmak hem de II. Dünya Savaşı tehdidi nedeniyle bir yandan da Arap yanlısı bir politika izlendiği izlenimi vermekten geri durmamışlardır. Bu amaçla İngiliz hükümeti, 1939'da Yahudi devletinin kurulmasının bir İngiliz politikası olmadığını ilan eden ve Yahudi göçünü kısıtlayan Beyaz Kitapı yayımlamıştır. <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-198767/>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

anlayışı da bu süreç içerisinde gelişme kaydetmiş, Amerika, İngiltere ve Fransa'dan boşalan sömürge alanını yönetmeye, Yahudiler ise bu yeni gücü kontrol etmeye çalışmıştır.

Siyonist liderler, Avrupa'da savaş sonrasında, Filistin'de Yahudi devleti kurma davasını güçlendirecek milyonlarca Yahudi mülteci olacağını varsaymıştır. Hiçbiri Holokost'u, altı milyon Yahudi'nin yok edileceği, Yahudilerin tarihindeki en büyük felaket olan soykırımı öngörmemiştir. Siyonizm'in çok daha katı bir türü II. Dünya Savaşı sırasında biçimlenmiş ve Yahudi devletleşme mücadelesine bağlılık da Holokost'un gölgesinde derinleşip, pervasız bir hâle gelmiştir. Holokost bir yandan Siyonistlerin Filistin mücadelesinde adaletin onlardan yana olduğu inancını teyit ederken, diğer yandan da uluslararası kamuoyunu bağımsız bir Yahudi devleti fikrine ikna etmiştir.⁸¹

Henüz II. Dünya savaşı sona ermeden önce, Filistin'deki Yahudi toplumunun (Yişuv) liderlerinden ve Yahudi Ajansı'nın Yürütme Komitesi Başkanı Ben Gurion, Yişuv'un bundan sonra karşılaşacağı esas meselenin Araplarla bir savaş olduğunu görmüştür. Bu sebeple Ben Gurion, 1 Temmuz 1945'te New York'ta, Siyonizm'e sempati gösteren 17 Yahudi milyonerden hem Yişuv'un savunması için hem de Filistin'e Yahudi göçlerine yardım için bir fon kurmalarını istemiş, Amerika ve Avrupa'daki depolarda stok edilen malzeme ve silahlar Filistin'e sevk edilmeye başlanmıştır.⁸²

BM Genel Kurulu'nun Filistin'e İlişkin 1947 Yılındaki Taksim Kararı

İngiltere, yerleşim yerleri ve toprak işgalleri nedeniyle sürekli devam eden Yahudi ve Arap çatışması üzerine 1947 yılında sorunu BM Genel Kurulu'na havale etmiştir. Aynı yıl BM bünyesinde Birleşmiş Milletler Filistin Özel Komitesi (UNSCOP) kurulmuş⁸³, UNSCOP iki devletli çözüm önerisini sunmuştur.⁸⁴ 29 Kasım 1947'de Genel Kurul'da üçte ikilik oy çokluğu ile bölgenin taksimini öngören 181 sayılı karar kabul edilmiştir.⁸⁵

Bu Taksim Planı'na göre, bölge nüfusunun yalnızca üçte birini (%31,7) oluşturan ve toprakların %6,5'ine sahip Yahudilere Filistin topraklarının %56,4'ü bırakılacak, buna karşılık bölge nüfusunun üçte ikisinden fazlasını (%68,3) oluşturan Araplara buradaki toprakların sadece %42,9'u bırakılacaktır. Kudüs ise *corpus separatum* ilan edilerek, BM'nin vesayeti altında "uluslararası" bir şehir statüsüne konacaktır. Kudüs'ün nüfusu 105 bin Arap ve 100 bin Yahudi yaşayacak şekilde planlanmıştır.⁸⁶

⁸¹ Shlaim, s. 69.

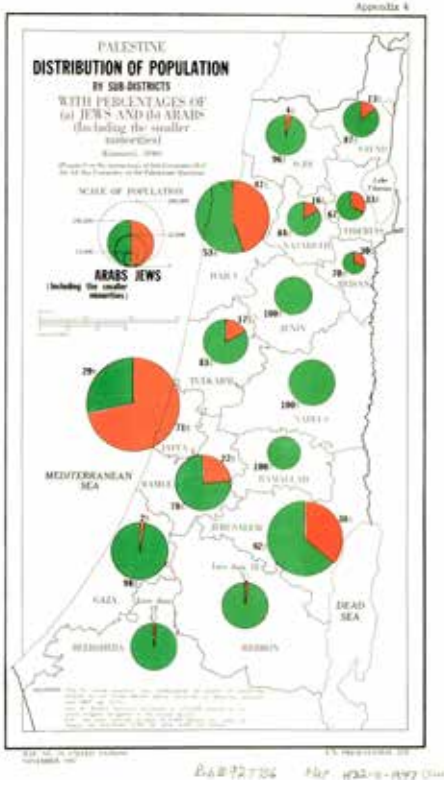
⁸² Armaoğlu, s. 73.

⁸³ <https://www.ohchr.org/en/countries/palestine/special-committee-reports>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

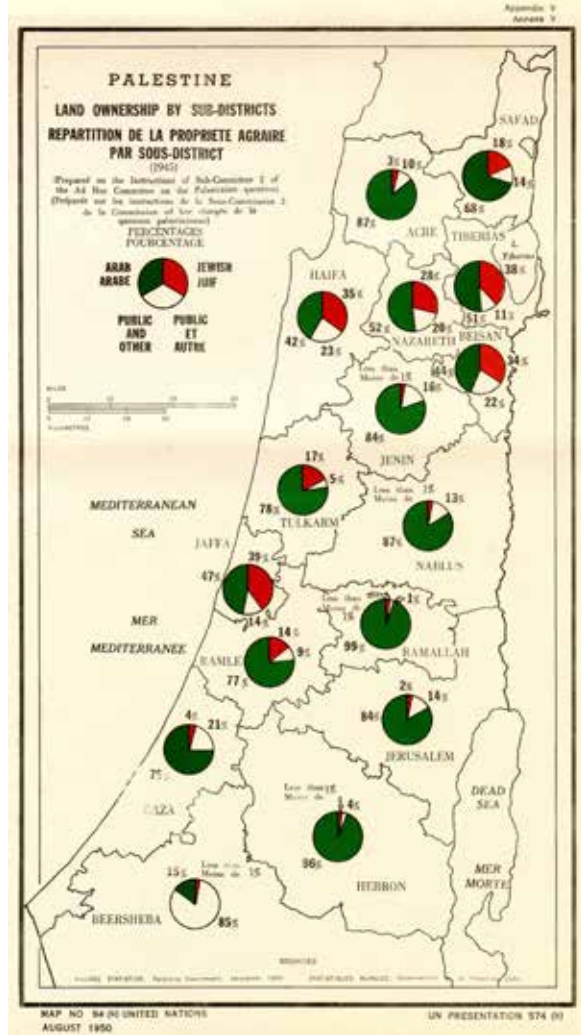
⁸⁴ <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-179435/> ve <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-186346/>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

⁸⁵ <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-185393/>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

⁸⁶ <https://www.un.org/unispal/document/%20auto-insert-206581/>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

BM tarafından 1946 yılı verilerine göre hazırlanmış nahiyelere göre nüfus dağılımını gösteren harita, un.org

BM tarafından 1945 yılı verilerine göre hazırlanmış nahiyelere göre arazi mülkiyetini gösteren harita, un.org

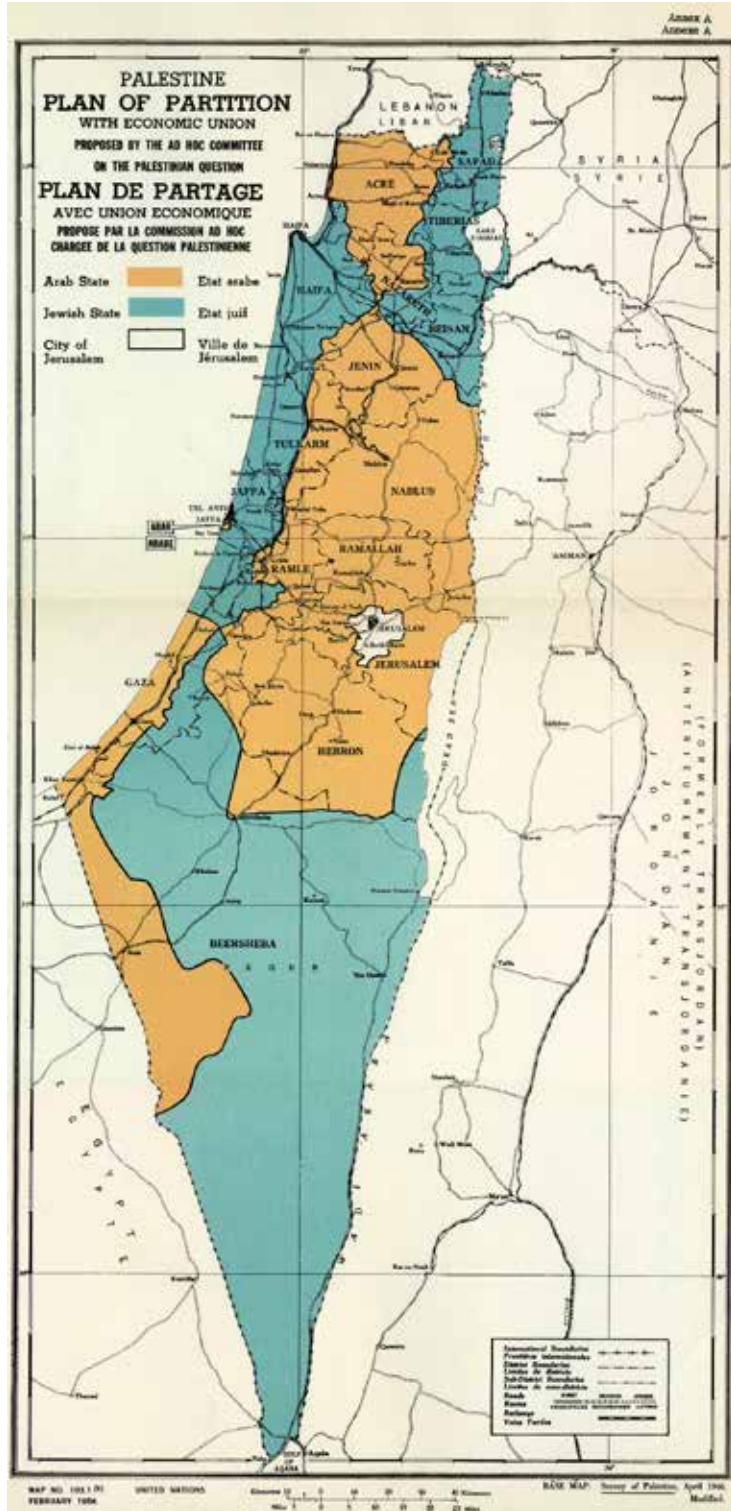
Haritada 1947 Taksim Planında öngörülen adaletsiz taksim aksine o tarihte nüfus olarak (%68,3) daha fazla olan Filistinli Arapların 1945 yılında arazi mülkiyeti açısından da çoğunlukta oldukları görülmektedir.

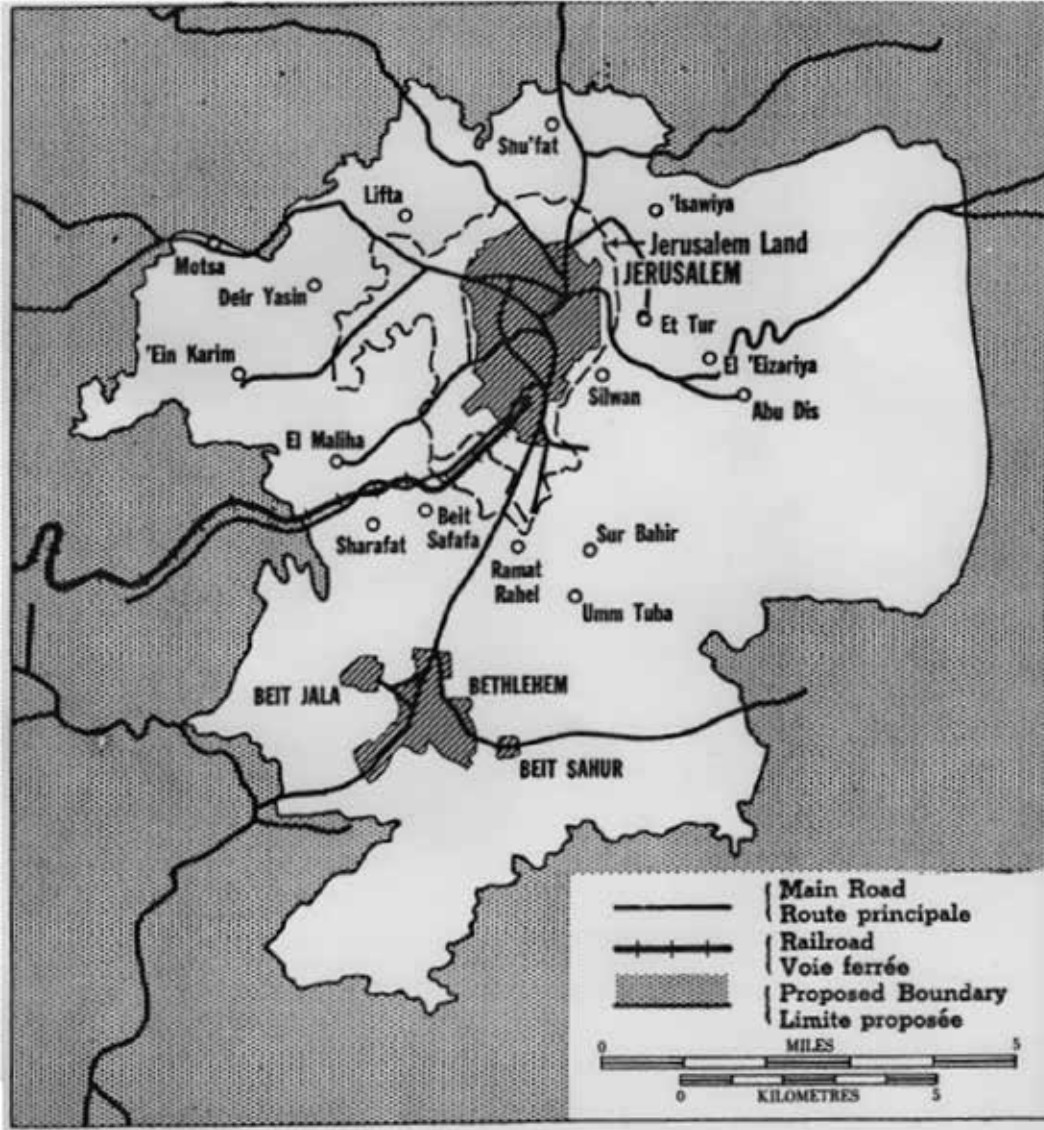
Pana göre olağanüstü uzun ve dolambaçlı sınırlar, savunması güç geçiş noktalarıyla birleştirilmiş Doğu Celile'deki izole bölgeler, kıyı ovaları ve Necef Çölü'nden ibaret İsrail'i Arap devletinden ayırmaktadır. Bu iki devletin kavga eden iki yılını andıran tuhaf şekilli sınırları, stratejik bir kâbus olarak nitelendirilmektedir.⁸⁷

⁸⁷ Shlaim, s. 70.

29/11/1947 tarihli
Birleşmiş Milletler
Taksim Planı Haritası,
un.org

29/11/1947 tarihli Birleşmiş Milletler Kudüs Önerilen Sınırlar Haritası, un.org

Kaosa davetiye çıkararak bu haksız ve adaletsiz plan, Filistinli Araplarca reddedilmiştir.⁸⁸ ABD ve Sovyetler Birliği, Soğuk Savaş döneminde örneğine az rastlanır bir fikir birliği içinde karar lehinde oy vermiştir.⁸⁹ Arap devletleri 181 sayılı karar çerçevesinde kabul edilen Taksim Planı'nı, hem BM Kurucu Andlaşması'nın (1945) açık bir ihlali olarak tel'in etmişler hem de keyfi ve adaletsiz olduğunu ileri sürdükleri bu kararı reddetmişlerdir. Bu nedenle, dönemin bağımsız Arap devletleri 181 sayılı kararla

⁸⁸ Filistin'de mandatar devlet olarak bulunmuş olan İngiltere, her ne kadar Taksim Planı'nı hararetle desteklememiş olsa da oylama sırasında bu karar tasarisını reddetmekten imtina etmiş, onun yerine çekimsiz oy kullanmıştır. O sırada BM üyesi olan az sayıda Müslüman ülke ile Küba, Yunanistan ve Hindistan bu karar tasarisına "hayır" oyu vermiştir. Aral, s. 157.

⁸⁹ Shlaim, s. 70.

kendilerini bağlı saymayacaklarını ilan etmişlerdir.⁹⁰

Arap Yüksek Komitesi planı "absürt, uygulanamaz ve adaletsiz" bularak kınamıştır. 1945'ten itibaren Arap Ligi'nde (Arap Devletleri Birliği) üstün körü bir biçimde örgütlenen Arap devletleri de Birleşmiş Milletler planının, gayri meşru olduğunu ileri sürerek bu planın uygulanmasına güç kullanarak direneceklerini bildirmişlerdir. Paylaşım yanlısı Birleşmiş Milletler oylaması Filistin'deki iki toplum arasında kıyasıya bir savaşın da işareti olmuştur.⁹¹

181 sayılı BM Genel Kurul kararı, hem Arapların planı reddetmesi hem de İsrail'in Taksim Planı'nda kendisine tahsis edilen toprakların ötesine geçmesi nedeniyle bütünüyle hayata geçirilememiştir. Buna rağmen bu karar bugüne dek BM Genel Kurulu tarafından iptal edilmemiştir. Bu durum ise İsrail'in, Kudüs'ün herhangi bir bölümü ve Taksim Planı'nda kendisine tahsis edilen bölgenin dışında kalan Safed, Hayfa, Taberiye ve Yafa gibi yerleşim yerleri üzerinde herhangi bir egemenlik hakkının olmadığını açıkça ortaya koymaktadır. Kuşkusuz aynı durum, İsrail'in 1967 savaşında işgal ettiği Batı Şeria ve Gazze için de geçerlidir.⁹²

29/11/1947 tarihli
Birleşmiş Milletler
Taksim Planı, un.org

⁹⁰ Aral, s. 157.

⁹¹ David Ben-Gurion, Letters to Paula (Londra, 1971), 153-157. Aktaran: Shlaim, s. 72.

⁹² Aral, s. 160-161.

Diğer yandan 181 sayılı kararın hukuken bağlayıcı olmadığını ifade etmek gerekir. BM Kurucu Andlaşması'na göre, Genel Kurul'un bağlayıcı karar alma yetkisi yoktur; bu organın kararları "tavsiye" niteliğindedir. İkincisi, 181 sayılı kararın Genel Kurul'un gündemine getirilmesiyle birlikte ABD ve onun yanı sıra dünyanın her yanındaki Siyonist lobiler birçok devlet ve onların BM'deki delegasyonları üzerinde baskı kurmuşlardır. Bu karar tasarısının daha önce gerekli olan üçte ikilik çoğunluğu elde edemeyeceği anlaşılınca, Filistin'e ilişkin taksim öngören karar tasarısının oylaması iki kez ertelenmiştir. Üçüncüsü 181 sayılı karar iki açıdan self-determinasyon hakkını ihlâl etmiştir. Birincisi, self-determinasyon hakkı belli bir coğrafyada yaşayan halkın çoğunluğunun iradesini esas almaktadır. 1947 yılında 181 sayılı Taksim Kararı alındığında, onlarca yıldır devam eden Filistin'e Yahudi göç dalgasına rağmen, Filistin'deki Arap nüfusu bu dönemde 1 milyon 325 bin, Yahudi nüfus ise 630 bin civarındadır. Bu demektir ki, Arap nüfusu buradaki toplam nüfusun üçte ikisini oluşturmaktadır. Oysa plan Filistin topraklarının daha büyük bir bölümünü (%56,5) Yahudilere bırakmış, çoğunluğu oluşturan Araplara ise yalnızca bu toprakların yüzde 43'ünü bırakmıştır. İkincisi, Filistin'de yaşayan Arap çoğunluk Taksim Planı'na şiddetle karşı çıkmıştır. Filistin'de yaşayan halkın büyük çoğunluğunun istemediği bir planın onlara zorla dayatılması, self-determinasyon hakkının çok vahim bir ihlâli niteliğindedir.⁹³

1948 Arap İsrail Savaşı

Filistin'deki durum, bölünme yanlısı Birleşmiş Milletler kararı sonrasında hızla kötüleşmiştir. İngiltere, Genel Kurul'un 29 Kasım 1947 kararı üzerine, Aralık ayından itibaren Filistin'deki kuvvetlerini yavaş yavaş çekmeye başlamıştır.

Eski Birleşik Krallık Kolonilerden Sorumlu Devlet Bakanı Arthur Creech Jones, İngiltere'nin Filistin'den çekilmesini BM'de açıklamıştır.⁹⁴

Yahudiler taksim kararıyla kendilerine ayrılan toprakları İngiltere çekilmeden önce ele geçirmek ve Araplar da buna engel olmak için harekete geçince Genel Kurul kararının hemen ertesinden itibaren Filistin'de Arap-Yahudi çatışmaları başlamıştır.⁹⁵ Mısır, Irak, Suriye, Lübnan, Ürdün, Suudi Arabistan ve Yemen Aralık 1947'de yayımladıkları bildiriye, BM kararına karşı mücadeleye kararlı olduklarını bildirmişlerdir. Suriye'de eğitim görmekte olan 3 bin kişilik bir gönüllü kuvvetiyle, 10 bin tüfek ve hafif silahla, gerekli cephanenin de Filistin'e sevkine karar verilmiştir. Filistin Arapları dışında Suriyeli ve Iraklı gönüllülerin de katıldığı bu kuvvetlere Arap Kurtuluş Ordusu denmiştir.⁹⁶

⁹³ Aral, s. 157-159.

⁹⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=zJNJuvqlwis>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

⁹⁵ Armaoğlu, s. 95.

⁹⁶ Armaoğlu, s. 96.

Tanık ifadelerine göre, bugün İsrail'in Akdeniz sahilindeki Kayserya kentinin kuzeyinde yer alan Tantura köyünde, savaş esiri Filistinli köylülerin katledilerek toplu mezarlara gömüldüğü ise Haaretz gazetesinde yayınlanan makalede belirtilmiştir. "Aleksandroni Tugayı" adlı Siyonist milis gücünün, birbirinden farklı tanıklıklar içeren ifadelerinde, vurularak öldürülen Filistinli köylülerin tam sayısı tespit edilemezken 200'den fazla Filistinli köylünün öldürüldüğü, toplu mezarların bugün İsrail'in popüler sahil noktalarından Dar plajının arkasındaki otopark alanında gömülü olduğu belirtilmiştir.⁹⁷

1948 yılının Nisan ve Mayıs aylarında çarpışmalar daha da kötü bir durum almıştır. Nisan ayı çarpışmalarının en mühim hadisesi, Yahudilerin yaptığı Deir Yasin katliamıdır. Irgun ve Stern teröristleri 9 Nisan gecesi, Kudüs yakınlarındaki Deir Yasin köyüne saldırmışlardır. Köyü ele geçiren Irgun ve Stern kuvvetleri, hamile kadınların ve çocukların da dâhil olduğu 250 kadar Arap köylüsünü önce sokaklarda dolaştırmışlar, soymuşlar, aşağılayıcı muamelede bulunmuşlar, fotoğraflarını çekmişler, sonra da hepsini kurşuna dizmişlerdir. Yapılan bu muameleler, 250 kişinin katledilmesi ve 11 Nisan'da Deir Yasin'i ziyaret eden Uluslararası Kızıl Haç temsilcisinin, bir mağarada yaklaşık 150 Arap erkek, kadın ve çocuktan oluşan yığılmış cesetler gördüğünü, kalede ise 50 cesedin daha bulunduğunu belirttiği, Birleşik Krallık Delegasyonu'nun BM Filistin Komisyonu'na yazdığı 20 Nisan 1948 tarihli mektupta ayrıntılarıyla açıklanmıştır.⁹⁸

Filistin toplumu, Nisan 1948'de başlayan Yahudi askerî saldırılarının etkisiyle paramparça olmuş ve kitlesel göçe başlamıştır. Yahudi askerî planı, Arap şehirlerinin ele geçirilmesini ve köylerinin tahribini emretmekte, ayrıca Arap sivillerin zorla yerlerinden edilmelerine hem fırsat oluşturup hem de bunu mazur göstermekteydi. 1948 sonunda Filistinli mültecilerin sayısı 700 bin civarına ulaşmıştır. Fakat ilk ve en büyük mülteci akını 15 Mayıs'ta, savaşın resmen başlamasından önce ortaya çıkmıştır. Mültecilerin çoğu Batı Şeria, Gazze Şeridi ve özellikle Mavera-i Ürdün, Suriye ve Lübnan olmak üzere komşu Arap ülkelerine gitmiştir.⁹⁹

Savaşın Gölgesinde İsrail Devleti'nin İlanı (Nekbe)

10 Mart 1948 tarihinde Filistin'deki Yahudi topluluğunun liderleri askerî kumandanlarıyla beraber ülkenin yüzde 78'ini işgal etme kararı almışlardır. O zaman ülkenin (işgal altındaki topraklar hariç bugünkü İsrail'e eşit olan) bu yüzde 78'lik kısmında bir milyon Filistinli yaşamaktaydı. Liderlik nüfusun çoğunu sürgün etme kararı vermiştir. O öğleden sonra ülkenin geniş alanlarından Filistinlilerin sistematik bir şekilde çıkarılmasına hazırlık yapılması için emirler verilmiştir. Emirler sürgünün nasıl gerçekleşeceğini belirtmiştir: geniş çaplı yıldırma, köylerin kuşatılması, mahallelerin bombalanması, evlerin ve tarlaların ateşe verilmesi, zorla sürgün ve son olarak moloz yığınları içerisine bomba yerleştirmek suretiyle kovulanların geri dönmesini engellemektir. Her askerî birime yıkılacak ve içindeki insanların konulacağı köylerin ve mahallelerin bir listesi verilmiştir. Plan ve onun gerçekleşmesini

⁹⁷ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israilin-1948de-isledigi-tantura-katliaminin-tanikliklari-gun-yuzune-cikti/2482663>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

⁹⁸ Mektup için bkz. <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-211346/>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

⁹⁹ Shlaim, s. 77.

sağlayacak araçlar Plan D olarak adlandırılan bir çanta dolusu evrakın içeriğindedir ve 1937 yılından itibaren Siyonist liderlik tarafından hazırlanan ve Filistin'in etnik temizliğinden ilk defa bahseden Plan A, B ve C'nin devamıdır.¹⁰⁰

İngiltere'nin Filistin üzerindeki manda yönetimi, kendisinin açıkladığı gibi, 14-15 Mayıs gecesi saat 24.00'te sona ermiştir. 14 Mayıs günü, Filistin'deki İngiliz manda yönetiminin sona ermesinden birkaç saat önce, Tel Aviv'de toplanan Yahudi Millî Konseyi bir deklarasyon yayımlamıştır.¹⁰¹ Böylece İsrail Devleti'nin kurulduğu ilan edilmiştir.¹⁰² ABD, İsrail Devleti'ni tanıyan ilk ülke olmuştur. Başkan Harry Truman, Dışişleri Bakanlığı'nın tavsiyesine uymayarak bu tanımayı gerçekleştirmiştir. Sovyetler Birliği de aynı şekilde hareket etmiştir.¹⁰³

İsrail'in kuruluşunu ilan eden önderler grubu, 1948

Tepkilere rağmen Yahudi göçünde yaşanan artışların, yerinden edilmelerin, çatışmaların ve nihayet İngiltere ve Amerika'nın himayesinde katliama varan uygulamaların İsrail Devleti'nin kuruluşuna dö-

¹⁰⁰ Pappé, s. 39.

¹⁰¹ Armaoğlu, s. 98.

¹⁰² İsrail Devletinin kuruluşunu ilan eden 15 Mayıs 1948 tarihli telgraf için bkz. <https://www.un.org/unispal/document/insert-189917/>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

Deklarasyon, "Eretz İsrail yani İsrail Ülkesi, Yahudi milletinin doğduğu yerdir ve Yahudi milleti ilk defa burada devlet olmuştur." diye başlamış ve "Biz, İsrail ülkesindeki Yahudi toplumunun ve Siyonist hareketinin temsilcisi olan Halk Konseyi'nin üyeleri olarak... tabii ve tarihi hakkımızı kullanarak... Eretz İsrail'de, bundan sonra İsrail Devleti diye tanınacak olan Yahudi devletinin kurulduğunu ilan ediyoruz." şeklinde devam etmiştir. Armaoğlu, s. 98-99.

¹⁰³ İsrail bu nedenle Orta Doğu'da Avrupalı güçlerin yerini almaya başlayan, savaş sonrası dönemin süper gücü olan iki manevi babanın eline doğmuştur. Shlaim, s. 79-80. 7 Mayıs'ta İsrail'i tanıyan Sovyet Rusya'dan sonra 18 Mayıs'ta Polonya ve Uruguay, 19 Mayıs'ta Çekoslovakya ve Yugoslavya ve 24 Mayıs'ta da Güney Afrika İsrail'i tanımıştır. Armaoğlu, s. 99.

nüşmesi, başta Mısır, Suriye, Lübnan, Irak ve Ürdün olmak üzere Arap ülkelerinin tepkisine sebep olmuştur.

15 Mayıs 1948, İsraililer için "bir devletin kuruluş" günüdür. Filistinliler için ise nüfuslarının yüzde 67'sine tekabül eden 957 bin kişinin vatanlarından zorla çıkarılması ve kültürel, sosyal dokunun yok edilmesiyle başlayan ve günümüze kadar devam eden felaketler silsilesinin başlangıcı anlamına gelmektedir.¹⁰⁴

I. Dünya Savaşı'ndan itibaren yaşanan katliam sürecinin sonrasında soykırıma varan uygulamalara dönüşmesi Filistinlilerin İsrail'in bağımsızlık ilanının bir gün sonrası olan 15 Mayıs'ı "Büyük Felaket" (el-Nakba) olarak anmalarının sebebidir.

İsrail'in "Bağımsızlık Savaşı" olarak adlandırdığı savaşın iki evresi bulunmaktadır. İlk evre Birleşmiş Milletler'in paylaşım kararını aldığı 29 Kasım 1947 tarihinden İsrail Devleti'nin ilan edildiği 14 Mayıs 1948'e kadar sürmüştür. İkinci aşama ise 15 Mayıs 1948 tarihinden çatışmaların sona erdiği 7 Ocak 1949 tarihine kadar devam etmiştir. Savaşın Filistin'deki Yahudi ve Arap toplulukları arasındaki birinci ve gayriresmî evresi Yahudiler için zafer, Filistinliler için trajediyle sonuçlanmıştır. Savaşın komşu Arap devletlerinin düzenli ordularının katıldığı ikinci ve resmî evresi de Yahudi galibiyeti ve ağır bir Arap yenilgisiyle sonuçlanmıştır.¹⁰⁵

İsrail'in kuruluşunun ilanından birkaç saat sonra, 14-15 Mayıs gecesi, Mısır, Ürdün, Suriye, Lübnan ve Irak kuvvetlerinin üç istikametten Filistin'e girmeye başlamasıyla savaşın ikinci aşaması başlamıştır. Mayıs 1948 ortalarında düzenli ve düzensiz Arap birliklerinin toplam sayısı 25 binin altındayken İsrail Savunma Kuvvetleri (İSK) sayısı 35 bini geçen birliklerini sahaya sürmüştür. İsrail Temmuz ortası itibarıyla 65 bin kişiyi silah altına almış, bu sayı 96 bin 441'le Aralık'ta en yüksek noktaya ulaşmıştır. Arap devletleri de ordularını güçlendirmeye çalışmış, ancak İsrail'in hızına ayak uyduramamıştır. İSK böylece savaşın her aşamasında karşısındaki Arap kuvvetlerine göre sayıca üstündür ve savaşın son aşamasında sayısal üstünlük oranı neredeyse ikiye bir hâline gelmiştir. Savaşın sonucu bu sebeple bir mucize değil, Arap-İsrail askerî dengesinin bir yansıması olmuştur.¹⁰⁶

İngiltere ve Amerika, savaşın uzamasını önlemek için Filistin kıyılarını abluka altına alıp Filistin'e silah sevkiyatına ambargo koyarken Sovyetler Birliği, kurdukları hava köprüsüyle Çekoslovakya'dan İsrail'e hafif toplar ve otomatik silahlar sevk etmeye başlamıştır. Bütün dünyadaki siyonistler de İsrail'e geniş bir yardım kampanyası açmışlardır.¹⁰⁷ Neticede Arap-İsrail savaşında İsrail, Filistinlilere Taksim Planı çerçevesinde bırakılmış olan toprakların yarısını ele geçirerek **tarihî Filistin topraklarının yüzde 78'ini fiilî işgali altına almıştır.**¹⁰⁸

¹⁰⁴ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ısgal-altındaki-filistin-topraklarında-75-yildir-suren-buyuk-felaket-nekbe/2897896>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

¹⁰⁵ Shlaim, s. 73.

¹⁰⁶ Shlaim, s. 81-82.

¹⁰⁷ Armaoğlu, s. 100.

¹⁰⁸ Aral, s. 69. Buna karşın İsrail okullarında savaşa ilişkin anlatı ve geleneksel Siyonist yaklaşıma göre, 1948 savaşını yekvücut Arap İsrail arasındaki basit, iki kutuplu ve hiçbir manevra sınırlamasına tabi olmayan kuruşuz bir mücadele olarak yorumlamıştır. Bu yoruma göre, yedi Arap ordusu İngiliz mandasının sona ermesiyle Yahudi Devleti'ni doğduğu anda işgal etmiştir. Buna göre işgali izleyen mücadele, Yahudi Davut'la Arap Calut arasında denk olmayan bir savaştır. Emekleme aşamasındaki Yahudi devleti, ezici Arap üstün-

İsrail Batı Kudüs'ü ele geçirdikten sonra, bundan böyle Taksim Planı ile kendisini bağlı saymadığını ilan etmiş ve ardından bu bölgeye ilişkin egemenlik iddiasında bulunmuştur. Burasını ilhak etmekten kaçınmakla birlikte, bu tarihten sonra Kudüs şehrinin bu bölümünü İsrail'le bütünlüştürme gayreti içine girmiştir. Bu bağlamda, İsrail, Batı Kudüs'ü ele geçirdikten hemen sonra yargı yetkisini bu bölgeye de teşmil etmiş ve bazı kamu kurumlarını bu bölgeye intikal ettirmiştir. Ayrıca o gündən beri buranın nüfus yapısını Yahudilerin lehine değiştirme gayreti içinde olmuş, buradaki adli ve idarî yapılanmayı tamamıyla kendi isteğine uygun olarak dönüştürmüştür. Bütün bu politikalar aslında, burada, İsrail'in fiilen bir ilhak politikası güttüğünü ortaya koymaktadır. Kudüs'ün doğusu ise (Batı Yakası ile birlikte) 1948-49 savaşında, inter alia, Ürdün tarafından işgal edilmiştir.¹⁰⁹

BM Güvenlik Konseyi, İsrail'in uluslararası hukuka aykırı toprak kazanımı karşısında, bu işgalci gücü geri çekilmeye zorlamak için ne yazık ki ABD ve İngiltere koruması altında olan İsrail'e yönelik herhangi bir yaptırım kararı almamıştır.¹¹⁰ **BM Kurucu Andlaşması'na göre, hangi gerekçeyle olursa olsun, savaş, ilke olarak yasaklanmıştır;** o nedenle, savaşın sağlayacağı ülke kazanım biçimleri, hem bu andlaşma ile hem de genel uluslararası hukukça a fortiori yasaklanmıştır. Daha önce herhangi bir egemene ait olmayan bir ülke/toprak parçası söz konusu olduğunda da burasını işgal eden bir devletin bu topraklar üzerinde egemenlik ihdası hukuken geçersizdir. Uluslararası hukuk ne 1948 yılında ne de şimdi İsrail'in Batı Kudüs'te egemenlik tesis etmesine izin vermektedir.¹¹¹

Mütareke Anlaşmaları

7 Ocak 1949 tarihinde iki taraf da Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin ateşkes çağrısını kabul ederek silah bırakma görüşmelerine başlamayı kabul etmiştir. Ateşkes görüşmeleri, 13 Ocak 1949 tarihinde Rodos Adası'nda başlamıştır.¹¹² İsrail, Mısır'la başlamak üzere komşu Arap devletlerinin her biriyle ayrı ateşkes anlaşmaları imzalamıştır. İsrail-Mısır¹¹³ arasındaki anlaşma 24 Şubat'ta; İsrail-Lübnan¹¹⁴ anlaşması 23 Mart'ta; İsrail-Ürdün¹¹⁵ anlaşması 3 Nisan'da ve İsrail-Suriye¹¹⁶ arasındaki anlaşma 20 Temmuz'da imzalanmıştır. Bütün müzakerelerin ortak noktası Birleşmiş Milletler himayesinde yürütülmüştür. 20 Temmuz'da İsrail ve Suriye arasında anlaşmaya varılmasıyla, Rodos ateşkes görüşmeleri tamamlanmıştır. İlk Arap-İsrail savaşı da resmen sona ermiştir. İsrail, Birleşmiş Milletler'in kendisine Filistin mandasından tahsis ettiği yüzde 55 oranındaki toprak payını, savaş sırasında yüzde 78'e yük-

lülüğü karşısında gözü kara ve yiğitçe savaşmış, başarılı bir hayatta kalma mücadelesi vermiştir. Savaş süresince yüz binlerce Filistinli muzaffer bir geri dönüş için komşu Arap ülkelerine sığınmıştır. Siyonist anlatıya göre, savaş sonrasında İsrail liderleri bütün kalpleri ve güçleriyle barış istemiş, fakat barış için karşı tarafta muhatap bulamamışlardır. Silahların susmasını takip eden otuz yıllık siyasi çıkmazın sorumlusu ise uzlaşmamakta inat eden Araplardır. Shlaim, s. 80.

¹⁰⁹ Aral, s. 160.

¹¹⁰ Aral, s. 34.

¹¹¹ Aral, s. 161.

¹¹² Shlaim, s. 89.

¹¹³ <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-187865/>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

¹¹⁴ <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-179329/>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

¹¹⁵ <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-189953/>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

¹¹⁶ <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-177464/>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

seltmiştir. İsrail, Batı Şeria'nın kontrolünü elinde bulunduran Arap Lejyonu hariç bütün Arap kuvvetlerini de bu toprakların dışına çıkarmayı başarmıştır.¹¹⁷

Savaş sonrası Filistin'in göz konulan yüzde 78'i, yıkılmış yüzlerce köyün, kasabanın enkazı ve el konulmuş ekili arazi üzerinde kurulan İsrail hâline gelmiştir. Çatışma sona erdikten sonra önce sürgün edilenlerin sonra da kalmasına izin verilen Filistinlilerin malını mülkünü almak için devlet tarafından özel bir kanun çıkarılmış ve bu kanun ile mülklere el konulmuştur. Bu arada kalmalarına izin verilen Filistinlilere tazminat ya da alternatif toprak teklif edilmiş veya zaten kendilerinin olan topraklarını çok daha yüksek fiyata satın alma seçeneği sunulmuştur. **Filistin'den geriye kalan yüzde 22'lik alan ise Batı Şeria ve Gazze Şeridi'ni oluşturmuştur.**¹¹⁸ Filistin'in Arap kesimi veya ondan geriye ne kaldıysa, resmen Batı Ürdün ya da daha basit bir ifadeyle Batı Şeria olarak adlandırılmış, sabık Maverai Ürdün (Emirliği) bu andan itibaren Doğu Ürdün veya Doğu Şeria olarak bilinir olmuştur. Bu nedenle Rodos'taki imza töreni, Arap Filistin'inin resmen sonu anlamına gelmiştir.¹¹⁹

Mütareke anlaşmalarının bir diğer neticesi, Güvenlik Konseyi'nin bir raporu üzerine Genel Kurul'un, 11 Mayıs 1949 tarihli ve 273 (III) sayılı kararı¹²⁰ ile İsrail'i Birleşmiş Milletler üyeliğine kabul etmesidir. Kararda İsrail'in "insanlığa tarif olunmaz acılar getiren savaş felaketinden gelecek kuşakları korumaya, temel insan haklarına, insan kişiliğinin onur ve değerine" vurgu yapan Birleşmiş Milletler Anlaşması'nı¹²¹ kayıtsız şartsız kabul ettiği ve yükümlülüklerini yerine getirmeyi taahhüt ettiği belirtildikten sonra, **üyeliğe kabulde, Filistin Devleti'ni 1947 tarihli 181 sayılı kararla iki devlete bölen ve 1948 tarihli 194 sayılı kararla Filistinli mültecilerin topraklarına dönme hakkı hatırlatılmıştır.** Dolayısıyla söz konu karar, bir başka bakış açısıyla, İsrail Devleti'nin Birleşmiş Milletler Anlaşması'nda yer alan yükümlülükleri yerine getirmede herhangi bir çekince göstermeyeceğini ve BM'ye üye olduğu andan itibaren yükümlülüklerine saygı göstereceğini açıkça kabul ettiğini ortaya koymaktadır. Diğer yandan kararda "İsrail'in barışsever bir devlet" olması nedeniyle BM üyeliğine kabul edildiği, üstlendiği yükümlülükleri yerine getirmeye gücü ve isteği olduğunu kabul ettiği de belirtilmiştir.

1948 Sonrası Giderek Sayısı Artan Mülteciler Meselesi

1948-49 Arap-İsrail savaşı, günümüze kadar devam edecek olan Filistin mültecileri meselesini ortaya çıkarmıştır. İsrail'in yeni demografik statükoya bağlılığı, mültecilerin geri dönüşüne karşı kararlı bir mu-

¹¹⁷ Shlaim, s. 96.

¹¹⁸ Batı Şeria, Ürdün Hâşimi Krallığı ile yapılan örtük anlaşma sayesinde işgal edilmemiştir; 1948 savaşında Ürdün'ün sınırlı dahlinin bir karşılığı olarak bu ülkeye bağlanmıştır Pappé, s 40-41.

¹¹⁹ Shlaim, s. 93. Batı Şeria'nın gelecekteki İsrail Devleti'ne dâhil edilmemesi askerî bir yenilgi yüzünden değil, daha ziyade stratejik siyasi bir kararın meyvesidir. Siyonist liderlik tarafından bu karar hiçbir zaman resmî olarak benimsenmemiştir. Çünkü Celile ya da Nəcəfin olduğu kadar Batı Şeria ya da Siyonist jargonda Yahudiye ve Samiriye de "Eretz İsrail'in" (İsrail topraklarının) bir parçasıdır. Ürdün'le yapılan anlaşma ortaya çıktığında İsrail'deki birçok subay ve siyasetçi bu kararı büyük bir millî hata olarak nitelendirmiştir. Buna cevaben çok erken bir tarihte İsrail kamuoyuna "kaçırılmış fırsat" söylemini sokmuşlardır. Bu söylem daha sonra ana akım partiler ve medya tarafından benimsenmiş ve 1967'de Batı Şeria'nın işgal edilmesine destek sağlanması hususunda önemli bir rol oynamıştır. Pappé, s. 41.

¹²⁰ <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-187677/>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

¹²¹ <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/full-text/>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

halefet şeklini almıştır.¹²² 1914'te Filistin'deki Yahudi nüfusu 85 bin, 1943'te 539 bin, 1946'da 608 bin iken, 1947 Taksim Planı sırasında 650 bin olmuş ve mütarekenin imzalandığı 1949 yılı sonunda da 758 bine ulaşmıştır.¹²³

Yahudi nüfusu arttıkça çatışma ve savaşta artmış, bunun sonucunda Filistinli mülteci sayısı da artmıştır. BM Genel Kurulu, 19 Kasım 1948'de aldığı 212 (III)¹²⁴ sayılı kararla BM Filistin Mültecilerine Yardım Teşkilatı'nı (UNRPR) kurmuştur. Bir süre sonra, UNRPR'nin ismi 9 Aralık 1949'da 302 sayılı kararla¹²⁵ Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansı (UNRWA)¹²⁶ olarak değiştirilmiş, bu örgüt evlerini ve geçim kaynaklarını yitiren Filistinlilere yardım etmeyi amaçlamıştır.

BM tarafından Filistinlilerin mülteci konumuna düşme sebebi olan yerinden etmelere ve savaşa çözüm bulma konusu ise göz ardı edilmiş, genel geçer tavsiyelerle yetinilmiştir.

BM tarafından kurulan Filistin Mültecilerine Yardım Teşkilatı, 1949 Kasım'ında 940 bin Filistinli mülteciye yardım yapmıştır. Bu miktarın ülkelere göre dağılımı şöyledir: Lübnan 127 bin 800, Suriye 78 bin 200, Ürdün 94 bin, Filistin'in Arap kısmı 357 bin 400, İsrail 37 bin 600 ve Gazze Şeridi 245 bin. Bu yardımların hiçbiri Filistin mültecilerinin yurtlarına dönmelerini sağlayamamıştır.¹²⁷

Kudüs'ün Başkent Olarak İlanı

BM Genel Kurulu 1947 yılında kabul ettiği 181 sayılı kararla Kudüs'ün, yönetimi BM'ye bırakılmak üzere "uluslararası şehir/corpus separatum" statüsünde olmasını öngörmüştür. 1948-1949 savaşından sonra Kudüs'ün doğusu özel statü kapsamında Ürdün'ün kontrolü altında kalmıştır. (Ürdün buradaki egemenlik iddiasından 1988 yılında vazgeçmiştir.) Batı Kudüs ise İsrail tarafından işgal edilmiştir. Böylece Kudüs fiilen ikiye bölünmüştür.

BM Genel Kurulu, 9 Aralık 1949 tarih ve 303 (IV) sayılı kararıyla corpus separatum ilkesini teyit etmiştir. Ancak İsrail bu kararı tanımayarak bazı hükümet organ ve dairelerini Kudüs'e nakletmiştir. BM, İsrail hükümetinden bu tedbirleri geri almasını ve Genel Kurul kararlarının tatbikini güçleştirecek hareketlerden kaçınmasını istemiştir. Ancak İsrail Parlamentosu 23 Ocak 1950 günü Kudüs'te toplanarak Kudüs'ü İsrail'in başşehri ilan etmiştir.

Yurttaşlık Yasası ve Geri Dönüş Kanunu

İsrail Başbakanı David Ben-Gurion göreve geldiği andan itibaren, resmî siyasal bildirimlerinde, İsrail'e göçü yüreklendirmek için her şeyi yapmıştır. Bir grup Amerikalının ziyareti nedeniyle 31 Ağustos 1949'da yaptığı bir konuşmada şunları açıkça ortaya koymuştur:

¹²² Shlaim, s. 105.

¹²³ Armaoğlu, s. 109.

¹²⁴ <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-179872/>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

¹²⁵ <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-180266/>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

¹²⁶ <https://www.unrwa.org/>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

¹²⁷ Armaoğlu, s. 110-113.

"Bir Yahudi Devleti kurma rüyamızı gerçekleştirmiş olmamıza karşın henüz işin başındayız. Yahudi halkının büyük bir kısmı hâlâ dışarıda; bugün İsrail'de yalnız 900 bin Yahudi var. Gelecekte bütün Yahudiler İsrail'de toplanmalıdırlar. Ana babaları, çocuklarını buraya getirmeye çağırıyoruz. Yardım etmeyecek olurlarsa, gençliği İsrail'e biz getireceğiz; ancak umarım buna gerek kalmayacak."¹²⁸

Siyonist örgütlenmenin birinci hedefi, "sürgündekileri" bir araya getirmektir. Siyonizm'e göre, dünya-daki her Yahudi İsrail'e gelinceye kadar *Galut*, yani sürgündedir. Bunu kolaylaştırmak üzere, İsrail Knesset'inin¹²⁹ 5 Temmuz 1950'de kabul ettiği "Geri Dönüş Kanunu" ve her Yahudiye İsrail'e sürekli yerleşim için gelme ve otomatik olarak İsrail yurttaşlığını kazanma hakkı veren 1952 tarihli "Yurttaşlık Yasası" çıkartılarak, "Toplama Tasarısı" yasalaştırılmıştır. Avrupa'daki Yahudi Toplama Kamplarının boşaltılması, çoğu Hitler'den canını kurtarıp gidecek yeri olmayan 300 bin kadar Yahudi'nin bir anda İsrail'e hücum etmesine neden olmuştur. Planlanana göre, ikinci göç dalgası, ABD ve Batı Avrupa ülkelerinden gelecek gönüllü göçmenlerden oluşacaktır. Bunların gelmelerinin, "tam bir Yahudi yaşamı" sürmek ve "sürgün"de oldukları ülkelerdeki zulüm korkusundan kurtulmak isteyeceklerine göre doğal olacağı düşünülmüştür.¹³⁰

Knesset'e yaptığı deklarasyonda, dönemin başbakanı David Ben-Gurion, bu kanunun bir hak tanımadığını ve aslında bir Yahudinin zaten sahip olduğu hakkı tekrar doğruladığını iletmiştir:

"Bu kanun Devlete, yurt dışında yaşayan Yahudiler için yerleşme hakkı bağışlamıyor; her Yahudinin doğuştan gelen bu hakkını tekrar doğruluyor sadece; Devlet, diaspora Yahudilerine geri dönüş hakkı vermiyor, aslında devlet olmanın önünde olan gerekliliği olduğu için Yahudiler ve anavatan arasındaki tarihî gerçeği kabul ediyor."¹³¹

Yani İsrail Başbakanına göre dünya üzerinde yaşayan her Yahudi için, Filistin halkına ait olan topraklarda yaşamak doğuştan gelen bir haktır.

Geri Dönüş Kanunu "her Yahudi, ülkesine oleh (Yahudi göçmen) olarak gelme hakkına sahiptir" demektedir. Kanun'un en tartışmalı kısımları, ikametle vatandaşlık alma ile ilgiliydi. İsrail, Filistin Mandası'nın halefi olurken, kanun Filistin vatandaşlarını otomatik olarak İsrailli diye kabul etmiyordu. Manda vatandaşı Yahudi ve Araplar, farklı yollar kullanarak vatandaş olmuşlardır. Yahudiler Geri Dönüş Kanunu'nu kullanarak vatandaş olurken, Araplar sadece;

- Daha önce Filistin vatandaşlığına sahiplerse,
- 1949 yılı itibarıyla İsrail'de oturma iznine sahiplerse,
- Kanun'un yürürlüğe girdiği 1952 yılında hâlâ kayıtlı oturma iznine sahiplerse,

¹²⁸ Siyonizm ve Irkçılık, Çev.: Türkkiye Ataöv, (Alfred M. Lilienthal), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1982, s.51.

¹²⁹ İsrail hükümetinin yasama organı.

¹³⁰ Lilienthal, s. 51.

¹³¹ Edelman, Martin, "Who is an Israeli?: "Halakah" and Citizenship in the Jewish State". *Jewish Political Studies Review*. 10 (3/4). Jerusalem Center for Public Affairs, 1998, s. 87-115. Aktaran: <https://tr.wikipedia.org>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

- İsrail Devleti'nin kurulduğu günden kanunun yürürlüğe girdiği dönem arasında İsrail'de ya da daha sonra İsrail'in parçası olan yerlerde yaşıyorlarsa. Ayrıca yasal yollarla İsrail'e bu dönemde girdilerse vatandaş olabilirlerdi.

Savaş esnasında, büyük bir grup Arap, İsrail tarafından işgal edilen topraklarını terk etmiş ve o dönemde oturma izinlerine de sahip olamamışlardır. Bu nedenle vatandaşlık elde edememişlerdir. Kaçıp saklandıkları komşu Arap ülkelerinden de vatandaşlık alamayınca devletsiz kalmışlardır.¹³²

Buna ek olarak bu savaş için ve sadece bu savaş için göçmen olmanın tanımı yeniden yazılmıştır. Filistin mandasında 2 yıl veya daha fazla yaşayan herkes göçmen statüsünde olacaktır. Diğer savaşlara uygulanan tanımdaysa oturma süresi daha fazla olmalıydı. Bu yeni ve eşsiz göçmen tanımı, asıl göçmenlerin soyundan gelenlere de uygulanabilecekti ve bu da yine bu savaşa yönelik bir uygulamaydı. Bu faktörler bir araya geldiğinde, dünyanın en uzun metrajlı göçmen krizi oluşturulmuştur. Filistinli göçmenlerin geri dönme haklarını savunan bilim adamları, 1952 Vatandaşlık Kanunu'nun "vatandaşlıktan çıkarma"ya yönelik bir kanun olduğunu ve uluslararası hukuku ihlal ettiğini belirtmişlerdir.¹³³

1.6. Arap-İsrail Savaşları

Süveyş Savaşı

26 Temmuz 1956 tarihinde Mısır ikinci cumhurbaşkanı Cemal Abdünnâsır'ın Süveyş Kanalı'nı millileştirme kararı İngiltere ve Fransa tarafından şiddetli tepkiyle karşılanmıştır.¹³⁴ İsrail 50 bin askerle harekete geçmiştir. Mısır'ın ise Sina'da 75 bin askerî bulunmaktadır. İsrail beş gün içinde, Mısır ordusunun yarısının bulunduğu Sina'yı tamamen kontrol altına aldığı gibi Mısır kuvvetlerinden de 5 bin askerî esir almıştır. İsrail'in Sina'daki bu hızlı başarısında, 31 Ekim'den itibaren İngiltere ve Fransa'nın da savaşa müdahalesi üzerine Nâsır'ın, Süveyş Kanalı'nı savunmak üzere, Sina'daki Mısır kuvvetlerine 2 Kasım'da geri çekilme emri vermesinin de rolü olmuştur. Ne var ki, Mısır kuvvetleri bu geri çekilmeyi çok kötü ve dağınık bir şekilde yapmışlar, bu da İsrail'in işini kolaylaştırmıştır.¹³⁵

İngiltere ve Fransa daha önce yaptıkları gizli anlaşmaya uygun şekilde ultimatoda bulunmuş, İsrail bu ultimatomu kabul etmiş, Mısır ise yine beklenildiği gibi sonuna kadar çarpışacağını bildirmiştir. Bu

¹³² <https://tr.wikipedia.org>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

¹³³ Mazen, Masri, "The Implications of the Acquisition of a New Nationality for the Right of Return of Palestinian Refugees". Asian Journal of International Law. Cambridge University Press, 2014. Aktaran: <https://tr.wikipedia.org>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

¹³⁴ Nasır'ın bu kararı, Kanal'ın tamamen Mısır toprakları içerisinde yer alması ve egemenlik hakları nedeniyle tartışılmamakla birlikte, serbest geçiş güvenliğinin tehdit altına gireceği gerekçesiyle tepki görmüştür. Sovyetler Birliği ile yakın ilişkiler içerisinde olan Nasır'ın Kanal kararı son aşama olarak değerlendirilmiş, Nasır'ı yönetimden almak ve kanal üzerindeki Batı kontrolünü tekrar kazanmak amacıyla İngiltere ve Fransa ortak askerî harekât için İsrail'le görüşmelere başlamıştır. İngiltere, Fransa ve İsrail arasında yapılan gizli görüşmeler neticesinde, üç devlet tarafından bir belge imzalanmış, ilk saldırıyı İsrail'in yapması, bunun üzerine İngiltere ve Fransa'nın taraflara ateşi durdurmaları ve kuvvetlerini kanalın iki kıyısının (16 km) gerisine çekmeleri çağrısında bulunması kararlaştırılmıştır. Bu çağrı, İsrail kuvvetlerinin kanala ulaşmasını sağlamak için 30 Ekim'de yapılacaktır. İsrail'in saldırısı ise 29 Ekim için öngörülmüştür. Mısır bu çağrıyı kabul etmeyeceği için, İngiltere ve Fransa, savaşı tarafların arasında girmek amacıyla 36 saat içinde Kanala çıkarma yapacaklar, Port Said, İsmailiye ve Süveyş işgal edilecektir. Armaoğlu, s. 163.

¹³⁵ Armaoğlu, s. 163.

nedenle İngiliz ve Fransız uçakları Mısır hedeflerini bombalamaya başlamıştır. Sovyetler Birliği'nin, Mısır'dan çekilmemeleri durumunda İngiltere ve Fransa'ya nükleer saldırı yapma tehdidi ve Amerika'nın gerginliği artırmamak için İngiltere ve Fransa'dan, Mısır'dan çıkmalarını istemeleri üzerine ateşkes kararı alınmış, BM Barış Gücü bölgeye gönderilmiş, Süveyş Kanalı milletlerarası trafiğe tekrar açılmıştır.

Altı Gün Savaşı (1967) ve Doğu Kudüs'ün İsrail Tarafından İşgali

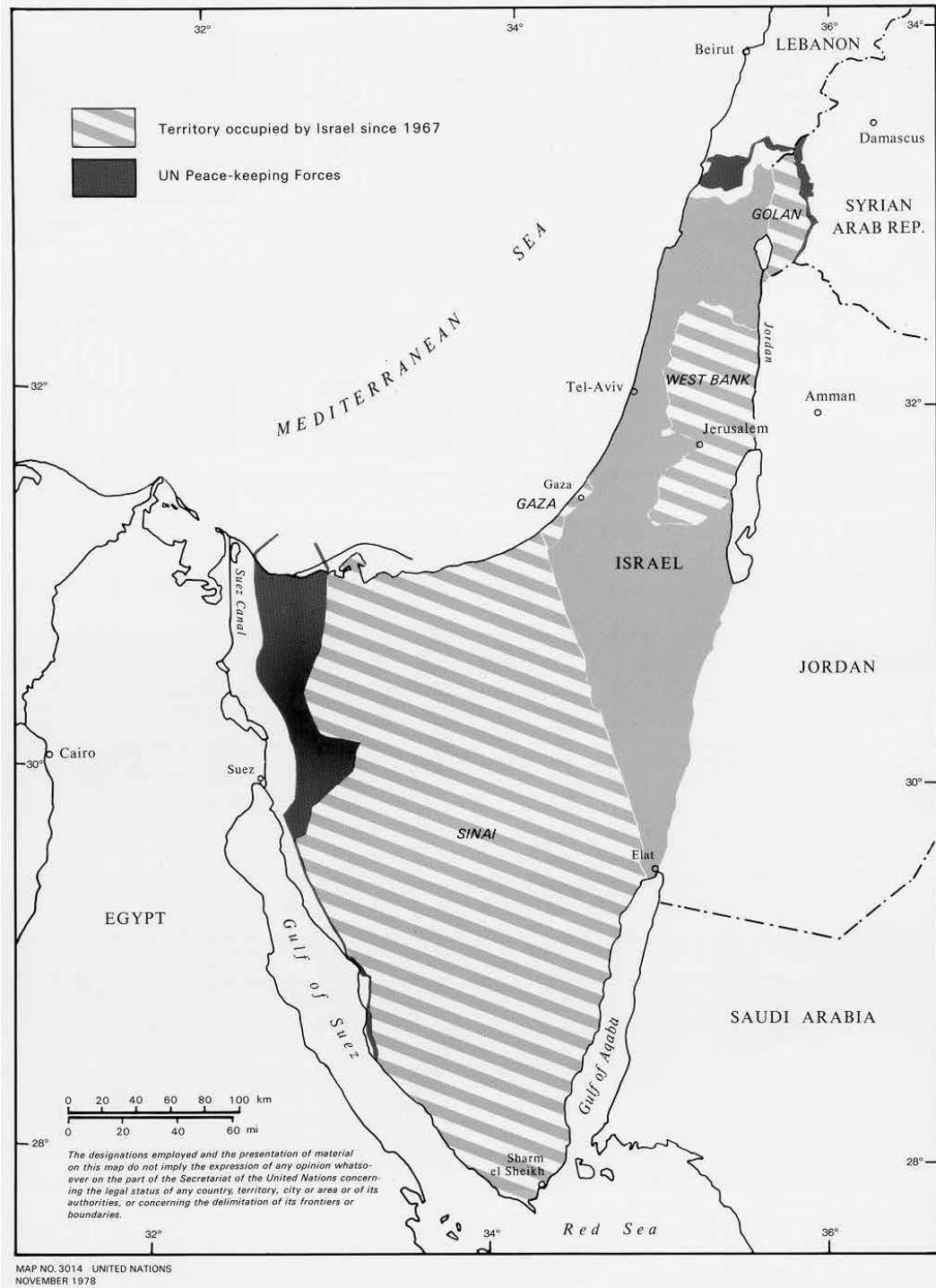
Süveyş Savaşı'ndan sonra bölgede İngiltere ve Fransa'dan doğan boşluğu Amerika doldurmak istemiş, 5 Ocak 1957 tarihli Eisenhower Doktrini ile ekonomik ve askerî yardımlarla ve gerekirse komünizm kontrolündeki bir ülkeden yapılacak bir silahlı saldırıya karşı Amerikan silahlı kuvvetlerinin kullanılması suretiyle yardımda bulunulacağı belirtilmiştir. İngiltere ve Fransa bu doktrini destekleyeceğini belirtmiş, Lübnan, Pakistan, Irak, Türkiye, Yunanistan, Afganistan, Libya, Tunus, Fas ve İsrail doktrini kabul ettiklerini açıklamış, Sovyetler Birliği'nin desteklediği Suriye ve Mısır doktrine karşı çıkmışlardır. Böylece Eisenhower Doktrini Arap ülkeleri arasında bölünmelere sebep olmuştur.

Nasır tarafından desteklenen Filistin Kurtuluş Örgütü'nün ve Yaser Arafat'ın liderliğini yaptığı el-Fetih'in kurulması da bu dönemde olmuştur (1964 yılı). Daha sonra birlikliklerini resmî olarak ilan edecek bu iki yapıdan Filistin Kurtuluş Örgütü'nün Filistinlilerin siyasi temsilcisi olması, el-Fetih'in Yaser Arafat'ın komutası altında Filistin'in bağımsızlığı için mücadele vermesi öngörülmüştür.

Altı Gün Savaşı'nın yaşandığı 1967 yılına kadar İsrail ve komşuları arasında çatışma ve çarpışmalar eksik olmamakla birlikte bu çatışmalar ciddi bir boyuta taşınmamıştır. Arap ülkeleri ise 1967 yılına bölünmüş bir yapıda girmiştir. 1967 yılının Mayıs ayına gelindiğinde İsrail ve Suriye arasındaki çatışmalar artmış, İsrail savaş hazırlıklarına başlamış, Mısır ve Suriye, İsrail sınırına askerî yığınak yapmaya başlamıştır.

İlk saldırıyı 5 Haziran 1967 sabahı İsrail yapmıştır. Arap ülkelerinin hazırlıkları dışında beklemediği istikametten yapılan saldırılar daha savaşın ilk günü Arap ülkelerinin hezimetini hazırlamıştır. Ani saldırı neticesinde Mısır'ın ve Suriye'nin hava gücü savaşın ilk günü saf dışı bırakılmıştır. Ürdün cephesindeki ilerleyişle Doğu Kudüs'ü işgal etmiş ve böylece Kudüs'ün tamamı ile Batı Şeria İsrail'in kontrolüne geçmiştir. Hava kuvvetlerinin desteğinde yapılan kara saldırıları neticesinde İsrail, Suriye'nin Golan Tepeleri'ni ve Mısır'ın Sina Yarımadasını işgal etmiştir. Böylece **"1967 Savaşı"** "Altı Gün Savaşı" ya da "3. Arap-İsrail Savaşı" olarak adlandırılan savaş sırasında yaklaşık 20 bin Arap, 800'de İsrail askerî ölmüş, **İsrail topraklarını üç kattan fazla genişletmiş, tüm Filistin İsrail'in eline geçmiştir. Evleri ellerinden alınan 500 bin Filistinli daha mülteci olarak komşu ülkelere sığınmak zorunda kalmıştır.**¹³⁶

¹³⁶ Haziran 1967 savaşı sona erdiğinde 1948'den beri devlette ikamet etmekte olan üç yüz bin Filistinliye bir milyon daha eklenmiştir. Bu 1948'de İsrail'in sürgün ettiği Filistinli sayısıyla aşağı yukarı örtüşmektedir. Pappé, s 31.

İsrail tarafından 1967'de işgal edilen topraklar ve BM barış gücü, un.org

22 Kasım 1967 tarihinde, BM Güvenlik Konseyi İngiltere'nin sunduğu karar tasarısını, 242 sayılı karar olarak oybirliğiyle kabul etmiştir.¹³⁷ Kararın başında, savaş yoluyla toprak kazanılmasının kabul edilemeyeceği ve bölgedeki her devletin güvenlik içinde yaşayabileceği adil ve devamlı bir barış ihtiyacı belirtildikten sonra, 1. paragrafta, İsrail'in son savaşta işgal ettiği topraklardan askerini çekmesi, savaş durumuna son verilmesi, bölgedeki her devletin egemenlik, toprak bütünlüğü ve siyasî bağımsızlığıyla, kuvvet tehdidinden ve kuvvet kullanımından uzak olarak, güvenli ve tanınmış sınırlar içinde barış hâlinde yaşama hakkının tanınması; 2. paragrafta milletlerarası suyollarında seyrüsefer serbestisinin garanti altına alınmasına yer verilmiştir. 242 sayılı karar, 1973 savaşında Güvenlik Konseyi'nin 338 sayılı kararıyla güçlendirildikten sonra, geçerliliğini bugüne kadar devam ettirmiş ve ettirmektedir. Bu tarihten sonra ortaya atılan bütün Arap-İsrail barış planları, daima, 242 sayılı kararı hareket noktası olarak almışlardır.¹³⁸

İsrail, Doğu Kudüs'ü İsrail'le bütünleştirmek için yargı yetkisini buraya teşmil etmek amacıyla hızlıca yeni yasalar çıkarmıştır. BM, İsrail'in kendi yargı düzenini Doğu Kudüs'e de taşımayı amaçlayan girişimlerini fiilî ilhak olarak değerlendirmiş, bu eylemi savaşa ve ülke kazanımına ilişkin uluslararası hukuk kurallarının açık bir ihlali olarak kinamıştır. "Muharip işgalci" olarak belli bir ülkeyi ele geçirmiş olan bir devletin, söz konusu bölgede, oradaki mevcut yasalar yerine kendi yasalarının uygulanması için dayatmada bulunması, uluslararası savaş hukuku kurallarınca yasaklanmıştır. O nedenle, işgalci bir devletin işgal ettiği toprağı/toprakları ilhaki, uluslararası hukukça a fortiori olarak yasaklanmıştır.¹³⁹

İsrail'in, bu savaşta, 1948-49 savaşında olduğu gibi, Ürdün'e karşı meşru müdafaa hakkına dayalı olarak güç kullandığı varsayılsa bile bu durum, askerî güç kullanımı yoluyla toprak kazanımının uluslararası hukukça yasaklandığı ve bu yolla ele geçirilen toprakların sahiplerine iadesinin hukukî bir zorunluluk olduğu gerçeğini değiştirmemektedir. BM'ye göre İsrail'in Doğu Kudüs'teki varlığı muharip işgalci konumunun ötesinde değildir. Başka bir deyişle, BM'ye göre, İsrail'in Doğu Kudüs'te herhangi bir biçimde egemenliğe sahip olması söz konusu değildir.¹⁴⁰

242 sayılı Kararda İsrail'in son işgal ettiği topraklardan çekilmemesi hâlinde, bu ülkeye karşı ne tür cezai yaptırımların uygulanacağından söz edilmemektedir. Ayrıca karar yalnızca 1967'den sonra işgal edilen Filistin topraklarının statüsünü düzenlediğinden, İsrail'de yaşayan ve İsrail uyruğı taşıyan Filistinliler ile tarihî Filistin topraklarının dışında mülteci olarak yaşayan milyonlarca Filistinliyi kapsamı dışında bırakmıştır.¹⁴¹

BM Filistin halkının ve işgal altındaki topraklardaki diğer Arapların insan haklarını etkileyen İsrail uygulamalarını araştırmak için 1968 yılında 2443 sayılı kararla bir özel komite kurmuştur.¹⁴²

¹³⁷ <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-184858/>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

¹³⁸ Armaoğlu, s. 269.

¹³⁹ Aral, s. 163-164.

¹⁴⁰ Aral, s. 163-164.

¹⁴¹ Aral, s. 127-129.

¹⁴² <https://www.ohchr.org/en/countries/palestine/special-committee-reports>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

İslam İşbirliği Teşkilatı'nın (İİT) kurulması da Altı Gün Savaşı'nın sonuçlarından biridir. Doğu Kudüs'ün İsrail tarafından işgali ve 1969'da Mescidi Aksa'daki kundaklama girişimi neticesinde Suudi Arabistan kralı Faysal'ın öncülüğünde 1969'da Rabat'ta gerçekleştirilen toplantıda İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) bu dönemde kurulmuştur.

1973 Yom Kippur (6 Ekim) Savaşı

1967 Savaşı'ndan sonra Arap devletleri için hedef kaybedilen toprakların geri alınması hâline gelmiştir. Dolayısıyla, bu tarihten sonra İsrail'in bizatihi varlığı değil, Sina, Batı Şeria, Gazze, Kudüs ve Golan'ı eline geçirmiş olması günümüze kadar Orta Doğu barışının en büyük engelini teşkil edecektir. İsrail bu toprakları, Arapları barışa zorlamanın, İsrail barışını Araplara kabul ettirmenin bir vasıtası olarak kullanmak isteyecektir. Hâlbuki bu toprakların İsrail'in elinde kalması, barışa giden yolu tıkayacaktır.¹⁴³

1967 yılından sonra Filistin'in Siyonist işgalden Arap devletleri tarafından kurtarılmasını beklemenin pek de uygun bir seçenek olmadığı ayan beyan ortaya çıkmış ve o nedenle Filistinli Araplar kendi özgürlük mücadelelerinin en önemli dayanak noktasının, bundan böyle, yine kendi çaba ve mücadeleleri olduğuna hükmetmişlerdir. O zamana dek, Arap devletleri, hem kendi halklarının bu yöndeki baskısı, hem de her bir devletin kendisine göre sebeplerle, Filistin davasını desteklemiştir.¹⁴⁴ Öte yandan, yine 1967 sonrasında, daha önce uzun bir süre Filistin sorununun "mülteci" ayağını öne çıkaran BM, tedricen, Filistinlilerin bir "halk/ulus" olarak bağımsızlık mücadelesi verdiğinin ayırdına varmıştır.¹⁴⁵

Mısır'da Nasır'ın yerini Enver Sedat almış, Filistin Kurtuluş Örgütü ile birleşecek olan Arafat liderliğindeki el-Fetih silahlı mücadeleye başlamıştır. Kaybedilen toprakların tekrar alınması için Yahudilerin kutsal bir bayramı olan Yom Kippur'un kutlandığı 6 Ekim tarihi seçilmiştir. Bu nedenle savaş, Mısırlılar tarafından "6 Ekim" İsraililer tarafından ise "Yom Kippur" olarak isimlendirilmiştir. 1967 Savaşı'nın tersine bu defa Mısır ve Suriye İsrail'e ani bir saldırı gerçekleştirmiştir.

Başlangıçta Mısır ve Suriye, Sina ve Golan Tepeleri'nde ilerleme kaydetmiş, İsrail ise seferberliklerini kısa sürede tamamlamış, üç hafta süren çarpışmalar sonunda, Amerika'dan mühimmat desteği alarak savaştaki üstünlüğü ele geçirmiştir. Amerika'nın, Sovyetler Birliği'nin diplomatik girişimleri ve BM'de alınan ateşkes kararı ile 27 Ekim 1973 tarihinde, yani savaşın 21. gününde silahlar susmuştur. Bu süreçte Mısır ve Suriye'nin toplam asker kaybı 8 bin 500, İsrail'in ise 6 bin olarak kayıtlara geçmiştir.

BM Güvenlik Konseyi, 22 Ekim 1973 tarihinde savaşın ardından, 242 sayılı kararın uygulanması, ateşkes ve taraflar arasında müzakere çağrısında bulunduğu 338 sayılı kararı kabul etmiştir.¹⁴⁶ Taraflar arasında

¹⁴³ Armaoğlu, s. 273.

¹⁴⁴ Edward W. Said, The Question of Palestine, (New York, Vintage Books, 1979), S.131-132. Aktaran: Aral, s. 70.

¹⁴⁵ Aral, s. 70.

¹⁴⁶ <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-185880/>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

yeni sınırların belirlenmesi ise İsrail'in yeni işgallerinden bir miktar çekilmesini sağlayan Ayırma Anlaşmaları ile olmuştur.¹⁴⁷

1973 yılında Suudi Arabistan'ın İsrail'i destekleyen ülkelere ambargo uygulaması üzerine Petrol Krizi yaşanmıştır. Suudi Arabistan Kralı Faysal'ın liderliğinde başlatılan petrol ambargosu ile petrol fiyatları yaklaşık dört kat artmıştır. İİT'nin kurulmasında ve OPEC ambargosunda öncü rol oynayan Suudi Arabistan Kralı Faysal 1975 yılında bir suikasta kurban gitmiştir.

1.7. Filistin'in Tanınma Süreci ve Barış Girişimleri

1974 Arafat'ın BM'ye İlk Gidişi

26-29 Ekim 1974 tarihleri arasında Fas'ın başkenti Rabat'ta toplanan 7. Arap Zirvesi'nde yayımlanan bildiriyle Filistin Kurtuluş Örgütü, İsrail işgali altındaki topraklarda ve bu toprakların dışında yaşayan 3 milyon Filistinlinin tek meşru temsilcisi olarak ilan edilmiş, Filistin halkının *self-determination* hakkı ile anavatanına dönme hakkı ve kurtarılan herhangi bir Filistin toprağında, Filistin halkının tek meşru temsilcisi olarak Filistin Kurtuluş Örgütü'nün yönetimi altında, Filistin halkının bağımsız millî bir otorite kurma hakkı teyit edilmiş, Filistin halkının tek ve meşru temsilcisi olarak FKÖ'nün millî ve milletlerarası planda sorumluluklarını yerine getirmesinde, bütün Arap ülkelerinin kendisini destekleyecekleri bildirilmiştir.¹⁴⁸

Türkiye'nin de dâhil olduğu ve başta Arap ülkeleri ile Bağlantısızlar olmak üzere 56 ülke, 11 Eylül 1974'te Genel Kurul gündemine ayrı bir madde olarak Filistin Meselesi'nin konmasını istemiş, bu istek kabul edilmiştir. Genel Kurul'un 14 Ekim günlü toplantısında, yine Türkiye'nin de dâhil olduğu 72 ülke, Filistin meselesinin bir tarafı olarak FKÖ'nün Genel Kurul toplantısına davet edilmesini istemiştir. Bu teklif Genel Kurul'da 4 aleyhte (Amerika, İsrail, Bolivya ve Dominik Cumhuriyeti) ve 20 çekimsere karşı 105 oyla kabul edilmiş, Genel Kurul Yaser Arafat'ı 13 Kasım günü konuşmaya davet etmiştir. Arafat yaptığı konuşmada Filistin meselesinin tarihini anlatmış, 1881'de Filistin topraklarında 10 bin Yahudi yaşarken, 1947'de bu sayının 600 bine çıktığını, çünkü Filistin'e, hep dışarıdan göçlerin yapılması suretiyle, Filistin'in âdeta işgal edildiğini söyledikten sonra, Arap-İsrail savaşlarının kısa bir tarihçesini anlatarak ve Filistin mültecilerinden söz ederek, sonunda Filistin halkının kendi anavatanlarına dönmelerinin sağlanmasını, Filistin halkının kendi yurtlarında kendi millî otoritesi ile millî varlığını tesis etmelerinin sağlanmasını istemiştir.¹⁴⁹

¹⁴⁷ <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-182087/> ve <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-177068/>;
Erişim Tarihi: 07/01/2024.

¹⁴⁸ Armaoğlu, s. 332.

¹⁴⁹ Armaoğlu, s. 333.

Arafat 13 Kasım 1974 tarihinde BM Genel Kurulu'nda konuşma yapmıştır.¹⁵⁰

1974 yılında Yaser Arafat'ın Filistin halkını temsilen ilk kez BM'ye gitmesi ve burada yaptığı konuşma önemli bir dönüm noktası olmuştur. Arafat'ın barışçıl çözümü savunan konuşması Filistin meselesinin uluslararası tanınırlığına, Filistinlilerin uluslararası kamuoyunda seslerini duyurmalarına önemli bir katkı sağlamıştır.

BM Genel Kurulu 22 Kasım 1974'te aldığı 3236 ve 3237 sayılı kararlarda Filistin'in kendi kaderini belirleme hakkını (self-determination), ulusal bağımsızlık, egemenlik ve mültecilerin geri dönüş hakkını tanıdığı, Orta Doğu'da acil ve kalıcı bir barışın kurulmasında Filistin halkının başlıca taraf olduğu belirtilmiş, Genel Sekreter'in Filistin sorunuyla ilgili bütün konularda FKÖ ile ilişki kurması istenmiş, FKÖ'ye Genel Kurul'un bütün toplantılarına ve onun himayesindeki bütün uluslararası konferanslara gözlemci statüsüyle katılma hakkı verilmiştir.¹⁵¹ 10 Kasım 1975'te BM bünyesinde Filistin Halkının Vazgeçilmez Haklarının Kullanılması Komitesi kurulmuş¹⁵² ve Birleşmiş Milletler Genel Kurulu "Siyonizm'in bir çeşit ırkçılık ve ırk ayrımı olduğunu" saptayan 3379 sayılı kararı kabul edilmiş,¹⁵³ 29 Kasım'ın her yıl Filistin Halkıyla Uluslararası Dayanışma Günü olarak kutlanmasına karar verilmiştir.¹⁵⁴

1978 Camp David Çerçeve Anlaşmaları ve 1979 İsrail ile Mısır Arasında Barış Anlaşması ve İsrail'in Sina Çölünden Çekilmesi

1970'lerin ikinci yarısı İsrail'de sağın yükselişi dönemidir. İktidarın çoğunlukla sol kanattan İşçi Partisi tarafından yürütüldüğü İsrail'de, daha sonra "Likud" adını alan ve vadedilmiş vatan (Arz-ı Mev'ud) olarak tanımlanan "Büyük İsrail" projesini benimseyen aşırı sağcı Herut'un yükselişi bu dönemde olmuştur. Eski İrgun lideri Menahem Begin başkanlığındaki yeni hükümet 1967'de kazanılan toprakları ileride geri vermemek için gerekçeler sağlama amacıyla, yerleştirilecek Yahudi halkın durumunu ilerleyen zamanlarda koz olarak kullanabilmek adına Batı Şeria ile Gazze Şeridi'nde hızlı bir şekilde konutlar inşa

¹⁵⁰ <https://www.youtube.com/watch?v=HYul6RLRMq8>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

¹⁵¹ <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-177305/>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

¹⁵² <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-183010/>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

¹⁵³ Siyonizm'i dünya barışına ve güvenliğine yönelik bir tehdit olarak gören ve en sert şekilde kınayan tüm ülkeleri bu ırkçılığa ve emperyalist ideolojiye karşı çıkmaya çağıran 10 Kasım 1975 tarihli ve 3379 sayılı Birleşmiş Milletler Genel Kurulu kararı 16 Aralık 1991 yılında alınan başka bir BM Genel Kurul kararı ile iptal edilmiştir. 3379 sayılı karar için bkz.

https://www.ruhr-uni-bochum.de/gna/Quellensammlung/11/11_unresolution_1975.htm; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

¹⁵⁴ <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-179591/>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

ettirmiş, böylece yasa dışı Yahudi yerleşimlerini hızla artırmaya başlamıştır. Bu projenin başında ise ilerleyen yıllarda ismi katliamlarla anılacak olan Tarım Bakanı Ariel Şaron yer almıştır.

ABD'nin desteğini almanın Mısır için önemli olduğunu düşünen Enver Sedat, SSCB ile olan ilişkilerini kesmeye yönelik politikalar izlemiştir. 1972'de Sovyet uzman ve teknisyenlerini ülkeden kovması, 1976'da Sovyetlerle imzalanan "Dostluk ve İşbirliği Anlaşması"nı feshetmesi, Mısır'ın ABD yanlısı politikalar takip edeceğini gösterir nitelikteki gelişmeler olmuştur.

9 Kasım 1977'de Mısır Halk Meclisi'nde yaptığı konuşmada İsrail'e gideceğini açıklaması, ardından 19 Kasım'da İsrail Parlamentosu Knesset'te konuşma yapması bütün dünyada şaşkınlığa sebep olmuştur. Böylece İsrail'i de facto (fiili) olarak tanıyan ilk Arap lider Enver Sedat olmuştur. 25–26 Aralık'ta İsrail Başbakanı Menahem Begin de Mısır'ı ziyaret etmiştir.

Mısır'ın bu yaklaşımı, İsrail ve Amerika açısından, Arap ülkelerinin yaklaşımını yumuşatarak İsrail'i yok sayma politikasını giderecek ve İsrail'e uluslararası alanda meşruiyet kazandıracak kapıyı aralayan bir barış anlaşması sağlanması ümidini artırmıştır. Bu kapsamda Amerika barış planını Sedat ile Begin'i Camp David'e çağırıp karşılıklı görüşmelerini sağlayarak fiiliyata geçirmek istemiştir.

Amerikan Başkanı Jimmy Carter'ın yönetiminde, Mısır Cumhurbaşkanı Enver Sedat ile İsrail Başbakanı Menahem Begin arasında, Orta Doğu barışı için bir çerçeve çizme amacını güden görüşmeler, Amerika Başkanlarının Washington dışındaki dinlenme tesisleri olan Camp David'de 5 Eylül 1978'de başlamış, yoğun çalışmalardan ve büyük tartışmalardan sonra Menahem Begin ve Enver Sedat'ın Nobel Barış Ödülü'nü birlikte almalarına sebep olacak Camp David Anlaşmaları'nın Beyaz Saray'da 17 Eylül 1978'de imzalanması ile sona ermiştir.¹⁵⁵

Mısır'ın Arap ülkelerine danışmadan tek başına İsrail ile anlaşma yapması, FKÖ ve Sovyetler Birliği ile bugüne kadar İsrail'e karşı Mısır'la birlikte hareket etmiş ve birlikte savaşmış başta Suriye olmak üzere Arap ülkeleri tarafından tepkiyle karşılanmıştır.

Camp David'den sonra nihai anlaşmanın imzalanması 26 Mart 1979'da Washington'da olmuştur. Mısır-İsrail Barışı olarak lanse edilen anlaşmanın Camp David'de imzalanan Orta Doğu Barışı İçin Çerçeve Anlaşması uyarınca yapıldığı belirtilmiş, diğer Arap devletleri de İsrail ile barış sürecine katılmaya davet edilmiştir. Mısır yönetimi, Sina Yarımadası'nın bazı bölgelerinin silahsızlanmasını kabul etmiş, İsrail gemilerinin Süveyş Kanalı'ndan geçmesinin de önü açılmıştır. Mısır ayrıca Tiran Boğazı ve Akabe Körfezi'ni de uluslararası gemi yolu olarak kabul etmiştir. İsrail ise 1967'de işgal ettiği Sina Yarımadası'ndaki askerî ve sivil bütün varlığını askerden arındırılmış olarak kalması şartıyla geri çekmeyi kabul etmiştir. Mısır-İsrail arasında diplomatik ilişkiler kurulmuş, Mısır'dan İsrail'e petrol satışı başlamıştır.

Böylece kuruluşundan 32 yıl sonra İsrail bir Arap devleti tarafından tanınmış, bir Arap devleti ile ilk defa barış yapmış, karşılığında ise ilk defa işgal ettiği bir toprağın tümünden çekilmeyi kabul etmiştir.

¹⁵⁵ <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-210245/>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

Mısır-İsrail barışı BM Genel Kurulu'nda müzakere edilmiştir. Genel Kurul 6 Aralık 1979'da 17 aleyhte (Amerika, İsrail ve NATO ülkelerinin çoğunluğu) ve 20 çekimsere karşı 102 oyla (Türkiye dahil) aldığı 34/70 sayılı kararında İsrail'in, Filistin ve Arap topraklarını işgal etmeye devam etmesi kınanmış, Orta Doğu barışının bölünmez bir bütün olduğu belirtilerek ve ayrı antlaşmalarla kısmi uzlaşmaların adil ve kapsamlı bir barış ilkesini ihlal ettiği ileri sürülerek, bu çeşit anlaşmalar mahkûm edilmiş ve Genel Kurul'un 22 Kasım 1974 tarih ve 3236 (XXIX) sayılı kararı çerçevesinde İsrail, Filistin ve Arap topraklarından tamamen çekilmedikçe ve Filistin halkı millî haklarına kavuşmadıkça, bölgedeki bütün milletlerin barış ve güvenlik içinde ve tanınmış ve güvenli sınırlar içinde yaşamasını sağlayacak kapsamlı bir barışın gerçekleşmeyeceği söylenmiştir. Ayrıca, BM Güvenlik Konseyi'nden de, bütün BM kararlarının tatbikinin ve bu arada milletlerarası konferansın toplanmasının sağlanması istenmiştir.¹⁵⁶

Mısır Enformasyon Kurumu Camp David Anlaşması'ndan tam kırk yıl sonra, 2018 yılında Mısır Dışişleri Bakanlığı'na ait 6 sayfalık gizli belgeleri açıklamıştır.¹⁵⁷ Bu belgelere göre, Camp David Anlaşması görüşmelerinde Mısır ile İsrail'in, Batı Şeria ve Gazze Şeridi'nde Filistinlilere "tam özerklik" verilmesi konusunda anlaşıldığı ortaya çıkmıştır.

Camp David Anlaşması'nın söz konusu ek belgesinde Mısır, İsrail ile Ürdün'ün Batı Şeria ve Gazze'nin özgür seçimlerle iş başına gelmiş bir "özerk yönetim" tarafından idare edilmesi, İsrail silahlı güçlerinin Filistin topraklarından çekilmesi, sadece belirlenen bazı bölgelerde güvenlik ve kamu düzeni için kuvvet bulundurulması konusunda anlaşıldığı, Batı Şeria ve Gazze Şeridi'nde "tam özerkliğe geçiş sürecinin" 5 yıl olacağı, Filistinlilerin söz konusu bölgelerde "İdare Meclisi" oluşturulmasından sonraki 3 yıl içerisinde "özerk yönetime geçilmesinin kararlaştırıldığı" anlaşılmıştır.

"Batı Şeria ve Gazze'nin komşuları ile ilişkileri konusunda son durumun belirlenmesi için müzakereler yapılacak. Söz konusu müzakerelere Mısır, Ürdün, İsrail, Gazze ve Batı Şeria temsilcileri katılacak. Geçiş döneminin sona ermesinin ardından Ürdün ve İsrail arasında barış antlaşması imzalanacak."

İfadelerinin yer aldığı belgede, müzakerelerde sınırların belirlenmesi, güvenlik ve diğer başka konuların da görüşüleceğinin kayıtlara geçtiği, müzakereler sonucunda Filistinlilerin kendi geleceklerini belirleme gibi meşru haklarının tanınacağı, İsrail ve komşularının güvenliği için bütün tedbirlerin alınacağı, Filistin özerk yönetiminin bir yerel kuvvet oluşturacağı ve bu kuvvetin Filistin iç güvenliği için tayin edilmiş İsrail, Mısır ve Ürdünlü subaylarla irtibat hâlinde olacağı, anlaşmanın hayata geçirilmesi için Mısır ve İsrail'in beraber çalışacağı, Filistinli mülteciler konusunda acil ve adil bir çözüm bulunması için çaba sarf edileceği belirtilmiştir.

İsrail'in Sina'dan tamamen çekilmesi 26 Nisan 1982'de gerçekleşmiştir. Ancak taahhüt altına alınan konulardan olan Ürdün ve Filistin temsilcilerinin de katılacağı görüşmelerin gerçekleştirilmesi ve Filistinlilere özerklik tanınması konusunda İsrail tarafından bu konuda yapılan görüşmelerin bir neticeye ulaşmaması yönünde bir politika izlenmiş, neticede Filistin toprakları için imza altına alınan şartlar yerine getirilmemiştir.

¹⁵⁶ Armaoğlu, s. 427.

¹⁵⁷ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/camp-david-anlasmasi-gizli-belgelerinden-filistine-ozerklik-cikti/1260109>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

1.8. Çatışma ve İşgal Süreci

Şubat 1979'da İran'da monarşinin ve Şah'ın devrilmesi ve Humeyni rejiminin iktidarı ele geçirmesi, Aralık 1979'da Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgal etmesi, Eylül 1980'de Irak-İran Savaşı bölgede yaşanan önemli gelişmelerdir. Böylece Arap dünyası daha parçalı bir hâle gelmiştir.

Camp David Antlaşmaları barış umudu gibi lanse edilse de, barış görüşmelerini sürdüren İsrail bir yandan da çatışmaya, gerginliği artırmaya ve işgallere periyodik olarak devam etmiştir.

Kudüs'ün "Bütün ve Birleşik" Olarak İsrail'in Başkenti Olduğunu İlan Eden İsrail Yasası

İsrail 1967 yılındaki Altı Gün Savaşı'nda Doğu Kudüs'ü ve Batı Şeria'yı işgal etmiş ve 1967 yılındaki 242 sayılı BM Kararında İsrail'e işgal edilen topraklardan çekilme çağrısı yapılmıştır. Buna karşın İsrail Parlamentosu (Knesset) **30 Temmuz 1980 tarihinde BM'nin ve uluslararası toplumun iradesini yok sayarak Kudüs'ün "bütün ve birleşik" olarak İsrail'in başkenti olduğunu kabul eden Temel Yasa'yı kabul etmiştir.**¹⁵⁸

BM Güvenlik Konseyi 1 çekimsere (Amerika) karşı 14 oyla kabul ettiği 20 Ağustos 1980 tarihli 478 sayılı kararında,

İşgalci güç olarak, İsrail'in, çıkarmış olduğu, Kudüs Kutsal Şehri'nin hususiyetlerini ve statüsünü değiştiren veya değiştirmeyi amaçlayan bütün yasal ve idari mevzuat ve özellikle de kısa süre önce Kudüs'e ilişkin olarak kabul edilen "temel yasa", bütünyle hükümsüzdür ve derhâl iptal edilmelidir.

ifadelerine yer vererek Temel Yasa'yı tanımadığını belirtmiş,¹⁵⁹ 15 Aralık 1980 tarihli ve 35/169 sayılı kararı ile de bu yasa'yı kınamıştır.¹⁶⁰

İsrail'in tek taraflı bir şekilde Kudüs'ü başkent olarak ilanı uluslararası hukuka aykırıdır. Nitekim 1970 yılında BM Genel Kurulu'nda konsensüsle kabul edilen Dostça İlişkiler Bildirgesi, silahlı saldırganlık sonucu toprak kazanımının yasaklandığını ilan etmiştir. İsrail, Doğu Kudüs'ün demografik ve fiziksel yapısını değiştirmek için Filistinlilere kötü muamele, kültürel izlerini ortadan kaldırma ve dışlama yoluyla, burasını terk etmeye zorlama ve boşalan yerlere Yahudileri getirme politikası izlemiştir. Bu durum, uluslararası hukukun ve hususiyetle Dördüncü Cenevre Sözleşmesi'nin 47. ve 49. maddelerinin ihlalidir. BM içindeki kurumlarca 1967 yılından bu yana kabul edilmiş olan birçok karar, Dördüncü Cenevre Sözleşmesi'nin işgal altındaki Doğu Kudüs'e de uygulanabileceğini ifade etmiş ve İsrail'i, şehrin bu yakasının nüfus yapısını, fiziki karakterini ve idari yapısını değiştirmemesi hususunda uyarmıştır. Uluslararası Adalet Divanı da İşgal Altındaki Filistin Topraklarındaki Duvar İnşasının Hukuki Sonuçları

¹⁵⁸ İsrail'in yürüttüğü bu politikalar İsrail'le barış görüşmelerini yürüten Enver Sedat'ı da zor bir durumda bırakmış, Mısır kamuoyundan ve diğer Arap ülkelerinden Enver Sedat'a yönelik tepkilerin artmasına sebep olmuştur. İsrail tarafından uzun süredir sürüncemede bırakılan barış planları 6 Ekim 1981'de Enver Sedat'ın öldürülmesi ile tıkanmıştır.

¹⁵⁹ <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/399/71/PDF/NR039971.pdf?OpenElement>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

¹⁶⁰ <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-184664/>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

isimli 2004 tarihli danışma görüşünde, İsrail'in uluslararası hukuk karşısındaki ihlalci konumunu teyit etmiştir. Bu dava etrafında, Divan, bir silahlı çatışma sonucunda işgal altına alınmış olan tüm topraklarda Dördüncü Cenevre Sözleşmesi'nin uygulanabileceğini belirtmiştir. Söz konusu mahkeme daha özel olarak, 1967 savaşı öncesinde hem İsrail'in hem de Ürdün'ün bu sözleşmeye taraf olduğundan hareketle, söz konusu metnin işgal altındaki Filistin topraklarına da uygulanabileceğini ifade etmiştir.

Ürdün, Ağustos 1988'de, 1950 yılında ilhak etmiş olduğu Batı Yakası ile Doğu Kudüs üzerindeki hukuksal egemenlik iddiasını geri çektiğini ilan etmiştir. Bu karardan hemen sonra, 15 Kasım 1988'de Filistin Ulusal Konseyi, Filistin'in bağımsızlık ilanını tüm dünyaya duyurmuştur. Yeni devletin başkenti Kudüs olarak belirlenmiştir. Söz konusu bağımsızlık ilanı BM Genel Kurulu tarafından son derece olumlu karşılanmıştır. Nitekim bu organ, Aralık 1988'de büyük oy çokluğu ile almış olduğu bir kararda İsrail'in 1967'de işgal etmiş olduğu Filistin topraklarında, Filistin halkının egemenlik hakkına sahip olduğunu teyit etmiştir.¹⁶¹ Dolayısıyla İsrail'in tek taraflı olarak Kudüs'ü başkent olarak ilanı uluslararası hukukun açık bir ihlalidir.

İsrail'in Golan Tepelerini İlhakı

İsrail 1967 yılındaki Altı Gün Savaşı'nda Golan Tepeleri'ni işgal etmiş, 1973 Arap-İsrail Savaşı'nda ise Suriye işgal edilen bu alanın küçük bir bölümünü tekrar ele geçirmiştir. 14 Aralık 1981 tarihinde Knesset Golan Tepeleri'nin bir İsrail toprağı sayılması, yani ilhaki kararını almıştır.

BM Güvenlik Konseyi 17 Aralık 1981 tarihinde aldığı 497 sayılı kararla ilhak kararını geçersiz saymış ve İsrail'den ilhak ile ilgili tedbirleri kaldırmasını istemiştir.¹⁶²

İsrail'in Lübnan'ı İşgali ve Sabra ve Şatilla Katliamları

Katliamla sonuçlanan Lübnan'ın işgali, işgal ve katliamın günümüzdeki gerekçeleriyle aynıdır. Daha önce Gazze, Ürdün ve Golan Tepeleri olan hedefin adı değişse de işgalin ve katliamın gerekçesi yine "terörü temizleme" olmuş, bu gerekçe Lübnan'daki işgal ve katliamda da kullanılmıştır. Günümüze benzer şekilde yine tek taraflı olarak belirlenen terör örgütü tanımının bu defa adı FKÖ ve el-Fetih'dir. İşgal, tehdit ve yerinden edilmeden kaçan Filistinli mültecilerin de sığındığı yerlerden biri olan Lübnan topraklarından yönelen FKÖ ve el-Fetih tehdidini ve terörünü temizleme argümanı ile, İsrail, Sina Yarımadası'ndan son birliklerinin çekilmesinin üzerinden henüz 2 ay geçmeden 6 Haziran 1982'de Lübnan'ı işgale başlamıştır. Gerekçe aynı olsa da sonuç yine yıkım, işgal ve 3 bin 500 Filistinlinin katliamı olmuştur.

İsrail kuvvetlerine komuta eden Ariel Şaron, FKÖ'nün, Beyrut'tan ayrılırken geride 2 bin kadar gerilla bıraktığını ve bunların Filistin mülteci kamplarındaki siviller arasında saklanmakta olduğunu ileri sürmüş, Şaron'un bu görüşü İsrail hükümeti tarafından da paylaşılmıştır. Çok Uluslu Kuvvet, eylülün itibaren iki gün içinde Beyrut'tan ayrılınca ve ayrıca Lübnan birliklerinin zayıf olması dolayısıyla, şehir

¹⁶¹ Aral, s. 165-168.

¹⁶² <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-180751/>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

de güvenliğin sağlanması meselesi ortaya çıkmış ve bunu sağlamak da İsrail kuvvetleri ile Falanjistlere kalmıştır.¹⁶³

Beyrut'un boşaltılmasından sonra, İsrail kuvvetleri, Müslüman kesimi olan Batı Beyrut'taki mevzilerini daha da ileri götürerek, Beyrut'un güneyindeki Filistin mülteci kamplarının yakınlarına kadar gelmişlerdir.

Lübnanlı Hristiyan Ketaib Partisi lideri Beşir Cemayel'in cumhurbaşkanı seçilmesinden kısa süre sonra uğradığı suikast sonucu hayatını kaybetmesini gerekçe gösteren Hristiyan Falanjist milisler, 16 Eylül 1982'de kontrol ettiği bölgede, birkaç yüz metreden biraz daha uzakta konuşlanmış İsrail askerlerinin bilgisi dahilinde, yani İsrail ordusunun gözetiminde 12 bin Filistinli mültecinin bulunduğu Lübnan'ın başkenti Beyrut'un batısında yaklaşık bir kilometrekareye sıkışan Sabra ve Şatilla mülteci kamplarına saldırı başlatmıştır.

İsrail'de o dönem Savunma Bakanı olan Ariel Şaron'un yönettiği 3 gün süren saldırılarda, 3 binden fazla savunmasız Filistinli mülteci katledilmiştir. Çoğunluğu yaşlı, kadın ve çocuklardan oluşan Filistinli mülteciler, milislerin kullandığı ağır silah ve bombaların yanı sıra balta ve kesici aletlerle vahşice öldürülmüştür.¹⁶⁴

Sabra ve Şatilla katliamını anlatan video için bkz. ¹⁶⁵

Hayatta kalan Maher isimli bir kişi ailesinin öldürülmesini 2003 tarihli bir Al Jazeera makalesinde anlatmıştır. Falanjistlerin ailesinin evinin kapısına vurduklarını ve kapıyı açtıklarında içeriye bir bomba attıklarını hatırladığını, kendisinin banyoda saklandığını, patlamadan küçük çocuğunun sağ kurtulduğunu,

"Shadya bana doğru sürünmeye çalışıyordu. Bana bakıyor, çığlık atıyor ve "baba" diyordu. Onun hâlâ hareket ettiğini görünce kafasına ateş ettiler."

ifadeleriyle anlatmıştır.¹⁶⁶

¹⁶³ Armaoğlu, s. 530.

¹⁶⁴ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/40-yildir-hesabi-sorulamayan-katliam-sabra-ve-satilla/2685857>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

¹⁶⁵ https://youtu.be/CDZSXA_uz2Y?si=IGHuSSGTaCP6dzwT; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

¹⁶⁶ <https://www.trtworld.com/middle-east/remembering-the-sabra-and-shatila-massacres-29865>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

Katliam sırasında 16 yaşında olan Filistinli mülteci Muhammed Dimmas, binlerce insanın katledildiği o günü unutmamasının mümkün olmadığını söylemiş, yaşananları kelimelerle ifade etmenin çok zor olduğunu belirten Dimmas, şu ifadelere yer vermiştir.

"Siyonistlerin Filistin ve Lübnanlılara karşı işledikleri suça bizzat şahit oldum. İsrail ordusunun çekilmesinden hemen sonra geldiğim kampta gördüğüm manzara korkunçtu. Yerler ceset doluydu. Öyle ki daha fazla insanın ölmesi için cesetlere dahi bubi tuzakları yerleştirilmişti. İşgalci İsrail bu katliamdan dolayı yargılanmadı. Buna karşın Filistin'de yaşayan bir Filistinli, işgalci İsrail'e karşı bir şey yapsa tüm dünya harekete geçiyor."

Yaşanan katliam tüm dünyada infiale sebep olmuş, yüz binlerce kişi sokaklara dökülmüştür. Katliamın ardından Birleşmiş Milletler 18 Eylül 1982'de bir takip raporu yayımlamış¹⁶⁷, 16 Aralık 1982'de yaşananları kınayarak, bunun bir "soykırım" olduğunu ilan etmiş, ancak katliama dair hiçbir yargılama ve ceza işlemi gerçekleştirilmemiştir. İsrail'in, katliamı araştırmak üzere kurmak zorunda kaldığı komisyon, Şubat 1983'te yayımladığı raporda, Şaron'u, katliamın sorumluları arasında göstermiştir.¹⁶⁸

Sabra ve Şatilla katliamı, yenisafak.com

İsrail Savunma Bakanı Şaron, tepkileri dindirmek için istifa etse de, 2000 yılında sağcı Likud Partisinin lideri olarak 2000 yılında çok sayıda İsrail askerinin ve polislerinin koruması eşliğinde Mescid-i Aksa'ya yaptığı provokasyon ziyareti neticesinde İkinci İntifada'nın başlamasına sebep olmuş ve sonrasında

¹⁶⁷ <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-182151/>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

¹⁶⁸ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/40-yildir-hesabi-sorulamayan-katliam-sabra-ve-satilla/2685857>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

2001 yılından 2006 yılına kadar İsrail'in Başbakanlığını yapmıştır. Böylece İsrail yine kendi eliyle katliamı araştırmak üzere kurduğu komisyon raporunda katliamın sorumlusu olarak gösterdiği Şaron'u Başbakanlığa kadar taşımıştır.

Sabra ve Şatila katliamından sağ kurtulan 23 kişi, 2001'de İsrail Başbakanı olan Şaron aleyhinde insanlık suçu işlediği gerekçesiyle, 18 Haziran 2001'de Belçika'da dava açmıştır. ABD ve İsrail'in baskıları nedeniyle Belçika, bu davanın açılmasına imkân veren yasayı değiştirmek zorunda kalmış ve 15 Mayıs 2002'de dava yetkisizlik nedeniyle düşmüştür. Dava düşmeden önce katliamın başrolündeki Falanjist Lübnan Güçleri'nin liderlerinden Eli Hubeyka, Şaron aleyhinde şahitlik yapacağını ilan etmesinden birkaç gün sonra Beyrut'ta aracına konulan bombanın patlaması sonucu öldürülmüştür.¹⁶⁹

İsrail'in Haaretz gazetesi İsrail Başbakanlık Ofisi tarafından kısmen ve sınıflandırılmış bir şekilde, mahkemeye sunulan bir dilekçe üzerine, 1981-1982 yılları arasında İsrail'in Lübnan işgali ve Mossad'ın bu ülkedeki müttefiki aşırı sağcı milislerle bağlantılarını içeren bazı belgeler yayımlamıştır. Belgelerde, İsrail ordusunun Lübnan işgaline 1 yıl önceden Falanjist milislerle koordinasyon içerisinde hazırlık yaptığı, hazırlığın zaten 1981'in yarısından itibaren başladığı, yıl sonuna doğru da hızlıca ilerlediği, Lübnan işgali ve ardından gelen katliamdan önce Mossad'ın Lübnan içerisindeki müttefiklerine 6 bin adet M-16 piyade tüfeği, 60 bin adet cephanelik, 40-120 milimetrelik 12 bin adet havan topu sevkiyatı yaptığının yer aldığı ifade edilmektedir.¹⁷⁰

1.9. Birinci İntifada

İsrail tankına taş atan çocuk
<https://www.hurriyet.com.tr/galeri-intifada-nedemek-ne-anlamageliyor-filistin-intifada-hareketi-tarihcesi-42347567>,
Erişim Tarihi:
03/01/2023

¹⁶⁹ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/40-yildir-hesabi-sorulamayan-katliam-sabra-ve-satilla/2685857>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

¹⁷⁰ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/40-yildir-hesabi-sorulamayan-katliam-sabra-ve-satilla/2685857>; Erişim Tarihi: 07/01/2024.

İsraili bir kamyon şoförünün 8 Aralık 1987 tarihinde Gazze Şeridi'nin kuzeyindeki Beyt Hanun (Erez) kontrol noktasında aracını Filistinli işçilerin üzerine sürerek 4 kişiyi öldürmesi, 21 Aralık 1987 tarihinde "Taş İntifadası" olarak isimlendirilen ve Filistinlilerin işgale karşı ayaklanmasını ifade eden Birinci İntifada'nın fitilini ateşlemiştir. Bu suretle tarihî Filistin topraklarında 1948 yılında başlayan ve 1967'deki Altı Gün Savaşları ile yayılan işgal, 1987 yılına kadar bu durumu pekiştirme süreci ve Filistinlilere yönelik artan baskıyla Filistin halkının ilk defa bir bütün olarak 1987 yılında İsrail'e karşı sivil direniş başlatmasına neden olmuştur.¹⁷¹

Aralık ayında Batı Şeria ve Gazze Şeridi'nde İsrail mevcudiyetini sonlandırmak için Filistinlilerce bir kalkışmaya girilmiş, ismi Arap dünyasındaki halk hareketleri için zaten kullanılmakta olan Arapça terimden ilham alınarak "İntifada" (silkinme) olarak belirlenmiştir. İntifada, İsrail'in misillemelerinin en şiddetli kısmını göğüsleyen yerinden edilerek buraya sürülmüş Filistinlilerin yaşadığı Gazze'de başlamıştır. Akabinde Batı Şeria'nın kırsal kesimlerine ve daha sonra şehirlere yayılmıştır. Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) o dönemde 1983 yılında Lübnan'dan çıkarılmasının akabinde Tunus'ta konuşlandığı için tepki vermekte gecikmiştir.¹⁷²

1987-1993 yılları arasında Gazze Şeridi'nde başlayan İsrail işgaline karşı kitlesel ayaklanma, kısa sürede diğer Filistin bölgelerine de yayılmıştır. Protestolar zamanla sivil itaatsizlik şekline bürünmüş; genel grevler düzenlenmiş, İsrail ürünleri boykot edilmiş, duvarlara yazılar yazılmış ve yollara barikatlar kurulmuştur. Birinci İntifada'nın uluslararası ilgi toplayan protesto şekli, ağır silahlarla donanmış İsrail askerlerine sapanla taş atan Filistinliler olmuştur. İsrail ordusunun karşılık vermesiyle çok sayıda Filistinli sivil yaşamını yitirmiştir. 1993'e kadar süren protestolarda toplam can kaybı bini aşarken yaralılarla birlikte bu sayı yirmi bini bulmuştur.¹⁷³ Filistin Enformasyon Merkezinin verilerine göre; **Birinci İntifada'da bin 300 Filistinli ile 160 İsraili hayatını kaybetmiştir.**¹⁷⁴

¹⁷¹ <https://www.aa.com.tr/dunya/filistinde-israil-ısgaline-karsi-baslayan-birinci-intifadanin-uzerinden-34-yil-gecti/2442849>, Erişim Tarihi: 03/01/2023

¹⁷² Pappé, s. 205-206

¹⁷³ Yüzyılın İşgali: Tek Taraflı Planların Gölgesinde Filistin; Türkiye Cumhuriyeti İletişim Başkanlığı, 2020, s. 13-14.

¹⁷⁴ <https://www.indyturk.com/node/130776/d%C3%BCnya/i%CC%87ki-sava%C5%9F-ve-iki-i%CC%87ntifada-i%CC%87srail-lerle%C5%9Fim-yerleri-alt%C4%B1nda-g%C3%B6m%C3%BCl%C3%BC-filistin>, Erişim Tarihi: 18/01/2024

Birinci İntifada sırasında İsrail askerlerinin uyguladığı şiddetin görüntüleri.¹⁷⁵

Filistinlilerin taş atarak yaptığı protestolarda İsrail, aşırı güç kullanarak karşılık vermiş, "kemik kırma" olarak bilinen bir politikayı benimsemiştir. Dönemin Savunma Bakanı İzak Rabin'in kararını uygulayan İsrail askerleri, taş atan çok sayıda Filistinlinin kol ve bacaklarını sopalarla vurarak kırmıştır.¹⁷⁶

İsrail'deki Filistinliler, İntifada'ya cevap verme konusunda FKÖ'den daha hızlı davranmıştır. İntifada başladıktan birkaç hafta sonra "Barış Günü" olarak adlandırılan özel bir günde grevler ve gösteriler düzenlenmeye başlanmış, ilk büyük gösteri Ocak 1988'de Nasıra'da gerçekleşmiştir. Bu gösteriler sırasında ve sonrasında her ay düzenli olarak yiyecek ve diğer temel yaşam malzemeleri toplanarak Batı Şeria ve Gazze Şeridi'nde işgal altındaki Filistinlilere gönderilmeye başlanmıştır. İsrail yargısız toplu tutuklamalar, sorgu sırasında işkence ve yeniden işgal edilen köylerde erkekleri bir araya toplayıp acımasızca dövme ve benzeri mezalimler şeklinde karşılık vermiştir. Çok sıkı bir sansür olmasına rağmen bu görüntüler tüm dünyanın özellikle de Arap dünyasının TV ekranlarına ulaşmıştır. 21 Aralık 1987 tarihli ilk gösteriye taş atma ve lastik yakma gibi eylemler eşlik etmiştir.¹⁷⁷

Birinci İntifada sırasında İsrail askerlerinin sivillere yönelik tutumu kameralara böyle yansımıştır.¹⁷⁸

İsrail'in Filistinliler üzerindeki artan ekonomik ve siyasi baskıları Birinci İntifada'ya yol açmıştır. İsrail'in Filistinlilere yönelik "topraklarına el koyma, Yahudi yerleşim yerleri inşa etme, vergi toplama, tutuklama ve abluka" gibi ihlaller, bu gösterilerin patlak vermesinin hareket noktası olmuştur.¹⁷⁹ Altı Gün Savaşları sonrasında Mısır, Ürdün ve Suriye'ye göç etmek zorunda kalan sayıları 325 bini bulan bir Filistinli mül-

¹⁷⁵ <https://www.dailymotion.com/video/x8q9420>; Erişim Tarihi: 18/01/2024.

¹⁷⁶ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/filistinde-israil-iscaline-karsi-baslayan-birinci-intifadanin-uzerinden-34-yil-gecti/2442849>, Erişim Tarihi: 03/01/2023

¹⁷⁷ Pappé, s. 207

¹⁷⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=YzSaeSERWpA>; Erişim Tarihi: 18/01/2024.

¹⁷⁹ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/filistinde-israil-iscaline-karsi-baslayan-birinci-intifadanin-uzerinden-34-yil-gecti/2442849>, Erişim Tarihi: 03/01/2023

teci grubu ortaya çıkmış, İsrail, işgal ettiği topraklarda Yahudi yerleşim bölgeleri kurmaya başlamıştır. Nitekim 1967 Filistin'inde tarım alanındaki istihdam oranı %60 iken, 1983'te bu oran %23'e düşmüş, artan işsizlik sonucunda 1985'te İsrail'de çalışan Filistinli işçi sayısı 92 bine ulaşmıştır. 1967-85 arasında Batı Şeria'daki Filistin toprağının %52'sine, Gazze'dekinin %35'ine İsrail tarafından el konduğu araştırmalarda ortaya konmuştur. 1986 yılında öğrenciler arasında 10 bin işsiz belirirken, resmî olmayan rakamlarla birlikte bu sayı 25 bine ulaşmıştır. 1986 yılı itibarıyla cezaevindeki Gazzeli siyasi tutukluların sayısı bin 500 iken, bir gün ile müebbet hapis cezası arasında hüküm giyenlerin sayısı ise 180 bini bulmuştur. Bu toplam nüfusun %40'ını oluşturmaktadır. 1967-1986 arasında işgal altındaki topraklarda toplam 500 bin kişi tutuklanmış, 15 bin ev buldozerle yıkılmıştır.¹⁸⁰

Birinci İntifada sürecinin ikinci adımı, 2 Ağustos 1988 tarihinde Ürdün'ün Batı Şeria ve Doğu Kudüs üzerindeki egemenlik haklarından vazgeçtiğini, Filistin halkının Ürdün'den ayrı ve bağımsız bir Filistin Devleti kurma iradesine saygı duyduğunu bildiren "Ürdün Açıklaması" ile gerçekleşmiştir.¹⁸¹ Daha önce Şubat 1985'te Kral Hüseyin ile Arafat tarafından ortak barış girişimini öngören bir anlaşmanın imzalanmasıyla kabul edilen Batı Şeria ve Gazze'de kurulacak bağımsız Filistin Devleti ile Ürdün arasında konfederasyon tesisi planı, Ürdün-FKÖ ilişkilerinin Şubat 1986'da yeniden bozulması üzerine Kral Hüseyin'in anlaşmayı feshetmesiyle sonuçlanmıştır. Ürdün, Batı Şeria için dört yıllık bir kalkınma planı hazırlamak ve parlamentodaki Filistin temsilini arttırmak suretiyle Batı Şeria'daki desteğini güçlendirmeyi ve İsrail ile anlaşarak Batı Şeria'nın bir kısmını geri alabileceğini ummuştu. Ancak, Nisan 1987'de İsrail Dışişleri Bakanı Şimon Peres ile Kral Hüseyin arasında yapılan görüşmelerin sonuçsuz kalması üzerine Aralık 1987'de İntifada'nın başlamasıyla Ürdün seçeneğinin uygulanabilirliği ortadan kalkmıştır.¹⁸² Ürdün, Temmuz 1988'de dramatik bir politika değişikliğine giderek Batı Şeria ile hukuki ve idari bağlarını kesme kararı almıştır. Batı Şeria'ya ilişkin kalkınma planının iptali, parlamentonun feshi, Batı Şeria ile ilgili sosyal, mali, idari politikaları uygulayan kurumların kaldırılması ve Batı Şeria'da kalan Filistinlilerin Ürdün pasaportu taşıma dışındaki vatandaşlık haklarının iptal edilmesi kararları kısa sürede uygulamaya konmuştur. Ürdün'ün Batı Şeria ile bağlarını kesme kararı, Batı Şeria Filistinlilerinin artık FKÖ tarafından temsil edileceği anlamına geldiğinden Batı Şeria ve Gazze'de bağımsız Filistin Devleti'nin kuruluşunun ilk adımı olarak kabul edilmiştir.¹⁸³

Bu dönemin bir diğer gelişmesi de Hamas'ın resmî olarak tarih sahnesine çıkması olmuştur. İsmi İslami Direniş Hareketi anlamına gelen Arapça Harekat al-Muqwamma al-Islamiyya'nın kısaltmasından oluşan Hamas, Birinci İntifada sırasında Filistin direnişinin bir sorumluluk olduğu ve işgal altındaki toprakların terk edilemeyeceği ülküsünden hareket etmektedir.¹⁸⁴

¹⁸⁰ <http://bdsturkiye.org/filistin/filistin-direnis-tarihi-birinci-intifada/>, Erişim Tarihi: 03/01/2024

¹⁸¹ Yüzyılın İşgali: Tek Taraflı Planların Gölgesinde Filistin; s. 14

¹⁸² Kemiksiz, N. Neşe, "Ürdün-Filistin İlişkilerine Tarihsel Bir Bakış", The Turkish Yearbook of International Relations, S. 50, 2019, s. 197.

¹⁸³ Kemiksiz, s. 198

¹⁸⁴ Sarı, Buğra. "Filistin Direnişinde Aşıl Tendonu: Hamas-Fetih Çatışması". Yeni Fikir Dergisi, c. 10, 2018, s. 29

1.10. Bağımsız Filistin Devleti'nin İlanı

Filistin Ulusal Konseyi, 15 Kasım 1988 tarihinde Cezayir'de yaptığı toplantıda bağımsız Filistin Devleti'nin kurulduğunu ilan etmiş ve BM'nin İsrail-Filistin anlaşmazlığı ile ilgili tüm kararlarını kabul ettiğini duyurmuştur. Ürdün'ün 31 Temmuz 1988 tarihinde Batı Şeria'yla olan bağlarını kopardığı açıklamasının ardından Arafat'ın bu hamlesi Filistin için önemli bir dönüm noktası olmuştur. Ürdün bu kararı resmen tanımıştır.¹⁸⁵ Sürgünde ilan edilen, Filistinli şair Mahmud Derviş'in kaleme aldığı başkenti Kudüs olan ve Batı Şeria, Gazze ve Doğu Kudüs'ü içine alan 1967 sınırlarını oluşturan topraklarda kurulan Filistin Devleti'nin Bağımsızlık Bildirgesi'ni okuyan Filistinli lider Arafat şu ifadeleri kullanmıştır:

"Ulusal Konsey, Allah'ın adıyla ve halkı adına Filistin toprakları üzerinde başkenti Kudüs olan bir devlet kurulduğunu ilan ediyor. Filistin Devleti, Filistin halkına karşı sorumluluğu olan Birleşmiş Milletleri, barış ve özgürlük sevdalısı dünya halkları ve devletlerini, Filistin topraklarındaki İsrail işgaline son verilmesi konusunda gereken çabayı göstererek ve halkın güvenliğini sağlayarak, Filistin Devleti'nin hedeflerine ulaşması ve halkının yaşadığı sıkıntıların bitirilmesi için yardıma çağırıyor."

Bağımsız Filistin
Devleti'nin ilanı/
Fotoğraf: www.gzt.
com

14 Aralık 1988 tarihinde Yaser Arafat, Filistinlilerin 242 sayılı BM kararını kabul ettiğini, İsrail Devleti'ni tanıdığını ve terörizmden tamamen vazgeçtiğini ilan etmiştir.¹⁸⁶ **BM Güvenlik Konseyi'nin 242 sayılı kararı, İsrail'in 1967 yılında ele geçirdiği topraklardan çekilmesini öngörmekteydi.** Böy-

¹⁸⁵ Kemiksiz, s. 198

¹⁸⁶ Yüzyılın İşgali: Tek Taraflı Planların Gölgesinde Filistin; s. 14;

lece FKÖ, yapılacak müzakerelerin 1948-1949 Arap-İsrail Savaşı öncesi sınırlar temelinde değil 1967 Arap-İsrail Savaşı'nın öncesindeki sınırlar temelinde yürütüleceğini kabul etmiştir¹⁸⁷.

Filistin Bağımsızlık Bildirgesi/ Fotoğraf: www.gzt.com

187

Özge, Savaş ve Barış: Doksanlı Yıllarda Filistin-İsrail Sorunu, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 64-3, 2009, s. 174-175.

ABD'nin FKÖ ile diyalog kurması FKÖ'yü tanıması amacına yönelik olduğundan bu durum karşısında, Arafat, 14 Aralık 1988 tarihinde verdiği demeci sonrasında ABD, Filistin meselesi tarihinde ilk defa olarak 16 Aralık 1988 gününden itibaren FKÖ ile Tunus'ta diyaloga başlamış, fakat bağımsız Filistin Devleti'ni tanıdığını bildirmemiştir. Diğer taraftan en son 21-29 Mayıs 1980 günlerinde yapılan dördüncü kongresinden beri toplanmamış olan el-Fetih tarafından Ağustos 1989'da Tunus'ta yaptığı beşinci kongrede, İsrail'in yanı sıra bir Filistin Devleti'nin kurulması hususundaki Arafat'ın politikası desteklenmiştir. Bu karar, el-Fetih için büyük bir politika değişikliğini ifade etmektedir. Çünkü 4. Kongre'de kabul edilen siyasi programda bütün Filistin topraklarında bağımsız bir Filistin Devleti'nin kurulması, yani İsrail'in ortadan kaldırılması öngörülmekteydi, şimdi Batı Şeria ve Gazze topraklarında ve İsrail'in yanında bağımsız bir Filistin Devleti'nin kurulması amaçlanmaktaydı¹⁸⁸. İsrail, bağımsız Filistin Devleti'nin kuruluş ilanına sert bir biçim de karşılık vermiş ve ardından ABD'nin FKÖ ile diyaloga geçme kararını "ölümcül bir hata" olarak nitelendirmiştir¹⁸⁹.

Türkiye aynı gün Filistin Devleti'ni tanıyan beşinci ülke oldu/ Kaynak: Milliyet

1.11. İsrail-Filistin Sorununun Çözümüne Yönelik Görüşmeler

"Barış Karşılığında Toprak" İlkesi Görüşmeleri: Madrid Barış Konferansı

7 Mart 1991 tarihinde başlamak üzere ABD Dışişleri Bakanı James Baker öncülüğünde 30 Ekim 1991'de Madrid'de bir Orta Doğu konferansı gerçekleştirilmiştir. Konferansın kararları bağlayıcı olmakla birlikte alınan kararlarda İsrail ile Filistin arasındaki sorunun barışçıl yollarla çözümünü amaç-

¹⁸⁸ Armaoğlu, s. 537.

¹⁸⁹ Shlaim, s. 615-616.

layan maddeler de ele alınmıştır. 30 Ekim 1991'de gerçekleştirilen Barış Konferansı'na ABD, Sovyetler Birliği, Suriye, Lübnan, İsrail ve Ürdün-Filistin heyetleri katılmıştır. İkili görüşmeler ve sonrasında çok taraflı görüşmeler yapılmış, ikili görüşmeler İsrail-Filistin/Ürdün, İsrail-Suriye ve İsrail-Lübnan heyetleri arasında gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde, işgal altındaki topraklarda Filistin otonom bölgesinin kurulması görüşülmüş, ancak görüşmelerden olumlu bir sonuç elde edilememiştir. Zira İsraili yetkililer Madrid'e uzanan sürecin kritik bir aşamasında işgal altındaki topraklardaki Yahudi nüfusu 4 yıl içinde iki katına çıkaracak yeni bir inşaat dalgasına yönelik bir planı duyurmuştur.¹⁹⁰ Daha sonra Madrid'de görüşmelere devam edilmiş ancak aynı tavırların sürdürülmesi üzerine olumlu bir sonuca ulaşılamamıştır. İkinci turu, 4 Aralık 1991 Washington'da ve üçüncü turu ise 28 Ocak 1992 yılında Moskova'da yapılan görüşmeler de aynı şekilde başarısızlıkla sonuçlanmıştır.¹⁹¹

Madrid Barış Konferansı'na katılan İzak Şamir ve heyeti/
Fotoğraf: AFP

ABD tarafından James Baker öncülüğünde düzenlenen Madrid Barış Konferansı Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 242 ve 338 sayılı kararlarıyla, "barış karşılığı toprak" ilkesi olacağı taahhüdünde çerçevesinde gizlice düzenlenmiştir.¹⁹²

¹⁹⁰ Shlaim, s. 640-641.

¹⁹¹ Devam eden bu görüşmeler Suriye, İsrail'in durumunun giderek meşrulaşacağını iddia ederek; Filistin heyeti de Doğu Kudüs'te ve diasporada bulunan Filistinlilerin de temsil edilmesi gerektiğini ifade ederek katılmamıştır. Bkz. Yıldırım, Yusuf, İsrail-Filistin Sorununda İki Devletli Çözüm Arayışları, OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, C. 18, S. 41, Eylül 2021, s. 3855

¹⁹² Bununla birlikte barış karşılığı toprak ilkesinin çerçevesi konusunda ciddi bir ayrılık bulunmaktaydı. Tartışmalar Birleşmiş Milletlerin 242 sayılı kararının yorumlanması etrafında gerçekleşmiştir. Araplar, söz konusu kararın, İsrail'in Haziran 1967 Savaşı sırasında işgal ettiği toprakların tümünden -Golan Tepeleri, Batı Şeria, Gazze Şeridi ve Doğu Kudüs'ten- Sina'dan çekilmesine benzer bir biçimde geri çekilmesini şart koştuğunda ısrar etmiş, İsrail ise Mısır'a Sina'yı geri vererek İsrail'in söz konusu kararın toprakla ilgili hükümlerini yerine getirmiş olduğu, şimdi barış karşılığı barış önerme sırasının Araplarda olduğu savunmasında bulunmuştur. Ayrıca Filistinliler,

İsrail, Suriye, Ürdün,
Lübnan ve Filistin
heyetleri ortak mü-
zakere masasında/
Fotoğraf: AP

<https://turkish.aawsat.com/d%C3%BCn-ya/4783251-de%C4%9Fi%C5%99Fen-abd-i%C4%B1nda>
Erişim Tarihi:
18/01/2024

1991 yılında toplanan Madrid Barış Konferansı, İsrail-Filistin arasındaki ilişkilerin yumuşamaya başlamasının ilk adımı olarak gerçekleşmiştir. İsrail, Suriye, Ürdün, Lübnan ve Filistin heyetleri müzakere masasında ilk kez bir araya gelmiş ve bu konferans 1993 yılında Oslo'da başlayan görüşmelerin hazırlayıcısı olmuştur. Madrid Barış Konferansı'nın bir özelliği de Filistinlilerin görüşmelerde doğrudan FKÖ tarafından temsil edilmemeleri, işgal altındaki bölgelerden gelen Filistin delegasyonunun Ürdün tarafında yer alarak müzakerelerde söz sahibi olmaları olmuştur. Madrid Konferansı ile birlikte diğer Arap-İsrail konferanslarından farklı olarak Filistinliler konferansta, İsrail'le eşit düzeyde ilk kez temsil edilmiştir. İsrail tarafının Filistinlileri müzakerelerde paydaş olarak kabul etmesi öteden beri takındığı reddiyeci tutumda değişikliğe gittiğini göstermektedir. İsrail, Filistin'i temsil edilecek Filistinlilerin özellikle FKÖ üyeleri ve Doğu Kudüs'te yaşayan Filistinliler dışındaki kişilerden seçilmesini talep etmiştir. Böylece Ürdün-Filistin ortak delegasyonu çatısı altında temsil edilen Filistinliler, İsrail'in dışlamasıyla

ulusal hakları olan bir halk oldukları varsayımı ile geçici düzenlemelerin bağımsızlığın ilk aşaması olduğu düşüncesinden hareket etmekteyken İsrail hükümeti ise Filistinlilerin işgal altındaki bölgelerin sakinleri olup, ulusal hakların hiçbirine sahip olmayan ve dolayısıyla bağımsızlık hakkı bulunmayan geçici ara dönem sonrasında dahi bu türden haklara sahip olamayacak bir halk oldukları varsayımını benimsemiş durumdaydı. Filistinli müzakereciler İsrail planına Batı Şeria ve Gazze'deki Yahudi yerleşimlerini kalıcı kılmak, bu topraklardaki su ve toprak gibi kaynaklar üzerinde İsrail'in denetimini sağlamlaştırmak ve ırksal ayrım ya da apartheidi teşvik etmek üzere tasarlanmış bir plan olduğu gerekçesiyle İsrail'i seçenekleri ortadan kaldırmakla ve işi çıkmaza sokmakla suçlamaktaydı. İsrail ise Filistinlileri üzerinde ihtilaf bulunan toprakların nihai statüsünü gelecekteki devletleşmenin temel taşlarını koymak gibi görünen önerilerde bulunarak değiştirmekle itham etmiştir. Shlaim, s. 649-650.

toprakların sakinlerinin arasından yeni ve tanımayan isimler çıkarma ve Filistin milliyetçiliğinin yeni imajını sunma imkânı elde etmiştir.¹⁹³

Filistin Delegasyonu Başkanı Dr. Haydar Abdülşafi müzakerelerin başlangıcındaki konuşmasında, **"Bu topraklarda yan yana ve gelecek umuduyla yaşamak istiyoruz. Fakat paylaşmak eşitler olarak paylaşmaya rıza göstermek anlamına gelir. Samimi bir barışma ve uluslararası meşruiyet çerçevesinde birlikte var olma ve mütekabiliyetin düşmanlık ve tahakkümün yerini alması ile mümkün olacaktır. Sizlerin ve bizim güvenliğimiz, tıpkı çocuklarımızın korkuları ve kabuslarının iç içe geçmiş olması gibi, birbirine bağlıdır"** ifadelerini kullanmıştır.¹⁹⁴

Buna karşın başlamadan biten görüşmelerin ilk gününde Şamir, İsrail bayrağını göndere çekip, barış karşılığı tek bir taş parçasının dahi verilmeyeceğini belirterek barış karşılığı toprak ilkesini kabul etmediğini açıklamış, **"Gece gündüz barış için çaba sarf ediyorsa da, İsrail'in önderleri Kudüs, Batı Şeria, Gazze ve Golan Tepeleri konusunda ödün vermeyi bir an bile düşünmeyecektir"** ifadeleriyle uzlaşma talebini reddetmiştir. Ayrıca, bu süreçte Batı Şeria'daki Arap kasabalarından biri olan el-Bire yakınlarında yeni bir yerleşim yeri daha kurulmuştur.¹⁹⁵ Benzer şekilde, 23 Haziran 1992 yılında yapılan İsrail seçimlerinden önce İzak Şamir'e barışı işgal altındaki bölgelerden vazgeçmeksizin mi gerçekleştirme planladığı sorulduğunda, **"Elbette. İsrail Diyarı'nın topraklarından vazgeçmeksizin. Bizler iki hatta ilerleyeceğiz, bunlar İsrail Diyarı'nın muhafazası ve barışa yönelik kesintisiz çabadır."** şeklinde yanıt vermiştir.¹⁹⁶

16 Aralık'ta görüşmeler kesilmiş ve görüşmelerin dokuzuncu turu dört buçuk ay süren kesintinin ardından 27 Nisan'da Washington'da yeniden başlamış, İsrail, Doğu Kudüs'te ikamet etmesine rağmen Faysal Hüseyini'yi müzakereci olarak kabul etmiş ve işgal altındaki bölgelerde Filistin polis gücü oluşturulması prensibini onaylamıştır. Bu süreçte İsrail, Filistin öz yönetiminin geçici ve nihai aşamaları arasında bir bağlantıyı kabul etmeye hazır hâle gelmiş, 5 yıllık geçici dönemde Filistinlileri yönetmek üzere seçilecek konseyin bazı yasama sorumlulukları olabileceğini belirtmiş ve işgal altındaki bölgelerin nihai statüsü hakkındaki müzakerelerin de BM'nin 242 sayılı kararını temel alacağını beyan etmiştir. O günlerde yönetime gelmiş olan Bill Clinton liderliğindeki ABD yönetimi, görüşmeler için yeni bir çerçeve içeren çalışma belgesi hazırlayıp Filistinlilere sunmuştur. 26 yıllık Amerikan Siyasetini ters yüz eden çalışma belgesinde, İsrail'in işgal ettiği Doğu Kudüs ile Batı Şeria ve Gazze'nin geri kalan bölümlerinin, işgal edilmiş değil ihtilafli bölgeler olduğu iddiası kabul edilmiştir. Filistin delegasyonu ise, çalışma belgesinin, görüşmelerin başındaki çerçeve ile çeliştiğini ve bu nedenle görüşmelerin başlangıç noktası olarak bile uygun olmadığını belirtmiştir.¹⁹⁷

¹⁹³ Shlaim, s. 642-643

¹⁹⁴ Shlaim, s. 644

¹⁹⁵ Shlaim, s. 648

¹⁹⁶ Shlaim, s. 655

¹⁹⁷ Shlaim, s. 671-672

Birinci Oslo Anlaşması

Haziran 1992'de İsrail'de sol İşçi Partisinin iktidara gelmesiyle barış süreci başlatılması adımları atılarak Filistin-İsrail arasında barış umuduna kapı aralanmıştır. İsrail tarafında sertlik yanlısı olarak gösterilen İsrail Başbakanı İzak Rabin ile "güvercin" olarak gösterilen Şimon Peres ve Yossi Beilin, Filistinlilerle barış görüşmelerini gerçekleştirecek bir ekip oluşturmuştur.¹⁹⁸ Rabin hükümeti, Aralık 1992'de yeni bir adım atarak İsrail vatandaşları ile FKÖ arasındaki her türlü ilişkiyi yasaklayan 6 yıllık kanunu lağvetmiş, Knesset'te yaptığı konuşmada, bu yasağı kaldırmanın hükümetinin FKÖ ile müzakerelere girdiği anlamına gelmediğini ifade etmiştir.¹⁹⁹ Washington'daki ikili görüşmelerden sonuç alınamaması üzerine gizli yürütülen 8 aylık sürede on dört oturum hâlinde gerçekleştirilen Oslo görüşmelerine 20 Ocak 1993'te başlanmıştır. Norveç'in Sarpsborg kasabasında yapılan görüşmelerde ilerleme kaydedilmiştir. Filistinliler, işgal topraklarından aşamalı çekilmeye başlaması karşılığında İsrail Devleti'ni tanımayı kabul edeceği vaadinde bulunmuştur. Görüşmeler sonucunda Washington'da İlkeler Deklarasyonu (Birinci Oslo Anlaşması) imzalanmış, Arafat ile Rabin arasındaki tarihi tokalaşmayı milyonlarca insan canlı olarak izleyerek tarihî ana tanıklık etmiştir.

Resmî müzakerecilerin bilgisi olmadan gayri resmî görüşmelerle başlayan temaslar başlangıçta ekonomik iş birliği ile ilgiliyken hızla ortak bir ilkeler bildirgesine dönüşmüştür. FKÖ yaklaşımında değişikliğe giderek daha önce Filistinlilerin İsrail'i tanınmasının İsrail'in Filistinlilerin kendi kaderini tayin hakkını kabul etmesine bağlı olduğunu savunurken artık nihai sonuç konusunda herhangi bir ön uzlaşma olmaksızın geçici düzenlemeleri konuşmaya hazır olduğunu ifade etmiştir. Benzer tavır değişikliği İsrail açısından da söz konusu olmuş uzun süren içte kapanma hâli özellikle İsrail karşıtı hislerin her zaman daha baskın olduğu, yoksulluk ve nüfus yoğunluğu ile pençeleşen Gazze Şeridi açısından silahlı sivillere karşı acımasız müdahalelerde bulunan askerlerin görüntülerinin İsrail'in dünya nezdindeki imajına zarar vermesi, ülke kamuoyunu şoke etmesi, kamuoyunda Gazze Şeridi'nden tek taraflı olarak çekilmeye ilişkin tartışmaların yeniden başlamasına sebep olmuştur. Peres, Arafat'ın hamle yapmasını sağlamak için "önce Gazze" fikrini ortaya atmış, Arafat ise İsraililerin teklifini hemen geri çevirmeden önce karşı bir teklifte bulunarak "önce Gazze ve Eriha" teklifi ile Batı Şeria'nın tümüne yönelik hak talebini öne sürmüştür.²⁰⁰ İlkeler bildirgesi öncesinde 9 Eylül 1993'te Arafat ve Rabin arasındaki karşılıklı mektup alışverişiyle taraflar birbirlerini tanıma yoluna gitmiş, 13 Eylül 1993'te İsrail Dışişleri Bakanı Şimon Peres ile o zaman FKÖ'nün müzakereci ismi Mahmud Abbas tarafından da imzalanmıştır.

¹⁹⁸ Peres'in amacı İsrail'in güvenliğini tehlikeye atmadan barış sağlayacak bir anlaşmanın müzakere edilebilir olduğu konusunda seçmenleri ikna etmek iken Likud'lu siyasetçiler İşçi Partili siyasetçileri hem intifadaya yumuşak yaklaşımları hem de Arap-İsrail anlaşmazlığını barış karşılığında toprak değiş tokuşu ile çözmek konusunda gösterdikleri istek nedeniyle eleştirmekteydi. (Shlaim, s. 609)

¹⁹⁹ Shlaim, s. 668

²⁰⁰ Shlaim, s. 675-676

İsrail Başbakanı İzak Rabin ve Filistin lideri Yaser Arafat'ın 13 Eylül 1993'te Beyaz Saray'da kamuoyu önünde ilk kez tokalaşması

https://www.bbc.com/turkce/multimedya/2012/06/120628_handshake, Erişim Tarihi 29/12/2023

Esasında bir anlaşma olmaktan ziyade gerçekleşen müzakerelere yönelik bir gündemden ibaret olan Geçici Özyönetim Düzenlemeleri Hakkında İlkeler Bildirgesi, imza töreninden sonraki 2 ay içerisinde İsrail'in Gazze ve Eriha'yı boşaltmayı hayata geçirmesini ve dört ay içerisinde de geri çekilmenin bütünüyle tamamlanmasını öngörmektedir. Bu kapsamda, Arafat yanlısı bir Filistin polis gücü iç güvenliği sağlamak üzere Gazze ve Eriha'ya gönderilecek, İsrail ise dış güvenlik ve dışişleri konusundaki sorumluluğun tümünü üstlenecektir. İsrail aynı zamanda Batı Şeria'nın başka yerlerinde "yetki verilmiş" Filistinlilere beş farklı alanda eğitim, sağlık, sosyal refah, doğrudan vergilendirme ve turizm alanlarında yetki devri yapacaktı. Batı Şeria ve Gazze'deki Filistinliler 9 ay içerisinde Filistin Meclisi için seçimlere gidecek, savunma ve dışişleri haricindeki yönetime ilişkin tüm konularda sorumluluk üstlenecekti. İsrail ve Filistinliler iki yıl içerisinde bölgenin nihai statüsü konusunda müzakerelere başlanması ve 5 yılın sonunda da kalıcı barış anlaşmasının yürürlüğe girmesi konusunda anlaşmıştı.²⁰¹

İkili müzakereler yürütülürken 25 Şubat 1994'te Amerika doğumlu ırkçı Kah Partisi üyesi Dr. Baruch Goldstein isimli bir yerleşimcinin, İsrail Savunma Kuvvetleri tarafından verilen bir Galil saldırı tüfeği ile Batı Şeria'nın El-Halil kentinde Tarihî Hz. İbrahim Camii'nde sabah namazı kılan Filistinlilerin üzerine ateş açması sonucu 29 kişiyi öldürülmesi ve saldırıdan kurtulanlar tarafından dövülerek öldürülmesi olayı geri çekilme sürecini sekteye uğratmıştır. El-Halil katliamı, İsrail'in işgal altındaki bölgelerdeki güvenlik yaklaşımının hatalı olduğunu ortaya koymuştur. Zira bu güvenlik yaklaşımı sadece Yahudileri korumaya yönelik olup Filistinli nüfusu korumamaktaydı. İsraili yerleşimciler kendilerini koruyan ordu, polis ve sınır polisine ek olarak ağır silahlarla donanmıştı. İşgal altındaki bölgelerin Filistinli sakinleri ise yerleşimcilerin ve İsrail güvenlik güçlerinin insafına terk edilmiş durumdaydı.²⁰² Yaşanan bu olay üye-

²⁰¹ Shlaim, s. 679

²⁰² Shlaim, s. 688

rine FKÖ katliama tepki olarak barış görüşmelerine katılma konusunu askıya almış ve 400 civarındaki militan yerleşimcinin el Halil'den uzaklaştırılmasını, geriye kalanların da silahsızlandırılmasını istemiştir. Katliam sonrasında İsrail'deki yerleşimcilere yönelik sempati ciddi biçimde azalmıştır. Bu süreçte el-Halil'deki yerleşimcilerin bölgeden uzaklaştırılması talebi, Oslo Protokolü'nün geçici anlaşma sürecince İsrail'i herhangi bir yerleşimi ortadan kaldırmaya mecbur tutmadığı gerekçesiyle İsraililerce geri çevrilmiş, İsraili ırkçı Kah Partisi kapatılarak partinin bazı liderlerinin yargılama yapılmaksızın gözaltına alınmasıyla yetinilmiştir.²⁰³

İsrail'in 31 Mart'ta Kahire'de FKÖ ile birlikte yürürlüğe koyduğu ortak bir bildiri ile Gazze ve Eriha'dan geri çekilme sürecini hızlandıracağına ve İlkeler Bildirgesi'nde belirlenen tarihlere uyacağına söz vermesi üzerine verilen güvenceler FKÖ'nün barış görüşmelerine kaldığı yerden devam etmesini sağlamıştır.²⁰⁴ İsrail ve Filistin Kurtuluş Örgütü, İlkeler Deklarasyonu'nun başlangıçta nasıl uygulanacağı konusundaki anlaşmayı (Gazze-Eriha Anlaşması veya Mısır Anlaşması) 4 Mayıs 1994'te Kahire'de imzalamıştır. Bu anlaşmaya göre İsrail, Gazze Şeridi'nin çoğunu terk edecek, sadece Yahudi yerleşimleri ve etraflarındaki arazilerde İsrail varlığı sürecek, Batı Şeria'da ise Eriha kenti Filistinlilere bırakılacaktır. Anlaşma uyarınca çok zorlu pazarlıkların sonuç vermesine bağlı pek çok madde bulunmaktadır. Beş yıllık geçiş dönemi içinde İsrail ordusunun geri çekilmesi, Filistin Devleti'nin kuruluşu, Kudüs'ün statüsü, işgal edilmiş topraklardaki Yahudi yerleşimlerinin durumu ve 1948 ile 1967 arasında göçe zorlanan üç buçuk milyon Filistinli mültecinin durumu gibi konuların ön sorunların çözümüne bağlı olarak ele alınması kararlaştırılmıştır. İsrail ile FKÖ arasında gizli bir şekilde yürütülen çalışmalar sonucunda geçici bir süre öngörülerek aşamalı bir planla beş yıl sürecek görüşmeler sonucunda bağımsız bir Filistin devletinin kurulması hususunda mutabık kalınmıştır. Ancak ara hedefler gerçekleştirilemediğinden plan amaçlanan hedefe ulaşamamıştır.

Barış sürecinin devamında 1 Temmuz 1994 tarihinde Yaser Arafat, 27 yıldır giremediği Filistin topraklarına geri dönmüş, coşkulu kalabalık tarafından muzaffer bir eda ile karşılanmıştır. Filistin Kurtuluş Ordusu, İsrail birliklerinin boşalttığı yerlere konuşlandırılmış, Filistin Ulusal İdaresi, bir başka deyişle özerk yönetimin başkanı Yaser Arafat olmuştur. 1996 yılındaki gerçekleşen seçimle de bu durum tescil edilmiştir.²⁰⁵

İkinci Oslo Anlaşması

Oslo sürecinin devamında, ilk aşamadan sonuç alınamamasına rağmen 28 Eylül 1995 tarihinde İsrail askerî hükümeti ve sivil yönetiminin yetkilerinin Filistin otoritesine geçişini düzenleyen bir antlaşma olan İkinci Oslo Anlaşması imzalanmıştır. Anlaşma Mısır'ın Taba şehrinde ve Washington'da ayrı törenlerle imzalanmıştır. Antlaşma, bölgede "geri çekilme" ve "güvenlik" düzenlemelerini ele almakta olup, buna göre Gazze ve Batı Şeria, A, B, C bölgeleri olmak üzere üç bölgeye ayrılmıştır.

²⁰³ Shlaim, s. 688-689

²⁰⁴ Shlaim, s. 689

²⁰⁵ <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-44128837>, Erişim Tarihi: 27/12/2023

Oslo II Map Outlining Areas A, B, and C

Batı Şeria'nın yüzde 7'sini oluşturan A Bölgesi, Doğu Kudüs ve El-Halil haricindeki Gazze, Eriha, Nablus, Kalkilya, Tulkarim, Ramallah, Beytullahim, Cenin ve El-Halil'i kapsarken bu bölgede İsrail kontrolünün tam olarak Filistin idaresine bırakılması konusunda anlaşma sağlanmıştır. İsrail ve Filistinlilerin ortak kontrolüne bırakılacak Batı Şeria'daki 450 Filistin kasaba ve köylerinden oluşan B Bölgesinde, sivil otoriteyi Filistin yönetimi kontrol edecek; ancak güvenlik İsrail'in kontrolü altında olacaktır. Bu bölge Batı Şeria'nın yüzde 21'ini oluşturmaktadır. Batı Şeria'da insanların yaşamadığı toprakları kapsayan C Bölgesinde toprakların denetimi İsrail'in kontrolü altında olacaktır. İsrail, aynı zamanda Filistinli tutukluları serbest bırakacaktı. Anlaşmanın imzalanmasından sonra taraflar arasında yapılan görüşmeler sonucunda İsrail 1995 Kasım ayında Cenin, Aralık ayında da Nablus, Tulkarim, Beytullahim ve Ramallah'tan çekilmiştir.²⁰⁶

1993-1995 Oslo Anlaşmalarına göre toprak taksim haritası/ Kaynak: Aljazeera

İkinci Oslo Anlaşması, Filistinliler için bir anlam ifade etmese de Siyonistler için açısından ise bu durum "Yahudi toprağının" teslim edilmesi olarak değerlendirilmiştir. Öfke ve tahrik içeren bir kampanyaya hedef olan Başbakan İzak Rabin, fanatik bir Yahudi tarafından 4 Kasım 1995 tarihinde yakın mesafeden atışlanan bir silahtan çıkan üç kurşunla, düzenlenen barış mitingi bitmek üzereyken öldürülmüştür.²⁰⁷ Arafat cenaze törenine katılmak istemişse de güvenlik gerekçesi ile kendisine cenazeye gitmemesi gerektiği ifade edilmiştir. Arafat Rabin'in eşi Leah Rabin'i Tel Aviv'deki evinde başsağlığı dileklerini iletme üzere ziyaret etmiş;

"Ben bir dostumu kaybettim. Bu kayıp barış yolunda ve şahsen benim için büyük bir kayıptır. Böyleleri trajik bir olay nedeniyle şoka uğramış ve dehşete düşmüş durumdayım"

demıştır. **Rabin'in eşi, kendisine başsağlığı dilemek için evine gelen dönemin Likud lideri Bin-yamin Netanyahu'nun elini sıkmayı, Netanyahu'nun, eşinin suikasta uğramasına neden olan kışkırtmalarda oynadığı rol nedeniyle reddetmiştir.** Rabin'in eşi;

²⁰⁶ Yıldırım, s. 3856-3857

²⁰⁷ Shlaim, s. 715

*"Bazen Araplarla ortak bir dil bulmanın Yahudi aşırılık yanlılarıyla konuşabilmekten daha kolay olduğunu hissediyorum. **Yahudi aşırılık yanlılarıyla başka dünyalarda yaşıyor gibiyiz**"*

yorumunu yapmıştır. **Arafat'la el sıkışmasının barış konusundaki umudu simgelediğini, ancak Netanyahu ile el sıkışmamanın böyle bir umut ihtiva etmediğini de belirtmiştir.**²⁰⁸

Suikasttan sonra daha önce barış yanlısı "güvercin" olarak nitelendirilen Şimon Peres başbakan olmuştur. Peres 29 Mayıs 1996 tarihindeki seçimlerde, Binyamin Netanyahu'ya az farkla yenilmiştir. Netanyahu, işgal topraklarında yerleşim inşasının dondurulması kararını kaldırarak Arapları öfkelendirmiş, El Aksa Camii'nin altına, arkeolojik amaçlarla bir tünel kazılması için izin vermesi üzerine tepkiler daha da şiddetlenmiştir²⁰⁹.

5 Ekim'de Knesset'te II. Oslo Anlaşması'nın oy çokluğu ile onaylandığı gün Kudüs'teki Zion Meydanı'nda binlerce gösterici toplanmış, Binyamin Netanyahu yaptığı konuşmada,

*"Bugün Oslo II denilen teslimiyet anlaşması Knesset'e getirilmiştir. İsrail Devleti'nin Yahudi çoğunluğu bu anlaşmayı onaylamamaktadır. Bu anlaşmaya karşı mücadele edecek ve hükümeti indireceğiz" demiştir.*²¹⁰

Netanyahu'nun iktidara gelmesiyle antlaşma hükümlerinin tamamen uygulanması mümkün olmamıştır. Barış süreci, temelde Filistin liderinin İsrail'in şartlarını kabul etmeye zorlanmasıyla devam etmiştir. İsrail birliklerinin küçük bir kısmının geri çekilmesi; Yahudi yerleşimlerin devamı, Kudüs'ün ve kurulan yerleşimlerin İsrail egemenliğinin altında tutulması; sınırların ve suların, giriş ve çıkışların İsrail tarafından kontrolü; güvenliğin İsrail tarafından kontrolü gibi durumlar İsrail'in bu bölgede hâkimiyetini daha da pekiştirmiştir. Filistin tarafı ise bağımsız bir Filistin kurulmasına dair olan inancı nedeniyle tavizler vererek bu görüşmeleri sürdürmeye devam etmiştir.²¹¹

Oslo Protokolleri konusunda Rabin, işgal edilmiş bölgelerin İsrail güvenliği veya İsrail kolonizasyonu için hayati olmayan kısımlarından yavaş yavaş geri çekilerek bir devletten daha azına tekabül edecek silahtan arındırılmış bir Filistin varlığının inşasıyla bu süreci tamamlamayı önermekteyken, Arafat ise İsrail'in işgal edilmiş toprakların tümünden geri çekilmesini takiben başkenti Doğu Kudüs olacak bağımsız bir Filistin Devleti'nin kurulmasını düşünmekteydi. Rabin hükümetinin geçiş döneminde Batı Şeria'daki İsrail yerleşimlerini genişletme siyaseti, bu iki bakış açısını da bağdaştırma zorluklarını artırmıştır. İşgal edilmiş toprakların nihai statüsünü belirlemek için yapılacak müzakerelerin 4 Mayıs 1996 tarihinde başlatılması için tarih verilmesine rağmen Rabin'in siyasi bir suikasta kurban gitmesi süreci akamete uğratmıştır.²¹²

²⁰⁸ Shlaim, s. 717-718

²⁰⁹ <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-44128837>, Erişim Tarihi: 27/12/2023

²¹⁰ Shlaim, s. 721

²¹¹ Yıldırım, s. 3858

²¹² Shlaim, s. 715

1.12. İkinci İntifada ve Sonrasındaki Gelişmeler

İkinci İntifada'nın sembolü hâline gelen İsrail tankına taşla karşılık veren Faris Avde

<https://www.gzt.com/mecra/ikinci-intifadanin-izleri-21inci-yilinda-halataze-3596639>, Erişim Tarihi: 03/01/2023

28 Eylül 2000 tarihinde ana muhalefet partisi Likud'un lideri Ariel Şaron'un İsrail askerlerinin koruması altında Mescid-i Aksa avlusuna girmesi, ardından 29 Eylül Cuma günü Başbakan Ehud Barak'ın polis ve asker gücünü Harem-i Şerif'e yığmasıyla başlayan olaylar, yaklaşık 5 yıl sürecek olan İkinci İntifada'yı (el-Aksa İntifadası) başlatmıştır. Şaron, Kudüs'ün Eski Şehir bölümünde yer alan Yahudilerin Tapınak Tepesi olarak adlandırdıkları Haremüş-Şerif'e bin güvenlik görevlisiyle çevrilmiş hâlde ve ibadet eden Müslümanları kasten hiçe sayarak kutsal alana girmiş ve yürüyüş gerçekleştirmiştir. Şaron'un Mescid-i Aksa'yı ziyareti Filistinlileri tahrik etmiş ve ertesi gün Cuma namazı çıkışını takiben bu ziyareti protesto için gösteriler düzenlenmiştir. Gösteriler daha sonra el-Aksa İntifadası diye anılan ayaklanmaya dönüşmüştür. Tapınak Tepesi'ndeki Filistinlilerin Batı Duvarı'nda ibadet etmekte olan Yahudilere taş fırlatması üzerine İsrail polisi plastikle kaplı çelik mermiler kullanarak dört Filistinli gencin ölümüne yol açmıştır. Bu olayı izleyen ilk beş gün, 47 Filistinli öldürülmüş, 1.855'i de yaralanmıştır.²¹³

²¹³ Shlaim, s. 860

İkinci İntifada'nın sonunda Batı Şeria ve Gazze Şeridi'nde **Filistin'de 5 bin kişi ölmüş, 15 bin kişi yaralanmıştır**. 5 yıllık süreç içerisinde İsrail kuşatma ve askerî operasyonlarını artırmıştır. İsrail bu operasyonlar sırasında asker-sivil ayrımı yapmaksızın aşırı güç kullanımı, kasıtlı öldürmeler ve yaralamalar, sivillerin hareket özgürlüğünün kısıtlanması, sokağa çıkma yasakları, evlerin, mülklerin ve altyapının tahrip edilmesi, eğitim faaliyetlerinin ve sağlık hizmetlerinin engellenmesi, Filistinlilere ait toprakların gaspı, mahsullere zarar verilmesi, yargısız infazlar, gelişigüzel kitlesel gözaltılar ve tutuklamalar, işkençe gibi insan hakkı ihlallerine sebebiyet vermiştir.

29 Eylül 2000 tarihinde babasının arkasına saklanan 11 yaşındaki Filistinli Muhammed Durra'nın İsrail askerlerince katledilmesi.²¹⁴

Mülteci Kamplarına Yönelik Orantısız Müdahale: Savunma Kalkanı Operasyonu

27 Mart 2002 tarihinde el-Aksa İntifadası'nın başlamasından bu yana yapılan en yıkıcı intihar eylemi gerçekleştirilmiştir.²¹⁵ Bunun üzerine İsrail tankları 29 Mart 2002 tarihinde Batı Şeria'ya girerek 1995'ten beri Filistin yönetiminde olan yerleşim alanlarını yeniden işgal etmiştir. Öncü bir birlik doğrudan Ramallah'a giderek Yaser Arafat'ın karargâhını ablukaya almıştır. Nisan sonuna kadar devam eden operasyon kapsamında İsrail Savunma Kuvvetleri silahlı Filistinlilerle çatışmış, savaş helikopterleri kullanmış ve çok geniş boyutta zarara sebep olmuştur.²¹⁶

İsrail, Cenin'i ve buraya bitişik bir mülteci kampını kapalı askerî bölge ilan ederek gün boyunca devam eden sokağa çıkma yasağı uygulamış, gazetecilerin kasabaya ve mülteci kampına girmesini engellemiştir. Kampın içindeki birlikler, evlerin içini aramak ve şüpheli cisimleri denetlemek için sivilleri canlı kalkan olarak kullanmıştır. Kampın merkezi yerle bir edilmiştir. 150 kadar bina yıkılmış, diğerleri tahrip edilmiş ve 4 bin kişi evsiz kalmıştır. **Birleşmiş Milletler'den bir temsilci Cenin'e geldikten sonra gördüklerini bir depremin etkileriyle kıyaslanabilecek inanılmaz bir ürkütücülükte bir durum olarak tanımlamıştır**. Kampın içinde mezalim gerçekleştirildiği ve savaş suçları işlendiğine ilişkin söylentiler yayılmış ve bunlar uluslararası tepkiler ve Birleşmiş Milletler soruşturması çağrılarına neden olmuştur. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi 19 Nisan'da oy birliği ile bölgeye kanıt toplayacak ve

²¹⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=CBIMvb8WTXk>; Erişim Tarihi: 18/01/2024.

²¹⁵ Shlaim, s. 916

²¹⁶ Shlaim, s. 922

iddiaları araştıracak bir ekip gönderme kararı almış, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kofi Annan ekibi hemen oluşturmuşsa da, İsrail Savunma Kuvvetleri Genelkurmay Başkanı Şaul Mofaz, dışarıdan bir heyetin soruşturma yapmasını çok sert biçimde reddetmiş ve Başbakan da onun yanında yer almıştır. Arabistan Veliht Prensi Abdullah'ın Başkan Bush'a alışılmadık şahsi beyanları sonrasında Amerika, Arafat üzerindeki kuşatmayı kaldırması için İsrail'e baskı yapmıştır. İsrail, Amerika'nın Birleşmiş Milletler soruşturmasını veto etmesi şartıyla Arafat'ın karargahı etrafındaki kuşatmayı kaldırmayı kabul etmiştir. Amerikalılar bu teklifi kabul etmiş ve BM heyeti durdurulmuş ancak kuşatma sadece kısmi olarak kaldırılmıştır.²¹⁷

Savunma Kalkanı Operasyonu'nun ölü sayısının ve altyapıya verilen geniş kapsamlı zararın ötesinde Filistinliler için feci sonuçları olmuştur. Birleşmiş Milletler'in tespitlerine göre Filistinlilerden 497 kişi ölmüş, İsrail ise 29 asker kaybetmiştir. Operasyonla birlikte İkinci Oslo Protokolü uyarınca belirlenen A ve B bölgelerinin işgali ile İsrail, Batı Şeria'nın bütünü üzerindeki güvenlik kontrolünü yeniden sağlamış, dolayısıyla Filistinlilerin anlaşma ile kazandıklarını hükümsüz kılmıştır.

Operasyonun sonunda İsrail Savunma Kuvvetleri şehir ve kasabalardan çekilmiş ancak buraların etrafında birlikler bırakarak giriş çıkışı kontrol etmek üzere ilave geçiş ve kontrol noktaları oluşturmuştur. Savunma Kalkanı Operasyonu sonunda Filistinlerin kendi topraklarında hareket etme özgürlükleri süresiz olarak kısıtlanmıştır. İkinci Oslo Protokolü böylece tamamen ortadan kalkmıştır.²¹⁸

Filistin'i Duvarla Kuşatmak: Utanç Duvarı İnşası Kararı

Eski İsrail Başbakanı Ariel Şaron hükümeti döneminde 2002'de alınan bir kararla üç milyona yakın Filistinlinin yaşadığı işgal altındaki Batı Şeria'nın etrafına "güvenlik gerekçesiyle" duvar örülmeye başlanmıştır. Batı Şeria'nın içerisine doğru 50 mil kadar uzanan "Ayrım Duvarı" başlıca Yahudi yerleşim bloklarının etrafını sarmış ve "fiili gerçekler" oluşturmak için açık bir hedefle Batı Şeria'nın içlerine doğru girerek toprak parçaları kopartmıştır. Zaman içerisinde bariyerin amacının aynı zamanda ülke için tek taraflı olarak yeni sınırlar oluşturmak olduğu da ortaya çıkmıştır. İsrail duvarı inşa etmek için Yeşil Hat'ın gerisindeki Arap topraklarına el koymuş, Araplara ait evleri yıkmış, çiftçileri tarlalarından, işçileri iş yerlerinden, okul çocuklarını okullarından ve bölge halkının bütünü su kaynaklarından ayırmıştır. 692 km olacağı belli olan duvar, hattın Araplara ait kısmındaki bölümünde inşa edilmiştir. Batı Şeria'nın 20 ile 56 kilometre kadar genişliğe sahip bir toprak parçası olduğu düşündüğünde bariyer bazı bölümlerde Yeşil Hat'tan saparak Batı Şeria'nın 22,5 km kadar içine doğru girmiştir.²¹⁹ Duvarın örülmesi aynı zamanda ağır bir tarım alanı kaybına neden olmuş, Filistin halkının gündelik yaşamını ciddi şekilde aksatmıştır. 200 binden fazla insanın geçim kaynağı etkilenmiştir.²²⁰

²¹⁷ Shlaim, s. 927-928

²¹⁸ Shlaim, s. 929

²¹⁹ Shlaim, s. 933-935

²²⁰ Shlaim, s. 937

Sağında Şufat Mülteci Kampı, solunda Pisgat Zeev Yahudi yerleşim yeri bulunan Ayrım Duvarı / Fotoğraf: AFP

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 20 Ekim 2003 tarihinde aldığı bir kararla duvarın uluslararası hukuka aykırı olduğu düşüncesinde olduğunu açıklamıştır. Bu kararın çıkmasından sonra konunun "danışma görüşü"²²¹ isteme yetkisi çerçevesinde Uluslararası Adalet Divanı'na götürülmesine karar verilmiştir. 8 Aralık 2003'te alınan 10/14 sayılı karara Türkiye dâhil 90 ülke olumlu, ABD ve İsrail dâhil 8 ülke olumsuz, hemen hemen tüm Batılı devletler dâhil 72 ülke de çekimser oy vermiştir.

Söz konusu kararda, BM Sözleşmesi'nin 96 ve UAD Statüsü'nün 65'inci maddeleri gereğince;

"1949 tarihli Dördüncü Cenevre Sözleşmesi dâhil olmak üzere uluslararası hukuk kural ve ilkeleri ve ilgili Genel Kurul ve Güvenlik Konseyi kararları göz önünde bulundurularak, Doğu Kudüs ve çevresi dâhil olmak üzere, işgal altındaki Filistin topraklarında, işgalci güç İsrail tarafından, Genel Sekreterin raporunda açıklandığı şekilde duvar inşa edilmesinden doğan hukuki sonuçlar nelerdir?"

²²¹ Danışma görüşü, BM Genel Kurulu ve Güvenlik Konseyi'nin doğrudan ve kimi uzmanlık kurumlarının da ilgili oldukları konularla ilgili kimi konularda görüş oluşturmak, tavır belirlemek ya da kimi tartışmalı konuları açıklığa kavuşturmak amacıyla hukuksal yardım almak için başvurması durumunda verilmektedir.

sorusuna ilişkin olarak, UAD'den bir danışma görüşü vermesi talep edilmiştir.

Dava süreci 9 Temmuz 2004'te tamamlanmıştır. Mahkeme tarafından, bariyerlerin kaldırılması, bölgenin Arap sakinlerine uğradıkları her türlü zarar için tazminat ödenmesi çağrısı yapılan bir tavsiye kararı yayımlanmıştır.

Kararda özetle, duvarın ve yerleşimlerin Filistinlilerin kendi kaderini tayin konusundaki açık haklarını ihlal ettiği; toprak müsadereleleri, ev yıkımları, yerleşim bölgeleri oluşturulması ve hareket etme özgürlüğü üzerindeki kısıtlamalarla su, gıda, eğitim, sağlık hizmeti, iş ve kabul edilebilir yaşam standartlarına erişime atıfta bulunularak İsrail'in uluslararası hukuka göre yükümlülüklerini yerine getirmediği belirtilmiştir.

Duvarın davaya konu kısmının inşa edildiği toprakların uluslararası hukuka göre statüsünün "işgal altındaki topraklar" olarak nitelenmesi ve İsrail'in "işgalci devlet" olarak tanımlanması; fiili ilhaka, demografik yapının değiştirilme eğilimine, Filistinlilerin kendi kaderini tayin hakkı olduğuna ve İsrail'in meşru müdafaa iddiasının başka bir devlete karşı savunma hakkı olduğuna, işgal edilmiş topraklarda yaşayan meşru nüfus belirtilen yabancı tehdidini karşılamadığına ilişkin değerlendirmeler yapılması; diğer devletlere İsrail'in Dördüncü Cenevre Sözleşmesi'ne uymasını sağlamak üzere harekete geçme sorumluluğu düştüğünün belirtilmesi; Filistin topraklarına ilişkin zaman zaman tarihsel değerlendirmeler yapılarak, çatışma, şiddet ve baskıcı önlemlerle özetlenen 1947 sonrası sürecin çözümünün Filistin Devleti'nin mümkün olan en kısa sürede kurulması olduğunun belirtilmesi kararı ilginç ve önemli kılan yanlardır.

Kararın²²² 70-78 paragraflarında Filistin topraklarının tarihsel durumu incelenmiştir. Bu analiz sırasında Mahkeme, 1948-1949 yıllarındaki çatışmalardan ve İsrail ile Ürdün arasında 3 Nisan 1949 tarihinde imzalanan genel ateşkes anlaşması ile İsrail ve Arap kuvvetleri arasında belirlenen ve "Yeşil Hat" olarak adlandırılan ateşkes sınırı çizgisinden bahsetmektedir. Analizin sonunda Mahkeme, Yeşil Hat ile Filistin'in manda yönetimi altındaki eski doğu sınırı arasında kalan toprakların 1967 yılında İsrail ile Ürdün arasındaki silahlı çatışma sırasında İsrail tarafından işgal edildiğini belirtmektedir. Mahkeme, uluslararası teamül hukuku uyarınca, bu toprakların İsrail'in işgalci güç statüsüne sahip olduğu işgal altındaki topraklar olduğunu gözlemlemektedir. Bu topraklarda daha sonra meydana gelen olaylar bu durumu değiştirecek hiçbir şey yapmamıştır. Mahkeme, tüm bu toprakların (Doğu Kudüs dahil) işgal altındaki topraklar olarak kaldığı ve İsrail'in işgalci güç statüsüne sahip olmaya devam ettiği sonucuna varmıştır. Yani UAD tarafından ulaşılan çarpıcı sonuca göre duvarın davaya konu kısmının inşa edildiği toprakların uluslararası hukuka göre statüsü "işgal altındaki topraklar"dır ve İsrail "işgalci devlet"tir.

Daha sonra mahkeme Filistin halkının varlığının artık tartışma konusu olmadığını ve İsrail tarafından bu halkın "meşru hakları" ile birlikte tanındığını gözlemlediğini, bu hakların kendi kaderini tayin hakkını da içerdiğini, İsrail'in 1977'den bu yana, Dördüncü Cenevre Sözleşmesi'nin 49. maddesinin 6. paragrafı hükümlerine aykırı olarak işgal altındaki Filistin topraklarında yerleşim yerleri kurulmasını içeren bir politika yürüttüğünü ve uygulamalar geliştirdiğini, işgal altındaki Filistin topraklarındaki (Doğu Kudüs dahil) İsrail yerleşimlerinin uluslararası hukuka aykırı olarak kurulduğu sonucuna varıldığını, duvarın

²²² <https://www.icj-cij.org/node/103941>, Erişim Tarihi: 27/12/2023

inşasının ve beraberinde getireceği rejimin kalıcı hâle gelebilecek bir "oldu bitti"ye (fait accompli) sebep olduğunu ve bunun fiili ilhakla eşdeğer olacağını ve inşaatın Filistin halkının kendi kaderini tayin hakkını kullanmasını ciddi şekilde engellediğini belirtmiştir. (paragraf 115-122)

Duvarın işgal altındaki Filistin toprakları sakinlerinin hareket özgürlüğüne önemli kısıtlamalar getirdiği, tarımsal üretim üzerinde ciddi etkilere sebep olduğu ve sağlık hizmetlerine, eğitim kurumlarına ve birincil su kaynaklarına erişimde giderek artan zorluklar yaşandığı, önemli sayıda Filistinliyi "ikametlerini seçme özgürlüğünden" mahrum bırakacağı, işgal altındaki Filistin topraklarının demografik yapısını değiştirme eğiliminde olduğu, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi ve Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde ilan edilen çalışma, sağlık, eğitim ve yeterli yaşam standardına sahip olma haklarının kullanılmasının da engellendiği belirtilmiştir (paragraf 123-137), Mahkeme İsrail'in duvarın meşru müdafaa önlemi olduğu iddiasını BM Sözleşmesi'nin 51. maddesini işaret ederek meşru müdafanın başka bir devlete karşı savunma hakkı olduğunu ve işgal edilmiş topraklarda yaşayan meşru nüfusun söz konusu sözleşmenin ilgili maddesinde belirtilen yabancı tehdidini karşılamadığını belirterek reddetmiştir. (paragraf 138-141)

Mahkeme tarafından İsrail'in 1967 Savaşı sonrasında kontrolü altına giren kutsal yerlere erişim özgürlüğünü sağlamakla, duvarın inşasını derhâl durdurmakla ve bu yapının Doğu Kudüs ve çevresi de dâhil olmak üzere işgal altındaki Filistin topraklarında bulunan kısımlarını derhâl sökmekle yükümlü olduğu belirtilmiştir; tüm gerçek ve tüzel kişilere verilen zararın telafi edilmesine, gasp edilen arazilerin, meyve bahçelerinin, zeytinliklerin ve diğer taşınmaz malların iade edilmesine karar verilmiştir. (paragraf 149-154)

Mahkeme tarafından kararın uygulanmasının sağlanması için diğer devletlere de hukuki sonuçlar düştüğü belirtilmiştir. Bu bağlamda tüm devletlerin, Doğu Kudüs ve çevresi de dâhil olmak üzere, işgal altındaki Filistin topraklarında duvar inşasından kaynaklanan yasadışı durumu tanımama, inşaatın sebep olduğu durumun sürdürülmesine yardım veya destek vermeme, Birleşmiş Milletler Şartına ve uluslararası hukuka saygı göstererek, duvarın inşasından kaynaklanan ve Filistin halkının kendi kaderini tayin hakkını kullanmasına yönelik her türlü engelin sona erdirilmesini sağlamakla yükümlü oldukları, 12 Ağustos 1949 tarihli Savaş Zamanında Sivillerin Korunmasına İlişkin Cenevre Sözleşmesi'ne taraf olan tüm devletlerin, Birleşmiş Milletler Şartına ve uluslararası hukuka saygı göstererek, İsrail'in bu Sözleşme'de yer alan uluslararası insancıl hukuka uymasını sağlamakla yükümlü olduğu belirtilmiştir. (paragraf 154-159)

Mahkeme tarafından tarihsel bir değerlendirme yapılarak Birleşmiş Milletlere de bir görev hatırlatması yapılmıştır. Mahkeme tarafından çatışma, şiddet ve baskıcı önlemlerle özetlenen 1947 sonrası sürecin çözümü İsrail ve diğer komşularıyla yan yana var olan, bölgede herkes için barış ve güvenliğin sağlandığı bir Filistin Devleti'nin mümkün olan en kısa sürede kurulması olarak gösterilmiştir.

Kararda, Genel Kurul'un 181 (II) sayılı kararının kabul edildiği ve Filistin mandasının sona erdirildiği 1947 yılından bu yana, eski manda topraklarında silahlı çatışmaların, ayırım gözetmeyen şiddet eylemlerinin ve baskıcı önlemlerin birbirini izlediği, Mahkeme'ye göre bu trajik durumun ancak başta 242 (1967) ve 338 (1973) sayılı kararlar olmak üzere ilgili tüm Güvenlik Konseyi kararlarının iyi niyetle uygu-

lanması yoluyla sona erdirilebileceği, Güvenlik Konseyi'nin 1515 (2003) sayılı kararıyla onaylanan Yol Haritası'nın bu amaçla müzakerelerin başlatılmasına yönelik çabaların en sonuncusunu temsil ettiği, Mahkeme'nin bunun muhatabı olan Genel Kurul'un dikkatini, çözüm bekleyen sorunlara uluslararası hukuk temelinde müzakere edilmiş bir çözüm bulunması ve İsrail ve diğer komşularıyla yan yana var olan, bölgede herkes için barış ve güvenliğin sağlandığı bir Filistin Devleti'nin mümkün olan en kısa sürede kurulması amacıyla bu çabaların teşvik edilmesi gerektiğine çekmenin bir görev olduğunu düşündüğü belirtilmiştir. (paragraf 160)

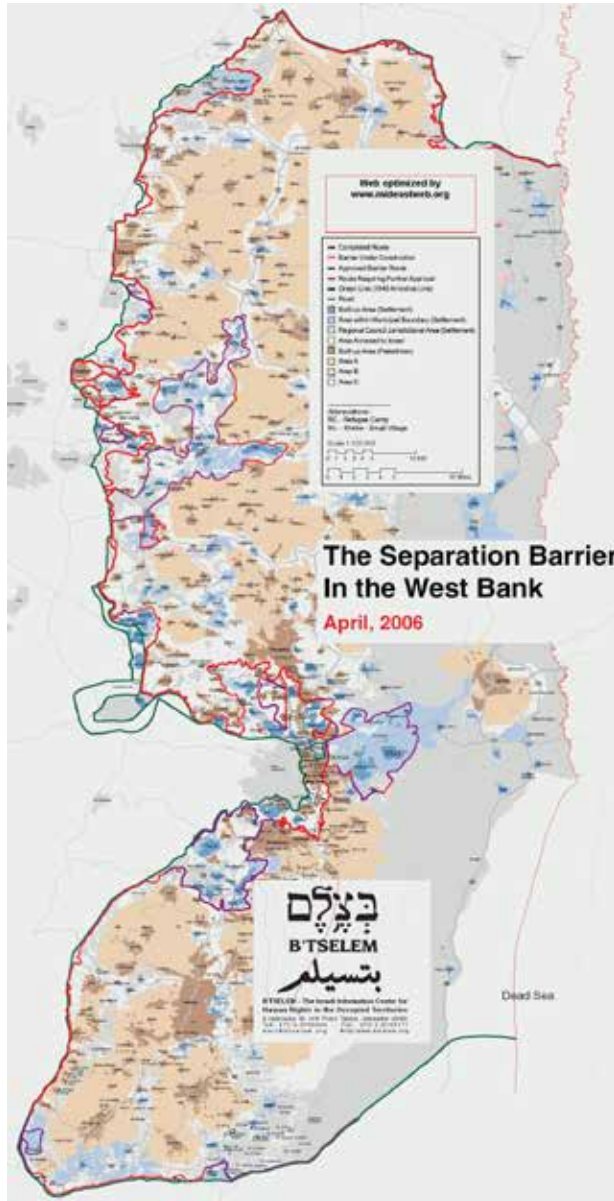
Birleşmiş Milletlerin bu kararları ile Uluslararası Adalet Divanı'nın tavsiye niteliğindeki görüşlerinin İsrail hükümeti üzerinde fark edilebilir bir etkisi olmamıştır. İsrail, hakkında tesis edilen onlarca BM kararını yerine getirmedeği gibi, Adalet Divanı kararının gereklerini de yerine getirmemiş ve karar verildiği tarihte 225 km olan duvar, sonraki yıllarda 425 km'ye çıkarılmıştır. Ancak İsrail'in uluslararası hukuk karşısındaki ihlali konumu teyit edilmiş, Dördüncü Cenevre Sözleşmesi'nin işgal altındaki Filistin topraklarına da uygulanabileceği belirtilmiştir.²²³

İsrail Filistin yerleşim birimlerinin etrafına duvar örerek Filistinlileri, Güney Afrika örneğinden çok daha küçük yerleşim bölgelerine bölmüştür. İsrail duvar sayesinde, Filistinlilerin Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi'nde yer alan hemen hemen tüm haklarını ihlal etmektedir. Filistinliler, barikatlar ve duvar sebebiyle eğitim, seyahat ve çalışma özgürlüğünden ve hatta Filistin'in diğer şehir ve köylerindeki akrabalarını görmekten mahrum bırakılmıştır. **Uluslararası Adalet Divanı'nın 9 Temmuz 2004 tarihli kararı ile duvarın uluslararası hukuka aykırı kabul edilmiştir.** Divan, İsrail'in Doğu Kudüs'ü de içine alacak şekilde işgal altındaki Batı Şeria'da duvar inşa etmesinin, İsrail'i bağlayan bir dizi uluslararası yükümlülüğü ciddi bir şekilde ihlâl ettiğini tespit etmiştir. Divan, Filistin topraklarını, İsrail'in iddia ettiği gibi üzerinde anlaşmazlık bulunan topraklar değil işgal edilmiş topraklar olarak saymıştır. Divan, Yahudi yerleşimlerinin uluslararası hukuk ve uluslararası insancıl hukuka aykırı olduğu kararını vermiştir. Divan, insan hakları hukukunun Filistinliler için de geçerli olduğunu vurgulamıştır. Divan, 1949 tarihli Dördüncü Cenevre Sözleşmesi'nin ve 1977 tarihli Ek Protokollerin, İsrail'in işgal altındaki bölgelerde geçerli olamayacağına dair iddiaların aksine Filistin toprakları için de geçerli olacağını tespit etmiştir. Divan, duvarın inşası konusunda İsrail'in güvenlik gerekçelerini kesin bir şekilde reddetmiş ve 1907 tarihli Lahey Sözleşmesi hükümlerinin Filistin toprakları için de geçerli olduğunu vurgulamıştır. **Divan kararı, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda kabul edilmiştir. Genel Kurul 6 Mayıs 2004 tarih ve 58/292 sayılı kararında, Adalet Divanı'nın duvarın hukuka aykırı olduğu görüşünü onaylamış ve İsrail'in duvarın inşa edilen kısımlarını söküp bölgeyi eski hâline getirmesi gerektiğini belirtmiştir.**²²⁴

²²³ Shlaim, s. 938

²²⁴ Bunun yanında özel ve tüzel kişilerin duvar inşasından kaynaklanan zararlarının telafi edilmesi gerektiğini vurgulamıştır. BM Genel Kurulu ayrıca duvarın yol açtığı zararlardan ötürü bir kayıt defteri oluşturulmasını istemiştir. Genel Kurul'un bu kararına uygun olarak duvardan kaynaklanan hem bireysel hem de toplu zararları hesaplamak için özel bir ekip kurulmuştur. Bu ekip önce konut, tarım, sağlık, eğitim, seyahat, ticaret ve çalışma alanlarında bireysel zararları hesaplamıştır. Ardından duvarın kamu sektörüne, yerel kurum ve kuruluşlara, devlet kurumlarına, sivil toplum kuruluşlarına ve özel sektöre olan etkisinden dolayı kamu kaynaklarına gelen zararların envanterini çıkartmıştır. Sedda, Abdullatif, Uluslararası Hukuka Göre Filistin'deki İsrail Yerleşimi, İstanbul Üniversitesi Doktora Tezi, İstanbul, 2020, s. 214-218

İsrail Savunma Kuvvetleri'nin 200'den fazla kontrol noktası, nüfusun ve ticari malların hareketini yaşılatmış ve Batı Şeria'ya geçişi engellemiştir. Üstelik iki devletli çözüm için ilerleme kaydedilmesinin önündeki en büyük engel köyleri diğer köylerden ve kasabaları diğer kasabalardan ayıran güvenlik duvarları olmuştur. İsraililere ve Filistinlilere uygulanan yöntemler ve verilen haklar birbirinden tamamen farklı olduğu için Yahudi devletinin bir apartheid devleti uygulamaya koyduğuna yönelik iddiaları kuvvetlendirmede ciddi bir aşama kaydedilmesini sağlamıştır.²²⁵

<http://www.mideastweb.org/thefence.htm>

²²⁵ Shlaim, s. 954

İsrail'in Gazze'den Çekilmesi ve Abluka Siyaseti Dönemi

11 Kasım 2004'te Yaser Arafat vefat etmiştir.²²⁶ Arafat'ın vefatıyla 9 Ocak 2005'te başkanlık seçimleri yapılmış, yüzlerce uluslararası gözlemciden oluşan bir ekip seçimlerin yapılışı ile ilgili oldukça olumlu raporlar vermiştir. 6 aday canlı tartışmalar ve gerçek bir yarış içinde yarışmış, seçimin kazananı oyların %62'sini alan el-Fetih'in adayı Mahmut Abbas olmuştur.²²⁷

Tek taraflı geri çekilme planı kapsamında yerleşimcilerin geri çekilmesi Ağustos 2005'te İsrail güvenlik güçleri tarafından uygulanmaya başlamıştır. Hükûmetin önerdiği parayı alıp ayrılmak için daha çok aile başvuru yapınca kaderine terk edilmiş birkaç yerleşim haricinde yerleşimlerin boşaltılması 3 günden daha az bir zaman almıştır.²²⁸ 12 Eylül 2005 tarihinde son İsrail askerî Gazze'den çekilmiştir.²²⁹

Ocak 2006'da Batı Şeria ve Gazze Şeridi'nde yapılan seçimler sonucunda Hamas, el-Fetih karşısında hiç beklenmedik kesin bir galibiyet elde etmiş ve Filistin Yasama Konseyi'ndeki 132 sandalyenin 74'ünü alarak seçimi kazanmış ve Batı Şeria ve Gazze Şeridi'nde kontrol icra eden Filistin Ulusal Yönetimi (Palestinian National Authority) bünyesinde hükûmeti kurmak üzere harekete geçmiştir. İsrail yeni hükûmeti tanımayı reddetmiş, ABD ve Avrupa Birliği de bu kararı izleyerek bu hükûmeti tanımamıştır. İsrail vergi gelirlerini alıkoymuş, Batılı devletler Filistin yönetimine doğrudan yardımı askıya almıştır.²³⁰ Bu seçimlerde, el-Fetih 45, diğer gruplar da 13 sandalye kazanmıştır²³¹. Bu suretle Hamas seçimleri kazansa da, Filistin'de hükûmet etme yetkisini kullanması gerek dış aktörler gerekse de el-Fetih tarafından engellenmiştir.²³²

8 Şubat 2007 tarihinde el-Fetih ve Hamas Mekke'de bir anlaşma imzalayarak Gazze'de silahlı gruplar arasında yaşanmakta olan çatışmaları durdurma ve Ulusal Birlik Hükûmeti kurma kararı almıştır. Bağımsızların Dışişleri Bakanlığı, Maliye ve İçişleri Bakanlığı gibi önemli makamları üstlendikleri bir iktidar paylaşımı sistemi üzerinde anlaşılmış ve İsrail ile uzun vadeli bir ateşkes için müzakereye hazır olduklarını ilan etmişlerdir. İki hareketi birleştiren bu birlik hükûmeti Filistin'de gerçek birlik sağlayamamıştır. Haziran 2007 tarihinde Hamas, Gazze'de gücü ele geçirmiştir. Bu noktada Filistin Ulusal Hareketi parçalanmış, Batı Şeria'yı el-Fetih, Gazze Şeridi'ni ise Hamas yönetir hâle gelmiştir. İsrail, Gazze Şeridi'ni düşman toprağı ilan ederek karşılık vermiş, bir dizi ekonomik, sosyal ve askerî önlemleri yürürlüğe sokarak Hamas'ı tecrit edip güç kaybettirmek istemiştir. Bu önlemlerin en önemlisi abluka uygulaması olmuştur. Bu ablukanın amacı Gazze'ye silah ve askerî ekipman girişini durdurmak olduğu iddia edilmiştir ancak abluka sivil nüfusun ihtiyaç duyduğu yiyecek, yakıt ve sıhhi malzemelerin geçişini

²²⁶ Shlaim, s. 978

²²⁷ Shlaim, s. 980

²²⁸ Seçimleri Hamas kazanır kazanmaz Mahmut Abbas, hükûmetin kontrolünde olması gereken Filistin güvenlik güçlerini ve Finans ve Enformasyon bakanlıklarını doğrudan Filistin Devlet Başkanı olarak kendisine bağlayan kararnameler çıkarmış ve Filistin yönetiminde personel atama ve maaşlardan sorumlu birimlerin başına el-Fetih'e bağlı kişileri atamıştır. (Shlaim, s. 981)

²²⁹ Çalık Topuz, Zuhul, Tek Taraflı Çekilmenin Ardından Gazze, International Journal of Social Inquiry, C. 15, S. 1, 2022, s. 212

²³⁰ Shlaim, s. 989

²³¹ Sarı, s. 34

²³² Sarı, s. 34

de sınırlandırmıştır. Askeri olmayan boyutuyla abluka, uluslararası hukukun yasakladığı bir tür kolektif cezalandırma biçimini almıştır.²³³

Akabinde Mahmud Abbas, Hamas hükûmetini feshettiğini açıklayarak ABD ile iyi ilişkiler içinde olan Salam Fayyad'a hükûmet kurma yetkisi vermiştir. Bu sırada, Batı Şeria'daki Hamas binaları ve meclis el-Fetih tarafından basılmıştır. Hamas hükûmeti Başbakanı İsmail Haniye yeni hükûmet girişimini tanımadıklarını ve Birlik Hükûmeti'nin görevde olduğunu açıklamıştır.²³⁴

2006 seçimleri sonrasında ortaya çıkan gelişmelerle el-Fetih'in Batı Şeria'yı, Hamas'ın da Gazze Şeridi'ni kontrol ettiği yeni fiili durum ortaya çıkmıştır. Böylece Filistin direnişi kendi içinde bir bölünme yaşamış, Hamas ve el-Fetih arasında bu süreçten sonra başlayan çatışmalar Filistin sorununu başka bir boyuta taşımıştır. Hamas'ın kontrolündeki Gazze'ye İsrail'in abluka uygulaması ve uluslararası toplumun da buna sessiz kalmasıyla birlikte Gazze'de yaşam Filistinliler için oldukça zorlaşmıştır.²³⁵

2006 yılında Hamas'ın Gazze'deki seçimleri kazanması, İsrail'in 2005 yılında Gazze'den tek taraflı olarak geri çekilmesini belirsizliğe çevirmesine giden bir süreci başlatmıştır. Hamas'ın seçimleri kazanmasının ardından, İsrail, Gazze Şeridi ile olan kara sınırlarını kapatma kararı almış, bu kapatma kararının ardından 2009 yılında Dökme Kurşun Operasyonu'yla deniz ablukasına başlamıştır. 6 Aralık 2021 tarihinde, Gazze'yi kara ve denizden tamamen çevreleyen Gazze Duvarı'nın inşasının tamamlanması ile günümüzde Gazze Şeridi'ne erişim hem hava hem deniz ablukası hem de karayollarının İsrail tarafından denetlenmesi ile kısıtlanmıştır. İsrail, güvenliği gerekçe göstererek tek taraflı olarak bölgeye giren kişilerin ve malların serbest dolaşımına kısıtlamalar getirmiştir.²³⁶ Gazze'de 1990'larda çalışabilir durumda bir havaalanı olmasına rağmen İkinci İntifada sırasında İsrail tarafından bombalanmış ve hava sahasını kullandırmaması sebebiyle artık işletilemeyecek duruma gelmiştir.²³⁷ İsrail'in kara ve deniz ablukası da, halkın tarım ve balıkçılıktan yeterince yararlanmasını engellemiştir. Bu durum yarından fazlası 25 yaş altı olan Gazze Şeridi'nde yaşayanların %80'inin yardım ile geçinir hâle gelmesine yol açmıştır.

²³³ Shlaim, s. 989-990

²³⁴ Sarı, s. 35

²³⁵ Akçapa, Mevlüt, Arap Baharı Öncesi Filistin'in İçsel Dinamikleri Bağlamında Türkiye'nin Filistin Meselesine Yaklaşımı, Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Dergisi, Cilt:4 Sayı: 1, 2021, s. 37

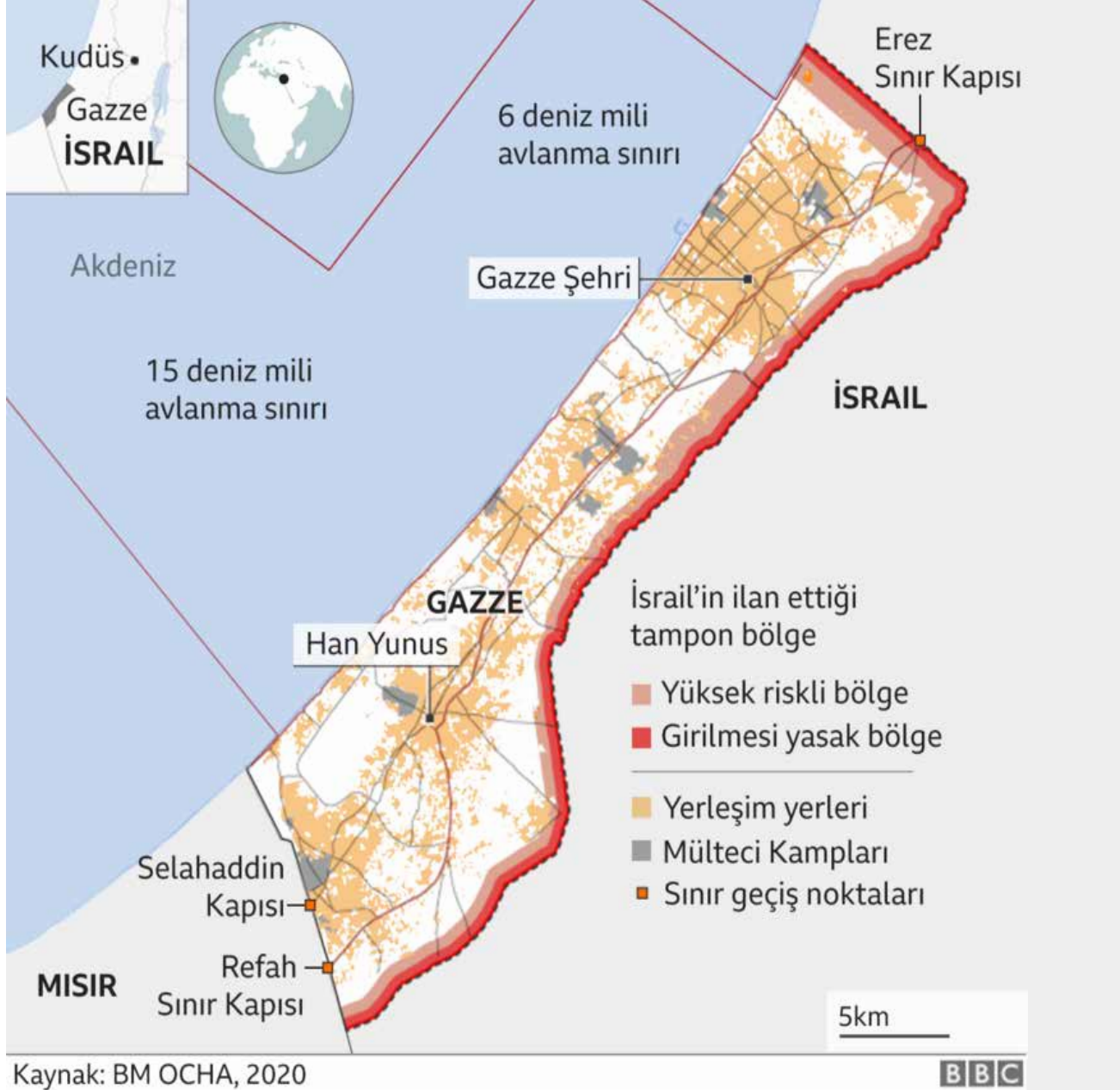
²³⁶ Çalık Topuz, s. 216

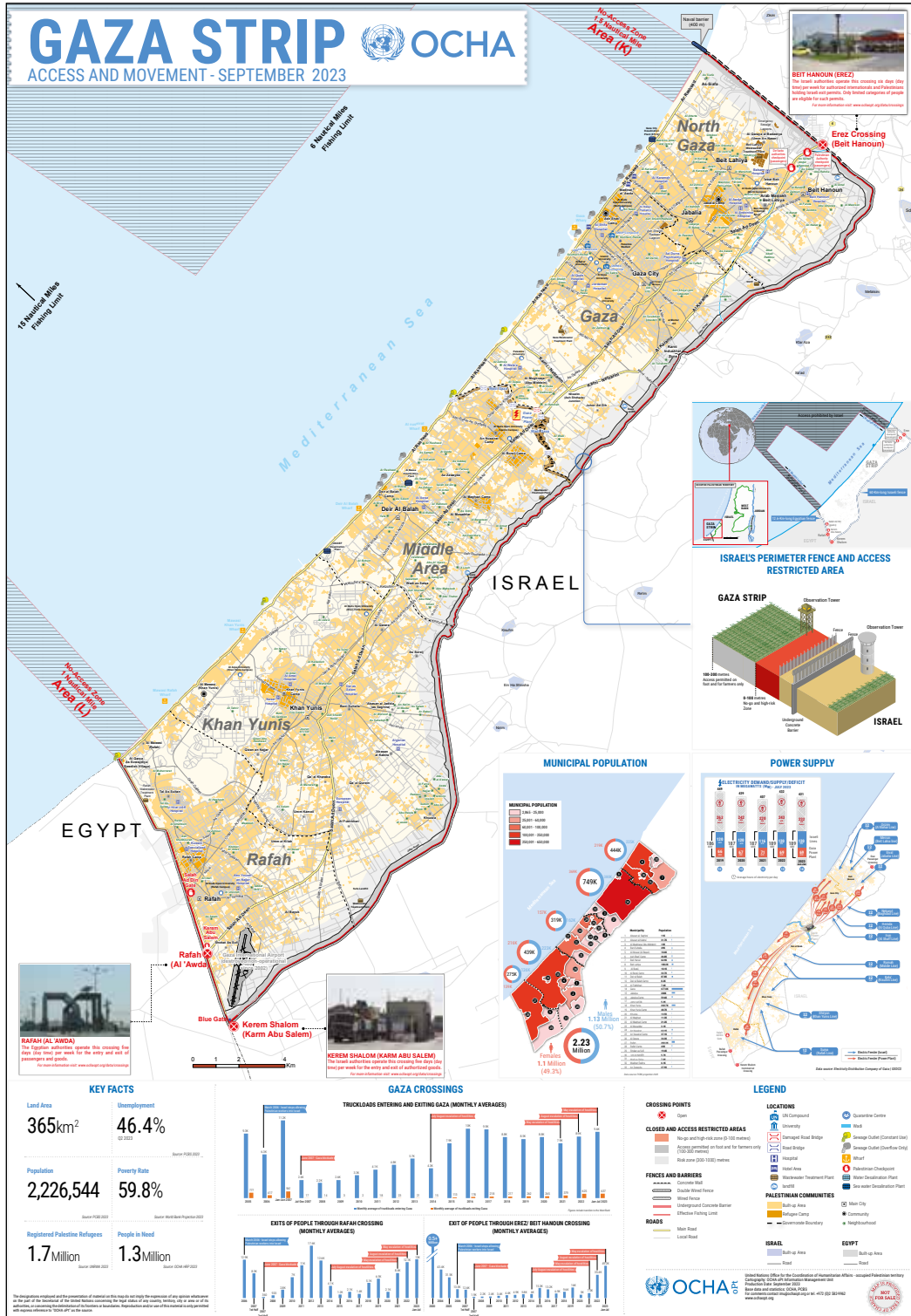
²³⁷ Gazze Raporu 2023: İnsanlığın Gözleri Önünde Yaşanmış Soykırım, MAZLUMDER, İstanbul 2023, s. 10

Gazze'ye uygulanan
ablukanın genel
görünümü/ Kaynak:
BBC

<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-57065624>,
Erişim Tarihi:
19/01/2024

Gazze Bölgesi/
Kaynak OCHA
<https://www.ochaopt.org/content/gaza-strip-access-and-movement-september-2023>
Erişim Tarihi:
21/1/2024

Refah Sınırındaki Duvarların Yıkılması

İsrail'in ablukası hayatı olağanüstü bir surette zorlaştırmıştır. 23 Ocak 2008 tarihinde, İsrail'in Mısır'ın da desteğini alarak başlattığı ablukaya daha fazla dayanamayan Gazzeliler, Refah sınırındaki duvarları yıkarak temel ihtiyaçlarını satın alabilmek için Mısır tarafına geçmiştir.²³⁸ 11 gün sonra, 3 Şubat'ta Mısır güvenlik güçleri geçişleri yasaklamışsa da, toplamda 800 bine yakın Gazzeli Mısır'a girip çıkmıştır. Devamında 28 Şubat - 3 Mart 2008 tarihleri arasında İsrail'in Gazze Şeridi'ne düzenlediği saldırılarda en az 117 Filistinli hayatını kaybetmiş, 200 Filistinli de yaralanmıştır. Yaklaşık 800 Filistinlinin evi tahrip edilmiştir. 19 Haziran 2008 tarihinde Mısır'ın arabuluculuğunda gerçekleşen müzakereler sonucunda Hamas ile İsrail arasında altı aylık ateşkes imzalanmış, Hamas roket atmama ve esir tutulan İsraili asker Gilad Şalit'i serbest bırakma; İsrail ise Gazze'ye yönelik ambargoyu kaldırma ve suikastları durdurma sözü vermiştir. 19 Aralık 2008 tarihinde Hamas ile İsrail arasındaki altı aylık ateşkes sona ermiştir. Ateşkes sürecinde ambargo hafifletilmediği gibi saldırılar azalsa da kesilmemiştir.²³⁹ Aralık ayı sonuna verilen vade yaklaştıkça İsrail roket saldırılarının durmasında diretmiş, Hamas ise İsrail'in sınır geçiş noktalarını açarak yasal ürünlerin Gazze'ye giriş çıkışına izin vermesini talep etmiştir. Hamas ateşkesi asli hükümler çerçevesinde yenilemeyi önermiş ancak İsrail bu öneriyi dikkate almamıştır.²⁴⁰

Dökme Kurşun Operasyonu: Gazze'ye Dökülen Kurşun

27 Aralık 2008 tarihinde roket saldırılarını gerekçe gösteren İsrail, mezuniyet töreninin yapıldığı bir polis merkezini vurarak aralarında Hamas'ın üst düzey güvenlik görevlilerinin de bulunduğu 140 polisi öldürmüş ve **Gazze Şeridi'nde Dökme Kurşun Operasyonu'na başlamıştır. 60 savaş uçağının katıldığı operasyonun sadece ilk saatlerinde 200'ü aşkın Filistinli hayatını kaybetmiştir.**²⁴¹

İsrail tarafından 23 gün süren saldırılarda 410'u çocuk, 104'ü kadın olmak üzere **bin 436 Filistinli hayatını kaybetmiş, 5 bin 400'den fazla kişi yaralanmıştır.** Saldırılarda Gazze'deki 5 bin 700 ev tamamen yıkılmış, yaklaşık 52 bin ev zarar görmüştür.²⁴² Bu saldırıyla Gazze'nin ekonomik ve fiziki altyapısı çökertilmiştir. Dökme Kurşun Operasyonu boyunca İsrail Savunma Kuvvetleri Hamas hedeflerini bombalayıp, gülle yağdırırken Gazze'de yaşayan savunmasız halka ölüm saçmıştır. Savaş yüksek sayıdaki sivil can kaybının yanı sıra ekonomik, endüstriyel ve toplum sağlığı açısından çok ciddi sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Gazze yaklaşık olarak 2 milyar dolarlık mal varlığı kaybına uğramıştır. 4 bin kadar ev tamamen yıkılmış, 20 bin kadarı da zarar görmüştür. İsrail Savunma Kuvvetleri 600-700 fabrika, küçük

²³⁸ İsrail tarafından ambargo uygulanan ürünler hiçbir zaman liste hâlinde resmi olarak paylaşılmamıştır. Dolayısıyla hangi kriterlerin esas alındığı hiçbir zaman bilinemesi de fiili olarak biberon, plastik malzemeler, çocuk yüzme araçları, elektronik cihazlar, temel inşaat malzemeleri, çocuk oyuncakları, gelinlik, kadın güzellik malzemeleri, otomobil, buzdolabı, bilgisayar, ampül, kibrit, kitap, müzik enstrümanları, pastel boya kalemleri, elbise, ayakkabı, döşek, çarşaf, battaniye, makarna, çay, kahve, çikolata, şampuan, saç kremi, kişniş otu, konserve meyve, reçel gibi 3 bin ürünün girişine 16 yıl boyunca engel olunmuştur.

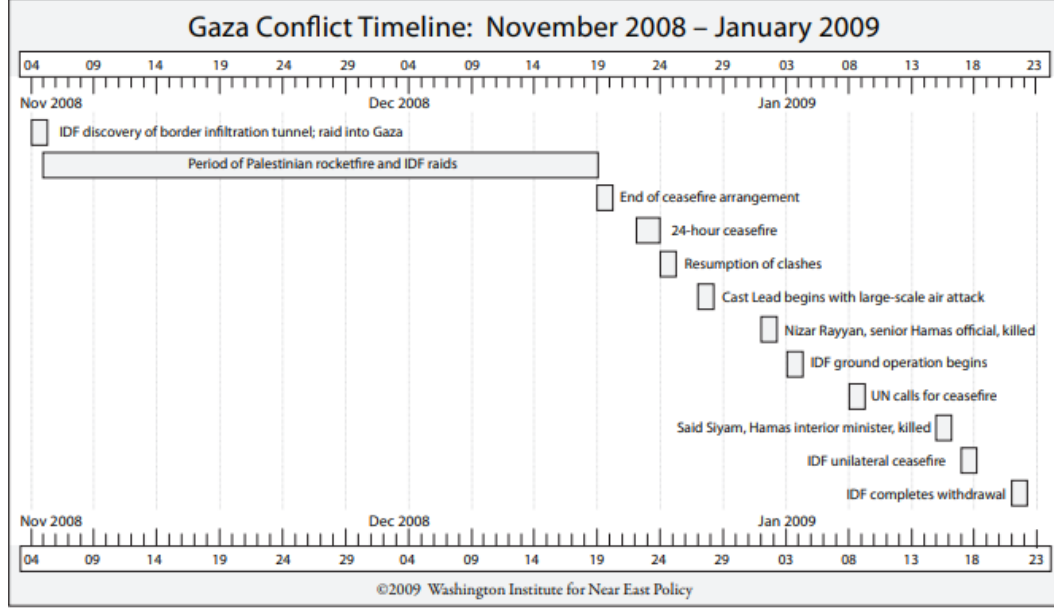
²³⁹ <https://www.aljazeera.com.tr/kronoloji/kronoloji-1915ten-gunumuz-filistin>, Erişim Tarihi: 19/01/2024; Topal, s. 1094

²⁴⁰ Shlaim, s. 991-992

²⁴¹ <https://www.aljazeera.com.tr/kronoloji/kronoloji-1915ten-gunumuz-filistin>, Erişim Tarihi: 19/01/2024

²⁴² <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israilin-dokme-kursun-operasyonunun-kurbanlari-13-yilinda-gazgede-anildi/2458691>, Erişim Tarihi: 27/12/2023

sanayi birimi, atölye ve ticari girişimi, 24 camiyi ve 31 güvenlik merkezini yok etmiştir. 8 hastane, 26 birinci kademe sağlık hizmeti kliniği ve 50'den fazla BM tesisi savaş sırasında zarar görmüştür.²⁴³

Dökme Kurşun Operasyonu süreci
(washingtoninstitute.org), Erişim Tarihi:
20/1/2024

İsrail hükümeti, Dökme Kurşun Operasyonu'nu işgal altındaki bir nüfusa karşı değil dış düşmana karşı bir savaş olarak sunmuş, Hamas'ı "düşman bir toprakta" bir "düşman" olarak ilan etmiştir. **Operasyonun ardından Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda alınan 64/92 ve 64/94 sayılı kararlarda, İsrail'in Gazze Şeridi'nde işgalci güç statüsünün devam ettiği belirtilmiştir.**²⁴⁴

Saldırıları karşısında gecikerek de olsa harekete geçen BM Güvenlik Konseyi, 8 Ocak 2009 tarihinde aldığı 1860 sayılı kararında derhâl ateşkes ilan edilerek İsrail ordusunun Gazze Şeridi'nden çekilmesini talep etmiş, Güvenlik Konseyi'nin bu talebine rağmen İsrail Ordusu operasyonları ateşkes imzalanana kadar durdurmamıştır.²⁴⁵

Savaş suçları Nisan 2009'da BM İnsan Hakları Konseyi'nin atadığı Güney Afrikalı ünlü yargıç Richard Goldstone'un başkanlık ettiği bağımsız araştırma heyeti tarafından soruşturulmuştur. **Goldstone ve ekibi hem Hamas hem de İsrail Savunma Kuvvetleri'nin savaş hukukunu ihlal ettiklerini saptamış, İsrail Savunma Kuvvetleri ihlallerin boyutu ve ciddiyeti nedeniyle Hamas'a kıyasla daha sert bir kınamaya maruz kalmıştır. Hamas ve Filistinli diğer silahlı gruplar da İsrailli sivillere kasıtlı bir biçimde zarar vermek için roket ve havan topu saldırı düzenlemeleri nedeniyle suçlu bulunmuştur.** Heyet, İsrail Savunma Kuvvetleri'nin dâhil olduğu 36 olayı soruşturmuştur.

²⁴³ Shlaim, s. 994

²⁴⁴ Çalık Topuz, s. 215

²⁴⁵ Topal, s. 1095

12 olayda İsrail askerleri siviller açısından ölümcül sonuçlar doğuracak doğrudan saldırılar başlatmış, 7 olayda ellerinde beyaz bayraklarla evlerinden ayrılan sivilleri vurmuş, birinde doğrudan ve kasıtlı bir biçimde bir hastane vurmuş, sayısız olayda ambulansların ağır yaralanmış kişilere erişimini engellemiş, 9 olayda un değirmeni, tavuk çiftliği, kanalizasyon sistemi ve su kuyuları gibi askerî değeri olmayan sivillere ait altyapı unsurlarına sivilleri temel ihtiyaçlarından mahrum bırakmak amacındaki kampanyanın parçası olarak zarar vermiştir. Rapora göre hasarın büyük çoğunluğu askerî sorumluluklarla gerekçelendirilmemiş olup hukuka aykırı ve sebepsiz bir biçimde verilmiştir.

575 sayfalık Goldstone Raporu'nda Dökme Kurşun Operasyonu'nun Gazze halkının tümünü hedef aldığı kabul edilmiştir. Rapor, 3 hafta içinde yaşananların sivil nüfusu cezalandırmak, rencide ve terörize etmek, söz konusu nüfusun hem çalışması hem de kendi geçimini sağlaması için gerekli yerel ekonomik kapasiteyi ciddi anlamda azaltmak ve bu nüfusu gittikçe artan bir bağımlılık ve kırılganlığa maruz bırakmak üzere tasarlanmış orantısız bir saldırı olduğu ifadelerine yer verilmiştir. Bu yönde de **İsrail Silahlı Kuvvetleri'nin Dördüncü Cenevre Sözleşmesi'ni ihlal etmesinin bireysel cezai sorumluluk gerektirdiğinden hareketle BM İnsan Hakları Konseyi'ne hazırlamış oldukları raporu Uluslararası Ceza Mahkemesi savcılığına sunması tavsiyesinde bulunmuşlardır.** Ancak Filistin Yönetimi ve BM üzerindeki İsrail-Amerikan ortak baskısı gereğinin yapılmasını engellemiştir.²⁴⁶ 5 Kasım 2009 tarihinde İsrail'in, Gazze'ye yönelik Dökme Kurşun Operasyonu'nda orantısız güç kullanması nedeniyle savaş suçu işlemekle itham edildiği Goldstone Raporu, 16 Ekim 2009 tarihinde BM Genel Kurulu'nda kabul edilmiştir.

Kudüs, yerleşimler, sınırlar, mülteciler, güvenlik ve su olmak üzere altı nihai statü konusunu içeren İsrail-Filistin görüşmeleri 2008 yılı sonundaki Gazze krizi nedeniyle kesintiye uğramıştır. 2009 yılı başında göreve başlayan ABD Başkanı Obama'nın, barış sürecinin ilerletilmesi yönünde aktif bir politika izleyeceği yönündeki işaretlerine rağmen Netanyahu liderliğinde 2009 yılında kurulan İsrail hükümetinin Doğu Kudüs dâhil Batı Şeria'daki yerleşim faaliyetlerini sürdürme konusundaki ısrarlı tutumu sürecin tıkanmasına yol açmıştır.²⁴⁷

İnsani Yardım Taşıyan Gönüllülere Yönelik Korsanlık: Mavi Marmara Saldırısı

İsrail'in ambargo ve abluka altında tuttuğu Gazze halkına insani yardım getirmek ve bölgede yaşanan insani drama dikkati çekmek için uluslararası insani yardım kuruluşları tarafından 2009 yılından itibaren yardım kampanyası başlatılmıştır. İlk olarak 6 Aralık 2009 tarihinde İngiltere'den yola çıkan ve insani yardım malzemesi taşıyan "Filistin'e Yol Açık" konvoyu 6 Ocak 2010'da karayoluyla Gazze'ye ulaşmıştır.²⁴⁸ 17 ülkeden katılan 200 araçlık konvoydan Mısırlı yetkililerle çıkan anlaşmazlıkların kısmen aşılmasıyla 139 aracın içindeki yolcu ve yardım malzemeleriyle Gazze'ye geçişine izin verilmiş, Mısır'ın, araçların hepsini Refah Sınırı'ndan kabul edemeyeceğini, bir kısmının İsrail'in kontrolündeki sınır kapılarından

²⁴⁶ Shlaim, s.994-995

²⁴⁷ Yüzyılın İşgali: Tek Taraflı Planların Gölgesinde Filistin; s. 17

²⁴⁸ <https://www.aljazeera.com.tr/kronoloji/kronoloji-1915ten-gunumuz-filistin>, Erişim Tarihi: 19/01/2024

geçerek Gazze'ye girebileceğini söylemesi üzerine bu teklif kabul edilmemiş, müsaade edilen ölçüde kamyonların Mısır üzerinden Gazze'ye girmesi, diğer kamyonların ise ya Türkiye'ye geri dönmesi ya da Lübnan'daki Filistin mülteci kamplarına gönderilmesi kararı alınmıştır.²⁴⁹

Karayoluyla
İngiltere'den yola
çıkan 200 araçlık
insani yardım
konvoyu

[https://
english.alarabiya.
net/articles/2009%2
F03%2F08%2F
67972,](https://english.alarabiya.net/articles/2009%2F03%2F08%2F67972)
Erişim Tarihi:
22/01/2024

Ardından "Rotamız Filistin, Yükümüz Özgürlük" sloganıyla düzenlenen kampanyaya binlerce sivil toplum kuruluşu ve aktivist destek vermiştir. Tamamen kamera ile kayıt altına alınarak yüklenen ilaç, tıbbi malzeme, çimento, demir, oyuncak, çocuk oyun parkı ve okul gereçleriyle Defne Y, Gazze 1 ve Mavi Marmara gemileri, İstanbul'dan 22 Mayıs 2010 tarihinde yola çıkmıştır. Mavi Marmara gemisi, daha sonra 34'ü yabancı 50 gazetecinin de aralarında bulunduğu 32 ülke ve çeşitli inançlardan 560 yolcusunu Antalya'nın Kepez Limanı'ndan alarak ayrılmıştır. Mavi Marmara gemisi, Kıbrıs'ın 30 mil güneyinde uluslararası sularda diğer ülkelerden yola çıkan 5 gemiyle buluşmuş, gemiler 30 Mayıs 2010 tarihinde Gazze'ye doğru hareket etmiştir.

Mavi Marmara gemisine yapılan saldırıya ilişkin video görüntüleri.²⁵⁰

²⁴⁹ https://www.bbc.com/turkce/haberler/2010/01/100105_gaza_convoy, Erişim Tarihi: 22/01/2024

²⁵⁰ <https://www.haberturk.com/video/haber/izle/mavi-marmara-saldirisina-ait-yeni-goruntuler/69613>; Erişim Tarihi: 18/01/2024.

31 Mayıs 2010 tarihinde İsrail donanması Mavi Marmara gemisindeki sivillere **uluslararası sularda saldırmıştır**. İsrail saldırısında 9 yardım gönüllüsü öldürülmüş, 50'yi aşkın gönüllü de yaralanmıştır. İsrail askerlerinin 2 saat süren saldırısının sonunda Mavi Marmara ile filoda bulunan gemiler, İsrail donanması tarafından ele geçirilmiştir. Askerler, yaralılara yardım etmek isteyen yolcuları engellerken yaralılar birkaç saat sonra helikopterle götürülmüştür. Gemi seyir halindeyken gazeteciler ve yolculara İsrail askerlerince kötü muamelede bulunulmuştur. Elleri kelepçelenmiş olarak yerde oturtulan yolcuların en temel insani ihtiyaçlarını gidermesine izin verilmemiş, gemidekilerin cüzdan, bilgisayar, kamera, fotoğraf makinesi, cep telefonu gibi eşyalarına ve gazetecilerin görevlerini yaparlarken kullandıkları teknik malzemelere el konulmuştur. Gazeteci ve aktivistler Ber Şeva Cezaevi'nde 2 gün hapsedilmiştir.²⁵¹

Saldırıya uğrayan
Mavi Marmara
gemisi

<https://www.trthaber.com/haber/dunya/mavi-marmaraya-saldiridavasi-160176.html>, Erişim Tarihi: 22/01/2024

Saldırıda hayatını kaybeden en genç isim olan 19 yaşındaki Furkan Doğan'ın otopsi raporunda ölüm şekli şöyle belirtilmiştir: *"Yüzünden, kafasından, sırtından, sol bacağından ve ayağından olmak üzere vücuduna 5 adet merminin isabet ettiği tespit edilmiştir. Rapora göre yüzünden giren merminin yakın mesafeden atışının yapıldığı tespit edilmiş, vücuda giren mermilerin elbiseler nedeniyle atış mesafesi tespit edilememiştir."*²⁵²

BM İnsan Hakları Konseyi, İsrail'in Mavi Marmara'ya yaptığı saldırının uluslararası hukuka aykırılığını ortaya koyduğu raporunu yayımlamıştır.²⁵³ Haziran 2010'da Mavi Marmara katliamının ardından artan uluslararası baskılar karşısında Refah Sınır Kapısı üç yıl sonra süresiz olarak açılırken; İsrail de 20 Haziran'da ambargoyu hafifletme kararı alarak Gazze'ye girebilecek malların listesini yenilemiştir. 22 Eylül 2010 tarihinde BM İnsan Hakları Konseyi yayımladığı raporda, İsrail'in 9 Türk'ün ölümü ile sonuçlanan

²⁵¹ <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/mavi-marmara-saldirisinin-uzerinden-11-yil-gecti/2259240>; Erişim Tarihi: 03/01/2024.

²⁵² <https://web.archive.org/web/20130122172529/http://www.ihh.org.tr/sehittlerin-otopsi-raporlari-aciklandi/tr/>; Erişim Tarihi: 03/01/2024.

²⁵³ TÜBA Filistin - İsrail Savaşı Raporu, Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları, Ankara, 2023, s. 13-14

Mavi Marmara baskınını **"yasadışı, orantısız ve kabul edilemez gaddarlık"** olarak nitelendirilmiş ve Filistin toprağına deniz ablukası uygulanmasının "yasadışı" olduğu belirtilmiştir.²⁵⁴

Filistin'in BM Üyelik Başvurusu

Filistin Kurtuluş Örgütü ve Filistin Devlet Başkanı Mahmut Abbas yönetimi, 2010'lu yılların başından itibaren "barış süreci" stratejisinin yönünü, devlet kurma hedefi doğrultusunda BM'ye üyelik yoluyla hayata geçirilmesi yönüne çevirmiştir.²⁵⁵

Filistin'in BM'ye "gözlemci devlet" olarak girmesi gerçek manada bağımsızlığını sağlaması için atılmış yeni bir adımdır. Bunun öncesinde 23 Eylül 2011 tarihinde Filistin yönetimi, Birleşmiş Milletlere tam üye devlet statüsü kazanmak amacıyla BM Genel Sekreteri Ban ki-Mun'a başvurmuştur. Filistin'in BM nezdinde başvuru yaptığı gün, Netanyahu, BM Genel Kurulu'nda konuşma yaparak, Filistinlilerle "barış sürecini yeniden başlatmak istediklerini ifade etmiştir. **Amerikan Kongresi ise Ağustos 2011'de büyük bir oy çokluğuyla kabul ettiği bir kararda, Filistin'in BM üyeliği için başvuruda bulunması halinde, Başkan Obama'dan Filistin'e her yıl yapılan 500 milyon dolarlık Amerikan yardımının askıya alınmasını talep etmiştir.**²⁵⁶ Ayrıca Obama yönetimi Filistin'in Birleşmiş Milletlere üyelik başvurusunda bulunması durumunda ABD'nin bu başvuruyu Güvenlik Konseyi'nde veto edeceğini açıkça belirtmiştir.²⁵⁷

31 Ekim 2011 tarihinde Filistin, BM Bilim, Eğitim ve Kültür Teşkilatı UNESCO Genel Konferansı'nda alınan karar ile UNESCO'nun 194'üncü üyesi olmuştur. Filistin'in UNESCO'ya üyelik başvurusu kabul edilmesinin ardından ABD, UNESCO'ya Kasım 2011'de yapmayı planladığı 60 milyon dolarlık mali desteği durdurma kararı aldığını duyurmuştur. Ad okunarak yapılan oylamaya UNESCO'nun 185 üyesinden 173'ü katılmış, bunlardan 107'si "evet", 14'ü "hayır" oyu verirken, 52'si "çekimser" kalmıştır. **Filistin'in UNESCO'ya üye kabul edilmesi, Filistin'in devlet olma özelliğinin de kabulü anlamına geldiğinden önem taşımaktadır.**²⁵⁸ **Uluslararası toplumun büyük çoğunluğunu oluşturan çekimser kalanlar dâhil yaklaşık 160 devletin, gizli veya açık desteğinin alınması Filistin meselesinin uluslararası meşruiyet kazandığını göstermektedir.**²⁵⁹

Bir siyasi topluluğun Birleşmiş Milletler üyesi olması ile devlet olması aynı anlama gelmemektedir. Bununla birlikte Filistin'in BM nezdinde devlet statüsüne sahip olmamasının tek başına devletleşme sürecini ve mücadelesini engellemesi de söz konusu değildir. Zira devlet olmaya ilişkin normlar BM Kurucu Andlaşması ile değil genel uluslararası hukuk kurallarıyla düzenlenmiştir. 1933 yılında Amerika kıtası dev-

²⁵⁴ <https://www.aljazeera.com.tr/kronoloji/kronoloji-1915ten-gunumuz-filistin>, Erişim Tarihi: 19/01/2024.

²⁵⁵ Aral, s. 138. Oslo "barış süreci"nden olumlu bir sonuç elde edilememesi, daha sonra Mahmut Abbas'ı Netanyahu hükümetinin yeni yerleşim yerlerine izin verme ısrarı üzerine İsrail'le yürütülen müzakerelerin herhangi bir fayda sağlamayacağı düşüncesine sevk etmiştir. Bkz, Aral, s. 139.

²⁵⁶ Aral, s. 149

²⁵⁷ Aral, s. 140

²⁵⁸ <https://www.aa.com.tr/tr/arsiv/unescoda-filistin-zaferi/404524>, Erişim Tarihi: 22/01/2024.

²⁵⁹ <https://www.orsam.org.tr/tr/filistin-in-unesco-uyeliği-ve-anlamı/>, Erişim Tarihi: 22/01/2024.

letleri arasında imzalanan ve zaman içinde teamül hukuku hâline gelen Montevideo Sözleşmesi, devlet olmanın şartlarını, "sürekli bir nüfus; sınırları (iyi kötü) belli olan bir toprak parçası (ülke); bir hükûmetin mevcudiyeti (merkezi otorite); başka devletlerle münasebet kurma yeteneği" olarak sıralamıştır.²⁶⁰

Günümüzde 20. yüzyıl öncesinden farklı olarak bir entitenin devlet olması için başka devletlerce tanınmış olması zorunlu bir ön koşul değildir. Bir başka deyişle devlet olmanın gerektirdiği şartlara sahip olan siyasi topluluklar, diğer devletlerin tanımaya ilişkin iradelerinden bağımsız olarak uluslararası hukuk tarafından devlet olarak kabul edilirler. Bununla birlikte, Birleşmiş Milletler döneminde devletlerin uluslararası ilişkilerinde askerî güce başvurmalarının yasaklanması; insan haklarının artan bir önem kazanması ve uluslararası hukukun salt devlet merkezli olmaktan çıkıp toplum/halk eksenli bir sürece doğru evrilmesi bazı siyasi toplulukların devlet olarak tanınmayabileceğini göstermektedir.²⁶¹ Ayrıca yasadışı güç kullanımı sonucu kurulan devletler de ilke olarak tanınmamaktadır.²⁶²

Yukarıda belirtilen ilkeler çerçevesinde Filistin'in devlet olarak kabul edilmesi meselesi değerlendirildiğinde, Filistin'de "sürekli bir nüfus"un olduğu; bu nüfusun, dünyanın "Filistin halkı" olarak tanıdığı insan topluluğu olduğu ve kabaca yarısı mülteci olmak üzere toplam sayısının 12 milyon kadar olduğu; uluslararası hukuk çerçevesinde Birleşmiş Milletler kararıyla da teyit edilmiş olan bir ülke parçasına sahip olduğu, bu toprakların salt pozitif hukuk normları ve mevcut statüko esas alınsa bile en azından Gazze, Batı Şeria ve Doğu Kudüs'ten oluştuğu, bu toprakların "coğrafi bir bütünlük" arz etmemesinin bağımsızlığın önünde bir engel teşkil etmediği, buna Alaska, Kaliningrad ve Falkland Adaları gibi ana küresel coğrafyadan kopuk olan toprak parçalarının örnek gösterilebileceği, diğer taraftan **Filistin'in BM üyeliği için başvurduğu Eylül 2011'de 127 ülkenin Filistin'i devlet olarak tanıdığı,** "belli bir toprak parçası üzerinde etkili yönetim kurma" şartı bakımından ise bu duruma Filistin halkına ve yöneticilerine yönelik İsrail tarafından uygulanan yoğun baskının sebep olduğu anlaşılmaktadır.

Etkili bir hükûmet yönetimi oluşturma kıstası bakımından nasıl ki mevcut uluslararası hukuk normlarına göre yasa dışı güç kullanımı sonucu elde edilen toprak kazanımları devletlerce ve BM'ce tanınmaktaysa, yasa dışı güç kullanımı sonucu devlet olma imkânı elinden alınan bir siyasi topluluğun da devlet olma hakkına sahip olduğunun açık olduğunun göz ardı edilmemesi gerektiği doktrinde ifadesini bulmaktadır. İsrail'in **Filistin halkına karşı onlarca yıldır insanlığa aykırı suçlar işlediği üstü örtülemez ve bahanelerle savunulamaz bir gerçek olduğundan, dünyanın Sırbistan (Bosna ve Kosova'ya karşı) ve Endonezya (Doğu Timor'a karşı) örneklerinde olduğu gibi etnik temizlik yaparak bir insan topluluğunu kısmen ya da tamamen ortadan kaldırmaya çalışan devletlerin yani sahip oldukları egemenliği sorumsuzca kullanan devletlerin gelişen insan hakları hukukuna göre mağdur edilen halkı yönetme hakkını yitireceği, Filistin halkının kendi geleceğini belirleme hakkına sahip olduğu, başta BM olmak üzere uluslararası toplumun bütününcü kabul edildiği görülmektedir.**

²⁶⁰ Aral, s.139-141; Benzer değerlendirme için bkz. Zenginkuzucu, Dikran M., "Filistin Devleti'nin Başvurusu Bağlamında Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin Yargı Yetkisi ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin Rolünün Analizi", Uluslararası Suçlar ve Tarih Dergisi, S: 19, 2018, s. 39

²⁶¹ Aral, s.141

²⁶² Aral, s.142

Ayrıca BM Genel Kurulu'nun 1947 yılında kabul ettiği, Filistin'in Siyonist Yahudiler ve Araplar arasında paylaşımını öngören 181 sayılı karar ile tarihi Filistin'in bir bölümünde bir Filistin devletinin kurulması düzenlenmiştir. Bu kapsamda Filistin'in BM'ye başvurusunun uzun süredir masada bulunan bir hakkın hayata geçirilmesi girişimi olarak görülmesi daha uygun olacaktır.²⁶³

Bilindiği üzere, Birleşmiş Milletler Genel Kurul kararları ilke olarak bağlayıcı değildir. Bununla birlikte Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun aldığı önemli bazı kararlar bazı şartların gerçekleşmesi durumunda zamanla bağlayıcı etki doğurabilmektedir. Bunun için konunun uluslararası toplum açısından büyük bir önem taşıması ve Genel Kurul'un büyük çoğunluğunca kabul edilmiş olması gerekmektedir. Bu iki özelliğe sahip Genel Kurul kararı uluslararası toplumun ortak görüşünü yansıttığından normun bağlayıcı olması için gereken psikolojik/sübjektif unsura sahip olması anlamında opinio juris özelliği kazanmaktadır. **Sömürge Altında Yaşayan Halkların Bağımsızlığa Kavuşturulmasına ilişkin 1960 tarihli Birleşmiş Milletler Genel Kurul kararı, bu nitelikleri sayesinde zaman içinde bağlayıcı bir uluslararası hukuk normuna dönüşmüştür.** Söz konusu karar, bağımsızlık mücadelesi veren halklar için en temel referanslardan biri haline gelmiş, sömürgeciler adeta suçlu durumuna düşmüş ve sömürge yönetimi altında yaşayan halklar özellikle 1960'lı yıllarda birbiri ardınca bağımsızlık elde etmişlerdir.²⁶⁴

²⁶³ Aral, s. 142-145

²⁶⁴ Aral, s. 145

Filistin'in 23 Eylül 2011 tarihli BM'ye üyelik başvurusu, ABD'nin açıkça veto edeceğini beyan etmesi nedeniyle hiçbir zaman BM Güvenlik Konseyi'nin gündemine gelmemiştir.²⁶⁵ Bu nedenle Filistin delegasyonu B planını uygulayarak herhangi bir daimi üyenin vetosunun süreci engelleyemeyeceği "gözlemci devlet" statüsü elde etmek için konuyu BM Genel Kurulu'nun gündemine taşımıştır. **29 Kasım 2012 tarihinde kurulda yapılan oylamada 138 evet oyuna karşı 8 hayır oyuyla Filistin BM'ye "gözlemci devlet" olarak kabul edilmiştir.** BM Genel Kurulu'ndaki oylamada BM Güvenlik Konseyi'nin beş daimi üyesinden Fransa, Rusya ve Çin bu kararı desteklerken, İngiltere çekimser kalmış, ABD ise "hayır" oyu kullanmıştır. Filistin Devlet Başkanı Mahmut Abbas, BM Genel Kurulu toplantısında yaptığı konuşmada,

*"hâlâ İsrail'in saldırılarında aldığı yaralarını saran, çocuk, kadın ve erkeklerden oluşan şehitlerini defneden, İsrail'in Gazze'de yıktığı evlerin enkazı altında kalan hayatları arayan Filistin, bugün BM Genel Kurulu'na geldi."*²⁶⁶ *İsrail, Gazze'deki aileleri katletti, barış ve özgürlük içerisinde yaşama hayallerini ve özlemlerini katletti"* ifadelerini kullanmıştır.²⁶⁷

Böylece Filistin, üye devletlerle tam olarak eşit haklara sahip olmasa da BM tarafından bir devlet olarak kabul edilmiş ve bu statü ile oy hakkı olmaksızın BM'deki tüm faaliyetlere katılma hakkı kazanmıştır. Bunun yanında, Filistin'in gözlemci statüsüne sahip olması başka uluslararası kurumların BM'deki duruma bakarak Filistin'e devlet muamelesinde bulunmasını sağlamıştır. Bu durumda Filistin, devlet olmanın sağlayacağı hukuksal avantajların önemli bir bölümünden yararlanabilecek konuma gelmiştir. Elde edilen bu yeni statü, Filistin'e uluslararası hukuk bağlamında önemli imkânlar sağlamaktadır:

- Devletin ve devlet yetkililerinin dokunulmazlığı ve yargısal muafiyeti; silahlı bir saldırıya uğraması hâlinde meşru müdafaa hakkına sahip olması; devletin, ülke topraklarında –Filistin- yasal, siyasi, idari ve yargısal hâkimiyeti; Filistin'in iç işlerine dışarıdan müdahale yasağı; uluslararası örgütlerde üyelik; uluslararası antlaşma imzalama ve mevcut antlaşmalara taraf olma hakkı.²⁶⁸
- Filistin hem BM'nin ve önde gelen başka uluslararası örgütlerin bünyesindeki insan hakları komisyonlarına hem de uluslararası mahkemelere başvuru hakkına sahip olmuştur. Bu kapsamda, Divan'ın Statüsü'nün 32. maddesi çerçevesinde Uluslararası Adalet Divanı'nın yargı yetkisini kabul ederek uyumsuzluklarını yargısal bir çözüm için bu organa sunma hakkına sahip olmuştur.
- Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yargı yetkisini kabul ederek Filistin halkına karşı işlenen insanlığa aykırı suçlarla savaş suçlarının müsebbibi olan İsraili yetkililerinin bu mahkeme tarafından yargılanması için başvuruda bulunma hakkı elde etmiştir²⁶⁹.

²⁶⁵ ABD, BM Güvenlik Konseyi'ndeki veto hakkını 1978 ve 2010 yılları arasında 42 kez İsrail lehine kullanmıştır. (Shlaim, s. 999)

²⁶⁶ 12 sene sonra da Gazze Şeridi'nde ne yazık ki durum değişmiş değildir. Filistinliler hâlen evlerinin enkazı altında çocuklarını aramaktadır. Çalışmanın gerçekleştirildiği, 31 Ocak 2024 tarihi itibarıyla Gazze'de en az 7 bin kişi kayıp olup mezarları dahi mevcut değildir. (www.pcbs.gov.ps, Erişim Tarihi: 31/01/2024)

²⁶⁷ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/filistin-in-bm-zaferi/303610>, Erişim Tarihi: 19/01/2024

²⁶⁸ Filistin bugüne dek 50 kadar uluslararası örgüte ve anlaşmaya taraf olmuştur.

²⁶⁹ Filistin, Roma Statüsü'ne katılım belgesini 2 Ocak 2015'te BM Genel Sekreterliği'ne sunarak Roma Statüsü'ne taraf olmuş, Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne (UCM) üyeliği 1 Nisan 2015'te resmen yürürlüğe girmiştir. İsrail ise Roma Statüsü'nü hiçbir zaman imzalamamış ve UCM'nin yargı yetkisini tanımamıştır. (Zenginkuzucu, s. 24) 2018 yılına kadar Filistin ile ilgili olarak 22 Ocak 2009, 14 Mayıs 2014,

- Filistin'in gerçek manada bağımsız devlet olma mücadelesi uluslararası düzeyde daha büyük bir meşruiyet kazanmıştır. Böylece Filistin'in özgürlük mücadelesi uluslararası toplumun gözünde daha güçlü bir siyasi ve hukuki zemin kazanmıştır.
- BM'de "gözlemci devlet" statüsü Filistin'in İsrail karşısındaki pazarlık gücünü artırmıştır. Bu nedenle başvuru sürecinde Filistin Devlet Başkanı Mahmut Abbas, **"Filistin, bundan böyle önüne konan her öneriyi kabule hazır yenilgiye uğratılmış bir halk olarak değil, başka bir devletçe toprakları askerî işgale uğramış bir BM üyesi olarak (İsrail'le) müzakere edebilecektir."** ifadelerini kullanmıştır.²⁷⁰

Tevrat Referanslı Katliam: Bulut Sütunu Operasyonu

İsrail, 14 Kasım 2012 tarihinde Hamas'ın askerî kanadı İzzeddin el-Kassam Tugayları Komutanı Ahmet el-Caberi'ye düzenlediği suikastla Gazze'ye yönelik "Bulut Sütunu" adını verdiği hava, kara ve deniz saldırılarını başlatmıştır. Daha sonra Filistinli gruplarla anlaşmaya varan İsrail, 21 Kasım'da ateşkes ilan etmiştir. İsrail'in sekiz gün süren Gazze saldırılarında 190 kişi hayatını kaybetmiş, yaklaşık bin beş yüz kişi de yaralanmıştır.²⁷¹ Olayların başlangıcının ise 8 Kasım'da Gazze'de futbol oynayan 13 yaşında bir erkek çocuğunun İsrail askerleri tarafından açılan ateş sonucu vurulmasının ardından Hamas'ın füze atışı ile karşılık vermesi olduğu ifade edilmektedir.²⁷²

"Bulut Sütunu"
saldırısı / Fotoğraf:
AA

16 Ocak 2015 ve 22 Mayıs 2018 tarihlerinde olmak üzere UCM'ye dört başvuru yapılarak Filistin topraklarında İsrail tarafından işlenen suçların soruşturulması talep edilmiştir. Detaylı bilgi için bkz. "İsrail'in Gazze'ye Yönelik Saldırıları ve Uluslararası İnsancıl Hukuk" Bölümü

²⁷⁰ Aral, s. 146-148

²⁷¹ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/gazgede-ozgurluk-yuruyusu/204483>, Erişim Tarihi: 19/01/2024

²⁷² Bölme, Selin M., İsrail'in Değişime Direnci 2012 Gazze Saldırısı, SETA Analiz, Sayı: 55, Kasım 2012, s. 6

Gazze saldırısına adı verilen "Bulut Sütunu" tabiri, Kitab-ı Mukaddes'te geçmekte olup Yahudiler, "Tanrının, Yahudileri bir bulut sütunuyla düşmanlarına karşı koruduğuna" inanmaktadır.²⁷³ Hamas'ın askerî kanadı İzzeddin el-Kassam Tugayları da "Bulut Sütunu Operasyonu"na karşı, "Sicil Taşı" adını verdikleri misilleme kapsamında başkent Tel Aviv başta olmak üzere bazı kentlere çok sayıda füze fırlatmıştır. İsrail ordusunda yayımlanan genel durum raporunda, "Bulut Sütunu Operasyonu" sırasında 5 İsrailinin öldüğü, 240'ünün yaralandığı açıklanmıştır.²⁷⁴

İsrail ordusunun açıklamalarına göre, operasyon sırasında Gazze'de bin 550 hedef vurulmuş, Gazze'den ise bin 400 füze atışı gerçekleşmiştir. İsrail'in saldırısı esnasında İçişleri Bakanlığı binası, Hamas merkez binası, Kudüs Hastanesi, Gazze Stadyumu ve okulların da dâhil olduğu pek çok bina Gazze'deki altyapı ile birlikte ağır hasar görmüş veya tamamen yıkılmıştır. Ölenlerin %42'sini, yaralananların ise %59'unu kadınlar, çocuklar ve yaşlılar oluşturduğu belirtilmiştir.²⁷⁵

En Uzun ve En Şiddetli Operasyon: Koruyucu Hat Operasyonu

8 Temmuz 2014 tarihinde Müslümanların kutsal ayı Ramazan ayında, İsrail'in "Koruyucu Hat Operasyonu" adını verdiği, Gazze'ye yönelik başlattığı hava, kara ve deniz saldırısı 51 gün sürmüştür. O dönem uluslararası raporların "**en uzun ve en şiddetli**" olarak tanımladığı saldırı, Gazze Şeridi'ndeki sanayi tesislerinin yıkılmasına, binlerce kişinin işini kaybetmesine ve böylelikle ekonominin çökmesine yol açmıştır.

İsrail ordusu, Hamas'ı İsrail kentlerine roket saldırısı düzenlemekle suçlayarak 2 milyonu aşkın nüfusuyla 360 kilometrekarelik dar bir alana sıkışmış Gazze Şeridi'ni ilk olarak savaş uçaklarıyla vurmuştur. Daha sonra 8 bin askerle kara operasyonu başlatan İsrail ordusu ile Filistinli gruplar arasında şiddetli çatışmalar yaşanmıştır.

Birleşmiş Milletler raporuna göre, İsrail ordusu 51 gün boyunca 6 bin hava saldırısının yanı sıra 14 bin 500 tank atışı ve 35 binden fazla top atışıyla Gazze'yi vurmuştur. Filistinli gruplar ise İsrail'in hava saldırılarına roket ve füzelerle karşılık vermiş, İsrail'in saldırılarında **551'i çocuk olmak üzere 2 bin 158 Filistinli vefat etmiş**, 11 binden fazla kişi de yaralanmıştır. Yaşanan çatışmalar ve atılan roketler nedeniyle 67'si asker 73 İsraili ölmüş, 740'ü asker 2 bin 522 kişi yaralanmıştır. Filistin makamları, özellikle hava saldırıları nedeniyle harabeye dönen şehirde 28 bin 366 evin zarar gördüğünü, bunlardan 3 bin 329'unun tamamen, 23 bin 445'inin kısmen yıkıldığını kaydetmiştir. Saldırıları nedeniyle altyapısı ağır hasar gören Gazze'de 65 bin Filistinli evsiz kalmıştır.²⁷⁶

²⁷³ "Bulut Sütunu" tabiri, Tevrat, İncil ve Zebur'u içeren Kitab-ı Mukaddes'in "Çıkış" bölümünde geçmektedir.

"Gece gündüz ilerlemeleri için Rab, gündüz bir bulut sütunu içinde yol göstererek, geceleyin bir ateş sütunu içinde ışık vererek onlara öncülük ediyordu. Gündüz bulut sütunu, gece ateş sütunu halkın önünden eksik olmadı." (<https://www.haber7.com/ortadogu/haber/952782-tevrat-referansli-israil-katliami-bulut-sutunu>, Erişim Tarihi: 19/01/2024)

²⁷⁴ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/gazgede-ozgurluk-yuruyusu/204483>, Erişim Tarihi: 19/01/2024

²⁷⁵ Bölme, s. 5-6

²⁷⁶ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/gazze-israilin-2014teki-saldirisinin-uzerinden-6-yil-gecmesine-ragmen-yaralarini-saramadi/1903669>, Erişim Tarihi: 19/01/2024.

Uluslararası Af Örgütü açıkladığı bir raporla, İsrail'in Ağustos 2014'te Gazze'de yürüttüğü askerî Koruyucu Hat Operasyonu'nun sonunda kentin simgesi hâline gelmiş binalara yönelik hava saldırısı düzenlemesini **kasti ve savaş suçuna varacak bir şekilde sivillere doğrudan saldırı niteliğinde olduğunu**, çatışmanın son dört gününde dört katlı binalara yönelik saldırıların uluslararası insancıl hukuk ile ters düştüğünü ve bu saldırıların bağımsız ve tarafsız bir şekilde soruşturulması gerektiğini dile getirmiştir.²⁷⁷

Uluslararası Af Örgütü diğer bir raporda, Gazze'de içinde oturmaya elverişli olan ailelerin kalmakta olduğu evlerin İsrail güçleri tarafından herhangi bir uyarı olmaksızın "Koruyucu Hat Operasyonu" sırasında saldırıya uğradığı ve aralarında 62 çocuğun da olduğu 104 sivilin ölümüne yol açan sekiz vakada, tekrar eden bir şekilde büyük hava bombaları kullanılarak sivillerin yaşadığı evlerin yerle bir edildiğini, Filistinli sivillerin hayatlarına yönelik şoke edici bir umursamazlık sergilendiğini ortaya koymuştur.²⁷⁸

Operasyon sırasında hedef alınan Belediye Ticaret Merkezi/ Fotoğraf: Uluslararası Af Örgütü

31 Aralık 2015 tarihinde Birleşmiş Milletler İnsani İşler Koordinasyon Ofisi'nin (OCHA) "2015 İsrail-Filistin Raporu" yayımlanmıştır. Raporla, İsrail'in 2015 yılında 170 Filistinliyi öldürdüğü, 15 bin 377'sini yaraladığı, son bir yıl içinde Batı Şeria ve Kudüs'te Filistinlilere ait 539 ev ve tesisi de yıktığı belirtilmiştir. **23 Aralık**

²⁷⁷ <https://www.amnesty.org.tr/icerik/israilin-cok-katli-binalari-yikmasi-hakli-gosterilemez>, Erişim Tarihi: 19/01/2024.

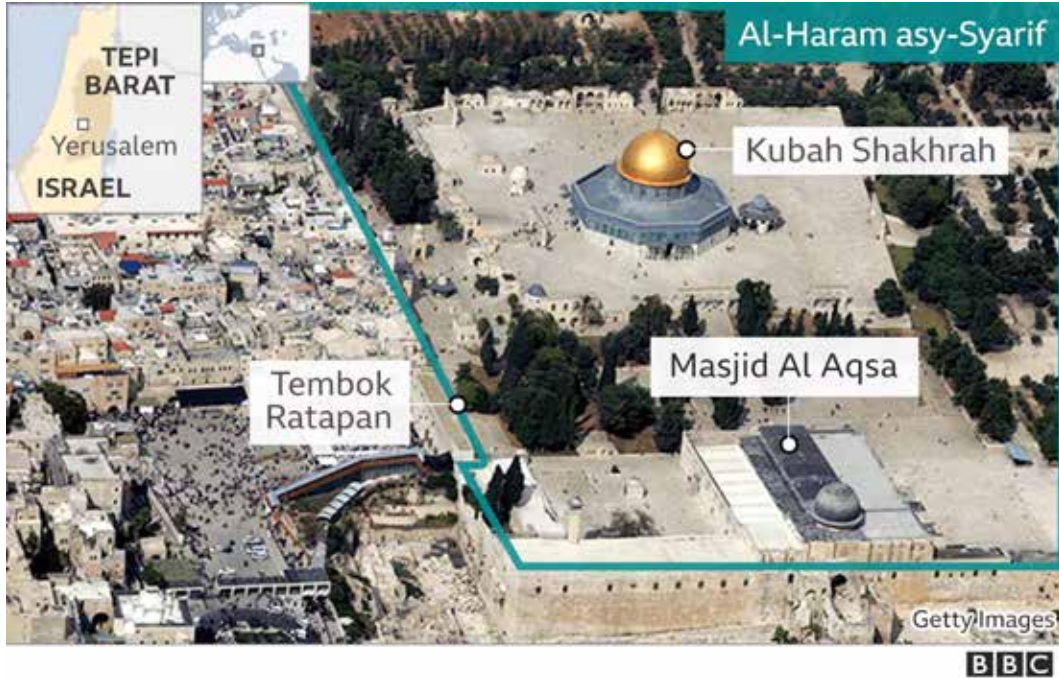
²⁷⁸ <https://www.amnesty.org.tr/icerik/israil-gucleri-gazgede-ailelerin-evlerine-umursamaz-bir-duyarsizlik-ile-saldirdi>, Erişim Tarihi: 19/01/2024.

2016 tarihinde Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, İsrail'in işgali altındaki Filistin topraklarında yasadışı tüm yerleşim faaliyetlerini "hemen ve tamamen" durdurmasını öngören karar tasarısını kabul etmiştir. Güvenlik Konseyi üyesi 15 ülkeden 14'ü karar tasarısı için "evet" oyu verirken, veto hakkı bulunan ancak bu hakkı kullanmayan Obama dönemindeki ABD "çekimser" oy kullanmıştır. İsrail ise BM-GK'nın kararına uymayacağını açıklarken ABD'ye çok sert tepki göstermiştir.²⁷⁹

ABD Başkanı Trump'ın ABD Büyükelçiliğini Tel Aviv'den Kudüs'e Taşıyacağını Açıklaması

Harem-üş-Şerif
Bölgesi/ Fotoğraf:
BBC
<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-40727659>,
Erişim Tarihi:
19/1/2024

14 Temmuz 2017 tarihinde İsrail polisi Cuma günü sabah saatlerinde Mescid-i Aksa'da silahlı saldırıda bulunduğunu iddia ettiği üç Filistinliyi öldürmüş, olayda yaralanan iki İsrail polisi de hayatını kaybetmiştir. İsrail makamları, 16 Temmuz 2017 tarihinde, Kudüs'teki Eski Şehir'in kapılarına metal arama dedektörleri yerleştirmiştir. Bunun üzerine Kudüs ve çevresinde çıkan olaylarda 4 Filistinli ile 3 İsrailli hayatını kaybetmiştir. Olayların devam etmesi üzerine İsrail polisi, 25 Temmuz'da metal dedektörleri kaldırmıştır.²⁸⁰ İsrail hükümeti dedektörleri kaldırmasının ardından yeni önlemleri gelecek 6 ay içerisinde hayata geçirmeyi hedeflediğini belirterek bölgedeki polis sayısının artırılmasına karar vermiştir. Reuters Haber Ajansı, metal dedektörlerinin kaldırılmasıyla birlikte, bölgeye çok sayıda güvenlik kamerası yerleştirildiğini aktarmıştır. Abbas, normalleşme olana kadar Filistin yönetiminin İsrail hükümeti ile tüm işbirliğini ve temasları askıya aldığı da duyurmuştur.²⁸¹

²⁷⁹ <https://bianet.org/haber/israil-filistin-sorununun-tarihcesi-1897-den-2022-ye-192219>, Erişim Tarihi: 19/1/2024

²⁸⁰ Gazze Raporu 2023 İnsanlığın Gözleri Önünde Yaşanmış Soykırım, s. 17

²⁸¹ <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-40727659>, Erişim Tarihi: 19/01/2024

6 Aralık 2017 tarihinde, ABD Başkanı Trump, Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanıdıklarını belirterek, ABD Büyükelçiliğini Tel Aviv'den Kudüs'e taşıyacaklarını açıklamıştır. 3 Ocak 2018 tarihinde İsrail Parlamentosu (Knesset) "Birleşik Kudüs" yasasını kabul etmiştir. Bu yasa İsrail'in işgal altında tuttuğu Doğu Kudüs dâhil şehrin herhangi bir kısmından çekilmesini neredeyse imkânsız hâle getirmiştir. Yasaya göre çekilmeyi onaylamak için parlamentoda en az üçte iki çoğunluk yani 80 milletvekilinin onayı aranacaktır. Toplam 120 sandalye bulunan Knesset'te 61 Knesset üyesi oy kullanmadıkça gelecekte yasanın yürürlükten kaldırılmayacağını kapsayan bir madde bulunmaktadır.²⁸²

ABD Başkanı Trump'ın ABD Büyükelçiliğini Tel Aviv'den Kudüs'e taşıyacağını açıklaması üzerine, Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın çağrısı üzerine Kudüs konulu İslam İş Birliği Teşkilatı Devlet ve Hükümet Başkanları 6. Olağanüstü Zirvesi, Türkiye'nin ev sahipliğinde "Kudüs ile Dayanışma için Birlikte Hareket" temasıyla 13 Aralık 2017 tarihinde İstanbul'da toplanmıştır. Olağanüstü zirve sonunda "Nihai Bildirge ve İstanbul Deklarasyonu" kabul edilmiştir. Deklarasyonda, ABD Yönetimi'nin Kudüs'ün statüsüne ilişkin hukuk dışı açıklaması reddedilmiş ve kınanmıştır.

Ayrıca, BM Güvenlik Konseyi'nin Arap Grubu temsilcisi Mısır, Kudüs konulu karar tasarısını 16 Aralık'ta BM Güvenlik Konseyi'ne sunmuştur. **18 Aralık'ta oylanan söz konusu tasarı diğer 14 üyenin desteğini alırken, ABD tarafından veto edilmiştir.** Zirve Dönem Başkanı sıfatıyla Türkiye ve Arap Grubu adına Yemen'in talebi üzerine toplanan BM Genel Kurulu'nun 10. Acil Özel Oturumu 21 Aralık 2017 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Oturumda Türkiye ve Yemen'in sunduğu "Status of Jerusalem" başlıklı karar tasarısı kabul edilmiştir. Buna rağmen, ABD Büyükelçiliğinin açılışı 14 Mayıs 2018 günü törenle gerçekleştirilmiştir. ABD'nin ardından Guatemala da büyükelçiliğini Kudüs'e taşımıştır.²⁸³ Aynı gün ABD Büyükelçiliği açılışı ve Nekbe'nin (Büyük Felaket) 70. yılı nedeniyle Gazze'de iki gün boyunca yapılacak protesto gösterileri için henüz hazırlık yapılırken, İsrail askerleri göstericilere saldırmış ve 59 Filistinli İsrail askerleri tarafından öldürülmüştür.²⁸⁴

Irkçılığın Yasası: Yahudi Ulus Devlet Kanunu

19 Temmuz 2018 tarihinde İsrail parlamentosu, ülkeyi öncelikle bir Yahudi devleti olarak nitelendiren "Yahudi Ulus Devlet" Kanunu'un 55 "hayır" oyuna karşılık 62 "evet" oyuyla kabul etmiştir. Sert tartışmalara neden olan yasanın kabul edilmesinin ardından Filistin asıllı İsrail milletvekilleri tasarının yazılı olduğu kopyaları yırtarak yasayı protesto etmiştir. **Yasayla İsrail Devleti, tüm dünya Yahudilerinin temsilcisi etnik-dini bir devlet olarak tanımlanmakta, Arapça resmî dil olmaktan çıkarak ülkenin tek resmî dilinin İbranice olduğu kabul edilmektedir.** Yasa metninde ayrıca "ülkede kendi kaderini tayin etme hakkı sadece Yahudilere aittir, **İsrail bir Yahudi devletidir,** İsrail dünyadaki tüm Yahudilerin tarihî anavatanıdır, hukukta bir boşluk olduğunda Yahudi şeriatı referans alınacaktır, dün-

²⁸² <https://bianet.org/haber/israil-filistin-sorununun-tarihcesi-1897-den-2022-ye-192219>, Erişim Tarihi: 19/1/2024

²⁸³ Yüzyılın İşgali: Tek Taraflı Planların Gölgesinde Filistin; s. 23

²⁸⁴ <https://bianet.org/haber/israil-filistin-sorununun-tarihcesi-1897-den-2022-ye-192219>, Erişim Tarihi: 19/1/2024

yadaki tüm Yahudilerin İsrail'e dönme hakkı vardır, Yahudilerin dinî günleri resmî tatil sayılacaktır ve İsrail'in başkenti Kudüs'tür" şeklinde hükümlere yer verilmiştir.²⁸⁵

1.13. 7 Ekim Öncesi Bölgenin Durumu

1993 yılında başlatılan "barış süreci" Filistin halkına bir fayda sağlamamışken, İsrail, Filistin halkına yönelik etnik temizlik stratejisi uygulamaya ve Filistin'in ekonomik ve idari alt yapısını bozmaya hızla devam etmiştir. Bu dönemde işgal altındaki Doğu Kudüs ve Batı Şeria'da İsrail yeni konutlar inşa ederek bu topraklara yüz binlerce Siyonist Yahudi'nin yerleşmesini sağlamıştır.²⁸⁶

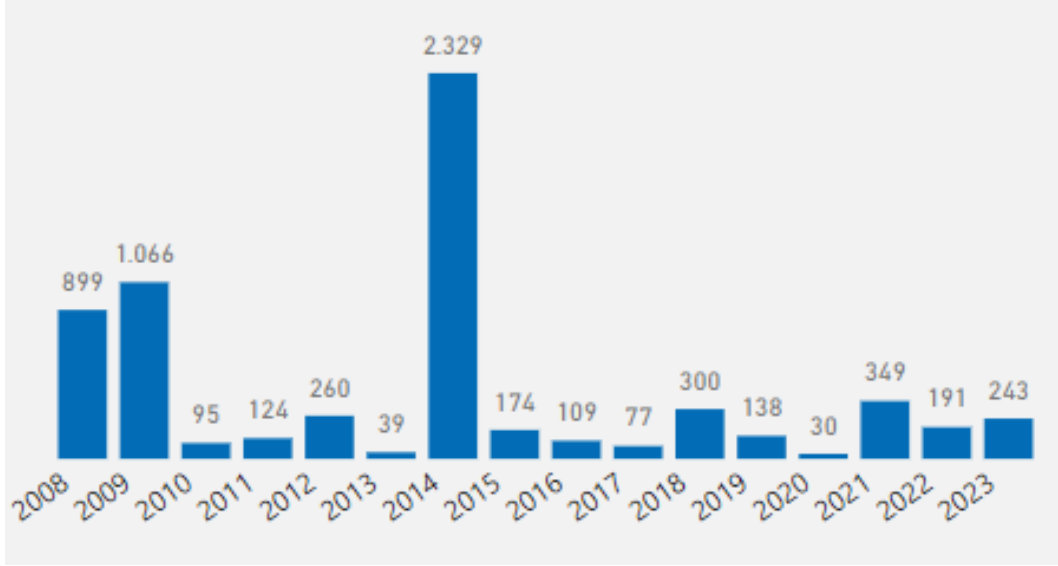
Oslo barış sürecinde ise İsrail, tek taraflı ihlallerine devam etmiş ve Oslo Anlaşmalarına uygun davranmamıştır. İsrail, Oslo barış sürecini dış politikada kendisine daha geniş manevra alanı bulma ve uluslararası alanda daha fazla meşruiyet kazanma aracı olarak kullanmıştır.²⁸⁷

Filistin ile İsrail arasında gerçekleştirilen barış süreci müzakerelerinin ardından İsrail Yönetimi yoğun askerî operasyonlar ile Filistin halkına yönelik öldürme, yaralama, yıkma, yerinden etme, topraklarına el koyma, malvarlığını ele geçirme, yerleşim birimleri inşası, Siyonist Yahudi yerleşimci terörüne göz yumma gibi kabul edilemez eylemlere girişmiştir. 2002 yılında Savunma Kalkanı Operasyonu, 2008 yılında Dökme Kurşun Operasyonu, 2012 yılında Savunma Sütunu Operasyonu, 2014 yılında Korumacı Hat Operasyonu ve 2021 yılında Duvarların Muhafızı Operasyonu bu askerî operasyonların en büyük çaplı olanları olmakla birlikte 7 Ekim'e gelinen süreçte küçük ve orta çaplı çok sayıda gelişme yaşanmıştır. Bu operasyonların daha çok 2005 yılında İsrail'in Gazze Şeridi'nden geri çekilmesiyle ağırlık kazandığı ve bölgeyi kontrol etme amacına yönelik eylemlerin sonlandırılmadığı görülmüştür.

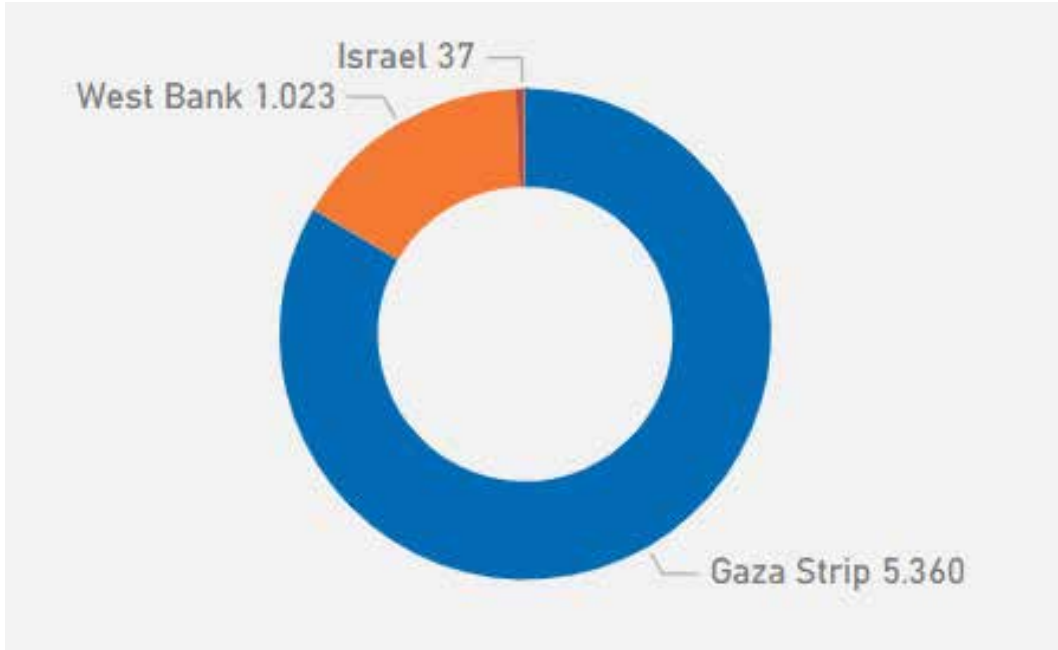
²⁸⁵ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israilde-yahudi-ulus-devlet-yasasi-kabul-edildi/1208156>, Erişim Tarihi: 19/01/2024. Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Yahudi Ulus Devleti Yasası ile ilgili olarak "İsrail Parlamentosu'nda bugün kabul edilen Yahudi Ulus Devleti yasası evrensel hukuk ilkelerini ayaklar altına almakta ve İsrail vatandaşı Filistinlilerin haklarını hiçe saymaktadır. Yasada İsrail'in işgal altında tuttuğu Kudüs'ün başkent olarak ilan edilmesi uluslararası toplum bakımından yok hükmündedir. Aynı yasada BM kararlarıyla hukuk dışılığı defaten tescillenmiş yerleşimlerin teşvik edilmesi ise asla kabul edilemez. Yasada kendi kaderini tayin hakkının sadece Yahudilere yönelik bir hak olarak tanımlanması ise çağdışı ve ayrımcı bir zihniyetin ürünüdür. İsrail Hükümeti tarafından Filistin'de sürdürülen işgale ve hukuk dışı uygulamalara kılıf bulunmasını ve iki devletli çözüm vizyonunun ortadan kaldırılmasını amaçlayan söz konusu yasaya uluslararası toplum tarafından da gerekli tepki gösterilmelidir." ifadelerini kullanarak duruma tepkisini ortaya koymuştur. (https://www.mfa.gov.tr/no_-191_-israil-parlamentosunda-kabul-edilen-yahudi-ulus-devleti-yasasi-hk.tr.mfa, Erişim Tarihi: 15/01/2024)

²⁸⁶ Aral, s. 137

²⁸⁷ Aral, s. 138

1 Ocak 2008-7 Ekim 2023 arasında gerçekleşen Filistinli ölüm sayıları:
Kaynak: OCHA

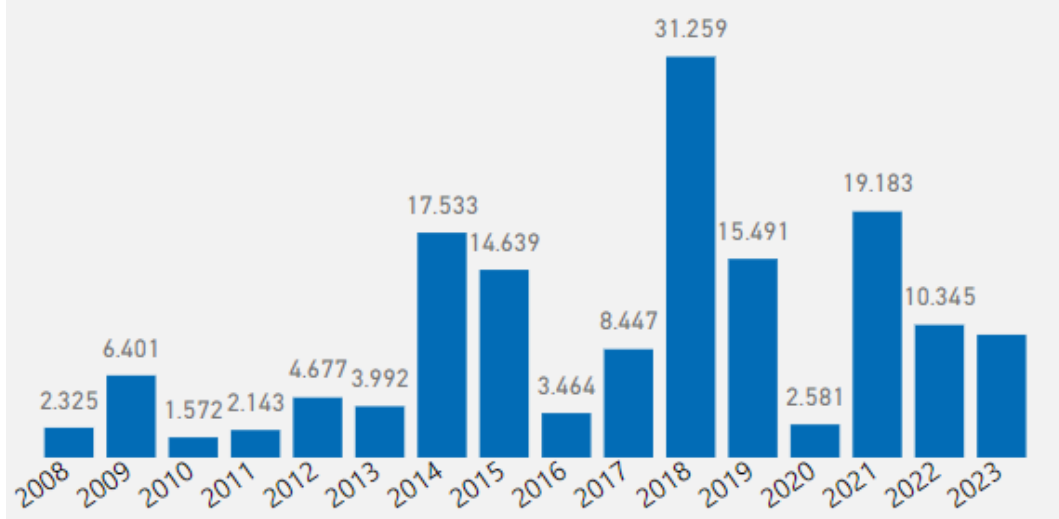
1 Ocak 2008-7 Ekim 2023 arasında gerçekleşen Filistinli ölüm sayılarının bölgelere göre dağılımı: Kaynak: OCHA

1 Ocak 2008-7 Ekim 2023 arasında toplam 6.423 Filistinli ölmüştür. Ölenlerin 4.339'u erkek, 626'sı kadın, 1.165'i erkek çocuk, 275'i kız çocuğudur.²⁸⁸

²⁸⁸ Filistinli ve İsraili ölü ve yaralı sayılarına ilişkin bilgiler için OCHA verilerinden yararlanılmıştır. <https://www.ochaopt.org/data/casualties>, Erişim Tarihi: 21/01/2024

1 Ocak 2008-7 Ekim 2023 arasında gerçekleşen Filistinli yaralı sayıları:
Kaynak: OCHA (2023 yılında Filistinli yaralı sayısı 9.576'dır.)

1 Ocak 2008-7 Ekim 2023 arasında toplam 153 bin 628 Filistinli yaralanmıştır. Yaralananların 84 bin 245'i erkek, 8 bin 964'ü kadın, 29 bin 818'i erkek çocuk, 2 bin 659'u kız çocuğudur. Diğer 27 bin 919 yaralının yaş ve cinsiyeti tespit edilememiştir.

İsrail'in askerî müdahalelerinin yoğunlaştığı yer Gazze Şeridi olmakla birlikte, saldırılara bahane edilen Hamas'ın bulunmadığı Batı Şeria da hukuka aykırı eylemlerin yol açtığı yıkıcı sonuçlardan kurtulamamıştır. 7 Ekim 2023 öncesinde yaşanan gelişmeler incelendiğinde sistematik bir yıldırma operasyonunun kimi zaman azalan kimi zaman şiddetli bir şekilde artan düzeyde devam ettirildiği görülmektedir.

İsrail ve Filistin arasındaki çatışmalar 2020 ve 2021 yılında da yoğun bir şekilde devam etmiştir.²⁸⁹ İsrail sistemine göre, Tel Aviv ordusu tarafından başlatılan herhangi bir çatışma dalgasının, geniş çaplı bir askerî operasyon olarak adlandırılabilmesi için bir isim taşıması ve ayrıca İsrail Savunma Bakanlığı arşivinde bir dosya açması gerektiğinden Gazze'deki Filistinli grupların roket saldırılarına karşı hızlı hava saldırıları, misillemeler veya günlerce süren hedeflere yönelik saldırılar isimlendirilmemekte ve askerî operasyon olarak sınıflandırılmaktadır.²⁹⁰ Bu nedenle de operasyonların büyüklüğü ölçüsünde ancak ölü ve yaralı sayılarının yüksek olduğu operasyonlar uluslararası kamuoyunun gündemine gelebilmektedir. Yaşanan insan hakları ihlallerinin hemen her an ve sistematik bir biçimde işleniyor oluşu değil anlık durumlar dikkat çekebilmektedir.

21 Ocak 2020'de Gazze'deki Mağhazi mülteci kampından 17 veya 18 yaşlarında olan üç Filistinli genç, Mohammad Hani Abu Mandeel, Salem Zuweid an-Na'ami ve Mahmoud Khaled Sa'id, Gazze'nin kuzeyindeki İsrail-Gazze bariyerinin yakınında İsrail askerleri tarafından vurularak öldürülmüştür. 24 Ocak'ta, Doğu Kudüs'ün Beyt Safafa semtindeki bir cami ateşe verilmiş ve duvarlara sprey boyayla

²⁸⁹ 2020'de İsrail-Filistin çatışmasının zaman çizelgesi - Vikipedi (wikipedia.org); 2021'deki İsrail-Filistin çatışmasının zaman çizelgesi - Vikipedi (wikipedia.org), Erişim Tarihi: 20/01/2024

²⁹⁰ <https://www.indyturk.com/node/667006/d%C3%BCnya/gazze-ve-i%C3%87sraildeki-askeri-operasyonlara-verilen-isimlerin-%C3%A7a%C4%9Fr%C4%B1%C5%9F%C4%B1mlar%C4%B1>, Erişim Tarihi: 22/01/2024

İbranice grafitiler püskürtülmüştür. İsrail polisi, bunun aşırılık yanlısı yerleşimciler tarafından gerçekleştirilen bir fiyat etiketi (price tag) saldırısı olduğundan şüphelenildiğini belirtmiştir. 25 Ocak'ta As-Sawiya'dan Filistinli bir baba ve oğlu, topraklarında çalışırken taş ve demir çubukla silahlanmış Rehelim yerleşiminden bir grup yerleşimci tarafından saldırıya uğramıştır.

İsraili yerleşimcilerin kullandığı bir şiddet yöntemi olan, hem İsrail medyasında hem de uluslararası literatürde "fiyat etiketi" (price tag) saldırıları olarak kabul edilen saldırılarda, hükûmetin kaçak yerleşimlerin boşaltılmasına yönelik eylemlerine ve kararlarına karşılık verilmesi, kaçak yerleşimlerin yıkılmasını önlemek için Batı Şeria'nın diğer bölgelerinde bu saldırıları gerçekleştirerek hem yıkımda görevli güvenlik güçlerinin bu bölgelere yönlendirilmesi hem de Filistinlilerin de şiddet kullanma ihtimalini canlı tutarak ordunun bu bölgelerde tutulması amaçlanmaktadır. İsrail-Filistin barışını engelleyerek daha fazla toprak tavizi verilmesinin önüne geçmek de bu saldırıların uzun vadeli amaçları arasındadır. Bu saldırılara en çok Filistinli siviller maruz kalmaktadır. Genellikle internet kullanılarak forumlar üzerinden ya da kısa mesajlarla haberleşerek saldırılarını düzenleyen bu gruplar, Filistinlilere karşı yapılan saldırılarda ya doğrudan sivilleri hedef alarak fiziksel saldırılarda bulunmakta ya da Filistinlilere ait mal

Filistinlilerin evine grafiti ile yazılan "Yahudiler Uyan!", "Araplara Ölüm", "İntikam!" ifadeleri

Price tag attack policy - Wikipedia, Erişim Tarihi: 20/01/2024

ve mülklere zarar vermektedir. Fanatik hareketler, kundaklama, ağaçların sökülmesi, Filistin güzergâhlarının kapatılması gibi vandalizm hareketleri fiyat etiketi saldırılarında en çok karşılaşılan yöntemlerin başında gelmektedir.²⁹¹

Filistinlilere
ait mülklerin
duvarlarına yazılan
ifadeler

<https://www.sabah.com.tr/dunya/israilin-yeni-terror-orgutu-price-tag-4276259?paging=2>
Erişim Tarihi:
20/01/2024

5 Şubat'ta 16 ya da 17 yaşındaki Muhammed el-Haddad, El Halil'deki Bab al-Zawiya mahallesindeki çatışmalar sırasında İsrail güçleri tarafından vurularak öldürülmüştür. Kudüs'te bir arabaya çarpma saldırısında çoğu İsrail askerî olmak üzere en az 14 kişi yaralanmış, sürücü olay yerinden kaçmıştır.

6 Şubat 2020 tarihinde dozerli İsrail askerleri, Ocak 2018'de bir İsrailli yerleşimciyi öldürmekten suçlu bulunan Filistinli tutuklu Ahmed Kunba'nın evini yıkmak için kuzey Batı Şeria'daki Cenin'e girmiştir. Askerler ve yerel halk arasında çıkan çatışmada 19 yaşındaki Yazan Munther Khaled Abu Tabikh vurularak öldürülmüş ve diğer altı Filistinli yaralanmıştır. İsrail sınır polisi, yine aynı gün Kudüs'teki Tapınak Dağı'nın kapısında Filistinli bir İsrail vatandaşı olan 45 yaşındaki Shadi Banna'yı vurarak öldürmüştür.

7 Şubat 2020 tarihinde 19 ya da 20 yaşındaki Badr Nedal Nafla, Batı Şeria'daki Tulkarem'in kuzeydoğusundaki Qaffin'de İsrail askerleriyle çıkan çatışmalar sırasında onlara molotof kokteyli attığı iddiasıyla vu-

²⁹¹ Birinci, Ebru, 2006-2015 Yılları Arası Batı Şeria ve Doğu Kudüs'te İsrail Yerleşim Aktiviteleri ve Yerleşimci Şiddeti, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Mayıs 2016, Trabzon, s. 95-97

ru olarak öldürülmüştür. 11 Şubat'ta 170 arabanın lastikleri kesilmiş ve İsrail'in kuzeyindeki Filistin kasabası Jish'teki bir caminin duvarlarına spreyle boyayla Filistin karşıtı grafiti yazılmıştır. Başbakan Benjamin Netanyahu, şüpheli fiyat etiketi saldırısını kınadığını açıklamıştır.

15 Şubat'ta 9 yaşındaki Filistinli bir çocuk olan Malik Eissa, Doğu Kudüs'teki ayaklanmalara katıldığı iddiasıyla İsrail polisi tarafından yüzünden vurulmuş ve sol gözünde görme yetisini kaybetmiştir. Bölge sakinleri çocuğun okuldan eve döndüğünü belirtmiştir.

11 Mart'ta 15 yaşındaki Muhammed Hamayel, Batı Şeria'nın Nablus kenti yakınlarındaki Beyta'da İsrail yerleşimlerine karşı düzenlenen protesto sırasında İsrail askerleri tarafından vurularak öldürülmüş ve 18 kişi de yaralanmıştır. Yaralananlardan 22 yaşındaki İslam Dweikat komaya girmiş ve ardından 1 Nisan'da öldüğü açıklanmıştır.

6 Nisan'da İsrail uçakları, Gazze'de sınır tellerinin yakınındaki tarım arazilerine herbisit püskürterek ekinlere zarar vermiştir.

13 Nisan COVID-19 salgını nedeniyle kendilerini karantinaya almaları emredilen Metzoke Dragot yakınlarında bir grup maskeli İsraili yerleşimci, üç Filistinli erkeğe biber gazı sıkıp taş atmış ve ayrıca iki arabayı da bombalamıştır.

16 Nisan'da Ramallah Valiliğine bağlı Jalazon mülteci kampından Issa ve Musa Qatash, yerleşimciler tarafından saldırıya uğramış ve dövülmüş, Issa'ya yapılan saldırı, kırık bir kemik ve iki kırık ön dişle sonuçlanmıştır. 6 Mayıs'ta Filistinli bir çoban olan Harbi Muhammed Ali Abdo, Batı Şeria'nın kuzeyindeki boşaltılmış yerleşim yeri Homesh yakınlarında sürüsünü giderken yaklaşık on yerleşimciden oluşan bir grup tarafından saldırıya uğradıktan sonra hastaneye kaldırılmıştır.

21 Mayıs'ta Batı Şeria'nın başkenti Nablus yakınlarında bir grup yerleşimcinin eve saldırması sonucu iki Filistinli yaralanmış, birinin bacağı kırılmıştır. Yerleşimciler, Yitzhar yerleşiminin yakınındaki ana yol boyunca taş atmış ve Hawara'dan Filistinlilerle aralarında çatışma çıkmış, Filistinlilere ait çok sayıda araba ve mağaza hasar görmüştür. Olay yerine gelen polis tarafından bir Filistinli gözaltına alınmıştır.

25 Mayıs'ta sabah saat 9:00 civarında, Ebu Aliye ailesinin sekiz üyesi yonca toplamak için tarlalarına gitmiş, bir yerleşimci ve üç İsrail askerî beyaz bir ciple onlara doğru giderek silahlarını çekmiş ve Filistinlilere diz çökmelerini emretmiştir. 39 yaşındaki İmad Ebu Alia, nedenini sorduktan sonra yüzüne biber gazı sıkılmış, iki asker ateş açarak İmad'ı sol uyluğundan ve Murad Ebu Alia'yı belinden vurmuştur.

30 Mayıs'ta otizmli Filistinli Eyad al-Hallaq, Kudüs'teki Aslanlar Kapısı kontrol noktası yakınlarında konuşlanmış memurlar tarafından emredildikten sonra durmaması üzerine İsrail polisi tarafından vurularak öldürülmüştür.

23 Haziran'da Saeb Erakat'ın yeğeni olan 27 yaşındaki Ahmad Erekat, Beytullahim'in dışındaki bir kontrol noktasında İsrail sınır polisi memurları tarafından vurularak öldürülmüştür. 9 Temmuz'da akşam geç saatlerde 34 yaşındaki İbrahim Ebu Ya'qub, Batı Şeria'daki Salfit Valiliği'ne bağlı Kifl Haris köyünün güney girişindeki bir askerî gözetleme kulesinin yakınında İsrail askerleri tarafından öldürülmüştür.

18 Temmuz'da Batı Şeria'daki Shilo yerleşimi yakınlarında yerleşimcilerin kendilerine taş atması sonucu iki Filistinli bisikletçi yaralanmıştır.

25 Temmuz'da yerel kaynaklara göre, siyonist Yahudi yerleşimciler Batı Şeria'daki Nablus'un güneyindeki Huwara köyü yakınlarındaki tarım arazisine girmiş ve Filistinlilere ait zeytin ve badem ağaçlarını ateşe vermiştir.

27 Temmuz'da Batı Şeria'daki Al Bireh'te bir cami, İsraili yerleşimciler tarafından düzenlenen bir fiyat etiketi saldırısında ateşe verilmiş ve tahrip edilmiş, caminin duvarlarına spreyle boyayla Filistin karşıtı sloganlar yazılmıştır.

4 Ağustos'ta İsraili yerleşimciler, Batı Şeria'nın kuzeyindeki Qalqilya Valiliğine bağlı Fara'ata'da Filistinlilere ait iki aracı ateşe vermiş ve duvarlara "fiyat etiketi" yazmıştır.

14 Ağustos'ta İsrail donanması, Gazze'nin kuzeyindeki Beyt Lahia açıklarında seyreden Filistinli balıkçılara ateş açmış ve bir balıkçı plastik mermilerle vurularak yaralanmıştır.

25 Eylül'de iki Gazzeli balıkçı, Hasan ve Mahmud el-Zazoua kardeşler Mısır donanması tarafından Refah kıyılarında vurularak öldürülmüştür.

6 Kasım'da 41'i çocuk olmak üzere 73 Filistinli, Bedevi köyü Khirbet Humsa al-Fawqa'nın son yılların en büyük yıkımında yerle bir edilmesinin ardından yerinden edilmiş, Filistin Başbakanı Muhammed İştıyye, İsrail'i, dünyanın dikkatinin dağıldığı ABD'deki seçim günü için yıkımı zamanlamakla suçlamıştır.

Doğu Kudüs'te yer alan Şeyh Cerrah Mahallesi'nde yaşayan Filistinlilerin zorla evlerinden çıkarılmasıyla gelişen olaylar, İsrail'in yeni bir operasyon düzenlemesini tetiklemiştir. Taraflar arasında çıkan çatışmanın arka planında, her iki tarafın yaşadığı iç siyasi karışıklıklar önemli rol oynamıştır.²⁹² Filistinli aileler ile yerleşimci gruplar arasında çıktığı izlenimi vermesine karşın çatışmaların arka planı incelendiğinde, sorunun İsrail'in, 1950'de çıkardığı "Gaiplik Yasası"yla 1948'deki savaştan kaçarak evlerini terk eden Filistinlilerin mülklerini istismak etmesiyle başladığı, İsrail işgali altındaki topraklarında bulunan evlerinden kaçan Filistinlilerin Doğu Kudüs'teki evlere yerleştirildiği; İsrail'in Doğu Kudüs'ü 1967'de işgal etmesinden sonra 1970'de çıkardığı "**Yasal ve İdari İşler Yasası**" ile İsraililere 1948 öncesindeki mülkleri üzerinde yeniden hak iddia etmesinin önünü açtığı; Siyonist Yahudi yerleşimci grupların, işgal altındaki Doğu Kudüs'ün Şeyh Cerrah Mahallesi'nde önceden mülkü bulunan İsraili ailelere ulaşım yargı süreçleriyle ilgili avukatlık ücretlerini de karşılayarak bu mülkleri İsraili ailelerden satın aldığı, yerleşimci grupların daha sonra İsrail yargısına başvurarak çoğu üç kuşaktır bu evlerde yaşayan Filistinli aileler hakkında zorla evlerinden çıkarılmaları yönünde kararlar aldıklarıyla Doğu Kudüs'ün Eski Şehir bölgesi yakınlarındaki Şeyh Cerrah Mahallesi'nin, uzun zamandır Siyonist Yahudi yerleşimci grupların hedefinde olduğu görülmektedir. Filistinlilerin tehcir edilme çabası, Mayıs 2021'de Filistin coğrafyasında geniş tepkiyle karşılanmış, İsrail'in Gazze'ye askerî saldırısıyla sonuçlanmış ve dünyanın gündemine gelmiştir.²⁹³

²⁹² Çalık Topuz, s. 216

²⁹³ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israil-yuksek-mahkemesi-seyh-cerrahtaki-4-ailenin-evlerinden-cikarilmasi-kararini-bozdu/2520300>, Erişim Tarihi: 22/01/2024

İsrail'in, "Duvarların Muhafızı Operasyonu" adı altında, 10-21 Mayıs 2021 tarihlerinde Gazze Şeridi'ne başlattığı saldırılarda yüzlerce Filistinli ölmüş, Filistinli silahlı gruplar İsrail şehirlerine binlerce roket ateşleyerek karşılık vermiştir.²⁹⁴ Gazze'deki Filistin Sağlık Bakanlığı, İsrail saldırılarında 65'i çocuk, 39'u kadın 17'si yaşlı 230'dan fazla Filistinlinin hayatını kaybettiğini; 560'ı çocuk, 380'i kadın, 91'i yaşlı bin 900 kişinin de yaralandığını, bu kişilerden 90'ının durumunun ağır olduğunu bildirmiştir.²⁹⁵

OCHA'nın iki haftalık düzenli periyotlarla hazırladığı Sivillerin Korunması Raporlarında çeşitli insan hakkı ihlallerini ortaya koymuştur. Büyük askerî operasyonların haricinde İsrail'in mülteci kamplarına baskınlar yaparak askerî arama, gözetim ve tutuklama gibi yöntemlere başvurması, mahkeme kararına dayanmayan uzun idari tutukluluklara sebep olması, özel mülklerin yıkılması, yıkımlar nedeniyle Filistinlilerin yerlerinden edilmesi bunlardan sadece bazılarıdır. Ayrıca yerleşimci terör eylemlerinin son yıllarda hızla artış gösterdiği, çoğunlukla İsraili makamlarının yerleşimcilerin terör eylemlerini engelleme yönündeki yükümlülüklerini yerine getirmediği ifade edilmiştir.²⁹⁶

2020 yılına ait video kaydında, tarlada bulunan çocuklara önce ateş edildiği, yere düşen çocuğu kurtarmaya gelen diğer çocukların üzerine buldozer sürüldüğü, buldozerle bir çocuğun yaralandığı, yere düşen diğer çocuğun önce ezildiği, ardından buldozerin ucuna takılarak bir İsrail tankının yanına götürüldüğü kan dondurucu görüntüler Filistinlilere uygulanan vahşeti gözler önüne sermektedir.

²⁹⁴ <https://www.trthaber.com/haber/dunya/israil-ordusundan-yeni-operasyona-haziriz-mesaji-669309.html>, Erişim Tarihi: 22/01/2024

²⁹⁵ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/filistin-ve-israilde-2021e-seyh-cerrah-olaylari-ile-gazzedeki-savas-damga-vurdu/2460278>, Erişim Tarihi: 22/01/2024

²⁹⁶ United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs - occupied Palestinian territory | Publications (ochaopt.org), Erişim Tarihi: 22/01/2024

“Yemlikteki köpeğin, orada çok uzun süre yatmış olsa bile, yemlik üzerinde nihai hakka sahip olduğu fikrine katılmıyorum... Daha güçlü bir ırkın, daha üstün bir ırkın, daha dünyevi bir ırkın gelip onların yerini almasıyla bu insanlara yanlış yapıldığını kabul etmiyorum.”

1937 yılı İngiltere Başbakanı Churchill

“Filistinliler diye bir şey yok.”

1969 yılı İsrail'in 4. dönem Başbakanı Golda Meir

(Filistinliler için) ‘iki ayak üzerinde yürüyen canavarlar’

İsrail'in 6. Dönem Başbakanı Nobel Barış Ödüllü Menachem Begin

(Filistinliler için) “ezilebilecek çekirgeler”

İsrail'in 17 Dönem Başbakanı Yitzhak Shamir

“Türk İmparatorluğu bana ait değildir. Türk milletine aittir. Ben onun hiçbir parçasını veremem. Bırakalım Yahudiler milyonlarını saklasınlar. Benim imparatorluğum parçalandığı zaman, onlar Filistin'i hiç karşılıksız ele geçirebilirler. Fakat bizim yalnız cesetlerimiz taksim edilebilir. Ben canlı bir vücut üzerinde ameliyat yapılmasına müsaade edemem.”

II. Abdülhamid

(Balfour Deklarasyonu) için “Bir millet resmen, ikinci bir millete, bir üçüncü milletin ülkesini vadetti.”

Arthur Koestler

“Filistin halkının trajedisi şudur: Ülkelerinin süper güçler tarafından başka halklara yeni bir devlet inşa etmeleri için verilmesi. Sonuç, yüzbinlerce masum Filistinli'nin sürekli olarak evsiz konuma getirilmesidir ve her yeni çatışmada evsizlerin sayısı artıyor. Dünya bu kontrolsüz katliam oyununa ne zamana kadar tahammül edecek?...Dünyanın her yerinde hiçbir insan ülkesinden dışarı çıkarılmasını kabul edemez ve hiç kimsenin kabul etmeyeceği bu zulmü, kimse Filistin halkından isteyemez.”

Bertrand Russel

“Hayatımız boyunca bir dizi yerinden edilmeden başka bir şey bilmedik.”

Profesör Munir Radwan

(Filistin'in işgali için) “yüzyılın en uzun işgali”

Edward Said

2

BÖLÜM

7 Ekim ve
Sonrası

2.1. Kronoloji

7 EKİM

Hamas'ın silahlı kanadı İzzeddin el-Kassam Tugayları'nın, 7 Ekim sabahı, İsrail'in "Filistinlilere ve başta Mescid-i Aksa olmak üzere kutsal değerlerine yönelik sürekli ihlallerine karşılık verme" gerekçesiyle "Aksa Tufanı" operasyonunu/saldırısını başlatması

İsrail'in savaş durumunda olduğunu ilan etmesi, "Demir Kılıç" operasyonuna ve yoğun hava saldırısına başlaması

9 EKİM

İsrail'in Gazze'ye gıda, elektrik ve yakıt akışını kesmesi

11 EKİM

Hamas'ın bir yerleşimci kadın ile çocuğunu serbest bırakması

13 EKİM

İsrail'in Gazze'nin kuzeyinde yaşayan 1 milyon insana evlerini terk ederek güneye gitmeleri için 24 saat süre vermesi ve gitmezlerse terör örgütünün suç ortağı olarak muamele göreceklərini ilan etmesi

İsrail'in saldırılarında yasaklı fosfor bombası kullandığına ilişkin kanıtlar gösterilmesi

21 EKİM

Refah Sınır Kapısı'nın ilk kez açılması suretiyle insani yardımların 7 Ekim sonrası ilk defa Gazze'ye girişinin sağlanması

23 EKİM

Kassam Tugayları'nın Mısır ve Katar'ın arabuluculuğunda 2 İsraili esiri "insani ve sağlık gerekçeleriyle" serbest bırakması

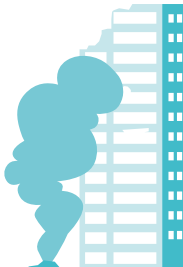
23 EKİM

ABD'nin BMGK'ye sunduğu ancak Gazze'de ateşkes çağrısında bulunmayan ülkelerin meşru müdafaa hakkına ilişkin karar tasarısının, daimi üyeler Rusya ve Çin'in vetosuyla reddedilmesi, Rusya'nın Gazze'de insani ateşkes çağrısını içeren karar tasarısını ABD ve İngiltere'nin veto etmesi. BM Genel Kurulunda acil, kalıcı ve sınırsız bir insani ateşkes çağrısı içeren karar tasarısının 121 olumlu, 14 aleyhte ve 44 çekimser oy çıkması üzerine oyların büyük çoğunluğunu alarak kabul edilmesi

(Kabul edilen karar taslağında özellikle sivilin korunması noktasında tüm tarafların uluslararası hukuk kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirmeleri gerekliliği vurgulanmıştır. Kararda ayrıca Gazze Şeridi'ne temel ihtiyaç malzemeleri ve hizmetlerin "sürekli, yeterli ve engelsiz" sağlanması, uluslararası hukuk ve ilgili Birleşmiş Milletler kararları uyarınca Filistinli sivil nüfusun korunmasını sağlayacak bir mekanizmanın acilen kurulması gerekliliği vurgulanmıştır.)

15 KASIM

İsrail güçlerinin Gazze'deki parlamento binasını patlatarak yıkması

18 KASIM

İsrail'in Şifa Hastanesindeki 500 sivil tahliye etmesi

23 KASIM

İsrail'in Şifa Hastanesi Müdürü ile bir grup sağlık çalışanını alıkoyması

24 KASIM

4 günlük "İnsani Ara" verilmesi ve "esir takası" için anlaşılması

16 EKİM

BMGK'ye Rusya tarafından sunulan, o tarihte nüfusun yüzde 70'inin yerinden edildiği Gazze'de ateşkes çağrısının daimi üyeler ABD, İngiltere, Fransa'nın karşı çıkması nedeniyle kabul edilmemesi

17 EKİM

İsrail'in 22 hastane ile birlikte tahliye emri gönderdiği El-Ehli Baptist Hastanesine düzenlediği saldırıda 470'den fazla kişinin hayatını kaybetmesi

18 EKİM

BMGK'ye Brezilya tarafından sunulan "çatışmaya ara verme" çağrısı içeren karar tasarısını 15 üyeden 12'sinin kabul etmesine rağmen daimi üye ABD'nin veto etmesi

20 EKİM

İsrail'in, sivillerin sığındığı Aziz Porphyrius Rum Ortodoks Kilisesi'ni bombalaması

28 EKİM

İsrail'in Gazze'ye kara harekâtı başlatması

30 EKİM

İsrail'in Gazze'nin kuzeyindeki Endonezya Hastanesi, Filistin Kızılayı tarafından yönetilen kentin batısındaki Kudüs Hastanesi, güneydeki Gazze Avrupa Hastanesi ve Türkiye-Filistin Dostluk Hastanelerini hedef alması ve Cibaliye Mülteci Kampı'nı vurması

1 KASIM

Mısır Sağlık Bakanlığınının, 1 Kasım'da Gazze Şeridi'nden 117'si yabancı uyruklu çok sayıda yaralının olduğu ilk grubun Refah Sınır Kapısı'ndan ülkeye giriş yaptığını duyurması

3 KASIM

İsrail'in hasta ve yaralıları ile birlikte çocukların ve kadınların sığındığı Gazze'nin en büyük sağlık tesisi olan Şifa Hastanesini vurması

30 KASIM

İnsani aranın uzatılması

"İsrail ile Hamas arasında varılan esir takası mutabakatı çerçevesinde Gazze Şeridi'nden 81 İsrailli esir, İsrail hapishanelerinden de 240 Filistinli esir serbest bırakılmıştır."

27 KASIM

İnsani aranın 2 gün daha uzatılması

1 ARALIK

İsrail ordusunun Gazze Şeridi'ne yönelik saldırılarına yeniden başladığını duyurması

6 ARALIK

BM Genel Sekreteri'nin ateşkes ilan edilmesi için Güvenlik Konseyi'ne mektup göndermesi

8 ARALIK

BMGK'de, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 97 ülkenin eş sunucusu olduğu Gazze'de acil insani ateşkes ve tüm rehinelere derhâl ve koşulsuz serbest bırakılmasını talep eden karar tasarısının ABD tarafından veto edilmesi

12 ARALIK

BM Genel Kurulu'nda "Sivillerin Korunması ve Hukuki ve İnsani Yükümlülüklerin Yerine Getirilmesi" konulu karar tasarısının 153 lehte, 10 aleyhte ve 23 çekimsiz oy ile kabul edilmesi

(Dört maddelik karar taslağında; acil insani ateşkes ile birlikte tüm tarafların, başta sivillerin korunması için uluslararası insancıl hukuk da dâhil olmak üzere uluslararası hukuk kapsamındaki yükümlülüklerine uymaları, tüm rehinelere derhâl ve koşulsuz olarak serbest bırakılması ve insani erişimin sağlanması talepleri yer almıştır.)

(ABD, İsrail, Avusturya, Çekya, Guatemala, Liberya, Mikronezya, Nauru, Papua Yeni Gine ve Paraguay kararın aleyhinde oy kullanırken, İngiltere, Almanya, Macaristan, İtalya, Arjantin, Malavi, Hollanda, Ukrayna, Güney Sudan ve Uruguay çekimsiz kalan ülkeler arasındadır.)

22 ARALIK

Gazze'deki sivil nüfusa daha fazla insani yardım sağlanmasına yönelik acil ihtiyacı vurgulayan BMGK kararı alınması ve Kıdemli İnsani Yardım ve Gazze Yeniden Yapılanma Koordinatörü atanmasının düzenlenmesi

29 ARALIK

İsrail'in, Gazze Şeridi'nde Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılmasına İlişkin Sözleşme'deki yükümlülüklerini ihlal ettiği ve soykırım suçunu işlediği iddiasıyla Güney Afrika Cumhuriyeti tarafından Uluslararası Adalet Divanı'nda dava açılması

23 OCAK

İsrail ordusunun Gazze Şeridi'nin güneyindeki en büyük yerleşim bölgesi olan Han Yunus'u kuşatması

26 OCAK

Uluslararası Adalet Divanı'nın İsrail'in Gazze Şeridi'nde yürüttüğü saldırılara ilişkin tedbir kararı alması

27 OCAK

UNRWA'nın 12 çalışanı hakkında 7 Ekim saldırılarına katıldığı iddiasıyla yürütülen soruşturma gerekçe gösterilerek ABD ve İngiltere dâhil bazı ülkelerin UNRWA'ya sağladıkları yardımı askıya alması

28 OCAK

Batı Kudüs'te 12 İsraili bakanın ve 15 milletvekilinin katılımıyla "Gazze'de Yahudi Yerleşimini Teşvik Konferansı" düzenlenmesi

7 EKİM VE SONRASI

Hamas'ın silahlı kanadı İzzettin El-Kassam Tugayları'nın, "İsrail'in Filistinlilere ve başta Mescid-i Aksa olmak üzere kutsal değerlerine yönelik sürekli ihlallerine karşılık verme" amacıyla 7 Ekim 2023 tarihinde başlattıklarını duyurdukları "Aksa Tufanı" operasyonu, İsrail'in hava savunma sistemi *Demir Kubbe* ile füze ve roket saldırılarına karşı korunan şehirlerine sabah saatlerinde yoğun roket ve havan atışı yapılması ile başlamıştır. Bu sırada Hamas güçleri, karadan duvarlar ve dikenli tellerle çevrili sınırları aşarak ve planör şeklindeki düzeneklerle havadan İsrail'e sızmaya çalışarak güvenlik güçlerine saldırılar düzenlemiştir.

Saldırılar neticesinde ele geçirilen İsrail polis ve askerleri ile birlikte bazı siviller esir alınarak Gazze'ye getirilmiştir. İsrail tarafından paylaşılan bilgilere göre 7 Ekim'deki saldırılardan bu yana 1.400 İsraili ve yabancı ölmüş, 5 bin 500 kişi yaralanmış ve 247 kişi rehin alınmıştır.

İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu, saldırılar üzerine yayımladığı video mesajda, İsrail'in savaş hâlinde olduğunu ve saldırılara sert bir şekilde cevap verileceğini ifade ederek "*Demir Kılıç*" operasyonunu başlattıklarını duyurmuştur.

İsrail'in 2007 yılından beri karadan, denizden ve havadan abluka altında tuttuğu, duvarlar, dikenli teller, termal kameralar ve hava araçları ile sınır kontrolü yaptığı, cep telefonları üzerinden insanların hareketlerini takip edebildiği bir ortamda güvenlik açığının nasıl ortaya çıktığı ve saldırıların nasıl gerçekleştirilebildiği sorusu gündeme gelmektedir. İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu sosyal medya hesapları üzerinden paylaştığı ancak daha sonra sildiği açıklamada, güvenlik zafiyeti suçunun İsrail ordusuna ve iç istihbarat teşkilatı Şin-Bet'e (Şabak) ait olduğunu, saldırılarla ilgili kendisine daha önce hiçbir uyarıda bulunulmadığını, İsrail ordusu ve Şin-Bet tarafından son ana kadar kendisine Hamas'ın yıldırıldığı ve sükkûnetin sağlandığı değerlendirildiğini ifade etmiştir.¹ Gazze sınırında görev yapan askerlerin yaptığı açıklamalar, Gazze'deki hareketliliğin aylar öncesinden fark edildiğini ve durumun üst rütbedeki askerlere iletildiğini göstermektedir.²

İsrail güvenlik güçlerinin 7 Ekim saldırılarında hangi durumda olduğu sorusundan bağımsız olarak, İsrail saldırılarının henüz dört aylık neticeleri ve 12 İsraili bakanın da katıldığı Gazze'de Yahudi Yerleşimini Teşvik Konferansı'nda paylaşılan yerleşim planları incelendiğinde, 7 Ekim saldırıları sonrası İsrail'in amacının Gazze'yi tamamen yaşanmaz hâle getirerek burada yaşayan tüm Filistinlilerin Mısır tarafına doğru Gazze'den sınır dışı edilmesini sağlamak olduğu açık bir şekilde anlaşılabilir.

¹ <https://www.trthaber.com/haber/dunya/netanyahu-hamasin-7-ekimdeki-saldirilarinda-ordu-ve-istihbarat-teskilatlarini-sucladi-807890.html>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

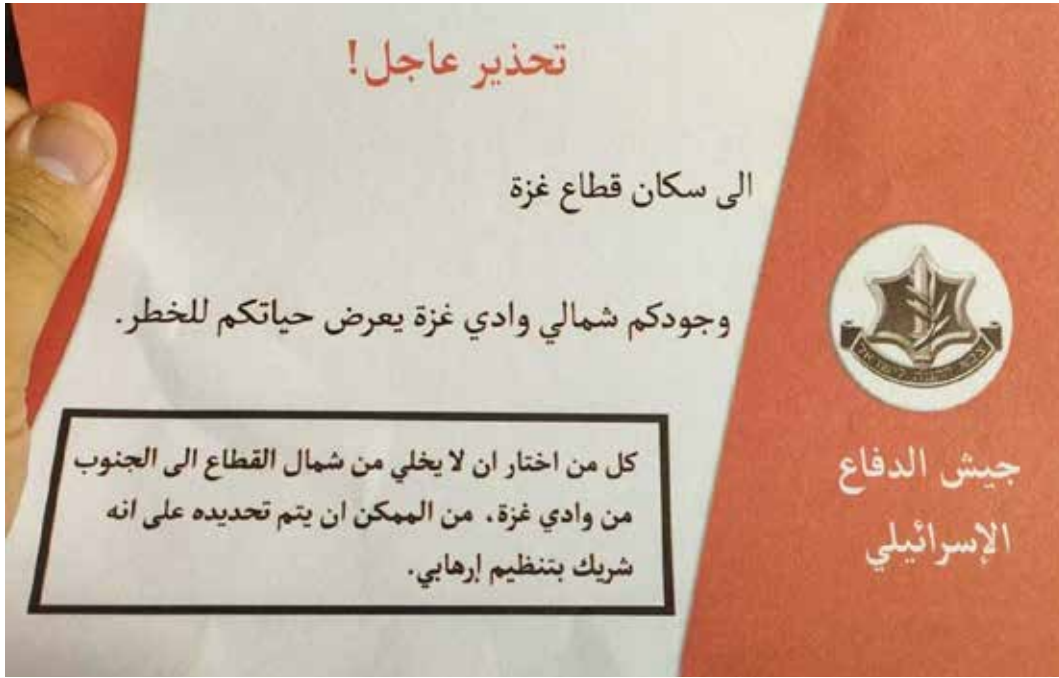
² <https://www.bbc.com/turkce/articles/cd1j1z19z6wo>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

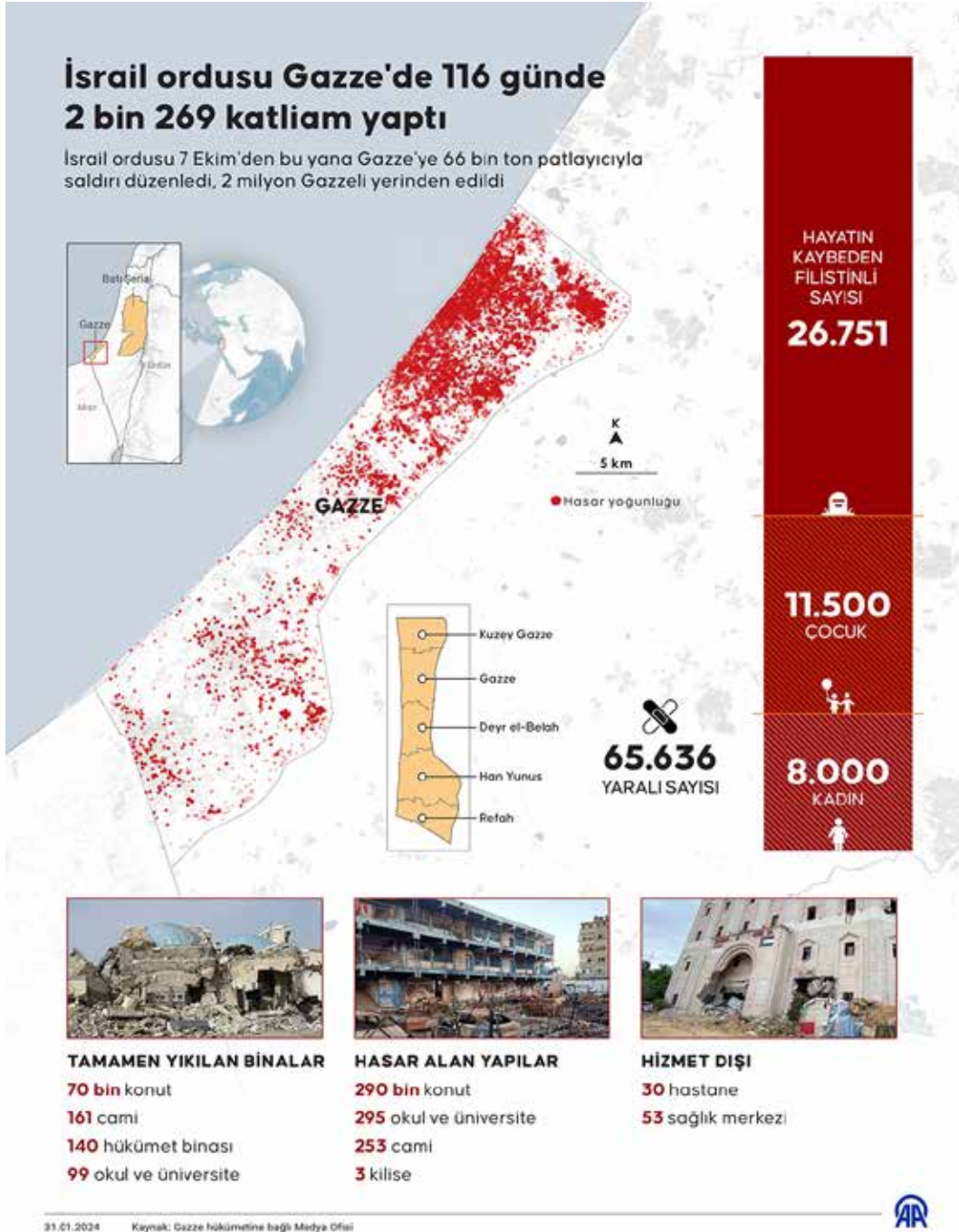
İsrail Savunma Bakanı Gallant, 9 Ekim'de yaptığı açıklamada, Gazze Şeridi'nin tam kuşatmaya alınacağını ve bölgeye elektrik, su, gıda ve yakıt girişine izin verilmeyeceğini, insansı hayvanlarla savaştıklarını ve buna göre hareket edeceklerini duyurmuştur. İsrail güçleri, saldırıların devam ettiği süre boyunca Gazze'ye insani yardımların girişini engellemiş; elektrik, gıda ve yakıt akışını kesmiştir. İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu, Gazze'ye saldırılarla "Orta Doğu'yu değiştireceklerini" söylemiş, Gallant da 10 Ekim'de yaptığı açıklamada, İsrail güçlerinin "tam taarruza" geçtiğini ifade etmiştir. Süreç boyunca İsrail, 65 bin tondan fazla bomba kullanarak karadan, denizden ve havadan Gazze'ye yönelik çok şiddetli saldırılar gerçekleştirmiştir.

İsrail Başbakanı Netanyahu, Gazze'ye yönelik saldırıların başlamasından bir hafta sonra Gazze'nin kuzeyinde yaşayan ve mevcut durumda kuşatma altında olan, hava bombardımanı altında yakıt, elektrik, su ve gıdaya erişimi bulunmayan bir milyondan fazla insana, bölgeyi tahliye etme çağrısı yapmış ve halkın Mısır sınırına doğru gitmeleri istenmiştir.

Gazze Şeridi'nin kuzeyinden Vadi Gazze'nin güneyine kadar olan bölgeyi terk etmemeyi tercih eden herkesin bir terör örgütünün suç ortağı olduğuna karar verilebileceği ifadelerini içeren "tahliye emri"

21 Ekim 2023 tarihinde İsrail ordusu Gazze'nin kuzeyine, bölge sakinlerinin 24 saat içerisinde derhâl "tahliye edilmesini" emreden broşürler bırakmıştır. Broşürlerde, "Gazze Şeridi'nin kuzeyinden Vadi Gazze'nin güneyine kadar olan bölgeyi terk etmemeyi tercih eden herkesin bir terör örgütünün suç ortağı olduğuna karar verilebileceği" ifade edilmiştir. İsrail, Gazze'nin kuzeyinde başlattığı tahliye emirleri ile halkın göçe zorlanması ve akabinde sivil yerleşim yerlerinin bombalanması şeklindeki harekât biçimini zamanla Gazze'nin geneline yaymıştır. Tahliye emirleri ve sivil yerleşimlere yönelik ayırım gözetmeyen saldırılar, Gazze'de yaşayan Filistin halkının yüzde 85'inin yerinden edilmesine ve halkın Mısır sınırında bulunan Refah kentine yığılmasına sebep olmuştur. Refah kenti de İsrail saldırılarına maruz kaldığı için Gazze'de yaşayan Filistinliler için güvenli barınma imkânı sağlamamaktadır.

İsrail'in yoğun bombardımanı nedeniyle evleri yıkılan ve yaşadığı yerleri terk etmek durumunda kalan Filistinlilerin bir kısmı mülteciler kamplarına, okullara, hastanelere, cami ve kiliselere sığınmıştır. İsrail,

uluslararası insancıl hukuk düzenlemeleri kapsamında savaş durumunda dahi korunması gereken bu yerleri de hedef almış, eylemlerine tepki gösterenleri ise terörizmi desteklemekle suçlamıştır.

İsrail'in El-Ehli Baptist Hastanesine düzenlediği hava saldırısında 470'den fazla kişi hayatını kaybetti.

<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israilin-gazzedeki-el-ehli-baptist-hastanesini-bombalamasi-sonucu-500-kisi-oldu/3023408>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

İsrail'in çok sayıda yaralı ve hastanın tedaviye ihtiyaç duyduğu, ağırlığını kadın ve çocukların oluşturduğu binlerce sivilin de sığındığı hastane, mülteci kampı, okul, ibadethane gibi yerleri yoğun bir şekilde hedef alması, yakın yüzyılın tüm savaşları içerisinde kıyaslanamayacak kadar çok sayıda sivilin oldukça ağır bir şekilde hayatını kaybetmesine ve yaralanmasına yol açmıştır. İsrail'in bir gün önce 22 hastane ile birlikte tahliye emri gönderdiği El-Ehli Baptist Hastanesine düzenlediği hava saldırısında 470'den fazla kişinin hayatını kaybetmesi tüm dünyada derin infial uyandırmıştır. Doktorların, saldırıda vefat edenlerin naaşları ve yaralılar arasında yaptıkları basın açıklamasının görüntüsü ise tarihî bir utanç vesikası olarak zihinlere kazınmıştır. Türk Dışişleri Bakanlığının kullandığı ifadelerle İsrail, ortaçağ karanlığından çıkıp 21. yüzyılda hortlayan³ bir mezalim ve katliam siyasetini Gazze'de masum siviller üzerinde uygulamıştır. Cansız bedeni tanınmayacak şekilde zarar gören, yaralanmanın şiddetiyle kollarını ve bacaklarını kaybeden, saldırıların etkisiyle korkunç yaralar almış çoğunluğu kadın ve çocuklardan oluşan masum sivillerin durumu, yaşanan felakete ilişkin farklı bir ifade kullanılmasını zorlaştırmaktadır.

³ https://www.mfa.gov.tr/no_-291_-avrupa-birligi-komisyonu-2023-yili-turkiye-raporu-hk.tr.mfa, Erişim Tarihi: 30/01/2024

İsrail yönetimi, uluslararası kamuoyunun desteğinin devam etmesi için saldırılarda Hamas'ı hedef aldığı iddia etse de, ölümüne sebep olduğu 25 binden fazla kişinin yüzde 70'inden fazlası kadın ve çocuktur. İsrail saldırılarında 70 binden fazla konut yıkılmış; 2,2 milyon nüfusa sahip Gazze halkının 1,9 milyonu eşyalarını yanına alamadan evlerini terk etmek zorunda kalmıştır.

7 Ekim'den sonra İsrail saldırılarının ana hedefi olmayan Batı Şeria'da da sivil ölümleri, yerleşimci saldırıları ve gözaltı uygulamalarında önemli artışlar olmuştur. BM tarafından 2005 yılından itibaren tutulan verilere göre 2022 yılı, aralarında 48 çocuğun da bulunduğu 220'den fazla Filistinlinin öldürülmesi ve 9 binden fazla Filistinlinin de yaralanması nedeniyle *en kanlı yıl* olarak görülmekteydi. 2023 yılının son üç ayı içerisindeki İsrail saldırıları, Batı Şeria'da en kanlı yıl olarak kabul edilen 2022 yılından çok daha fazla sivilin ölümüne ve yaralanmasına sebep olmuştur. 7 Ekim'den sonra Batı Şeria'da 90'dan fazlası çocuk olmak üzere 370'den fazla kişi İsrail saldırılarında öldürülmüş, 650'den fazlası çocuk olmak üzere 4 bin 300'den fazla kişi yaralanmıştır.

İsrail güçlerinin, sivillerin yaşadığı yerleşimlere tonlarca bomba kullanarak gerçekleştirdiği ayırım gözetmeyen saldırılar ve masum sivil ölümleri nedeniyle bugün Gazze'de yaşanan insani felaket, BM temsilcilerinin kullandığı ifadelerle *yeryüzündeki cehennem* olarak tanımlanmaktadır.⁴ Her 10 dakikada bir çocuğun öldürüldüğü **Gazze, çocuk olmak için dünyanın en tehlikeli yeridir.**⁵ Güvenli olduğu düşünülen yerlerin bile bombalandığı Gazze'de güvenli hiçbir yer bulunmamaktadır.

Aşağıda, öncelikle Filistin ve İsrail resmî makamlarının yaşanan gelişmeler hakkında yapmış oldukları resmî açıklamalara yer verilmiş, akabinde İsrail'in saldırıları neticesinde Gazze, Kudüs ve Batı Şeria'da ortaya çıkan duruma ilişkin bilgiler paylaşılmıştır.

2.2. Filistin Resmî Açıklamaları

Filistin Devleti tarafından 7 Ekim tarihinde yapılan ilk açıklamada; Filistin halkının kendi kaderini tayin hakkını kullanmasına ve kendi devletini kurmasına imkân vermemenin doğuracağı sonuçlara karşı defalarca uyarıda bulduklarını, yerleşimcilerin ve işgal güçlerinin devam eden terörünün yanı sıra Mescid-i Aksa ile Hıristiyan ve İslami kutsal mekânlara yönelik baskınlar da dâhil olmak üzere günlük provokasyon ve saldırıların sonuçlarına karşı da uyarı yaptıklarını, bölgede güvenlik, istikrar ve barışın, 1967 sınırları temelinde başkenti Doğu Kudüs olan Filistin Devleti topraklarındaki İsrail işgalinin sona erdirilmesi ve halkın bağımsızlık ve egemenlik hakkının tanınmasıyla sağlanabileceği, İsrail'in imzalanan anlaşmaları reddetmesi ve uluslararası meşruiyet kararlarına uymamasının barış sürecinin yok olmasına yol açtığı, bu durumun ardında, 75 yıllık acı ve yerinden edilmenin ardından Filistin davasına bir çözüm bulunamamasının yanı sıra, çifte standart politikasının sürdürülmesi, İsrail işgal güçlerinin

⁴ <https://www.unrwa.org/newsroom/official-statements/statement-commissioner-general-philippe-lazarini-occasion-french>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁵ <https://www.unicef.org/press-releases/statement-unicef-regional-director-middle-east-and-north-africa-adele-khodr>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

Filistin halkına yönelik suç teşkil eden ve ırkçı uygulamalarına uluslararası toplumun sessiz kalması ve Filistin halkının maruz kaldığı adaletsizlik ve baskının devam etmesinin olduğu ifade edilmiştir.⁶

14 Ekim 2023 tarihinde yapılan açıklamada, İsrail'in işgal altındaki Gazze Şeridi'nde halkı yerinden etmeye yönelik eylemleri reddedilerek en güçlü şekilde kınanmış, Filistin halkına uluslararası toplumun gözü önünde yaşatılanlar ikinci bir *Nekbe* olarak nitelendirilmiştir. Açıklamada, İsrail'in katliamlarını, kıyımlarını ve saldırılarını durdurmak için uluslararası toplumun derhâl ve acilen müdahale etmesi çağrısında bulunulmuştur.⁷

İsrail'in Baptist Hastanesine (Ahli Arabi Hastanesi) yönelik saldırısı ile ilgili yapılan 17 Ekim 2023 tarihli açıklamada, hastaneye sığınan yüzlerce Filistinli sivile karşı işlenen soğukkanlı katliamın, Filistin halkına karşı işlenen dehşete tanık olan ve bunu durdurmak için harekete geçmeyen insanlığın vicdanında sonsuza kadar bir leke olarak kalacağı belirtilmiştir. Binlerce insan acımasızca katledilirken ve milyonlarca insan açlığa ve zorla nakle maruz bırakılırken, uluslararası hukukun her kuralı ihlal edilmektedir. İsrail işgal güçleri, sonu gelmeyecek bir şekilde Gazze Şeridi'ni ve sivil bölgeleri havadan, karadan ve denizden hedef alan binlerce füze ve bombayla vurmaya ve kitlesel cinayetler işlemekle tehdit etmeye devam etmektedir.⁸

Filistin Devleti, Gazze Şeridi'ndeki Filistin halkının İsrail'in saldırı ve katliamlarından korunması çağrısında bulunan ve acil insani ateşkes ve engelsiz insani yardım çağrısının yanı sıra Filistin nüfusunun zorla yerinden edilmesine yönelik her türlü girişimin kesin bir dille reddedilmesini öngören BM Genel Kurul kararı üzerine yapılan 27 Ekim 2023 tarihli açıklamada ilgili kararı memnuniyetle karşıladığını ifade etmiştir. Açıklamaya göre İsrail'in Filistin halkına yönelik saldırıları, iletişimin tamamen kesilmesi de dâhil olmak üzere vahşetin yeni bir zirvesine ulaşmıştır. İsrail'in akıl almaz saldırganlığı ile uluslararası insancıl hukuku ve Filistinli sivillerin yaşamlarını açıkça hiçe saymasını reddeden sağlam bir uluslararası duruşa duyulan ihtiyaca dikkat çekilmiş; tüm devletlerin bu karara uyması, uyulmaması hâlinde hesap verebilirliğin sağlanması talep edilmiştir.⁹

Dünya Çocuk Günü münasebetiyle, Filistin Devleti tarafından 20 Kasım 2023 tarihinde yapılan açıklamada ise aşağıdaki ifadelere yer verilmiştir:¹⁰ *"Dünya Çocuk Günü, Filistinli çocukların yaşamlarının, haklarının, evlerinin, okullarının ve hayallerinin yasadışı İsrail işgal rejimi tarafından kasıtlı ve sistematik olarak yok edildiği bir zamanda kutlanmaktadır. Filistinli çocuklar devam eden keyfi, ayırım gözetmeyen ve aşırı güç kullanımıyla karşı karşıya kalmakta, bu da yaygın acı ve uzun süreli travma gibi trajik bir duruma yol açmaktadır.*

Geçtiğimiz altı hafta içinde İsrail'in Gazze'ye yönelik ölümcül saldırısı 5500'den fazla çocuğun ölümüne neden olurken, binlercesinin de enkaz altında kaldığı ve öldüğü tahmin ediliyor. Binlercesi de yaralandı. Bu

⁶ <http://www.mofa.pna.ps/en-us/mediaoffice/politicalstatement/pr71012023>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁷ <http://www.mofa.pna.ps/en-us/mediaoffice/politicalstatement/statement-21>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁸ <http://www.mofa.pna.ps/en-us/mediaoffice/politicalstatement/pr171020234>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁹ <http://www.mofa.pna.ps/en-us/mediaoffice/politicalstatement/pr271020238>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁰ <http://www.mofa.pna.ps/en-us/mediaoffice/politicalstatement/ps201120234>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

katliamdan sağ kurtulan Filistinli çocuklar, işgalci güç İsrail tarafından kendilerine dayatılan insanlık dışı yerinden edilme, açlık, susuzluk ve temel yaşam unsurlarından yoksunluk koşullarına katlanmak zorunda bırakılmaktadır.

Bu acımasız gerçeklik, işgalci ordu ve yerleşimci milislerin 2023'ün başından bu yana onlarca aileyi yerinden ettiği ve 53'ü son 44 gün içinde olmak üzere 96 çocuğu öldürdüğü işgal altındaki Batı Şeria'daki Filistinli çocukları da kapsamaktadır. Bu arada, 200 Filistinli çocuk İsrail gözetli merkezlerinde en temel haklarından mahrum bir şekilde tutulmaktadır.

Çocuklara yönelik yapısal ve sistematik şiddet, yasadışı işgal rejiminin yerleşik sürekli sömürgeleştirme, mülksüzleştirme ve apartheid gündeminin simgesidir. Filistinli çocuklara ve onların onurlu, güvenli ve özgür yaşam beklentilerine yönelik bu zulüm kampanyası, Filistin'in geleceğine yönelik kasıtlı bir saldırdır.

Filistin Devleti, çocuklara karşı işlenen savaş suçlarının hesabının sorulması da dâhil olmak üzere, Filistinli çocukların onurunu, haklarını ve yaşamlarını korumak ve savunmak için kararlı adımlar atmaya devam edecektir.

Bu bağlamda, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne, İsrail işgal güçlerini ve yerleşimci milisleri, Birleşmiş Milletler'in silahlı çatışma durumlarında çocukları etkileyen ağır ihlaller işleyen taraflar listesine nihayet dâhil etmesi çağrısında bulunuyoruz. Ayrıca Filistin Devleti, başta Cenevre Sözleşmelerinin Yüksek Akit Tarafları olmak üzere tüm devletleri, Filistinli çocuklara yönelik devam eden askerî saldırılara son vermek üzere, İsraili hükûmet yetkilileri, askerî komutanlar ve güçlerin yanı sıra yerleşimcileri Filistinli çocuklara yönelik ağır ihlalleri ve iğrenç suçları nedeniyle sorumlu tutmak da dâhil olmak üzere etkili adımlar atmaya çağırılmaktadır."

Filistin Devleti, Güney Afrika Cumhuriyeti, Bangladeş Halk Cumhuriyeti, Bolivya Çokuluslu Devleti, Komorlar Birliği ve Cibuti Cumhuriyeti'nin Filistin Devleti'nde yaşanan savaş suçları ile ilgili olarak Uluslararası Ceza Mahkemesine yaptığı başvuruyu¹¹ ve Güney Afrika Cumhuriyeti'nin, Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılmasına İlişkin Sözleşme'nin ihlal edildiği iddiasıyla Uluslararası Adalet Divanı'nda dava açmış olmasını memnuniyetle karşılamıştır. Yapılan açıklamada, İsrail'in politika ve eylemlerinin sömürgeci işgali ve apartheid rejimi altındaki Filistin halkını yok etme niyetini taşıdığı ve soykırım niteliğinde olduğu ifade edilmiştir.¹²

¹¹ <http://www.mofa.pna.ps/en-us/mediaoffice/politicalstatement/pr17112023>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹² <http://www.mofa.pna.ps/en-us/mediaoffice/politicalstatement/statement-28>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

2.3. İsrail Resmî Açıklamaları

*Bu hain şehirde **her yeri enkaz hâline getireceğiz.**
Gazzelilere şunu söylüyorum: Artık gidin,
çünkü her yere güçlü bir şekilde operasyon yapacağız.*¹³

*Binyamin Netanyahu
İsrail Başbakanı*

*Gazze'ye tam kapsamlı abluka uyguluyoruz.
Elektrik, gıda, su, yakıt olmayacak. Her şey kapalı olacak.
İnsansı hayvanlarla savaşıyoruz ve buna göre hareket ediyoruz.*¹⁴

*Yoav Gallant
İsrail Savunma Bakanı*

İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu, 7 Ekim 2023 tarihinde Hamas saldırılarının başlamasının ardından yaptığı ilk açıklamada, savaş hâlinde olduklarını ve düşmana **benzeri görülmemiş bir bedel ödeteceklerini** ifade etmiştir.¹⁵

İsrail Dışişleri Bakanlığının resmî internet sitesi üzerinden yapılan açıklamalara göre terör örgütü olarak tanımladıkları Hamas; kana susamış, kontrol edilemeyen, her türlü ahlaki kısıtlamadan yoksun, nefretle hareket eden ve İsrail vatandaşlarına her şekilde zarar verme ve İsrail Devleti'nin yıkılmasını sağlama arzusuyla hareket eden bir gruptur.

İsrail resmî makamları, 7 Ekim tarihinde başlayan saldırılar nedeniyle kendilerini terör örgütleriyle savaş hâlinde gördüklerini beyan etmiştir. Resmî açıklamalarına göre Hamas, Gazze Şeridi'nin yöneticisidir ve oradaki yaşamın her yönünü kontrol etmektedir. Bu saldırının arkasında o vardır ve bu olayların sonuçlarından sorumlu tutulacaktır. İsrail'in atması gereken eylemlerin tüm sorumluluğu Hamas'a aittir. İsrail, vatandaşlarını ve topraklarını korumak için gereken her şeyi yapacaktır.¹⁶

İsrail Başbakanı Netanyahu, 7 Ekim tarihinde yaptığı ilk açıklamada hain şehir olarak nitelendirdiği Gazze'de yürütülecek operasyonlarla her yerin enkaz hâline getirileceği ve Gazzelilerin artık gitmesi gerektiğini söylemiştir. İsrail Savunma Bakanı Gallant, 9 Ekim tarihinde Gazze'ye tam kapsamlı abluka uygulayacaklarını, her şeyin kapalı olacağını, elektrik, gıda, su ve yakıt olmayacağını, insansı hayvanlarla savaştıklarını ve buna göre hareket edeceklerini ilan etmiştir. 10 Ekim tarihinde İsrail askerlerine yaptığı konuşmada; orduda tüm kuralların kaldırıldığı, savaşan askerlerin hiçbir şeyden sorumlu olma-

¹³ <https://www.gov.il/en/departments/news/statement-by-pm-netanyahu-7-oct-2023>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁴ <https://www.aa.com.tr/tr/ayrimcilikhatti/ayrimcilik/new-york-merkezli-orgut-israilli-bakanin-sozlerini-savas-sucuna-cagri-olarak-niteledi/1817315>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁵ <https://www.gov.il/en/departments/news/statement-by-prime-minister-benjamin-netanyahu-7-oct-2023>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁶ <https://www.gov.il/en/departments/news/swords-of-iron-war-in-the-south-7-oct-2023>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

yacakları, insan hayvanlarla savaştıkları, Gazze'nin eskisi gibi olmayacağı ve her şeyi ortadan kaldıracakları ifadelerine yer vermiştir. İsrail Cumhurbaşkanı Herzog 12 Ekim tarihli açıklamasında; yaşananlardan bütün bir ulusun sorumlu olduğunu, sivillerin müdahil olmadığı söyleminin doğru olmadığını belirtmiştir. İsrail Enerji ve Altyapı Bakanı Katz 13 Ekim tarihinde sosyal medya hesabı üzerinden yaptığı paylaşımda, Gazze'deki tüm sivil nüfusa derhâl bölgeyi terk etmeleri emredildiğini, dünyayı terk edene kadar bir damla su ya da tek bir pil bile alamayacaklarını ifade etmiştir. İsrail Tarım Bakanı Ditcher 12 Kasım tarihli açıklamasında, Gazze Şeridi'ndeki sivil nüfusun sürgüne zorlanmasını "2023 Gazze Nekbesi" olarak tarif etmiştir. İsrail Miras Bakanı Eliyahu, bir televizyon programında Gazze'de yaşayan Filistinlilere ne olacağı yönündeki soruya, "İrlanda'ya da çöllere de gidebilirler. Gazze'deki 'canavarlar' kendileri çözüm bulmalı." cevabını vermiştir.

11 Ekim tarihinde İsrail'de, savaş durumu ile ilgili kararları almak üzere ulusal bir acil durum hükümeti kurulmuştur. Netanyahu'ya göre şayet Hamas istediğini yapabilseydi, Nazilerin Yahudilere yaptığıнын aynısını İsrail'e yapacaktı.¹⁷

Gazze'ye yönelik hava bombardımanının başlamasıyla birlikte eş zamanlı olarak ABD'den İsrail'e yüklü miktarda silah sevkiyatı da başlamıştır. İsrail'e, Gazze Şeridi'ne yönelik saldırıların sürdüğü 2 aylık süre içerisinde Amerika'dan 200 kargo uçağıyla 10 bin tondan fazla askerî teçhizat gönderilmiştir.¹⁸ İsrail'in *Yediot Ahronot* gazetesinin haberine göre ABD, İsrail'e şu ana kadar içinde top mermisi, zırhlı araçlar ve askerler için temel savaş ekipmanları yer alan 230 uçak ve 20 gemi dolusu silah göndermiştir.¹⁹

ABD Başkanı Biden'ın temel insani yardım talebi doğrultusunda, İsrail Savaş Kabinesi 18 Ekim tarihinde aşağıdaki kararları almıştır:

1. İsrail, esirleri iade edilmediği sürece kendi topraklarından Gazze Şeridi'ne hiçbir insani yardım yapılmasına izin vermeyecektir.
2. İsrail, Kızıl Haç'ın esirlerini ziyaret etmesini talep etmekte ve bu talep için geniş uluslararası desteği harekete geçirmeye çalışmaktadır.
3. Başkan Biden'ın talebi doğrultusunda İsrail, Gazze Şeridi'nin güneyinde bulunan veya oraya tahliye edilen sivil nüfusa yalnızca gıda, su ve ilaç şeklinde Mısır'dan gelecek insani yardımları engellemeyecektir. Yardımların Hamas'a ulaşmasına engel olunacaktır.²⁰

7 Ekim'den itibaren sürdürdüğü yoğun hava bombardımanının akabinde İsrail, 28 Ekim 2023 tarihî itibarıyla savaşın ikinci aşaması olarak açıkladıkları kara harekâtını başlattığını duyurmuştur. Kara harekâtı ile Hamas'ın askerî ve yönetsel yeteneklerinin yok edilmesi ve esirlerin evlerine geri getirilmesinin amaç-

¹⁷ <https://www.gov.il/en/departments/news/pm-netanyahu-meets-with-president-of-the-ec-ursula-von-der-leyen-13-oct-2023>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁸ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israil-gazzedeki-savasin-basindan-bu-yana-abdden-200-ucak-askeri-yardim-aldik/3074938>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁹ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israil-basinina-gore-abd-israile-230-ucak-ve-20-gemi-dolusu-silah-gonderdi/3092199>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²⁰ <https://www.gov.il/en/departments/news/statement-from-the-prime-minister-s-office-18-oct-2023>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

landığı açıklanmıştır. Netanyahu aynı tarihli bu açıklamasında **Tevrat'tan "Amalek'in sana ne yaptığını hatırla (Tesniye 25:17)" şeklindeki bölümünü okumuş ve "Hatırlıyoruz ve savaşıyoruz." demiştir.**²¹

Netanyahu ayrıca, Başkan Biden liderliğinde ABD ve Avrupa'dan liderlerin yanı sıra Fransa Cumhurbaşkanı, İngiltere Başbakanı, İtalya Başbakanı, Almanya Şansölyesi'nin dâhil olduğu ve aralarında Hollanda, Yunanistan, Kıbrıs ve diğer ülkelerin liderlerinin de bulunduğu geniş bir uluslararası destek sağlamayı başardıklarını ifade etmiştir.²²

İsrail, Dışişleri Bakanlığının resmî internet sitesi üzerinden kendi yaklaşımlarına uygun politika ve söylemlerde bulunmayan çok sayıda uluslararası kuruluş ve devlete meşru müdafaa savaşındayken kendilerine destek olmadıkları gerekçesiyle ayrıca tepki göstermiştir.²³

İsrail Dışişleri ve Sağlık Bakanları 14 Kasım tarihinde DSÖ Genel Direktörü ile görüşerek DSÖ'nün Hamas'ın Gazze Şeridi'ndeki hastaneleri terörist faaliyetler için kullandığını açıkça ortaya çıkarmasını talep etmişlerdir. Dışişleri Bakanına göre hastanelerin Hamas tarafından terörist faaliyetleri için sığınak olarak kullanılması, Dünya Sağlık Örgütü ve BM kuruluşlarının başarısızlığıdır.²⁴

İsrail hükûmeti 21 Kasım tarihinde kadın ve çocuklardan oluşan en az 50 rehinenin dört gün içerisinde serbest bırakılmasını ve bu süre zarfında çatışmalara ara verilmesini öngören, her on rehinenin serbest bırakılmasına karşılık ek bir günlük ara verilmesini öngören karar tasarısını onaylamıştır.²⁵

Aralık ayı başında İsrail'in 7 Ekim saldırıları sonrası Gazze'ye yönelik başlattığı operasyon ve saldırıların ikinci ayına yaklaştığında vefat sayısı, 7 bini çocuk ve 4 bini kadın olmak üzere 15 bini geçmiş, 40 binin üzerinde kişi ise yaralanmıştı. 7 binin üzerinde kayıp vardı. İsrail'in saldırılarında çocuk ve kadın ağırlıklı olmak üzere giderek artan vefat sayısı, hayatını kaybetmiş ve ağır bir şekilde yaralanmış sivilere ait görüntülerin dünya kamuoyunda oluşturduğu derin infial ile sivil yerleşimler, okullar, camiler ve kiliseler ile hastanelerin hedef alınması, İsrail'e başta verilen desteğin giderek azalmasına, Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yargı yetkisi kapsamında soykırım, insanlığa karşı suç ve savaş suçu olduğu değerlendirilen eylemlerin soruşturulması ve acil ateşkes çağrılarına yol açmıştır. 26 Ekim'de BM Genel Kurulu'nda görüşülen acil, kalıcı ve sınırsız bir insani ateşkes çağrısı içeren karar tasarısı 121 olumlu, 14 aleyhte ve 44 çekimser oy çıkması üzerine oyların büyük çoğunluğunu alarak kabul edilmiştir. 8 Aralık tarihinde yapılan BM Güvenlik Konseyi'nde taraflar arasında insani ateşkes ilan edilmesine yönelik karar tasarısına karşı çıkan sadece ABD kalmıştır. Benzer nitelikteki acil ateşkes ilan edilmesi talebini

²¹ **Amalek vurgusu yapılan farklı bir bölümde ise şu ifadeler yer almaktadır: "Şimdi gidin ve Amalek'i vurun. Sahip oldukları her şeyi tamamen yok edin ve onları başımsız bırakın; Hem erkeği hem de kadını, bebekleri ve emzirenleri, öküzleri ve koyunları, develeri ve eşekleri öldürün". (Tanah, 1. Samuel 15:3)**

²² <https://www.gov.il/en/departments/news/statement-by-pm-netanyahu-28-oct-2023>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²³ <https://www.gov.il/en/departments/news/israel-to-summon-spanish-ambassador-for-reprimand-30-nov-2023>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²⁴ <https://www.gov.il/en/departments/news/fm-cohen-met-with-the-secretary-general-of-the-world-health-organization>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²⁵ <https://www.gov.il/en/departments/news/release-of-hostages-statement-by-the-government-of-israel-21-nov-2023>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

içeren ve 12 Aralık tarihinde görüşülen karar tasarısı ise BM Genel Kurulu'nda 10 hayır oyuna karşı 153 evet oyu ile kabul edilmiştir.

3 Aralık tarihinde İsrail Dışişleri Bakanlığının resmî internet sitesinde, yürütülen saldırılarla ilgili "Hamas-İsrail Çatışması 2023: Temel Hukuki Yönler" başlığını taşıyan kapsamlı bir değerlendirme yayımlanmıştır. Burada yapılan değerlendirmelere göre;²⁶

- Hamas ve İslami Cihad İsrail'e saldırma ve rehlin alma eylemlerine devam ederek savaş suçları ve insanlığa karşı suçlar işlemektedir. Bu eylemlerin arasında 1.400'den fazla İsraili ve yabancı vatandaşın öldürülmesi, 5.500'den fazla kişinin yaralanması, yaygın işkence ve sakatlama eylemleri, diri diri yakma, kafa kesme, tecavüz ve cinsel şiddet, cesetlerin parçalanması, en az 247 rehinenin (bebekler, çocuklar dâhil) kaçırılması, binlerce roketin ayırım gözetmeksizin ateşlenmesi, Filistinli sivillerin canlı kalkan olarak kullanılması bulunmaktadır. Değerlendirmede eylemlerin soykırım suçuna karşılık gelebileceği de ifade edilmiştir.
- 7 Ekim'de başlatılan saldırının kapsamı, 11 Eylül saldırılarıyla eşdeğerdir. İsrail'in kendini savunma hakkı ve yükümlülüğü bulunmaktadır. **İsrail, rehinenin serbest bırakılmasını sağlamak ve karşı karşıya olduğu tehdidi etkisiz hâle getirmek için tüm meşru önlemleri alarak vatandaşlarını ve topraklarını savunma hakkına sahiptir.**
- Hamas'ın hayal bile edilemeyecek eylemlerine, insan hayatını (İsraili veya Filistinli) ve hukuku küçümsemesine rağmen İsrail, üst düzey siyasi ve askerî liderliğinin defalarca teyit ettiği gibi, askerî operasyonlarını uluslararası hukuka uygun olarak yürütmeye kararlıdır. İsrail'in suiistimal iddialarına yönelik güçlü ve bağımsız soruşturma mekanizmaları bulunmaktadır. **İsrail Başsavcılığı, kabine ve Hükûmete sürekli olarak uluslararası hukuk konusunda tavsiyelerde bulunur ve İsrail Yüksek Mahkemesi, çatışmalar da dâhil olmak üzere adli gözetim uygulama yetkisine sahiptir.**
- Savaş, hukuka bağlılığı askerî operasyonlarının temelini oluşturan bir devlet ile açıkça hukuka meydan okuyan bir terörist grup arasındadır. Taraflar arasında denklik öngörülmesi kabul edilemez.
- Sağlıklı bir hukuki değerlendirme için sadece hukukun değil, olguların da doğru ve güvenilir bir şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir. Al-Ahli Hastanesi saldırısında olduğu gibi yanlış ve yalan haberler söz konusu olabilmektedir.
- İsrail, Gazze'deki sivil halka karşı değil, Hamas'a ve diğer terörist gruplara karşı faaliyet göstermektedir. Saldırılarını yalnızca askerî hedeflere yöneltmekte ve hiçbir şekilde "toplu cezalandırma"ya girişmemektedir. Hamas'ın askerî faaliyetlerini ve varlıklarını nüfuslu alanlara (konut ve ticari binalar, ibadet yerleri ve hastaneler dâhil) sistematik olarak yerleştirme yönündeki hukuka aykırı stratejisi göz önüne alındığında, görünüşte sivil nesnelere çoğu meşru hedefler hâline gelebilir. Sonuç olarak, sadece "sivil" ya da "sivil nesnelere" hedef alınmasından, saldırının hukuka aykırı olduğu sonucuna varılamaz.

²⁶ <https://www.gov.il/en/departments/news/hamas-israel-conflict2023-key-legal-aspects>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

- Hukuki açıdan bakıldığında, sivil kayıplar veya sivil nesnelere verilen zararlar, her ne kadar trajik olsa da, hem beklenen sivil zararın hem de saldırı sırasında beklenen askerî avantajın bilinçli bir değerlendirmesi yapılmadan, kendi başlarına orantılılık konusunda bir sonuca varılmasına izin vermez.
- IDF, önceden uyarı yapılması, silah ve mühimmat seçimi de dâhil olmak üzere operasyonel koşullar altında pratik olarak mümkün olan yerlerde çeşitli ihtiyati tedbirler almaktadır. Sivillerin zararını azaltmak amacıyla IDF, sivillere defalarca, daha yoğun düşmanlıkların beklendiği kuzey Gazze'yi, yardımın da daha kolay olduğu güneye doğru geçici olarak tahliye etmeleri yönünde çağrıda bulundu. Hamas, sivil kayıplarından vicdansızca yararlanmak ve IDF'nin operasyonel faaliyetlerini engellemek amacıyla sivillerin düşmanlık alanlarından ayrılmalarını zorla engellemeye çalışmıştır.
- İsrail, sivillere zarar verilmesini istememektedir. İsrail, Hamas'ın vahşeti ve bu düşmanlıkları kıskırtması sonucunda acı çekenlerin insani ihtiyaçlarını karşılamaya kararlıdır. Görevlendirilmiş bir İsrail birimi (COGAT), Gazze'deki insani durumu ve sivil nüfusun ihtiyaçlarını yakından izliyor ve insani faaliyetleri ilgili uluslararası aktörler ve kuruluşlarla koordine ediyor. İsrail, Mısır'dan Gazze'ye sevkiyat ve ek yardım girişini kolaylaştırıyor ve bu yardımları önemli ölçüde artırmak için çalışıyor.
- İnsani durumla ilgili gerçek kaygı, Hamas'ın sivil nüfustan mahrum bıraktığı rezervlerin serbest bırakılması yönündeki açık talebi de içermeli ve insani yardımın amaçlanan sivil varış noktasına ulaşması ve teröristleri ayakta tutmaması için etkili mekanizmaların mevcut olmasını sağlamalıdır.
- İsrail, Filistinli sivillerin insani yardıma erişimini sağlama ve genişletme konusundaki kararlılığını sürdürmektedir. Ancak uluslararası hukuk insani yardımın, Hamas'ın İsrail'e ve vatandaşlarına saldırma yeteneklerini sürdürmek amacıyla başka yöne yönlendirilmesine veya istismar edilmesine olanak verecek şekilde kullanılmasını gerektirmektedir.

İsrail'in Gazze'ye yönelik yoğun saldırıları nedeniyle uluslararası kamuoyunda sürekli bir şekilde sivil kayıplar, insani ateşkes, insani yardım, abluka uygulamaları ve halkın toplu olarak cezalandırılması konularında uluslararası insancıl hukuk ve insan hakları ihlalleri gündeme getirilmektedir. İsrail Dışişleri Bakanlığının resmî internet sitesinde bu konularla ilgili sıkça sorulan sorular sekmesi oluşturulmuş ve savaşın tüm sorumluluğunun Hamas'a ait olduğu, çatışmalarda sivil halkın değil Hamas unsurlarının hedef alındığı, orantılı hareket ettikleri, sivil kayıpları azaltmak ve insani yardım sağlamak için ellerinden gelen her şeyi yaptıkları, uluslararası hukuk kurallarına bağlı oldukları, Hamas'ın yeni cinayetler işlemesine zaman kazandıracak olması nedeniyle ateşkese karşı oldukları şeklinde açıklamalarda bulunulmuştur.²⁷

İsrail'in Gazze Şeridi'ne yönelik saldırıları 100. gününe girerken, Başbakan Netanyahu yaptığı açıklamada Gazze'deki insani felaket ve yıkımın büyüklüğüne rağmen Gazze'ye yönelik saldırılarının aylar süreceğini ifade etmiştir.²⁸

²⁷ <https://www.gov.il/en/Departments/General/swords-of-iron-faq-6-dec-2023>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²⁸ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israil-basbakani-netanyahu-gazze-ye-yonelik-saldirilarinin-aylar-surecegini-soyledi/3108676>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

2.4. Gazze Şeridi'nde Son Durum

İsrail'in Gazze Şeridi'nde hastaneler, okullar, camiler ve kiliseleri de hedef aldığı yakın tarihin en yıkıcı ve kanlı saldırılarının üzerinden 100 gün geçerken, en ağır savaş suçları işlenerek gerçekleştirilen saldırılarda çoğunluğu çocuk ve kadın olmak üzere 26 binden fazla Filistinli öldürülmüş, 65 binden fazla kişi yaralanmıştır.

Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansı (UNRWA) tarafından yapılan açıklamalarda, 7 Ekim'den bu yana geçen 3 aylık süre içerisinde Gazze Şeridi nüfusunun neredeyse yüzde 85'ine denk gelen yaklaşık 1 milyon 900 bin Filistinlinin yerinden edildiği, **1 milyon 400 bin Filistinlinin 155 UNRWA tesisinde barındırıldığı, bu sayının tesislerin kapasitesinin 4 katından daha fazla olduğu, 500 bin Filistinlinin ise insani yardıma ihtiyacının bulunduğu, bu insanların tamamının UNRWA'dan yardım aldığı,** bombardıman ve kuşatmanın insanlık dışı ve aşağılayıcı yaşam koşullarını ortaya çıkardığı, on binlerce kişinin yeterli yiyecek, su ve hijyen olmadan sokaklarda uyuduğu, insani yardımın son derece yetersiz olduğu, ekonominin çökme noktasına geldiği, uluslararası insancıl hukukun bariz bir şekilde göz ardı edilmesi nedeniyle Gazze'de artık geri dönüşü mümkün olmayan sonuçların ortaya çıktığı kaydedilmiştir.²⁹

Filistin Devleti Merkezi İstatistik Bürosu'nun paylaştığı verilere göre ve 30 Ocak 2024 tarihi itibarıyla İsrail saldırılarında **Gazze Şeridi'nde 12 bin 345 çocuk ve 7 bin 500 kadın olmak üzere toplam 26 bin 337 kişi öldürülmüştür. Ölenlerin yüzde 70'inden fazlası çocuk ve kadınlardan oluşmaktadır. Batı Şeria'da ise 378 kişi öldürülmüştür.** Kayıp kişi sayısı da 4 bin 700'ü kadın ve çocuk olmak üzere 7 bin kişiye ulaşmıştır. Ölen kişiler arasında 200 gazeteci, 337 sağlık çalışanı, 152 BM insani yardım görevlisi bulunmaktadır. Saldırıların sonucu 65 binden fazla kişi yaralanmıştır. Yıkılan 25 binden fazla bina içerisinde 70 binden fazla bağımsız bölüm, 140 kamu binası, 161 camii, 99 okul ve 3 kilise tamamen yıkılmış, 290 bin bağımsız bölüm, 295 okul, 196 cami ve 25 hastane hasar görmüş, 122'den fazla ambulans imha edilmiş ve 30 hastane İsrail saldırıları ve abluka şartları nedeniyle hizmet dışı kalmıştır.³⁰ İsrail ordusunun saldırılarında Gazze Şeridi'ndeki evler, okullar, hastaneler ve diğer tüm sivil yerleşim yerlerine 65 bin tondan fazla patlayıcı atılmıştır.

24 Kasım'da başlayan ve 1 Aralık tarihine kadar süren "insani ara" kapsamında Gazze Şeridi'nden 81 İsraili esir, İsrail hapishanelerinden de 240 Filistinli esir serbest bırakılmıştır. Ancak 7 Ekim'den sonra İsrail'in gözaltına aldığı ve tutukladığı kişi sayısı 9 bini geçmiş durumdadır.

Bu suretle İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu'nun, 7 Ekim 2023 tarihinde yaptığı ilk açıklamada, savaş hâlinde oldukları ve düşmana benzeri görülmemiş bir bedel ödetecekleri ifadesi kelimenin tam manasıyla hayata geçmiş; İsrail güvenlik güçlerinin 7 Ekim saldırılarını önlememesinin bedeli bebekler, kadınlar ve çocuklara ödetilmiştir, ödetilmeye de devam etmektedir.

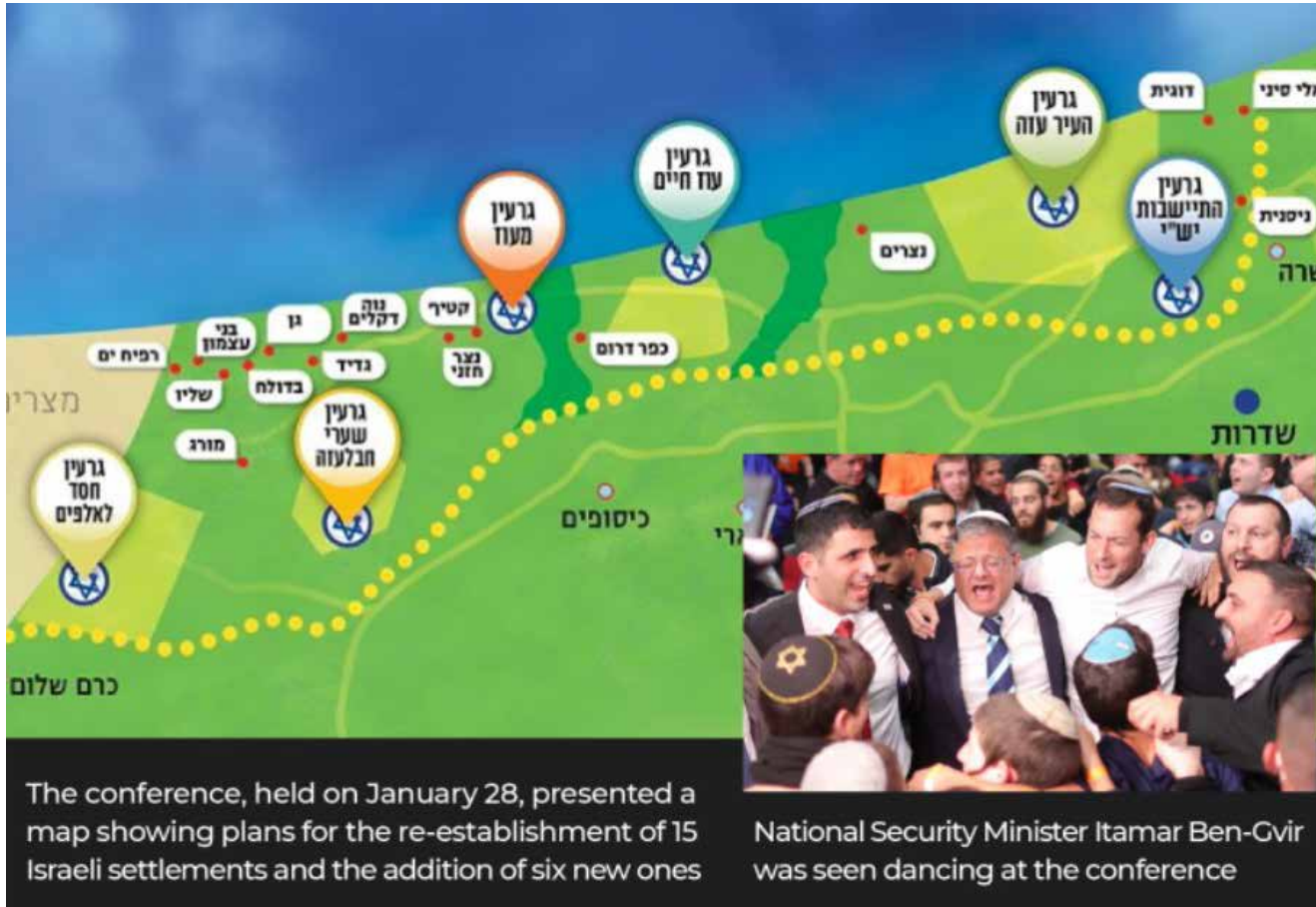
²⁹ <https://www.unrwa.org/resources/reports/unrwa-situation-report-61-situation-gaza-strip-and-west-bank-including-east-jerusalem>, <https://www.unrwa.org/newsroom/official-statements/statement-unrwa-commissioner-general-philippe-lazzarini-virtual-follow>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

³⁰ <https://www.pcbs.gov.ps/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

30 Ocak 2024 tarihî itibarıyla İsrail Gazze'nin kuzeyini boşaltmış, Gazze'nin güneyinde Han Yunus kentini kuşatmış, Mısır sınırındaki son kalan yer olan Refah kentini donanması ile bombalamaya başlamış durumdadır. Uluslararası Adalet Divanı 26 Ocak 2024 tarihinde İsrail'i soykırım suçu işlendiği iddiasıyla yargılayacağını belirterek tedbir kararı vermiştir. Kararın hemen ertesinde ABD, İngiltere ve Almanya başta olmak üzere sekiz batılı ülke, yerinden edilmiş 1,9 milyon insanın açlıktan ölme ile yaşam arasındaki tek ince bağ olan UNRWA'nın fonlarını askıya alma kararı almıştır. Uluslararası Adalet Divanı'nın vermiş olduğu tedbir kararına rağmen bu karardan iki gün sonra 28 Ocak 2024 tarihinde İsraili bakan ve milletvekilleri henüz Gazze'de Gazzeliler yaşıyorken Gazze'de, Yahudi Yerleşimini Teşvik Konferansı düzenlenmiş, Gazze'de yapacakları yerleşim birimleri haritada danslar eşliğinde anlatılmıştır. Bakan Ben Gvir "Gazze'den göçü cesaretlendirmeye ihtiyacımız var" derken, yerleşim Lideri Daniella Weiss, İsrail'in güney kapısının açık olduğunu, Gazze'deki halkın dünyanın herhangi bir yerine gideceklerini ifade etmiştir.

28 Ocak tarihinde Batı Kudüs'te düzenlenen 12 bakanın katıldığı Gazze'de Yahudi Yerleşimini Teşvik Konferansı'nda Gazze'de kurulacak yerleşim yerlerini gösteren harita

İsrail'in Gazze saldırılarında öldürülen Filistinlilerin sayısı 26 bin 751'e yükseldi

Hayatını kaybeden Filistinli sayısı
26.751

7 EKİM'DEN BU YANA

Yaralı sayısı

65.636

En az **11 bini** çocuk

En az **7.500'ü** kadın

İsrail ordusu, Gazze'de 70 bin konutu yerle bir etti

TAMAMEN YIKILAN BİNALAR

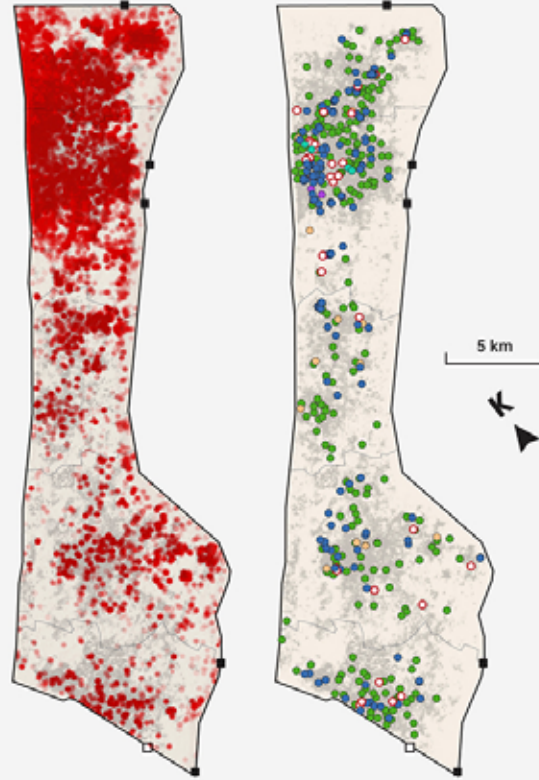
- 70 BİN KONUT
- 138 HÜKÜMET TESİSİ
- 97 OKUL VE ÜNİVERSİTE
- 157 CAMİ

HASAR GÖREN YAPILAR

- 290 BİN KONUT
- 295 OKUL VE ÜNİVERSİTE
- 89 CAMİ
- 3 KİLİSE

İSRAİL 150 SAĞLIK KURULUŞUNU HEDEF ALDI

- 53 SAĞLIK MERKEZİ
- 30 HASTANE HİZMET DIŞI KALDI
- 122 AMBULANS KULLANILMAZ HALE GELDİ

● Hasar yoğunluğu

7 Ekim öncesi

Gazze'deki sivil kurum ve binalar

- Hastane
- Cami
- Mülteci kampı
- Kilise
- Üniversite
- Sınır kapısı
- Okul
- Yerleşim yeri

2.5. Devletlerin Politika ve Faaliyetleri

7 Ekim 2023 tarihinde Filistin ile İsrail arasındaki şiddet ve gerilim düzeyinin yeniden savaş seviyesine varması, ülkelerin dikkatini tekrar bu bölgeye çekmesine neden olmuştur. Çatışmaların Hamas'ın silahlı kanadı İzzettin El-Kassam Tugayları'nın "*Aksa Tufanı Operasyonu*" ismini verdikleri saldırı sonrası başlamış olması nedeniyle ABD ve İngiltere başta olmak üzere Batı ülkelerinin önemli bölümü saldırı sonrası İsrail'e destek açıklamaları yapmış, saldırıyı terör eylemi olarak nitelendirmiş ve İsrail'in meşru müdafaa hakkı olduğunu ifade etmişlerdir.

İsrail'in 7 Ekim sonrası başlattığı karşı saldırılarda sivil yerleşim yerlerinin, mülteci kamplarının, hastanelerin, okulların, ibadethanelerin, su ve enerji kaynaklarının bombalanmasına, yüzde 70'inden fazlasını kadın ve çocukların oluşturduğu on binlerce masum sivilin ölmesine, yerleşim yerlerinin tamamen yaşanmaz hâline gelmesine, iki milyona yakın insanın yerinden edilmesine, su, gıda, elektrik, yakıt ve diğer temel ihtiyaçların geçişine izin verilmemesi nedeniyle insanların temel insani ihtiyaçlara erişim imkânından mahrum kalmasına ve BM Genel Kurulu'nun ezici çoğunlukla alınan acil insani ateşkes kararlarına rağmen, yaşanan bu insani kriz durumunda bile uluslararası barış ve güvenliği koruma sorumluluğu bulunan BM Güvenlik Konseyi'nde ateşkes kararı alınması için ABD'nin tutumu nedeniyle gerekli mutabakat sağlanamamıştır.

7 Ekim saldırıları sonrası Batı ülkeleri tarafından İsrail'e verilen güçlü destek, Gazze'de çoğu çocuk ve kadın olmak üzere on binlerce masum sivilin hayatını kaybetmesi ve yerleşim yerlerinin yaşanmaz hâle gelmesi ile birlikte yerini insani yardım çağrılarına bırakmıştır. İsrail'in, çatışma zamanlarında uygulanması gereken uluslararası insancıl hukuk kurallarını hiçe sayarak gerçekleştirdiği ayırım gözetmeyen orantısız eylemler uluslararası kamuoyunda derin infial uyandırmıştır. Halkların gösterdiği tepkilere karşın yaşanan vahim insani kriz tablosu, Netanyahu'nun 7 Ekim'de yapacaklarını söylediği gibi "*eşi benzeri görülmemiş bir bedel*" ödetilmesine, özellikle Kuzey Gazze'nin tamamen enkaz hâline getirilmesine ve Hamas'ın yönetimi altında bulunmayan Batı Şeria'da çocuklar dâhil sivillerin ölümüne yol açan saldırılar, yerinden etmeler ve geniş katımlı tutuklamalar gerçekleştirilmesine rağmen İsrail'e destek veren Batılı ülkelerin liderlerinde uluslararası insancıl hukuk kurallarına uyulması çağrısı dışında insani ateşkes için kayda değer bir tepkiye ve eylemlerin soruşturulması çağrısına yol açmamıştır.

Fransa, İngiltere ve Almanya'da İsrail yanlısı gösterilere herhangi bir kısıtlama veya yasaklama getirilmezken, Filistin'e destek gösterileri, güzergah dışına çıkanların gözaltına alınacağı uyarıları, yoğun polis gözetimi ve göz yaşartıcı gaz dâhil sert polis müdahalesinin gölgesinde düzenlenmiş, gözaltılar gerçekleştirilmiştir.³¹

ABD, İngiltere ve AB ülkeleri, ilk andan itibaren aralıksız devam eden İsrail bombardımanlarının masum siviller üzerinde özellikle de çocuklar ve kadınlar üzerinde sebep olduğu felakete karşı tüyler ürpertici bir kayıtsızlık sergilemiş; saldırılar durmadığı müddetçe amacına ulaşma imkânı olmayan insani yardım konusunda destekte bulunacaklarını beyan etmekle yetinmişlerdir. Buna karşın *Almanya, İsviçre, İtalya, Kanada, Finlandiya, Avustralya, İngiltere, Hollanda, Fransa ve ABD* yürütülmekte olan bir soruşturmayı gerekçe göstererek, Uluslararası Adalet Divanı'nın İsrail saldırıları ile ilgili insani yardım

³¹ <https://www.aa.com.tr/tr/ayrimcilikhatti/ayrimcilik/avrupada-filistine-destek-gosterileri-kisitlamalar-yasaklar-ve-gozaltilarla-gecti/1817465>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

konusunu da içeren tedbir kararı vermesinden hemen sonra en az 570 bin insanın felaket düzeyinde açlıkla karşı karşıya olduğu, 1,4 milyon insanın UNRWA tesislerinde su ve gıda temin etmek için saatlerce sıra beklemek zorunda kaldığı, bebek ve çocukların açlıktan ve bombardımanın neden olduğu korkudan öldüğü söz konusu dönemde, İsrail'in yüzü aşkın saldırısına maruz kalmasına ve 150'den fazla çalışanını kaybetmesine rağmen Gazze halkının tamamının yardımlarına ihtiyaç duyduğu UNRWA'ya sağladıkları mali kaynakları geçici süreyle durdurma kararı almışlardır.

Uluslararası sivil toplum kuruluşları, BM'ye bağlı örgütler, az sayıdaki ülke liderleri ve ülkelerin iç kamuoyunun çağrı ve tepkileri ile tüm yasaklamalara rağmen milyonların Gazze'deki katliamlara karşı gerçekleştirdikleri protestolar, kitleli engellemeye yetmeyen sınırlı insani yardım dışında ateşkesin ilan edilmesini sağlayamamıştır.

Taraflar arasında arabuluculuk yapılması noktasında Mısır ve Katar'ın, insani ateşkesin sağlanması için AB dönem başkanı ve gelecek dönem başkanı İspanya³² ve Belçika'nın³³ kayda değer çalışmaları olmuştur. Türkiye ise insani yardım ve yaralıların tedavisi konusundaki yoğun çabalarının yanında, İsrail'e Gazze ve Batı Şeria'daki eylemleri nedeniyle sert tepkiler göstermiştir.

Bu bölümde, BM Güvenlik Konseyi daimi üyeleri olan ABD, Rusya, Fransa ve Birleşik Krallık ile birlikte Almanya ve Türkiye'nin 7 Ekim tarihinde başlayan İsrail-Filistin çatışmalarında takip ettikleri politika ve faaliyetlere yer verilecektir.

2.5.1. Türkiye

*Gazze'de son asrın en büyük mezalimlerinden birini yapan Netanyahu, adını tarihe şimdiden "Gazze kasabı" olarak yazdırmıştır. Bu kara leke sadece Netanyahu'nun değil ona koşulsuz destek veren herkesin alınına yapışmıştır. Bu utanç lekesi hiçbir zaman temizlenmeyecektir. Gazze'de işlenen insanlık ve savaş suçlarını da bir ikisi hariç Batılı ülkelerin tepkisizliğini de asla unutmayacağız.*³⁴

Recep Tayyip Erdoğan
Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı

³² İspanya Başbakanı ve Avrupa Birliği (AB) Dönem Başkanı Pedro Sanchez'in İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu ile görüşmesinde Gazze Şeridi'ne yönelik binlerce sivilin ölümüne yol açan saldırıların terörizmle mücadele değil, sivil halkı topluca cezalandırma olduğunu söylemiş, daha sonra gittiği Mısır'da Devlet Başkanı Abdulfettah es-Sissi ile görüştüktan sonra Refah Sınır Kapısı'nda bu kez bölgede kalıcı bir insani ateşkesin mutlaka sağlanması gerektiğine dikkat çekmiştir. Sanchez iki devletli çözüm için artık Filistin Devleti'ni tanıma zamanının geldiğini ve AB ülkeleriyle hep birlikte yapamazlarsa İspanya'nın tanımayı tek başına yapacağını açıklamıştır. <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/gorus-panyadan-filistine-destek-abde-yanki-bulur-mu/3079262>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

³³ İspanyol mevkidaşı Pedro Sanchez'le 23-24 Kasım'da İsrail ve Filistin'i ziyaret eden Belçika Başbakanı De Croo, Refah Sınır Kapısı'ndaki açıklamasında, "Sivillerin öldürülmesinin artık durması gerekiyor. Çok fazla insan öldü. Gazze'nin yok edilmesi kabul edilemez. Bir toplumun yok edilmesini kabul edemeyiz." ifadelerini kullanmıştı. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/belcika-bati-seriadaki-yerlesimcilerin-ulkeye-girmesini-yasaklayacak/3075383>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

³⁴ <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/150339/-yil-bitmeden-46-bin-deprem-konutu-ve-koy-evini-hak-sahibi-depremedelerimize-teslim-etmeyi-planliyoruz->, Erişim Tarihi: 30/01/2024

Türkiye, 7 Ekim tarihinde İsrail ile Filistin arasında ortaya çıkan şiddet ve gerilimde öncelikle sivil can kayıplarını kınamış, taraflara itidalle hareket etme ve fevri adımlardan uzak durma çağrısında bulunmuştur.³⁵ Türk Dışişleri Bakanlığı yayımlamış olduğu açıklamalarda, İsrail'in sivillere yönelik ayırım gözetmeyen saldırılarının yoğunluk düzeyini giderek artırması nedeniyle vermiş olduğu tepkinin düzeyini de giderek artırmış, eylemlere *acımasızlık, barbarlık, insafsızlık, katliam, zulüm, utanç, insanlık suçu* şeklindeki ifadelerle tepki göstermiştir. Açıklamalarda, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın tabiriyle *Gazze kasabı* Netanyahu başta olmak üzere insanlık tarihine kara bir leke olarak geçen bu katliamların sorumlularının, sebep oldukları bu tarifsiz acının hesabını yargı önünde mutlaka vereceği sıklıkla vurgulanmıştır. Bu süreçte Türkiye'nin önceliği, derhâl kalıcı ateşkesin ilan edilmesi ve kesintisiz bir şekilde insani yardım akışının temini olmuştur.

13 Ekim 2023 tarihli Dışişleri Bakanlığı açıklamasında, İsrail ordusunun Gazze'nin kuzeyinde yaşayan Filistinli nüfusun 24 saat içinde Gazze'nin güneyine çekilmesi yönündeki duyurusuna tepki gösterilmiş; günlerdir ayırım gözetmeyen bombalamaya maruz kalan, topluca elektrikten, sudan ve gıdadan mahrum bırakılan 2,2 milyonluk Gazze halkının son derece sınırlı bir alanda göçe zorlanmasının, uluslararası hukukun açık ihlali olduğu gibi, bunun insanlıkta da yeri olmadığı, İsrail'in bu vahim hatadan derhâl geri dönmesinin, Gazze'de sivil halka yönelik acımasız ve topyekûn eylemlerine hemen son vermesinin beklendiği ifade edilmiştir.³⁶

İsrail'in 17 Ekim 2023 tarihinde El-Ehli Baptist Hastanesine düzenlediği saldırıda yüzlerce Filistinlinin hayatını kaybetmesi ve bir o kadarının da yaralanması üzerine yapılan açıklamada, saldırıdan dolayı derin bir infial duyulduğu, bu barbarca saldırıların en şiddetli biçimde kınandığı, sivilleri doğrudan hedef alan, hastaneleri, okulları vuran bir zihniyetin uluslararası hukuk önünde ve vicdanlarda hesap vermesinin kaçınılmaz olduğu açıklamasına yer verilmiştir.³⁷

İsrail'in, Türk makamları tarafından koordinatları dâhil olmak üzere her türlü bilgisi daha önce paylaşılan Gazze'deki tek kanser hastanesi Türk-Filistin Dostluk Hastanesine 30 Ekim tarihinde saldırı düzenlemesi en şiddetli biçimde kınanmış; Gazze'deki Filistin halkını en temel haklarından mahrum bırakmayı amaçlayan kuşatmanın ve bu insanlık dışı saldırıların uluslararası hukuku açıkça ihlal ettiği vurgulanmıştır.³⁸

İsrail tarafının ateşkes çağrılarını kabul etmeyerek sivil halka yönelik saldırılarını sürdürmesi, kesintisiz ve sürekli insani yardım girişine izin vermemesinden dolayı Gazze'de yaşanan insani trajedi dikkate

³⁵ https://www.mfa.gov.tr/no_-247_-_israil-filistin-baglaminda-yasanan-son-gelismeler-hk.tr.mfa, Erişim Tarihi: 30/01/2024

³⁶ https://www.mfa.gov.tr/no_-257_-_israil-ordusunun-gazze-nin-kuzeyinde-yasayan-nufusun-bolgeden-cekilmesi-talebi-hk.tr.mfa, Erişim Tarihi: 30/01/2024

³⁷ https://www.mfa.gov.tr/no_-264_-_israil-in-gazze-de-bir-hastaneyi-hedef-alan-saldirisi-hk.tr.mfa, Erişim Tarihi: 30/01/2024

³⁸ https://www.mfa.gov.tr/no_-279_-_israil-in-gazze-turk-filistin-dostluk-hastanesi-ne-yonelik-saldirisi-hk.tr.mfa, Erişim Tarihi: 30/01/2024

alınarak, Tel Aviv Büyükelçisi Şakir Özkan Torunlar istişarelerde bulunmak üzere 4 Kasım 2023 tarihinde Ankara'ya çağırılmıştır.³⁹

Türk Dışişleri Bakanlığı, Avrupa Birliği Komisyonu 2023 Yılı Türkiye Raporu ile ilgili 8 Kasım 2023 tarihli açıklamasında, *"Metinde bir eleştiri olarak yer verilen, ülkemizin Hamas-İsrail Savaşı'na dair tutumunun AB'yle tamamen uyumsuz olduğu yolundaki tespiti ise esasen övgü olarak değerlendiriyoruz. Orta Çağ karanlığından 21. yüzyılda hortlamış sivil bir katliamın karşısında tarihin yanlış yerinde duran AB'ye, evrensel değerlere, uluslararası hukuka ve insancıl ilkelere dayalı politikaların sadece Ukrayna veya Avrupa'nın başka bir bölgesi için değil, Orta Doğu dâhil tüm dünyada geçerli olması gerektiğini hatırlatma gereği duyuyoruz."* şeklinde değerlendirmelerde bulunulmuştur.⁴⁰

15 Kasım 2023 tarihli açıklamada ise İsrail Başbakanı ve İsrail Dışişleri Bakanının Türkiye Cumhurbaşkanı'na yönelik sözlerine; *"Meşruiyetlerini insanlık vicdanında çoktan yitirmiş olan İsraili yetkililer, tüm dünyanın gözü önünde hastaneleri bombalayarak, kadınları ve çocukları öldürerek işledikleri suçları örtbas edemeyecekler ve dikkatleri başka yöne çekemeyeceklerdir. Dünya kamuoyunda derin infial uyandıran bu insanlık suçlarının azmettiricileri ve faileri er ya da geç yargılanacaklardır. Türkiye, Gazze'deki katliama karşı çıkmayı ve Filistin halkının haklı davasını desteklemeyi sürdürecektir."* ifadeleriyle tepki gösterilmiştir.⁴¹

29 Kasım 2023 tarihinde düzenlenen Millî Güvenlik Toplantısı sonrası yayımlanan bildiri; *"İsrail'in Gazze'de işlediği ve tarihe kara bir leke olarak geçen insanlık dışı suçların neticeleri ile er ya da geç yüzleşmek zorunda kalacağı ifade edilmiş; masum sivilleri topyekun yok etmeye yönelik saldırıların ve Gazze topraklarının işgalinin gecikmeksizin durdurulmasının, uluslararası toplumun müşterek mesuliyeti olduğunun ve Türkiye'nin bu hususta her türlü girişimde bulunmaya devam edeceğinin altı çizilmiştir. İsrail yönetimi ile katliamı destekleyen aktörlere; bu menfur eylemlere bir an evvel son verilmemesi hâlinde etkileri nesiller boyu sürecek ve bölge dışına sirayet edebilecek bir şiddet sarmalını tetikleyebilecekleri ve kalıcı barışın ancak 1967 sınırları temelinde, başkenti Doğu Kudüs olan bağımsız, egemen ve coğrafi bütünlüğü haiz bir Filistin Devleti'nin kurulması ile mümkün olabileceği hatırlatılmıştır."*⁴²

³⁹ https://www.mfa.gov.tr/no_-283_-tel-aviv-buyukelcimiz-sakir-ozkan-torunlar-in-istisarelerde-bulunmak-uzere-ankara-ya-cagrilmasi-hk.tr.mfa, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁴⁰ https://www.mfa.gov.tr/no_-291_-avrupa-birligi-komisyonu-2023-yili-turkiye-raporu-hk.tr.mfa, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁴¹ https://www.mfa.gov.tr/no_-295_-israil-basbakani-ve-israil-disisleri-bakaninin-iftiralari-hk.tr.mfa, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁴² <https://www.tccb.gov.tr/assets/dosya/2023-11-29-MgkBildirisi.pdf>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

Refakatçileri ile birlikte Türkiye'ye getirilen yaralı ve hastaların Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan ve eşi Sayın Emine Erdoğan tarafından ziyaret edilmesi

Türkiye, insani yardımlarını bir taraftan Mısır üzerinden Gazze'ye ulaştırmaya çalışırken bir taraftan da yaralıları ve kanser hastalarını refakatçileri ile birlikte tedavilerini gerçekleştirmek üzere Türkiye'ye getirmiştir. Türkiye'de sağlık hizmeti sunulan Filistinli sayısı 200'ün üzerindedir.⁴³

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, krizin başlamasından itibaren ülke liderleri ile sürekli görüşmeler gerçekleştirmiş ve çok sayıda uluslararası toplantıya katılmıştır. Erdoğan konuşmalarında, İsrail'in Gazze'ye yönelik ayırım gözetmeyen saldırılarına ilişkin genel olarak aşağıdaki ifadelerde bulunmuştur:

- Orta Doğu tarihini bilenler şu gerçeği çok net bir şekilde görebiliyor. Bugün bölgemizdeki sorunların tamamının kökeninde, Filistin meselesi bulunuyor. Bu mesele hakkaniyete uygun bir şekilde çözülmedikçe, bölgemiz barışa hasret yaşamaya devam edecektir. Orta Doğu'ya kalıcı barışın gelebilmesi ancak Filistin-İsrail sorununun nihai bir çözüme kavuşturulmasıyla mümkündür.⁴⁴ (8 Ekim 2023)
- İsrail güvenlik güçlerinin ve illegal yerleşimcilerin Filistinlilere uyguladığı baskıya, zulme, yargısız infazlara, can ve mal tehdidine de nasıl karşısak, İsraili sivillere yönelik rastgele eylemlere de aynı şekilde karşıyız. Hele hele Gazze'nin orantısız hava ve kara saldırılarıyla yerle yeksan edilmesi, camilerin bombalanması, bu sırada yaşanan masum çocuk, kadın, yaşlı ve sivil ölümleri asla kabul edilemez bir durumdur.⁴⁵ (9 Ekim 2023)
- Mesele, sadece oradaki mazlum ve mağdur insanların sorunu değildir. Gelinen nokta itibarıyla mesele, dünyanın tamamının, küresel yönetim ve güvenlik düzeninin, bu konuda sorumluluk ve yetki sahibi tüm kurumların haysiyet sorunudur. Filistin meselesinin çözümsüzlüğe mahkûm edilmesinin müsebbiplerinden biri de verdiği sözlerin hiçbirini yerine getirmeyen uluslararası toplumdur. Birleşmiş Milletler ve diğer kuruluşlar, Filistin halkını tek başına bırakmış, ahde vefa göstermemiş, Filistinlilerin hak ve hukukunu koruyamamıştır.⁴⁶ (11 Ekim 2023)
- Buradan soruyorum, Avrupa Birliği Komisyonu'nun ateşkes çağrısı yapabilmesi için sayıları verinler, daha kaç çocuk ölmelidir? Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin harekete geçmesi için daha kaç ton bombanın Gazze'ye düşmesi gerekir? Batılı kuruluşların katliama 'dur' demeleri için daha ne kadar kadın, sivil, yaşlı hayatını kaybetmelidir? Uluslararası basın organlarının gerçekleri yazması, söylemesi, anlatması için daha kaç tane meslektaşları bombaların hedefi olmalıdır? Bölgemizi yangın yerine çeviren bu krizi sona erdirmek için daha ne kadar beklenmelidir?⁴⁷ (26 Ekim 2023)

⁴³ <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/150205/cumhurbaskani-erdogan-gazze-den-getirilen-hastalari-ziyaret-etti>, Erişim Tarihi: 30/01/2024, <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/150537/emine-erdogan-etlik-sehir-hastanesi-nde-tedavi-altina-alinan-filistinli-cocuklari-ziyaret-etti>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁴⁴ <https://tccb.gov.tr/haberler/410/149748/-orta-dogu-ya-kalici-barisin-gelebilmesi-ancak-filistin-israil-sorununun-nihai-cozume-kavusturulmasiyla-mumkundur->, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁴⁵ <https://tccb.gov.tr/haberler/410/149769/-turkiye-zenginlestikce-ortaya-cikacak-kaynagi-milletimizin-her-kesimiyle-paylasacagiz->, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁴⁶ <https://tccb.gov.tr/haberler/410/149805/-filistin-halkini-topyek-n-cezalandirmayi-amaclayan-fevri-kararlardan-herkes-uzak-durmalidir->, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁴⁷ <https://tccb.gov.tr/haberler/410/149884/-gazze-halkinin-acil- ihtiyaclarinin-karsilanmasina-yonelik-cabalarimizi-daha-da-yogunlastiracagiz->, Erişim Tarihi: 30/01/2024

- Gazze’de savunma değil, açık ve alçak bir katliam yürütülmektedir. Gazze halkını bir silah gibi kullandıkları açıklıkla, susuzlukla, yakıtsızlıkla, sağlık hizmetlerini çökerterek topluca yok etme peşindedir.⁴⁸ (28 Ekim 2023)
- El-Ehli Hastanesinden sonra dün de Gazzeli kardeşlerimize hediyemiz olan Dostluk Hastanesi İsrail güçleri tarafından hedef alındı. Kanser hastalarını tedavi eden bu kritik sağlık kuruluşu İsrail barbarlığının en son kurbanı oldu. Kanser hastaları ilaca erişim imkânlarını yitirdi. Oysa savaşta bile hastanelere dokunulmaz, hasta taşıyan ambulanslar vurulmaz, bir ülkenin ve şehrin sağlık altyapısı çökertilmez. Örgütler ile devletler arasındaki en büyük fark işte budur. Devletler savaş hukukuna uymakla mükelleftir. Sadece bu saldırı bile tek başına İsrail’in hiçbir hak, hukuk ve insani değer tanımadığını ispata yeterlidir. . . . Elektriği, suyu, yakıtı, gıdası üç hafta önce kesilen Gazzeliler bir taraftan açıklıkla, diğer taraftan da ağır bombardımanla adeta kıyıma uğruyor. Demokrasi ve insan haklarının beşiği olması iddiasındaki ülkeler ise ne yazık ki bu kıyıma aleni destek veriyor. . . . Devlet aklını tamamen yitirdiği görülen ve örgüt gibi davranan İsrail’in bir an önce durdurulması gerektiğine inanıyoruz. Gazze’de işlenen savaş suçlarının faillerinin hukuk önünde hesap vermesi için görüşmelerimiz devam ediyor.⁴⁹ (31 Ekim 2023)
- Bu ülkeler ve kuruluşlar, bırakın çocuk katillerini eleştirmeyi, ateşkes çağrısı dahi yapamayacak kadar acziyet içindeler. Mukaddes kitabımız Kur’an-ı Kerim’i yakanlara, fikir özgürlüğü bahanesiyle göz yumanlar, Filistin bayrağına dahi tahammül edemiyorlar. 7 Ekim’den beri şahit olduğumuz ikiye bölünmüş örneklerini arttırmak mümkündür. Gelişmeler, Müslümanlar olarak birliğimizi güçlendirmemiz gerektiğini, bizlere bir kez daha göstermektedir. İnsani ateşkesin sağlanması ve çatışmaların yayılmasının engellenmesi için diplomatik girişimlerimizi sürdürüyoruz.⁵⁰ (9 Kasım 2023)
- Hastanelerin, ibadethanelerin, okulların, mülteci kamplarının, ambulansların bombalandığı, ‘güvenli’ denilen bölgelere göç eden sivillerin katledildiği, tarihte eşi benzeri görülmemiş bir barbarlıkla karşı karşıyayız. Hastane koridorlarında masum bedenleri sıra sıra dizilen çocuklar, sevip koklamaya kıyamadıkları evlatlarına sarılarak can veren analar, enkaz yığınına dönmüş binalarda elleriyle aile fertlerini arayan babalar, hâsılı doğrudan sivilleri hedef alan saldırılarda yitip giden hayatlar tam 36 gündür süregiden vahşetin birer şahididir. . . . İnsan hak ve hürriyetlerini dilinden düşürmeyen Batılı ülkelerin Filistin’de süregiden katliamlar karşısında sessizliğe bürünmeleri utanç vericidir. Gazze’de 12 bine yakın insan ölmüş, Gazze’nin neredeyse tamamı yıkılmış ama bu ülkeler, İsrail’e ateşkes çağrısı dahi yapmıyor, yapamıyor.⁵¹ (11 Kasım 2023)

⁴⁸ <https://tccb.gov.tr/haberler/410/149910/-gazze-sadece-orada-hayata-tutunma-mucadelesi-verenlerin-degil-hepimizin-meselesidir->, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁴⁹ <https://tccb.gov.tr/haberler/410/149973/-bati-dunyasi-gazze-deki-insanlik-sinavinda-bir-kez-daha-sinifta-kalmistir->, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁵⁰ <https://tccb.gov.tr/haberler/410/150118/-gazze-de-akan-kanin-durmasi-noktasinda-eit-olarak-sergileyecegimiz-durus-cok-onemlidir->, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁵¹ <https://tccb.gov.tr/haberler/410/150162/-batili-ulkelerin-filistin-de-suregelen-katliamlar-karsisinda-sessizlige-burunmeleri-utanc-vericidir->, Erişim Tarihi: 30/01/2024

- Ben şu anda gönlüm ferah, açık olarak diyorum ki İsrail bir terör devletidir... Karşımızda bir soykırım var... İsrail'in işlediği insanlık suçlarına ses çıkarmayanlar, en az failler kadar bu suçlara ortaktır. Gazze'de öldürülen yavruların kanı, İsrail yönetimine silah, mühimmat ve istihbarat desteği sağlayanların alınlarına utanç lekesi olarak yapışmıştır. Düşünebiliyor musunuz, her gün yüzlerce çocuk bombaların altında can veriyor; Avrupa Birliği'nden Amerika'sına sürekli insan hak ve hürriyetlerinden dem vuranların hiçbiri çıkıp tek kelime etmiyor, edemiyor. Gazze'deki vahşeti dünyaya duyuran gazetecileri, aileleriyle birlikte İsrail katlediyor; uluslararası basın kuruluşları tek bir açıklama dahi yapmıyor.⁵² (15 Kasım 2023)
- Eğer burada elimiz, kolumuz, dilimiz bağlı kalırsak bunun tarihe hesabını veremeyiz. Onun için bir borçluluk psikolojisi içerisinde İsrail-Filistin savaşını değerlendirmemek gerekir. Bakın ben rahat konuşuyorum. Çünkü bizim İsrail'e borcumuz yok. Borçlu olsak bu kadar rahat konuşamayız. Ama borçlu olanlar, rahat konuşamıyorlar. Biz Holokost cenderesinden geçmedik.⁵³ (17 Kasım 2023)
- Gazze başta olmak üzere işgal edilmiş Filistin topraklarında yaşanan trajedi, artık insanlığın tahammül sınırlarını aşmıştır. Bakınız iki gün önce, 20 Kasım Dünya Çocuk Hakları günüydü. Yedi bine yakın masum Filistinli çocuk maalesef bugünü göremedi. **Çünkü İsrail yönetimi, bu çocukların en temel hakkı olan yaşama hakkını onların elinden aldı. Sularını, elektriklerini, gıdalarını, yakıtlarını keserek onları ölüme mahkûm etti. Filistinlileri kendi yurtlarından göçe zorladı; ölümden kaçmak için son bir umutla sığındıkları hastaneleri, okulları, kampları, ibadethaneleri, kiliseleri acımasızca bombaladı...** Bu suçları işleyenler, insanlığın vicdaniyle birlikte uluslararası hukuka da muhakkak hesap vermelidir.⁵⁴ (22 Kasım 2023)
- Netanyahu bir savaş suçlusu olmanın ötesinde kesinlikle Gazze kasabı olarak aynen Milosevic nasıl yargılandıysa bu da yargılanacaktır. Gazze'nin yeniden imarıyla ilgili hazırlıklara da şimdiden başlamalıyız. İsrail'in Gazze'yi insansızlaştırma politikalarına karşı da çok net bir duruş sergilemeliyiz. Farklı hevesler peşinde koşan İsrailli yöneticilere şu gerçeği bir kez daha hatırlatmak istiyorum; Gazze, Filistin toprağıdır. Gazze, Filistinlilerindir, ebediyen de öyle kalacaktır. İslam dünyası olarak Gazze'nin tek bir karış toprağını dahi işgalci İsrail'e bırakmamak hepimizin boyunun borcudur. Bunu sadece Gazzeli ve Filistinli kardeşlerimiz için değil, aynı zamanda kendi güvenliğimiz, kendi toprak bütünlüğümüz için de yapmalıyız. Bugün Gazze'yi işgal edenlerin yarın Arz-ı Mev'ud hezeyanıyla başka yerlere göz dikeceğini çok iyi biliyoruz. Nitekim bu niyetlerini artık saklama ihtiyacı bile hissetmiyorlar. Gazze kasabı Netanyahu, meselenin Gazze veya Ramallah olmadığını yayımlacı hedefler peşinde koştuğunu kameralar önünde bizzat ifşa etti. **Dolayısıyla bugün Gazze'yi ve Filistin'i savunmak demek Kudüs'le birlikte Mekke'yi, Medine'yi, İstanbul'u savunmak, Şam'ı, Beyrut'u, Bağdat'ı ve diğer İslam beldelerini de**

⁵² <https://tccb.gov.tr/haberler/410/150192/-israil-in-isledigi-insanlik-sucularina-ses-cikarmayanlar-en-az-failler-kadar-bu-suclara-ortaktir->, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁵³ <https://tccb.gov.tr/haberler/410/150218/-orta-dogu-da-adil-ve-kalici-barisin-temini-icin-herkesin-elini-tasin-altina-koymasi-gerekir->, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁵⁴ <https://tccb.gov.tr/haberler/410/150263/-filistin-topraklarinda-yasanan-trajedi-artik-insanligin-tahammul-sinirlarini-asmistir->, Erişim Tarihi: 30/01/2024

savunmak demektir. Yangının, acının ve feryadın bizim ocağımıza ulaşmasını beklersek Allah korusun o yangın bir gün mutlaka evimize gelecektir.⁵⁵ (4 Aralık 2023)

- Netanyahu yönetimi siyasi ömrünü uzatmak uğruna tüm bölgemizin güvenliğini, geleceğini tehlikeye atıyor. Çoğunluğu çocuk ve kadın 17 bin Filistinli masumun hayatını kaybetmesi insanlık suçudur, savaş suçudur. İsrail'in işlediği bu suçlar yanına kâr kalmamalıdır.⁵⁶ (5 Aralık 2023)
- Evet, İsraili yöneticiler er ya da geç insanlık mahkemesinde yargılanacak, hak ettikleri cezaları çekecek, tarihin çöplüğündeki yerlerini alacaklardır. Daha önemlisi, Netanyahu yönetimine bu cüreti veren, işlediği insanlık suçlarının üzerini örten Batılı ülkeler de aynı akıbeti paylaşacaklardır... Gazze'deki vahşete ortak olan Batı, çalıp çırpıtığı tüm değerleri bir kenara bırakıp yine sadece mayasındaki barbarlık dürtüsüyle hareket etmektedir... Genel Sekreter Sayın Guterres'in samimi çabaları, Güvenlik Konseyi'nin kimi daimi üyeleri tarafından engellenmiştir. Biz yıllardır 'dünya beşten büyüktür' diye haykırırken işte bu gerçeklere işaret, bu haksızlıklara isyan ediyorduk.⁵⁷ (6 Aralık 2023)
- **Çoğu kadın ve çocuk 18 bine yakın masumun katledilmesinin kâğıt kesiği kadar yer bulamadığı bir medya karartmasıyla karşı karşıyayız.** İsrail Gazze'de sadece kadın ve çocukları değil çok zor şartlar altında görevini yapmaya çalışan basın mensuplarını öldürmüş ve öldürmeye devam ediyor. İsrail saldırılarında hayatını kaybeden gazeteci sayısı 70'ten fazladır. Daha vahimi, uluslararası basın kuruluşlarının bu tabloyu kabullenmesidir. Düşünebiliyor musunuz? Her gün bir gazeteci katlediliyor. Ancak yıllardır bize basın özgürlüğünden dem vuran kurumların hiçbirinin gıki dahi çıkmıyor.⁵⁸ (8 Aralık 2023)
- Batılı ülkelerin sınırsız desteğini alan İsrail yönetimi, Gazze'de tüm insanlığın yüzünü kızartacak canilikte zulümlere ve katliamlara imza atıyor... Görevi küresel barışı ve istikrarı korumak olan Güvenlik Konseyi 7 Ekim'den bu yana İsrail'i koruma ve kollama konseyine dönüştü. **Ne 'çatışmalar bir an önce dursun' diyen 121 ülkenin iradesi ne Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin çabaları ne de geçici üyelerin samimi gayretleri, Güvenlik Konseyi'nin daimi üyelerini harekete geçirmeye yetmedi.** Aralarında daimi üyelerin de olduğu 13 ülkenin tasarıya 'evet' oyu vermesine rağmen maalesef sonuç değişmedi. Dünyanın beşten büyük olduğu gerçeği bir kez daha görülmüş oldu. Gazze kasapları, uluslararası mahkemelerde insanlığa karşı suç teşkil eden eylemlerinin hesabını vermelidir.⁵⁹ (9 Aralık 2023)

⁵⁵ <https://tccb.gov.tr/haberler/410/150414/-gazze-filistinlilerindir-ebediye-oyle-kalacaktır->, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁵⁶ <https://tccb.gov.tr/haberler/410/150433/-israil-in-isledigi-suclar-yanina-k-r-kalmamalidir->, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁵⁷ <https://tccb.gov.tr/haberler/410/150447/-kentsel-donusum-konusu-turkiye-icin-tartismasiz-bir-beka-meselesidir->, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁵⁸ <https://tccb.gov.tr/haberler/410/150486/-gazze-deki-gazeteci-olumlerine-ses-cikarmayanlarin-yarin-baska-bir-konuda-soz-soyleme-haklari-olamaz->, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁵⁹ <https://tccb.gov.tr/haberler/410/150501/-israil-yonetimi-gazze-de-tum-insanligin-yuzunu-kizartacak-canilikte-zulum-ve-katliamlara-imza-atiyor->, Erişim Tarihi: 30/01/2024

2.5.2. Amerika Birleşik Devletleri

BMG'de, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 97 ülkenin eş sunucusu olduğu Gazze'de acil insani ateşkes ve tüm rehinelere derhâl ve koşulsuz serbest bırakılmasını talep eden karar tasarsının 8 Aralık 2023 tarihinde ABD tarafından veto edilmesini gösteren fotoğraf

https://twitter.com/UN_News_Centre/status/1733227403944616096?t=j5FBzXD-Anw8yuvhRaqM3A&s=08, Erişim Tarihi: 30/01/2024

ABD'nin Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin alacağı kararlara daha fazla engel olmamasını bekliyoruz. Şu anda Gazze'de ateşkes ile katliam arasında sadece ve sadece Amerika Birleşik Devletleri duruyor.⁶⁰

*Hakan Fidan
Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı*

Amerika Birleşik Devletleri, 7 Ekim 2023 Aksa Tufanı saldırısının ardından, İsrail'in başlattığı saldırılarda kullanmak üzere İsrail'e binlerce tonluk silah desteği ve askerî yardımda bulunmasının yanı sıra, uluslararası alandaki tüm baskılara rağmen İsrail'in saldırılarının durdurulmasına yönelik karar ve girişimlerin karşısında durarak bu süreçte İsrail'e en büyük desteği veren ülke olmuştur. ABD 7 Ekim saldırısını kınamış, gerçekleştirilen eylemleri terör eylemi olarak nitelendirmiş ve İsrail'in meşru müdafaa hakkının bulunduğunu ifade etmiştir.⁶¹

⁶⁰ <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/bakan-fidan-abdnin-bm-guvenlik-konseyinin-filistinle-ilgili-alacagi-kararlara-daha-fazla-engel-olmamasini-bekliyoruz/3082399>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁶¹ <https://www.state.gov/israel-under-attack/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

7 Ekim 2023 tarihinde ABD yönetimi İsrail yetkilileri ile görüşmüş, İsrail'e karşı ABD yönetiminin sarsılmaz desteğini yinelemiş, İsrail hükûmeti ve halkıyla dayanışma içerisinde olduklarını ifade etmişlerdir.⁶² ABD yönetimi, bölgenin diğer aktörleri olan Suudi Arabistan⁶³, Mısır⁶⁴, Türkiye⁶⁵, Katar⁶⁶, Ürdün⁶⁷ ile görüşmüş ve koordineli çaba gösterilmesi çağrısında bulunmuştur.

ABD, askerî caydırıcılığını kullanarak sürecin başından itibaren İsrail'in güvenliğini sağlamak için adımlar atmıştır. İsrail-Filistin sorununda ABD, Hamas'ı Filistin halkının meşru temsilcisi olarak tanımadığını, Filistin ve İsrail tarafları arasında düşmanlığı azaltmaya çalıştıklarını, fakat terör örgütü olarak gördükleri Hamas'ın bu sürece dâhil edilmediğini açıklamıştır.⁶⁸

9 Ekim 2023 tarihinde ABD, Fransa, Almanya, İtalya ve İngiltere liderleri yaptıkları görüşmenin ardından İsrail'e olan desteklerini ifade eden ortak açıklama yayımlamışlardır. Açıklamada; "... Hepimiz Filistin halkının meşru isteklerinin farkındayız. Hem İsraililer hem de Filistinliler için eşit ölçüde adalet ve özgürlüğü destekliyoruz. Ancak Hamas bu istekleri temsil etmiyor ve Filistin halkına daha fazla terör ve kan dökmekten başka bir şey sunmuyor. Önümüzdeki günlerde, İsrail'in kendini savunabilmesini sağlamak ve nihayetinde barışçıl ve bütünleşmiş bir Orta Doğu bölgesi için gerekli koşulları oluşturmak üzere, müttefikler ve İsrail'in ortak dostları olarak birlik ve koordinasyon içinde olacağız." ifadelerine yer verilmiştir.

ABD Başkanı Joe Biden, 10 Ekim 2023 tarihinde yaptığı açıklamada, İsrail'de en az 14 ABD vatandaşı olmak üzere 1000'den fazla sivilin öldürüldüğünü, bu saldırının, Yahudi halkına yönelik binlerce yıllık antisemitizm ve soykırımın bıraktığı acı hatıraları ve yaraları su yüzüne çıkardığını, İsrail'in bu saldırıya karşılık vermek için ihtiyaç duyduğu şeylere sahip olmasını sağlayacaklarını duyurmuştur.⁶⁹

Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Matthew Miller 10 Ekim 2023 tarihli basın toplantısında; ABD yönetiminin, Hamas'ın İsrail'e karşı saldırılarını başlatmasından bu yana geçen dört gün içinde İsrail'in kendini savunması için ihtiyaç duyduğu her şeye sahip olması, diğer tarafların çatışmaya girmemesi ve Gazze'de tutulan tüm rehinelere serbest bırakılmasına yönelik öncelikli çabalarının olduğu, İsrail'e askerî yardımların gönderilmeye başlandığı, ilerleyen süreçte çok daha fazlasının gönderileceği ifade edilmiştir. Aynı basın toplantısında, bir basın mensubunun Türkiye Cumhurbaşkanı, İsrail'in yakınlarına gönderilen ABD savaş gemilerinin ne için orada olduğu, bunun yıkıcı bir bölgesel çatışma anlamına gelebileceği sorusuna Sözcü Miller, "Başkan Biden, bu çatışmaya girmeyi düşünen herkese, İsrail'e düşmanlık

⁶² <https://www.state.gov/secretary-blinkens-calls-with-israeli-president-herzog-and-foreign-minister-cohen/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁶³ <https://www.state.gov/secretary-blinkens-call-with-saudi-foreign-minister-prince-faisal-bin-farhan-4/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁶⁴ <https://www.state.gov/secretary-blinkens-call-with-egyptian-foreign-minister-shoukry-7/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁶⁵ <https://www.state.gov/secretary-blinkens-call-with-turkish-foreign-minister-fidan-7/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁶⁶ <https://www.state.gov/secretary-blinkens-call-with-qatari-prime-minister-and-foreign-minister-mohammed-bin-abdulrahman-al-thani/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁶⁷ <https://www.state.gov/secretary-blinkens-call-with-jordanian-minister-of-foreign-affairs-safadi-2/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁶⁸ <https://www.state.gov/secretary-antony-j-blinken-with-dana-bash-of-cnns-state-of-the-union-3/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁶⁹ <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2023/10/10/remarks-by-president-biden-on-the-terrorist-attacks-in-israel-2/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

besleyen herhangi bir varlığa ya da oluşuma dikkat etmeleri ve harekete geçmemeleri yönünde açık bir caydırıcı mesaj vermesi için Pentagon'a bu çabaları gösterme talimatı verdi." açıklamaları ile cevap vermiştir.⁷⁰

Ulusal güvenlik danışmanı Jake Sullivan basın brifinginde, Hamas'ın yaptıklarının DAEŞ ile aynı olduğunu, masum insanlara yaptıklarının Suriye ve Irak'ta görülen sahneler gibi olduğu ifadelerini kullanmıştır. İsrail'in susuz ve elektriksiz mahsur kalan 2 milyon Filistinlinin değil, Hamas'ın ve onun Gazze'deki altyapısının peşine düşeceğinden nasıl emin olabilirsiniz sorusuna ise *"ABD ile İsrail gibi ülkelerin farkı sivilleri kasten hedef almamasıdır. Tüm askerî operasyonların hukukun üstünlüğü ve savaş hukukuna uygun olarak yürütülmesini sağlamak için çalışıyoruz."* cevabını vermiştir.⁷¹

12 Ekim 2023 tarihinde İsrail'i ziyaret eden ABD Dışişleri Bakanı Antony Blinken, *"Bugün sadece ABD Dışişleri Bakanı olarak değil, bir Yahudi olarak da buradayım."* ifadelerini kullanmıştır. Blinken, İsrail'e yardım etmek için binlerce yedek askerin seferber edildiğini belirterek İsrail halkını cesaretinden dolayı tebrik etmiş ve *"İsrail'e net bir mesaj getirdim. Kendinizi savunabilecek kadar güçlü olabilirsiniz. Ancak ABD var oldukça hiçbir zaman bunu yapmak zorunda kalmayacaksınız çünkü biz her zaman yanınızda olacağız."* cümleleri ile İsrail'e olan desteklerini açıklamıştır.⁷²

11 Aralık 2023 tarihinde Beyaz Saray'da düzenlenen Hanuka resepsiyonunda Biden, *"Siyonist olmak için Yahudi olmanıza gerek yok. Ben bir Siyonistim. İsrail olmasaydı, dünyada güvende tek bir Yahudi olmazdı. İsrail, Hamas'tan kurtulana kadar askerî yardım sağlamaya devam edeceğiz"* beyanında bulunmuştur.⁷³

Gazze'de aralıksız devam eden İsrail saldırıları sonucu ortaya çıkan çocuk ve kadınların yüzde 70'ten fazlasını oluşturduğu sivil kayıplar ve bunun dünyada uyandırdığı derin infial, Amerikan yönetiminin söyleminde bazı değişikliklere yol açmıştır. Saldırıların başladığı ilk günlerde geniş bir şekilde İsrail yanlısı bir dünya kamuoyu oluşturma girişimi bulunan Amerikan yönetimi, Gazze'de ortaya çıkan insani kriz ve bunun sebep olduğu kamuoyu baskısı ile sivillerin durumuna da açıklamalarında yer vermeye başlamıştır. Dışişleri Bakanı Blinken, 20 Ekim 2023 tarihinde İsrail'in kara operasyonu hazırlıkları ile ilgili olarak, *"İsrail'in operasyonlarını uluslararası hukuka, insancıl hukuka, savaş hukukuna uygun olarak yürütmesinin ve sivil can kaybını en aza indirmek için her şeyi yapmasının önemli olduğu konusunda çok net olduk. Gazze'de ihtiyacı olan insanlara yardım ulaştırmaya odaklandığımız gibi bu konuya da odaklanmaya devam ediyoruz."* açıklamasında bulunmuştur.⁷⁴

⁷⁰ <https://www.state.gov/briefings/department-press-briefing-october-10-2023/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁷¹ <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/press-briefings/2023/10/10/press-briefing-by-press-secretary-karine-jean-pierre-and-national-security-advisor-jake-sullivan-9/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁷² <https://www.trthaber.com/haber/dunya/blinken-bir-yahudi-olarak-da-buradayim-802985.html#:~:text=%a22Bug%C3%BCn%20sadece%20ABD%20D%C4%B1%C5%9Fi%C5%9Fleri%20Bakan%C4%B1,e%20net%20bir%20mesaj%20getirdim.,> Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁷³ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abd-baskani-biden-israile-askeri-destegi-surdurmekte-kararli/3080054>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁷⁴ <https://www.state.gov/secretary-antony-j-blinken-remarks-to-the-press-13/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

Dünyada birçok ülke tarafından sivil kayıpların daha fazla artmaması ve Gazze'ye insani yardım sağlanması için bir an önce ateşkes ilan edilmesine yönelik olarak BM Genel Kurulu ve Güvenlik Konseyi başta olmak üzere çok yönlü girişimlerde bulunulmasına rağmen ABD yönetimi ısrarla ateşkes girişimlerinin karşısında durmuştur. Ulusal Güvenlik Konseyi Koordinatörü Kirby 6 Aralık 2023 tarihli açıklamasında; Hamas tehdidine karşı kendilerini savunan İsrail halkının yanında dimdik durmaya devam ettiklerini, ABD'den gönderilen askerî yardımın İsrail'e oldukça düzenli bir şekilde ulaşımaya devam ettiğini, bu yardımın İsrail Savunma Kuvvetlerinin özellikle Hamas'ın peşine düşmeye devam etmek için en çok ihtiyaç duyduğu silah türlerini içerdiğini ifade etmiştir. Gazze'de ateşkes olacak mı sorusuna ise, Hamas'ın yararına olacak kalıcı bir ateşkesi desteklemedikleri şeklinde cevap vermiştir.⁷⁵ Bu doğrultuda ABD yönetimi, Gazze'ye insani yardım sağlanmasına yönelik karar tasarıları dışındaki acil insani ateşkes talep edilen karar tasarılarını Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinde (BMGK) veto etme yoluna gitmiştir.

2011 yılında Filistin'in UNESCO'ya üyelik başvurusunun kabul edilmesinin ardından, UNESCO'ya Kasım 2011'de yapmayı planladığı 60 milyon dolarlık mali desteği durdurma kararı aldığını duyuran ABD, 26 Ocak 2024 tarihinde de aynı yöntemi uygulayarak Uluslararası Adalet Divanı'nın İsrail ile ilgili tedbir kararı verdiği gün diğer ülkelerle birlikte 1,4 milyon Gazzeliyi tesislerinde barındıran ve insani yardım faaliyeti yürüten UNRWA'ya sağladığı mali desteği askıya aldığını duyurmuştur.⁷⁶

2.5.3. Rusya

Rusya için en önemli gündem maddeleri Ukrayna olsa da Orta Doğu'daki gelişmeler yakından takip edilmiştir. Rusya Devlet Başkanı Vlademir Putin, Filistin Devlet Başkanı Mahmut Abbas'a göndermiş olduğu mektubunda, *"Kanlı çatışmalar Filistin'in sivil halkına acılar yaşıyor ve bu zamanda Rusya'nın, Filistin halkının, başkenti Doğu Kudüs ile 1967 sınırları içerisinde kendi egemen devletini kurma meşru hakkını hayata geçirmesinden yana tutarlı pozisyonunun teyit edilmesinin önemli olduğunu düşünüyorum. Bu, Filistin-İsrail meselesine kapsamlı, uzun vadeli ve adil çözümün sağlanması için temel koşuldur."* ifadelerine yer vermiştir.⁷⁷

Rusya Federasyonu Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Maria Zakharova, 9 Kasım 2023 tarihinde Filistin-İsrail çatışması ile ilgili olarak, çatışmanın ilerlemesinden endişe duyduklarını, 75 yıldır devam eden bu çatışmanın şiddetle çözülemeyeceğini, siyasi ve diplomatik yollarla, tam teşekküllü bir müzakere süreciyle çözümlenebileceğini, 1967 sınırları içerisinde barış içinde var olacak iki devletli çözümün barışı sağlayacağını, bunun için müzakere sürecine başlama çağrısında bulduklarını ifade etmiştir.⁷⁸ Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov, Filistin sorunu hakkında yaptığı açıklamalarda, konuya ilişkin BM kararlarının uygulanması gerektiği, bu şekilde İsrail ve Filistin'in barış, güvenlik ve iyi komşuluk ilişkileri

⁷⁵ <https://www.state.gov/briefings-foreign-press-centers/update-on-hostage-situation-and-humanitarian-aid-in-gaza>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁷⁶ <https://www.state.gov/statement-on-unrwa-allegations/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁷⁷ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/putin-kanli-catisma-filistin-in-sivil-halkina-acilar-yasatiyor/3067136>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁷⁸ https://mid.ru/en/foreign_policy/news/themes/id/1907962/ Erişim Tarihi:04/12/2023, Erişim Tarihi: 30/01/2024

içerisinde bir arada yaşayabileceği⁷⁹ bir Filistin Devleti kurma umutlarını yok etme ve Filistinlileri kalıcı vatansızlığa mahkûm etme yönünde işleyen planları büyük endişeyle takip ettikleri açıklamalarında bulunmuştur.⁸⁰

16 Ekim 2023 tarihinde Rusya mevcut çatışmaların durdurulması yönünde BM'yi harekete geçirmeyi denemiştir. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde Rusya'nın önerdiği, başta Gazze Şeridi olmak üzere İsrail-Filistin çatışmasında insani ateşkes çağrısında bulunan bir karar taslağı oylanmış, fakat daimi üyeler ABD, İngiltere ve Fransa'nın vetosu nedeniyle kabul edilmemiştir. Rusya Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada, doğal ve mantıklı olabilecek bir kararın alınmasının önünde duran şeyin Washington ve diğer Batı başkentleri tarafından benimsenen tutumun olduğu, bu kararın alınmasında uluslararası toplumun tüm sorumlu üyelerinin mutlak bir insani zorunluluğu ve ahlaki bir görevinin bulunduğu, bu tutum nedeniyle Gazze'de yaşayan 2 milyondan fazla insanın su, gıda, tıbbi bakım, yakıt ve elektrik tedarikinden mahrum kaldığı ifade edilmiştir.⁸¹ Dışişleri Bakanı Lavrov, ABD'nin BM Güvenlik Konseyi'ndeki tutumunu eleştirmiş, Washington'un İsrail'in elinin kolunun bağlanmasını ve çatışmanın İsrail'in hoşlanmadığı şekilde durmasını istemediği değerlendirmesinde bulunmuştur.⁸²

Rusya Dışişleri Bakanlığı, El-Ahli Baptist Hastanesinin füze saldırısında vurulmasından sonra derin bir şok yaşadıklarını, konunun siyasallaşması yönündeki girişimlerin kabul edilemez olduğunu, BM Güvenlik Konseyi'nde her şeyden önce çatışmadan etkilenen insanların çıkarlarının dikkate alınması gerektiği açıklamalarında bulunmuştur.⁸³ 10 Aralık 2023 tarihinde Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov, İsrail'in Hamas'ı gerekçe göstererek Filistin halkını toplu bir şekilde cezalandırmasının kabul edilemeyeceğinin altını çizerek, Gazze Şeridi için uluslararası gözlem misyonu kurulması çağrısında bulunmuştur.⁸⁴

2.5.4. Fransa

Fransa, 7 Ekim 2023 saldırısında İsrail'in kendini savunma hakkının bulunduğunu vurgulamış, çatışmaların daha geniş bir alana yayılmaması için çaba gösterildiğini duyurmuş ve Hamas tarafından rehin alınan kişilerin derhâl ve koşulsuz olarak serbest bırakılması çağrısında bulunmuştur.⁸⁵

Süreç içerisinde İsrail'in saldırılarında mülteci kamplarını, hastaneleri ve sivil yerleşimleri hedef almaya başlaması ve buralarda ortaya çıkan yoğun sivil ölümler nedeniyle uluslararası insancıl hukuka uyul-

⁷⁹ https://mid.ru/en/foreign_policy/news/themes/id/1908193/, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁸⁰ https://mid.ru/en/foreign_policy/news/themes/id/1913285/, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁸¹ https://mid.ru/en/foreign_policy/news/themes/id/1909945/, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁸² https://mid.ru/en/foreign_policy/news/themes/id/1914865/, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁸³ https://mid.ru/en/foreign_policy/news/themes/id/1910056/, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁸⁴ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/rusya-israilin-hamasi-gerekce-gostererek-filistin-halkini-toplu-cezalandirmasi-kabul-edilemez/3078990>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁸⁵ <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/israel-palestinian-territories/news/2023/article/terrorist-attack-in-israel-08-10-23>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

masına yönelik daha sık açıklama yapılması yoluna gidilmiştir. Fransa tarafından sivillerin korunmasının uluslararası hukuk kapsamında herkes için geçerli bir yükümlülük olduğu vurgulanmıştır.⁸⁶

Fransa Dışişleri Bakanlığı tarafından 3 Kasım 2023 tarihinde yapılan açıklamada, Gazze'deki sivil kayıpların sayısının artık birkaç bine çıkmasından ve Gazze'deki vahim insani durumdan duyulan endişe dile getirilmiştir. Gazze'deki çalışmaları siviller için hayati önem taşıyan BM tesislerine ve insani personele yönelik saldırıların yanı sıra medya merkezlerine yapılan saldırılar kınanmıştır. Açıklamada ayrıca şu değerlendirmelerde bulunulmuştur:⁸⁷

- *"Her zaman ve her yerde, uluslararası insancıl hukuk ilkeleri açıkça ayırım, gereklilik, orantılılık ve tedbir çağrısında bulunur. Sivillerin korunması hem ahlaki bir zorunluluk hem de uluslararası bir yükümlülüktür. İsrail'den bu amaçla somut tedbirler almasını talep ediyoruz.*
- *Bu operasyonun ilk günlerinden beri söylediğimiz gibi, sivillerin korunması, yeterli miktarda insani yardımın ulaştırılmaya devam edilmesi ve yaralıların bakımının sağlanması için insani ateşkese ihtiyaç vardır.*
- *Fransa'nın Hamas'a ilişkin tutumu çok iyi bilinmektedir: Hamas terör eylemleri gerçekleştiren bir terör örgütüdür. Gazze'deki sivil halk Hamas'ın suçlarının bedelini ödemek zorunda kalmamalıdır. Gelecek nesiller için nefret oluşturmak isteyen Hamas ve her iki taraftaki aşırılık yanlılarının kurduğu tuzaktan ne pahasına olursa olsun kaçınmalıyız.*
- *Gazze'de alıkonulan tüm rehinenin derhâl serbest bırakılması talebimizi yineliyoruz."*

Fransa Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamalarda Gazze'de sivillerin yerinden edilmeleriyle ilgili olarak uluslararası insancıl hukukun, bir nüfusun zorla yerinden edilmesini yasakladığı hatırlanmıştır. Fransa'nın Filistinlilerin Gazze'den zorla yerinden edilmesine karşı olduğu ifade edilmiş,⁸⁸ bu tür eylemlerin Cenevre Sözleşmeleri ve Roma Tüzüğü uyarınca uluslararası hukukun ciddi bir ihlali olduğu uyarısı yapılmıştır.⁸⁹

Fransa, Gazze'de İsrail saldırıları sonucu ortaya çıkan insani durum nedeniyle sıklıkla insani ateşkes çağrısında bulunmuş⁹⁰ ve Mısır üzerinden Gazze'ye insani yardım operasyonları gerçekleştirmiştir.⁹¹ Gazze'deki insani acil duruma müdahale etmek için, Başkan Macron'un girişimiyle 9 Kasım 2023'te dü-

⁸⁶ <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/israel-palestinian-territories/news/2023/article/israeli-strikes-against-the-jabalia-camp-1-nov-2023>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁸⁷ <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/israel-palestinian-territories/news/2023/article/palestinian-territories-france-expresses-its-deep-concern-over-the-number-of>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁸⁸ <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/israel-palestinian-territories/news/2023/article/israel-palestinian-territories-q-a-from-the-press-briefing-12-dec-2023>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁸⁹ <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/israel-palestinian-territories/news/2024/article/israel-palestinian-territories-3-jan-2024>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁹⁰ <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/israel-palestinian-territories/news/2023/article/palestinian-territories-israeli-authorities-announcement-of-an-intensification>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁹¹ <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/israel-palestinian-territories/news/2023/article/joint-statement-by-the-ministry-for-europe-and-foreign-affairs-and-the-ministry>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

zenlenen uluslararası insani konferansta, katılımcılardan 1 milyar Euro tutarında katkı sağlanmış, Fransa krizin başlangıcından bu yana Gazze halkına yaptığı insani yardım katkısını 100 milyon Euro'ya çıkaracağını açıklamıştır. İnsani konferansta acil, kalıcı ve sürdürülebilir bir insani ateşkes ihtiyacına ilişkin fikir birliği oluşturulmuştur.⁹² Buna karşın 26 Ocak 2024 tarihinde Uluslararası Adalet Divanı'nın İsrail ile ilgili tedbir kararı vermesi sonrası Fransa tarafından 28 Ocak 2024 tarihinde yapılan açıklamada 1,4 milyon Gazzeliyi tesislerinde barındıran ve insani yardım sağlayan UNRWA'ya 2024 yılının ilk çeyreğinde yeni bir ödeme planlanmadığı duyurulmuştur.⁹³

Fransa, Avustralya, Belçika, Kanada, Danimarka, Finlandiya, İrlanda, Lüksemburg, Hollanda, Norveç, İspanya, İsveç, İsviçre ve Birleşik Krallık Dışişleri Bakanlıkları tarafından 15 Aralık 2023 tarihinde yapılan ortak açıklamada, aşırılık yanlısı yerleşimcilerin Batı Şeria'daki Filistinlilere yönelik rekor sayıdaki saldırılarına tepki gösterilmiştir. Açıklamaya göre İsrail'in Filistinlileri korumadaki ve aşırılıkçı yerleşimcileri yargılamadaki başarısızlığı, yerleşimci şiddetinin benzeri görülmemiş seviyelere ulaşmasına, neredeyse tamamen cezasız kalan bir ortamın oluşmasına, Batı Şeria'da ve bölgede güvenliğin zayıflamasına yol açmakta ve kalıcı barış umutlarını tehdit etmektedir. İşgalci güç olarak İsrail, Batı Şeria'daki Filistinli sivil nüfusu korumalı, şiddetin sorumluları adalet önüne çıkarılmalıdır.⁹⁴

Fransa'ya göre iki devletli çözüm, İsrail'in güvenlik ihtiyacını ve Filistin halkının İsrail ile birlikte barış ve güvenlik içinde yaşayan bağımsız bir devlete yönelik meşru isteklerini karşılamak için tek geçerli çözüm olmaya devam etmektedir. Fransa tarafından yapılan değerlendirmelerde Hamas'ın Fistin halkını temsil etmediği, Filistin Yönetimi'nin rolünün güçlendirilmesinin önem taşıdığı ifade edilmiştir.⁹⁵

2.5.5. İngiltere

"Bu kış Gazze'de bombalanan çocuklar için Noel mesajınızı paylaşıyor musunuz?"

... İsrail hükümetinin şu anki eylemleri devam ederse bugünle Noel arasında 1400 çocuk daha ölecek. Dostlarımız ve müttefiklerimiz Fransa, İrlanda, Kanada, İspanya ve Avustralya, BM'de yapılan oylamada ateşkes için cesaret, ilgi ve şefkatle oy veren 148 ülkeye katıldı. İngiltere utanç verici şekilde çekimser kaldı. Başbakan bize 153 ülkenin yanlış, Westminster'in doğru olduğunu nasıl açıklayabilir?"⁹⁶

İskoçya Ulusal Partisi'nin (SNP) İngiliz Parlamentosundaki lideri Stephen Flynn tarafından parlamentonun "Başbakan'a Sorular" oturumunda İngiltere Başbakanı Rishi Sunak'a sorulmuştur.

⁹² <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/israel-palestinian-territories/news/2023/article/palestinian-territories-additional-emergency-humanitarian-aid-deployed-by>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁹³ <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/dossiers-pays/israel-territoires-palestiniens/actualites-et-evenements/2024/article/israel-territoires-palestiniens-unrwa-28-01-24>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁹⁴ <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/israel-palestinian-territories/news/2023/article/joint-statement-by-the-foreign-ministries-of-france-australia-belgium-canada>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁹⁵ <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/israel-palestinian-territories/news/2023/article/israel-palestinian-territories-q-a-08-12-23>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁹⁶ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ingiltere-basbakani-sunaktan-gazgede-oldurulen-cocuklar-sorusuna-daha-fazla-insani-arananiti/3082339>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

Birleşik Krallık, 7 Ekim saldırısı sonrası, İsrail'in meşru müdafaa hakkını desteklediklerini ilan ederek dış müdahalelerin caydırılması amacıyla İsrail'e askerî destekte bulunmaya başlamıştır.⁹⁷

Birleşik Krallık Başbakanı Sunak tarafından yapılan açıklamalarda; Hamas'ın Filistin halkının meşru temsilcisi olarak görülmediği ve Filistinlilere zarar verdiği, eylemlerinde sivilleri kalkan olarak kullandığı, bu durumun sivil kayıplara yol açtığı, Hamas ile yapılacak mücadelede İsrail'in kendini savunma hakkını kullanırken uluslararası insancıl hukuk kurallarına uygun olarak hareket etmesi gerektiği değerlendirilmelerine yer verilmiştir.⁹⁸

BM Güvenlik Konseyi'nin 16 Ekim 2023 tarihli toplantısında Büyükelçi Barbara Woodward, Hamas'ın terör saldırılarını kınamayan bir kararı İngiltere'nin desteklemeyeceğini ifade etmiştir.⁹⁹ Woodward, BM Güvenlik Konseyi'nin 18 Ekim 2023 tarihli Orta Doğu konulu toplantısında ise, Gazze'deki Al Ahli Hastanesinde meydana gelen yıkımdan ve yüzlerce kişinin hayatını kaybetmesinden derin üzüntü duydukları, hastanelerin uluslararası hukuk kapsamında korunduğu ve hedef alınmaması gerektiği, İsrail'in kendini savunma hakkını kullanırken sivillere verilecek zararı en aza indirmek için mümkün olan her türlü tedbirin alınması gerektiği, temel yardım, su, gıda ve ilaçların sivillere ulaşabilmesi için derhâl engelsiz insani yardım sağlanması çağrısı yaptıkları şeklinde açıklamalarda bulunmuştur.¹⁰⁰

22 Kasım 2023 tarihinde Büyükelçi James Kariuki'nin BM Güvenlik Konseyi'nin Gazze ile ilgili toplantısında, Gazze'de ortaya çıkan insani krizin çok ciddi olduğunu, tüm tarafların uluslararası insani hukuku desteklemesi, hastaneler ve okullar da dâhil olmak üzere masum sivilleri korumak için mümkün olan tüm önlemlerin alınması gerektiği açıklamalarında bulunmuştur.¹⁰¹

Büyükelçi Barbara Woodward, BM Güvenlik Konseyi'nin Gazze ile ilgili 8 Aralık 2023 tarihli toplantısında, öldürülen sivillerin büyüklüğünün şok edici olduğu, Gazze'de nüfusun %80'inin yerinden edilmiş olması gerçeğinin devam edemeyeceği, Gazze'deki sağlık hizmetleri ve barınma durumuna ilişkin ciddi ihtiyaçların bulunduğu, ancak Hamas'ın 7 Ekim'de masum İsraili sivillere karşı işlediği zulmü kınamayan bir karar lehine oy veremeyeceklerini, ateşkes çağrısında Hamas'ın terör eylemleri gerçekleştirmesi ve sivilleri rehin tutmaya devam ettiği gerçeğinin göz ardı edildiği, bu sebeple kararda çekimser kaldıklarını ifade etmiştir.¹⁰² Birleşik Krallık, Gazze'ye insani erişimin genişletilmesi ile birlikte

⁹⁷ <https://www.gov.uk/government/news/pm-call-with-prime-minister-netanyahu-of-israel-12-october-2023>, <https://www.gov.uk/government/news/prime-minister-deploys-uk-military-to-eastern-mediterranean-to-support-israel>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁹⁸ <https://www.gov.uk/government/speeches/pm-statement-to-the-house-of-commons-on-the-latest-situation-in-israel-and-gaza-16-october-2023>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

⁹⁹ <https://www.gov.uk/government/speeches/we-cannot-support-a-resolution-which-fails-to-condemn-hamas-terror-attacks-uk-statement-at-the-un-security-council>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁰⁰ <https://www.gov.uk/government/speeches/the-uk-will-continue-work-to-break-the-cycle-of-violence-across-israel-and-the-occupied-palestinian-territories-uk-statement-at-the-un-security-council>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁰¹ <https://www.gov.uk/government/speeches/the-uk-welcomes-the-agreement-for-a-coordinated-release-of-hostages-and-pause-in-the-fighting-in-gaza-uk-statement-at-the-un-security-council>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁰² <https://www.gov.uk/government/speeches/we-call-for-further-and-longer-pauses-to-get-aid-to-palestinians-uk-statement-at-the-un-security-council>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

sürdürülebilir bir ateşkese yönelik adımlar atılması çağrısında bulunan 22 Aralık 2023 tarih ve 2720 sayılı BM Güvenlik Konseyi kararını ise desteklemiştir.

Süreç içerisinde Gazze'de İsrail'in sivillere yönelik ayırım gözetmeyen saldırıları nedeniyle ortaya çıkan insani krizde, özellikle Avrupa'daki uluslararası aktörlerin çoğunluğunu kadın ve çocukların oluşturduğu sivil katliamlarını durdurulması için çaba göstermek yerine daha çok insani yardım konusunda çalışmalar yapmaya ve girişimlerde bulunmaya yönelmiştir. Bu kapsamda Birleşik Krallık tarafından 16 Ekim 2023 tarihinde yapılan açıklamada işgal altındaki Filistinlilere yönelik olarak insani yardımda bulunulacağı,¹⁰³ 23 Ekim 2023 tarihinde yapılan açıklamada ise yapılacak yardımın iki kat daha artırılacağı duyurulmuştur.¹⁰⁴ Aralık ayı içerisinde ise Gazze'ye yapılacak insani yardımın bir kat daha artırıldığı ve toplam 60 milyon £ yardım bütçesi ayrıldığı açıklanmıştır.¹⁰⁵ Buna karşın İngiltere, 26 Ocak 2024 tarihinde Uluslararası Adalet Divanı'nın İsrail ile ilgili tedbir kararı vermesinin ertesi günü, 27 Ocak 2024 tarihinde ABD dâhil diğer 8 ülke ile birlikte 1,4 milyon Gazzeliyi tesislerinde barındıran ve insani yardım faaliyeti yürüten UNRWA'ya sağladığı yardımı geçici olarak durdurduğunu duyurmuştur.¹⁰⁶

2.5.6. Almanya

İsraililer ile Filistinliler arasında barış içinde bir arada yaşamının ancak müzakere edilmiş iki devletli bir çözüm yoluyla sağlanabileceği görüşünü benimseyen Almanya, 7 Ekim saldırılarına karşı İsrail'in meşru savunma hakkının bulunduğunu ve İsrail ile dayanışma içerisinde olduklarını açıklamıştır.¹⁰⁷

Dışişleri Bakanı Baerbock Orta Doğu'ya doğru yola çıkmadan önce yaptığı açıklamalarda; Almanya'nın Hamas'a karşı mücadelede, İsrail'le sarsılmaz bir dayanışma içinde olduğunu, Hamas'ın sivilleri canlı kalkan olarak kullanma stratejisinden dolayı çok sayıda erkek, kadın ve çocuğun öldüğünü, amacın Filistinli sivil halkla değil, Hamas'la savaşmak olduğu, uluslararası yardımın, gıda, su ve tıbbi malzemelerin Gazze halkına hızlı ve engelsiz bir şekilde ulaştırılmasının hayati önem taşıdığını belirtmiştir.¹⁰⁸

Dışişleri Bakanı Annalena Baerbock 21 Ekim 2023 tarihinde Kahire Barış Zirvesi'nde yaptığı konuşmada; Hamas'a karşı mücadelenin, Gazze'deki masum erkek, kadın ve çocukların insani durumunun mümkün olan en üst düzeyde dikkate alınması suretiyle yürütülmesi gerektiğini ifade etmiştir.¹⁰⁹ Baerbock, 24 Ekim 2023 tarihli konuşmasında ise *"Mücadele Hamas'a karşı, sivillere karşı değil. Bu nedenle"*

¹⁰³ <https://www.gov.uk/government/news/uk-announces-10m-humanitarian-aid-for-civilians-in-occupied-palestinian-territories>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁰⁴ <https://www.gov.uk/government/news/extra-20m-in-humanitarian-aid-doubles-uk-support-to-palestinian-civilians>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁰⁵ <https://www.gov.uk/government/news/uk-steps-up-humanitarian-aid-commitments-to-gaza>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁰⁶ <https://www.gov.uk/government/news/statement-on-allegations-about-unrwa-staff-and-7-october-attacks>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁰⁷ <https://www.auswaertiges-amt.de/en/newsroom/news/-/2622092>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁰⁸ <https://www.auswaertiges-amt.de/en/newsroom/news/-/2627746>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁰⁹ <https://www.auswaertiges-amt.de/en/newsroom/news/-/2633850>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

bu mjadelenin insani hukuka uygun olarak, Gazze'deki sivillere mkmkn olan en fazla saygı gsterilerek yrtlmesi bizim iin hayati nrem taşiyor." açıklamasına yer vermiştir.¹¹⁰

24 Kasım 2023 tarihinde Dışışleri Bakanı Baerbock Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde Orta Doğu'daki duruma ilişkin konuşmasında, Nazi Almanya'sının yaptığı soykırım nedeniyle bunun tarihî sorumluluğunu taşıyan bir dışışleri bakanı olarak konuştuğunu, bunun da bir Alman için Holokost'tan sağ kurtulanların torunlarının şu anda Gazze'de teröristler tarafından rehin tutulduğunu bilerek rahat etmeyeceği anlamına geldiğini, Almanya için İsrail'in güvenliğini tartışılmayacağı açıklamalarında bulunmuştur.¹¹¹

Alman Dışışleri Bakanı Baerbock, G7 Dışışleri Bakanları Toplantısı'na gitmeden önce insani duraklamaları desteklediğini belirtmiştir. Çaresizce çocuklarını enkaz altında arayan babaları ya da ebeveynlerinin nerede olduğunu bilmedikleri için hastanelerde kayıtsız oturan küçük çocukları gördüklerinde bunu unutamadıklarını, G7 zirvesinde insani duraklama hakkında konuştuğunu ifade etmiştir.¹¹²

Dışışleri Bakanı Annalena Baerbock, "Rusya hastaneleri yıktığında Batı bunu bir savaş suçu olarak kınıyor. İsrail de aynısını yaptığında tepkiler sustu. Bu çifte standart suçlamasına nasıl yanıt verirsiniz?" sorusuna verdiği cevapta, iki durumun karşılaştırılmayacağını, Rusya'nın hiçbir tehdit oluşturmayan bir ülkeyi işgal ettiği, Ukrayna'daki hastanelerde, okullarda saklanan terörist olmadığını, Gazze'de, Hamas'ın hastanelerde ve apartmanlarda sivillerin arkasında bilerek olduğunu, Hamas'ın Filistinlileri de öldürdüğünü ifade etmiştir.¹¹³

İnsan Hakları Komiseri Luise Amtsberg, İsrail, Filistin ve Ürdün ziyareti öncesinde yaptığı açıklamada, İsrail'in Hamas'a karşı mücadele ederken aynı zamanda Gazze'deki sivil nüfusun korunmasını da hesaba katması gerektiğini, İsrail'in, Filistinli sivil halkın daha fazla acı çekmesini önleme görevi olduğu açıklamalarını yapmıştır.¹¹⁴

İsrail aleyhine yapılan protestolara sert müdahalede bulunan ve İsrail'e karşı eleştirilenin "absürt" olduğunu ifade eden, Uluslararası Adalet Divanı'nda İsrail'in yanında davaya katılan Almanya'nın krizin başladığı andan itibaren odaklandığı konulardan birisi, İsrail'in daha fazla masum sivil öldürmesi ve yerinden etmesi değil insani yardım meselesi olmuştur. Filistinlilere yönelik kriz öncesi 25 milyon € yardım bütçesi ayıran Almanya, yerinden edilen 2 milyona yakın Gazzelinin en temel insani ihtiyaçlara erişimi bulunmadığından bu tutarı önce 75 milyona,¹¹⁵ daha sonra 123 milyona,¹¹⁶ 21 Aralık 2023 tarihli son açıklamasında ise 203 milyona çıkardığını duyurmuştur.¹¹⁷ Buna karşın Almanya, 26 Ocak

¹¹⁰ <https://www.auswaertiges-amt.de/en/newsroom/news/-/2628284>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹¹¹ <https://www.auswaertiges-amt.de/en/newsroom/news/-/2628284>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹¹² <https://www.auswaertiges-amt.de/en/newsroom/news/-/2629734>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹¹³ <https://www.auswaertiges-amt.de/en/newsroom/news/-/2633366>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹¹⁴ <https://www.auswaertiges-amt.de/en/newsroom/news/-/2634680>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹¹⁵ <https://www.auswaertiges-amt.de/en/aussenpolitik/-/2627928>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹¹⁶ <https://www.auswaertiges-amt.de/en/newsroom/news/-/2630344>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹¹⁷ <https://www.auswaertiges-amt.de/en/aussenpolitik/-/2627918>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

2024 tarihinde Uluslararası Adalet Divanı'nın İsrail ile ilgili tedbir kararı vermesinin ertesi günü, 27 Ocak 2024 tarihinde ABD dâhil diğer 8 ülke ile birlikte 1,4 milyon Gazzeliyi tesislerinde barındıran ve insani yardım faaliyeti yürüten UNRWA'ya sağladığı mali desteği askıya aldığı duyurmuştur.¹¹⁸

2.6. Uluslararası Kuruluşların Faaliyetleri

Bu kısımda öncelikle BM düzeninin işleyişi hakkındaki bilgilere, BM Antlaşması'ndaki uluslararası barış ve güvenliğin sağlanmasına yönelik düzenlemelere ve 7 Ekim İsrail-Filistin çatışmalarına ilişkin BM Genel Kurulu ve Güvenlik Konseyi kararlarına yer verilecektir. Daha sonra İsrail saldırılarının Gazze'de ortaya çıkardığı insanlık krizinde BM kuruluşlarının yürütmekte olduğu faaliyetler aktarılacaktır. Ayrıca İslam İşbirliği Teşkilatı ve Avrupa Birliği'nin yaşanan krize ilişkin takip ettikleri politikalar hakkında da bilgi verilecektir.

2.6.1. Birleşmiş Milletler (BM)

*Gazze'deki kabus insani krizden çok daha fazlasıdır. Bu bir insanlık krizidir. Tanık olduğumuz uluslararası insancıl hukukun açık ihlallerinden derin endişe duyuyorum. Açık konuşayım: Silahlı çatışmanın hiçbir tarafı uluslararası insani hukukun üstünde değildir. **Gazze çocuklar için bir mezarlığa dönüşüyor. Her gün yüzlerce kız ve erkek çocuğunun öldürüldüğü veya yaralandığı bildiriliyor.** Dört haftalık bir süre içinde, en az otuz yıldaki herhangi bir çatışmada öldürülen gazeteci sayısından daha fazla gazetecinin öldürüldüğü bildiriliyor. Örgütümüzün tarihindeki herhangi bir dönemde olduğundan daha fazla Birleşmiş Milletler yardım çalışanı öldürüldü. Ortaya çıkan felaket, insani ateşkes ihtiyacını her geçen saat daha acil hâle getiriyor. Hayat kurtaran bazı yardımlar Refah Kapısı üzerinden Mısır'dan Gazze'ye ulaşıyor. **Ancak yardım damlaları ihtiyaç okyanusunu karşılamıyor.**¹¹⁹*

Antonio Guterres
BM Genel Sekreteri

İki dünya savaşının insanlığa getirdiği tarifsiz acılardan gelecek kuşakları korumak amacıyla kurulmuş olan BM'nin temel görevi uluslararası barış ve güvenliğin sağlanmasıdır. Aşağıda detaylı olarak yer verileceği üzere BM Antlaşması'ndaki pek çok düzenleme uluslararası barış ortamının korunması, uyuşmazlıkların barışçıl yollarla çözülmesi ve çatışmaların önlenmesi ile ilgilidir.

BM Antlaşması'nda uluslararası barış ve güvenliğin korunmasında başlıca sorumluluk, hızlı ve etkili bir şekilde hareket etme yetkileri ile donatılmış olan Güvenlik Konseyi'ne verilmiştir. BM Güvenlik Konseyi'nin gerektiğinde silahlı kuvvet kullanımı da dâhil olmak üzere yaptırım uygulama ve bağlayıcı

¹¹⁸ <https://www.auswaertiges-amt.de/en/newsroom/news/-/2641762>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹¹⁹ <https://www.un.org/sg/en/content/sg/speeches/2023-11-06/secretary-generals-press-conference-the-middle-east>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

kararlar alma yetkisi bulunmaktadır. BM Antlaşması'nda öngörülen amaçların gerçekleştirilmesi bakımından, özellikle 15 üyeli BM Güvenlik Konseyi'nde daimi üye sıfatı bulunan ülkelerin (ABD, Çin, Rusya, İngiltere ve Fransa) veto yetkisinden kaynaklanan önemli konularda karar alamama ve dolayısıyla çatışmaların önlenememesi durumu nedeniyle BM sistemi ve işleyişi eleştirilmektedir. Geçmişte yaşanan pek çok savaşta da acı bir şekilde tecrübe edildiği üzere istisnai durumlar dışında uluslararası hukuk normları ile çatışmalara çözüm üretilememiştir. Ancak yine de bir çatışma durumu ortaya çıktığında sivillerin korunması, yıkımın önlenmesi ve insani ihtiyaçların karşılanabilmesi için uluslararası aktörlerden sorumluluklarını yerine getirmesi beklenmektedir.

Uluslararası Barış ve Güvenliğin Sağlanmasına Yönelik BM Antlaşması Düzenlemeleri

1945 tarihli Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın giriş kısmında uluslararası bir örgütün kurulması ihtiyacı ile ilgili olarak *"Bir insan yaşamı içinde iki kez insanlığa tarif olunmaz acılar getiren savaş felaketinden gelecek kuşakları korumaya, temel insan haklarına, insan kişiliğinin onur ve değerine, erkeklerle kadınların ve büyük uluslarla küçük ulusların hak eşitliğine olan inancımızı yeniden ilan etmeye, adaletin korunması ve antlaşmadan doğan yükümlülüklere saygı gösterilmesi için gerekli koşulları oluşturmaya ve daha geniş bir özgürlük içinde daha iyi yaşama koşulları sağlamaya, sosyal bakımdan ilerlemeyi kolaylaştırmaya ve bu ereklere ulaşmak için hoşgörüyle davranmaya ve iyi komşuluk anlayışı içinde birbirimizle barışık yaşamaya, uluslararası barış ve güvenliği korumak için güçlerimizi birleştirmeye, ortak yarar dışında silahlı kuvvet kullanılmamasını sağlayacak ilkeleri kabul etmeye ve yöntemleri benimsemeye, tüm halkların ekonomik ve sosyal bakımdan ilerlemesini kolaylaştırmak için uluslararası kurumlardan yararlanmaya, istekli olarak, bu amaçları gerçekleştirmek için çaba harcamaya karar verdik."* ifadelerine yer verilmiştir.

Antlaşma'nın "Amaçlar ve ilkeler" başlıklı I'inci bölümünde;

- BM'nin temel amacının **uluslararası barış ve güvenliği korumak** olduğu,
- Bu amaçla barışa yönelik tehditlerin önleneyeceği,
- Barışın bozulmasına yol açabilecek uluslararası uyuşmazlıkların adalet ve uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak barışçıl yollarla çözümleneceği,
- Dostça ilişkiler geliştirmek ve dünya barışını güçlendirmek için gerekli önlemlerin alınacağı,
- Üye devletlerin bir başka devletin toprak bütünlüğüne ya da siyasal bağımsızlığına karşı BM'nin amacı ile bağdaşmayacak şekilde kuvvet kullanma tehdidine ya da kuvvet kullanılmasına başvurmaktan kaçınacağı,

"Genel Kurul" başlıklı IV'üncü bölümünde;

- Genel Kurul'un antlaşma kapsamına giren bütün sorun ya da işleri görüşebileceği,
- BM üyelerine ve Güvenlik Konseyi'ne tavsiyelerde bulunabileceği,

- Uluslararası barış ve güvenliğin korunması için yapılacak işbirliğinin genel ilkelerini inceleyebileceği,
- Uluslararası barış ve güvenliğin korunmasına ilişkin olan bütün sorunları görüşebileceği,
- Uluslararası barış ve güvenliği tehlikeye sokması muhtemel durumlar hakkında Güvenlik Konseyi'nin dikkatini çekebileceği,
- Kamu esenliğine zarar verecek, uluslar arasındaki dostça ilişkileri tehlikeye sokacak nitelikte görülen herhangi bir durumun, kökenine bakılmaksızın barışçı yollarla düzeltilmesi için gerekli önlemler alınmasını tavsiye edebileceği,
- Uluslararası barış ve güvenliğin korunması gibi önemli sorunlara ilişkin kararların, hazır bulunan ve oy veren ülkelerin üçte iki çoğunluğu ile alınacağı,

"Güvenlik Konseyi Bileşimi" başlıklı V'inci bölümünde;

- BM üyelerinin, örgütün hızlı ve etkili hareket etmesini sağlamak için uluslararası barış ve güvenliğin korunmasında başlıca sorumluluğu Güvenlik Konseyi'ne bırakacağı ve bu sorumluluk gereğince görevlerini yerine getirirken Güvenlik Konseyi'nin kendi adlarına hareket ettiğini kabul edeceği,
- Güvenlik Konseyi'nin bu görevleri yerine getirirken BM amaç ve ilkelerine uygun hareket edeceği,

"Uyuşmazlıkların Barışçı Yollarla Çözülmesi" başlıklı VI'nci bölümünde;

- Süregitmesi uluslararası barış ve güvenliğin korunmasını tehlikeye düşürebilecek nitelikte bir uyuşmazlığa taraf olanların, her şeyden önce görüşme, soruşturma, arabuluculuk, uzlaşma, hakemlik ve yargısal çözüm yolları ile bölgesel kuruluş ya da anlaşmalara başvurarak veya kendi seçecekleri başka yollarla çözüm arayacağı,
- Güvenlik Konseyi'nin gerekli gördüğünde tarafları uyuşmazlığı çözmeye çağıracağı,
- Güvenlik Konseyi'nin uyuşmazlık durumunun süregitmesinin uluslararası barış ve güvenliğin korunmasını tehlikeye düşürme durumunu saptamak için soruşturma yürütebileceği,
- Devletlerin uyuşmazlıklar hakkında Güvenlik Konseyi ya da Genel Kurul'un dikkatini çekebileceği,
- Güvenlik Konseyi'nin bir uyuşmazlığın süregitmesinin gerçekten uluslararası barış ve güvenliğin korunmasını tehlikeye soktuğu kanısına varması hâlinde hangi çözüm yolunu tavsiye edeceğini kendisinin kararlaştıracağı,

"Barışın Tehdidi, Bozulması ve Saldırı Eylemi" başlıklı VII'nci bölümünde;

- Güvenlik Konseyi'nin barışın tehdit edildiğini, bozulduğunu ya da bir saldırı eylemi olduğunu saptayacağı, uluslararası barış ve güvenliğin korunması ya da yeniden kurulması için tavsiyelerde bulunacağı ve hangi önlemlerin alınacağını kararlaştıracacağı,
- Güvenlik Konseyi'nin durumun ağırlaşmasını önlemek üzere, tavsiyelerde bulunmadan ya da önlemleri kararlaştırmadan önce, ilgili tarafları gerekli ya da uygun gördüğü geçici önlemlere uymaya çağırabileceği,
- Güvenlik Konseyi'nin kararlarını yürütmek için silahlı kuvvet kullanımını içermeyen ne gibi önlemler alınması gerektiğini kararlaştırabileceği ve Bileşmiş Milletler üyelerini bu önlemleri uygulamaya çağırabileceği,
- Güvenlik Konseyi'nin önlemlerin yetersiz kalacağı ya da kaldığı kanısına varması hâlinde uluslararası barış ve güvenliğin korunması ya da yeniden kurulması için hava, deniz ya da kara kuvvetleri aracılığıyla, gerekli saydığı her türlü girişimde bulunabileceği, bu girişimlerin gösterileri, ablukayı ve Bileşmiş Milletler üyelerinin hava, deniz ya da kara kuvvetlerince yapılacak başka operasyonları içerebileceği,
- Bileşmiş Milletler'in tüm üyelerinin, uluslararası barış ve güvenliğin korunmasına katkıda bulunmak üzere, Güvenlik Konseyi'nin çağrısı ile özel anlaşma ya da anlaşmalar uyarınca, uluslararası barış ve güvenliğin korunması için gerekli silahlı kuvvetleri ve geçit hakkını da içine almak üzere her türlü yardım ve kolaylığı Konsey'in hizmetine sunmayı yüküneceği,
- Güvenlik Konseyi'nin uluslararası barış ve güvenliğin korunması konusundaki kararlarının yürütülmesi için gerekli önlemlerin, BM'nin tüm üyeleri ya da bunlardan bazıları tarafından alınacağı,
- Bu Antlaşma'nın hiçbir hükmünün, BM üyelerinden birisinin silahlı bir saldırıya hedef olması halinde, Güvenlik Konseyi uluslararası barış ve güvenliğin korunması için gerekli önlemleri alıncaya dek, bu üyenin doğal olan bireysel ya da ortak meşru savunma hakkına halel getirmeyeceği,

"Uluslararası Ekonomik ve Sosyal İşbirliği" başlıklı IX'uncu bölümünde;

- Uluslararası halkların hak eşitliği ve kendi yazgılarını kendilerinin belirlemesine saygı üzerine kurulmuş barışçı ve dostça ilişkiler sağlanması için gerekli istikrar ve refah koşullarını yaratmak üzere BM'nin:

... c) Irk, cinsiyet, dil ya da din ayrımı gözetmeksizin herkesin insan haklarına ve temel özgürlüklerine bütün dünyada etkin bir biçimde saygı gösterilmesini kolaylaştıracağı,

"Uluslararası Adalet Divanı" başlıklı XIV'üncü bölümünde;

- BM'nin tüm üyelerinin taraf oldukları tüm uyuşmazlıklarda, Uluslararası Adalet Divanı'nın kararlarına uymakla yükümlü olduğu,

- Bir uyuşmazlığın taraflarından birisi, Divan'ın verdiği bir hükme göre kendisine düşen yükümlülükleri yerine getirmemezse, öbür tarafın Güvenlik Konseyi'ne başvurabileceği, Konsey de gerekli görürse, hükmün yerine getirilmesi için tavsiyelerde bulunabileceği ya da alınacak önlemleri kararlaştırabileceği,
- Genel Kurul ya da Güvenlik Konseyi'nin herhangi bir hukuksal sorun konusunda Uluslararası Adalet Divanı'ndan görüş isteyebileceği,

"Sekretarya" Başlıklı XV'inci bölümünde

- Genel Sekreter'in uluslararası barış ve güvenliğin korunmasını tehlikeye düşürebileceğini düşündüğü herhangi bir konuyu Güvenlik Konseyi'nin dikkatine sunabileceği hükümlerine yer verilmiştir.

2.6.1.1. BM Genel Kurulu

Yas tutacak zaman yok, öldürülen herkes için durdurmuyorsanız, kurtarılacak herkes için durdurun.

Neden cinayetin sona erdirilmesi konusunda aciliyet hissetmiyoruz. İsrail'in şu anda yaptıklarını meşrulaştırmaya çalışarak bizi 80 yıl geriye götürüyorsunuz¹²⁰

*Riyad Mansour
Filistin Devleti BM Daimi Gözlemcisi*

26 Ekim 2023 Oturumu

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilen 337A(V) sayılı kararda yer aldığı üzere Genel Kurul, Güvenlik Konseyi'nin daimi üyeleri arasında oy birliği olmaması durumunda ve Konsey'in "uluslararası barış ve güvenliğin korunmasına yönelik birincil sorumluluğunu yerine getirmemesi halinde" kolektif önlemler alınması için üyelere uygun tavsiyelerde bulunmak amacıyla acil özel oturumla toplanabilmektedir. Bu kapsamda "İşgal Altındaki Doğu Kudüs ve İşgal Altındaki Filistin Topraklarının Geri Kalanında İsrail'in Yasadışı Eylemleri" başlıklı BM Genel Kurulu Onuncu Acil Özel Oturumu ilk kez 1997 yılında toplanmıştır. Güvenlik Konseyi'nin 7 Ekim'den sonraki süreçte dört kez eylem konusunda fikir birliğine varamaması sonrasında ise oturumun yeniden başlatılması talepleri üzerine 26 Ekim 2023 tarihinde acil özel oturum düzenlenmiştir.¹²¹

26 Ekim tarihli oturumda Ürdün öncülüğünde sunulan karar taslağı ile ilgili oylama yapılmıştır. Sonuç olarak 121 lehte, 14 aleyhte ve 44 çekimser oy çıkması üzerine karar taslağı oyların büyük çoğunluğunu alarak kabul edilmiştir. Kabul edilen karar taslağında acil, kalıcı ve sınırsız bir insani ateşkes

¹²⁰ <https://news.un.org/en/story/2023/10/1142847>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹²¹ <https://www.un.org/en/ga/sessions/pdf/PGA-Letter-resumption-of-10th-ESS-2023.pdf>, Erişim Tarihi: 30/01/2024 <https://news.un.org/en/story/2023/10/1142847>

çağrısında bulunulmuş ve özellikle sivillerin korunması noktasında tüm tarafların uluslararası hukuk kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirmeleri gerekliliği vurgulanmıştır. Kararda ayrıca Gazze Şeridi'ne temel ihtiyaç malzemeleri ve hizmetlerin "sürekli, yeterli ve engelsiz" sağlanması, uluslararası hukuk ve ilgili Birleşmiş Milletler kararları uyarınca Filistinli sivil nüfusun korunmasını sağlayacak bir mekanizmanın acilen kurulması gerekliliği vurgulanmıştır.¹²² BM Genel Kurulu'nda alınan kararla 120 ülkenin Gazze'de acil, kalıcı ve sürekli bir insani ateşkes çağrısına karşı İsrail Dışişleri Bakanı Eli Cohen, X sosyal medya hesabından yaptığı paylaşımında "BM Genel Kurulu'nun alçakça ateşkes çağrısını açıkça reddediyoruz." ifadesini kullanmıştır.¹²³

12 Aralık 2023 Oturumu

26 Ekim 2023 tarihinde gerçekleştirilen Onuncu Acil Özel Oturumun devamı niteliğinde olan oturumda aralarında Irak, Mısır ve Katar'ın da bulunduğu 21 ülke tarafından desteklenen "Sivillerin Korunması ve Hukuki ve İnsani Yükümlülüklerin Yerine Getirilmesi" konulu karar taslağı ile Avusturya ve Amerika Birleşik Devletleri'nin sunduğu iki değişiklik talebi görüşülmüştür. Değişiklik talepleri Genel Kurul tarafından kabul edilmemiştir. Karar taslağı, 193 üyeli BM Genel Kurulu'nda 153 lehte, 10 aleyhte ve 23 çekimser oy ile kabul edilmiştir. ABD, İsrail, Avusturya, Çekya, Guatemala, Liberya, Mikronezya, Nauru, Papua Yeni Gine ve Paraguay kararın aleyhinde oy kullanırken, İngiltere, Almanya, Macaristan, İtalya, Arjantin, Malavi, Hollanda, Ukrayna, Güney Sudan ve Uruguay çekimser kalan ülkeler arasındadır.¹²⁴

¹²² <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/LTD/N23/319/20/PDF/N2331920.pdf?OpenElement>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹²³ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israil-disisleri-bakani-120-ulkenin-insani-ateskes-talebi-icin-alcakca-cagri-ithaminda-bulundu/3035295>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹²⁴ <https://news.un.org/en/story/2023/12/1144717>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

Kabul edilen taslakta Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın 99. maddesi uyarınca Genel Sekreter'in Güvenlik Konseyi Başkanı'na hitaben yazdığı 6 Aralık 2023 tarihli mektubu¹²⁵ ve UNRWA Genel Komiseri'nin Genel Kurul Başkanı'na hitaben yazdığı 7 Aralık 2023 tarihli mektubun¹²⁶ da dikkate alındığı belirtilmiştir. Dört maddelik karar taslağında; acil insani ateşkes ile birlikte tüm tarafların, başta sivillerin korunmasına ilişkin olarak uluslararası insancıl hukuk da dâhil olmak üzere uluslararası hukuk kapsamındaki yükümlülüklerine uymaları, tüm rehinelerin derhâl ve koşulsuz olarak serbest bırakılması ve insani erişimin sağlanması talepleri yer almıştır.¹²⁷

İsrail, BM Genel Kurulu üyesi devletlerin büyük çoğunluğunun desteği ile alınan acil insani ateşkes kararına rağmen saldırıların aylar süreceğini duyurmuş ve Gazze'ye yönelik saldırılarını artırarak devam ettirmiştir.

2.6.1.2. BM Güvenlik Konseyi

Uluslararası barışın ve güvenliğin korunmasında başlıca sorumluluğun bırakıldığı organ olan Güvenlik Konseyi, uyuşmazlıkların barışçıl yollarla çözülmesi noktasında muhataplarına tavsiyelerde bulunabileceği gibi barışın tehdidi, barışın bozulması ve saldırı eylemi durumunda birtakım bağlayıcı kararlar da alabilmektedir.¹²⁸ Bu kapsamda 7 Ekim 2023 tarihinden itibaren yaşanan süreçte beş daimi üyesinin kararları veto etme hakkı bulunan 15 üyeli Güvenlik Konseyi birçok toplantı gerçekleştirmiştir.

İlk olarak Rusya Federasyonu tarafından önerilen insani ateşkes, tüm rehinelerin serbest bırakılması, yardım erişimi ve sivillerin güvenli tahliyesi çağrısında bulunan taslak metin 16 Ekim 2023 tarihinde görüşülmüştür.¹²⁹ Metin 5 lehte (*Çin, Gabon, Mozambik, Rusya ve Birleşik Arap Emirlikleri*), 4 aleyhte (*Fransa, Japonya, Birleşik Krallık ve ABD*) ve 6 çekimser (*Arnavutluk, Brezilya, Ekvador, Gana, Malta ve İsviçre*) oy ile kabul edilmemiştir.¹³⁰

¹²⁵ Mektupta Gazze'deki sivillerin büyük tehdit altında olduğu, İsrail askerî operasyonları başladığından beri % 40'tan fazlası çocuk olmak üzere 15 binden fazla insanın öldürüldüğü ve nüfusun yaklaşık %80'inin yerinden edildiği belirtilmiştir. Ayrıca sağlık sisteminin çökmekte olduğu ve Gazze'de hiçbir yerin güvenli olmadığı ifade edilmiştir. Mektupta uluslararası toplumun tüm etkisini kullanarak krizin daha da tırmanmasını önleme ve krizi sonlandırma sorumluluğu olduğu belirtilmiş, insani ateşkes çağrısı yinelenerek sivil nüfusun daha fazla zarar görmesinin engellenmesi gerektiği ifade edilmiştir.

¹²⁶ https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/sg_letter_of_6_december_gaza.pdf?_gl=1*1bbyhd9*_ga*NzcxODM4MzU0LjE3MzMDM3NDkwNjA.*_ga_TK9BQL5X7Z*MTcwNDEyODM5My40LjEuMTcwNDEyOTA3Ni4wLjAuMA.*_ga_S5EKZKS78*MTcwNDEyNzkxMS40LjEuMTcwNDEzMDA2Ny42MzQwLjA., Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹²⁷ Mektupta Lazzarini, 35 yıldır acil durumlara ilişkin konularda çalıştığını, ancak daha önce personelinin öldürülmesini ve yerine getirmesi beklenen görevin çökme riskinin bulunduğunu anlatan böyle bir mektup yazmadığını ifade etmiştir. Ajansın 75 yıllık tarihinin en karanlık saatlerini yaşadıkları, UNRWA'nın Gazze'deki görevlerini oldukça kısıtlı şartlar altında yerine getirebildiği, UNRWA'nın çökmesi durumunda Gazze'deki insani yardım sisteminin de çökeceği, Gazze nüfusunun yerinden edilmelerle çok dar bir alana sıkıştırıldığı, barınakların aşırı derecede kalabalık olduğu, yüksek salgın hastalık riski bulunduğu açıklamasında bulunmuştur. <https://www.unrwa.org/resources/un-unrwa/letter-unrwa-commissioner-general-philippe-lazzarini-un-general-assembly>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹²⁸ <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/LTD/N23/397/09/PDF/N2339709.pdf?OpenElement>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹²⁹ Birleşmiş Milletler Antlaşması, m. 24,36,39.

¹³⁰ <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N23/308/83/PDF/N2330883.pdf?OpenElement>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹³¹ <https://news.un.org/en/story/2023/10/1142427>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

18 Ekim 2023 tarihli toplantıda ise Brezilya tarafından önerilen, sivillere yönelik her türlü şiddetin kınandığı ve insani duraklamaların verilmesi çağrısında bulunan taslak metin ve Rusya Federasyonu tarafından önerilen derhal, kalıcı ve tam bir ateşkes ile sivillere yönelik saldırıların durdurulması çağrısında bulunan iki değişiklik önergesi oylanmıştır.¹³¹ Konsey'in 15 üyesinden 12'sinin Brezilya'nın önerdiği metin lehine oy kullanmasına ve iki ülkenin (Rusya ve Birleşik Krallık) çekimser kalmasına karşın sadece ABD'nin veto etmesi nedeniyle karar tasarısı kabul edilmemiştir.¹³²

24 Ekim 2023 tarihinde ise Güvenlik Konseyi devam eden krizle ilgili açık bir oturum düzenlemiş ve 80'den fazla ülkeyi mecliste açıklama yapmaya davet etmiştir.¹³³ Birçok ülke tarafından derinleşen kriz ile ilgili açıklama yapılmış ve ertesi günkü toplantıda ABD tarafından önerilen Hamas'a ilişkin taslak Rusya ve Çin tarafından veto edilirken Rusya öncülüğündeki karar da yeterli oyu alamamıştır.¹³⁴ Devam eden süreçte Güvenlik Konseyi 30 Ekim ve 10 Kasım tarihlerinde de toplanmış ve yapılan toplantılarda ülke temsilcilerinin yanı sıra UNICEF, UNRWA, OCHA VE DSÖ yetkilileri de açıklamalarda bulunmuştur.¹³⁵

Dört başarısız girişimin ardından 15 Kasım tarihli toplantıda Malta'nın önerdiği karar taslağı ilk defa daimi üyelerce veto edilmeksizin 12 lehte ve 3 çekimser (*Rusya, Birleşik Krallık, ABD*) oy ile kabul edilmiştir.¹³⁶ Kabul edilen 2712 sayılı kararda tam, hızlı, güvenli ve engelsiz insani yardım erişimini sağlamak için Gazze Şeridi'nde yeterli sayıda gün boyunca acil ve genişletilmiş insani yardım duraklamaları ve koridorları çağrısında bulunulmuş, tüm taraflar uluslararası hukuktan doğan yükümlüklerini yerine getirmeye, Gazze Şeridi'ndeki sivil nüfusun hayatta kalması için vazgeçilmez olan temel hizmetlerden ve insani yardımdan mahrum bırakılmaya davet edilmiştir.¹³⁷

29 Kasım tarihinde, Kasım ortasında kabul edilen karar sonrası ilk açık toplantı gerçekleştirilmiştir. İnsani duraklama devam ederken gerçekleştirilen ve Dışişleri Bakanlarının da katıldığı toplantıda, Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Hakan Fidan Gazze'deki insani duraklamanın uzatılması ve bu doğrultuda rehine ve tutukluların takas edilmesinin bir umut ışığı olduğunu ifade etmiştir. Toplantıda BM Genel Sekreteri Antonio Guterres, İsrail ve Hamas arasındaki anlaşmayı memnuniyetle karşıladığını ve çatışmanın durmasının Gazze içinde yardım dağıtılmasına olanak sağladığını ifade etmiştir.¹³⁸

Altı günlük uzatılmış insani ara sonrası İsrail'in saldırılarına yoğun bir şekilde devam etmesi üzerine BM Genel Sekreteri Antonio Guterres tarafından 6 Aralık 2023 tarihinde BM Güvenlik Konseyi Başkanı'na hitaben bir mektup yazılmıştır. Mektup, Genel Sekreter'in uluslararası barış ve güvenliğin korunma-

¹³¹ <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N23/311/26/PDF/N2331126.pdf?OpenElement>, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N23/311/90/PDF/N2331190.pdf?OpenElement>, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N23/311/33/PDF/N2331133.pdf?OpenElement>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹³² <https://news.un.org/en/story/2023/10/1142507>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹³³ <https://news.un.org/en/story/2023/10/1142742>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹³⁴ <https://news.un.org/en/story/2023/10/1142817>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹³⁵ <https://news.un.org/en/story/2023/10/1143002>, <https://news.un.org/en/story/2023/11/1143462>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹³⁶ <https://news.un.org/en/story/2023/11/1143632>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹³⁷ <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N23/359/02/PDF/N2335902.pdf?OpenElement>

¹³⁸ <https://news.un.org/en/story/2023/11/1144102>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

sını tehdit edebileceğini düşündüğü her konuyu Konsey'in dikkatine sunabileceğini içeren BM Antlaşması'nın 99'uncu maddesi doğrultusunda yazılmıştır. Mektupta Gazze'deki sivillerin büyük tehdit altında olduğu, İsrail askerî operasyonları başladığından beri yüzde 40'tan fazlası çocuk olmak üzere 15 binden fazla insanın öldürüldüğü ve nüfusun yaklaşık yüzde 80'inin yerinden edildiği belirtilmiştir. Ayrıca sağlık sisteminin çökmekte olduğu ve Gazze'de hiçbir yerin güvenli olmadığı ifade edilmiştir. Mektupta uluslararası toplumun tüm etkisini kullanarak krizin daha da tırmanmasını önleme ve krizi sonlandırma sorumluluğu olduğu belirtilmiş, insani ateşkes çağrısı yinelenerek sivil nüfusun daha fazla zarar görmesinin engellenmesi gerektiği ifade edilmiştir.¹³⁹

Guterres'in mektubunun ardından 8 Aralık günü Güvenlik Konseyi'nde acil toplantı düzenlenmiştir. Toplantıda, Birleşik Arap Emirlikleri tarafından önerilen ve 90'dan fazla üye devlet tarafından desteklenen acil insani ateşkes ve rehinelere koşulsuz serbest bırakılmasını öneren karar taslağı, 13 lehte oya ve Birleşik Krallık'ın çekimser kalmasına karşılık daimi üye ABD'nin ret oyuyla veto edilmiştir.¹⁴⁰

19 Aralık tarihli toplantıda BM Orta Doğu Barış Süreci Özel Temsilcisi Tor Wennesland tarafından yapılan açıklamada; Gazze Şeridi'ne insani yardım ulaştırılmasında neredeyse aşılabilir zorluklar bulunduğu, hayal bile edilemeyecek ölçekte yerinden edilmeler ve aktif düşmanlıkların ortasında insani müdahale sisteminin uçurumun kenarında olduğu ifade edilmiştir. BAE tarafından sunulan karar taslağının oylaması ise ertelenmiştir.¹⁴¹

ABD'nin karşı çıktığı "insani ateşkes" talebinin yer almadığı, sadece insani yardım konusuna yer verilen ve BAE tarafından sunulan karar tasarısı üye ülkeler arasında yapılan yoğun müzakereler ve ertelemeler sonrasında 22 Aralık tarihinde oylamaya sunulmuştur. Karar tasarısı 13 lehte 2 çekimser (*ABD, Rusya*) oy alarak kabul edilmiştir.¹⁴² Kabul edilen 2720 sayılı Kararda; sivillerin ve sivil yapıların korunması, insani yardım personelinin güvenliği ve insani yardım sağlanması noktasında tarafların uluslararası insancıl hukuk kapsamındaki yükümlülüklerine uymaları talebi yinelenmiştir. İnsani yardımın derhal, güvenli ve engelsiz bir şekilde sağlanmasına izin verilmesi, kolaylaştırılması ve mümkün kılınması noktasında gerekli koşulların oluşturulması için acil adımlar atılması çağrısında bulunulmuştur. Kararda ayrıca BM Genel Sekreteri'nden insani yardım sevkiyatlarının hızlandırılması amacıyla "*Kıdemli İnsani Yardım ve Yeniden Yapılandırma Koordinatörü*" ataması talebi ile atanan Koordinatör tarafından yardım sevkiyatlarını hızlandırmak ve kolaylaştırmak için bir mekanizma kurması talebi yer almıştır.¹⁴³

İsrail, BM Güvenlik Konseyi kararından sonra da Gazze'ye gidecek olan tüm insani yardımları denetlemeye devam edeceğini duyurmuştur. İnsani ateşkes yönünde bir karar alınmadığı için İsrail saldırıları tüm şiddetiyle devam etmiştir. Çok kısıtlı şartlar altında gerçekleştirilebilen insani yardımlar yerinden

¹³⁹ https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/sg_letter_of_6_december_gaza.pdf?_gl=1*1bbyhd9*_ga*NzcxODM4MzU0LjE3MzMDM3NDkwNjA.*_ga_TK9BQL5X7Z*MTcwNDEyODM5My40LjE0MTcwNDEyOTA3Ni4wLjA0MA.*_ga_SSEKZKS878*MTcwNDEyNzcxMS40LjE0MTcwNDEzMDA2Ny42MzC4wLjA, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁴⁰ <https://news.un.org/en/story/2023/12/1144562>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁴¹ <https://news.un.org/en/story/2023/12/1144937>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁴² <https://news.un.org/en/story/2023/12/1145022>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁴³ <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N23/424/87/PDF/N2342487.pdf?OpenElement>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

edilmiş, şiddetli açlık ve susuzluk çeken ve temel insani gereksinimlere ulaşamayan insanların ihtiyaçlarını karşılamada çok yetersiz kalmıştır.

BM yetkililerinin yaptığı açıklamalarda, İsrail'in insani yardımların Gazze'ye ulaşmasını engellediği, özellikle Kuzey Gazze'ye gönderilen yardımlarının dörtte üçünün ulaştırılmadığı, diğer bölgelere gönderilen yardımların da çok yetersiz kaldığı ifade edilmektedir. En son ABD ve sekiz Batılı ülke, 26 Ocak 2024 tarihinde Uluslararası Adalet Divanı'nın İsrail ile ilgili tedbir kararı vermesinden sonra geçen iki günlük sürede diğer 8 ülke ile birlikte 1,4 milyon Gazzeliyi tesislerinde barındıran ve insani yardım faaliyeti yürüten UNRWA'ya sağladıkları fonları askıya aldıklarını duyurmuşlardır. UNRWA'ya sağlanan yardımların askıya alınması sebebiyle BM Güvenlik Konseyi kararının uygulanmasında fiili imkânsızlık söz konusu olabilecektir.

2.6.1.3. BM Kuruluşları

BM Güvenlik Konseyi'nin çatışmaları önleme ve karar alma noktasındaki işlevsiz durumuna rağmen BM sistemi içerisinde kurulmuş olan pek çok kuruluş sivillerin korunması ve insani ihtiyaçların karşılanmasına yönelik oldukça önemli görevler yerine getirmektedir. 7 Ekim sürecinde başta BM Yakın Doğu'daki Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansı olmak üzere Dünya Sağlık Örgütü, BM Dünya Nüfus Fonu, BM Çocuklara Yardım Fonu, BM Dünya Gıda Programı ve Uluslararası Çalışma Örgütü gibi kuruluşlar, sivil toplum ve basın kuruluşları ile birlikte İsrail saldırılarının Gazze'de ortaya çıkardığı insanlık krizini uluslararası kamuoyunun gündemine taşımışlardır. Aşağıda bu kuruluşların faaliyetlerine yer verilmiştir.

2.6.1.3.1. BM Yakın Doğu'daki Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansı (UNRWA)

Gazze'de devam etmekte olan insani felaket ancak yeryüzündeki cehennem olarak tanımlanabilir.¹⁴⁴

Philippe Lazzarini
UNRWA Genel Komiseri

Gazze'de su, ekmek, tuvalet gibi herhangi bir ihtiyaç için saatlerce kuyrukta beklemek gerekiyor. Hatta barınağa girmek için bile. Ölüm dışında. Bunun için herhangi bir sıraya gerek yok.¹⁴⁵

UNRWA Personeli

*Barınaklardan birine girmek bile gözyaşlarına boğulmanıza neden oluyor. **Yiyecek ve su arayan ve bir parça ekmek ya da bir şişe su alabilmek için altı saatten fazla kuyrukta bekleyen çocuklar.** Binlerce kişi Kuzey'den kaçmaya devam ederken, **Han Yunus'ta insanlar kelimenin tam anlamıyla sokaklarda uyuyor.** Marketler birkaç sebze dışında tamamen boş. Bu sefaletin durması gerekiyor, yoksa insanlar açlıktan ve hastalıklardan ölecek.¹⁴⁶*

UNRWA Personeli

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu UNRWA'yı, içinde buldukları kötü duruma adil ve kalıcı bir çözüm belirlenene kadar Ajansın faaliyet alanındaki kayıtlı Filistinli mültecilere insani yardım ve koruma sağlama göreviyle 1949 yılında kurmuştur. UNRWA, Doğu Kudüs, Gazze Şeridi, Ürdün, Lübnan ve Suriye dâhil olmak üzere Batı Şeria'da faaliyet göstermektedir. 1948 savaşı sonrası İsrail'in Filistin topraklarının yüzde 70'ini işgal etmesiyle evlerini ve geçim kaynaklarını kaybeden yüz binlerce Filistinli mültecinin, yaklaşık 75 yıldır yerinden edilme ve desteğe ihtiyaç duyma durumu devam etmektedir. Filistin topraklarında üç kuşak boyunca kendi ülkesinde mülteci kampında yaşayan insanlar bulunmaktadır. UNRWA, eğitim, sağlık hizmetleri, yardım ve sosyal hizmetler, koruma, kamp altyapısı ve iyileştirme, mikrofinans ve acil yardım alanlarında sağladığı hizmetler aracılığıyla Filistinli Mültecilerin insani gelişme alanında tam potansiyellerine ulaşmalarına yardımcı olmakta ve neredeyse tamamen gönüllü katkılarla finanse edilmektedir.

7 Ekim sonrası İsrail'in saldırıları sonucu Gazze'de nasıl bir insani krizin ortaya çıktığının anlaşılabilmesi bakımından doğrudan Gazze'de faaliyet gösteren bir BM kuruluşu olan UNRWA'nın açıklama ve raporlarının incelenmesi oldukça önemlidir. UNRWA bu süreçte, Gazze'deki durumun vahametini gösteren 60'ın üzerinde durum raporu yayımlamış, defalarca acil yardım ve insani ateşkes çağrısında bulunmuştur.

¹⁴⁴ <https://www.unrwa.org/newsroom/official-statements/statement-commissioner-general-philippe-lazzarini-occasion-french>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁴⁵ <https://www.unrwa.org/resources/reports/unrwa-situation-report-23-situation-gaza-strip-and-west-bank-including-east-jerusalem>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁴⁶ <https://www.unrwa.org/resources/reports/unrwa-situation-report-33-situation-gaza-strip-and-west-bank-including-east-jerusalem>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

Aileleri ile birlikte sonu gelmeyen İsrail saldırılarının mağduru olan UNRWA çalışanlarının dilinden aktarılan "Yas tutacak yer yok. Çok az işaret hayatta olduğumuzu gösteriyor. Nefes alıyoruz ama bunun dışında tüm yaşam belirtlerini kaybettik."¹⁴⁷ ifadesi, yaşanan acı ve yıkımın ne denli büyük olduğunu çarpıcı bir şekilde ortaya koymaktadır. İsrail'in uluslararası insancıl hukuk kurallarına uyması yönünde yapılan çağrılar karşılık bulmamış; çaresiz insanların sığındığı hastaneler, okullar, mülteci kampları ve ibadethaneler İsrail saldırılarının hedefi olmuştur. 6 Ocak 2024 tarihi itibarıyla insani yardım sağlamakla görevli 146 UNRWA çalışanı İsrail saldırılarında hayatını kaybetmiştir. Bu, BM tarihindeki bir çatışmada öldürülen en yüksek BM yardım çalışanı sayısıdır.¹⁴⁸

Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansı (UNRWA) tarafından yapılan açıklamalara göre, **7 Ekim'den bu yana geçen 3 aylık süre içerisinde Gazze Şeridi nüfusunun neredeyse yüzde 85'ine denk gelen yaklaşık 1 milyon 900 bin Filistinlinin yerinden edildiği, 1 milyon 400 bin Filistinlinin 155 UNRWA tesisinde barındırıldığı, bu sayının tesislerin kapasitesinin 4 katından daha fazla olduğu, 500 bin Filistinlinin bu tesislerin yakınlarında bulunduğu, bu insanların tamamının UNRWA'dan yardım aldığı, 220 saldırıda 132 UNRWA tesisinin zarar gördüğü,** bombardıman ve kuşatmanın insanlık dışı ve aşağılayıcı yaşam koşullarını ortaya çıkardığı, on binlerce kişinin yeterli yiyecek, su ve hijyen olmadan sokaklarda uyuduğu, insani yardımın son derece yetersiz olduğu, ekonominin çökme noktasına geldiği, uluslararası insancıl hukukun bariz bir şekilde göz ardı edilmesi nedeniyle Gazze'de artık geri dönüşü mümkün olmayan sonuçların ortaya çıktığı kaydedilmiştir.¹⁴⁹

İsrail'in sonu gelmeyen saldırıları nedeniyle Gazze'de yaşanan insani krizin artık katlanılamaz boyutlara ulaşması üzerine UNRWA Genel Komiseri Philippe Lazzarini, 7 Aralık 2023 tarihinde BM Genel Kurulu Başkanı'na hitaben içerisinde buldukları durumu anlatan bir mektup yazmıştır. Mektupta Lazzarini, 35 yıldır acil durumlara ilişkin konularda çalıştığını, ancak daha önce personelinin öldürülmesini ve yerine getirmesi beklenen görevin çökme riskinin bulunduğunu anlatan böyle bir mektup yazmadığını ifade etmiştir.

Ajansın 75 yıllık tarihinin en karanlık saatlerini yaşadıkları, UNRWA'nın Gazze'deki görevlerini oldukça kısıtlı şartlar altında yerine getirebildiği, UNRWA'nın çökmesi durumunda Gazze'deki insani yardım sisteminin de çökeceği, Gazze nüfusunun yerinden edilmelerle çok dar bir alana sıkıştırıldığı, barınakların aşırı derecede kalabalık olduğu, yüksek salgın hastalık riski bulunduğu, bu aşırı dolu ve sağlıksız alanlarda 700'den fazla kişinin tek bir tuvaleti kullandığı, günde ortalama 25 kadının doğum yaptığı, yaralıların açık alanlarda sınırlı imkânlarla tedavi edilebildiği, on binlerce kişinin avlularda ve sokaklarda uyuduğu, insanların ısınmak için plastik yaktığı, okullar da dâhil olmak üzere UNRWA'ya ait 90'a yakın tesisin bombardımana maruz kaldığı, Gazze genelinde, üçte ikisi kadın ve çocuk olmak

¹⁴⁷ <https://www.unrwa.org/resources/reports/unrwa-situation-report-39-situation-gaza-strip-and-west-bank-including-east-jerusalem>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁴⁸ <https://www.unrwa.org/resources/reports/opt-flash-appeal-progress-report>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁴⁹ <https://www.unrwa.org/resources/reports/unrwa-situation-report-61-situation-gaza-strip-and-west-bank-including-east-jerusalem>, <https://www.unrwa.org/newsroom/official-statements/statement-unrwa-commissioner-general-philippe-lazzarini-virtual-follow>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

üzere 16 binden fazla kişinin bombardımanlar sırasında hayatını kaybettiği, Gazze'nin büyük bir bölümünün yıkıldığı ve yaşanmaz hâle geldiği, güvenli barınak ve yardım olmadan Gazze'deki sivilin ölüm riskiyle karşı karşıya kalacağı mektupta acı bir şekilde dile getirilmiştir.

Mektubun sonunda Gazze'nin yok edilmesi ve geri dönüşü olmayan bir felaketin önlenmesi için BM Genel Kurul Başkanı ve üye devletlerden acil insani ateşkes kararı almaları, güvenli barınma sağlayan BM binaları, hastaneler ve kamu binalarının korunması için uluslararası hukuku uygulamaları ve siyasi çözüm beklentilerini korumak üzere derhâl harekete geçmeleri çağrısında bulunulmuştur.¹⁵⁰

Gazze'de insani yardım operasyonlarının tüm kısıtlı imkânlarla rağmen ayakta tutulmasında ve yaşanan insani krizin dünya kamuoyuna duyurulmasında UNRWA'nın hayati rol oynaması, İsrail yönetiminin bu kuruluşa yönelik tepkilerine sebep olmuştur. Saldırıların başında UNRWA'ya karşı insani yardımların terör örgütlerinin eline geçmesine sebep oldukları iddia edilmiştir. Knesset milletvekilleri UNRWA'ya sağlanan kaynakların kesilmesine yönelik faaliyet yürütmüştür. En son ABD ve sekiz batılı ülke, 26 Ocak 2024 tarihinde Uluslararası Adalet Divanı'nın İsrail ile ilgili tedbir kararı vermesinden sonraki iki günlük süre içerisinde, 1,4 milyon Gazzeliyi tesislerinde barındıran, Gazze genelinde insani yardım faaliyeti yürüten ve 30 bin çalışanından 16 bini Gazze'de bulunan UNRWA'nın 12 çalışanı hakkındaki 7 Ekim saldırılarına katıldığı iddiasıyla yürütülen soruşturmayı gerekçe göstererek UNRWA'ya sağladıkları fonları askıya aldıklarını duyurmuşlardır. BM Genel Sekreteri'nin ifadesiyle Gazze'ye gönderilebilen yardımlar ihtiyaç okyanusunda bir damladır. 1,9 milyon insanın yerinden edildiği Gazze'de, insanların çoğunluğunun sağlıklı barınma imkânından mahrum bir şekilde kış şartlarında çadırlarda kaldığı, temel ihtiyaçlarını karşılayamadıklarından şiddetli açlık ve susuzluk çektiği bu şartlar altında UNRWA'nın faaliyet yürütemez hâle gelmesi, açlık ve salgın hastalıklar yüzünden kitlesel ölümlerin yaşanmasına sebep olabilecektir.

¹⁵⁰ <https://www.unrwa.org/resources/un-unrwa/letter-unrwa-commissioner-general-philippe-lazarini-un-general-assembly>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

1 Ocak 2024 tarihinde yayınlanan görüntülerde Gazze'de bir yardım kamyonunun peşinde binlerce insanın izdiham oluşturduğu görülmektedir.¹⁵¹ Bu görüntüler Gazze'ye acil insani yardım sağlanmasının ne kadar hayati bir konu olduğunu ve UNRWA faaliyetlerinin durması hâlinde ne gibi sonuçlar yaşanabileceğini açıkça göstermektedir.

2.6.1.3.2. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) (DSÖ)

Fotoğraf: Reuters

Şifa Hastanesinde elektrik kesintisi nedeniyle kuvözden çıkarılan prematüre bebekler

<https://www.bbc.com/turkce/articles/crgp72gqpd1o>,
Erişim Tarihi: 30/01/2024

Gazze'de her 10 dakikada bir çocuk öldürülüyor. İnsanlığın en karanlık anına yakın olduğumuzu düşünüyorum.¹⁵²

Rik Peepkorn
DSÖ Filistin Temsilcisi

¹⁵¹ <https://www.youtube.com/watch?v=uvmQ3n8Zlk4>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁵² <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/who-says-1-child-killed-every-10-minutes-in-gaza/3073714#:~:text=Peepkorn%20added%3A%20%22On%20average%20a,%2Dfire%2C%22%20he%20urged,> Erişim Tarihi: 30/01/2024

DSÖ, diğer BM kuruluşları gibi sivillerin korunmasına yönelik faaliyetlerini, insani yardım ve tahliye operasyonlarına ilişkin bilgilendirmelerini, durum raporlarını ve uluslararası insancıl hukuka uyulmasına yönelik sayısız çağrısını çatışmaların başladığı tarihten itibaren uluslararası kamuoyu ile açık bir şekilde paylaşmıştır. DSÖ açıklamalarında; Gazze'deki düşmanlıklara ve insani felakete son verilmesi için ortak çaba gösterilmesi, derhâl ateşkes, geniş ölçekte sürekli insani yardım akışı, ihtiyaç sahibi herkese engelsiz insani erişim, tüm rehinelere koşulsuz serbest bırakılması ve sağlık hizmetlerine ve diğer hayati altyapıya yönelik saldırıların durdurulması çağrısında bulunmuştur.¹⁵³

DSÖ açıklamalarında tıbbi tesislere ve sivillere yönelik saldırıların uluslararası insancıl hukuk ve insan hakları hukuku sözleşmelerinin ihlali olduğu, bu tür eylemlere müsaade edilemeyeceği ve herkesin tıbbi yardım alma hakkının bulunduğu sıklıkla vurgulanmıştır.¹⁵⁴ Sağlık hizmeti almak isteyen hastalar hiçbir zaman korkuya maruz bırakılmamalı, onları tedavi etmeye yemin etmiş sağlık çalışanları da bakım sağlamak için asla kendi hayatlarını riske atmaya zorlanmamalıdır.¹⁵⁵

DSÖ'nün resmî internet sitesinde, çatışmaların üzerinden iki ay geçtikten sonra Gazze'de ortaya çıkan durum, Gazze Şeridi'ndeki hava saldırıları ve tıbbi malzeme, yiyecek, su ve yakıt eksikliğinin, binlerce sivilin ölümüne ve yaralanmasına yol açtığı, zaten yeterli kaynaklara sahip olmayan sağlık sistemini neredeyse tükettiği, artan hasta sayısı ve sığınmak isteyen yerinden edilmiş siviller nedeniyle hastanelerin kapasitesinin çok üzerinde çalıştığı, anne ve yenidoğan bakımından, kronik durumların tedavisine kadar temel sağlık hizmetlerinin sağlanmasının ciddi şekilde tehlikeye girdiği şeklinde açıklanmaktadır.¹⁵⁶

DSÖ'nün Gazze sağlık sisteminin daha fazla saldırıya karşı korunması çağrısında bulunduğu 4 Aralık 2023 tarihli açıklamasına göre 60 günden kısa bir sürede Gazze'de hizmet veren hastane sayısı 36'dan 18'e düşmüştür. Bunlardan üçü yalnızca temel ilk yardım sağlamakta, geri kalan hastaneler ise yalnızca kısmi hizmet vermektedir. Hasta kabul edebilenler, amaçlanan kapasitelerinin çok üzerinde hizmet sunmakta; bazıları, kapasitesinin üç katından daha fazla hastayı tedavi etmektedir. Güneyde hâlen faaliyette olan 12 hastane artık sağlık sisteminin omurgasını oluşturmaktadır.¹⁵⁷

DSÖ tarafından yapılan hastane ziyaretlerinde, Gazze'deki sağlık sisteminin felaket ötesi durumuna ilişkin önemli tespitler yapılmıştır. Hastane yerleşkelerinin kapasitesinin oldukça üzerindeki hasta ve yaralılar kadar, yerinden edilmiş insanların da sığındığı alanlar hâline geldiği, acil servislerin hastalarla dolup taşmasına rağmen yeterli sağlık personeli bulunmadığı, mevcut çalışanların bitkin durumda ol-

¹⁵³ <https://www.emro.who.int/media/news/who-leads-very-high-risk-joint-humanitarian-mission-to-al-shifa-hospital-in-gaza.html>, <https://www.emro.who.int/media/news/risk-of-disease-spread-soars-in-gaza-as-health-facilities-water-and-sanitation-systems-disrupted.html>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁵⁴ <https://www.emro.who.int/media/news/unfpa-unicef-and-who-regional-directors-call-for-immediate-action-to-halt-attacks-on-health-care-in-gaza.html>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁵⁵ <https://www.emro.who.int/media/news/who-loses-communication-with-contacts-in-al-shifa-hospital-in-gaza-amid-reports-of-attacks.html>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁵⁶ <https://www.emro.who.int/opt/priority-areas/occupied-palestinian-territory-health-crisis-2023.html>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁵⁷ <https://www.emro.who.int/media/news/who-appeals-for-protection-of-the-health-system-from-further-attacks-and-degradation-of-its-capacity.html>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

dukları, yatak kapasitesinin dolması nedeniyle çok sayıda hastanın yerde tedavi edildiği, yakıt, oksijen, uzman tıbbi personel ve malzeme eksikliği nedeniyle hayati nitelikteki tıbbi birimlerin hizmet veremediği, bazı tıbbi operasyonların yeterli ilaç ve tıbbi ekipman olmadan gerçekleştirilmek durumunda kaldığı, ilaç, tıbbi ekipman, yakıt, gıda ve temiz suya ihtiyaç duyulduğu ve bulaşıcı hastalıklarda artış yaşandığı tespitleri bunlardan bazılarıdır. Yaşam desteği alan prematüre ve yeni doğan bebeklerin elektrik, oksijen ve su kesintileri nedeniyle öldüğüne yönelik bildirimler ise saldırıların en can yakıcı sonuçlarından biridir. Ayakta kalmayı başarabilen sağlık tesisleri ise bu olumsuzlukların çoğunu yaşamakta, içerisinde buldukları olumsuzluklar her an artmaya devam etmektedir.¹⁵⁸

Bütün bu olumsuzlukların üstüne sağlık tesisleri, ambulanslar ve sağlık çalışanlarına yönelik benzeri görülmemiş nitelikteki sayısız saldırı, tahliye emirleri, kuşatma, baskın ve gözaltılar Gazze'de sağlık sistemini durma noktasına getirmiştir. Bu saldırılar hastanelerin zorla tahliye edilmesine, hastalar, refakatçileri ve hastanelere sığınanlar arasında çok sayıda ölüm ve yaralanma vakasının yaşanmasına sebep olmuştur.

Aralık 2019'dan bu yana DSÖ Travma ve Acil Durum Ekibinin kritik bir parçası olan Uzun Yeniden Yapılanma Merkezinde hasta yöneticisi olarak çalışan 29 yaşındaki *Dima Abdullatif Mohammed Alhaj*, Gazze'nin güneyinde anne ve babasının evinin bombalanması sonucu kocası, altı aylık erkek bebeği ve iki erkek kardeşiyle birlikte 50'den fazla kişinin öldüğü saldırıda hayatını kaybetti.¹⁵⁹

İsrail'in 14 Ekim 2023 tarihinde Gazze'nin kuzeyinde bulunan sağlık tesislerinin tahliye edilmesi emrini vererek sağlık çalışanlarını hayati nitelikteki kararlar vermek durumunda bırakması, DSÖ tarafından ölüm cezasıyla eşdeğer bir tutum olarak nitelendirilmiştir.¹⁶⁰ DSÖ, İsrail'in Gazze'nin kuzeyindeki hastanelere yönelik tahliye emirlerini derhâl geri alması ve sağlık

tesislerinin, sağlık çalışanlarının, hastaların ve sivillerin korunması çağrısında bulursa da saldırı ve müdahalelere insani ara süreci dışında aralıksız devam edilmiştir.

¹⁵⁸ <https://www.emro.who.int/media/news/who-delivers-health-supplies-to-al-shifa-hospital-appeals-for-continued-access-to-address-urgent-needs-in-north-gaza.html>, <https://www.emro.who.int/media/news/who-appeals-for-protection-of-the-health-system-from-further-attacks-and-degradation-of-its-capacity.html>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁵⁹ <https://www.emro.who.int/media/news/who-staff-member-killed-in-gaza.html>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁶⁰ <https://www.emro.who.int/media/news/evacuation-orders-by-israel-to-hospitals-in-northern-gaza-are-a-death-sentence-for-the-sick-and-injured.html>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

DSÖ tarafından paylaşılan durum raporlarına göre Gazze'de 14 Aralık 2023 tarihî itibarıyla 7 bin 729'u çocuk ve 5 bin 153'ü kadın olmak üzere toplam 18 bin 787 kişi ölmüş, 50 bin 897 kişi yaralanmış, çok sayıda kişi kaybolmuş veya enkaz altında kalmıştır. Gazze'de bulunan 36 hastaneden 8'i kısmi kapasite ve yüzde 209 doluluk oranı ile faaliyet göstermektedir. 3 hastane oldukça kısıtlı imkânlar altında çalışmaktadır. Yeterli imkânlar altında faaliyet gösteren sadece 2 hastane bulunmaktadır. Birinci basamak sağlık hizmeti sunan 72 tesisin 18'i çalışır durumdadır. Sağlık tesislerine yönelik 238 saldırıda, 570 kişi ölmüş, 746 kişi yaralanmıştır. 61 sağlık tesisinden 26'sı, 76 ambulansın 38'i zarar görmüştür. Çatışmalar başladığından beri 413 yaralı ve 390 hasta 550 refakatçisi ile birlikte Refah Sınır Kapısı'ndan tahliye edilmiştir.¹⁶¹

2.6.1.3.3. BM Dünya Nüfus Fonu (UNFPA)

Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu tarafından sosyal medya platformu X üzerinden yapılan 13 Ekim tarihli açıklamada; Gazze'de 50 bin hamile kadının sağlık hizmetlerine erişemediği, bu ay 5 bin 500 kişinin doğum yapacağı, bu kadınların acil sağlık bakımına ve korunmaya ihtiyacı olduğu, UNFPA'nın tüm tarafları uluslararası insancıl hukuk ve uluslararası insan hakları hukuku kapsamındaki yükümlülükleri uymaya çağırdığı ifade edilmiştir.¹⁶²

22 Kasım 2023 tarihinde UNFPA İcra Direktörü Dr. Natalia Kanem tarafından BM Güvenlik Konseyi'nin Orta Doğu'daki duruma ilişkin açık brifingi sırasında yaptığı açıklamada, **Gazze Şeridi'ndeki 50 bin hamile kadının varlığının olumsuz koşullar altında günde 180 doğum anlamına geldiği**, ortalama 840 kadının hamilelik ya da doğumla ilgili komplikasyonlarla karşılaşma ihtimali bulunduğu, hastaneler yaralılarla dolup taşarken yakıt, ilaç ve temel malzeme eksikliği nedeniyle pek çok kişinin sağlık hizmetlerinden mahrum kalacağı, dolayısıyla bu durumun hamile kadınlar ve yeni doğanlar için hayati risk oluşturduğu, kadınların anestezi olmadan sezaryen yaptırmak zorunda kaldıklarına ilişkin raporlar aldıkları, son 47 günde doğum yapan 7.000'den fazla kadının durumundan derin endişe duyulduğu ifade edilmiştir.¹⁶³

UNFPA, 24-30 Kasım tarihleri arasında yürürlüğe giren insani ara sırasında tıbbi yardımların Gazze genelinde ulaştırılmasına olanak sağlamış, ancak Aralık ayının ilk haftalarında diğer bölgelere büyük ölçüde erişilemediği için insani yardımların dağıtımını esas olarak Refah bölgesi ile sınırlı kalmıştır.

¹⁶¹ https://www.emro.who.int/images/stories/Sitrep_-_issue_17_for_review.pdf?ua=1, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁶² <https://x.com/UNFPA/status/1712838361117794493?s=20>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁶³ <https://www.unfpa.org/press/statement-unfpa-executive-director-dr-natalia-kanem-during-security-council-open-briefing>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

2.6.1.3.4. BM Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF)

4 yaşındaki Ghazal ve Gazze Şeridi'ndeki binlerce çocuk uzuvlarını ve hayallerini kaybetti. Dahası kendilerini neyin beklediğini bilmedikleri bir gelecekle karşı karşıyalar.¹⁶⁴

¹⁶⁴ <https://www.unicef.org/sop/stories/facing-life-gaza-strip-new-disability>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

Gazze Şeridi çocuk olmak için dünyanın en tehlikeli yeri. Her gün çok sayıda çocuğun öldürüldüğü ve yaralandığı bildiriliyor. Çocukların oyun oynadıkları ve okula gittikleri mahallelerin tamamı, içinde yaşam olmayan moloz yığınlarına dönüşmüş durumda. UNICEF ve diğer insani yardım aktörleri haftalardır alarm veriyor. Sahadaki ekibimiz uzuvları kopmuş, üçüncü derece yanıkları olan ve etraflarını saran şiddet nedeniyle şoka girmiş çocuklarla karşılaştıklarını anlatıyor.¹⁶⁵

Adele Khodr

UNICEF Orta Doğu ve Kuzey Afrika Bölge Direktörü

UNICEF tarafından yapılan açıklamalarda; 7 Ekim tarihinden itibaren Gazze'deki durumun çocuklar üzerindeki yıkıcı etkisi dile getirilmiş, bölgedeki çocukların korunması ve çocuk ölümlerinin engellenmesi için yapılması gerekenler ifade edilmiştir. UNICEF İcra Direktörü Catherine Russell tarafından çok sayıda çocuğun kayıp olduğu ve patlayıcı silah kullanımı sonucu binaların enkazı altında kaldıklarına inanıldığı, bu sırada yeni doğan bebeklerin, hastanelerde elektrik ve tıbbi malzeme tükendiği için öldüğü, şiddetin ayırım gözetmeksizin devam ettiği bilgisi aktarılmıştır.¹⁶⁶

Yapılan diğer açıklamalara göre; yaşanan ciddi su sıkıntısı nedeniyle bölgedeki çocuklar hayatta kalmak için gerekli su miktarının dahi altında suya ulaşabilmektedir. Yeterli miktarda temiz suya erişim olmaması sebebiyle çocuklar, yüksek oranda tuzlu, kirli veya güvenilir olmayan kaynaklardan gelen suyu kullanmak zorunda kalmaktadır. Gazze Şeridi genelindeki barınaklarda ortalama her 700 kişiye bir tuvalet düşmesi, duşların ise daha da az sayıda olması hijyenik koşullara erişiminin neredeyse yok denecek kadar azalmasına sebep olmaktadır. Bu durum özellikle kadınları ve kız çocuklarını etkilemekte ve hastalıkların artmasına ve yayılmasına neden olmaktadır. Hâlihazırda bölgede uyuz, bit, suçiçeği, deri döküntüleri ve akut solunum yolu enfeksiyonu hastalıklarında ortalamanın çok üzerinde vaka kaydedildiği belirtilmiştir.¹⁶⁷

Su kıtlığının yanında bölgedeki gıda ve sağlık sistemlerinin tamamen çökmesi nedeniyle, küçük çocukların yüzde 80'inden fazlasının ciddi gıda yoksunluğu yaşadığı, Gazze Şeridi'ndeki beş yaş altı tüm çocukların kıtlık koşullarının artmaya devam etmesi hâlinde ciddi yetersiz beslenme ve ölüm riskiyle karşı karşıya kalacakları ifade edilmiştir.¹⁶⁸

Gazze genelinde sonu gelmeyen bombardımanlar, hasar gören ya da çalışmayan sağlık tesisleri, kitlesel düzeyde yerinden edilme, su ve elektrik tedarik sisteminin ve altyapının çökmesi, gıda ve ilaçlara erişimin kısıtlanması şartları nedeniyle anne, yeni doğan ve çocuk sağlığı hizmetleri ciddi şekilde sek-

¹⁶⁵ <https://www.unicef.org/press-releases/statement-unicef-regional-director-middle-east-and-north-africa-adele-khodr>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁶⁶ <https://www.unicef.org/press-releases/statement-unicef-executive-director-catherine-russell-her-visit-gaza>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁶⁷ <https://www.unicef.org/press-releases/barely-drop-drink-children-gaza-strip-do-not-access-90-cent-their-normal-water-use>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁶⁸ <https://www.unicef.org/press-releases/statement-unicef-risk-famine-gaza-strip>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

teye uğramıştır. Çatışmaların psikolojik etkisi sebebiyle stres kaynaklı düşükler, ölü ve prematüre doğumlarda artış gibi üreme sağlığı konusunda da bazı olumsuz sonuçların ortaya çıktığı görülmüştür.¹⁶⁹

Bölgede yaşayan çocukların neredeyse tamamının yıkım, saldırı, yerinden edilme ve temel ihtiyaçlarındaki kıtlık nedeniyle üzüntüye ve travmaya maruz kaldığı belirtilmiştir. 7 Ekim öncesinde dahi abluka altındaki Gazze'de 540.000'den fazla çocuğun ruh sağlığı desteğine ve psikososyal yardıma ihtiyacı olduğunun tespit edildiği açıklanmıştır. Çocukların travmatik olaylara tekrar tekrar maruz kalmaları nedeniyle hayatlarının geri dönülemez şekilde değiştiğini görmelerinin muhtemel olduğu, bununla birlikte şiddet ve kargaşanın çocukların fiziksel ve bilişsel gelişimlerini olumsuz etkileyebilecek toksik strese neden olabileceği ifade edilmiştir.¹⁷⁰

2.6.1.3.5. BM Dünya Gıda Programı (WFP)

¹⁶⁹ <https://www.unicef.org/press-releases/joint-statement-unicef-who-unfpa-and-unrwa-women-and-newborns-bearing-brunt-conflict>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁷⁰ <https://www.unicef.org/press-releases/unicef-executive-director-catherine-russells-remarks-un-security-council-briefing>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

Gazze'de herkes aç! Öğün atlamak bir norm ve her gün umutsuzca yiyecek araniyor. İnsanlar genellikle bütün gün ve geceyi yemek yemeden geçiriyor. Çocuklar yemek yiyebilsin diye yetişkinler aç kalıyor.¹⁷¹

WFP

Şu anda Gazze'deki ebeveynler çocuklarını bugün besleyip besleyemeyeceklerini ve hatta yarını görebilecek kadar hayatta kalıp kalamayacaklarını bile bilmiyorlar. **Sınırın bu tarafında dururken, sadece metrelerce ötede yaşanan acılar akıl almaz boyutlarda.**¹⁷²

WFP İcra Direktörü Cindy McCain

BM Dünya Gıda Programı WFP'ye göre, 7 Ekim sonrası Gazze'de yaşayan insanların ihtiyaç duyduğu gerekli gıda tedarikinin yalnızca yüzde 10'u Gazze'ye ulaşabilmektedir. Yakıt kıtlığı nedeniyle Gazze'deki 130 fırının tamamında, halkın temel gıdası olan ekmeğin üretimi durma noktasına gelmiştir. Gazze'ye giren gıda insanların günlük minimum kalori ihtiyacının yalnızca yüzde 7'sini karşılamaktadır. Dünya Gıda Programı İcra Direktörü Cindy McCain, 16 Kasım 2023 tarihinde yaptığı açıklamada, Gazze'de gıda ve su tedarikinin neredeyse yok denecek kadar az olduğunu ve ihtiyaç duyulanın çok az bir kıs-

¹⁷¹ https://twitter.com/WFP_Media/status/1742123573488263570, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁷² <https://www.wfp.org/news/wfp-chief-makes-urgent-plea-safe-expanded-humanitarian-access-gaza-food-runs-out>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

mının sınırdan geçebildiğini; kış aylarının yaklaşması, güvenli olmayan ve aşırı kalabalık barınaklar ve temiz su eksikliği nedeniyle sivillerin açlıktan ölme tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu ifade etmiştir.¹⁷³

WFP, Gazze'ye güvenli, engelsiz ve sürekli insani erişim sağlanması çağrısında bulunmuş, tüm tarafları insancıl hukuk kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirmeye davet etmiştir.¹⁷⁴ İnsani ateşkes çağrısında bulunarak ihtiyaçların tek bir operasyonel sınır kapısı ile karşılanamayacağını belirtmiş ve tüm sınır kapılarının açılarak yardım ulaştırılması çağrısında bulunmuştur.¹⁷⁵

WFP tarafından 6 Aralık 2023 tarihinde "Gazze Gıda Güvenliği Değerlendirmesi" yayımlanmıştır. Değerlendirmede, **Gazze'de devam eden durumun, benzeri görülmemiş bir insani krize, geniş çapta yıkım ve yerinden edilmeye, gıda, su, elektrik, pişirme gazı ve diğer temel ihtiyaç ve hizmetlere sınırlı erişime neden olduğu belirtilmiştir.** İnsani yardım akışının sınırlı olması ve ticari malların akışının ise tamamen durması, hanelerin gıda maddelerine erişimini ciddi şekilde etkilemiştir. İletişim hizmetlerinin durması ve yakıt eksikliğinin de temel gıda ürünleri teslimatında engel teşkil ettiği belirtilmiştir.

6 Aralık itibarıyla Gazze'nin kuzey bölümünde görüşülen hanelerin yüzde 82'sinin gıda tüketiminin yetersiz olduğu, yüzde 15'inin ise sınırdaki olduğu; güney bölümünde ise hanelerin yüzde 38'inin gıda tüketiminin yetersiz olduğu, yüzde 46'sının ise sınırdaki olduğu ifade edilmiştir. Diğer yandan hane halkı açlık ölçeğine göre kuzey bölgelerindeki hanelerin neredeyse yarısının şiddetli veya çok şiddetli açlık yaşadığı, yüzde 48'inin ise orta düzeyde açlık yaşadığı; güney bölgelerinde hanelerin üçte biri şiddetli veya çok şiddetli açlık yaşarken yüzde 53'ünün orta düzeyde açlık yaşadığı belirtilmiştir. Bununla birlikte içme ve kişisel hijyen için kullanılan asgari ortalama su miktarının 15 litreden az olmaması gerekirken görüşülen hanelerde kişi başına kuzey bölgelerde 1,8 litre, güney bölgelerde ise 2 litre güvenli suya erişim olduğu bildirilmiştir.¹⁷⁶

14 Aralık 2023 tarihinde yayımlanan "Güney Gazze Şeridi'nde Ülke İçinde Yerinden Edilen Nüfus İçin Gıda Güvenliği Güncellemesi" ile yeni veriler paylaşılmıştır. Bu kapsamda güncelleme metninde sadece iki ay içinde Gazze'deki nüfusun yüzde 85'inden fazlası yerinden edildiği, gıda güvenliği durumunun insani duraklama dönemine kıyasla önemli ölçüde kötüleştiği ve Gazze'nin güneyinde şiddetli veya çok şiddetli açlık yaşayan hane oranının yüzde 56'ya yükseldiği belirtilmiştir.¹⁷⁷

¹⁷³ <https://www.wfp.org/news/gaza-faces-widespread-hunger-food-systems-collapse-warns-wfp>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁷⁴ <https://www.wfp.org/news/wfp-sounds-alarm-food-security-amid-conflict-israel-and-palestine-urges-immediate-humanitarian>, <https://www.wfp.org/news/wfp-calls-humanitarian-corridors-it-launches-emergency-operation-gaza-and-west-bank>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁷⁵ <https://www.wfp.org/news/statement-world-food-programme-growing-humanitarian-catastrophe-gaza>, <https://www.wfp.org/news/wfp-delivers-first-aid-convoy-jordan-gaza>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁷⁶ <https://www.wfp.org/publications/gaza-food-security-assessment-december-2023>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁷⁷ <https://www.wfp.org/publications/gaza-food-security-assessment-december-2023>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

2.6.1.3.6. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)

Gazze'deki Filistinliler, devasa boyutlarda bir insani felaketin ortasında yaşıyor. Bu durumdan etkilenen insanların yaşamları ve geçim kaynakları üzerindeki yansımaları, işgal altındaki Filistin topraklarında daha önce görülenlerin ötesinde.¹⁷⁸

Ruba Jaradat
ILO Arap Ülkeleri Bölge Direktörü

ILO Genel Direktörü, 27 Ekim tarihinde yaptığı açıklamada BM Genel Sekreteri'nin acil insani ateşkes ve rehinelere serbest bırakılması çağrısını desteklediğini ifade etmiş ve tüm tarafları, İsrail ve İşgal Altındaki Filistin Topraklarında bu krizden etkilenen tüm çalışanların korunmasını sağlamaya çağırmıştır. Bununla birlikte çatışmaların yalnızca trajik insan hayatı kayıplarına değil, aynı zamanda geçim kaynaklarının, işlerin, gelirlerin, işletmelerin ve sivil altyapının eşi benzeri görülmemiş bir şekilde kaybına neden olmakta olduğunu belirtmiştir.¹⁷⁹

ILO, yaşanan krize ilişkin "İsrail-Hamas Çatışmasının İşgal Altındaki Filistin Topraklarında İşgücü Piyasası ve Geçim Kaynakları Üzerindeki Etkisi" başlıklı ilk bülteni Kasım ayında yayımlanmıştır. Bültende özetle; çatışmaların Gazze ve Batı Şeria'da işgücü piyasası, istihdam beklentileri ve işsizlik üzerinde büyük etkileri olduğu, Gazze'nin tamamında yıkım yaşandığı, altyapının ciddi şekilde hasar gördüğü, işletmelerin kapatıldığı, su, gıda ve yakıt eksikliğinin ekonomik faaliyetleri ciddi şekilde sekteye uğrattığı ifade edilmiştir. 17 yıllık ablukanın bir sonucu olarak çatışma öncesinde dahi Gazzelilerin yüksek yoksulluk ve işsizlik oranları ile mücadele ettikleri, ilk tahminlere göre çatışma sonrası Gazze'de özel sektör istihdamının yüzde 85 oranında, kamu sektörü istihdamının ise yüzde 15 oranında azalarak toplamda istihdamın en az yüzde 61'inin kaybedildiği ifade edilmiştir. Ayrıca Gazze'deki askerî operasyonların yoğunlaşması hâlinde bu durumun daha da kötüleşeceğinin öngörüldüğü ifade edilmiştir. Bültenin öneriler kısmında ise Gazze'deki nüfusa tam, hızlı, güvenli ve engelsiz insani yardım erişimi ile nüfusa nakdi ve aynı transferler dâhil acil gelir desteği sağlanması gerektiği tavsiye edilmiştir.¹⁸⁰

"Gazze'de Artan Düşmanlıkların İşgal Altındaki Filistin Topraklarındaki İşgücü Piyasası ve Geçim Kaynakları Üzerindeki Etkisi" başlıklı ikinci bülten ise Aralık ayında yayımlanmıştır. Bültende özetle; revize edilmiş tahminlerde kaybedilen istihdam oranının en az yüzde 66'ya yükseldiği ve işsizlik oranının 2022'nin 4'üncü çeyreğindeki yüzde 24'ten 2023'ün dördüncü çeyreğinde yüzde 46,1'e çıkacağı öngörüldüğü belirtilmiştir. Bununla birlikte istihdamın sabit kalacağı öngörülen tarım sektörü hariç tüm sektörlerde istihdamın azalacağı ve erkeklerin kadınların tarım işlerini devraldığı bir ikame sürecinin gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. İş ve ücret kayıplarının şimdiden işgücü piyasasını yeniden şekillendirdiği, sektörler arası dağılımda kaymaların yaşandığı ve bu sektörlerde cinsiyet dağılımını de-

¹⁷⁸ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ilo-gazzedeki-istihdamin-en-az-yuzde-66si-yok-oldu/3088262> , Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁷⁹ https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/how-the-ilo-works/ilo-director-general/statements-and-speeches/WCMS_900403/lang-en/index.htm , Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁸⁰ https://www.ilo.org/beirut/publications/WCMS_901136/lang-en/index.htm , Erişim Tarihi: 30/01/2024

tirdiği ifade edilmiştir. Sonuç kısmında ise Filistin ekonomisini sürdürülebilir büyümeye yönlendirmenin ve dış kaynaklara bağımlılığı azaltmanın önemi vurgulanmıştır.¹⁸¹

2.6.2. İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT)

İslam İşbirliği Teşkilatı Genel Sekreteri 7 Ekim 2023 tarihinde yapmış olduğu ilk açıklamada; işgal altındaki Filistin topraklarında şiddetin tırmanmasından büyük endişe duyduğunu, Filistin halkı arasında yüzlerce şehit ve yaralıya yol açan İsrail işgali ve İsrail askerî saldırganlığını kınadığını, uluslararası meşruluğa uygun çözüme bağlı kalmakta başarısız olduğunu, Filistin halkına, topraklarına ve kutsallarına yönelik saldırıların ve Filistin halkının meşru haklarından mahrum edilmesinin istikrarsızlığın temel nedeni olduğunu ifade etmiştir. Genel Sekreter, İİT'nin gerilimin tırmanışından İsrail işgalini sorumlu tuttuğunu belirterek, uluslararası toplumu, özellikle de BM Güvenlik Konseyi'ni, İsrail işgal ve saldırganlığını durdurma, Filistin halkına uluslararası koruma sağlama ve iki devletli çözüm vizyonuna dayalı adil ve kapsamlı bir barışa ulaşmak için güvenilir bir siyasi süreci destekleme sorumluluklarını üstlenmeye çağırmıştır.¹⁸²

İİT tarafından 12 Ekim 2023 tarihinde yapılan açıklamada; İsrail'in Gazze Şeridi'nde Filistin halkına yönelik olarak altı gündür devam eden ve 1.200'den fazla kişinin şehit olmasına, aralarında kadın ve çocukların da bulunduğu binlerce sivilin yaralanmasına, konutların, sivil tesislerin, altyapının, hastanelerin, okulların, ibadethanelerin ve Birleşmiş Milletler tesislerinin tahrip edilmesine yol açan askerî saldırılar şiddetle kınanmış, Filistin halkına yönelik bu acımasız saldırganlık, açık bir uluslararası ve insani hukuk ihlali ve savaş suçu olarak değerlendirilmiştir. Uluslararası toplumun, işgalci güç İsrail'in Filistin halkına yönelik devam eden saldırılarını derhâl durdurmaya zorlamak ve Gazze Şeridi'ne ilaç, gıda ve temel ihtiyaç maddelerinin girişini kolaylaştıracak insani koridorların açılmasını sağlamak üzere acilen müdahale etmesi çağrısında bulunulmuştur.¹⁸³

18 Ekim 2023 tarihinde İİT İcra Komitesi Gazze'deki durumu ve sivillere yönelik tehdidi görüşmek üzere bakanlar düzeyinde acil bir olağanüstü toplantı düzenlemiş ve bir bildiri kabul edilmiştir. Bildiride; Filistin halkına yönelik saldırıların derhâl durdurulması ve Gazze Şeridi'ne uygulanan kuşatmanın derhâl kaldırılması çağrısında bulunulmuş, başta Birleşmiş Milletler kurumları aracılığıyla tüm ülkeler, Gazze Şeridi'ne acil yardımların güvenli bir şekilde ulaştırılabilmesi için insani yardım, tıbbi yardım, su ve elektrik yardımlarını ivedilikle sağlamaya, insani yardım koridorlarını derhâl açmaya ve bu yöndeki çabalarını desteklemeye davet edilmiştir.¹⁸⁴

11 Kasım 2023 tarihinde Riyad'da Arap-İslam Ortak Olağanüstü Zirvesi gerçekleştirilmiş ve sonrasında üye ülke devlet ve hükümet başkanlarının üzerinde mutabık olduğu 31 maddeyi içeren ortak bir bildiri yayımlanmıştır. Bildiride;

¹⁸¹ https://www.ilo.org/beirut/publications/WCMS_907175/lang-en/index.htm, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁸² https://www.oic-oci.org/topic/?t_id=39707&ref=26680&lan=en, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁸³ https://www.oic-oci.org/topic/?t_id=39735&ref=26689&lan=en, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁸⁴ https://www.oic-oci.org/topic/?t_id=39767&ref=26705&lan=en, Erişim Tarihi: 30/01/2024

İsrail'in Gazze Şeridi'ne yönelik saldırganlığının kınandığı, bahse konu misilleme saldırılarının meşru müdafaa veya herhangi başka bir bahaneye sığınarak tanımlanmasının reddedildiği belirtilerek derhâl durdurulması gerektiği;

Gazze'ye yönelik kuşatmanın kırılması, insani yardım konvoylarının girişinin sağlanması ve Mısır'ın Gazze Şeridi'ne acil, sürdürülebilir ve yeterli yardım ulaştırma çabalarının desteklenmesi gerektiği;

Tüm ülkelerden silah ve mühimmat ihracatını durdurmaları çağrısı;

BM Güvenlik Konseyi'nden, İsrail'in Gazze Şeridi'ndeki hastaneleri barbarca yok etmesi, bölgeye ilaç, gıda ve yakıt girişini engellemesi, elektrik, su, internet dâhil tüm temel hizmetleri kesmesini kınaması ve bunların savaş suçu olarak betimlemesi yönünde karar almasının istendiği;

Uluslararası Ceza Mahkemesi Savcısından, İsrail'in Doğu Kudüs de dâhil olmak üzere işgal altındaki tüm Filistin topraklarında Filistin halkına karşı işlenen savaş suçları ve insanlığa karşı suçlara ilişkin soruşturmayı tamamlamasının talep edildiği;

Filistin halkının bireysel veya toplu zorla yerlerinin değiştirilmesinin, zorla yerinden edilmelerinin kırmızı çizgi olarak değerlendirildiği ve savaş suçu sayıldığı;

Gazetecilerin, çocukların ve kadınların öldürülmesi, sağlık görevlilerinin hedef alınması ve İsrail'in Gazze Şeridi ve Lübnan'a yönelik saldırılarında, tüm dünyada yasaklanmış beyaz fosforun kullanımının kınandığı;- şeklinde maddelere yer verilmiştir.¹⁸⁵

Yayımlanan bildiri kapsamında yetkilendirilen ve içerisinde Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Hakan Fidan'ın da bulunduğu Bakanlar Komitesi, BM Güvenlik Konseyi daimi üyesi ülkelere resmî ziyaretler düzenlemiştir. Bu ziyaretler kapsamında Gazze'de ateşkes için etkili ve acil tedbirler alınması taraflardan

¹⁸⁵ <https://www.oic-oci.org/docdown/?docID=9922&refID=4279>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

istenmiş; adil, kalıcı ve kapsamlı bir barışın sağlanmasının önemi ifade edilmiş ve insani yardım, gıda, su, yakıt ve elektriğin Gazze'ye ulaştırılması için güvenli insani koridorlar açılması gerektiği vurgulanmıştır.

2.6.3. Avrupa Birliği (AB)

İsrail ile Filistin arasında 7 Ekim 2023 tarihinde başlayan saldırılar hakkında 15 Ekim 2023 tarihinde AB'nin 27 üye ülkesi tarafından kabul edilen ve AB'nin ortak tutumunu yansıtan bildiriye, Hamas'ın ve İsrail genelindeki acımasız ve ayırım gözetmeyen terör saldırılarının kınandığı ifade edilmiş, İsrail'in uluslararası hukuka uygun olarak kendini savunma hakkının varlığı vurgulanmıştır. Hamas'a herhangi bir ön koşul olmaksızın tüm rehinelere derhâl serbest bırakması çağrısında bulunulmuştur. Bildiriye ayrıca Gazze'deki sivillere destek vermeye devam edileceği ve bu yardımların terör örgütleri tarafından suiistimal edilmemesinin sağlanacağı belirtilmiştir.¹⁸⁶

17 Ekim 2023 tarihli AB Konseyi toplantısı neticesinde yapılan açıklamada; 15 Ekim'de yayımlanan bildiri ile Konsey'in 27 üyesinin de kararlı ve birleşmiş bir duruş sergilediği, Hamas'ın İsrail'e ve İsrail halkına karşı gerçekleştirdiği terör saldırılarını en güçlü ifadelerle kınadıkları, İsrail'in insani ve uluslararası hukuka uygun olarak kendisini savunma hakkına sahip olduğunun teyit edildiği ifade edilmiştir. İnsani eylem noktasında Birleşmiş Milletler ile kapsamlı bir koordinasyon içerisinde hareket ederek ihtiyaç sahibi insanlara insani yardım sağlanmasının ve onların suya, elektriğe, gıdaya ve ihtiyaç duydukları ilaçlara erişimlerinin sağlanmasının önemli olduğu düşüncesi paylaşılmıştır.¹⁸⁷

AB Konseyi tarafından 26-27 Ekim tarihlerinde gerçekleştirilen olağan zirve sonucunda yayımlanan sonuç metninde ise; Hamas'ın güçlü bir şekilde kınanması, İsrail'in uluslararası hukuk ve uluslararası insancıl hukuka uygun olarak kendini savunma hakkının tanınması ve Hamas'a herhangi bir ön koşul olmaksızın tüm rehinelere derhâl serbest bırakması çağrısında bulunulmasının yanı sıra insani yardım koridorları ve insani ihtiyaçlar için verilen aralar da dâhil olmak üzere insani yardımların ihtiyaç sahiplerine hızlı, güvenli ve engelsiz bir şekilde ulaştırılması çağrısında bulunulmuştur.¹⁸⁸

AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikaları Yüksek Temsilcisi Josep Borrell tarafından süreç içerisinde yapılan açıklamalarda; insani yardım girişini engellemenin ve temel ihtiyaç malzemelerini keserek sivil nüfusu baskı altına almanın uluslararası hukuka aykırı olduğu, İsrail'in kendini savunma hakkının bulunduğu ama bunun da her hak gibi bir sınırının olduğu ifade edilmiştir. İsrail'in uluslararası hukuka saygı gösterip göstermediği şeklinde tarafına yöneltilen bir soruya ise AB içerisinde oy birliği olmaması sebebiyle cevap veremeyeceğini ancak şahsen **bu hakkın da sınırları olduğuna inandığını ve yaşananların bu kadar masum insanın öldürülmesini haklı gösteremeyeceği** cevabını vermiştir.¹⁸⁹

¹⁸⁶ <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/10/15/statement-agreed-by-the-27-members-of-the-european-council-on-the-situation-in-the-middle-east/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁸⁷ <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/10/17/remarks-by-president-charles-michel-after-the-video-conference-of-the-members-of-the-european-council/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁸⁸ <https://www.consilium.europa.eu/media/67627/20241027-european-council-conclusions.pdf>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁸⁹ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/borrell-filistinlilere-yonelik-siddet-eylemleri-gerceklestirenlere-karsi-abnin-onlem-almasini-isteyecek/3077419>, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ab-yuksek-temsilcisi-borrelliden-netanyahuya-elestiriler/3080872>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

AB içerisinde sadece İspanya ve Belçika, ateşkes söylemini yüksek sesle dillendirmiştir. İspanya Başbakanı ve AB Dönem Başkanı Pedro Sanchez'in İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu ile görüşmesinde Gazze şeridine yönelik binlerce sivilin ölümüne yol açan saldırıların terörizmle mücadele değil, sivil halkı topluca cezalandırma olduğunu söylemiş, daha sonra gittiği Mısır'da Devlet Başkanı Abdulfettah es-Sissi ile görüştüğünden sonra Refah Sınır Kapısı'nda bu kez bölgede kalıcı bir insani ateşkesin mutlaka sağlanması gerektiğine dikkat çekmiştir. Sanchez iki devletli çözüm için artık Filistin devletini tanıma zamanının geldiğini ve AB ülkeleriyle hep birlikte yapamazlarsa İspanya'nın tanımayı tek başına yapacağını açıklamıştır.¹⁹⁰ İspanyol mevkidaşı Pedro Sanchez'le 23-24 Kasım'da İsrail ve Filistin'i ziyaret eden Belçika Başbakanı De Croo, Refah Sınır Kapısı'ndaki açıklamasında, *"Sivillerin öldürülmesinin artık durması gerekiyor. Çok fazla insan öldü. Gazze'nin yok edilmesi kabul edilemez. Bir toplumun yok edilmesini kabul edemeyiz."* ifadelerini kullanmıştır.¹⁹¹ Buna karşın AB tutumunu, ateşkesteki ziyade insani yardım üzerine yoğunlaştırmıştır.

İlk andan itibaren İsrail'e koşulsuz desteğini açıklayan AB Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen tarafından yapılan açıklamalarda Gazze'deki sivillerin desteklenmesi için insani yardımın üç kat arttırılarak 75 milyon Euro'nun üzerine çıkarıldığı,¹⁹² ilerleyen süreçte Komisyon tarafından 25 milyon Euro ilave insani yardım sağlanacağı açıklanmış,¹⁹³ 2024 yılı için ise Filistin'e 125 milyon Euro insani yardım bütçesi tahsis edildiği bilgisi paylaşılmıştır.¹⁹⁴ AB Kriz Yönetiminden Sorumlu Komisyon Üyesi Janez Lenarčič, AB'nin Gazze'ye yönelik insani yardım operasyonları ile ilgili olarak 8 Aralık 2023 tarihinde, **"Gazze'de hayatlar pamuk ipliğine bağlı. Bu kadar kısa bir süre içinde bu kadar yoğun insani acı yaşanması tüm dünyada derin bir endişe oluşturuyor. Bu yıkımın sonuçlarının onarılması yıllar alacaktır. Tutarlı bir acil müdahalenin her zamankinden daha önemli olduğu bir dönemde AB, 2024 yılında Filistinliler için 125 milyon Euro insani yardım fonu tahsis ediyor. Uluslararası insancıl hukuka saygı gösterilmesi çağırımı tekrarlamaktan yorulmayacağım. Siviller ve kritik yapılar her zaman korunmalıdır."** şeklinde açıklamalarda bulunmuştur.¹⁹⁵

AB Konseyi'nin 14-15 Aralık tarihlerinde düzenlenen toplantısında ise İsrail-Filistin çatışması ile ilgili olarak ilk iki toplantı ile benzer şekilde Hamas'ın kınanması, İsrail'in kendini savunma hakkının tanınması, rehinelere serbest bırakılması ve Gazze'de kötüleşen insani durumdan duyulan endişe dile getirilmiştir.¹⁹⁶ Bununla birlikte 7 Ekim tarihinden itibaren üç defa gerçekleşen liderler zirvesinin hiçbirinde AB üyeleri arasında ateşkes çağırısına yönelik bir karar alınmamıştır. AB Konseyi Başkanı Charles Michel toplantı sonrası yaptığı açıklamada; insani ara ve insani ateşkes fikirleri konusunda üyelerin farklı

¹⁹⁰ <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/gorus-istryadadan-filistine-destek-abde-yanki-bulur-mu/3079262>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁹¹ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/belcika-bati-seriadaki-yerlesimcilerin-ulkeye-girmesini-yasaklayacak/3075383>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁹² https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_5051, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁹³ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_5585, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁹⁴ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/STATEMENT_23_6825, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁹⁵ https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/news-stories/news/eu-announces-eu125-million-initial-humanitarian-aid-palestinians-2024-2023-12-08_en, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁹⁶ <https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/european-council/2023/12/14-15/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

görüşlerinin bulunduğunu, ancak üyeler arasındaki farklı görüşlerin insani yardım çabalarını gölgelememesi gerektiği değerlendirilmesinde bulunmuştur.¹⁹⁷

AB ülkelerinin İspanya ve Belçika hariç önemli bölümü, ilk andan itibaren aralıksız devam eden İsrail bombardımanlarının masum siviller üzerinde özellikle de çocuklar ve kadınlar üzerinde sebep olduğu felakete karşı tüyler ürpertici bir kayıtsızlık sergilemiş; **saldırıları durmadığı müddetçe amacına ulaşma imkânı olmayan insani yardım konusunda** destekte bulunacaklarını beyan etmekle yetinmişlerdir. Uluslararası Adalet Divanı'nın tedbir kararı sonrası ise kılıkla karşı karşıya olan 2,2 milyon insanın yaşadığı felaketi hiçe sayarak UNRWA'ya sağladıkları fonları askıya almışlardır. Bu noktada AB üyesi devletlerin yıllardır savunageldiği insan hakları, kadın hakları, çocuk hakları, basın hürriyeti gibi temel haklar İsrail saldırıları söz konusu olduğunda hiçe sayılmış, ısrarla insani ateşkes çağırısında bulunmaktan imtina edilmiş ve bir toplumun kendi sınırlarından başka ülkenin sınırlarına doğru göç etmeye zorlanmasına kayda değer bir tepki gösterilmemiştir.

2.7. Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşlarının Raporları

7 Ekim sonrası yaşanan gelişmelerin ülkelerin ve uluslararası kuruluşların faaliyet ve politikalarında nasıl karşılık bulduğuna yukarıda detaylı olarak yer verilmiştir. Pek çok sivil toplum kuruluşu da İsrail saldırılarının insani sonuçlarına ilişkin rapor yayınlamış ve değerlendirmelerde bulunmuştur. Bu kısımda Gazze'de ortaya çıkan insani kriz ile ilgili uluslararası sivil toplum kuruluşlarının rapor ve değerlendirmelerinin bir bölümü incelenecektir.

2.7.1. Uluslararası Kızılhaç Komitesi (ICRC)

¹⁹⁷ <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/12/15/remarks-by-president-charles-michel-following-the-european-council-meeting-of-14-and-15-december-2023/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

*Uluslararası insancıl hukukta acı ve ıstırap konusunda hiyerarşi yoktur. **Bu kurallar insanlığı en karanlık anlarda korumaya yardımcı olmak için vardır ve bugün bunlara şiddetle uyulması gerekmektedir.** İnsanlığı ilk sıraya koymamızı sağlamak için onlar bizim pusulamızdır ve öyle kalmalıdır.*¹⁹⁸

Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu (IFRC) Genel Sekreteri Jagan Chapagain ve ICRC Genel Direktörü Robert Mardini'nin Ortak Açıklaması

Uluslararası Kızılhaç Komitesi (ICRC), dünya genelinde insani yardım faaliyetleri yürüten bağımsız ve tarafsız bir kuruluştur. Silahlı çatışmalardan ve diğer şiddet olaylarından etkilenen insanlara yardım etmek için Kızılhaç ve Kızılay ortaklarıyla birlikte onların hayatlarını korumak ve acılarını dindirmek için dünya genelinde faaliyet yürütmektedir.

130'dan fazla personeli ile Gazze'de bulunan ICRC tarafından 7 Ekim tarihinde yapılan ilk açıklamada; rehin alma eylemlerinin uluslararası insancıl hukuka göre yasak olduğu, gözaltına alınan herkese insani bir şekilde davranılması gerektiği belirtilmiş, tüm taraflar uluslararası insancıl hukuk kapsamındaki yasal yükümlülüklerine uymaya ve siviller ile sağlık çalışanlarını korumaya davet edilmiştir.¹⁹⁹

10 Ekim tarihli açıklamada; ICRC'nin 1967'den bu yana işgal edilmiş Filistin topraklarında bulunan bir kuruluş olarak uzun süredir daha fazla şiddet ve nefret sarmalına yol açan sivil ölümlerine tanık olduğu, deneyimlerine göre artan savaş söyleminin sivillerin daha fazla acı çekmesine yol açtığı, sivililerin kasıtlı öldürülmesi ve yerleşim yerlerinin bombalanması şeklinde kendisini gösteren yıkıcı şiddet ortamında gerilimi azaltma yönünde çok az sesin duyulmasının endişe verici olduğu, derhâl önlem alınmazsa insani bir felakete doğru gidildiği uyarısında bulunulmuştur.²⁰⁰

13 Ekim tarihli açıklamada; hiçbir şeyin İsrail'in uğradığı saldırıları haklı göstermeyeceği, ancak bu saldırıların Gazze'nin sınırsız yıkımını da haklı göstermeyeceği, İsrail'in Gazze halkına yönelik tahliye talimatının ve yiyecek, su ve elektriği keserek tam kuşatma uygulamasının uluslararası insancıl hukukla uyumlu olmadığı, Gazze'deki ICRC ofisinin de tahliye talimatı aldığı, Gazze'deki meslektaşları ve ailelerinin durumundan endişe edildiği, Gazze halkına insani koruma ve yardım sağlamak için her şeyi yapmaya hazır oldukları ifade edilmiştir.²⁰¹

ICRC, çatışmaların başından itibaren insani görüşmeler yapabileceğini ve tarafsız bir arabulucu olabileceğini duyurmuştur. Bu açıklamalar ilk etkisini 20 Ekim tarihinde göstermiş, Gazze'deki iki rehinenin serbest

¹⁹⁸ <https://www.icrc.org/en/document/joint-statement-jagan-chapagain-secretary-general-ifrc-and-robert-mardini-director-general>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁹⁹ <https://www.icrc.org/en/document/israel-and-occupied-territories-icrc-calls-immediate-protection-civilians-after-horrific>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²⁰⁰ <https://www.icrc.org/en/document/israel-and-occupied-territories-targeting-civilians-leads-further-spirals-violence-and-hatred>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²⁰¹ <https://www.icrc.org/en/document/israel-and-occupied-territories-evacuation-order-of-gaza-triggers-catastrophic-humanitarian-consequences>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

bırakılması ve tahliyesine ICRC aracılık etmiştir.²⁰² 24 Kasım tarihinde insani ara ve esir takası konusunda anlaşılması üzerine ICRC, karşılıklı olarak esir ve tutukluların ailelerine teslim edilmesinde görev almıştır.²⁰³

ICRC, insani krizin giderek büyümesi nedeniyle pek çok defa sivillerin korunması, Gazze'ye kesintisiz insani yardım ulaştırılması ve uluslararası insancıl hukuk kurallarına uyulması çağrısında bulunmuş, sahada aktif çalışmalar gerçekleştirmiştir.²⁰⁴

ICRC Başkanı, Mirjana Spoljaric 5 Aralık tarihinde Gazze'de hastane ziyareti sonrasında yapmış olduğu açıklamada yaşanan insani krizi; "Az önce Avrupa Gazze Hastanesini ziyaret ettim ve orada gördüklerim herhangi birinin tarif edebileceğinin çok ötesindeydi. **Beni en çok şoka uğratan şey korkunç yaralar almış, aynı zamanda ebeveynlerini kaybetmiş ve onlara bakacak kimsesi olmayan çocuklardı. Burada karşı karşıya olduğumuz durum daha fazla kamyon gönderilerek iyileştirilemez. Gazze'deki sivillere koruma sağlamamız gerekiyor, bugün gördüğüm gidecek hiçbir yeri olmayan kadınlara, çocuklara ve yaşlılara. Bugün tanıştığım insanların çoğu birkaç kez yerlerinden edilmiş. Tedavileri sırasında tahliye edilmeleri gerektiği için uzuvlarını kaybeden ve ilk geldikleri hastanede tedavi edilemedikleri için bir ellerini ya da ayaklarını kaybeden insanlarla tanıştım. Bugün bana kuzeyin tüm cerrahi kapasitesini yitirdiği söylendi. Buna çözüm bulmak zorundayız. Uluslararası toplum için ahlaki bir başarısızlık olduğu aşikâr olan bu duruma sırtımızı dönmeyiz. Tüm taraflara, etkili olan herkese gerilimi düşürme ve her iki taraftaki insanların çektiği büyük acılara askerî seçenekler dışında çözümler bulma çağrısında bulunuyorum. İnsanların haklarını korumak zorundayız. Sivillerin haklarını korumak zorundayız. Tutukluların haklarını korumak zorundayız. Rehinelerin haklarını korumak zorundayız. ICRC, acıları hafifletmek ve azaltmak için elinden geleni yapacak ancak bunu tek başımıza yapamayız. Ve bunun sadece insani bir çözümü yok, siyasi bir çözümü de olmalı."** sözleri ile anlatmıştır.²⁰⁵

2.7.2. Uluslararası Af Örgütü (Amnesty International)

2023'te uyuduk, 1948'de uyandık.

Hayatımız boyunca bir dizi yerinden edilmeden başka bir şey bilmedik.

Ben çocuğumu ekmek alırken öldürüldüğünü görmek için mi büyüttüm?

O akşam çocuklarımla birlikte benim de kalbim öldü.

Bütün çocuklarım öldürüldü.

Hiçbir şeyim kalmadı.

Çocuklarımla birlikte ölmeliydim.

²⁰² <https://www.icrc.org/en/document/israel-and-occupied-territories-icrc-helps-release-hostages-gaza>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²⁰³ <https://www.icrc.org/en/document/israel-and-occupied-territories-operation-reunite-hostages-detainees-families-deliver-assistance>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²⁰⁴ <https://www.icrc.org/en/document/israel-and-occupied-territories-key-facts-and-figures-october-december-2023>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²⁰⁵ <https://x.com/anadolujansi/status/1732135854015967433?s=20>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

*Hayatlarımız bir anda yok oldu.
Ailemiz yok oldu.*

Hayal bile edemeyeceğimiz şeyler artık gerçeğimiz oldu.²⁰⁶

Uluslararası Af Örgütü, 7 Ekim'den sonra ortaya çıkan insani kriz ve savaş suçları iddiaları ile ilgili yirminin üzerinde rapor yayımlamıştır. Uluslararası insancıl hukuka uyma ve acil ateşkes çağrıları raporlarda sürekli tekrarlanmış, ilgili tüm taraflara raporlarda yapılan tespitler doğrultusunda bir dizi önerilerde bulunulmuştur. Af Örgütü'nün raporları, somut vakalara ilişkin derinlemesine incelemeleri ve kanıt niteliğindeki tespitleri içermesi bakımından önemlidir. Raporların kronolojik olarak listesine ve bazılarının özetlerine aşağıda yer verilecektir.

1. Ölü sayıları artarken İsrail ile Gazze arasındaki çatışmalarda eşi benzeri görülmemiş bir artışın bedelini her iki taraftaki siviller ödüyor²⁰⁷ (7 Ekim)
2. İsrail: Filistinli silahlı gruplar sivillerin kasten öldürülmesi, kaçırılması ve gelişigüzel saldırılardan ötürü hesap vermeli²⁰⁸ (12 Ekim)
3. Gazze'de elektrik santralının yakıtı tükeniyor, İsrail yasa ve insanlık dışı ablukayı kaldırmalı²⁰⁹ (12 Ekim)
4. Gazze'deki dehşet verici "tahliye emri" İsrail tarafından derhâl iptal edilmeli²¹⁰ (13 Ekim)
5. Gazze ve İsrail'de tırmanan çatışmalar nedeniyle acil ateşkes çağrısı²¹¹ (15 Ekim)
6. İsrail saldırıları Gazze'de aileleri bütünüyle yok ederken savaş suçlarının kanıtları ortaya çıkarıldı²¹² (20 Ekim)
7. İsrail ordusunun Gazze'nin kuzeyinde yaşayanlardan bölgeyi terk etmelerini isteyen tehditleri savaş suçu oluşturabilir²¹³ (25 Ekim)
8. Sivillerin daha önce eşi benzeri görülmemiş ıstırabına son vermek için taraflar acilen ateşkes yapmalı²¹⁴ (26 Ekim)

²⁰⁶ Burada yer verilen cümleler, Uluslararası Af Örgütü raporlarında Filistinli mağdurların Af Örgütü yetkililerine yapmış oldukları açıklamalardan alınmıştır.

²⁰⁷ <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/10/israel-opt-civilians-on-both-sides-paying-the-price-of-unprecedented-escalation-in-hostilities-between-israel-and-gaza-as-death-toll-mounts/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²⁰⁸ <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/10/israel-palestinian-armed-groups-must-be-held-accountable-for-deliberate-civilian-killings-abductions-and-indiscriminate-attacks/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²⁰⁹ <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/10/israel-opt-israel-must-lift-illegal-and-inhumane-blockade-on-gaza-as-power-plant-runs-out-of-fuel/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²¹⁰ <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/10/israel-opt-appalling-gaza-evacuation-order-must-be-rescinded-by-israel-immediately/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²¹¹ <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/10/the-escalating-conflict-in-gaza-and-israel/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²¹² <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/10/damning-evidence-of-war-crimes-as-israeli-attacks-wipe-out-entire-families-in-gaza/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²¹³ <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/10/israel-opt-israeli-army-threats-ordering-residents-of-northern-gaza-to-leave-may-amount-to-war-crimes/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²¹⁴ <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/10/israel-opt-urgent-call-for-an-immediate-ceasefire-by-all-parties-to-end-unprecedented-civilian-suffering/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

9. İsrail'in bombardımanı ve genişleyen kara saldırıları esnasında iletişim yasağı uygulaması nedeniyle Gazze'deki siviller benzeri görülmemiş bir risk altında²¹⁵ (27 Ekim)
10. Kanıtlar İsrail'in Lübnan'ın güneyinde hukuka aykırı olarak beyaz fosfor kullandığını gösteriyor²¹⁶ (31 Ekim)
11. Hamas ve diğer silahlı gruplar sivil rehinelere serbest bırakmalı ve tüm esirlere insanca muamele etmeli²¹⁷ (7 Kasım)
12. Filistinli tutuklulara yönelik işkence ve alçaltıcı muamele içeren korkunç vakalar kaydedildi²¹⁸ (8 Kasım)
13. Devletler, Gazze'ye yardımların güvenli bir şekilde ulaştırılmasını sağlamak için Paris İnsani Yardım Konferansı'nda acil ateşkes çağrısında bulunmalıdır²¹⁹ (8 Kasım)
14. Gazze'de ateşkes çağrısı yapan kampanyamızı bir milyondan fazla kişi imzaladı²²⁰ (10 Kasım)
15. "Gazze'de hiçbir yer güvenli değil": İsrail'in hukuksuz saldırıları Filistinlilerin hayatının hiçe sayıldığını gösteriyor²²¹ (20 Kasım)
16. Rehine ve mahkumları serbest bırakma anlaşması, kalıcı ateşkesin yolunu açmalı²²² (22 Kasım)
17. Çatışmalar yeniden başlarken sivillerin kanının dökülmesine ve kitlesel acılara son verilmesi için acil olarak kalıcı bir ateşkese ihtiyaç var²²³ (1 Aralık)
18. ABD yapımı bombalar, Gazze'de İsrail'in gerçekleştirdiği belgelenen iki hava saldırısında 43 sivil öldürdü²²⁴ (5 Aralık)
19. İsrail'in gazetecilere yönelik ölümcül saldırısı savaş suçu olarak soruşturulmalı²²⁵ (7 Aralık)

²¹⁵ <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/10/israel-opt-civilians-in-gaza-at-unprecedented-risk-as-israel-imposes-communication-black-out-during-bombardment-and-expanding-ground-attacks/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²¹⁶ <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/10/lebanon-evidence-of-israels-unlawful-use-of-white-phosphorus-in-southern-lebanon-as-cross-border-hostilities-escalate/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²¹⁷ <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/11/israel-opt-hamas-and-other-armed-groups-must-release-civilian-hostages-and-treat-all-captives-humanely/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²¹⁸ <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/11/israel-opt-horrifying-cases-of-torture-and-degrading-treatment-of-palestinian-detainees-amid-spike-in-arbitrary-arrests/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²¹⁹ <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/11/global-states-must-call-for-an-immediate-ceasefire-at-paris-humanitarian-conference-to-ensure-safe-delivery-of-aid-in-gaza/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²²⁰ <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/11/israel-opt-amnesty-petition-demanding-ceasefire-to-end-civilian-suffering-backed-by-more-than-one-million-signatures/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²²¹ <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/11/israel-opt-nowhere-safe-in-gaza-unlawful-israeli-strikes-illustrate-callous-disregard-for-palestinian-lives/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²²² <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/11/israel-opt-deal-to-release-hostages-and-prisoners-must-pave-way-for-further-releases-and-a-sustained-ceasefire/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²²³ <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/12/israel-opt-urgent-need-for-a-sustained-ceasefire-to-end-civilian-bloodshed-and-mass-suffering-as-fighting-resumes/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²²⁴ <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/12/israel-opt-us-made-munitions-killed-43-civilians-in-two-documented-israeli-air-strikes-in-gaza-new-investigation/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²²⁵ <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/12/lebanon-deadly-israeli-attack-on-journalists-must-be-investigated-as-a-war-crime/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

20. ABD acil ateşkes talep eden bir karar tasarısını engellememelidir²²⁶ (7 Aralık)
21. ABD'nin ateşkes çağrısına yönelik veto kararı, sarsıcı ölü sayıları karşısında sivillerin çektiği acılara karşı katı bir umursamazlığın göstergesi²²⁷ (8 Aralık)
22. Gazze'de gözaltına alınan Filistinlilere yönelik insanlık dışı muamele ve zorla kaybetmeler acilen soruşturulmalı²²⁸ (20 Aralık)
23. BM'nin Gazze'ye insani yardımı hızlandırma kararı önemli ama yetersiz bir adım²²⁹ (22 Aralık)
24. Uluslararası Adalet Divanı'nda İsrail hakkında Soykırım Sözleşmesi'ni ihlal gerekçesiyle başlayan dava Filistinli sivillerin korunması için hayati bir adım²³⁰ (10 Ocak)
25. Önde gelen 16 insani yardım ve insan hakları örgütü, İsrail'e ve Filistinli silahlı gruplara silah transferine son verilmesini istedi²³¹ (24 Ocak)
26. İsrail, Uluslararası Adalet Divanı'nın Gazze'deki Filistinlilere yönelik soykırımı önlemek için her şeyi yapmasına hükmeden bu kilit kararına uymalıdır²³² (26 Ocak)

Gazze'deki Dehşet Verici "Tahliye Emri" İsrail Tarafından Derhâl İptal Edilmeli ²³³

Uluslararası Af Örgütü 13 Ekim 2023 tarihli Rapor'da, İsrail ordusunun Gazze'nin kuzeyinde ve Gazze şehrinde yaşayanlara Gazze Şeridi'nin güneyine "tahliye" emri vermesinin etkili bir uyarı olarak kabul edilemeyeceğini ve sivil halkın zorla yerinden edilmesi anlamına gelebileceğini, bunun da uluslararası insancıl hukukun ihlali olduğunu değerlendirmiştir.

İsrail tarafından yapılan ilk duyuruda, insanlara "güvenlikleri ve korunmaları için" Gazze'nin kuzeyini terk etmeleri için 24 saat süre tanınmıştır. Zaman dilimi ne olursa olsun, İsrail bu emre dayanarak kuzey Gazze'yi açık ateş bölgesi olarak göremez. İsrail kuvvetlerinin, Gazze'nin neresinde olurlarsa olsunlar sivillerin zarar görmesini en aza indirmek için mümkün olan tüm tedbirleri alma yükümlülüğü bulunmaktadır.

Uluslararası Af Örgütü Genel Sekreteri Agnes Callamard; *"Bu emirle birlikte İsrail güçleri, 1,1 milyondan fazla insanın Gazze şehrinden ve Gazze Şeridi'nin kuzey kesiminin tamamından kitlesel olarak zorla göç*

²²⁶ <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/12/israel-opt-us-must-not-block-a-resolution-to-demand-an-immediate-ceasefire/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²²⁷ <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/12/israel-opt-us-veto-of-ceasefire-resolution-displays-callous-disregard-for-civilian-suffering-in-face-of-staggering-death-toll/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²²⁸ <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/12/urgently-investigate-inhumane-treatment-and-enforced-disappearance-of-palestinians-detainees-from-gaza/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²²⁹ <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/12/israel-opt-adoption-of-un-resolution-to-expedite-humanitarian-aid-to-gaza-an-important-but-insufficient-step/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²³⁰ <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2024/01/icj-hearings-over-israels-alleged-breaches-of-the-genocide-convention-a-vital-step-to-help-protect-palestinian-civilians/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²³¹ <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2024/01/16-leading-humanitarian-and-human-rights-organizations-call-to-stop-arms-transfers-to-israel-palestinian-armed-groups/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²³² <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2024/01/israel-must-comply-with-key-icj-ruling-ordering-it-do-all-in-its-power-to-prevent-genocide-against-palestinians-in-gaza/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²³³ <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/10/israel-opt-appalling-gaza-evacuation-order-must-be-rescinded-by-israel-immediately/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

ettirilmesi sürecini başlatmış, bu durum halk arasında paniğe yol açmış ve ülke içinde yerinden edilmiş binlerce Filistinlinin nereye kaçacaklarını ya da acımasız bir bombardımanın ortasında nerede güvenli bulabileceklerini bilmeden sokaklarda uyumasına neden olmuştur. Bu emir derhâl iptal edilmelidir." açıklamasında bulunmuştur.

Gazze nüfusunun çoğunluğunu, 750.000'den fazla Filistinlinin şehir ve köylerinden zorla göç ettirildiği ve Filistinliler tarafından *Al-Nakba* olarak adlandırılan 1947-49 çatışmaları sırasında yerlerinden edilen veya evlerini terk etmek zorunda kalan mültecilerin torunları oluşturmaktadır. Kuzey Gazze'deki pek çok Filistinli kaçmaya çalışırken, diğerleri Uluslararası Af Örgütü'ne bunun *ikinci bir Nakba* olabileceğinden korktukları için kalmayı tercih ettiklerini söylemiştir. Çünkü yerinden edilmenin kuşaklar boyu sebep olduğu travma pek çok Gazzelinin kolektif hafızasına kazınmış durumdadır. Bu durumla alakalı Profesör Munir Radwan Af Örgütü'ne "*Ailelerimiz 1948'de Nakba sırasında evlerinden sürüldü. Ağustos 2022 saldırısında yıkılan evimizi kaybettik; yeniden inşa edilen evimiz tekrar yıkıldı... Hayatımız boyunca bir dizi yerinden edilmeden başka bir şey bilmedik.*" demiştir.

İsrail Ordusunun Gazze'nin Kuzeyinde Yaşayanlardan Bölgeyi Terk Etmelerini İsteyen Tehditleri Savaş Suçu Oluşturabilir²³⁴

Uluslararası Af Örgütü'nün 25 Ekim 2023 tarihli Rapor'unda da yer verildiği üzere İsrail ordusu 21 Ekim 2023'te uçaklar ile Gazze'nin kuzeyinde yaşayan sivillerden burayı derhâl "tahliye" etmelerini isteyen broşürler atmıştır. Broşürlerde Gazze Şeridi'nin kuzeyinden Gazze Nehri'nin güneyine gitmemeyi seçen herkesin bir terör örgütünün suç ortağı olduğuna karar verilebileceği açıkça belirtilmiştir. Bu adım, İsrail ordusunun bölgede yaşayan 1,1 milyon kişiyi güneye gitmeleri için uyarı bir ultimatom yayımlanmasından bir hafta sonra atılmıştır.

Uluslararası Af Örgütü Kıdemli Kriz Müdahale Danışmanı Donatella Rovera'ya göre "*Bir şehrin veya bölgenin tamamını askerî hedef ilan etmek, saldırı gerçekleştirenlerin siviller veya sivil yapılarla askerî hedefleri arasında daima ayırım yapmasını ve sivilleri ve sivil yapıları ayır tutmak için mümkün olan tüm tedbirleri almasını gerektiren uluslararası insancıl hukuku hiçe saymaktır. Sivilleri veya sivil yapıları hedef alarak ya da sivilleri öldüren veya yaralayan gelişigüzel saldırılar gerçekleştirerek ayırım ilkesinin ihlal edilmesi savaş suçudur.*

Bu broşürlerdeki mesajlar, sivillere etkili uyarı kapsamında değerlendirilemez; daha ziyade, İsrail'in Gazze'nin kuzeyindeki sivilleri zorla yerinden etme amacına kanıt sunar. Bu tehditler aynı zamanda İsrail'in Gazze Şeridi'nin tamamına yönelik aralıksız bombardımanları sırasında gidecek güvenli bir yerleri olmadığı için evlerinde kalmaları nedeniyle yüz binlerce sivil gerçekleştirmedikleri eylemlerden sorumlu tutarak savaş suçu olan toplu cezalandırma kapsamına girebilir."

²³⁴ <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/10/israel-opt-israeli-army-threats-ordering-residents-of-northern-gaza-to-leave-may-amount-to-war-crimes/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

İsrail Saldırıları Gazze'de Aileleri Bütünüyle Yok Ederken Savaş Suçlarının Kanıtları Ortaya Çıkarıldı ²³⁵

İsrail güçleri işgal altındaki Gazze Şeridi'ne yönelik dehşet verici saldırılarını yoğunlaştırmaya devam ederken, Uluslararası Af Örgütü 20 Ekim 2023 tarihli Rapor'da, ayırım gözetmeyen saldırılar da dâhil olmak üzere, kitlesel sivil kayıplara neden olan ve savaş suçu olarak soruşturulması gereken hukuka aykırı İsrail saldırılarını belgelediğini duyurmuştur.

Af Örgütü, 7-12 Ekim tarihleri arasında İsrail güçleri tarafından gerçekleştirilen ve korkunç yıkımlara yol açan, bazı durumlarda ise ailelerin tamamını yok eden binalar, mülteci kampı ve pazar yerine ait beş ayrı hava bombardımanını araştırmak üzere hayatta kalanlarla ve görgü tanıklarıyla görüşmüş, uydu görüntülerini, fotoğraf ve videoları analiz etmiştir. Bu vakaların her birinde İsrail saldırıları ile sivillerin zarar görmemesi için gerekli önlemlerin alınmaması, siviller ile askerî hedefler arasında ayırım gözetmeyen saldırılar düzenlenmesi ya da sivil nesnelere yönelik olabilecek saldırılar düzenlenmesi suretiyle uluslararası insancıl hukuk ihlal edilmiştir.

Uluslararası Af Örgütü Genel Sekreteri Agnès Callamard'ın açıklamasına göre, "... **16 yıldır İsrail'in yasadışı ablukası Gazze'yi dünyanın en büyük açık hava hapishanesi hâline getirdi. Uluslararası toplum buranın dev bir mezarlığa dönüşmesini engellemek için acilen adım atmalı.** İsrail güçlerini Gazze'deki hukuka aykırı saldırıları derhâl durdurmaya ve sivillere ve sivil yapılara yönelik zararını en aza indirmek için mümkün olan tüm tedbirleri aldıklarından emin olmaya çağırıyoruz. İsrail'in müttefikleri, işlenmekte olan ciddi uluslararası hukuk ihlalleri göz önüne alındığında acilen kapsamlı bir silah ambargosu uygulamalıdır."

İsrail ordusu yaptığı açıklamalarda sadece askerî hedeflere saldırdığını iddia etmektedir. Ancak Uluslararası Af Örgütü, bazı vakalarda saldırıların gerçekleştiği sırada civarda savaşçıların veya diğer askerî hedeflerin bulunduğu dair hiçbir kanıt bulamamıştır. Uluslararası Af Örgütü ayrıca İsrail ordusunun bazı vakalarda sivilleri hiç uyarılmamak, bazılarında ise yetersiz uyarılarda bulunmak suretiyle Filistinli sivillere önceden etkili uyarılarda bulunmamak da dâhil olmak üzere saldırılar öncesinde mümkün olan tüm önlemleri almadığını tespit etmiştir.

Uluslararası Af Örgütü'nün araştırmalarına göre saldırılar sırasında bölgede askerî hedefler olduğuna dair herhangi bir kanıt bulunamamıştır. Eğer İsrail güçleri saldırı sırasında sadece sivillerin bulunduğu bilerek saldırdıysa, bu sivil bir nesneye ya da sivillere yönelik doğrudan bir saldırı olacaktır ki bu da yasaklanmış ve savaş suçu teşkil eden bir durumdur. Askerî davranışlarının meşruiyetini kanıtlamak saldırıyı düzenleyen tarafın görevidir. İsrail güçleri askerî hedef olarak gördükleri bir yeri hedef almış olsalar bile, sivillerin yoğun olarak yaşadığı bir mahallenin kalbinde, sivillerin yaşadığı bir yerde, bu sayıda sivil kayıp ve yıkıma neden olacak şekilde saldırmak ayırım gözetmemek anlamına gelmektedir. Sivilleri öldüren ve yaralayan ayırım gözetmeyen saldırılar savaş suçudur. Af Örgütü'nün gördüğü

²³⁵ <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/10/damning-evidence-of-war-crimes-as-israeli-attacks-wipe-out-entire-families-in-gaza/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

aileler de, kendilerinin ve ailelerinden hiç kimsenin uyarı almadığını, birden bire evlerinin bombalandığını, kendilerine kimsenin bir şey söylemediğini ve çocuklarının öldüğünü ifade etmişlerdir.

Uluslararası Af Örgütü ilgili Rapor'un sonunda bazı taraflara aşağıdaki şekilde çağrı ve tavsiyelerde bulunmuştur:

İsrail makamları:

- Hukuka aykırı saldırılara derhâl son vermeli, sivillere verilen zararı ve sivil nesnelere verilen hasarı en aza indirmek için mümkün olan tüm önlemleri almaları ve sivillere ve sivil nesnelere yönelik doğrudan saldırılar ile ayırım gözetmeyen ve orantısız saldırılardan kaçınmak suretiyle uluslararası insancıl hukuka riayet etmelidir.
- Gazze'deki sivillere engelsiz insani yardım ulaştırılmasına derhâl izin vermelidir.
- Mevcut yıkım ve insani zorunluluklar karşısında, toplu cezalandırma anlamına gelen ve bir savaş suçu olan Gazze üzerindeki yasadışı ablukasını acilen kaldırmalıdır.
- Bir milyondan fazla insanın yerinden edilmesine neden olan dehşet verici "tahliye" kararını iptal etmelidir.
- İşgal Altındaki Filistin Toprakları Bağımsız Soruşturma Komisyonuna, zamana duyarlı kanıt ve tanıklıkların toplanması da dâhil olmak üzere soruşturma yürütmesi için derhâl erişim izni vermelidir.

Uluslararası toplum ve özellikle de AB üyesi ülkeler, ABD ve İngiltere dâhil olmak üzere İsrail'in mütefikleri:

- Gazze'deki sivil nüfusu hukuk dışı saldırılardan korumak için somut tedbirler almalıdır.
- Uluslararası hukuk kapsamında suç teşkil eden ciddi ihlallerin işlendiği göz önünde bulundularak çatışmanın tüm taraflarına kapsamlı bir silah ambargosu uygulanmalıdır. Devletler, ilgili teknolojiler, parçalar ve bileşenler, teknik yardım, eğitim, mali veya diğer yardımlar dâhil olmak üzere İsrail'e silah ve askerî malzeme tedarik etmekten kaçınmalıdır. Ayrıca Filistinli silahlı gruplara silah temin eden devletlere de bunu yapmaktan kaçınmaları çağrısında bulunmalıdır.
- İsrail'in Gazze'de işlediği suçları ve ihlalleri dolaylı da olsa meşrulaştıracak her türlü açıklama ve eylemden kaçınmalıdır.
- İsrail'e, Gazze halkına yönelik toplu cezalandırma anlamına gelen, bir savaş suçu olan ve İsrail'in apartheid sisteminin temel bir unsuru olan Gazze Şeridi'ne yönelik 16 yıllık yasadışı ablukasını kaldırması için baskı yapmalıdır.
- Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin Filistin'in durumuna ilişkin devam eden soruşturmasına tam destek verilmeli ve gerekli tüm kaynaklar sağlanmalıdır.

Uluslararası Ceza Mahkemesi Savcılığı:

- Filistinlilere yönelik insanlığa karşı suç olan apartheid de dâhil olmak üzere tüm tarafların işlediği iddia edilen suçları inceleyerek Filistin'de devam etmekte olan soruşturmasını acilen hızlandırmalıdır.

Hamas ve diğer silahlı gruplar:

- Sivillere yönelik kasıtlı saldırılara, ayırım gözetmeyen roket atışlarına ve rehin alma eylemlerine derhâl son vermelidir. Sivil rehinelere kayıtsız şartsız ve derhâl serbest bırakılmalıdır.

Kanıtlar İsrail'in Lübnan'ın Güneyinde Hukuka Aykırı Olarak Beyaz Fosfor Kullandığını Gösteriyor ²³⁶

Uluslararası Af Örgütü 31 Ekim 2023 tarihli Rapor'da, İsrail ordusunun 10-16 Ekim 2023 tarihleri arasında Lübnan'ın güney sınırı boyunca gerçekleştirdiği askerî operasyonlarda yangın çıkarıcı bir silah olan beyaz fosfor içeren top mermileri attığı iddiasına yer vermektedir. Örgüt, 16 Ekim'de Dhayra kasabasına yapılan bir saldırının, en az dokuz sivilin yaralanmasına ve sivil nesnelere zarar görmesine neden olan ayırım gözetmeyen bir saldırı olduğu ve bu nedenle hukuka aykırı olduğu için savaş suçu olarak soruşturulması gerektiğini ifade etmiştir.

Uluslararası Af Örgütü Orta Doğu ve Kuzey Afrika Bölge Direktör Yardımcısı Aya Majzoub tarafından yapılan açıklamaya göre "İsrail ordusunun uluslararası insanlık hukuku ihlal ederek ayırım gözetmeksizin beyaz fosfor kullanması dehşet vericidir. Lübnan'da 16 Ekim'de Dhayra kasabasında beyaz fosforun hukuka aykırı bir şekilde kullanılması, birçoğu hastaneye kaldırılan ve yerinden edilen, evleri ve arabaları alev alan sivilin hayatını ciddi bir şekilde tehlikeye atmıştır. Güney Lübnan'daki çatışmaların şiddetlenmesinden duyulan endişe artarken İsrail ordusu, 2013 yılında unuttuğu bu silahları kullanmama taahhüdü doğrultusunda, özellikle nüfusun yoğun olduğu bölgelerde beyaz fosfor kullanımını derhâl durdurmalıdır. Taahhüdüne sadık kalmalı ve Lübnan'daki sivilin hayatlarını daha fazla tehlikeye atmaktan vazgeçmelidir."

Uluslararası Af Örgütü'nün Kanıt İnceleme Laboratuvarı 18 Ekim'de Lübnan sınırı yakınlarında AFP fotoğrafçıları tarafından çekilen fotoğrafları doğrulamıştır. Fotoğraflar, İsrail ordusuna ait M109 obüslerinin yanında kullanılmak üzere dizilmiş 155 mm'lik beyaz fosforlu sis mühimmatı mermilerini göstermektedir. Bu mermilerin ayırt edici soluk yeşil rengi ve kırmızı-sarı renk bantlarının yanı sıra, Uluslararası Af Örgütü'nün daha önce Gazze duvarı yakınlarında belgelediğine benzer şekilde, sırasıyla merminin ismi ve beyaz fosfor bazlı mühimmat için ABD Savunma Bakanlığı Tanımlama Kodu (DODIC) olan M825A1 ve D528 yazan görünür işaretler bulunmaktadır. Bunlar ABD kodları ve isimleri olsa da Uluslararası Af Örgütü bu mermilerin nerede üretildiğini doğrulayamamıştır.

²³⁶ <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/10/lebanon-evidence-of-israels-unlawful-use-of-white-phosphorus-in-southern-lebanon-as-cross-border-hostilities-escalate/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

Ekim ayında, Uluslararası Af Örgütü, İsrail ordusunun Gazze'de yoğun sivil nüfuslu bölgelerde beyaz fosforlu top mermileri kullandığını belgelemiştir. Bunlardan bazıları gelişigüzel saldırı kapsamında değerlendirilebilir ve bu nedenle hukuka aykırıdır. 14 Ekim'de, İsrail yetkilileri, Gazze ve Lübnan'daki askerî operasyonlarında beyaz fosfor kullandıklarını yalanlamıştır.

Beyaz fosfor kullanımı uluslararası insancıl hukuk kapsamında sınırlandırılmıştır. Her ne kadar yasal kullanımları olsa da, neden olduğu yangın ve dumanın yayılma olasılığının yüksek olması nedeniyle asla sivil yerleşim alanlarına ya da sivil altyapıya yakın bir yerden ateşlenmemelidir. Siviller ve sivil nesnelere ile savaşçılar ve askerî hedefler arasında ayırım yapmayan bu tür saldırılar ayırım gözetmediği için yasaktır. Beyaz fosfor çoğunlukla yoğun bir duman perdesi oluşturmak veya hedefleri işaretlemek için kullanılan yangın çıkarıcı bir maddedir. Havaya maruz kaldığında son derece yüksek sıcaklıklarda yanmakta ve genellikle konuşlandırıldığı alanlarda yangınlar başlatmaktadır. Beyaz fosfora maruz kalan insanlar solunum hasarı, organ yetmezliği ve tedavisi son derece zor olan suyla söndürülemeyen yanıklar da dâhil olmak üzere diğer korkunç ve hayat değiştiren yaralanmalara maruz kalabilmektedir. Vücudun sadece yüzde 10'unu etkileyen yanıklar genel olarak ölümcüldür.

Filistinli Tutuklulara Yönelik İşkence ve Alçaltıcı Muamele İçeren Korkunç Vakalar Kaydedildi²³⁷

Uluslararası Af Örgütü 8 Kasım 2023 tarihli Rapor'da, 7 Ekim tarihinde başlayan çatışmalarla birlikte İsrail yetkililerinin işgal altındaki Batı Şeria'da Filistinlilere yönelik keyfi bir gözaltı biçimi ve apartheid sistemini uyguladığı temel araçlardan biri olan *idari gözaltı* uygulamalarını önemli ölçüde artırdığı, mahkumlara yönelik insanlık dışı ve aşağılayıcı muameleyi kolaylaştıran acil durum önlemlerini genişlettiği ve son dört hafta içinde gözaltında işkence ve ölüm olaylarını soruşturmadığı değerlendirilmesinde bulunmuştur.

Kasım 2023 tarihi itibarıyla Filistinli Esirler Cemiyeti'ne göre İsrail güçleri, 7 Ekim'den bu yana 2 bin 200'den fazla Filistinli erkek ve kadını gözaltına almıştır. İsraili insan hakları örgütü HaMoked'e göre 1 Ekim ve 1 Kasım tarihleri arasında, suçlama veya yargılama olmaksızın idari gözaltında tutulan Filistinlilerin toplam sayısı 1.319'dan 2 bin 70'e yükselmiştir.

Serbest bırakılan tutukluların ve insan hakları avukatlarının tanıklıklarının yanı sıra video görüntüleri ve resimler, tutukluların son dört hafta içinde İsrail güçleri tarafından maruz bırakıldığı işkence ve diğer kötü muamele türlerinden bazıları göstermektedir. Bunlar arasında, mahkûm sayımı sırasında yere diz çöktürmek, başlarını eğmeye zorlamak ve İsrail şarkıları söyletmek de dâhil olmak üzere tutukluların ağır şekilde dövülmesi ve aşağılanması da yer almaktadır.

²³⁷ <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/11/israel-opt-horrifying-cases-of-torture-and-degrading-treatment-of-palestinian-detainees-amid-spike-in-arbitrary-arrests/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

"Gazze'de Hiçbir Yer Güvenli Değil": İsrail'in Hukuksuz Saldırıları Filistinlilerin Hayatının Hiç Sayıldığını Gösteriyor ²³⁸

Uluslararası Af Örgütü 20 Kasım 2023 tarihli Rapor'da, savaş hukuku ihlallerine ilişkin devam eden soruşturmasının bir parçası olarak İsrail saldırılarının 20'si çocuk olmak üzere 46 sivil öldürdüğü iki örnek vakayı incelemiştir. En yaşlı kurban 80 yaşında bir kadın, en küçük kurban ise üç aylık bir bebektir. Yapılan incelemeler, İsrail güçlerinin, işgal altındaki Gazze Şeridi'ne yönelik aralıksız devam eden bombardımanlarının siviller üzerinde sebep olduğu felakete karşı tüyler ürpertici bir kayıtsızlık sergilediğini bir kez daha göstermiştir.

19-20 Ekim tarihlerinde meydana gelen saldırılarda Gazze Şehri'nde yerinden edilmiş yüzlerce sivilin barındığı bir kilise binası ve Gazze'nin merkezinde bulunan el-Nuseirat mülteci kampındaki bir ev vuruldu. Uluslararası Af Örgütü, bu olaylara ilişkin yaptığı derinlemesine incelemeye dayanarak, iki saldırının gerçekleştiği yerde herhangi bir askerî hedef olduğuna veya binalardaki insanların askerî hedef olduğuna dair herhangi bir belirtiye rastlanmadığı, bu saldırıların ayırım gözetmeyen saldırılar veya sivillere ya da sivil nesnelere yönelik doğrudan saldırılar olduğunu ve savaş suçu olarak soruşturulması gerektiğini tespit etmiştir.

Uluslararası Af Örgütü Küresel Araştırma, Savunuculuk ve Politika Direktörü Erika Guevara-Rosas'a göre *"Bu ölümcül, hukuksuz saldırılar, Filistinli sivillere yönelik belgelenmiş bir umursamazlık örüntüsünün parçasıdır ve İsrail ordusunun eşi benzeri görülmemiş saldırısının yıkıcı etkisinin, sivillerin nerede yaşadığına veya nereye sığındığına bakılmaksızın Gazze'de hiçbir yeri güvenli bırakmadığını göstermektedir."*

Uluslararası Af Örgütü bu raporda da, Uluslararası Ceza Mahkemesi savcısını, 2021 yılında açılan savaş suçları ve uluslararası hukuk kapsamındaki diğer suçlara ilişkin soruşturmayı hızlandırmak için derhâl somut adımlar atmaya çağırmıştır. Hayatta kalanların ve mağdur yakınlarının bu bombardımanların yıkıcı insani bedelini anlatan üzücü ifadeleri, İsrail ordusunun amansız saldırıları nedeniyle Gazze'de her gün yaşanan kitlesel sivil acıların bir fotoğrafını sunmakta ve acil bir ateşkes ihtiyacını ortaya koymaktadır.

ABD Yapımı Bombalar, Gazze'de İsrail'in Gerçekleştirdiği Belgelenen İki Hava Saldırısında 43 Sivil Öldürdü ²³⁹

Uluslararası Af Örgütü 5 Aralık 2023 tarihli Rapor'da, ABD yapımı Müşterek Doğrudan Saldırı Mühimmatlarının (JDAM) İsrail ordusu tarafından işgal altındaki Gazze Şeridi'nde sivillerin yaşadığı evlere yönelik iki ölümcül ve hukuka aykırı hava saldırısında kullanıldığını tespit etmiştir. Örgüt, bu hava saldırılarının ya sivillere ya da sivil nesnelere yönelik doğrudan saldırılar ya da ayırım gözetmeyen saldırılar olduğunu tespit etmiş ve bunların savaş suçu olarak soruşturulması çağrısında bulunmuştur.

²³⁸ <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/11/israel-opt-nowhere-safe-in-gaza-unlawful-israeli-strikes-illustrate-callous-disregard-for-palestinian-lives/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²³⁹ <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/12/israel-opt-us-made-munitions-killed-43-civilians-in-two-documented-israeli-air-strikes-in-gaza-new-investigation/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

Af Örgütü, 19 çocuk, 14 kadın ve 10 erkek olmak üzere toplam 43 sivilin ölümüne neden olan iki saldırının ardından Gazze'nin merkezinde yıkılan evlerin enkazında mühimmatın belirgin parçalarını buldu. Her iki olayda da hayatta kalanlar Uluslararası Af Örgütü'ne saldırının yaklaştığına dair herhangi bir uyarı yapılmadığını söyledi.

10 Ekim'de Deyr el-Belah'ta el-Neccar ailesinin evine düzenlenen hava saldırısında 24 kişi hayatını kaybetti. 22 Ekim'de aynı şehirde Abu Mu'eileq ailesinin evine düzenlenen hava saldırısında 19 kişi öldü. Her iki ev de Vadi Gazze'nin güneyinde, İsrail ordusunun 13 Ekim'de kuzey Gazze sakinlerine taşınmalarını emrettiği bölgede yer alıyordu.

Uluslararası Af Örgütü Genel Sekreteri Agnes Callamard'a göre "ABD yapımı mühimmatların İsrail ordusu tarafından siviller için ölümcül sonuçlar doğuran hukuksuz saldırılarda kullanılıyor olması Biden yönetimi için acil bir uyandırma çağrısı olmalıdır. ABD yapımı silahlar, geniş ailelerin toplu katliamlarını kolaylaştırmıştır."

Rapor'da yer verildiği üzere bu saldırılarda iki ailenin yok olması, İsrail ordusunun Gazze'ye yönelik bombardımanında sivillerin hukuka aykırı bir şekilde öldürülmesi ve yaralanmasından sorumlu olduğunun bir başka kanıtıdır. Gazze'deki eşi benzeri görülmemiş sivil ölümleri ve yıkımın boyutları karşısında ABD ve diğer hükümetler, İsrail'e uluslararası hukukun ihlal edilmesi ya da ihlal edilme riskinin arttırılması amacıyla kullanıma ihtimali çok yüksek olan silahların transferini derhâl durdurmalıdır. İhlallere bilerek yardımcı olmak, uluslararası insancıl hukuka saygı gösterilmesini sağlama yükümlülüğüne aykırıdır. İhlallerin gerçekleştirilmesinde kullanılan silahları tedarik etmeye devam eden bir devlet, bu ihlallerin sorumluluğunu paylaşabilir.

İsrail'in Gazetecilere Yönelik Ölümcül Saldırısı Savaş Suçu Olarak Soruşturulmalı²⁴⁰

Uluslararası Af Örgütü 7 Aralık 2023 tarihli Rapor'da, İsrail'in 13 Ekim'de güney Lübnan'da üzerlerinde "basın" yazan kasklar ve kurşun geçirmez yelekler bulunan yedi gazeteciden oluşan bir gruba yönelik düzenlediği, Reuters muhabiri Issam Abdallah'ın öldürüldüğü ve altı kişinin de yaralandığı saldırının muhtemelen sivillere yönelik doğrudan bir saldırı olduğu ve savaş suçu olarak soruşturulması gerektiği değerlendirmesinde bulunmuştur.

Uluslararası Af Örgütü yaptığı incelemede, yüzden fazla video ve fotoğraf ile bölgedeki silah parçalarını analiz etmiş ve dokuz tanıkla görüşmüştür. Bulgular, grubun açıkça gazeteci olarak tanımlanabildiğini, İsrail ordusunun bu kişilerin sivil olduklarını bildiğini veya bilmesi gerektiğini, ancak yine de 37 saniye arayla iki ayrı saldırıda onlara saldırdığını göstermektedir.

Uluslararası insancıl hukuk uyarınca, çatışmanın tarafları gazeteciler de dâhil olmak üzere sivilleri korumakla yükümlüdür ve bir yanda siviller ve sivil nesnelere, diğer yanda savaşçılar ve askerî hedefler arasında her zaman ayırım yapmalıdır. Silahlı bir çatışma sırasında, gazetecilerin rolü, düşmanlıkların yürütülmesinin denetlenmesini sağlamak ve olası ihlalleri vurgulamak için özellikle önemlidir.

²⁴⁰ <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/12/lebanon-deadly-israeli-attack-on-journalists-must-be-investigated-as-a-war-crime/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

2.7.3. İnsan Hakları İzleme Örgütü (Human Rights Watch) (HRW)

İşitme cihazım yok, bu yüzden ne zaman bombalayacaklarını bilmiyorum! Ayaklarımın altındaki titreşimi hissedebiliyorum ve insanların ne olduğunu bilmeden koştuğunu görüyorum!

19 yaşındaki işitme engelli İman

İnsan Hakları İzleme Örgütü, Gazze'de gerçekleşen insan hakları dramının ve dehşet verici bombardımanın engellilere yönelik yıkıcı etkisini incelediği 1 Kasım 2023 tarihli Raporu'nda, engellilerin saldırılardan kaçmada ve su, yiyecek, ilaç, yardımcı cihaz gibi insani yardım ve ihtiyaçlara erişimde büyük zorluklarla karşılaştığını, özellikle tahliye emirleri verilirken engellilerin durumunun göz ardı edildiğini aktarmıştır.²⁴¹ Rapor kapsamında 18-29 Ekim tarihleri arasında görüşülen 13 engelli, önceden uyarı yapılmaması nedeniyle saldırılardan kaçarken karşılaştıkları zorlukları, içerisinde buldukları çaresizliği, yardımcı cihazlarını terk etme korkusunu, suya, yiyeceğe, hijyene erişim yoksunluğunu, temel ilaçlara ve sağlık tesislerine ulaşım imkânlarının olmamasını ve bu durumun ruh sağlıklarını kötü bir şekilde etkilediğini anlatmıştır. Uygulanan elektrik ve internet ambargosu yardımcı cihazların kullanılmamasına, bunun bir sonucu olarak da görme, işitme, gelişimsel veya zihinsel engelli olan kişilerin olayları idrak edememesine neden olmaktadır.

HRW tarafından görüşülen engelli bireyler, İsrail'in saldırı konusunda herhangi bir uyarıda bulunmadığını, bombardıman anında tekerlekli sandalye ve yardımcı cihazlar kullanarak kaçmanın zor olduğunu, elektriğin olmamasının ve asansörlerin çalışmamasının fiziksel engelli bireyleri adeta ölüme mahkûm ettiğini belirtmektedir. Gazze Şehri'nin Zeitoun yerleşim bölgesinde yaşayan 49 yaşındaki fiziksel engelli Abu Shaker hava saldırısı anında yaşadıklarını şu sözlerle anlatmıştır: *"Bombalandığımızda ağlamaya başladım. Etrafımdaki herkes koşuyordu ve ben orada durdum ve sakatlığımı hissettim. Çocuklarımdan ikisi kayıptı, ne yapacağımı, çocuklarımı nasıl arayacağımı bilmiyordum. Sokak ortasında komşularımı, tanımadığım insanları durdurdum, herkes bağıırıyordu, ben de devam ettim. Onlara "Shaker [oğlu] nerede?" diye sordum. Kafam çok karıştı. Birisi bana onların enkaz altında olabileceğini söylediği için orada bir saat boyunca çocuklarımdan isimlerini haykırarak durdum. Bir buçuk saat sonra yaralı olduklarına ve hastaneye kaldırdıklarına dair mesaj aldım."*

Rapor'da; zorla yerinden edilmenin engelli insanları orantısız bir şekilde etkilediği, gidecek güvenli bir yeri olmadığında bir milyon insana tahliye emri vermenin etkili bir uyarı olmadığı ve verilen kısa sürelerin tahliye için yeterli olmadığı vurgulanmıştır. İsrail'in Gazze'ye insani yardımı engellemesinin ciddi tıbbi ekipman, malzeme ve ilaç sıkıntısına yol açtığı, sığınma merkezleri başına düşen ortalama yerinden edilmiş kişi sayısının belirlenen kapasitenin 2,5 katından fazlasına ulaştığı, bu gibi yerlerin engelli kişilerin ihtiyaçlarını karşılayacak donanıma sahip olmadığı, bu durumun salgın hastalık vakalarına sebebiyet verdiği, İsrail tarafından uygulanan ablukanın ardından temiz suya veya gıdaya erişim eksikliği yaşandığı, Gazze'deki yeraltı suyunun neredeyse tamamının insan tüketimine uygun olmadığı ifade edilmiştir.

²⁴¹ <https://www.hrw.org/news/2023/11/01/gaza-israeli-attacks-blockade-devastating-people-disabilities>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

Rapor'da, Psikolog Feadaa Omar şahit olduğu durumları şu sözlerle aktarmıştır: "Gördüğüm şey çok fazla korku. Çok fazla üzüntü ve hayal kırıklığı. Her gün ölüyoruz ve hiçbir şey değişmiyor. Okula gittiğimde ağlayan birçok insan görüyorum. Bazı çocuklar ve yetişkinler konuşmayı bıraktılar, onlardan herhangi bir tepki alamıyorsunuz. Bir de her türlü sese büyük tepkiler oluyor, özellikle çocuklar bombayı duymamak için kulaklarını tıkamaya çalışıyor. Bir yetişkinin veya çocuğun engelli olması onlar için daha da zordur. Özellikle duyamayan insanlar."

HRW, canlı kalkan olarak kullanılan sivilleri ele aldığı 19 Ekim 2023 tarihli Raporu'nda, rehinelere yakınlarının açıklamalarına da yer vererek tarafların gözaltına aldıkları tüm sivilleri derhâl ve güvenli bir şekilde serbest bırakmaları gerektiği, çocuklar, engelliler ve yaşlılar dâhil hiçbir sivilin pazarlık için kullanılmayacağı ve sivillerin rehin alınmasının savaş suçu sayıldığı değerlendirilmesine yer verilmiştir.²⁴²

HRW'nin 14 Kasım 2023 tarihinde yayımladığı Rapor'da, Gazze'de yer alan tıbbi tesislere, sağlık personeline ve ambulanslara yönelik saldırıları, çöken sağlık sistemini ve sağlık tesislerinin boşaltılmasına yönelik tahliye emirlerini incelemiştir.²⁴³ Rapor'a göre **gerçekleştirilen saldırılar, uygulanan elektrik ve yakıt ambargosu ve ilaç eksikliği kuvözdeki bebekler ve kanser tedavisi alan hastalar gibi tedaviye ihtiyaç duyan sayısız insanı ölüme sürüklemektedir.** Tahliye emirlerinin, Dünya Sağlık Örgütü'nün ifade ettiği gibi, "hasta ve yaralılar için ölüm cezası" olduğunu belirten HRW, Gazze'de yer alan Endonezya Hastanesi, Uluslararası Göz Sağlığı Merkezi, Türk-Filistin Dostluk Hastanesi ve Kudüs Hastanesine yönelik saldırılarla ilgili değerlendirmelerde bulunmuştur.

Endonezya Hastanesinde tedavisi bitenler gidecekleri güvenli bir yer bulunmadığından hastaneden ayrılama-maktadır. **Hastanede görev alan bir doktorun ifadesine göre hastaneye yapılan saldırı öncesi herhangi bir uyarı yapılmamış, tahliye emri hastaneye düzenlenen ilk saldırıdan bir hafta sonra gönderilmiştir.** Hastanenin ana jeneratörü yakıt eksikliği nedeniyle çalışmamaktadır. İsrail, bu hastanede Hamas tarafından kullanılan bir komuta ve kontrol merkezi olduğunu iddia etmektedir.

²⁴² <https://www.hrw.org/news/2023/10/19/hamas-islamic-jihad-holding-hostages-war-crime>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²⁴³ <https://www.hrw.org/news/2023/11/14/gaza-unlawful-israeli-hospital-strikes-worsen-health-crisis>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

10 Kasım
2023. Anas al-
Shareef/Reuters

Sağlık çalışanları, Gazze Şeridi'nin kuzeyindeki Endonezya Hastanesinde elektrik kesintisi nedeniyle el fenerleri kullanarak İsrail saldırısında yaralanan bir Filistinliyi tedavi ediyor.

HRW, Uluslararası Göz Hastanesine düzenlenen saldırıda herhangi bir ön uyarı verildiği bilgisine ulaşamamıştır. Rapor'da, Türk-Filistin Dostluk Hastanesinin hava saldırıları ve yakıt yetersizliği nedeniyle 1 Kasım itibarıyla kapatıldığı, Hastane'nin ihtisaslaşmış tek kanser hastanesi olduğu, yerel kaynaklar tarafından hastanenin boşaltılmasından bir gün sonra dört kanser hastasının öldüğü ve kanser hastalarının yüzde 70'inin durumunun kritik olduğunun ifade edildiği, Hastane'ye saldırı öncesinde herhangi bir uyarıda bulunulduğuna dair bilgiye ulaşılamadığı belirtilmiştir.

26 Kasım 2023 tarihli Rapor'da ise 17 Ekim 2023 tarihinde saat 18.59'da gerçekleşen El-Ahli Hastanesi patlaması incelenmiştir.²⁴⁴ HRW tarafından Hastane yerleşkesinde bulunan otoparka ve birçok sivilin toplandığı asfaltlı alana atılan bombaya dair fotoğraflar, videolar ve uydu görüntüleri üzerinden ya-

²⁴⁴ <https://www.hrw.org/news/2023/11/26/gaza-findings-october-17-al-ahli-hospital-explosion>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

pılan analizler ve tanık ifadeleri sonucunda Hastane yerleşkesine atılan bombanın İsrail tarafından atıldığına dair bir tespit yapılamadığı ifade edilmiştir.

21 Aralık 2023 tarihli Rapor'da; mevcut insani durumun Gazze'den bilgi almayı ve dünya ile bilgi paylaşmayı zorlaştırdığı, Gazetecileri Koruma Komitesi'nin (CPJ) ön araştırmalarına göre, 17 Aralık 2023 tarihi itibarıyla 57'si Filistinli, 4'ü İsraili ve 3'ü Lübnanlı olmak üzere en az 64 gazeteci ve medya çalışanın öldürüldüğü, Filistin'e yönelik paylaşımlar yönünden ifade özgürlüğünün ihlal edildiği, 7 Ekim 2023'ten bu yana çeşitli ülkelerdeki sanatçılar ve akademisyenlerin şiddet içermeyen, Filistin yanlı konuşmaları nedeniyle bazı hükümetler ve özel kuruluşlar tarafından susturma, sansür ve gözdağı gibi muamelelere ve baskılara maruz bırakıldıkları ve bazı ülkelerde Filistin'e destek amaçlı barışçı protestolara kısıtlamalar getirildiği açıklanmıştır.²⁴⁵

Rapor'da, Meta Şirketine ait Instagram ve Facebook platformlarında Filistin'i ve Filistinlilerin insan haklarını destekleyen seslerin susturulduğu, Instagram ve Facebook'ta Filistin ile ilgili içeriklere uygulanan sansürün sistematik bir şekilde uygulandığı, bu durumun şirketin insan hakları noktasında sorumluluklarını yerine getirmedeki başarısızlığının bir ürünü olduğu, bu gibi hallerin BM Genel Sekreteri ve BM insan hakları uzmanlarının Gazze'deki Filistinlilerin insani bir felaketle karşı karşıya olduğu konusunda artan bir aciliyetle uyarıda bulunduğu bir dönemde, dünyanın geri kalanının İsrail ve Filistin'deki gelişmelere ilişkin erişebildiği bilgileri azalttığı, Ekim ve Kasım 2023 tarihleri arasında, Filistinliler ve onların destekçileri tarafından insan hakları ihlalleri de dâhil olmak üzere paylaşılan Instagram ve Facebook içeriklerinin 1.050'den fazlasının yayından kaldırıldığı, dünya çapında 60'tan fazla ülkeden incelenen 1.050 vakanın 1.049'unda çevrimiçi sansür ve Filistin'i destekleyen içeriğin engellenmesi örnekleri yer alırken bir vakada ise İsrail'i destekleyen içeriğin kaldırılması örneğinin yer aldığı ifade edilmiştir. Analiz tamamlandıktan sonra da yüzlerce kişinin sansür şikâyetinde bulunmaya devam ettiği belirtilmiştir.

HRW tarafından paylaşımların, hikâyelerin ve yorumların kaldırılması, hesapların askıya alınması veya kalıcı olarak devre dışı bırakılması, 24 saatten üç aya kadar belirli bir süre boyunca içerikle etkileşime geçme kısıtlamaları, diğer hesapları takip etme veya etiketleme olanağına ilişkin kısıtlamalar, hesapların takipçi olmayanlara önerilmesi gibi belirli özelliklerin kullanımına ilişkin kısıtlamalar ve içeriğin dağıtımında veya erişiminde azalma veya hesap aramalarının devre dışı bırakılması nedeniyle bir kişinin gönderilerinin, hikâyelerinin veya hesabının görünürlüğünün bildirimde bulunmaksızın önemli ölçüde azalması şeklinde ifade edilen "gölge yasaklama" gibi altı tane sansür modelinin uygulandığı tespit edilmiştir.

14 Kasım'da basında çıkan haberlerde İsrail Siber Birimi, yüzde 60'ı Meta olmak üzere Meta ve diğer platformlara 7 Ekim 2023'ten bu yana 9.500 içerik kaldırma talebi göndermiş ve platformlar bu taleplere yüzde 94'lük bir uyum oranıyla yanıt vermiştir. Rapor'da, Filistin bayrağı emojisinin ve içeriğine bakılmaksızın Hamas'a ait sözlerin kaldırıldığı, öne çıkan Filistinli hesapların askıya alındığı, İsrail hükümetini eleştiren Instagram paylaşımlarının "Nefret Söylemi" ve "Tehlikeli" olduğu gerekçesiyle kaldırıldığı, haber değeri olan içeriklere tutarsız yasaklamalar uygulandığı, yapılan kısıtlamalara karşı itiraz hakkı

²⁴⁵ <https://www.hrw.org/report/2023/12/21/metax-broken-promises/systemic-censorship-palestine-content-instagram-and>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

tanınmadığı, sosyal medya platformlarının insan haklarına saygı gösterme sorumluluğu bulunduğu, bu durumun içerik denetleme politikalarını ve uygulamalarını uluslararası insan hakları standartlarıyla uyumlu hâle getirmeyi, içeriği kaldırma kararlarının aşırı geniş veya önyargılı olmamasını sağlamayı, eylemlerinde şeffaf ve hesap verebilir olmayı içerdiği, ayrıca içeriğin nasıl tespit edildiğinin, değerlendirildiğinin ve kaldırıldığının açıklanması gerektiği ve herhangi bir içeriğin kaldırılmasına veya hesabin askıya alınmasına zamanında itiraz için fırsat sunulması gerektiği belirtilerek Meta Şirketinin bunlara uymadığından bahisle Şirkete, Tehlikeli Kuruluşlar ve Bireyler (DOI) Politikası, hükûmet taleplerinin değerlendirilmesi, haber değeri içeriğine sahip paylaşımlara yönelik tutum, otomasyon, şeffaflık, çözüme erişim ve insan hakları ihlallerini ortaya koyan materyalleri koruma konularında birtakım önerilerde bulunulmuştur.

18 Ekim 2023'te Gazze'nin Refah kentine düzenlediği hava saldırılarının ardından yıkılan bir binanın molozları arasında bir oyuncak. Fotoğraf: Abed Rahim Khatib / Anadolu Ajansı

2.3.4. Save The Children

Öldürüldükleri takdirde toplu mezara gömülmeden önce teşhis edilebilirler diye çocuklarının isimlerini ellerine yazan **Gazze'deki annelerin acısı...** Hastane odası yerine moloz yığınları arasında doğum yapan veya anestezi olmadan sezaryen yapan annelerin acısı... **Enkaz altında kalan ve ismi bulunamayan bin çocuğun annesinin acısı...** Gazze'deki annelerin sürekli olarak çocuklarının hayatından endişe duyduğunu veya çocuklarının ölümünden dolayı hayal edilemeyecek kadar acı yaşadıklarını bilerek, yeni doğmuş bebeğimle hissettiğim her mutlu an için suçluluk duyuyorum.²⁴⁶

Lana Ramazan
Save the Children, Ramallah

Save the Children, tüm çocukların yaşam koşullarının iyileştirilmesi amacıyla 1919 yılında İngiltere'de kurulan ve 116 ülkede 25 bin çalışanı ile faaliyet yürüten uluslararası bir sivil toplum kuruluşudur. Kuruluş, dünyanın birçok yerinde yoksulluk, şiddet, hastalık ve açlık gibi önlenemez nedenlerden dolayı ölen, temel eğitimden yoksun bırakılan ve müsebbibi olmadıkları sayısız savaş ve felaketin en büyük bedelini ödeyen çocukların haklarını ve çıkarlarını korumaya çalışmaktadır.²⁴⁷

Save the Children, Gazze'de yaşanan insani kriz durumu ile ilgili yayımladığı rapor ve açıklamalarda; çocukların ve sivillerin korunması için defalarca acil kalıcı ateşkes çağrısında bulunmuştur. Raporlara göre savaşın ortaya çıkmasında hiçbir katkısı olmamasına rağmen en ağır bedeli çocuklar ödemekte, gün geçtikçe artan ve resmî kaynakların bile yetişemediği sayıda çocuk ölmektedir. Yaralı çocukların binlercesi uzuvlarını kaybetmiştir. Daha niceisi ise hâlâ enkaz altındadır. 7 Ekim 2023 tarihinden sonraki üç hafta içerisinde öldürülen çocuk sayısı, 2019 yılından beri çatışma bölgelerinde öldürülen çocuk sayısını aşmıştır. Hayatta olmayan ailelerin yaralı çocuklarını tanımlamak için WCNSF (*Wounded Child No Surviving Family*) kısaltması türetilmiştir. Hayatta kalan çocukların gidecek güvenli bir yerleri olmadığından ölüm riski ile karşı karşıya oldukları, Gazze'deki çocuklar için her an ölüm çanlarının çaldığı, çocukların rehin alınamayacağı ve rehin alınan çocukların derhâl serbest bırakılması gerektiği ifade edilmiştir. Uluslararası toplumun sessizliğinin ve eylemsizliğinin bedelini çocukların ödediği, mevcut durum ve tahliye emirlerinin gidecek güvenli bir yer olmadığı için ailelere bir ölüm cezasını diğerine tercih etme noktasında "seçim" sunduğu, BM ve uluslararası toplumun derhâl harekete geçmesi gerektiği vurgulanmıştır.

13 Ekim 2023 tarihli Rapor'da dünya liderlerinden;

- İsrail'in tahliye emirlerini derhâl iptal etmesi,
- Çatışmaların derhâl durdurulması konusunda anlaşma sağlanması,

²⁴⁶ <https://opt.savethechildren.net/news/%E2%80%98how-many-trucks-would-be-needed-carry-3300-child-sized-coffins%E2%80%99>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²⁴⁷ <https://www.savethechildren.net/about-us/who-we-are>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

- Sivillerin sığındığı dokunulmaz BM binalarının, okulların ve hastanelerin hedef alınmasının önlenmesi ve nüfusun yoğun olduğu bölgelerde patlayıcı silah kullanımının durdurulması,
- Hayat kurtaran temel insani yardım malzemelerinin ve insani yardım personelinin Gazze'ye erişiminin kolaylaştırılması,
- İhtiyacı olan çocuklar ve ailelerin tıbbi tahliyelerinin derhâl kolaylaştırılması,
- Başta çocuklar, hamile kadınlar, bebekli ve küçük çocuklu anneler, Gazze'de silahlı gruplar tarafından esir tutulan yaralılar ve hastalar olmak üzere, özgürlüğünden yoksun bırakılan herkesin derhâl ve koşulsuz serbest bırakılması,

hususlarında gereken çabayı göstermeleri talep edilmiştir.²⁴⁸

Kuruluş raporlarına göre, çatışmalar çocukların ruh sağlığı üzerinde depresyon, kâbus görme, yatağını ıslatma ve kendine zarar verme gibi uzun vadeli korkunç sonuçlar doğurmuştur. Hastanelerin ve okulların savaş alanı olamayacağı, bombalanan ve kapatılan okullar nedeniyle çocukların eğitime erişiminin engellendiği, elektrik ve yakıt ablukası ile hastanelere yapılan saldırıların kuvözdeki bebeklerin ölümüne sebebiyet vereceği, hastanelerin çalışmamasının on binlerce hamile kadın bakımından tehlike oluşturduğu, Gazze'de yaşayan çocuklar bakımından temel sağlık hizmetlerine ve tıbbi malzemelere erişim sıkıntısı yaşandığı, hatta bazı ameliyatların anestezi olmadan yapıldığı, yardım malzemeleri ve temiz su gibi temel ihtiyaçların eksikliğinin ve susuzluğun küçük çocuklar bakımından hayati risk oluşturduğu, uygulanan ambargonun toplu cezalandırma ve yakın zamanda oluşacak bir halk sağlığı felaketi niteliğinde olduğu belirtilmiştir.

Kuruluşun 14 Kasım 2023 tarihinde yayımladığı "*Savaşta Doğdu: 2023 Sonu İtibarıyla Gazze'deki Krizde 15 Bin Bebeğin Doğması Bekleniyor*" başlıklı Raporu'nda; Gazze'de 7 Ekim 2023 tarihinden 2023 yılı sonuna kadar 15 bin bebeğin doğacağı tahmin edildiği, Gazze'de günlük doğum sayısının yaklaşık 180 olduğu, hamile kadınların tıbbi bakım olmaksızın doğum yaptığı ve sağlık tesislerine yakıt ve elektrik sağlanamaması nedeniyle prematüre bebeklerin kuvözlerde öldüğü ifade edilmiştir.²⁴⁹

1 Aralık 2023 tarihli Rapor'da, Gazze'de yaklaşık 8 bin çocuğun öldürülmüş ve enkaz altında kalmış olduğunun tahmin edildiği belirtilmektedir.²⁵⁰ 12 Aralık 2023 tarihli Rapor'da ise, İsrail'in 10 Aralık ya da 11 Aralık tarihli hava saldırısında Save the Children personeli Sameh Ewaida'nın (39) dört çocuğu (Mohammad (12), Heba (11), Zeina (3) ve Zein (2), eşi Fatima ve 28 kişilik ailesinin birçok üyesi ile birlikte öldürüldüğü bilgisine yer verilmiştir.²⁵¹

²⁴⁸ <https://opt.savethechildren.net/news/urgent-plea-avert-unprecedented-humanitarian-crisis-amid-looming-israeli-land-incursion-gaza>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²⁴⁹ <https://opt.savethechildren.net/news/born-war-about-15000-babies-expected-be-born-crisis-gaza-end-2023>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²⁵⁰ <https://opt.savethechildren.net/news/save-children-says-failure-extend-pause-death-sentence-children-bombardment-gaza-resumes>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²⁵¹ <https://opt.savethechildren.net/news/save-children-condemns-killing-staff-member-and-family-israeli-airstrike-gaza>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

Kuruluşun 3 Kasım 2023 tarihinde yayımladığı "Gazze'den Hikayeler: Yerinden Edilmenin Anlamı" başlıklı Raporu'nda, yerinden edilmenin ne anlama geldiği 20 binden fazla kişinin olduğu bir tesiste barınan dört çocuk babası Save the Children personeli Hasan'ın ağzından şu cümlelerle aktarmıştır:²⁵²

"Yerinden edilme, yatak veya yastığın olmadığı anlamına gelir. Yatağınız yer ya da arabanız, örtünüz ise yıllardır depoda bekleyen, küf kokan, yıkanması mümkün olmayan bir çarşaftır. Yastığınız, evinizden yanınıza aldığınız tek kıyafet çantasıdır. Garip pozisyonlarda uyumaktan dolayı sürekli sırt ve bacak ağrısı çekersiniz. Soğuktan dolayı mide ve boğaz ağrısı, kaygıdan dolayı da baş ağrısı...

Yerinden edilmiş olmak, hiç su olmadığı anlamına gelir. Ellerinizi ve çamaşırlarınızı yıkayamazsınız. Yerinden edilmiş olmak, içecek temiz su olmadığı anlamına gelir. Kirli, hastalıklarla dolu su içmek zorunda kalabilirsiniz. Hatta susuzluktan ya da suyu içmekten ölebilirsiniz.

Yerinden edilmiş olmak, tuvalete gitmek istediğinizde sıranız gelene kadar 600 kişinin arkasında sıra beklemeniz gerektiği anlamına gelir. Sıra size geldiğinde, çabuk bitirmeniz için 500 kişi daha kapıyı çalacaktır ve tabii ki banyoda yıkanmak için su yoktur.

Yerinden edilmiş olmak, sıcaktan kokan birkaç kutu peynir dışında ne pişmiş yemek, ne ekmek, ne de başka bir yiyecek ve içecek olmadığı anlamına gelir. Ailenize ekmek almak için fırına gidersiniz. Yedi saat kuyrukta beklersiniz. Beklerken hava saldırısına uğrayabilirsiniz. Bazen size sıra gelmeden ekmek bitebilir. Sıra size gelse bile sadece bir paket verilir, o da bir öğüne bile yetmez. Yerinden edilmiş olmak, somun ekmeğin ikiye veya muhtemelen dörde bölünmesi anlamına gelir; her ne olursa olsun, asla yeterli değildir. Önemli olan yemek yemenizdir ve bu büyük bir başarıdır.

Yerinden edilmiş olmak, her dakika 30 kez gökyüzüne bakıp başınıza yeni bir katliam geleceğini ve son dakika haberlerinin siz ve ailenizle ilgili olacağını hayal etmek anlamına gelir.

Yerinden edilmek, duş almanın gerçekleşmesi zor bir hayal olduğu anlamına gelir. Banyo yapmak imkânsız bir lüktür.

Yerinden edilmiş olmak, etrafınızda her zaman duyduğunuz ve gördüğünüz bombardımanın nereden geldiğini asla bilemeyeceğiniz anlamına gelir. Yerinden edilmiş olmak, şans ya da şanssızlık dışında elektriğin olmaması, cep telefonu pilinin olmaması, çağrı ya da mesajın olmaması, internetin olmaması, dünyayla iletişimin olmaması anlamına gelir. Ölebilirsin ve aileden hiç kimse öldüğünü bilmez.

Yerinden olmak, baskı, kaygı, gerginlik, açlık, ter, sıkıntı, yanılğı, üzüntü, karanlık, beklenti, çocuklar için korku, aile için korku, arkadaşlar için korku, gelecek için korku demektir. Lütfen, "yerinden edilmiş" kelimesini okuduğunuzda, üzerinde derinlemesine düşünün."

²⁵² <https://opt.savethechildren.net/news/stories-gaza-what-it-means-be-displaced>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

2.7.5. Sınır Tanımayan Doktorlar (Médecins Sans Frontières) (MSF)

Hastaların ve yerinden edilmiş insanların yaşamak zorunda kaldığı Mescid-i Aksa Hastanesindeki kalabalık koridorun üstten görünümü. 29 Kasım 2023.

<https://www.msf.org/five-things-know-about-dire-situation-southern-gaza>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

"Elimizden geleni yaptık. Bizi hatırlayın"

Bunlar, bir hastane saldırısında öldürülen Dr. Mahmoud Abu Nujaila'nın Gazze hastanesinde normalde ameliyatlara planlamak için kullanılan beyaz tahtaya yazdığı sözler. Silahlar sustuğunda ve yıkımın gerçek boyutu ortaya çıktığında BM Güvenlik Konseyi ve üyeleri aynı şeyi söyleyebilecek mi?²⁵³

Dr. Christos Christou
MSF Başkanı

Beş yaşındaki çocuğum geçen gün bana **"Baba, neden açlıktan ölmeme izin veriyorsun? Baba, diğer çocukların babaları da onlarla birlikte öldü, bizim yalnız ölmemize izin verme"** dedi.²⁵⁴

İsrail'de çalışan ve savaş sonrası Batı Şeria'da mülteci durumuna düşen Filistinli Abbas

²⁵³ <https://www.msf.org/letter-gaza-un-security-council>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²⁵⁴ <https://www.msf.org/attacks-palestinians-soar-west-bank>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

Savaş ve doğal afetler nedeniyle insani yardıma ihtiyaç duyan ülkelere sağlık hizmeti ve tıbbi yardım sağlayan uluslararası bir sivil toplum kuruluşu olan MSF, 1989 yılından beri Filistin'de faaliyet göstermektedir. 2022 yılı sonu itibarıyla MSF tarafından Filistin'de, 367 personeli ile 137 bin ayakta tedavi ve 2 bin 870 cerrahi müdahale hizmeti sunulmuştur.²⁵⁵

MSF, yükselen insani kriz ortamında sahada aktif olarak yer almış, çok sayıda rapor ve açıklama yayımlamıştır.²⁵⁶ Rapor ve açıklamalarda kendi personelinin ve Filistinli tanıkların açıklamalarına da yer vererek, Gazze'de yaşananların felaket niteliğinde olduğunu, şiddet ve bombardımanın yoğunluğu ve ölü sayısının şok edici nitelikte olduğunu, morgların cesetlerle dolup taşıdığını, hastane ve tıbbi tesislerin saldırılar sonucunda kullanılamaz hâle geldiğini, yapılanların toplu cezalandırma anlamına geldiğini, hastaneler ve bu hastanelerin önündeki ambulansların hava saldırıları ile vurulduğunu, hastanelerin yaralı insanlarla dolup taşıdığını, bazı hastaların haftalarca İsrail güçleri tarafından gözaltı esnasında dövüldüklerini ve kötü muameleye maruz kaldıklarını belirttiğini, hava saldırıları nedeniyle ambulansların kullanılmadığını, saldırılar sonucunda görevi başındayken öldürülen veya yaralanan sağlık personeli sayısının her geçen gün arttığını, askerlerin hastaneye mermi ve göz yaşartıcı gaz sıkıldığını, sağlık görevlilerinin soyunma ve diz çökme gibi muamelelere maruz kaldığını, saldırılar nedeniyle Gazze'nin kuzeyinde yer alan çok sayıda sağlık personelinin güneye gittiğini, geriye kalan personelin kuşatma nedeniyle elektrik ve suya erişiminin kısıtlı olduğunu, elektrik olmazsa yoğun bakımda olan pek çok hastanın öleceğini, kronik hastalığı olanlar ile hamile kadınların risk altında olduğunu, sağlık sisteminin çöktüğünü ve hastanelerin tekrar çalışabilmesi için acil ateşkese ihtiyaç duyulduğunu ifade etmişlerdir.

Rapor ve açıklamalarında, **İsrail güçleri tarafından birkaç saat içinde bulunulan yerlerin tahliye edilmesi yönünde ifası imkânsız emirler verildiği, durumu kritik olanların ya hareket ederek ya da geride kalarak hayatlarını riske attığı, milyonlarca insanın birkaç saat içinde gıda, su ve sağlık hizmetlerine erişimin olmadığı bölgelere taşınmasının kabul edilemez olduğu, insanların kapana kısıldığı ve temel ihtiyaçlardan mahrum oldukları, yolların, su borularının ve altyapının tahrip edilmesinin endişe verici olduğu, böyle devam ettiği takdirde akut solunum yolu enfeksiyonu, cilt enfeksiyonu ve hepatit gibi bulaşıcı ve salgın hastalıkların patlak vereceği, insanların içmek, yıkanmak ve yemek pişirmek için günlük sadece bir litre suyunun bulunduğu, ilaç, ağrı kesici gibi tıbbi ekipman ve su, elektrik, yakıt (özellikle hastane jeneratörleri için) başta olmak üzere temel ihtiyaç malzemesi eksikliği olduğu, ilaç stokunun hızla tükendiği, artık cerrahların ağrı kesici kullanmaksızın operasyon yapmak durumunda kaldığı** şeklinde değerlendirmeler yapılmıştır.

Sağlık çalışanlarının bitkin durumda olduğu, İsrail'in su ve elektriği kesmesinin ve telefon şebekesinin olmamasının koordinasyonu zorlaştırdığı, görevlilerine telefonla ulaşamadıkları, kendi bağımsız işlettikleri kliniğin hasar gördüğü, sağlık hizmetlerine yönelik saldırıların sistematik hâle geldiği, tarafların tıbbi tesislerin, araçların ve personelin kutsallığına saygı göstermek zorunda olduğu, insani yardım malzemelerinin Gazze'ye girişine izin verilmesi gerektiği, **İsrail'in hastaneleri ve ambulansları bom-**

²⁵⁵ <https://www.msf.org/palestine>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²⁵⁶ <https://www.msf.org/gaza-israel-war>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

balamayı bırakması, gitmek isteyenlere Refah sınır kapısının açılması ve gidenlere geri dönme hakkı tanınması gerektiği, acil kalıcı bir ateşkese ihtiyaç duyulduğu, uluslararası toplumun bir an önce eyleme geçmesi, hastaneler ve personel için en temel korumaların garanti altına alınması ve Gazze'de insanlığın temellerinin yeniden tesis edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

27 Ekim 2023²⁵⁷, 30 Kasım 2023²⁵⁸ ve 19 Aralık 2023 tarihli²⁵⁹ raporlarda, tahliye emirlerinin en savunmasız kişilerin hayatlarını tehlikeye attığı, elektrik ve yakıt olmaksızın hastanelerin çalışmayacağı, yakıtın tükenme aşamasına geldiği, bu durumun hayatta kalmaları elektriğe bağlı olan kuvözdeki bebekler, diyaliz tedavisi görenler, yaşam destek ünitesine bağlı olanlar başta olmak üzere binlerce hasta için ölüm cezası anlamına geleceği, insanların temel ilaçlara erişim sıkıntısı çektiği, çalışabilen hastanelerin tamamen dolu ve o hastanelerde çalışan sağlık personelinin bitkin durumda olduğu, temiz su ve hijyen eksikliği ile mülteci kampları gibi aşırı kalabalık yerlerin hastalık riskini arttırdığı, yerinden edilmiş insanların korkunç yaşam koşulları ve açlık ile mücadele ettiği, ruh sağlığı desteğine ihtiyaç duyulduğu, 30 Kasım itibarıyla Gazze'nin güneyindeki iki hastane ve iki klinikte insanlara yardımcı oldukları ifade edilmiştir.

²⁵⁷ <https://www.msf.org/five-ways-war-gaza-impacting-palestinians-health>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²⁵⁸ <https://www.msf.org/five-things-know-about-dire-situation-southern-gaza>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²⁵⁹ <https://www.msf.org/no-safe-place-gaza-people-are-crushed-continuous-bombing>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

8 Kasım 2023²⁶⁰, 18 Kasım 2023²⁶¹, 21 Kasım 2023²⁶² ve 1 Aralık 2023²⁶³ tarihli raporlarda aktarıldığına göre MSF üyelerinden beş kişi öldürülmüş ve araçlarına saldırılmıştır. MSF Gazze üyelerinden laboratuvar teknisyeni Mohammed Al Ahel, 6 Kasım 2023 tarihinde düzenlenen saldırıda ailesinin birkaç üyesi ile birlikte öldürülmüştür. 18 Kasım 2023 tarihinde MSF tahliye konvoyuna düzenlenen saldırıda MSF personelinin aile üyelerinden iki kişi öldürülmüştür. **MSF'ye ait tahliye konvoyunun Gazze'nin güneyine doğru gittiği konusunda taraflara önceden bilgilendirme yapılmış olmasına ve araçların üzerinde ayırt edici işaretler bulunmasına rağmen, 20 Kasım ve 24 Kasım 2023 tarihlerindeki saldırılarda MSF'ye ait araçlar kullanılamaz hâle gelmiştir.** İsrail tarafından 21 Kasım 2023 tarihinde gerçekleştirilen saldırıda ise üyelerinin burada çalıştığı bilgisi paylaşılmış olmasına rağmen iki MSF üyesi doktor Mahmoud Abu Nujaila ve Ahmad Al Sahar'ın Al-Awda Hastanesinde öldürülmüş ve çok sayıda kişi yaralanmıştır.

Gazze Şeridi'nde derhâl ve sürekli bir ateşkes sağlanması için MSF adına BM Güvenlik Konseyi'ne 4 Aralık 2023 tarihinde bir mektup yazan Dr. Christos Christou, mektubunda şu ifadelere yer vermiştir:²⁶⁴

"İsrail, Gazze'deki tıbbi tesislerin korunması konusunda bariz ve tamamen umursamaz bir tavır gösterdi. Hastanelerin morga, harabeye dönüşmesini izliyoruz. Korunduğu iddia edilen bu tesisler bom-

²⁶⁰ <https://www.msf.org/msf-mourns-tragic-death-staff-member-gaza>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²⁶¹ <https://www.msf.org/gaza-msf-condemns-deliberate-attack-convoy-transporting-staff-resulting-one-death-and-one-injury>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²⁶² <https://www.msf.org/msf-doctors-killed-strike-al-awda-hospital-northern-gaza-palestine>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²⁶³ <https://www.msf.org/msf-convoy-attacked-gaza-all-elements-point-israeli-army-responsibility>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

²⁶⁴ <https://www.msf.org/letter-gaza-un-security-council>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

balanıyor, tanklar ve silahlarla vuruluyor, kuşatılıyor ve baskın yapılıyor, hastalar ve sağlık personeli öldürülüyor. Dünya Sağlık Örgütü (WHO), sağlık hizmetlerine yönelik, görev başındaki sağlık çalışanlarının en az 22'sinin ölümüne ve 59'unun yaralanmasına yol açan 203 saldırıyı belgeledi. Bizimkiler de dâhil olmak üzere sağlık personeli son derece bitkin ve çaresiz durumda. Ciddi yanıklara sahip çocukların uzuvlarını anestezi veya sterilize edilmiş cerrahi aletler olmadan kesmek zorunda kaldılar. İsrail askerlerinin zorla tahliyesi nedeniyle bazı doktorlar, kendilerinin ya da hastalarının hayatları arasında hayal bile edilemeyecek bir seçim yapmak zorunda kaldıktan sonra hastalarını geride bırakmak zorunda kaldı. Sağlık hizmetlerine yönelik menfur saldırıların hiçbir haklı gerekçesi olamaz.

... İsrail'in 2007'den bu yana abluka altında tuttuğu Gazze, gerçekten de dünyanın en büyük açık hava hapishanesi. İsrail hükûmeti, askerî harekâtının başladığı 7 Ekim'den bu yana Gazze'de "tam kuşatma" uygulayarak bölgede mahsur kalan 2,2 milyon insana su, yiyecek, yakıt ve tıbbi malzeme girişini yasakladı. Buna ek olarak insani erişime katı kısıtlamalar getiriliyor ve ihtiyaç duyulan yardımların ihtiyacı olan herkese ulaşması engelleniyor. Tüm bir nüfusu toplu cezaya tabi tutmak, Uluslararası İnsani Hukuk kapsamında bir savaş suçudur..."

3

BÖLÜM

İsrail'in Gazze'ye
Yönelik Saldırıları ve
Uluslararası İnsancıl
Hukuk

İSRAİL'İN GAZZE'YE YÖNELİK SALDIRILARI VE ULUSLARARASI İNSANCIL HUKUK

Silahlı çatışma sırasında belirli davranışların yasaklanmasının izleri yüzyıllar öncesine dayansa da, savaş suçları kavramı özellikle 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başlarında silahlı çatışma hukuku olarak da bilinen uluslararası insancıl hukuk düzenlemelerinin yürürlüğe girmesiyle birlikte gelişmeye başlamıştır. 1899 ve 1907'de kabul edilen Lahey Sözleşmeleri, savaşan tarafların belirli savaş araç ve yöntemlerini kullanmalarının yasaklanmasına odaklanmaktadır. 1864 Cenevre Sözleşmesi ve müteakip Cenevre Sözleşmeleri, özellikle de 1949 tarihli dört Cenevre Sözleşmesi ve 1977 tarihli iki Ek Protokol, çatışmalara katılmayan kişilerin korunmasını amaçlamaktadır. Hem Lahey Sözleşmesi hem de Cenevre Sözleşmesi, normlarının ihlallerinden bazılarını savaş suçu olarak tanımlamaktadır. Ancak uluslararası hukukta tüm savaş suçlarını düzenleyen tek bir belge bulunmamaktadır. Savaş suçları listeleri hem uluslararası insancıl hukuk hem de uluslararası ceza hukuku anlaşmalarının yanı sıra uluslararası örf ve adet hukukunda da bulunması mümkündür.

1949 Cenevre Sözleşmeleri Birleşmiş Milletlere üye tüm devletler tarafından onaylanırken, Ek Protokoller ve diğer uluslararası insancıl hukuk anlaşmaları henüz aynı kabul düzeyine ulaşamamıştır. Bununla birlikte, bu anlaşmalarda yer alan kuralların çoğu, geleneksel hukukun bir parçası olarak kabul edildiğinden tüm devletler için bağlayıcı hükümler içermektedir.¹

3.1. Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi

BM Genel Kurulu 11 Aralık 1946 tarihli ve 96 (1) sayılı kararında, *“Cinayet tek tek insanların yaşama hakkının inkârı olduğu gibi, soykırım da insan gruplarının bir bütün olarak var olma hakkının inkârıdır; var olma hakkının bu şekilde inkârı insanlığın vicdanını sarsar, bu insan gruplarının temsil ettiği kültürel ve diğer katkılar bakımından insanlık için büyük kayıplara yol açar ve ahlak yasasına, Birleşmiş Milletler'in ruhuna ve amaçlarına aykırıdır.”* ifadelerine yer vermiştir.

Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi, BM Genel Kurulu'nun 9 Aralık 1948 tarihli ve 260 A (III) sayılı kararıyla kabul edilmiş, 12 Ocak 1951 tarihinde yürürlüğe girmiştir. **Sözleşme'nin Başlangıç kısmında;** soykırımın BM'nin ruhuna ve amaçlarına aykırı olduğu, uygar dünya tarafından lanetlendiği, uluslararası hukuka göre suç olduğu, tarihin her döneminde insanlık için bü-

¹ <https://www.un.org/en/genocideprevention/war-crimes.shtml>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

yük kayıplar vermediği, insanlığın bu iğrenç musibetten kurtarılması için uluslararası işbirliğinin gerekli olduğu ifadelerine yer verilmiştir.

Sözleşme'nin "Önleme ve cezalandırma görevi" başlıklı 1'inci maddesine göre; ister barış zamanında isterse savaş zamanında işlensin, sözleşmeci devletler, önlemeyi ve cezalandırmayı taahhüt ettikleri soykırımın uluslararası hukuka göre bir suç olduğunu teyit eder.

"Soykırım oluşturan eylemler" başlıklı 2'nci maddesine göre; ulusal, etnik, ırksal veya dinsel bir grubu, kısmen veya tamamen ortadan kaldırmak amacıyla işlenen;

- Gruba mensup olanların öldürülmesi,
- Grubun mensuplarına ciddi surette bedensel veya zihinsel zarar verilmesi,
- Grubun bütünüyle veya kısmen, fiziksel varlığını ortadan kaldıracağı hesaplanarak, yaşam şartlarını kasten değiştirmek,
- Grup içinde doğumları engellemek amacıyla tedbirler almak,
- Gruba mensup çocukları zorla bir başka gruba nakletmek,

fiillerinden herhangi biri, soykırım suçunu oluşturur.

Sözleşme'nin 3'üncü maddesine göre; soykırımda bulunmak, soykırımda bulunulması için işbirliği yapmak, soykırımda bulunulmasını doğrudan ve aleni surette kışkırtmak, soykırımda bulunmaya teşebbüs etmek ve soykırıma iştirak etmek cezalandırılacak eylemlerdir.

Sözleşme'nin "Kişilerin cezalandırılması" başlıklı 4'üncü maddesine göre; soykırım suçunu veya üçüncü maddede gösterilen fiillerden birini işleyenler, anayasaya göre yetkili yöneticiler veya kamu görevlileri veya özel kişiler de olsa cezalandırılır.

Sözleşme'nin "Uygulama mevzuatı" başlıklı 5'inci maddesine göre; Sözleşmeci Devletler, bu Sözleşmenin hükümlerine etkililik kazandırmak ve özellikle soykırımdan veya üçüncü maddede belirtilen fiillerden suçlu bulunan kimselere etkili cezalar verilmesini sağlamak için, kendi Anayasalarında öngörülen usule uygun olarak gerekli mevzuatı çıkarma taahhüdünde bulunur.

Sözleşme'nin "Soykırım suçu ile suçlanan kişilerin yargılanması" başlıklı 6'ncı maddesine göre; soykırım fiilini veya üçüncü maddede belirtilen fiillerden birini işlediğine dair hakkında suç isna-dı bulunan kimseler, suçun işlendiği ülkedeki Devletin yetkili bir mahkemesi veya yargılama yetkisini kabul etmiş olan Sözleşmeci Devletler bakımından yargılama yetkisine sahip bulunan uluslararası ceza mahkemesi tarafından yargılanır.

"Suçluların iadesi" başlıklı 7'nci maddesine göre; soykırım fiili ve üçüncü maddede belirtilen diğer fiiller, suçluların iadesi bakımından siyasal suçlar olarak kabul edilmez. Sözleşmeci Devletler bu tür olaylarda kendi yasalarına ve yürürlükteki sözleşmelere göre suçluları iade etmeyi üstlenir.

"Birleşmiş Milletler'le işbirliği" başlıklı 8'inci maddesine göre; Sözleşmeciler Devletlerden herhangi biri, soykırım fillerinin veya üçüncü maddede belirtilen herhangi bir fiilin önlenmesi ve sona erdirilmesi için gerekli gördükleri takdirde, Birleşmiş Milletlerin yetkili organlarından, Birleşmiş Milletler Şartı'na göre harekete geçmesini isteyebilir.

"Sözleşme'nin yorumlanması ve uygulanması" başlıklı 9'uncu maddesine göre; Sözleşmeciler Devletler arasında, bu Sözleşmenin yorumlanması, uygulanması veya yerine getirilmesi ve ayrıca soykırım fillerinden veya üçüncü maddede belirtilen fiillerin herhangi birinden bir Devletin sorumluluğu ile ilgili olarak çıkan uyuşmazlıklar, uyuşmazlığın taraflarından birinin talebi üzerine Uluslararası Adalet Divanı önüne götürülür.

3.2. Cenevre Sözleşmeleri ve Silahlı Çatışmalarda Sivillerin Korunması

Uluslararası insancıl hukukun temel belgeleri olan 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmeleri dört ayrı sözleşme ve ek protokollerden oluşmaktadır. Sözleşme ve protokollerin başlığı şu şekildedir:

- I sayılı Harp Halindeki Silahlı Kuvvetlerin Hasta ve Yaralıların Vaziyetlerinin Islahı Hakkında Cenevre Sözleşmesi
- II sayılı Silahlı Kuvvetlerin Denizdeki Hasta, Yaralı ve Kazazedelerinin Vaziyetlerinin Islahı Hakkında Cenevre Sözleşmesi
- III sayılı Harp Esirlerine Yapılacak Muamele ile ilgili Cenevre Sözleşmesi
- IV sayılı Harp Zamanında Sivillerin Korunmasına İlişkin Cenevre Sözleşmesi
- 08/06/1977 tarihli 1949 Cenevre Sözleşmelerine Ek Protokoller
 - I sayılı Uluslararası Silahlı Çatışmalarda Mağdurların Korunması Protokolü
 - II sayılı Uluslararası Olmayan Silahlı Çatışmalarda Mağdurların Korunması Protokolü
- 08/12/2005 tarihli 1949 Cenevre Sözleşmelerine Ek III sayılı Ayırt Edici Ambleme İlişkin Protokol

Özel Rapor'un konusunu sivil kişilerin korunmasına ilişkin incelemelerin oluşturması nedeniyle, bu kısımda IV sayılı Cenevre Sözleşmesi ve Ek Protokollerde yer alan hükümlere yer verilecektir. IV sayılı Cenevre Sözleşmesi'ne göre;

- Yaralılar ve hastalar, maluller ve gebe kadınlar hususi bir himayeye ve saygıya mazhar olacaklardır. (*madde 16*)
- Yaralıları, hastaları, malulleri ve loğusa kadınları tedavi için teşkil edilen sivil hastaneler, hiçbir veçhile taarruza uğrayamazlar. İhtilafa dâhil taraflar insani vazifeler haricinde kullanılmadığı müddetçe bu hastanelere riayet ve bunları himaye edeceklerdir. (*madde 18-19*)

- Sivil yaralıların ve hastaların, malullerin ve loğusa kadınların araştırılmasına, kaldırılmasına, naklolunmasına ve tedavi edilmesine memur edilenler de dâhil olmak üzere, usulü dairesinde ve münhasıran sivil hastanelerin işlemesine veya idaresine memur personel, riayete mazhar olacak ve himaye edilecektir. (*madde 20*)
- Yüksek Akit Taraflardan her biri, diğer Akit tarafından, düşman dahi olsa, münhasıran sivil halkına mahsus her türlü ilaç ve sıhhi malzeme sevkiyatının ve keza dinî levazımın serbestçe geçmesine müsaade edecektir. Yüksek Akit Taraflardan her biri keza on beş yaşından aşağı çocuklara, gebe ve loğusa kadınlara zaruri olan yiyecek, giyecek ve kuvvet verici maddelerin de serbestçe geçmesine müsaade eyleyecektir. (*madde 23*)
- İhtilafa dâhil taraflar, harp yüzünden öksüz kalan veya ailelerinden ayrı düşen onbeş yaşından küçük çocukların başıboş bırakılmaması ve her türlü ahval ve şeriat altında bakımlarının, talim ve terbiyelerinin ve kendi dinlerinde ibadetle bulunmalarının kolaylaştırılması için icabeden tedbirleri alacaklardır. (*madde 24*)
- İhtilafa dâhil bir tarafın topraklarında veya onun işgali altındaki topraklarda bulunan her şahıs, ailesi efradına, her nerede bulunursa bulunsunlar, münhasıran ailevi mahiyette haberler verebilir ve alabilir. (*madde 25*)
- Her türlü ahval ve şerait altında, şahıslarına, namuslarına, aile haklarına, dinî akidelerine ve ibadetlerine, itiyat, örf ve adetlerine saygı gösterilmesi himaye edilen şahısların hakkıdır. Bunlar her zaman insani muameleye tabi tutulacaklar ve bilhassa şiddet veya tehdit hareketlerine, hakarete veya halkın tecessüsüne karşı himaye olunacaklardır.

Kadınlar, namuslarına taarruz ve bilhassa ırzlarına tecavüz, fuhşa icbar ve her türlü müstehcen hareketlere maruz kalmaktan vikaye olunacaktır.

Himaye gören şahıslar, sıhhi vaziyetlerine, yaşlarına ve cinsiyetlerine müteallik hükümler de nazara alınarak, kendilerini hükmü altında bulunduran ihtilafa dâhil Tarafça, bilhassa ırk, din veya siyasi kanaat itibarıyla, gayrimüsaait hiçbir fark gözetilmeksizin aynı itinalı muameleye tabi tutulacaklardır.

Maahaza, ihtilafa dâhil Taraflar, himaye gören şahıslara karşı harbin icabettirdiği kontrol ve emniyet tedbirlerini alabilirler. (*madde 27*)

- Himaye gören hiçbir şahıs, bazı noktaları veya bazı bölgeleri orada bulundurulmak suretiyle askerî hareketlerden masun tutmak gayesiyle kullanılamaz. (*madde 28*)
- Hükmü altında, himaye gören şahıslar bulunan ihtilafa dâhil bir devlet, kendi memurlarının mezkûr şahıslara yapacakları muameleden, bu memurlara şahsen terettüp edecek mesuliyetler baki kalmak üzere, mesuldür. (*madde 29*)
- Himaye gören şahıslar, hâmi devletlere, Beynelmîl Kızılhaç Komitesince, buldukları memleketin Millî Kızılhaç cemiyetine (Kızılay, Kızılarslan ve Güneş) ve keza kendilerine yardım edebilecek her teşekküle müracaat hususunda her türlü kolaylıklara mazhar olacaklardır. (*madde 30*)

– Yüksek Akit Taraflar, ellerinde bulundurdıkları himaye gören şahısların bedeni ıstıraplarını veya imhalarını mucip olacak her türlü tedbirden kendilerini sarahaten menederler. Bu memnuniyet yalnız cinayeti, işkenceyi, bedenî cezaları, tatili uzvu ve himaye gören bir şahsın tıbbi tedavisinin icap ettirmediği tıbbî veya ilmî tecrübelerle tabi tutulmasını değil, aynı zamanda, mülkî veya askerî memurların eseri olsun, diğer bilcümle fena muameleleri de istihdaf eder. (madde 32)

– Himaye gören hiçbir şahıs, bizzat işlemediği bir cürümden dolayı tecziye edilemez. Kolektif cezaların tatbiki ve keza diğer bilcümle tehdit ve tedhiş tedbirlerinin ittihazı memnudur.

Yağma memnudur.

Himaye gören şahıslara ve mallarına karşı misilleme tedbirleri memnudur. (madde 33)

– Rehine almak yasaktır. (madde 34)

– Himaye gören şahısları elinde bulunduran devlet, işbu sözleşmede zikrolunan kontrol tedbirlerini kâfi görmezse tevessül edebileceği en ağır kontrol tedbirleri ancak 42 nci ve 43 ncü maddelerin hükümlerine tevfikân mecburi ikâmete tabi tutmak veya enterne etmek olabilir. (madde 41)

– Himaye gören şahısların enterne edilmeleri veya mecburi ikâmete tabi tutulmaları ancak hüküm altında buldukları devletin emniyeti, katiyyen zaruri kıldığı takdirde emrolunabilir. (madde 42)

– Enterne edilen veya mecburi ikamete tabi tutulan her himaye gören şahıs zilyed devlet tarafından, bu maksat için mühdes mahkeme veya selâhiyetli idari heyetin mezkur kararı en kısa müddet içinde yeniden tetkik etmesini temin etmek hakkını haiz olacaktır. (madde 43)

– İşbu sözleşmede derpiş olunan kontrol tedbirlerini alırken, zilyet devlet fiilen hiçbir hükümetin himayesinden istifade etmeyen mültecilere, münhasıran hukukî bakımdan bir düşman devlet tebaası oldukları esasına dayanarak, yabancı düşman muamelesi yapmayacaktır. (madde 44)

– Himaye gören şahıslar, sözleşmeye dâhil bulunmayan bir devlete nakledilemezler.

Bu hüküm, himaye gören şahısların, muhasamat sona erdikten sonra vatanlarına iade edilmelerine veya ikamet ettikleri memlekete dönmelerine mani değildir.

Himaye gören şahıslar, zilyed devlet tarafından işbu sözleşmeye dâhil bir devlete ancak bu devletin sözleşmeyi tatbik arzusunda ve iktidarında olduğuna itminan hasıl olursa nakledilebileceklerdir. Himaye gören şahıslar bu suretle nakledildikleri zaman, sözleşmenin tatbiki mesuliyeti bunları almayı kabul eden devlete terettüp edecektir ve kendisine emanet edildikleri müddetçe bu mesuliyet devam eyleyecektir. Mahaza, mezkûr devlet ehemmiyetli her hangi bir noktada sözleşme hükümlerini tatbik etmeyecek olursa, himaye gören şahısları nakletmiş olan devlet, hâmi devletin tebligatı üzerine, vaziyeti islah için müessir tedbirler alacak veya himaye gören şahısların kendisine iadesini isteyecektir. Bu talep yerine getirilecektir. (madde 45)

- Himaye gören şahıslara karşı alınmış olan tahdidi tedbirler, şayet daha önce kaldırılmamış ise, muhasamat sonunda mümkün mertebe sür'atle nihayete erecektir. (madde 46)
- Himaye gören şahısların, işgali altındaki topraklardan şagil devletin kendi topraklarına veya işgal edilmiş olsun olmasın başka bir devletin topraklarına ferdi olarak veya kitle hâlinde cebren nakilleri veya tehcirleri, her ne sebeple olursa olsun, yasaktır.

Mamafih, şamil devlet, halkın emniyeti veya mücbir askerî sebepler icap ettirirse, muayyen bir işgal mıntikasının kısmen veya tamamen tahliyesine tevessül edebilir. Tahliyeler, himaye gören şahısların buna maddeten imkân olmadığı hâller müstesna ancak işgal altındaki topraklarda yer değiştirmelerini intaç edebilir. Bu suretle tahliye edilen halk, bu mıntıkada muhasamat sona erer ermez tekrar yerlerine iade olunacaktır.

Şamil devlet, bu tahliye ve nakillere tevessül ederken, himaye gören şahısların imkân nispetinde münasip tesisata kabul edilmelerini, yer değiştirmelerin memnuniyeti mucip sıhhat, hıfzıssıhha, emniyet ve iaşe şartları altında vukubulmasını ve aynı aile efradının birbirlerinden ayrılmamalarını temin edecek surette hareket eyleyecektir.

Hâmi devlet; nakillerden ve tahliyelerden, vuku bulur bulmaz, haberdar edilecektir.

Şamil devlet, halkın emniyeti ve mücbir askerî sebepler zaruri kılmadıkça, himaye edilen şahıslar harp tehlikelerine bilhassa maruz mıntikalarda alıkoyamaz.

Şamil devlet, işgal ettiği topraklara bizzat kendi halkının bir kısmını tehcir veya nakledemez. (madde 49)

- Ferden veya müştereken hususî şahıslara, devlete veya amme topluluklarına, içtimai teşekküllere veya kooperatiflere ait menkul ve gayrimenkul malların imhası, askerî harekât bu imhayı kat'î olarak zaruri kıldığı hâller müstesna, yasaktır. (madde 53)
- Şamil devlet, halka lüzumlu olan iaşe maddeleriyle tıbbi maddeleri elinden geldiği nispette temin etmekle mükelleftir. Bilhassa işgal altındaki toprakların kaynakları yetmediği takdirde yiyecek ve tıbbi malzeme ile lüzumlu sair bilcümle eşyayı ithal edecektir. (madde 55)
- Şagil devlet, işgali altındaki topraklarda bulunan tıp müesseselerini, servislerini ve hastaneleri ve keza halkın sıhhatini ve hıfzıssıhhasını, bilhassa sâri hastalıklara ve salgınlara karşı koruyucu ve önleyici tedbirler almak ve tatbik etmek suretiyle, elinden geldiği derecede, temin ve idame ile mükelleftir. Her sınıftan tıp personeline vazifesini yapmak müsaadesi verilecektir. (madde 56)
- Şamil devlet, ancak acil zaruret hâlinde askerî yaralıları ve hastaları tedavi etmek üzere ve hastanede yatan şahısların tedavisini temin ve sivil halkın ihtiyaçlarını karşılamak hususunda münasip tedbirleri zamanında almak şartıyla sivil hastanelere, o da muvakkaten, el koyabilir. (madde 57)

- İşgal altındaki toprak halkı veya bu halkın bir kısmı kâfi derecede iaşe edinemiyorsa, şamil devlet bu halk lehine yapılacak yardım hareketlerini kabul eyleyecek ve elinden geldiği nispette kolaylaştıracaktır. (madde 59)
- Yardım gönderilmesi, 55, 56 ve 59'ncu maddelerin tahmil ettiği mesuliyetlerden şamil devleti kurtaramaz. (madde 60)
- Şamil devletin mücbir emniyet mülahazalarıyla istisnai olarak koyacağı muvakkat tedbirler mahfuz kalmak şartıyla: a. Tanınmış olan Millî Kızılhaç Cemiyetleri (Kızılây ve Kızılâslan ve Güneş), Beynelmilel Kızılhaç konferanslarınca tayin olunduğu üzere Kızılhaç esaslarına uygun olarak faaliyetlerine devam edeceklerdir. Diğer yardım cemiyetleri de mümasil şartlar dahilinde, insanî faaliyetlerine devam edebilmelidirler. (madde 63)

Cenevre Sözleşmelerine Ek I sayılı Uluslararası Silahlı Çatışmalarda Mağdurların Korunması Protokolü'nde düzenlenen sivillerin korunmasına yönelik bazı önemli hükümlere ise aşağıda yer verilmiştir:

- Yüksek Akit taraflar her şartta işbu Protokole saygı göstermeyi ve saygı gösterilmesini sağlamayı taahhüt ederler.

Bu Protokolün ve diğer uluslararası anlaşmaların kapsamına girmeyen durumlarda, siviller ve muharipler **yerleşik teamüller, insaniyet ilkeleri ve kamu vicdanının gereklerinden kaynaklanan uluslararası hukuk ilkelerinin koruma ve hükmü altında kalır.** (madde 1)

- Yaralı, hasta ve deniz kazazedelerinin durumlarının iyileştirilmesini amaçlayan bu Kısım, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, inanç ya da siyasi ya da diğer görüşler, ulusal ya da sosyal köken, servet, doğum ya da diğer statüler ya da benzer diğer ölçütlere dayanan olumsuz ayrımlar yapılmaksızın, Madde 1'de sözü edilen bir durumdan etkilenen herkese uygulanacaktır. (madde 9)
- Hangi tarafa mensup olursa olsun, tüm yaralıları, hastaları ve deniz kazazedeleri **saygı görecektir ve korunacaktır.**

Her şart altında, bu kişilere **insanca muamele edilecek** ve bu kişiler **imkânlar ölçüsünde ve mümkün olan en kısa zamanda, durumlarının gerektirdiği tıbbi bakım ve ilgiyi görecektir.** Bu kişiler arasında, tıbbi ölçütlere dayanan ayrımlar dışında hiçbir ayırım gözetilmeyecektir. (madde 10)

- Hasım tarafın elinde bulunan ya da Madde 1'de sözü edilen bir durumun sonucu olarak enterne edilmiş, gözaltına alınmış ya da başka bir şekilde özgürlüğünden mahrum bırakılmış kişilerin beden ve ruh sağlıkları ve bütünlükleri herhangi bir haksız eylem ya da ihmâl nedeniyle tehlikeye maruz bırakılmayacaktır. (madde 11)
- Sıhhi birimler her zaman **saygı görmeli ve korunmalı ve saldırıya hedef olmamalıdır.**

Çatışmaların tarafları sabit sıhhi birimlerinin konumlarını birbirine tebliğ etmeye davet edilir. **Bu tür tebligatın yokluğu, Taraflardan hiç birini, fıkra 1 de belirtilen hükümlere uyma yükümlülüğünden muaf tutmaz.** (madde 12)

- İşgal Gücü, işgal altındaki bölgelerde **sivil nüfusun tıbbi ihtiyaçlarının karşılanmasının sürdürülmesini sağlama görevine sahiptir.**

Dolayısıyla işgal gücü, sivil sihi birimlere, bu birimlere ait donanım, malzemeye ya da personele, bu kaynaklar sivil halka uygun tıbbi hizmet sağlamak için ya da hâl-i hazırda **tedavi altında olan yaralı ya da hastaların devam eden tıbbi bakımları için gerekli olduğu sürece el konulamaz.**

Fıkra 2'de verilen genel kuralın gözetilmeye devam edilmesi şartıyla, işgal gücü, yukarıda sözü edilen kaynaklara, aşağıdaki özel koşullara tabi olmak üzere el koyabilir:

- a) Kaynaklar, savaş esirlerinin ya da işgal gücünün silahlı kuvvetlerinin yaralı ya da hasta mensuplarına acil ve uygun tıbbi tedavi sağlanması için gerekli olmalıdır,
- b) El koyma, bu zorunluluğun mevcut olduğu süreyi aşmamalıdır ve
- c) Sivil halkın ve el koyma eyleminden etkilenen tedavi altındaki **hasta ve yaralıların tıbbi ihtiyaçlarının karşılanmaya devam etmesini sağlamak için acil önlemler alınmış olmalıdır.** ... (madde 14)

- Sivil sihi personel saygı görecektir ve korunacaktır.

İşgal gücü işgal edilen topraklardaki sivil sihi personele, insancıl işlevlerini en iyi şekilde yerine getirmesini sağlamak için her türlü yardımı sağlayacaktır.

Sivil dinî personel saygı görecektir ve korunacaktır. (madde 15)

- Koşullar elverdiği anda ve en geç etkin muhasamatın sona ermesinden itibaren, çatışmanın her bir Tarafı, kaybolduğu hasım bir Tarafça rapor edilen ve bildirilen kişileri arayacaktır. Söz konusu hasım Taraf, bu aramaları kolaylaştırmak için söz konusu kişilere ilişkin tüm faydalı bilgileri iletecektir. (madde 33)
- Ölmüş olan kişiler ile muhasamat sonucu öldükleri ülkenin vatandaşı olmayan kişilerin kalıntılarına **saygı gösterilecek** ve bütün bu kişilerin mezar(lık) alanları, Dördüncü Sözleşme'nin 130. maddesinde öngörüldüğü üzere **saygı ve bakım görecektir ve işaretlenecektir.** (madde 34)
- Herhangi bir silahlı çatışmada, çatışmanın Taraflarının **savaş yöntemleri veya savaş araçları seçme hakkı sınırsız değildir.**

Gereğinden ağır yaralanmaya veya gereksiz acı çekilmesine yol açar nitelikte silah, mermi, malzeme ile savaş yöntemlerinin kullanılması yasaktır.

- Doğal çevreye, geniş alanda etkili, kalıcı ve ciddi hasar vermesi amaçlanan, ya da vereceği tahmin edilen savaş yöntemlerini ve araçlarını kullanmak yasaktır. (madde 35)
- Bir Yüksek Akit Taraf, yeni bir silahın, savaş aracının ya da yönteminin üzerinde çalışmalar yapması, geliştirmesi, elde etmesi ya da benimsemesi durumunda bunun kullanımının işbu Proto-

kol ya da ilgili Yüksek Akit Tarafı bağlayan herhangi bir uluslararası hukuk kuralıyla her koşulda ya da bazı hallerde yasaklı olup olmadığını belirlemek yükümlülüğü altındadır. (madde 36)

- **Hiç kimsenin hayatta kalmayacağına yönelik emir vermek, bununla bir düşmanı tehdit etmek ve bu yöntemle savaş yapmak yasaktır.** (madde 40)
- Sivil halkın ve sivil nitelikteki malların saygı görmesini ve korunmasını sağlamak için, çatışmanın Tarafları daima, **sivil halk ile muhripleri, sivil mallar ile askerî hedefleri birbirinden ayırt etmeli** ve buna uygun olarak **operasyonlarını sadece askerî hedeflere yöneltmelidirler.** (madde 48)
- Sivil, Üçüncü Sözleşmenin Madde 4(A) (1),(2),(3) ve (6)'sında ve bu Protokolün Madde 43'ünde sözü edilen kişi kategorisine girmeyen kişilerdir. **Bir kişinin sivil olup olmadığı konusunda kuşku olması durumunda, söz konusu kişi sivil sayılacaktır.**

Sivil halk, sivil olan tüm kişilerden oluşur.

Sivil halkın içinde sivil tanımına uymayan kişilerin bulunması, halkın sivil niteliğini bozmaz. (madde 50)

- Sivil halk ve bireysel olarak siviller, askerî operasyonlardan doğan tehlikelere karşı **genel bir korumadan yararlanacaklardır.** Bu korumanın işlerlik kazanması için, diğer uygulanabilir uluslararası hukuk kurallarına ek olan aşağıdaki kuralların her koşulda gözetilmesi gerekmektedir.

Sivil halk ve bireysel olarak siviller saldırının hedefi olmayacaktır. Esas amacı sivil halk arasında terör yaymak olan şiddet hareketleri ya da tehditleri yasaktır.

Ayrım gözetmeksizin yapılan saldırılar yasaktır. Ayrım gözetmeksizin yapılan saldırılar şunlardır:

- a) Belirli bir hedefe yöneltilmemiş saldırılar,
 - b) Belirli bir askerî hedefe yönlendirilemeyen savaş yöntemleri ve araçlarının kullanıldığı saldırılar ya da
 - c) Biraktıkları etkiler bu Protokolce öngörüldüğü şekilde sınırlandırılmayan savaş yöntemlerinin ve araçlarının kullanıldığı saldırılar,
- ve netice olarak, böyle her bir durumda, hiçbir ayrım gözetmeksizin askerî hedefleri ve sivilleri ve sivil malları vurma özelliğine sahip yöntemlerin kullanıldığı saldırılardır.
5. Aşağıdaki saldırı tipleri bunlarla sınırlı olmaksızın ayrım gözetmeyen saldırılar olarak kabul edilmektedir:
 - a) Bir şehir, kasaba ya da benzer şekilde sivil kişilerin ya da sivil nitelikli malların yoğun bulunduğu bir alanda bulunan ancak, birbirlerinden açık şekilde ayrı bulunan ve bağımsız bir miktar askerî hedefi tek bir askerî hedef gibi kabul eden, **yöntem ya da kullanılan araç fark etmeksizin bombardıman şeklinde yapılan saldırılar,**

- b) Elde edilmesi beklenen somut ve doğrudan askerî avantaja kıyasla **aşırı olarak kabul edilecek miktarda sivil halkta insan hayatının kaybına, yaralanmalara ve sivil nitelikteki mallara zarar verilmesine ya da bu kayıp ve zararların hepsinin birlikte oluşmasına arızı şekilde sebep olması beklenebilecek saldırılar,**
6. Misillemeler yoluyla sivil halka ya da sivillere karşı saldırılar yasaklanmıştır. (*madde 51*)
- **Sivil nitelikte mallar saldırı ya da misillemelere hedef olmayacaktır.** Sivil nitelikte mallar, aşağıda paragraf 2'de açıklandığı üzere, askerî hedef olmayan tüm mallardır.

Saldırıları sadece askerî hedeflerle sınırlı olacaktır. Mallar söz konusu olduğunda askerî hedefler, doğaları, konumları, amaçları ya da kullanımları gereği askerî eylemlere etkin bir katkıda bulunan ve tamamen ya da kısmen yok edilmesi, ele geçirilmesi ya da etkisiz hâle getirilmesi durumunda, mevcut koşullar altında, kesin bir askerî avantaj sağlayan objelerle sınırlıdır.

İbadet yeri, ev ya da diğer ikamet yerleri ya da okullar gibi normalde sivil amaçlara tahsis edilmiş olan bir malın, askerî harekâta etkin bir katkıda bulunmak için kullanılıp kullanılmadığına dair kuşkular olması durumunda, söz konusu hedef bu amaçlarla kullanılmamış sayılacaktır. (*madde 52*)

- Silahlı Çatışma Hâlinde Kültürel Malların Korunması Hakkındaki 14 Mayıs 1954 tarihli Lahey Sözleşmesinin ve diğer ilgili uluslararası kaynakların hükümlerine hâle gelmemek üzere aşağıdakiler yasaklanmıştır:
- a) İnsanların kültürel ve ruhani miraslarını oluşturan tarihî anıtlar, sanat eserleri ya da ibadet yerlerine karşı yöneltilen muhasamat eylemleri gerçekleştirmek,
- b) Bu malları askerî çalışmaların desteklenmesi için kullanmak,
- c) Bu tür malları misilleme hedefi hâline getirmek. (*madde 53*)
- **Bir savaş yöntemi olarak sivilleri aç bırakmak yasaktır.**

Sivilleri aç bırakmak, sivillerin taşınmasına neden olmak ya da başka bir düşünceyle ya da başka hangi amaçla olursa olsun, taşıdıkları yaşamsal değer yüzünden düşman Taraf ya da sivil halkı bunlardan mahrum bırakmak amacıyla, yiyecek maddeleri ve yiyecek maddelerinin üretimi için tahsis edilen tarım alanları, tarım ürünleri, sürü hayvanları, içme suyu tesisleri ve depoları ve sulama kanalları gibi **halkın yaşamını sürdürmesi için vazgeçilmez olan mallara saldırarak, bunları yok etmek, ortadan kaldırmak ya da kullanılamaz hâle getirmek yasaktır.** (*madde 54*)

- **Askeri operasyonların yürütülmesinde, sivil halkı, sivilleri ve sivil malları hedef dışı tutmak için sürekli özen gösterilecektir.**

Saldırılarıyla ilgili olarak aşağıdaki önlemler alınacaktır:

- a) Bir saldırı planı yapan ya da bir saldırı yapmaya karar veren kişiler:

- i) **Saldırılacak hedefin siviller ya da sivil mallar olmadığını ve özel korumaya tabi olmadığını**, sadece Madde 52 paragraf 2'de verilen tanım çerçevesinde askerî hedefler olduğunu ve bu Protokol hükümlerince **bu yerlere saldırmanın yasak olmadığını doğrulamak için yapılabilecek her şeyi yapmalıdır.**
 - ii) Arızı şekilde sivil can kaybı olmasını, sivillerin yaralanmasını ve sivil mallara zarar verilmesini engellemek ve her halükarda bunları en aza indirmek amacıyla, saldırı araçlarını ve yöntemlerini seçerken mümkün olan tüm önlemleri almalıdır.
 - iii) Elde edilmesi beklenen somut ve doğrudan askerî avantaja kıyasla aşırı olarak kabul edilecek miktarda sivil halkta insan hayatının kaybına, yaralanmalara ve sivil nitelikteki mallara zarar verilmesine ya da bu kayıp ve zararların hepsinin birlikte oluşmasına arızı şekilde sebep olması beklenebilecek saldırılara karar vermekten kaçınmalıdır.
- b) Bir saldırı, hedefin askerî bir hedef olmadığını ya da özel korumaya tabi olduğunun ya da yapılacak saldırı ile ondan elde edilmesi beklenen somut ve doğrudan askerî avantaja kıyasla aşırı olarak kabul edilebilecek miktarda sivil halkta insan hayatının kaybına, yaralanmalara ve sivil nitelikteki mallara zarar verilmesine ya da bu kayıp ve zararların hepsinin birlikte oluşmasına arızı şekilde sebep olacağı için **açıklık kazanması durumunda durdurulacak ya da askıya alınacaktır.**
- c) Koşulların izin vermediği durumlar dışında, **sivil halkı etkileyebilecek saldırılar için etkin bir önceden uyarı yapılmalıdır.**

Benzer bir askerî avantaj elde etmek için olası birkaç askerî hedef arasında seçim yaparken, seçilecek olan hedef, ona saldırılması hâlinde sivil yaşamı ve sivil malları **en az tehlikeye atması beklenen hedef olmalıdır.**

Denizde ya da havada yürütülen askerî operasyonlar sırasında, çatışmanın Taraflarından her biri, silahlı çatışmada uygulanacak uluslararası hukuk kuralları çerçevesindeki hak ve yükümlülüklerine uygun olarak, sivil can kayıplarını ve sivil objelere verilen zararı önlemek için **tüm makul önlemleri alacaktır.**

Bu maddenin hiç bir hükmü, sivil halka, sivillere ya da sivil mallara karşı saldırı düzenleme yetkisi veren maddeler olarak anlaşılmalıdır. (*madde 57*)

- Gıda maddeleri ve tıbbi malzeme ile ilgili Dördüncü Sözleşmenin Madde 55'inde belirtilen görevlere ek olarak, işgalci güç imkânları dahilinde **mümkün olan en iyi şekilde ve herhangi bir menfi ayırım gözetmeksizin**, işgal altındaki toprakların halkının hayatta kalabilmesi için elzem olan her türlü giysi, yatak, barınak ve diğer malzemeyi ve dinî ibadet için gerekli eşyayı temin edecektir.

İşgal altındaki topraklarda sivil halkın yararına yapılacak yardım etkinlikleri Dördüncü Sözleşmenin 59, 60, 61, 62, 108, 109, 110 ve 111'inci Maddeleri ve bu Protokolün 71. Maddesi hükmü altında bulunmaktadır ve gecikme olmaksızın uygulanacaktır. (*madde 69*)

- Kadınlar özel saygıya konu olacak ve özellikle ırza tecavüz, zorla fuhuş ve diğer her tür ahlak dışı saldırıya karşı korunacaktır.
Silahlı çatışmaya ilişkin olarak tutuklanan, gözaltına alınan ya da alıkonulan hamile kadınların veya kendisine bağımlı çocukları bulunan annelerin durumları azami öncelikle değerlendirilecektir. (madde 76)
- Çocuklar özel saygıya konu olacak ve her tür ahlak dışı saldırıdan korunacaktır. Çatışmaya Taraflar, yaşlarından veya diğer sebeplerden dolayı gerek duydukları bakım ve yardımı kendilerine sağlayacaklardır.
Silahlı çatışmaya ilişkin sebeplerden ötürü tutuklanmaları, gözaltına alınmaları ya da alıkonulmaları hâlinde 75. Maddenin 5. paragrafı uyarınca ailelerin aile birimi olarak yerleştirilmesi durumu haricinde, çocuklar yetişkinlerin kaldığı yerlerden farklı yerlerde tutulacaklardır. (madde 77)
- Silahlı çatışma bölgelerinde tehlikeli profesyonel görevlerde bulunan gazeteciler 50. Maddenin 1. fıkrası anlamında sivil kabul edilecektir.
Sivil statülerine zarar verecek bir eyleme girişmedikleri sürece ve Üçüncü Sözleşmenin 4 A(4) Maddesinde öngörülen silahlı kuvvetlere akredite edilmiş savaş gazetecilerinin haklarına halel gelmeksizin Sözleşmeler ve bu Protokol altında bu kapsamda korunacaklardır. (madde 79)

3.2.1. Uluslararası İnsancıl Hukuk Kurallarının Ağır İhlaline İlişkin Cenevre Sözleşmesi Düzenlemeleri

IV sayılı Cenevre Sözleşmesi'nde, Sözleşme'nin ağır ihlallerine uygulanacak muameleler ile ilgili olarak 146-149'uncu maddeleri arasında aşağıdaki düzenlemelere yer verilmiştir:

Sözleşme'nin 146'ncı maddesi;

"Yüksek Akit Taraflar, aşağıdaki maddede tayin edilen işbu sözleşmeyi vahim surette ihlâl eden hareketlerden birini irtikâp eyleyen veya irtikâp etmek emrini veren şahıslara tatbik olunacak münasip cezai müeyyideleri tesbit için lüzumlu bilcümle teşrii tedbirleri almayı taahhüt ederler.

Her Akit Taraf, bu vahim ihlâl hareketlerinden birini irtikâp etmek veya irtikâp etmek emrini vermekle maznun şahısları aramaya mecburdur ve bunları, milliyetleri ne olursa olsun, bizzat kendi mahkemesine sevkedecektir. Akit Taraflardan her biri, şayet tercih ederse ve bizzat kendi mevzuatında derpiş edilen şartlara göre, bu şahısları takibatla alâkadar diğer Akit bir tarafa da berayı muhakeme teslim edebilir. Yeter ki, bu Akit Taraf mezkûr şahıslar aleyhinde kâfi cürüm delâiline malik bulunsun.

Her Akit Taraf, aşağıdaki maddede derpiş olunan vahim ihlâl hareketlerinden maada işbu sözleşme hükümlerine muhalif diğer hareketleri durdurmak için de icabeden tedbirleri alacaktır.

Bilcümle ahvalde maznunlar, harp esirlerine yapılacak muameleye mütedair 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre sözleşmesinin 105'nci ve müteakip maddelerinde derpiş edilenlerden aşağı olmamak üzere muhakeme usulü ve müdafaa serbestisi teminatından istifade edeceklerdir."

147'nci maddesi;

"Yukarıdaki maddede isdihdaf olunan vahim ihlâl hareketleri, sözleşme ile himaye edilen şahıslara ve bu şahısların mallarına karşı irtikâp edildiği takdirde, aşağıdaki hareketlerden biridir; kasten adam öldürmek, biyolojik tecrübeler de d h l olmak üzere işkence ve gayriinsani muameleler, kasten azap vermek veya beden bütünlüğünü veya sıhhati vahim surette ihlâl etmek, gayri kanuni tehcir veya nakil, gayrikanuni tevkif, himaye gören bir şahsı düşman devletin silahlı kuvvetlerinde hizmet görmeye mecbur etmek veya işbu sözleşme hükümleri mucibince nizamen ve bitarafane muhakeme edilmek hakkından mahrum eylemek, rehin almak, askerî icapların haklı kılmadığı, gayrimeşru ve keyfi büyük ölçüde mal tahribatı ve mal tesah b ."

148'inci maddesi;

"Hiçbir Akit Taraf, yukarıdaki maddede derpiş edilen ihlâl edici hareketlerden dolayı bizzat kendisine veya  kit Taraflardan diğer birine terettüp edecek mesuliyetten ne kendi kendini ne diğer bir Akit Tarafı tebriye edemez."

149'uncu maddesi;

"İhtil fa d h l taraflardan birinin talebi üzerine, sözleşmenin ihlâl edildiğine dair yapılacak her iddia hususunda, alakalı taraflar arasında tesbit olunacak usul dairesinde tahkikat açılacaktır.

şayet tahkikatta takip olunacak usul hakkında ihtil f hasıl olmazsa, taraflar takip edilecek usulü kararlaştırmak üzere bir hakem intihabında anlaşacaklardır.

İhlâl keyfiyeti bir kere tesbit edildikte, ihtil fa d h l taraflar buna bir nihayet verip mümkün olan süratle tenkiline geçeceklerdir." hükümlerini içermektedir.

Cenevre Sözleşmelerine Ek I sayılı Uluslararası Silahlı atışmalarda Mağdurların Korunması Protokolünde ise ağır ihlallerin  nlenmesine ilişkin düzenlemelere 4 sayılı Sözleşme'ye göre daha detaylı olarak Protokolün 85-91'inci maddeleri arasında yer verilmiştir. İlgili düzenlemeler şu şekildedir:

"Bu protokolün ihlallerinin bastırılması" başlıklı 85'inci madde;

- 1. İş bu kısımla tamamlanan Sözleşmelerin ihlallerin ve ağır ihlallerin engellenmesi hakkındaki hükümleri bu Protokolün ihlallerinin ve ağır ihlallerinin bastırılması için uygulanacaktır.*
- 2. Sözleşmelerde ağır ihlal olarak tanımlanan fiiller, eğer bu Protokolün 44, 45 ve 73. Maddelerinde korunan karşı tarafın yetkisi altındaki kişilere, ya da bu Protokol tarafından korunan karşı tarafın yaralı, hasta ve deniz kazazedelerine karşı, ya da karşı tarafın denetiminde olup bu Protokol tarafından korunan tıbbi veya dinî personel, tıbbi üniteler veya tıbbi nakliye araçlarına karşı yapılmışsa bu Protokolün ağır ihlallerini oluştururlar.*

3. Madde 11'de yer alan ağır ihlallerin tanımına ek olarak, aşağıdaki fiiller iradi olarak ve bu Protokolün ilgili hükümlerini ihlal eder şekilde ve ölüme veya vücut bütünlüğüne zarara sebebiyet verecek şekilde işlendiğinde, bu Protokolün ağır ihlalleri sayılacaktır.
 - a) Sivil halkı veya bireyleri saldırının hedefi hâline getirmek,
 - b) 57. Maddenin 2 (a) (iii) paragrafında tanımlandığı üzere, aşırı can kaybına, sivillerin yaralanmasına veya sivil malların zarar görmesine sebebiyet vereceğini bilerek sivil halkı veya sivil malları etkileyen ayırım gözetmeyen saldırıya girişmek,
 - c) 57. Maddenin 2 (a) (iii) paragrafında tanımlandığı üzere, aşırı can kaybına, sivillerin yaralanmasına ya da sivil malların zarar almasına sebebiyet vereceğini bilerek tehlikeli maddeler içeren çalışmalara veya tesislere saldırıya girişmek,
 - d) Savunmasız meskenleri ve askerden arındırılmış bölgeleri saldırının hedefi hâline getirmek,
 - e) Savaş dışı kaldığı bilinen bir kişiyi saldırının hedefi hâline getirmek,
 - f) Sözleşmeler ve bu Protokol tarafından tanınan ayırt edici Kızılhaç, Kızılay veya Kızılaslan ve güneş veya diğer koruyucu işaretlerin Madde 37'nin ihlali içerisinde hileli kullanımı,
4. Yukarıdaki paragraflarda ve Sözleşmelerde yer alan ağır ihlal tanımlarına ek olarak, Sözleşmelerin ve bu Protokolün ihlalini teşkil eden aşağıdakiler kasten işlendiklerinde bu Protokolün ağır ihlali olarak görülecektir:
 - a) Dördüncü Sözleşme Madde 49'un ihlali içerisinde, işgalci gücün işgal ettiği toprağa kendi sivil halkın belirli bir bölümünü aktarması veya işgal altındaki topraktaki halkın hepsini ya da bir kısmını bu toprak içerisinde veya bu toprağın dışına aktarması ya da sınır dışı etmesi,
 - b) Savaş esirlerinin veya sivillerin ülkelerine geri gönderilmesinde haksız gecikme,
 - c) Irksal ayrımcılığa dayalı, kişisel onura saldırı teşkil eden Apartheid ve diğer insanlık dışı ve aşağılayıcı uygulamalar,
 - d) Halkın kültürel ve ruhani mirasını teşkil eden ve örnek olarak yetkili bir uluslararası örgüt çerçevesinde, özel düzenleme ile özel koruma verimli açıkça tanınan tarihî abideler, sanat eserleri veya ibadet yerlerini saldırının hedefi hâline getirmek suretiyle, karşı tarafın Madde 53 (b) bendini ihlal ettiğine dair delil olmadığı ve açıkça ilgili tarihî abideler, sanat eserleri ve ibadet yerleri askerî hedeflerin yakın civarında bulunmadığı durumlarda, aşırı tahribata yol açma,
 - e) Sözleşmeler tarafından korunan veya bu Maddenin ikinci fıkrasında belirtilen bir kişiyi adil yargılanma hakkından mahrum bırakma.
5. Sözleşmelerin ve bu Protokolün uygulanmasına herhangi bir hâlel getirmeden, bu belgelerin ağır ihlali savaş suçu olarak görülecektir."

"Harekete geçmeme" başlıklı 86'ncı madde;

"1. Yüksek Akit Taraflar ve çatışmaya taraflar, harekete geçme yükümlülüğü olmasına rağmen hareketsiz kalınmasından kaynaklanan Sözleşmelerin ve bu Protokol'ün ağır ihlallerini bastırma ve diğer bütün ihlalleri engellenmeye yönelik her tür tedbiri alacaklardır.

2. Sözleşmelerin veya bu Protokolün bir ihlalinin ast tarafından gerçekleştirilmiş olması üstlerinin cezai ve disiplin sorumluluğunu ortadan kaldırmaz, özellikle eğer, biliyorlardıysa, veya zamanın şartlarına göre böyle bir ihlali işlediğine veya işleyeceğine dair kanıya varmaya yönelik ellerinde bilgi vardıysa ve buna karşılık ihlalin engellenmesi veya bastırılmasına yönelik bütün mümkün önlemleri almadıysa."

"Komutanların görevleri" başlıklı 87'nci madde;

"1. Yüksek Akit Taraflar ve çatışmaya Taraflar yönetimleri altındaki silahlı kuvvetler ve denetimleri altındaki diğer kişilere ilişkin olarak askerî komutanları Sözleşmelerin ve bu Protokolün ihlallerini engellemeleri ve gerekli olduğu yerde, bastırmaları ve yetkili otoritelere bildirmeleri ile görevlendireceklerdir.

2. Yüksek Akit Taraflar ve çatışmaya Taraflar, ihlalleri engellemek ve bastırmak amacıyla, sorumluluk seviyelerine bağlı olarak, komutanları emirleri altındaki silahlı kuvvetler üyelerini Sözleşmeler ve bu Protokol altındaki yükümlülükleri hakkında bilgilendirmeleri yönünde zorunlu tutacaklardır.

3. Yüksek Akit Taraflar ve çatışmaya Taraflar, Sözleşmeleri veya bu Protokolü ihlal edecek veya ihlal eden emri altındakilerden veya denetimi altındaki diğer kişilerden haberdar olan komutanları, Sözleşmelerin veya bu Protokolün bu tür ihlallerini engellemek için gerekli girişimde bulunmasını ve uygun olduğu yerde, ihlalcilere karşı disiplin veya cezai işlemlere girişmesini zorunlu tutacaktır."

"Ceza alanında adli yardım" başlıklı 88'inci maddesi;

"1. Yüksek Akit Taraflar Sözleşmelerin veya bu Protokolün ağır ihlallerine ilişkin olarak yürütülen ceza usulleriyle bağlantılı olarak birbirlerine en geniş ölçüde yardım edeceklerdir.

2. Sözleşmeler tarafından ve bu Protokolün 85. Maddesi paragraf 1'de ortaya konan hak ve yükümlülüklerle tabi olarak, şartlar elverdiği zaman, Yüksek Akit Taraflar suçluların iadesi konusunda işbirliği gerçekleştirecektir. İddia edilen suçun gerçekleştiği ülkenin Devletinin talebini gereken derecede dikkate alacaklardır.

3. Her durumda talep edilen Yüksek Akit Tarafın hukuku uygulanacaktır. Yine de, yukarıdaki paragraflarda yer alan hükümler ikili veya çok taraflı nitelikte olan ve adli konularda karşılıklı yardımı tamamen veya kısmen düzenleyen veya düzenleyecek olan diğer herhangi bir antlaşmanın hükümlerinden doğan yükümlülükleri etkilemeyecektir."

"İşbirliği" başlıklı 89'uncu maddesi;

"Sözleşmelerin veya bu Protokolün ağır ihlalleri durumunda Yüksek Akit Taraflar birlikte veya bireysel olarak Birleşmiş Milletler Şartına uyumlu şekilde Birleşmiş Milletler ile işbirliği gerçekleştirmeyi yükümlenirler."

"Uluslararası algı toplama komisyonu" başlıklı 90'ıncı maddesi;

"1.

- a) Yüksek ahlaki değere ve tarafsızlığı tanınan on beş üyeden oluşan bir Uluslararası Olgu Toplama Komisyonu (Bundan itibaren "Komisyon") kurulacaktır.
- b) Yirminin üzerinde Yüksek Akit Tarafın paragraf 2'ye uygun olarak Komisyonun yetkisini kabul etme konusunda anlaşmasıyla birlikte ve bundan itibaren beşer yıllık arayla, tevdi edilen, Komisyonun üyelerinin seçilmesi amacıyla bu Yüksek Akit Tarafların temsilcilerinin bir araya geleceği bir toplantı düzenleyecektir. Toplantıda her Yüksek Akit Tarafın bir aday gösterebileceği listeden temsilciler Komisyon üyelerini gizli oyla seçeceklerdir.
- c) Komisyon üyeleri şahsi kapasiteleri içerisinde faaliyet gösterecek ve bir sonraki toplantıda yeni üyeler seçilinceye kadar görevde kalacaklardır.
- d) Seçim sırasında Yüksek Akit Taraflar Komisyonla seçilecek kişilerin gerekli niteliklere haiz olmalarını ve Komisyonun bir bütün olarak eşit coğrafi dağılımın sağlanmasını temin edeceklerdir.
- e) Beklenmedik şekilde yer boşalması halinde, Komisyonun kendisi boşluğu yukarıdaki bentlerdeki hükümlere gerekli özeni göstererek dolduracaktır.
- f) Tevdi edilen Komisyonun işlevlerinin yerine getirilmesi için gereken idari kolaylıkları temin edecektir.

2.

- a) Yüksek Akit Taraflar Protokolü imzalama, onaylama ya da Protokole katılma sırasında veya herhangi bir sonraki vakitte, aynı yükümlülüğü kabul eden herhangi bir diğer Yüksek Akit Tarafa ilişkin olarak, bu madde altında izin verildiği üzere, Komisyonunun diğer Tarafın iddialarını inceleme yetkisini herhangi bir özel anlaşmaya ihtiyaç duymadan ipso facto tanıdığını beyan edebilir.
- b) Yukarıda atfedilen beyanlar, kopyalarını diğer Yüksek Akit Taraflara iletilecek olan Tevdi edilene iletilir.
- c) Komisyonun yetkileri şunlardır:
 - i) Sözleşmeler ve bu Protokolde tanımlandığı şekliyle herhangi bir ağır ihlal iddiasının veya Sözleşmelerin veya bu Protokolün diğer ciddi ihlallerin olgularını soruşturmak,
 - ii) Dostane girişimleri yoluyla, Sözleşmelere ve bu Protokole saygı tutumunun yeniden sağlanmasını kolaylaştırmak.
- d) Komisyon diğer durumlarda, bir çatışmaya Taraf talebi karşısında soruşturmayı ancak ilgili diğer Taraf veya Tarafların rızası ile açacaktır.
- e) Bu paragrafın yukarıdaki hükümlerine uygun olarak, Birinci Sözleşmenin 52. Maddesi, İkinci Sözleşmenin 53. Maddesi, Üçüncü Sözleşmenin 149. Maddesi ve Dördüncü Sözleşmenin 149. Maddesi herhangi bir Sözleşmelerin ihlali iddiasına uygulanmaya devam edecek ve bu Protokolün ihlali iddiasını kapsayacak şekilde genişleyecektir.

3.

- a) ilgili Taraflar aksi şekilde kararlaştırmadıkça, bütün soruşturmalar aşağıda belirtilen şekilde oluşturulacak yedi üyeden oluşan bir Daire yürütülecektir:
- i) Çatışmaya Taraflara danışıldıktan sonra, Komisyon Başkanı tarafından eşit coğrafi alanların temsili temelinde, çatışmaya Taraf vatandaşı olmayan beş Komisyon üyesi,
- ii) Çatışmaya Tarafların vatandaşı olmayan, her Tarafın birini atadığı iki ad hoc üye.
- b) Bir soruşturma talebinin alınması üzerine Komisyon Başkanı bir Dairenin oluşturulması yönünde uygun bir zaman sınırı belirleyecektir. Bu süre zarfında herhangi bir ad hoc üye atanmamışsa, Başkan Komisyon üyeliğinin tamamlanması için gereken ek Komisyon üye veya üyelerini atayacaktır.

4.

- a) Soruşturma yürütmek için Paragraf 3 uyarınca kurulan Daire çatışmaya Tarafları kendisine yardım etmeye ve kanıtları ortaya koymaya davet eder. Daire uygun gördüğü herhangi başka bir kanıt arayabilir ve durum hakkında yerinde bir inceleme yürütebilir.
- b) Bütün kanıtlar Taraflara açık olacaktır ve Taraflar Komisyon önünde kanıtlar hakkında yorumda bulunma hakkına sahip olacaktır.
- c) Her Taraf bu kanıtlara itiraz etme hakkına sahip olacaktır.

5.

- a) Komisyon Taraflara, uygun görebileceği tavsiyelerle birlikte, Dairenin bulduğu olgulara ilişkin bir rapor sunacaktır.
- b) Dairenin olgusal ve tarafsız bulgulara yetecek derecede kanıt toplayamaması hâlinde Komisyon toplamının gerçekleştirilememesinin gerekçelerini açıklayacaktır.
- c) Bütün çatışmaya taraflar Komisyondan talep etmediği müddetçe Komisyon bulgularını kamuya duyurmayacaktır.

6. Komisyon başkanlığı ve Daire başkanlığına ilişkin kurallar dâhil olmak üzere Komisyon bütün kurallarını kendisi oluşturacaktır. Bu kurallar Komisyon Başkanının bütün zamanlarda görevlerinin yerine getirilmesini ve soruşturma durumunda bu görevlerin çatışmaya taraflardan birinin vatandaşı olmayan biri tarafından yerine getirildiğini temin edecektir.

7. Komisyonun idari harcamaları paragraf 2 uyarınca beyanda bulunan Yüksek Akit Tarafların katkıları ve gönüllü katkıları yoluyla giderilecektir. Soruşturma talep eden çatışma Tarafı veya Tarafları Daire tarafından yapılan harcamaları avans olarak sunacak ve Daire harcamalarının yüzde ellisine kadarı iddiaların hedefi Taraf veya Taraflar tarafından geri ödenecektir. Daire huzurunda karşı iddiaların yer alması durumunda her taraf gerekli harcamaların yüzde ellisini avans olarak ileri sürecektir."

"Sorumluluk" başlıklı 91'inci maddesi;

"Sözleşmelerin ve bu Protokolün hükümlerini ihlal eden çatışmaya Taraf, durum gerektirirse, tazminatla sorumlu olacaktır. Silahlı kuvvetlerinin bir parçasını oluşturan bütün kişiler tarafından işlenen fiillerden sorumlu olacaktır."

3.3. Roma Statüsü ve Uluslararası Ceza Mahkemesi

Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM/ICC), uluslararası ilgiye mazhar en ciddi suçlar olan soykırım, insanlığa karşı suçlar, savaş suçları ile saldırı suçunun faillerini yargılamak ve hesap verilebilirliği sağlamak amacıyla kurulan ilk daimi uluslararası ceza mahkemesidir.

Uluslararası Ceza Mahkemesi, Eski Yugoslavya topraklarında ve Ruanda'da işlenen uluslararası cürümleri kovuşturmak üzere, BM Güvenlik Konseyi Kararı ile özel olarak kurulan Eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi ve Ruanda Uluslararası Ceza Mahkemelerinden kuruluş, görev ve kuralların düzenlenmesi bakımından ciddi şekilde bir farklılık göstermektedir.

Roma Statüsü, 17 Temmuz 1998 tarihinde "Birleşmiş Milletler Uluslararası Ceza Divanı Diplomatik Konferansı"nda 120 katılımcı ülke tarafından kabul edilmiştir. İlk sürekli mahkeme niteliği taşıyan ve anlaşma zemininde oluşturulan UCM en ağır suçların cezasız kalmamasını hedeflemektedir.

Roma Statüsü'nün "Giriş" kısmında;

- Bu yüzyıl süresince milyonlarca çocuk, kadın ve erkeğin insanlık vicdanını derinden etkileyen, hayal bile edilemeyen kötülüklerin kurbanı olduğu,
- Bu tür ağır suçların, dünyadaki barış, güvenlik ve esenliği tehdit ettiği,
- Uluslararası toplumu bir bütün olarak ilgilendiren çok ciddi suçların cezasız kalmaması ve önlenmesi gerektiği,
- Uluslararası suçların sorumluları üzerinde yargı yetkisinin kullanılmasının her devletin görevi olduğu,
- Tüm devletlerin herhangi bir devletin toprak bütünlüğü ve siyasi bağımsızlığına karşı güç ve tehdit kullanmaktan veya BM amaçlarına uymayacak şekilde müdahalelerden kaçınması gerektiği hususlarına vurgu yapılmaktadır.

Roma Statüsü, 1 Temmuz 2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Mahkeme, anılan tarihten itibaren işlenen ve Statü'de düzenlenen suçlar bakımından, yine Statü'de düzenlenen koşullarda yargı yetkisini kullanabilmektedir.

Türkiye, UCM'nin kurucu sözleşmesi Roma Statüsü'ne taraf değildir. UCM'nin faaliyetlerini yakından takip etmekte olup, Taraf Devletler Asamblesi toplantılarına katılım sağlamaktadır.

Sürekli bir mahkeme olarak olağan bir mahkeme olma özelliğine sahip olacak olan Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin Statüsünü içeren Roma Anlaşması bir dibace ile 13 bölüm içeren 128 maddeden oluşmaktadır.²

Tüzüğün "Mahkemenin Kuruluşu" başlıklı 1'inci bölümüne göre; (madde 1-4)

- Mahkeme, daimi görev yürüten bir yargı merci olarak bu Statü'de sözü edilen ve uluslararası toplumu ilgilendiren en ciddi suçları işleyen kişiler üzerinde yargı yetkisine sahiptir.
- Mahkeme'nin yargı yetkisi, ulusal ceza yargı yetkisini tamamlayıcı niteliktedir.
- Mahkeme, Hollanda'nın Lahey kentinde faaliyet göstermektedir. Gerek görülmesi hâlinde başka bir yerde de toplanabilir.
- Mahkeme'nin uluslararası tüzel kişiliği bulunmaktadır.
- Mahkeme, görev ve yetkilerini herhangi bir taraf devlet toprakları üzerinde ve özel bir anlaşma ile diğer devletlerin toprakları üzerinde uygular.

3.3.1. Mahkemenin Yargı Yetkisi

UCM, Roma Statüsü'nün yürürlüğe girmesinden sonra işlenen suçlar üzerinde yargı yetkisine sahiptir. Mahkeme, aşağıdaki koşullarda yargı yetkisini kullanabilir:

- (a) Bir veya birden fazla suçun işlenmiş görüldüğü bir durumun 14. madde gereğince bir taraf devlet tarafından Mahkeme Savcısına bildirmesi,
- (b) Bir veya birden fazla suçun işlenmiş görüldüğü bir durumun Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin VII. Bölümüne uygun olarak hareket eden Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından Mahkeme Savcısına bildirilmesi,
- (c) Bir suçun işlendiğine dair Savcı tarafından 15. Madde gereğince soruşturma başlatılması.

3.3.2. Mahkemenin Yargı Yetkisine Giren Suçlar

Roma Statüsü'nün 5'inci maddesine göre; soykırım suçu, insanlığa karşı suçlar, savaş suçları ve saldırı suçu üzerinde Mahkeme'nin yargı yetkisi bulunmaktadır. Roma Statüsü'nde bu tür suçlar için uluslararası toplumu bir bütün olarak ilgilendiren en ciddi suçlar nitelendirmesi yapılmıştır. Bu suçlara karşılık gelen eylemler şunlardır:

3.3.2.1. Soykırım Suçu

Statü'nün 6'ncı maddesine göre ulusal, etnik, ırksal veya dinsel bir grubu, kısmen veya tamamen ortadan kaldırmak amacıyla işlenen aşağıdaki fillerden herhangi birisi **soykırım** suçunu oluşturur:

² <https://www.mfa.gov.tr/uluslararasi-ceza-divani-ve-turkiye.tr:mfa>, <https://diabgm.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/uluslararasi-ceza-mahkemesi-ucm28022020101834>

- a. Gruba mensup olanların öldürülmesi,
- b. Grubun mensuplarına ciddi surette bedensel veya zihinsel zarar verilmesi,
- c. Grubun bütünüyle veya kısmen, fiziksel varlığını ortadan kaldıracığı hesaplanarak yaşam şartlarını kasten değiştirmek,
- d. Grup içinde doğumları engellemek amacıyla tedbirler almak,
- e. Gruba mensup çocukları zorla bir başka gruba nakletmek.

3.3.2.2. İnsanlığa Karşı Suçlar

Statü'nün 7'nci maddesine göre **insanlığa karşı suçlar**, herhangi bir sivil nüfusa karşı yaygın veya sistematik bir saldırının parçası olarak işlenen aşağıdaki fiilleri kapsamaktadır:

- a. Öldürme,
- b. Toplu yok etme,
- c. Köleleştirme,
- d. Nüfusun sürgün edilmesi veya zorla nakli,
- e. Uluslararası hukukun temel kurallarını ihlal ederek, hapsedme veya fiziksel özgürlükten başka biçimlerde mahrum etme,
- f. İşkence,
- g. Irza geçme, cinsel kölelik, zorla fuhuş, zorla hamile bırakma, zorla kısırlaştırma veya benzer ağırlıkla diğer cinsel şiddet şekilleri,
- h. Herhangi bir tanımlanabilir grup veya topluluğa karşı, bu paragrafta atıf yapılan herhangi bir eylemle veya Mahkemenin yetki alanındaki herhangi bir suçla bağlantılı olarak siyasi, ırki, ulusal, etnik, kültürel, dinsel, cinsel veya evrensel olarak uluslararası hukukta kabul edilemez diğer nedenlere dayalı zulüm,
- i. Kişilerin zorla kaybedilmesi,
- j. Apartheid (ırk ayrımcılığı) suçu,
- k. Kasıtlı olarak ciddi ıstıraplara ya da bedensel veya zihinsel veya fiziksel sağlıkta ciddi hasara neden olan benzer nitelikteki diğer insanlık dışı eylemler.

3.3.2.3. Savaş Suçları

Statü'nün 8'inci maddesine göre bir plan veya politikanın ya da bu tarz suçların geniş çapta işlenmesinin bir parçası olarak işlenen **savaş suçları** şu anlamlara gelir:

- a. 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmeleri'nin çok ciddi şekilde ihlali, başka bir deyişle Cenevre Sözleşmesi hükümlerine göre korunan şahıs ve mallardan herhangi birine karşı aşağıdaki fiiller:
 - i) Kasten öldürme,
 - ii) Biyolojik deneyler dâhil işkence veya insanlık dışı muamele,
 - iii) Vücuda veya sağlığına kasten büyük ıstırap verme veya ciddi yaralamaya sebep olma,
 - iv) Askeri gereklilik olmadan, yasadışı ve keyfi olarak mülkiyetin yaygın yok edilmesi veya sahiple-nilmesi,
 - v) Bir savaş esirinin veya koruma altındaki bir diğer şahsın, düşman devlet silahlı kuvvetlerinde hizmet etmeye zorlanması,
 - vi) Bir savaş esirinin veya koruma altındaki bir diğer şahsın, kasti olarak adil ve olağan yargılanma hakkından yoksun bırakılması,
 - vii) Hukuka aykırı sürgün ya da nakletme ya da hukuka aykırı alıkoyma,
 - viii) Rehin alma,
- b. Uluslararası hukukun mevcut sistemi içerisinde, uluslararası silahlı çatışmalarda uygulanabilir yasa ve geleneklerin diğer ciddi ihlalleri:
 - i) Çarpışmalarda doğrudan yer almayan sivil bireylere ya da sivil nüfusa karşı kasten saldırı yönel-tilmesi,
 - ii) Askeri olmayan, yani askerî maksatlı olmayan sivil hedeflere karşı kasten saldırı düzenlenmesi,
 - iii) Uluslararası silahlı çatışmalar hukuku çatısı altında, siviller ya da sivil nesnelere sağlanan koru-madan yararlanma hakları olduğu sürece, Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne göre, barış gücü ya da insani yardıma tahsis edilmiş görevli personel, tesis, malzeme, birlik veya araçlara kasten saldırı yöneltilmesi,
 - iv) Tahmin edilen somut ve doğrudan askerî avantajlara kıyasla, aşırı olacak şekilde, sivillerin ya-ralanmasına veya ölmesine veya sivil nesnelere zarar görmesine yol açacağı ve geniş çapta, uzun vadeli ve ağır bir biçimde doğal çevreye zarar vereceğinin bilincinde olarak saldırı başla-tılması,
 - v) Savunmasız veya askerî hedef oluşturmayan kent, köy, yerleşim yeri veya binaların bombalan-ması veya bu yerlere herhangi bir araçla saldırılması,
 - vi) Silahını bırakmış, kendisini savunma araçlarından yoksun ve isteğiyle teslim olmuş bir askerî öldürme veya yaralama,
 - vii) Teslim bayrağını, Birleşmiş Milletler veya düşman bayraklarını, askerî rütbelerini ve ünifor-malarını, yine aynı şekilde Cenevre Sözleşmeleri'nin ayırt edici amblemlerini, uygunsuz şekilde kullanarak ölüme veya ciddi yaralanmaya sebebiyet verme,

- viii) İşgalci devletin kendi sivil nüfusunun bir bölümünü işgal ettiği topraklara doğrudan veya dolaylı olarak nakletmesi veya işgal edilen topraklardaki nüfusun tamamının veya bir kısmının bu ülke içinde veya dışında sürülmesi veya nakli,
- ix) Askeri amaçlı olmaması koşuluyla din, eğitim, sanat, bilim veya yardım amaçlarıyla kullanılan binalara, tarihî eserlere, hastanelere ve hasta ve yaralıların toplandığı yerlere kasten saldırı düzenlenmesi,
- x) Karşı tarafın hakimiyeti altında bulunan kişilerin tıp, diş veya hastane tedavisi gerekliliği olmadan, kişisel çıkarlarına aykırı bir şekilde ölüme yol açabilecek veya sağlığı ciddi tehlikeye düşürebilecek nitelikte tıbbi veya bilimsel deneylere tabi tutulması veya fiziksel sakatlanmaya maruz bırakılması,
- xi) Düşman ulus ya da orduya bağlı bireylerin haince öldürülmesi veya yaralanması,
- xii) Merhamet gösterilmeyeceğini ilan etme,
- xiii) Savaşın gereklilikleri el koyma veya imha etmeyi zorunlu kılmadıkça düşman mülkiyetinin imha edilmesi veya bu mallara el konulması,
- xiv) Düşman taraf uyruklu kişilerin, mahkemelerdeki hak ve eylemlerinin ortadan kaldırıldığını, askıya alındığını veya kabul edilemez olduğunu ilan etme,
- xv) Düşman taraf uyruklu kişileri, savaş başlamadan önce savaşa tarafın hizmetinde bulunmuş olsalar bile kendi devletlerine karşı savaş hareketlerinde yer almaya zorlama,
- xvi) Saldırı sonucu ele geçirilmiş olsa bile bir kenti ya da yeri yağmalama,
- xvii) Zehir veya zehirli silahların kullanılması,
- xviii) Boğucu, zehirli veya diğer gazlar ile benzeri sıvı, malzeme veya cihazlar kullanılması,
- xix) Çekirdeği tam kapatmayan veya yarararak ayrılan mermiler gibi insan vücuduna kolayca giren veya vücutta parçalanan mermi kullanılması,
- xx) Gereksiz yaralanmaya veya ıstıraba yol açan veya 121 ve 123. maddeler hükümlerine uygun olarak bu Statü'ye bir ek şeklinde dâhil edilmesi ve geniş yasaklamaya tabi olması halinde, kendiliğinden ve ayırım yapmadan uluslararası savaş hukuku ihlalleri oluşturan silah, mermi, malzeme veya savaş yöntemleri kullanılması,
- xxi) İnsan onuruna hakaret eder nitelikte, özellikle aşağılayıcı ve küçük düşürücü davranışlar,
- xxii) 7.maddenin 2(f) paragrafında tanımlandığı gibi ırza geçme, cinsel köleleştirme, fahişeliğe zorlama, hamileliğe zorlama, kısırlaştırmaya zorlama veya Cenevre Sözleşmeleri'ni ciddi şekilde ihlal eden diğer cinsel şiddet çeşitlerine başvurulması
- xxiii) Belli noktaları, alanları veya askerî güçleri askerî operasyonlardan muaf tutmak için, bir sivilin veya diğer korunmuş bir kimsenin varlığının kullanılması,

- xxiv) Uluslararası hukuka uygun bir şekilde, Cenevre Sözleşmeleri'nin ayırt edici amblemlerini kullanan binalara, malzemeye, sağlık ve ulaşım birimlerine kasten saldırı düzenlenmesi,
- xxv) Cenevre Sözleşmeleri ile sağlanan yardım malzemelerini bilerek engelleme dâhil olmak üzere, yaşamları için vazgeçilmez maddelerden mahrum etmek suretiyle sivillerin aç bırakılması'nın, bir savaş yöntemi olarak kullanılması,
- xxvi) 15 yaşından küçük çocukların ulusal silahlı kuvvetlere çağırılması, askere alınması veya çatışmalarda aktif olarak kullanılması ...

3.3.2.4. Saldırı Suçu

Saldırı suçu, bir devletin siyasi veya askerî eylemlerini etkin bir şekilde kontrol edebilecek veya yönlendirebilecek konumda olan bir kişi tarafından, niteliği, ağırlığı ve ölçüğü itibarıyla Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın açıkça ihlalini teşkil eden bir saldırı eyleminin planlanması, hazırlanması, başlatılması veya icrası anlamına gelir. UCM'nin bu suç ile ilgili yetkisini kullanması, Statü'nün yürürlüğe girmesinden 7 yıl sonra yapılacak gözden geçirme konferansında suçun tarifinin yapılmasına ve Mahkeme'nin yargı yetkisini kullanabilmesinin şartlarının tespit edilmesine bağlı kılınmıştır.

Bir devlet tarafından başka bir devletin egemenliğine, bütünlüğüne veya bağımsızlığına karşı silahlı güç kullanılması yoluyla gerçekleşen saldırı suçunun tanımı, 2010 yılında Uganda'nın Kampala kentinde düzenlenen Statü'nün ilk Gözden Geçirme Konferansı'nda Roma Statüsü'nün değiştirilmesi yoluyla kabul edilmiştir. 15 Aralık 2017 tarihinde Taraf Devletler Meclisi, 17 Temmuz 2018 tarihi itibarıyla Mahkeme'nin saldırı suçu üzerindeki yargı yetkisinin etkinleştirilmesine ilişkin bir kararı oybirliğiyle kabul etmiştir.³

Bu doğrultuda, "saldırı eylemi", bir devlet tarafından başka bir devletin egemenliğine, toprak bütünlüğüne veya siyasi bağımsızlığına karşı veya Birleşmiş Milletler Antlaşması'na aykırı herhangi bir şekilde silahlı kuvvet kullanılması anlamına gelir. Aşağıdaki eylemlerden herhangi biri savaş ilanına bakılmaksızın, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 14 Aralık 1974 tarihli ve 3314 (XXIX) sayılı kararı uyarınca saldırı eylemi olarak nitelendirilir:

- (a) Bir devletin silahlı kuvvetleri tarafından başka bir devletin topraklarının işgal edilmesi veya saldırıya uğraması veya bu tür bir işgal veya saldırıdan kaynaklanan, geçici de olsa, herhangi bir askerî işgal veya başka bir devletin topraklarının veya bir kısmının kuvvet kullanılarak ilhak edilmesi;
- (b) Bir devletin silahlı kuvvetleri tarafından başka bir devletin topraklarının bombalanması veya bir devlet tarafından başka bir devletin topraklarına karşı herhangi bir silah kullanılması;
- (c) Bir devletin limanlarının veya kıyıların başka bir devletin silahlı kuvvetleri tarafından abluka altına alınması;

³ <https://www.icc-cpi.int/about/how-the-court-works>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

- (d) Bir devletin silahlı kuvvetlerinin başka bir devletin kara, deniz veya hava kuvvetlerine ya da deniz ve hava filolarına saldırması;
- (e) Bir devletin, kabul eden devletin mutabakatı ile başka bir devletin topraklarında bulunan silahlı kuvvetlerinin, anlaşmada öngörülen koşullara aykırı olarak kullanılması veya bu kuvvetlerin söz konusu topraklardaki mevcudiyetinin anlaşmanın sona ermesinden sonra da uzatılması;
- (f) Bir devletin, başka bir devletin tasarrufuna bıraktığı topraklarının, bu diğer devlet tarafından üçüncü bir devlete karşı bir saldırı eylemi gerçekleştirmek için kullanılmasına izin vermesi;
- (g) Bir devlet tarafından veya onun adına, başka bir devlete karşı yukarıda sıralanan eylemlere varacak ağırlıkta silahlı kuvvet eylemleri gerçekleştiren silahlı çetelerin, grupların, düzensiz unsurların veya paralı askerlerin gönderilmesi veya bu eylemlere önemli ölçüde katılması.

3.4. İsrail'e Yönelik Soykırım ve Savaş Suçu İddiaları

3.4.1. Uluslararası Ceza Mahkemesi'nde İsrail'in Savaş Suçları İşlediği İddiasıyla Açılan Davalar

2015 yılına girerken uluslararası alanda Filistin lehine önemli bir adım atılmış, Filistin Devlet Başkanı Mahmud Abbas, 2014 yılının Aralık ayında aralarında Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin temelini oluşturan Roma Statüsü'nün de bulunduğu 20 uluslararası anlaşmaya taraf olmak için imza atmıştır.⁴ Filistin, Roma Statüsü'ne katılım belgesini 2 Ocak 2015'te BM Genel Sekreterliği'ne sunarak Roma Statüsü'ne taraf olmuş, Filistin'in UCM üyeliği 1 Nisan 2015'te resmen yürürlüğe girmiştir. İsrail ise Roma Statüsü'nü hiçbir zaman imzalamamış ve UCM'nin yargı yetkisini tanımamıştır. Filistin'in, sadece Devletlerin taraf olabileceği Roma Statüsü'ne kabul edilmesi, Filistin Devleti'nin "devlet" statüsüne sahip uluslararası hukuk kişiliği olarak kabul gördüğünü göstermesi bakımından önemli bir gelişmedir.⁵

Filistin Yönetimi, 22 Ocak 2009 tarihinde UCM'ye başvurarak mahkemenin yargılama yetkisini tanıdığını beyan etmiştir. Statünün 12 (3) maddesi, Statüye taraf olmayan bir Devletin mahkemenin yargılama yetkisini *ad hoc* nitelikte kabul etmesini düzenlemektedir.⁶ 2018 yılına kadar Filistin ile ilgili olarak UCM'ye dört başvuru yapılmıştır. Filistin'in UCM'ye ilk başvurusu, 22 Ocak 2009 tarihinde Filistin Hükümeti Adalet Bakanı tarafından "*Filistin topraklarında 1 Temmuz 2002 tarihinden bu yana işlenen suçların soruşturulması*" talebiyle yapılmıştır. Bu başvuru Filistin'in taraf devlet olmaması nedeniyle ilk aşamada kapatılmış ve soruşturma başlatılmamıştır.⁷

İkinci başvuru, Gazze'ye uygulanan ablukayı delme ve yardım ulaştırma amacıyla yola çıkan Mavi Marmara yardım filosuna, İsrail'in 31 Mayıs 2010'daki müdahalesinin ardından gemilerden birinin bay-

⁴ <https://www.trthaber.com/haber/dunya/filistin-ucmye-uye-oldu-176354.html>, Erişim Tarihi: 22/01/2024

⁵ Zenginkuzucu, s. 40

⁶ Topal, Ahmet Hamdi, "27 Aralık 2008–18 Ocak 2009 Gazze Saldırısı ve Uluslararası Ceza Hukuku", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 12, S: 1-2, 2008, s. 1111

⁷ Zenginkuzucu, s. 38

rak devleti olan Comoros Birliği adına 14 Mayıs 2014 tarihinde yapılmıştır. Comoros Birliği, 18 Ağustos 2006 tarihinde Roma Statüsü'ne taraf olmuştur. Ayrıca diğer iki geminin bayrak devletleri Yunanistan ve Kamboçya da Roma Statüsü'ne taraf devletler olmaları bakımından UCM'nin üç gemide yaşananlardan dolayı yer bakımından yargı yetkisi doğmuştur. Savcı, her ne kadar İsrail ve Hamas arasındaki olayların uluslararası olmayan silahlı çatışma kapsamına girdiğini tespit etse de, UCM'nin "Suçun Unsurları" metni çerçevesinde uluslararası silahlı çatışmalara uygulanan hukukun askerî işgalleri de kapsadığı ve bu bakımdan işgal sırasında işlenen suçların da savaş suçları kapsamına gireceğinden, UCM'nin konu bakımından da yargı yetkisi olduğu sonucuna varmıştır. Ancak, Savcı şikâyet konusunun üç gemide meydana gelen ihlallerle sınırlı olması ve Filistin topraklarındaki olayları kapsamaması nedeniyle olayların UCM'de dava açmak için yeterli ağırlık ve nitelikte bulunmuş ve soruşturma açmaya gerek görmemiştir. Öte yandan Savcı, İsrail-Filistin arasındaki uyumsuzluğun ve Gazze'de sivil halkın durumunun uluslararası bir sorun olduğunun ve başka bir bağlamda ele alınması gerektiğini belirtmiştir.⁸

Filistin sorunuyla ilgili olarak yapılan üçüncü başvuru 16 Ocak 2015'te yapılmıştır. Başvuru, "13 Haziran 2014 sonrası Doğu Kudüs ve işgal altındaki Filistin topraklarında işlenen suçlar" hakkındadır.⁹ Roma Statüsü'nün 12(3) maddesi uyarınca yapılan bir başvuru veya geçerli bir beyanın alınması üzerine 16 Ocak 2015 tarihinde Savcı, Roma Statüsü'nün soruşturma açılmasına ilişkin kriterlerinin karşılanıp karşılanmadığını tespit etmek amacıyla Filistin Devleti'ndeki duruma ilişkin bir ön inceleme başlattığını duyurmuştur. 3 Mart 2021 tarihinde Savcı, Filistin Devleti'ndeki 'Durum'a ilişkin soruşturmanın açıldığını duyurmuştur. Birinci Ön Yargılama Dairesi, 5 Şubat 2021'de Mahkeme'nin 'Durum'a ilişkin cezai yargı yetkisini kullanabileceğine ve bu yargı yetkisinin bölgesel kapsamının Doğu Kudüs de dâhil olmak üzere Gazze ve Batı Şeria'yı kapsadığına dair çoğunluk kararını almıştır.¹⁰

Filistin Devleti bir taraf devlet olarak 22 Mayıs 2018 günü UCM Savcısına başvuruda bulunmuştur. Filistin Devleti Dışişleri Bakanı tarafından yapılan başvuruda, "Filistin topraklarının bütününde UCM'nin zamansal yargı yetkisi içerisine giren geçmişte, bugün ve gelecekte işlenmiş suçların soruşturulması" talep edilmiştir.¹¹ 20 Aralık 2019 tarihinde Savcı, Bürosuna ulaşan güvenilir bilgilerin kapsamlı, bağımsız ve objektif bir şekilde değerlendirilmesinin ardından, bu durumla ilgili ön incelemenin, Roma Statüsü uyarınca bir soruşturma açılması için gerekli tüm yasal kriterlerin karşılandığını tespit edilmesiyle sonuçlandığını duyurmuştur. Ancak, bu durumla ilgili karmaşık hukuki ve fiili meseleler nedeniyle Birinci Ön Yargılama Dairesinden Mahkeme'nin bu durumdaki yargı yetkisinin bölgesel kapsamını netleştirecek bir karar vermesini talep edeceğini duyurmuştur. Savcılığın 22 Ocak 2020 tarihli talebinde, Ofis hukuki pozisyonunu ortaya koymuş ve Daireyi, önündeki spesifik yargı yetkisi sorununa karar vermeden önce tüm tarafların görüş ve argümanlarını dinlemeye teşvik etmiştir. Bunun üzerine Birinci Ön Yargılama Dairesi 28 Ocak 2020 tarihinde Savcının talebine ilişkin görüşlerin sunulması için usul ve takvimi belirleyen bir karar yayımlamıştır.¹²

⁸ Zenginkuzucu, s. 38

⁹ Zenginkuzucu, s. 39

¹⁰ <https://www.icc-cpi.int/palestine>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹¹ Zenginkuzucu, s. 19

¹² <https://www.icc-cpi.int/palestine>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

UCM'nin 17 Kasım'da yaptığı açıklamaya göre, mahkemeye üye 5 ülke; Güney Afrika, Bolivya, Bangladeş, Komorlar Birliği ve Cibuti İsrail'in Gazze şeridine yönelik saldırıları hakkında soruşturma açılması talebinde bulunmuştur.¹³ Başvurunun alınması üzerine Savcı tarafından Filistin Devleti'nde devam eden 'Durum' hakkında 7 Ekim 2023'te meydana gelen saldırılardan bu yana düşmanlıkların ve şiddetin tırmanmasına kadar uzanan bir soruşturma yürütüldüğü ifade edilmiştir. Ocak 2024'te Şili ve Meksika'da devam eden soruşturma ile ilgili UCM'ye başvuruda bulunmuştur.¹⁴ Ancak Gazze'de yaşayan 2,2 milyon kişilik nüfusun yüzde 5'inin öldürüldüğü, yaralandığı ya da kayıp olduğu, yüzde 85'inin yerinden edildiği ve tüm Gazze Şeridi'nde bombalanmayan hiçbir yerin kalmadığı, kıtlıkla karşı karşıya olan tüm halkın Mısır sınırına sürüldüğü ve Gazze'de kurulacak yerleşim yerlerinin konferansla duyurulduğu mevcut durumda UCM'de 31 Ocak 2024 itibarıyla henüz bir gelişme olmamıştır.

3.4.2. Uluslararası Adalet Divanı'nda Güney Afrika Cumhuriyeti Tarafından İsrail'in Soykırım Suçu İşlediği İddiasıyla 29/12/2023 Tarihinde Dava Açılması

Gazze Şeridi'nde Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılmasına İlişkin Sözleşme'nin uygulanması davası, İsrail'in sözleşmedeki yükümlülükleri ihlal ettiği ve soykırım suçunu işlediği iddiasıyla Güney Afrika Cumhuriyeti tarafından 29 Aralık 2023 tarihinde Uluslararası Adalet Divanı'nda açılmıştır. Güney Afrika Cumhuriyeti'ne göre İsrail, gerçekleştirdiği eylemlerle Gazze Şeridi'nde yaşayan Filistin halkının önemli bir kısmının yok edilmesini amaçlamıştır. Başvuruda, cezasızlıkla ihlal edilmeye devam edilen eylemler nedeniyle Filistin halkına daha ciddi ve onarılamaz zararların verilmesinin önlenmesi için acil geçici tedbirlerin alınması da talep edilmiştir.

Güney Afrika başvurusunda, İsrail'in Soykırım Sözleşmesi'nin 1'inci maddesine aykırı olarak soykırım eylemlerini "gerçekleştirdiğini ve gerçekleştirmekte olduğunu" ve "İsrail'in, yetkililerinin ve/veya ajanları-

¹³ <https://www.icc-cpi.int/news/statement-prosecutor-international-criminal-court-karim-aa-khan-kc-situation-state-palestine>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

¹⁴ <https://www.icc-cpi.int/palestine>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

nın, Soykırım Sözleşmesi kapsamında korunan bir grubun parçası olan Gazze'deki Filistinlileri yok etme niyetiyle hareket ettiğini", söz konusu eylemler arasında Gazze'deki Filistinlileri öldürmek, onlara ciddi bedensel ve zihinsel zarar vermek, fiziksel yıkımlarına yol açacak şekilde hesaplanmış yaşam koşulları uygulamak ve Gazze'deki insanları zorla yerlerinden etmenin yer aldığını, ayrıca İsrail'in "Soykırım Sözleşmesi'nin 3'üncü ve 4'üncü maddelerine aykırı olarak soykırım, soykırımı doğrudan ve alenen teşvik, soykırımı teşebbüs ve soykırımı suç ortaklığı eylemlerini önleyemediğini veya cezalandıramadığını" ifadelerine yer vermiş, İsrail Hükümeti'nin soykırım kışkırtmalarını kınama, önleme ve cezalandırma konusundaki kasıtlı başarısızlığının başlı başına Soykırım Sözleşmesi'nin ağır bir ihlalini teşkil ettiğini belirtmiştir.

Geçici tedbirlerin alınmasına ilişkin davalar, 11-12 Ocak 2024 tarihlerinde görülmüş ve Divan tarafından canlı olarak yayımlanmıştır.¹⁵ Divan, geçici tedbirlere ilişkin kararını 26 Ocak 2024 tarihinde vermiştir.¹⁶ Kararda öncelikle bölgede yaşanan insanlık trajedisinin boyutlarının son derece farkında olduğu ve devam eden can kayıpları ve insani acılardan derin endişe duyulduğu vurgulanmıştır. Geçici tedbirlerin belirlenmesi talebine ilişkin bir karar verme aşamasında, Divan'ın görevi, başvuran tarafından şikâyet edilen eylem ve ihmallerin Soykırım Sözleşmesi hükümleri kapsamına girip girmediğini tespit etmektir.

Divan'ın görüşüne göre, Güney Afrika'nın İsrail tarafından Gazze'de işlendiği iddia edilen eylem ve ihmallerin en azından bir kısmı Sözleşme hükümleri kapsamına girebilecek niteliktedir. Divan, Soykırım Sözleşmesi'ne taraf olan herhangi bir Devletin, Sözleşme kapsamındaki yükümlülüklerine uymadığı iddiasını tespit etmek ve bu ihlali sona erdirmek amacıyla, Divan önünde dava açmak da dâhil olmak üzere, başka bir taraf Devletin sorumluluğuna başvurabileceğine karar vermiştir.

Mahkeme Filistinlilerin ayrı bir "ulusal, etnik, ırksal veya dinî grup" olarak Soykırım Sözleşmesi'nin 2'nci maddesi anlamında korunan bir grup oluşturduğunu, BM kaynaklarına göre, Gazze Şeridi'ndeki Filistinli nüfusun 2 milyondan fazla olduğunun gözlemlendiğini, Gazze Şeridi'ndeki Filistinlilerin korunan grubun önemli bir bölümünü oluşturduğunu ifade etmektedir.

Kararda, Birleşmiş Milletler İnsani İşler Koordinasyon Ofisi'nin (OCHA) 24 Ocak 2024 tarihinde paylaştığı verilere yer verilmiş ve 7 Ekim 2023 tarihli saldırının ardından İsrail tarafından yürütülen askerî operasyonun çok sayıda ölüm ve yaralanmanın yanı sıra evlerin büyük ölçüde yıkılmasına, nüfusun büyük çoğunluğunun zorla yerinden edilmesine ve sivil altyapıda büyük hasara yol açtığı; Gazze Şeridi'ne ilişkin rakamlar bağımsız olarak doğrulanamamakla birlikte, son bilgilere göre 25 bin 700 Filistinlinin öldürüldüğü, 63 binden fazla kişinin yaralandığı, 360 binden fazla konutun yıkıldığı veya kısmen hasar gördüğü ve yaklaşık 1.7 milyon kişinin ülke içinde yerinden edildiğini belirtilmiştir.

¹⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=ivFfbUu9SnE&t=2329s>, Erişim Tarihi: 13/01/2024

¹⁶ Karar metni için bkz. <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/192/192-20240126-ord-01-00-en.pdf>, Erişim Tarihi: 27/01/2024

Kararda, Birleşmiş Milletler İnsani İşlerden Sorumlu Genel Sekreter Yardımcısı ve Acil Yardım Koordinatörü Martin Griffiths'in 5 Ocak 2024 tarihinde yapmış olduğu;

"Gazze bir ölüm ve umutsuzluk yeri hâline gelmiştir. Sıcaklıklar düşerken aileler açıkta uyuyor. Sivillere güvenlikleri için yer değiştirmeleri söylenen bölgeler bombardıman altında. Tıbbi tesisler amansız bir saldırı altında. Kısmen işlevsel olan birkaç hastane travma vakalarıyla dolup taşıyor, tüm malzemeler kritik derecede yetersiz ve güvenlik arayan çaresiz insanların akınına uğruyor. Bir halk sağlığı felaketi yaşanıyor. Bulaşıcı hastalıklar, kanalizasyonların taşmasıyla aşırı kalabalık barınaklarda yayılıyor. Her gün yaklaşık 180 Filistinli kadın bu kaosun ortasında doğum yapıyor. İnsanlar şimdiye kadar kaydedilen en yüksek gıda güvensizliği seviyesiyle karşı karşıya. Kıtlık kapıda. Özellikle çocuklar için son 12 hafta travmatik oldu: Yiyecek yok. Su yok. Okul yok. Her gün savaşın korkunç seslerinden başka bir şey yok. Gazze tek kelimeyle yaşanmaz hâle geldi. İnsanlar, dünya seyrederken, varlıklarına yönelik günlük tehditlere tanık oluyorlar." şeklindeki açıklamanın,

DSÖ tarafından Gazze'nin kuzeyine yapılmış bir ziyaretin ardından 21 Aralık 2023 tarihinde paylaşılan;

"Gazze'deki nüfusun %93'ü kriz seviyelerinde açlık, yetersiz gıda ve yüksek düzeyde yetersiz beslenme ile karşı karşıyadır. Her 4 haneden en az 1'i 'felaket koşulları' ile karşı karşıyadır. Aşırı derecede gıda eksikliği ve açlık yaşamakta ve basit bir öğünü karşılayabilmek için mallarını satmaya ve diğer aşırı önlemlere başvurmaktadır. Açlık, yoksulluk ve ölüm açıkça görülmektedir." şeklindeki açıklamanın,

UNRWA Genel Komiseri Philippe Lazzarini'nin 13 Ocak 2024 tarihinde yapmış olduğu;

"...Geçtiğimiz 100 gün içinde, Gazze Şeridi boyunca devam eden bombardıman, sürekli yerlerinden edilen ve bir gecede ayrılmak zorunda kalan, ancak aynı derecede güvensiz yerlere taşınan bir nüfusun kitlesel olarak yerinden edilmesine neden oldu. Bu, Filistin halkının 1948'den bu yana yaşadığı en büyük yerinden edilme olayıdır. Bu savaş 2 milyondan fazla insanı, yani Gazze'nin tüm nüfusunu etkiledi... Aşırı kalabalık ve sağlıksız UNRWA barınakları şu anda 1.4 milyondan fazla insanın evi hâline gelmiş durumda. Yiyecekten hijyene ve mahremiyete kadar her şeyden yoksunlar. İnsanlar, çocuklar da dâhil olmak üzere hastalıkların yayıldığı insanlık dışı koşullarda yaşıyor. Kıtlığa doğru hızla ilerleyen bir zaman diliminde, yaşanamaz olanın içinde yaşıyorlar. Gazze'deki çocukların durumu özellikle yürek parçalayıcı. Bütün bir çocuk nesli travma geçirmiş durumda ve iyileşmeleri yıllar alacak. Binlerce çocuk öldürüldü, sakat bırakıldı ve yetim kaldı. Yüz binlercesi eğitimden mahrum bırakıldı. Gelecekleri, geniş kapsamlı ve uzun süreli sonuçlarıyla birlikte tehlikede." şeklindeki açıklamanın dikkate alındığı ve not edildiği ifade edilmiştir.

Kararda İsraili üst düzey yetkililer tarafından yapılan bir dizi açıklamanın da not edildiği belirtilmektedir. Bunlar; İsrail Savunma Bakanı Yoav Gallant'ın 9 Ekim 2023 tarihinde Gazze Şehri'nin "tamamen kuşatılması" emrini vermesi, "elektrik, yiyecek, yakıt olmayacağını" ve "her şeyin kapalı olduğunu" açıklaması, ertesi gün Gazze sınırındaki İsrail askerlerine hitaben yaptığı konuşmada kullandığı "Tüm kısıtlamaları kaldırdım... Neye karşı savaştığımızı gördünüz. İnsan hayvanlarla savaşıyoruz. Bu Gazze'nin İŞİD'i. İşte biz buna karşı savaşıyoruz. Gazze eskisi gibi olmayacak. Hamas diye bir şey olmayacak.

Her şeyi ortadan kaldıracacağız. Bir gün sürmezse, bir hafta sürer, haftalar hatta aylar sürer, her yere ulaşacağız." sözleri, İsrail Cumhurbaşkanı Isaac Herzog Gazze'ye atıfta bulunarak 12 Ekim 2023 tarihinde kullandığı "Askeri olarak uluslararası hukuk kurallarına göre çalışıyoruz, faaliyet gösteriyoruz. **Açıkça söylüyorum. Orada sorumlu olan bütün bir ulustur. Sivillerin farkında olmadığı, müdahil olmadığı söylemi doğru değil.** Kesinlikle doğru değil. Ayaklanabilirlerdi. Bir darbeyle Gazze'yi ele geçiren o şeytani rejime karşı savaşabilirlerdi. Ama biz savaştayız. Savaştayız. Savaştayız. Evlerimizi savunuyoruz. Evlerimizi koruyoruz. Gerçek bu. Ve bir ulus evini koruduğunda savaşır. Ve biz de onların omurgasını kırana kadar savaşacağız." ifadeleri ve dönemin İsrail Enerji ve Altyapı Bakanı Israel Katz'ın X sosyal medya platformu üzerinden 13 Ekim 2023 tarihinde yer verdiği, "Terör örgütü Hamas'la savaşacağız ve onu yok edeceğiz. **Gazze'deki tüm sivil nüfusa derhâl bölgeyi terk etmeleri emredildi.** Biz kazanacağız. **Dünyayı terk edene kadar bir damla su ya da tek bir pil bile alamayacaklar.**" şeklindeki cümleleridir.

Kararda; 37 Özel Raportör, Bağımsız Uzman ve Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi Özel Prosedürlerinin bir parçası olan Çalışma Gruplarının üyeleri tarafından yayımlanan ve "**üst düzey İsraili hükümet yetkililerinden gelen fark edilir derecede soykırımcı ve insanlıktan çıkarıcı söylemler**" konusunda endişelerini dile getirdikleri 16 Kasım 2023 tarihli basın açıklaması ve 27 Ekim 2023 tarihinde Birleşmiş Milletler Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılması Komitesi'nin "**7 Ekim'den bu yana Filistinlilere yönelik ırkçı nefret söylemi ve insanlıktan çıkarma eylemlerindeki keskin artıştan büyük endişe duyulduğu**" şeklindeki açıklamaların dikkate alındığı belirtilmiştir.

Divan, davaya ilişkin paylaştığı bu bilgiler ve açıklamalar doğrultusunda Güney Afrika'nın iddia ettiği ve koruma istediği hakların en azından bazılarının makul olduğu sonucuna varmıştır.

Divan tarafından tedbir taleplerine ilişkin telafisi mümkün olmayan zarar ve aciliyet değerlendirmesi yapılırken Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin Güvenlik Konseyi'nin dikkatine sunduğu 6 Aralık 2023 tarihli mektubundaki; "Gazze'deki sağlık sistemi çöküyor. **Gazze'de hiçbir yer güvenli değil.** İsrail Savunma Kuvvetleri'nin sürekli bombardmanı altında, bannaksız ve hayatta kalmak için gerekli temel ihtiyaçlardan yoksun olan Gazze'de, çaresiz koşullar nedeniyle kamu düzeninin yakında tamamen bozulmasını ve sınırlı insani yardımın bile imkânsız hâle gelmesini bekliyorum. **Salgın hastalıklar ve komşu ülkelere kitlesele göç baskısının artması da dâhil olmak üzere daha da kötü bir durum ortaya çıkabilir... İnsani yardım sisteminin çökmesi gibi ciddi bir riskle karşı karşıyayız.** Durum hızla bir felakete dönüşmekte ve bunun bir bütün olarak Filistinliler ve bölgedeki barış ve güvenlik açısından geri dönüşü olmayan sonuçları olabilecektir. Böyle bir sonuçtan her ne pahasına olursa olsun kaçınılmalıdır." şeklindeki ifadelerin,

Genel Sekreter'in 5 Ocak 2024 tarihinde Güvenlik Konseyi'nin dikkatine sunduğu mektuptaki; "**yıkıcı düzeyde ölüm ve yıkımın devam ettiği**" şeklindeki ifadelerin,

UNRWA Genel Komiserinin Gazze'deki mevcut çatışmanın başlangıcından bu yana Gazze Şeridi'ne yaptığı dördüncü ziyaretten döndükten sonra yayımlandığı 17 Ocak 2024 tarihli açıklamadaki; "**Gazze'yi her ziyaret ettiğimde, insanların nasıl umutsuzluğa daha da battığına ve hayatta kalma mücadelesinin her saati tükettiğine tanık oluyorum.**" şeklindeki ifadelerin dikkate alındığı ve not edildiği belirtilmiştir.

Divan, davaya ilişkin paylaştığı bu bilgiler ve açıklamalar doğrultusunda;

- Gazze Şeridi'ndeki sivil nüfusun son derece savunmasız olduğu,
- İsrail tarafından 7 Ekim 2023 tarihinden sonra yürütülen askerî operasyonun, diğerlerinin yanı sıra, on binlerce ölüm ve yaralanmaya, evlerin, okulların, tıbbi tesislerin ve diğer hayati altyapının tahrip edilmesine ve büyük ölçekte yerinden edilmeye yol açtığı,
- Operasyonun devam ettiği ve İsrail Başbakanının 18 Ocak 2024 tarihinde savaşın "*daha uzun aylar süreceği*" şeklindeki açıklamasının not edildiği,
- Halihazırda Gazze Şeridi'ndeki birçok Filistinlinin en temel gıda maddelerine, içme suyuna, elektriğe, temel ilaçlara veya ısınmaya erişiminin olmadığı,
- DSÖ tarafından Gazze Şeridi'nde doğum yapan kadınların yüzde 15'inin komplikasyon yaşayacağı tahmin edildiği ve tıbbi bakıma erişimin olmaması nedeniyle anne ve yeni doğan ölüm oranlarının artmasının beklendiğinin belirtildiği,
- Bu koşullar altında Gazze Şeridi'ndeki feci insani durumun nihai kararı verilmeden önce daha da kötüye gitme riskinin ciddi olduğunun düşünüldüğü,
- İsrail'in aldığı ifade ettiği tedbirler teşvik edilmekle birlikte, nihai karar verilmeden önce telafisi mümkün olmayan zarara yol açma riskini ortadan kaldırmak için yeterli olmadığı,
- Nihai karar verilmeden önce, Divan tarafından makul olduğu tespit edilen haklara telafisi mümkün olmayan bir zarar gelme riskinin gerçek ve yakın olması anlamında aciliyet olduğu değerlendirilmesine yer verilerek tedbir kararlarına hükmedilmiştir.

Divan'ın geçici tedbirlere ilişkin kararları bağlayıcıdır ve muhatabı olan taraflar için uluslararası hukuki yükümlülükler doğurmaktadır. Divan'ın verdiği tedbir kararlarına aşağıda yer verilmiştir:

1) (*İkiye karşı on beş oyla*) İsrail Devleti, Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi kapsamındaki yükümlülüklerine uygun olarak, Gazze'deki Filistinlilerle ilgili olarak, özellikle bu Sözleşmenin 2'nci maddesi kapsamına giren aşağıdaki tüm fiillerin işlenmesini önlemek için gücü dahilindeki tüm tedbirleri alacaktır:

- (a) grup üyelerini öldürmek;
- (b) grup üyelerine ciddi bedensel veya zihinsel zarar vermek;
- (c) grubun fiziksel olarak tamamen veya kısmen yok olmasına yol açacak yaşam koşullarını kasten değiştirmek ve
- (d) grup içinde doğumları önlemeye yönelik tedbirler uygulamak;

2) (*İkiye karşı on beş oyla*) İsrail Devleti, ordusunun yukarıdaki 1'inci maddede belirtilen eylemleri gerçekleştirmemesini derhâl sağlayacaktır.

3) *(Bire karşı on altı oyla)* İsrail Devleti Gazze Şeridi'ndeki Filistinli grup mensuplarına yönelik doğrudan ve aleni soykırım kışkırtıcılığını önlemek ve cezalandırmak için elinden gelen tüm tedbirleri almalıdır.

4) *(Bire karşı on altı oyla)* İsrail Devleti, Gazze Şeridi'ndeki Filistinlilerin karşı karşıya kaldığı olumsuz yaşam koşullarının giderilmesi için acilen ihtiyaç duyulan temel hizmetlerin ve insani yardımın sağlanmasını mümkün kılacak acil ve etkili tedbirleri almalıdır.

5) *(İkiye karşı on beş oyla)* İsrail Devleti, Gazze Şeridi'ndeki Filistinli grup üyelerine karşı Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi'nin 2 ve 3'üncü maddeleri kapsamındaki eylem iddialarıyla ilgili delillerin yok edilmesini önlemek ve korunmasını sağlamak için etkili tedbirler alacaktır.

6) *(İkiye karşı on beş oyla)* İsrail Devleti, bu kararın yürürlüğe girmesinden itibaren alınan tüm tedbirlere ilişkin olarak bir ay içinde Divan'a bir rapor sunacaktır.

3.5. İsrail'in Uluslararası İnsancıl Hukuk Düzenlemelerinin Ağır İhlaline Yol Açan ve Soykırım, İnsanlığa Karşı Suç ve Savaş Suçu Olarak Soruşturulması Gereken Eylemleri

Uluslararası insancıl hukukun temel düzenlemesi olan Cenevre Sözleşmeleri ve Ek Protokollerine göre sivil halkın askerî operasyonlardan doğan tehlikelere karşı genel bir korumadan yararlanması gerekmektedir. **Sivil halkın saygı görmesi ve korunması için sivil halk ile muharipler, sivil mallar ile askerî hedefler birbirinden ayrı tutulmalı, operasyonlar sadece askerî hedeflere yöneltilmelidir.**

Buna göre sivil halk, saldırıda hedef alınmamalıdır. Toplu cezaların tatbiki ve ayırım gözetmeyen saldırılar yasaktır. Elde edilmesi beklenen somut ve doğrudan askerî avantaja kıyasla aşırı olarak kabul edilecek miktarda sivil halkta insan hayatının kaybına, yaralanmalara ve sivil nitelikteki mallara zarar verilmesine ya da bu kayıp ve zararların hepsinin birlikte oluşmasına arızı şekilde sebep olması beklenebilecek saldırılar, ayırım gözetmeyen saldırılardır.

Bir kişinin sivil olup olmadığı konusunda kuşku duyulması halinde, bu kişinin sivil sayılması gerekmektedir. Sivil halkın içinde sivil tanımına uymayan kişilerin bulunması, halkın sivil niteliğini değiştirecektir.

Herhangi bir silahlı çatışmada, çatışmanın taraflarının sınırsız bir şekilde savaş yöntemleri veya savaş araçları seçme hakkı bulunmamaktadır. Gereğinden ağır yaralanmaya veya gereksiz acı çekilmesine yol açar nitelikte silah, mermi, malzeme ile savaş yöntemlerinin kullanılması yasaktır.

Askerî operasyonların yürütülmesinde, tarafların sivil halkı, sivilleri ve sivil malları hedef dışı tutmak için sürekli özen göstermesi gerekmektedir. Bir saldırı planı yapan ya da bir saldırı yapmaya karar veren kişiler, hedefin sadece askerî hedefler olduğunu, özel koruma kapsamındaki siviller ya da sivil mallar olmadığını ve bu yerlere saldırmanın yasak olmadığını doğrulamak için yapılabilecek her şeyi yapmalıdır. Arızı şekilde sivil can kaybı olmasını, sivillerin yaralanmasını ve sivil mallara zarar verilmesini en-

gellemek ve her hâlükârda bunları en aza indirmek amacıyla saldırı araçlarını ve yöntemlerini seçerken mümkün olan tüm önlemler alınmalıdır.

Bir saldırı, hedefin askerî bir hedef olmadığına ya da özel korumaya tabi olduğunun ya da yapılacak saldırı ile ondan elde edilmesi beklenen somut ve doğrudan askerî avantaja kıyasla aşırı olarak kabul edilebilecek miktarda sivil halkta insan hayatının kaybına, yaralanmalara ve sivil nitelikteki mallara zarar verilmesine ya da bu kayıp ve zararların hepsinin birlikte oluşmasına arızı şekilde sebep olacağına açıklık kazanması durumunda durdurulacak ya da askıya alınacaktır.

Koşulların izin vermediği durumlar dışında, sivil halkı etkileyebilecek saldırılar için **etkin bir önceden uyarı** yapılmalıdır. Benzer bir askerî avantaj elde etmek için olası birkaç askerî hedef arasında seçim yaparken, seçilecek olan hedef, ona saldırılması hâlinde sivil yaşamı ve sivil malları en az tehlikeye atması beklenen hedef olmalıdır. Denizde ya da havada yürütülen askerî operasyonlar sırasında, çatışmanın taraflarından her biri, silahlı çatışmada uygulanacak uluslararası hukuk kuralları çerçevesindeki hak ve yükümlülüklerine uygun olarak, **sivil can kayıplarını ve sivil objelere verilen zararı önlemek için tüm makul önlemleri almalıdır.**

Yukarıda detaylarına yer verildiği üzere uluslararası insancıl hukuk düzenlemelerinde savaş durumunda sivillerin korunması için uyulması gereken kurallar açık bir şekilde belirlenmiştir. Ancak İsrail saldırılarında uluslararası insancıl hukukun temel ilkeleri olan insani muamelede bulunma, saygı, koruma, bakım sağlama, önleme, özen gösterme, tedbir alma, orantılı müdahale ve etkili uyarılarda bulunma gibi yükümlülüklerin hiçbiri yerine getirilmemiştir. İsrail yönetimi, daha az sivilin zarar görmesi için çaba göstermenin aksine daha yıkıcı bir şekilde tüm Gazze'yi enkaz hâline getirmiş, çoğunluğunu kadın ve çocukların oluşturduğu sivillerin sığındığı mülteci kampı, hastane, okul, ibadethane ve insanların yardım almak için önünde sıraya girdiği yardım merkezlerini doğrudan hedef almıştır. İsrail, kendi yetkililerinin ifadesiyle tüm Gazze halkına eşi benzeri görülmemiş bir bedel ödetmiştir. Yüzde 70'ini kadın ve çocukların oluşturduğu sivil ölümler ile yaralanmaların çokluğu, tonlarca bombanın sebep olduğu tahribatin büyüklüğü ve yıkımın şiddeti, Gazze nüfusunun yüzde 85'ine karşılık gelen yerinden edilmiş nüfusun maruz bırakıldığı katlanılması mümkün olmayan yaşam koşulları ve İsrail'in uyguladığı abluka nedeniyle insanların su ve gıda başta olmak üzere temel ihtiyaçlarından mahrum bırakılması, **İsrail'in sivilleri korumak için hiçbir tedbir almadığını, hatta insani yardım faaliyetlerine izin vermeyerek insanların yaşam koşullarını kasten kötüleştirdiğini aksi iddia edilemeyecek kadar açık bir şekilde ispatlamaktadır.**

İnsancıl hukuk yükümlülüklerinin yerine getirilmediği durumlarda **uluslararası toplumu bir bütün olarak ilgilendiren en ciddi suçlar olan soykırım, insanlığa karşı suç, savaş suçu ve saldırı suçu kapsamında uluslararası sözleşmelere göre yetkilendirilmiş kuruluşlarca soruşturma yürütülmesi, eylemlere sebep olan failerin cezalandırılması ve uluslararası sözleşmelerin gerektirdiği diğer yaptırımların uygulanması gerekmektedir.** Gazze'de her gün 170'den fazla kadın ve çocuğun öldürüldüğü, tahliye emirleri ile birden çok kez yerinden edilmiş iki milyona yakın insanın kış şartlarında sokaklarda, barakalarda ya da çadırlarda yaşamak zorunda kaldığı, sadece ekme ve sağlıklı suya bile erişemediği, tıbbi bakım dâhil olmak üzere en temel ihtiyaçlarını karşılayamadığı eşi

benzeri görülmemiş bu insani kriz ve felakete rağmen uluslararası aktörlerin üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmemesi nedeniyle, Güney Afrika Cumhuriyeti'nin başvurusu ile İsrail yönetiminin Uluslararası Adalet Divanı'nda yargılandığı soykırım davası dışında İsrail saldırılarının durdurulmasına ve İsrail yönetiminin yaşattıklarının hesabını vermesine yönelik kayda değer bir ilerleme sağlanamamıştır.

Aşağıda İsrail'in insancıl hukuk düzenlemelerinin ağır ihlaline yol açan ve soykırım suçu da dâhil olmak üzere savaş suçu olarak soruşturulması gereken eylemlerine özet olarak yer verilecektir.

3.5.1. Halkın Göçe Zorlanması

*Bu hain şehirde her yeri enkaz hâline getireceğiz. Gazzelilere şunu söylüyoruz: Artık gidin, çünkü her yere güçlü bir şekilde operasyon yapacağız.*¹⁷

Binyamin Netanyahu
İsrail Başbakanı

IV sayılı Cenevre Sözleşmesi'nin 49'uncu maddesine göre himaye gören şahısların, işgal altındaki topraklardan işgalci devletin kendi topraklarına veya işgal edilmiş olsun olmasın başka bir devletin topraklarına ferdi olarak veya kitle hâlinde cebren nakilleri veya tehcirleri, her ne sebeple olursa olsun yasaktır. Halkın emniyeti veya mücbir askerî sebepler icap ettirirse, muayyen bir işgal mıntikasının kısmen veya tamamen tahliyesine tevessül edebilir. Tahliyeler, himaye gören şahısların buna maddeten

¹⁷ <https://www.gov.il/en/departments/news/statement-by-pm-netanyahu-7-oct-2023>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

imkân olmadığı hâller müstesna ancak işgal altındaki topraklarda yer değiştirmelerini intaç edebilir. Bu suretle tahliye edilen halk, bu mıntıkada muhasamat sona erer ermez tekrar yerlerine iade olunacaktır. Şamil devlet, bu tahliye ve nakillere tevessül ederken, himaye gören şahısların imkân nispetinde münasip tesisata kabul edilmelerini, yer değiştirmelerin memnuniyeti mucip sıhhat, hıfzıssıhha, emniyet ve işe şartları altında vuku bulmasını ve aynı aile efradının birbirlerinden ayrılmamalarını temin edecek surette hareket eyleyecektir. Şamil devlet, halkın emniyeti ve mücbir askerî sebepler zaruri kılmadıkça, himaye edilen şahıslar harp tehlikelerine bilhassa maruz mıntikalarda alıkoyamaz. Şamil devlet, işgal ettiği topraklara bizzat kendi halkının bir kısmını tehcir veya nakledemez. Sözleşme'nin 147'nci maddesinde göre himaye edilen şahıslara yönelik gayri kanuni tehcir veya nakil hareketleri, Sözleşme'nin ağır ihlaline yol açan eylemler arasında sayılmıştır.

Cenevre Sözleşmelerine Ek II Numaralı Protokol'ün "*Sivillerin zorunlu yer değiştirmelerinin yasaklanması*" başlıklı 17'nci maddesine göre sivillerin güvenliği ya da zorunlu askerî nedenlerin gerekli kılması hali dışında, sivil çatışmaya dayalı nedenlerden ötürü halkın zorunlu yer değiştirmesi emri verilmeyecektir. Bu tür bir yer değiştirmenin gerçekleştirilmesi gerekirse, sivil halkın uygun sığınak, hijyen, sağlık, güvenlik ve beslenme koşullarında ağırlanması için gerekli bütün önlemler alınacaktır. Siviller kendi topraklarını çatışmayla ilgili nedenlerden ötürü terk etmeye zorlanmayacaktır.

Yerinden edilme, Roma Statüsü'nün 7'nci maddesinde düzenlenen insanlığa karşı suçlarda ve 8'inci maddesinde düzenlenen savaş suçlarında sıralanan fiillerdendir. Roma Statüsü'nün 7'nci maddesinde herhangi bir sivil nüfusa karşı yaygın ve sistematik saldırının bir parçası olarak işlenen "*nüfusun sürgün edilmesi veya zorla nakli*" eylemleri insanlığa karşı suç olarak düzenlenmiştir. 7'nci maddenin ikinci fik-

rasında, "nüfusun sürgün edilmesi veya zorla nakli, uluslararası hukukta izin verilen gerekçeler olmaksızın, belli bir yerde, hukuka uygun olarak ikamet eden insanların sürülmesi ya da başka zorlayıcı fiillerle zorla yer değiştirilmeleri anlamına gelir." şeklinde bir tanımlamaya yer verilmiştir.

Roma Statüsü'nün 8'inci maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinde 1949 Cenevre Sözleşmelerinde düzenlenen insancıl hukuk düzenlemelerinin ağır ihlali savaş suçu olarak düzenlenmiştir. Söz konusu fiillerden bir tanesini de "hukuka aykırı sürgün, nakletme ya da hukuka aykırı alıkoyma" oluşturmaktadır.

Roma Statüsü'nün 8'inci maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendinde uluslararası hukukun mevcut sistemi içerisinde, uluslararası silahlı çatışmalarda uygulanabilir yasa ve geleneklerin diğer ciddi ihlalleri savaş suçu olarak düzenlenmiştir. "İşgalci devletin kendi sivil nüfusunun bir bölümünü işgal ettiği topraklara doğrudan veya dolaylı olarak nakletmesi veya işgal edilen topraklardaki nüfusun tamamının veya bir kısmının devlet sınırları içinde veya dışında sürülmesi veya nakli" bu kapsam içerisinde sayılan **savaş suçları** arasındadır.

İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırılarının başından itibaren Gazze'de yaşayan Filistinlilerin yaşadıkları yerlerden sürgün edilmesi ve zorunlu göçe tabi tutulmasına yönelik İsrail yetkililerinin yaptığı açıklamalar bulunmaktadır. İsraili Miras Bakanı Eliyahu, bir televizyon programında Gazze'de yaşayan Filistinlilere ne olacağı yönündeki soruya, "**İrlanda'ya da çöllere de gidebilirler. Gazze'deki 'canavarlar' kendileri çözüm bulmalı.**" cevabını vermiştir.¹⁸ Burada kastedilen Gazze Şeridi'ndeki 2,2 milyon kişinin, **Mı-**

¹⁸ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israilli-asiri-sagci-bakandan-gazze-ye-nukleer-bomba-atilmasi-olasiliklardan-biri-aciklamasi/3044258>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

sır'ın büyük bölümü çöl olan Sina Yarımadası'na nakledilmesi meselesi İsrail'de savaş senaryosu olarak tartışılan konulardan bir tanesidir.¹⁹

İsrail Başbakanı tarafından **Gazze halkının zorunlu göçe tabi tutulması konusunun resmî makamlar tarafından çok dillendirilmemesi istense de** yayımlanan tahliye emirleri neticesinde halkın büyük bölümünün Mısır sınırındaki Refah kentine kadar gitmek durumunda kalması ve Gazze'nin kuzeyi başta olmak üzere yerleşim yerlerinin yaşanmaz hâle gelecek şekilde bombalanması benzer bir planın uygulamada olduğunu göstermektedir. Tarım Bakanı Avi Ditcher 12 Kasım tarihli açıklamasında Gazze Şeridi'ndeki sivil nüfusun sürgüne zorlanmasını **"2023 Gazze Nekbesi"** şeklinde açıklamıştır.²⁰

İsrail tarafından Gazze'ye uygulanan yoğun bombardıman ve kuşatma, sivil yerleşim bölgeleri, mülteci kampları, okul, hastane ve ibadethanelere düzenlenen saldırılar ve yakıt, elektrik, gıda ve su ambargosu insanların yerinden edilmesine ve yaşadıkları yerlerden göç etmelerine yol açmıştır. Gazze halkının yerinden edilmesi, İsrail saldırıları veya işe temin edememekten kaynaklanan zorunlu hâller ya da İsrail yetkilileri tarafından verilen tahliye emirlerinden kaynaklanmıştır. İsrail güvenlik güçleri tarafından tahliye emirlerine uyan kişiler de hedef alınmış ve insanlar Gazze'de giderek daha dar alanlara sıkıştırılmıştır. Uluslararası kuruluşların da raporlarında ifade ettiği gibi Gazze'de insanların güvende hissedeceği hiçbir yer bulunmamaktadır.

Gazze nüfusunun büyük bölümünün 7 Ekim sonrası zorla yerinden edilmesi, 750 binden fazla Filistinlinin şehir ve köylerinden zorla göç ettirildiği 1947-1949 tarihleri arasındaki *Nekbe (Büyük Felaket)* hadisesini akıllara getirmektedir. Onlarca yıldır sürgün hayatı yaşayan milyonlarca Filistinli için *Nekbe*, İsrail zulmü altında zorunlu göçü, yağmayı ve katliamları hatırlatmaktadır.²¹ Filistinlilerin kolektif hafızasına kazınmış bu hadisenin yeniden tekrarlanmaması ve ikinci bir *Nekbe* yaşanmaması için yüzbinlerce insan Gazze'de kalmaya devam etmektedir. Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansı (UNRWA) tarafından yapılan açıklamalara göre, 7 Ekim'den bu yana geçen 3 aylık süre içerisinde Gazze Şeridi nüfusunun neredeyse yüzde 85'ine denk gelen yaklaşık 1 milyon 900 bin Filistinli yerinden edilmiştir. **Bu sayı, 1948 yılından beri Filistin halkının en büyük yerinden edilmesi olarak kayıtlara geçmiştir.**

¹⁹ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israilde-gazzelileri-sina-colune-surme-senaryosu-yine-gundemde/3038341>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

²⁰ <https://www.aa.com.tr/tr/ayrimcilikhatti/ayrimcilik/israilin-gazzelileri-goce-zorlamasi-yeni-nekbe-olarak-degerlendiriliyor/1818200>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

²¹ <https://www.trthaber.com/haber/guncel/nekbe-buyuk-felaket-nedir-nekbe-gununde-ne-oldu-484913.html>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

21 Ekim 2023 tarihinde İsrail ordusu, Gazze'nin kuzeyine bıraktığı bölge sakinlerinin yaşadıkları yerleri derhâl tahliye etmelerini emreden broşürlerde açıkça *Gazze Şeridi'nin kuzeyinden Vadi Gazze'nin güneyine kadar olan bölgeyi terk etmemeyi tercih eden herkesin bir terör örgütünün suç ortağı olduğuna karar verilebileceği* ifade edilmiştir. Ancak verilen bu tahliye emirlerinde halkın ve yardıma ihtiyaç duyabilecek kişilerin içerisinde bulunduğu durum dikkate alınmamış, gidecekleri istikamet dışında sığınabilecekleri güvenli bir alan gösterilmemiştir. İsrail, askerî operasyon gerçekleştireceği farklı yerleşim yerlerinde havadan benzer broşürler atarak sivil halkı yaşadıkları yerleri terk etmeye zorlamaya devam etmiştir. Bu durum, halkın birkaç kez yerinden edilmesine yol açmıştır.²²

Uluslararası Af Örgütü, İsrail ordusunun Gazze'de yaşayanlara Gazze Şeridi'nin güneyine "tahliye" emri vermesinin etkili bir uyarı olarak kabul edilemeyeceğini ve sivil halkın zorla yerinden edilmesi anlamına gelebileceğini, bunun da uluslararası insancıl hukukun ihlali olduğunu değerlendirmiştir.²³ **Gidecek güvenli bir yer ve güvenli bir yol olmadığında bir milyon insana tahliye emri vermek etkili bir uyarı değil, halkın zorla yerinden edilmesidir.** Ayrıca Af Örgütü yüz binlerce sivilin işlemediği eylemlerden sorumlu tutulması şeklindeki toplu cezalandırmanın savaş suçu anlamına gelebileceğini

²² <https://www.youtube.com/watch?v=gvjBvj8K2iw>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

²³ <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/10/israel-opt-appalling-gaza-evacuation-order-must-be-rescinded-by-israel-immediately/>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

belirtmektedir.²⁴ İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne göre İsrail'in 13 Ekim'de Gazze'nin kuzeyindeki tüm sivillere tahliye emri vermesi ve bu sivillerin zorla yerinden edilmesi uluslararası insani hukukun ihlali ve savaş suçu riski taşımaktadır.²⁵

Yukarıda yer verildiği üzere Cenevre Sözleşmelerinde askerî gereklilikler nedeniyle sivil halkın yaşadıkları yerleri terk etmesine istisnai olarak ve askerî operasyon süresince imkân tanınmaktadır. Ancak askerî faaliyeti yürütecek olan devletin yerinden edilen insanların sığınak, hijyen, sağlık, güvenlik ve beslenme koşullarının sağlanması için gerekli bütün önlemleri alması gerekmektedir. Askerî gereklilikler sona erdiğinde ise halkın yaşadıkları yerlere geri dönmesi sağlanmalıdır. Ancak İsrail saldırılarını gerçekleştirirken tahliye emirlerinin gereklerini yerine getirmemiş, üstüne insani yardım operasyonlarının gerçekleştirilmesine de engel olmuştur. Yaşadıkları yerlerden göç etmek zorunda kalan ve temel insani ihtiyaçlardan yoksun olarak hayata tutunmaya çalışan insanların önemli bölümünün yaşadıkları yerler askerî operasyonlarda hedef alınarak ya yıkılmış ya da zarar görmüştür. İsrail, sivil yerleşim yerlerine yönelik ayırım gözetmeyen saldırıları ve uluslararası insancıl hukuk kurallarının ağır ihlaline yol açan eylemleri ile Gazze'de birçok yeri yaşanmaz hâle getirmiştir. Bu şartlar altında, yeniden inşa edilmediği sürece insanların yaşadıkları yerlere tekrar dönebilmelerine de imkân kalmamıştır.

²⁴ <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/10/israel-opt-israeli-army-threats-ordering-residents-of-northern-gaza-to-leave-may-amount-to-war-crimes/>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

²⁵ <https://www.hrw.org/news/2023/11/01/gaza-israeli-attacks-blockade-devastating-people-disabilities>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırılarındaki temel amaç, en başından beri yaşadıkları yerlerden göç etmek zorunda bırakılan Gazze halkına, saldırılar sona erdiğinde tekrar dönebilecekleri bir yer bırakmamaktır. İsrail Başbakanı, Gazze topraklarına yönelik savaş ilanında bulunduğu ilk gün **Gazzelilere gitmeleri gerektiğini, her yeri enkaz hâline getireceğini** söylemiştir.

İsrail yönetimi tarafından 9 Ekim tarihinde Gazze'ye su, gıda, elektrik ve yakıt akışı kesilmiş, su kaynakları ve elektrik altyapısı tamamen bombalanmıştır. 13 Ekim'de Gazze'nin kuzeyinde yaşayan bir milyon insana tahliye için bir günlük süre verilmiş, saldırıların da etkisiyle halk Mısır sınırına doğru göç etmek zorunda bırakılmıştır. İsrail saldırılarında, Gazze'nin güneyine gidenleri de sığındıkları yerlerde bombalamaya devam etmiştir. Günlerdir kesintisiz bir şekilde havadan bombalanan Gazze'de 28 Ekim tarihinde kara harekâtı başlatılmıştır. Gazze'nin kuzeyi tamamen yıkıldıktan ve nüfusun yüzde 85'ine karşılık gelen 1,9 milyon Gazzeli yerinden edildikten sonra, saldırılar Gazze'nin güneyine doğru yoğunlaşmıştır. Ocak ayı sonunda yerinden edilen Gazzelilerin sığındıkları Han Yunus kuşatılmış, ana yolları kapatılıp bombardımana başladıktan sonra tahliye emri verilmiştir. Bu esnada Han Yunus'ta bulunan Kızılay'a bağlı Al-Amar Hastanesi, Al Khair Özel Hastanesi ve Gazze Şeridi'nin kalan en büyük sağlık kuruluşu olan Nasır Tıp Kompleksi kuşatılmıştır. Han Yunus'tan sonra 1,9 milyon Gazzelinin barınabileceği sadece Mısır sınırındaki Refah kenti kalmaktadır. Ancak sadece 64 km²'den ibaret olan Refah kentinde bu kadar insanın barınabilmesine fiilen imkân bulunmamaktadır. İsrail saldırıları durdurulmadığı takdirde, halkın yığınlar hâlinde bombardıman ve açlık sebebiyle ülkeden ayrılmak zorunda kalması kaçınılmaz görünmektedir. Bu nedenle Gazze'nin kuzeyinde tamamen boşaltılan yerlerde halkın geri dönmemesi için buldozerle yıkımlar gerçekleştirilmiştir.

Böylece İsrail yönetimi, saldırılarının ilk günü olan 7 Ekim'de Gazzelilere söylediği "artık gidin", "her yeri enkaz hâline getireceğiz" söylemini, devam eden yaklaşık dört ay boyunca büyük yıkım ve tahribata yol açan, çoğu kadın ve çocuk 26 binden fazla Filistinlinin ölümü, 65 binden fazla Filistinlinin ise yaralanması ile sonuçlanan saldırıları ile adım adım gerçekleştirmiştir. Bu süreç, İsrail yönetiminin Gazze'deki Filistin halkının varlığını tamamen ortadan kaldırma amacıyla hareket ettiğini ve bu amaç doğrultusunda tüm dünyada infial oluşturacak seviyede öldürme, ciddi bedensel zararlar verme ve yaşam şartlarını kasten değiştirme eylemleri gerçekleştirdiğini açıkça ortaya koymaktadır. Soykırım suçunun unsurlarını karşılayan bu eylemler nedeniyle, bu suçun faillerinin yargı mercileri önünde yargılanması ve işledikleri cürümlerin hesabını vermesi gerekmektedir.

3.5.2. Sivil Halkın Toplu Bir Şekilde Cezalandırılması, Toplu Katliam, Toplu Yok Etme, Ağır Yaralanmalara ve Gereksiz Acı Çekilmesine Sebep Olma

Filistinlilerin cenazelerinin, Gazze Şeridi'nin güneyindeki Han Yunus kentinde toplu mezara defnedilmesi. 22 Kasım 2023, Gazze-Filistin (AA - Mohammad Fayq)²⁶

²⁶ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israil-in-oldurdugu-111-filistinlinin-cenazesi-han-yunusta-toplu-mezara-defnedildi/3061859>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

Gazze'den gelen çığlıkları duyabiliyor musunuz? **Savaş makinesi İsrail BM okullarını ve mülteci kamplarını bombalarken insanların attıkları çığlıkları duyabiliyor musunuz?** Yaralanmış 1000 kişinin çığlıklarını duyabiliyor musunuz? ... Evet duyuyorsunuz ve hiçbir şey yapmıyorsunuz. Hiçbir şey yapmamanın ötesinde savaş makinesi İsrail'i aktif bir şekilde destekliyorsunuz. **Gazze'de öldürülen insanların yüzde 70'i kadın ve çocuktur, masum Filistinlilerdi... Ve siz bunların gözlerinizin önünde olmasına izin verdiniz... Bu İsrail'in kendini savunması değil. Bu düpedüz Gazze ve Batı Şeria'daki Filistinlilere yapılan bir soykırım...** Bundan siz sorumlusunuz. İsimlerinizi tarihin en karanlık sayfalarına yazıyorsunuz. İsrail'in suç ortağısınız ve bundan sorumlu tutulacaksınız.²⁷

Norveçli Dr. Mads Gilbert
Şifa Hastanesinde 16 yıl görev yapmıştır.

Bir günde 600'den fazla cenazeyi toprağa verdik. **Defnettiklerimizin çoğu kadın ve çocuktur. Bu rakam, son 5 yılda Gazze'de defnettiklerimin toplamını aşıyor.** Cenazeler çok olduğu için toplu mezarlar kazmak durumunda kaldık. Toplu mezarlardan birisine 137 kişi defnettik. **Gördüğüm çocuk cesetleri nedeniyle uyuyamıyorum, bu çocukların ne günahı vardı?**²⁸

Sadi Bereke
Filistinli Mezarlık Görevlisi

²⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=KOIG4chFwtI&t=3s>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

²⁸ <https://www.aa.com.tr/ayrimcilikhatti/ayrimcilik/gazzedeki-mezarlik-gorevlisi-gordugum-cocuk-cesetleri-nedeniyle-uyuyamiorum/1818028>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

İsrail yönetimi, 7 Ekim eylemlerine karşılık vermek için 365 km²'den ibaret olan Gazze topraklarında savaş durumuna geçmesiyle birlikte 65 bin tondan fazla bomba kullanarak ilk 100 gün içerisinde yüzde 70'inden fazlası kadın ve çocuklardan oluşan 25 binden fazla kişinin ölümüne, 65 binden fazla kişinin yaralanmasına, 25 binden fazla binanın yıkılmasına, nüfusunun yüzde 85'inin yerinden edilmesine, hastanelerin çoğunun hizmet dışı kalmasına ve Gazze'nin 16 yıldır karadan, denizden ve havadan abluka altında olması sebebiyle zaten çok zor şartlar altında olan ve insani yardıma bağımlı olarak sürdürülebilir yaşam koşullarının katlanılmaz hâle gelmesine yol açmış; *henüz öldüremediği insanları yaşadığına pişman etme politikaları uygulayarak* mülteci kamplarında ve çadırlarda hayata tutunmaya çalışan insanları, tam kapatma uygulaması ile açlık, susuzluk ve salgın hastalık cenderesine mahkûm etmiştir. İsrail yönetimi, dünyanın her tarafından yükselen çağrılara, BM Genel Kurulu'nda alınan acil insani ateşkes kararlarına ve BM Güvenlik Konseyi'nde alınan insani yardım kararlarına rağmen 2,2 milyonluk Gazze halkını toplu olarak cezalandırmaya devam etmektedir. Doğrudan BM kuruluşlarının yöneticilerinin kullandıkları tabirlerle Gazze'de hiçbir yer güvenli değildir. Gazze çocuklar için dünyanın en tehlikeli yeridir. Gazze'de herkes açtır, şiddetli açlık ve susuzluk çekmektedir. Gazze'de bugün yaşanan durum ancak *yeryüzünün cehennemi* olarak tanımlanabilir.

İsrail'in Gazze saldırılarında öldürülen Filistinlilerin sayısı 26 bin 751'e yükseldi

Hayatını kaybeden Filistinli sayısı
26.751

7 EKİM'DEN BU YANA

Yaralı sayısı

65.636

En az **11 bini** çocuk

En az **7.500'ü** kadın

Cenevre Sözleşmelerine Ek I sayılı Protokol'ün 40'inci maddesinde, hiç kimsenin hayatta kalmayacağına yönelik emir vermek, bununla bir düşmanı tehdit etmek ve bu yöntemle savaş yapmak açıkça yasaklanmıştır. Merhamet gösterilmeyeceğini ilan etmek ise Roma Statüsü'nde savaş suçu olarak düzenlenmiştir. İsrail'in Gazze'ye düzenleyeceği saldırıların başlangıcında, İsrail Başbakanı Netanyahu'nun **"artık gidin"** ve **Gazze'de her yerin enkaz hâline getirileceği** şeklindeki ifadeleri, İsrail Savunma Bakanı'nin **insansı hayvanlarla savaştıkları ve buna göre hareket edecekleri**, orduda tüm kuralların kaldırıldığı, savaşan askerlerin hiçbir şeyden sorumlu olmayacaklarına ilişkin beyanları, İsrail Cumhurbaşkanı Herzog'un **yaşananlardan bütün bir ulusun sorumlu olduğunu, sivillerin müdahil olmadığı söyleminin doğru olmadığını ifade etmesi İsrail yönetiminin insancıl hukuk kurallarına karşı gereken sorumluluğu hiçe sayarak hareket ettiğini ortaya koymaktadır**. İsrail saldırılarının sebep olduğu ölüm, yıkım ve yerinden edilme hadiseleri dikkate alındığında İsraili yöneticilerin bu tür ifadelerinin sadece söylemde kaldığı ve eyleme geçmediği şeklinde bir değerlendirmede bulunmak mümkün değildir. İsrail güvenlik güçleri, hükümet ve ordu yetkililerinin talimatlarını uygulamışlar ve eşi benzeri görülmemiş bir toplu katliam ve yok etme politikasını Gazze'de hayata geçirmişlerdir.

Uluslararası insancıl hukukun pek çok kuralı, savaş şartlarında sivillerin korunması için gereken tüm önlemlerin alınması yükümlülüğünü düzenlemektedir. Öyle ki elde edilecek askerî avantaja kıyasla sivillerin orantısız bir şekilde zarar görebileceği eylemlerin gerçekleştirilmesi dahi yasaklanmıştır. Çatışmalarda doğrudan yer almayan sivil nüfusa ve askerî nitelik taşımayan sivil hedeflere karşı kasten saldırı yöneltilmesi Roma Statüsü'nde **savaş suçu** olarak düzenlenmiştir. İsrail, saldırılarında, bu sorumlulukları yerine getirmemiş ve ayırım gözetmeyen saldırılar düzenlemiştir.

İnsanlar için güvenli bölgeler oluşturulmadan ve içerisinde buldukları şartlar dikkate alınmadan 1 milyon kişinin yaşadığı Gazze'nin kuzey şehirlerine yönelik halkın 24 saat içerisinde buldukları yerleri terk etmesi, aksi hâlde Hamas üyesi olarak muamele göreceklere tehdidine yer veren tahliye emirleri yayınlanmıştır. Gazze'nin güneyine doğru göç etmek zorunda kalan insanlar, İsrail saldırılarında tekrar tahliye emirlerine muhatap olmuşlar ve bu defa Mısır sınırına kadar göç etmek zorunda kalmışlardır.²⁹ Gidebileceği güvenli bir yer bulunmayan insanlar okullara, ibadethanelere, hastanelere ve mülteci kamplarına sığınmışlardır. İsrail yönetimi, insancıl hukukun koruması altında bulunan bu mekânları dahi özel hedef hâline getirmiş, yerinden edilmiş insanların oluşturduğu konvoylar bombalanmıştır.³⁰ Tahliye edilmesini emrettiği alanlarda ve **Gazze'nin pek çok bölgesinde sivillerin yaşadığı yerleşim yerlerini tahrip gücü yüksek silah ve bombalar ile enkaz hâline getirmiştir.** Öyle ki Gazze'de kayıp olduğu duyurulan 7 bin kişinin cansız bedenlerini yıkıntılar arasından çıkarmak ve defnetmek bile mümkün olmamıştır. Saldırıların başladığı ilk haftalarda genellikle hiç uyarı yapılmadığı, istisnai olarak da saldırıların hemen öncesinde uyarıda bulunulduğu bilgisi, Kurumumuzun da gördüğü Gazze'deki yıkıma tanık olan kişiler tarafından da paylaşılmıştır.

İsrail'in gerçekleştirdiği saldırılarda silahlı güçler ile sivil ayırımına gitme, sivillerin zarar görmemesi için etkili uyarılarda bulunma ve sivilleri korumak için alınması gereken tüm tedbirleri alma yükümlülükleri yerine getirilmediği için çok kısa bir süre içerisinde yıllarca süren savaş ve çatışmalarla kıyaslanamayacak bir felaket düzeyinde sivil ölümleri ve yaralanmaları yaşanmaya devam etmektedir.

²⁹ <https://www.aa.com.tr/tr/ayrimcilikhatti/ayrimcilik/israilin-zorla-goc-ettirdigi-gazzeliler-cile-yolundan-geciyor/1818031>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

³⁰ En az 70 kişinin öldüğü, 200'den fazla kişinin yaralandığı yerinden edilmiş Filistinlilerin oluşturduğu konvoya düzenlenen saldırı için bkz. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israil-ordusu-gazgede-yerinden-edilmis-insanlarin-konvoyunu-vurdu-en-az-70-kisi-odu/3019086>; Erişim Tarihi: 31/01/2024

Uluslararası Ceza Mahkemesi Roma Statüsü'nde;

- *Ulusal, etnik, ırksal veya dinsel bir grubu, kısmen veya tamamen ortadan kaldırmak amacıyla gruba mensup olanların öldürülmesi ve grubun mensuplarına ciddi surette bedensel veya zihinsel zarar verilmesi **soykırım suçu**.*
- *Herhangi bir sivil nüfusa karşı yaygın veya sistematik bir saldırının parçası olarak öldürme, toplu yok etme,³¹ herhangi bir tanımlanabilir grup veya topluluğa karşı zulüm,³² kasıtlı olarak ciddi ıstıraplara ya da bedensel veya zihinsel veya fiziksel sağlıkta ciddi hasara neden olan benzer nitelikteki diğer insanlık dışı eylemler **insanlığa karşı suç**.*
- *Cenevre Sözleşmelerinin çok ciddi şekilde ihlali, başka bir deyişle Cenevre Sözleşmesi hükümlerine göre korunan şahıs ve mallardan herhangi birine karşı kasten öldürme, vücuda veya sağlığına kasten büyük ıstırap verme veya ciddi yaralamaya sebep olma **savaş suçu** olarak düzenlenmiştir.*

İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırılarının ilk 3 aylık çok kısa döneminde sivillerin öldürülmesi ve ciddi yaralanma hadiseleri bütün dünyada infial oluşturacak düzeyde gerçekleşmiştir. Saldırıları tahrip gücü yüksek silah ve bombalar ile gerçekleştirildiğinden masum siviller korkunç bir şekilde hayatını kaybetmiş, hayatta kalabilenlerde çok ciddi yanık ve ampütasyon vakaları görülmüştür. İsrail'in uyguladığı tam abluka ve özel olarak hastanelerin hedef alınması nedeniyle hastaneler çalışamaz hâle getirilmiş, bazı yaralıların bacaklarını ve kollarını kaybetmesi ile sonuçlanan acil müdahaleler dâhil olmak üzere

³¹ Toplu yok etme, Roma Statüsü'nün "İnsanlığa karşı suçlar" başlıklı 7'nci maddesinde, nüfusun bir bölümünü yok etme amacıyla, yiyecek ve ilaca erişimden mahrum bırakmanın yanı sıra yaşam koşullarını kasten kötüleştirme şeklinde tanımlanmıştır.

³² Zulüm kavramı Roma Statüsü'nde; bir grubun veya topluluğun, kimliğinden dolayı, uluslararası hukuka aykırı olarak, temel haklardan ağır bir şekilde mahrum bırakılması şeklinde tanımlanmıştır.

ameliyatların önemli bölümü anestezi işlemi yapılmadan gerçekleştirilmiş, bazı yaralılara ise müdahale edilemediğinden ölümler gerçekleşmiştir.

Şifa Hastanesinde ortopedi cerrahisi olan Hani Züheyr Biseysu, evinde iken İsrail'in tank saldırısı sonucu yaralanan 16 yaşındaki yeğeni Ahd Taha Biseysu'nun bacağını yemek masasının üstünde, yarayı bulaşık süngeri ve sabun ile temiz-

lemiş ve anestezi işlemi yapmadan ampute etmek zorunda kalmıştır.³³

İsrail üst düzey yöneticilerinin Gazzelilere yönelik "insansı hayvanlar", "amelek", "2023 nekbesi", "çöle sürgün etme" ve "saldırınlarda hiçbir kuralın olmayacağı", "yaşananlardan bütün bir ulusun sorumlu olduğunu, sivillerin müdahil olmadığı söyleminin doğru olmadığı" gibi söylemlerinin eyleme geçirilmesi ile birlikte toplu cezalandırma ve katliam niteliği taşıyan saldırılar gerçekleştirilmiştir. Bu saldırılar neticesinde ortaya çıkan sivil ölümlerinde ağırlıklı olarak çocuk ve kadınların öldürülmüş olması, tahrip gücü yüksek silahlar kullanılması nedeniyle çok ağır yaralanmaların yaşanması ve binden fazla çocuğun kolunu veya bacaklarını kaybetmesi, İsrail yönetiminin Gazzeli sivillere karşı hiçbir insani değeri tanımadığını gözler önüne sermektedir.

Roma Statüsü'nde öldürme ve yaralama fiilleri, suçun vasfı ve mahiyetine göre Uluslararası Ceza Mahkemesi tarafından soykırım, insanlığa karşı suç ve savaş suçu olarak değerlendirilebilmektedir. Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi ise insanlığın iğrenç musibeti olarak tanımladığı soykırım suçuna yönelik düzenlemeler içermektedir. Uluslararası Ceza Mahkemesi gerçek kişiler üzerinde yargı yetkisine sahipken Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi'nde ise, devletlerin sorumluluğu bakımından Uluslararası Adalet Divanı'na başvuru yapılabilmektedir.

İsrail'in Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi'ndeki yükümlülükleri ihlal ettiği ve soykırım suçunu işlediği iddiasıyla Güney Afrika Cumhuriyeti tarafından 29 Aralık 2023 tarihinde Uluslararası Adalet Divanı'nda dava açılmıştır. Uluslararası Ceza Mahkemesi'nde ise İsrail yetkililerinin savaş suçu işledikleri iddiasıyla Güney Afrika, Bangladeş, Bolivya, Komorlar, Cibuti, Şili ve Meksika tarafından yapılmış başvurular bulunmaktadır. Gazze'de işlenen savaş suçları ile ilgili olarak soruşturma yürütülmesi ve suçluluğun tespiti durumunda sorumlu kişilerin cezalandırılmaları, hesap verebilirliğin sağlanması ve tekrarının önlenmesi bakımından oldukça önemlidir.

³³ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/gazzede-anestezi-olmadan-bacagi-ampute-edilen-ahed-dunyaya-savasi-durdurma-cagrisi-yapti/3114783>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

Gazze'de yaşanan insani felaketin çok daha kötü şartlara dönüşmemesi ve insani yardımın ihtiyaç sahibi herkese ulaştırılabilmesi için insani ateşkesin sağlanması ihtiyacı aciliyetini korumaktadır. Uluslararası kuruluşlar ve devletler, Gazze'de insani yardım operasyonlarının gerçekleştirilebilmesi için önemli çabalar göstermektedir. Ancak insani ateşkesin sağlanamadığı ve uluslararası aktörler tarafından saldırıların derhâl durdurulmasına yönelik gereken kararların verilmediği bir ortamda ihtiyaç sahiplerine güvenli bir şekilde insani yardım ulaştırılmasına imkân bulunmamaktadır. Gazze'de insani ateşkes ilan edilmeden geçirilen her gün insani felaket daha da ağırlaşmaktadır.

Fotoğraf:
Anadolu Ajansı

3.5.2.1. Çocuklara Yönelik İhlaller

*Kesin ateşkesin olmadığı her gün için ortalama 100 çocuk öldürüldü. Bunun hiçbir haklı gerekçesi olamaz. Gazze'deki durum korkunçtur ve insanlık için bir utanç kaynağıdır.*³⁴

Jason Lee
Save the Children
Filistin topraklarından sorumlu Ülke Direktörü

24 Ocak 2024 tarihinde Han Yunus kentinde İsraili keskin nişancılar, çaresizce yemek aramaya çıkan iki kardeşten önce Nahid Adel Barbakh'ı vurdular. Ağabeyi Ramiz onu sırtına alarak kurtarmak istediğinde ise ağabeyini vurdular. Kardeşlerin tek suçu birer Filistinli çocuk olmaktı.

³⁴ "Yaklaşık 100 gündür çocuklar, parçası olmadıkları bir çatışmanın bedelini ödüyor. Dehşete düşmüş, yaralanmış, sakat kalmış ve yerlerinden edilmiş durumdadır. Gazze'deki çocuk nüfusunun yüzde biri İsrail bombardımanları ve kara operasyonları nedeniyle hayatını kaybetti. Diğerleri ise açlık ve hastalıktan ölme riskiyle karşı karşıya ve kıtlık giderek yaklaşıyor. Hayatta kalmayı başaran çocuklar için, evler, okullar ve hastaneler de dâhil olmak üzere altyapının tamamen tahrip edilmesi ve verilen ruhsal zarar geleceklerini mahvetti." <https://www.savethechildren.org.nz/media-hub/gaza-10000-children-killed-in-nearly-100-days-of-war/>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

İsrail hava saldırıları sebebiyle akciğer rahatsızlığı geçiren Sidra Matar, Kemal Adwan Hastanesi yoğun bakım ünitesinde oksijen kaynağının kesilmesi nedeniyle 6 Ocak 2024 tarihinde hayatını kaybetti.

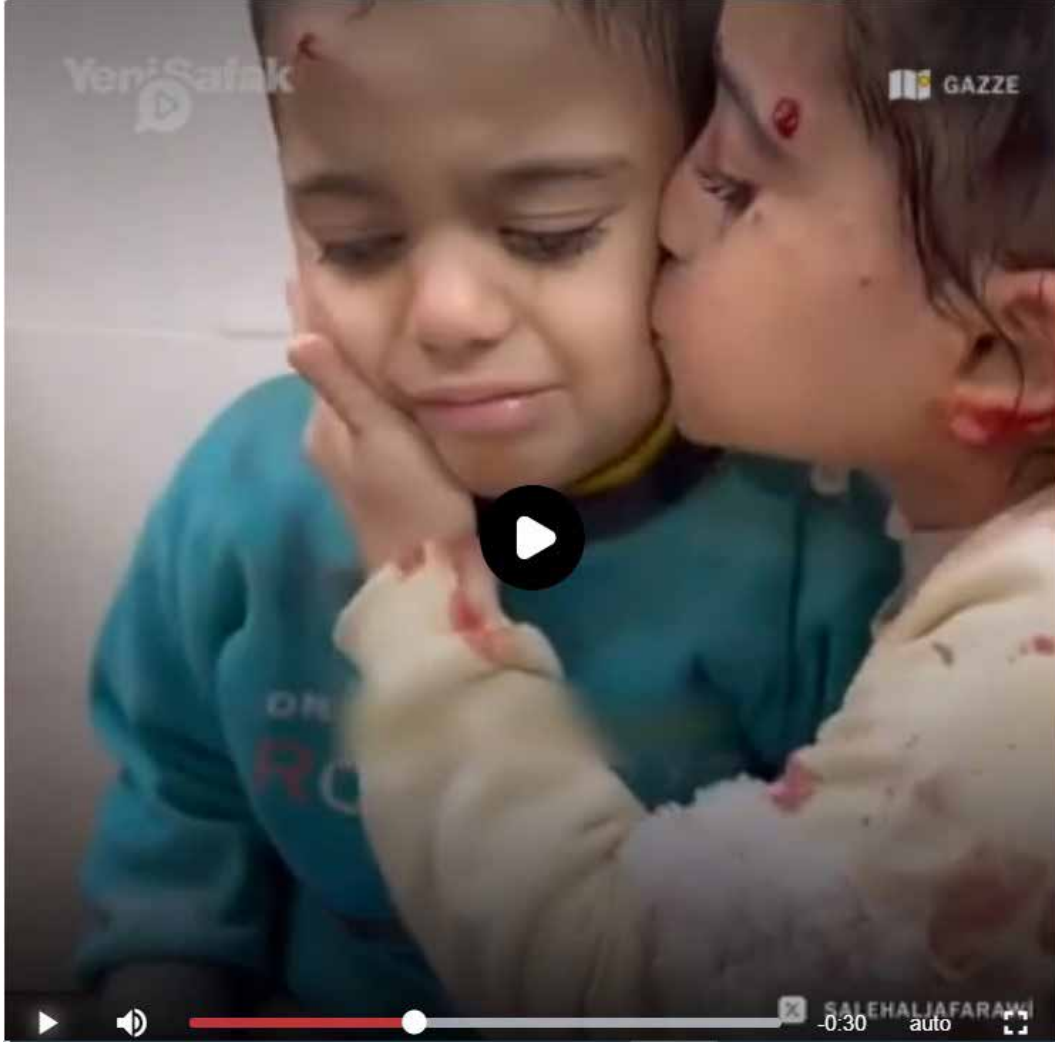
El Nasr Çocuk Hastanesi 4 Kasım'da bombalanmış; 10 gün sonra hastaneye baskın düzenleyen İsrail, doktorları ve refakatçi aileleri hastaneyi boşaltmaya mecbur bırakmıştır. Doktorlar, İsraililerden yoğun bakımda tedavisine devam edilmesi gereken bebekleri teslim alacaklarına dair söz almasına rağmen 27 Kasım'da görüntü almak için hastaneye giden Al Mashhad muhabiri **yataklarda ölüme terk edilmiş 5 bebeğin çürümeye başlamış cansız bedenleri ile karşılaşmıştır. Muhabir, "Bebeklerin tamamının hayatını kaybettiğini ve naaşlarının çürüyerek kurtlandığını görüyorum."** cümlesi ile karşılaştığı acı durumu ifade etmiştir.³⁵

İsrail ordusu tarafından Gazze Şeridi'nde 1 Ocak tarihinde düzenlenen saldırıda yıkılan evin enkazında sıkışan bebek çevredeki insanların yardımıyla kurtarılmıştır.³⁶

³⁵ <https://www.yenisafak.com/video-galeri/dunya/israilin-tahliyesine-izin-vermedigi-5-bebek-yataklarinda-hayatini-kaybetmis-halde-bulundu-4578091>, ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü'ne bir muhabir tarafından yaşanan bu olayın bir savaş suçu olup olmadığı sorulmuş, Sözcü yaşananların bir trajedi olduğunu söylemekle yetinmiştir. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abd-disisleri-sozcusu-gazgede-bebeklerin-olume-terk-edilmesine-savas-sucu-diyemedi/3075648>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

³⁶ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israil-in-gazze-seridi-nde-vurdugu-bir-evin-enkazindan-bir-bebek-sag-olarak-cikarildi/3097679>, <https://www.instagram.com/reel/C1jzMtVs9Xn/?igsh=eXk0ajZzeThsZ2Nq>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

Filistinli gazeteci Saleh Aljafarawi sosyal medya hesabından bombalı saldırı sonrası şoka giren iki Filistinli kardeşin görüntülerini paylaştı. Başlarına ne geldiği sorulan küçük Filistinli kız, İsrail güçlerinin 'çıkın' diyerek daha evi tahliye etmeden bombaladıklarını anlattı. Gazzeli kızın, kendisi gibi yaraları olan ve tir tir titreyen küçük kardeşini öperek teselli ettiği anlar da kameraya yansdı.³⁷

³⁷ <https://www.yenisafak.com/video-galeri/dunya/soka-giren-filistinli-cocuklar-korkudan-titredi-gazzeli-abla-kucuk-kardesini-operek-sakinlestirmeye-calisti-4582074>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

Ailemin tamamı bir günde şehit oldu. Bir günde herkesi kaybettim. Ailem yok oldu. Sevdiğim herkes şehit oldu. Annem bile şehit oldu. Dünyanın bizi anlaması gerekiyor. **Biz çocuğuz, bizim suçumuz ne?** Bu şekilde işkence görmek için suçumuz ne?³⁸

Filistinli çocuk

Ağlayarak uyuyorum, ağlayarak uyanıyorum. Torunlarımı öldürdüler, kalplerimizi yaktılar. Sadece bizim değil, tüm Gazzelilerin kalplerini yaktılar.³⁹

İsrail'in öldürdüğü torunuyla gözlerinin içini öperek vedalaşan dede

12 yaşındaki Dünya Ebu Muhsin'in yaşadığı ev daha önce bombalandı, ailesi hayatını kaybetti. **Bir ayağı ampute edilse de Dünya, hayatta kalmaya çalışıyordu. Dünya'yı tank mermisiyle doğrudan hedef aldılar, mermi duvarı delip başına isabet etti ve kanı duvara yayıldı.**⁴⁰

Nasır Hastanesi Çocuk Bölümünün vurulması üzerine
Nasır Hastanesi Müdürü Muhammed Zagut'un
yapmış olduğu açıklama

³⁸ <https://x.com/yenisafak/status/1727788421676949539?s=20> https://www.yenisafak.com/video-galeri/dunya/filistinli-kucuk-kiz-dunyaya-seslendi-biz-cocuguz-sucumuz-ne-4576822?utm_source=twitter&utm_medium=social&utm_campaign, Erişim Tarihi: 31/01/2024

³⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=ku4chSduXF8&t=28s>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

⁴⁰ <https://www.youtube.com/watch?v=PMizuKzoQv0> Erişim Tarihi: 31/01/2024

Cenevre Sözleşmelerinin pek çok düzenlemesinde çocukların özel olarak saygı görmesine, korunmasına ve her türlü ahlak dışı saldırıdan korunmasına vurgu yapılmakta, gerek duydukları bakım ve yardımın sağlanması bakımından taraflara sorumluluk yüklenmektedir. Ancak İsrail saldırılarından en çok etkilenenlerin başında gelen Filistinli çocukların, insancıl hukuk düzenlemeleri kapsamında bir korumadan faydalandığından söz etmek mümkün değildir.

BM yetkililerinin de ifade ettiği üzere çocuklar için dünyanın en tehlikeli yeri hâline gelen **Gazze'de yaklaşık her 10 dakika da bir çocuk öldürülmüştür.**⁴¹

Gazze'de anneler, İsrail bombaları ile öldürülmeleri veya yaralanmaları durumunda çocuklarının teşhis edilebilmesi için elleri ve kollarına çocuklarının isimlerini yazmak durumunda kalmışlardır.

⁴¹ <https://www.youtube.com/watch?v=EPFGHv9uwuk>, <https://www.aa.com.tr/tr/ayrimcilikhatti/ayrimcilik/gazze-3-haftada-oldurulen-cocuk-sayisi-dunyada-son-4-yildaki-catismalarda-oldurulenleri-asti/1818156>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

İsrail ordusunun Gazze Şeridi'ne düzenlediği saldırılara farklı bölgelerde üç kez yakalanan 3 yaşındaki Ahmet Şebat, bu saldırılarda hem anne, baba ve kardeşlerini hem de bacaklarının dizden aşağısını kaybetti.

Kanıt, Anadolu Ajansı, 2023, s. 83.

İsrail saldırılarında ayağını veya kolunu kaybetmiş, ağır yanık yaraları bulunan çocuklar yaşanan tarifsiz ve katlanılmaz acıyı gözler önüne sermiştir. **Günde en az 10, toplamda 1000'den fazla çocuğun bir veya her iki bacağı kesilmiştir. Tıbbi ihtiyaçların Gazze'ye girişine müsaade edilmediği için bu ameliyatların bazıları anestezi uygulanmadan gerçekleştirilmiştir.** Hayatta olmayan ailelerin yaralı çocuklarını tanımlamak için WCNSF (*Wounded Child No Surviving Family*) kısaltması türetilmiştir.⁴² Annesini ya da babasını, hatta iki ebeveynini birden kaybeden çocukların temel yaşam gereksinimlerini sağlayabilmeleri mümkün değildir. **Kış şartları içerisinde herkesin aynı şekilde evinden ve en temel yaşamsal ihtiyaçlarından mahrum kalması, Gazze'deki on binlerce yetim ve öksüz çocuğun durumunu daha da zorlaştırmaktadır. Çocukların sığındıkları hastane ve okulların da bombalanması güvenliklerinden endişe edilmesine sebep olmaktadır.**

Bombardımandan sonra hastaneye getirilen bir kız çocuğunun "üç gündür su içmedim" sözleri, çocukların sadece gece gündüz durmayan bombardımanlarla değil, açlık ve susuzlukla da karşı karşıya kaldıklarının acı göstergelerinden bir tanesidir.⁴³

⁴² <https://www.theguardian.com/world/2023/dec/22/the-plight-of-gazas-wcnsfs-wounded-child-no-surviving-family>, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-67614139>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

⁴³ <https://www.instagram.com/reel/C0rB3AGt6e5/?igsh=MW94enBrOHk0d213Ng%3D%3D>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

1,9 milyon
Gazzeli yerinden
edildiğinden
Gazze'de bir milyona
yakın çocuk, **yalın
ayak su geçiren
çadırlarda aç ve
susuz yaşamını
sürdürmeye
çalışmaktadır.**

İsrail yetkilileri Gazze'deki ölümleri Hamas söylemi ile meşrulaştırmaya çalışsa da Hamas'ın yönetiminde bulunmayan ve çatışma durumunun yaşanmadığı Batı Şeria'da öldürülen 370'ten fazla kişiden 100'e yakınının çocuk olması, en az 200 Filistinli çocuğun İsrail gözaltı merkezlerinde en temel haklarından mahrum bir şekilde tutulması, 12-13 yaşlarındaki kız çocuklarının Batı Şeria'da tutuklandıktan sonra cezaevlerinde maruz kaldığı aşağılayıcı muamelelere ilişkin tanıklıklar, İsrail'in çocuklara bile uygulamaya reva gördüğü muamelenin vahametini ortaya koymaktadır.⁴⁴

⁴⁴ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israil-cezaevlerindeki-filistinlilere-siddet-iskence-tibbi-ihmal-gibi-ihlaller-7-ekim-sonrasi-artti/3060281>, <https://www.trthaber.com/haber/dunya/filistin-esirler-cemiyeti-israil-hapishanelerindeki-filistinli-kadinlar-iskenceye-maruz-kaliyor-825107.html>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

İnsancıl hukuk düzenlemelerine göre kırılgan durumda olmaları nedeniyle çocukların, çatışma durumlarında her şekilde korunması gerekmektedir. **Gazze'de ise çocuklar, İsrail askerlerinin saldırılarında özel olarak hedef alınmıştır.** İsrail saldırılarında öldürülenlerin en az yüzde 40'ından fazlasının çocuklar olması, 7 Ekim'den bu yana her on dakikada bir çocuğun öldürülmesi, üç çocuğun ise yaralanması, yüzlerce bebeğin ölmesi, çocuk ve yaralıların tedavi edildiği hastanelerin bombalanması,

yıkıntıların arasında bulunamayan 7 bin kişinin yarısından fazlasının kadın ve çocuk olması çocukların özel olarak hedef alındığını aksi iddia edilemeyecek netlikte ispatlamaktadır.

Fotoğraf:
Anadolu Ajansı

İsrail Savunma Bakanı Gallant'ın kamera önünde ifade etmekten çekinmediği, **"insansı hayvanlarla savaşıyoruz ve buna göre hareket ediyoruz"** sözleri,⁴⁵ İsraili askerlerin "çocuk da öldürebilirim ama ben öldürmek için bebek arıyorum" ifadeleriyle öldürmek için bebek aramaları,⁴⁶ İsrail Başbakanı Netanyahu ve televizyondaki yorumcuların sürekli "Amelek" halkı vurgusu ile Tevrat'tan "bebekleri, emziren kadınları acımadan öldürün" bölümünü hatırlatması,⁴⁷ İsraili askerler için çocuk ve bebeklerin öldürülmesini övünülerek anlatılabilecek bir durum hâline getirmektedir.

⁴⁵ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israil-savunma-bakani-gallant-gazze-tamamen-ablukaya-alinacak/3012491>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

⁴⁶ <https://www.gzt.com/video/jurnalist/israil-askeri-belki-12-yasindaki-bir-cocugu-da-oldurebilirim-ama-ben-bebek-arıyorum-2231986>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

⁴⁷ "Şimdi gidin ve Amalek'i vurun. Sahip oldukları her şeyi tamamen yok edin ve onları bağışlamayın; Hem erkeği hem de kadını, bebekleri ve emzirenleri, öküzleri ve koyunları, develeri ve eşekleri öldürün". (Tanah, 1. Samuel 15:3)

Bir tek çocuğun ölümü ile dünyanın ayağa kalkması gerekirken katliamın 100. gününde İsrail saldırılarında Gazze'de 12 binden fazla çocuk öldürülmüş, binlercesi yaralanmış, yüzlercesi engelli hâle gelmiş ve yüzlercesi de kaybolmuştur. Bu rakam aynı zamanda Gazze'de öldürülenlerin yüzde 40'ından fazlasının çocuk olduğuna işaret etmektedir. Ateşkesin gerçekleşmediği her gün, çocuklar için dünyanın en tehlikeli yeri olan Gazze'de yüzü aşkın çocuk ölmektedir.

Uluslararası aktörlerin Gazze'de 100 günü aşkın süredir işlenmeye devam eden savaş suçlarını durduramamanın ötesinde İsrail'e silah desteği vermeye devam etmeleri nedeniyle yeryüzünün gördüğü en büyük felaketlerden bir tanesi bugün Gazze'de tüm şiddetiyle yaşanmaya devam etmektedir.

*16 yıldır denizden, karadan ve havadan İsrail ablukası altında bulunması nedeniyle **yeryüzünün en büyük açık hava hapishanesi olarak** adlandırılan Gazze Şeridi, İsrail saldırıları neticesinde bugün **yeryüzünün en büyük çocuk mezarlığına** dönüşmüştür. Üstelik saldırıların ilk aylarında anneler "çocuğum aç öldü ona yemek bulmaya gittiğimde bombalandı" diye ağıt yakarken, saldırıların dördüncü ayında Gazze'de **bebek ve çocuklar açlıktan ölmeye başlamıştır.***

İsrail'in soykırım suçu işlediği iddiasıyla yargılandığı davaya ilişkin Uluslararası Adalet Divanı'nın 26 Ocak 2024 tarihinde verdiği tedbir kararının ertesi günü Amerika ve İngiltere dâhil olmak üzere bazı devletler, 30 bin çalışanından 16 bini Gazze'de çalışan UNRWA'nın 12 çalışanı hakkında 7 Ekim saldırılarına katıldığı iddiasıyla yürütülen soruşturmayı gerekçe göstererek UNRWA'ya sağladıkları yardımı askıya aldıklarını duyurmuşlardır.⁴⁸ Çoğu çocuk ve kadın 1,4 milyon Gazzelinin UNRWA tesislerinde çok zor şartlar altında barınıp yiyecek temin etmeye çalıştığı, yerinden edilmiş diğer kişilerin de UNRWA yardımlarına ihtiyaç duyduğu bu ortamda UNRWA'ya sağlanan yardımların kesilmesi **daha fazla çocuğun açlıktan ölmesine, halihazırda güney sınırına sürülmüş olan 1,9 milyon insanın dayanılmaz bir açlıkla karşı karşıya kalmasına ve yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kalmalarına sebep olacaktır.**

Uluslararası Adalet Divanı'nın tedbir kararından iki gün sonra İsraili Bakanların katıldığı ve kapanışında dans ettikleri **Gazze'de Yahudi Yerleşimini Teşvik Konferansı**'nda, 7 Ekim tarihinden itibaren adım adım hayata geçirilen plan alenileştirilmiş, **daha Gazzeliler kendi ülkelerinde bombalar ve kıtlıkla savaşırken, Gazze'deki gömülmüş çocuk cesetleri üzerine yapılacak 15 yerleşim yeri haritalarda gösterilmiş** ve Gazze'de savaşan askerlere yerleşim yerlerinde öncelik verileceği ifade edilmiştir.⁴⁹

⁴⁸ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israilin-iddialariyla-hedef-aldigi-unrwa-5-9-milyon-filistinli-multeciye-destek-sagliyor/3121926>

⁴⁹ Harita için bkz. "Gazze Şeridi'nde Son Durum" bölümü. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/hamas-gazgede-yahudi-yerlesimine-cagiran-konferans-israilin-etnik-temizlik-niyetini-ortaya-koyuyor/3122097>, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/gazgede-yasa-disi-yahudi-yerlesimler-kurma-cagrisi-yapilan-konferans-israilde-tepkilere-yol-acti/3122094>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

3.5.2.2. Kadınlara Yönelik İhlaller

Fotoğraf:
Anadolu Ajansı

*Kucağımdaki melek bir çocuk, biz de kadınız. Biz bu acıyı kaldırırız, daha önce neleri gördük. Biz yeryüzünde yaşayan şehit adaylarıyız. **Biz sadece evlerimizde oturuyorduk. Çocuklara mı delikanlılık yapıyorlar? İntikamlarını çocuklardan mı alıyorlar?**⁵⁰*

Filistinli anne

*Benim çocuğum ortadan yok oldu. O benim kollarımın arasında öldü. Çocuklar nerede? Birisi lütfen bana söylesin. Yeter! Bu zulüm yeter! Bizler savunmasız insanlarız. Çocuklar aç öldü. Onlar hiçbir şey yemedi. **Benim çocuklarım aç öldü. Hiçbir şey yemediler yemin ederim.**⁵¹*

Filistinli anne

⁵⁰ <https://www.youtube.com/watch?v=kR0tGSrB6Ps>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

⁵¹ <https://www.youtube.com/watch?v=3SQ5ml2xt7U>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

IV sayılı Cenevre Sözleşmesi ve Cenevre Sözleşmelerine Ek I Numaralı Protokol hükümlerine göre **kadınların özel olarak korunması gerekmektedir. Hamile kadınların tedavilerini yürüten hastaneler ve sağlık personeli hiçbir şekilde saldırıya uğramamalıdır.** Tarafların on beş yaşın altındaki çocuklar ile hamile ve yeni doğum yapmış kadınların zaruri ihtiyaçlarının serbestçe geçişine müsaade etme yükümlülüğü bulunmaktadır. Her türlü ahval ve şerait altında, şahıslarına, namuslarına, aile haklarına, dinî akidelerine ve ibadetlerine, itiyat, örf ve adetlerine saygı gösterilmesi himaye edilen şahısların hakkıdır. Bunlar her zaman insani muameleye tabi tutulacaklar ve bilhassa şiddet veya tehdit hareketlerine, hakarete veya halkın tecessüsüne karşı himaye olunacaklardır. Kadınlar, ahlak dışı saldırılara karşı korunacaktır.

Roma Statüsü'nün 6'ncı maddesine göre ulusal, etnik, ırksal veya dinsel bir grubu kısmen veya tamamen ortadan kaldırmak amacıyla grup içinde doğumları engellemek için tedbirler almak **soykırım suçunu** oluşturmaktadır. Herhangi bir sivil nüfusa karşı yaygın ve sistematik bir saldırının parçası olarak gerçekleştirilen cinsel şiddet suçları Statü'nün 7'nci maddesi kapsamında **insanlığa karşı suç** olarak düzenlenmiştir.

İsrail'in Gazze topraklarına yönelik saldırılarında resmî rakamlara göre 7 binden fazla kadın öldürülmüş, üç katı ise yaralanmıştır. İsrail tarafından öldürülenlerin yaklaşık yüzde 30'undan fazlası kadınlardan oluşmaktadır. Bu rakamlar, Gazze'de her gün en az 70 kadının öldürüldüğünü, yüzden fazla çocuğun annesiz kaldığını göstermektedir. Çocuklar için olduğu kadar kadınlar için de dünyanın en tehlikeli yeri hâline gelen Gazze'de bir saatte 3 kadın öldürülmektedir.

Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu tarafından yapılan açıklamalarda; **Gazze'de 50 bin hamile kadının sağlık hizmetlerine erişemediği**, bir ay içerisinde 5 bin 500 kadının doğum yapacağı, bu kadınların acil sağlık bakımına ve korunmaya ihtiyacı olduğu, bu rakamın olumsuz koşullar altında **günde 180 doğum anlamına geldiği**, ortalama 840 kadının hamilelik ya da doğumla ilgili komplikasyonlarla karşılaşma ihtimali bulunduğu, hastaneler yaralılarla dolup taşarken yakıt, ilaç ve temel malzeme eksikliği nedeniyle pek çok kişinin sağlık hizmetlerinden mahrum kalacağı, dolayısıyla bu durumun hamile kadınlar ve yeni doğanlar için hayati risk oluşturduğu, **anestezi olmadan sezaryen yaptırılmak zorunda kalındığına ilişkin raporlar alındığı**, yakın zamanda doğum yapan binlerce kadının durumundan derin endişe duyulduğu ifade edilmiştir.⁵²

Filistin Kızılayı 14 Ocak 2024 tarihli açıklamasında, **Gazze'de her gün 180 kadının İsrail'in saldırıları ve işgali nedeniyle "tehlikeli" ve "insanlık dışı" koşullarda doğum yaptığını ve birçoğunun İsrail güçlerinin ambulansları engellemesi yüzünden hastanelere ulaşamadığını bildirmiştir.** Tüm hamile kadınların araba, çadır ve barınak gibi güvenli olmayan koşullarda doğum yapma riski bulunmaktadır. Gazze'deki sağlık çalışanlarından aktarılan bilgilere göre **İsrail'in saldırılarının başlamasından itibaren hamile kadınların düşük yapma oranı yüzde 300 artmıştır.**⁵³

⁵² <https://x.com/UNFPA/status/1712838361117794493?s=20>, <https://www.unfpa.org/press/statement-unfpa-executive-director-dr-natalia-kanem-during-security-council-open-briefing>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

⁵³ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israil-in-saldirilarindan-sonra-gazze-de-dusuk-yapma-orani-yuzde-300-artti/3112155>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

UNICEF İletişim Uzmanı Tess Ingram 19 Ocak 2024 tarihli açıklamasında, **"Gazze Şeridi'nde bu gerilimin tırmandığı 105 günde yaklaşık 20 bin bebek savaş ortamında doğdu. Bu durum, yaklaşık her 10 dakikada bir, bu korkunç savaşın ortasında doğan bir bebek anlamına geliyor."** ifadelerine yer vermiştir. Gazze Şeridi'ndeki hamile kadınlar ve yeni doğanların durumunun "inanılamayacak" vaziyette olduğunu vurgulayan Ingram, hamile ve emziren annelerle bebeklerinin, insani olmayan koşullarda ve derme çatma barınaklarda yaşadığını, bu kişilerin yetersiz beslendiğini ve temiz suya erişemediğini, bu durumun iki yaşın altındaki yaklaşık 135 bin çocuğun ciddi anlamda yetersiz beslenme riskiyle karşı karşıya bıraktığını belirtmiştir.⁵⁴

Annesini kaybetmiş bebekler için Gazze'nin içerisinde bulunduğu şartlar altında temiz su, süt ve mama bulmak, bebek bezi temin etmek ve tıbbi ihtiyaçlarını gereği gibi karşılamak fiilen imkân dahilinde değildir. Doğum sonrası sağlık sorunları yaşayan anne ve bebeklerin, hamile kadınların ve annesini kaybetmiş bebeklerin temel ihtiyaçlarının ve tıbbi gereksinimlerinin karşılanmasına İsrail tarafından izin verilmemesi ve kasten düzenlenen saldırılarla sağlık sisteminin işlemez hâle getirilmesi *"grup içinde doğumları engellemek için tedbirler almak"* kapsamında **soykırım suçu** oluşturur.

Fotoğraf: AA/Doaa
Albaz

Kanit, Anadolu
Ajansı, s. 4-5.

⁵⁴ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/unicef-7-ekimden-bu-yana-gazze-seridinde-20-bin-bebeğin-dogdugunu-bildirdi/3113515>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

Gazze Şeridi genelindeki barınaklarda ortalama her 700 kişiye bir tuvaletin düşmesi, duşların ise daha da az sayıda olması hijyenik koşullara erişimin neredeyse yok denecek kadar azalmasına sebep olmaktadır. Bu durum özellikle kadınları ve kız çocuklarını olumsuz etkilemektedir.

Gazze ve Batı Şeria'daki tutuklama ve gözaltına almalar kadınlar için çok daha zorlu koşullar altında gerçekleşmektedir. İsrail'in 6 Kasım'da gözaltına alarak cezaevine gönderdiği *Filistinli cesur kız* olarak tanınan 23 yaşındaki Ahdet-temimi serbest bırakıldıktan sonra yaptığı açıklamada, cezaevinde durumun çok zor olduğunu, kadın esirlere yönelik günlük tacizler yapıldığını, kadın esirlerin susuz ve kıyafetsiz bırakıldıklarını, yerde uyduklarını ve dövüldüklerini belirtmiştir.⁵⁵

3.5.2.3. Engelliler, Yaralılar, Yaşlılar ve Kronik Hastalara Yönelik İhlaller

1948'de yaşananları tekrar yaşıyoruz. Evimiz bombalandı, evsiz kaldık. **Solumun cihazını sürekli kullanmam gerekiyor ancak elektrik yok.** Hastalığım nedeniyle rutubet olduğunda nefes alamıyorum, boğuluyorum. Nefes alabilmek için bataryayı şarj edip cihazı çalıştırmaya çalışıyorum.⁵⁶

Fehime Ebu Zeyd

⁵⁵ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/filistinli-cesur-kiz-olarak-taninan-temimi-israil-hapishanesinde-tanik-oldugu-ihlalleri-anlatti/3069092>, <https://m.facebook.com/trthaber/videos/filistinli-cesur-k%C4%B1z-ahdet-et-temimi-filistin-direni%C5%9Fini-israil-hapishanelerinde-/2106588722692801/>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

⁵⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=w86aj9Cng4I>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

İnsancıl hukuk düzenlemelerinde, savaş ve çatışma durumlarında özellikle hasta ve yaralılar ile gebe kadınlar ve malullerin korunmasına özen gösterilmesine, sağlık tesislerinin saldırılara hedef olmamasına ve tıbbi hizmetlerin devam etmesine özel önem atfedilmektedir. Gerek IV Numaralı Cenevre Sözleşmesi'nde gerekse de Ek I Numaralı Protokol'deki birçok düzenleme yaralılar, hastalar, gebe kadınlar, maluller ve sağlık tesisleri ile ilgilidir.

İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırıları yürüttüğü ekim ayı sonunda Gazze'nin kuzeyinde yaşayan 1 milyondan fazla kişiye 24 saat içerisinde yaşadıkları yerleri güneye doğru tahliye etme emri vermesi, ocak ayı sonunda da Han Yunus'ta yaşayan ve burada sığınmaya çalışan insanlardan Mısır sınırına gitmelerini istemesi kırılğan durumdaki engelliler, yaşlılar, kronik hastalar ve yaralıların katlanması zor çok büyük zorluklar yaşamasına sebep olmuştur. Gazze'de sürekli tıbbi tedaviye ihtiyaç duyan 340 bin kronik hastanın olduğu belirtilmektedir. Uygulanan abluka nedeniyle kronik hastalıkları bulunanların ve diğer hastaların ihtiyaç duydukları ilaçlar temin edilememektedir. Üstelik İsrail saldırılarında 60 binden fazla kişi yaralanmış, binden fazla çocuğun kolu ya da bacakları ampute edilmiştir. İsrail tarafından yapılan saldırılar nedeniyle hizmet yürütebilen az sayıdaki hastanenin kısıtlı şartlar altında hizmet yürütmesi tüm bu grupların tıbbi bakım ve tedaviye erişimde sorun yaşamasına yol açmıştır. Hastanelerin elektriksiz kalması, yaşamını idame ettirebilmesi için solunum cihazına veya diyalize ihtiyaç duyan hastaların bu cihazlardan istifade edememesine ve dolayısıyla sağlık durumlarının giderek kötüleşmesine sebep olmaktadır. Yaralı insanlar ise yeterli tıbbi ilaç ve malzeme yokluğu içerisinde steril olmayan ortamlarda tedavi edilmeye çalışılmaktadır. **Uluslararası yardım ve sağlık kuruluşları, doktorların ampütasyon ve sezaryen ameliyatları da dâhil olmak üzere anestezi kullanmadan hasta ve yaralıları ameliyat etmek durumunda kaldığını bildirmektedir.**

İnsan Hakları İzleme Örgütü tarafından yayımlanan engellilerin durumuna ilişkin 1 Kasım 2023 tarihli Rapor'da 18-29 Ekim tarihleri arasında görüşülen 13 engelli birey, önceden uyarı yapılmaması nedeniyle saldırılardan kaçarken karşılaştıkları zorlukları, içerisinde buldukları çaresizliği, yardımcı cihazlarını terk etme korkusunu, suya, yiyeceğe, hijyene erişim yoksunluğunu, temel ilaçlara ve sağlık tesislerine ulaşım imkânlarının olmamasını ve bu durumun ruh sağlıklarını kötü bir şekilde etkilediğini anlatmıştır. **Uygulanan elektrik ve internet ambargosu yardımcı cihazların kullanılmamasına, bunun bir sonucu olarak da görme, işitme, gelişimsel veya zihinsel engelli olan kişilerin olayları idrak edememesine neden olmaktadır.** Rapor'da; zorla yerinden edilmenin engelli insanları orantısız bir şekilde etkilediği, gidecek güvenli bir yeri olmadığına bir milyon insana tahliye emri vermenin etkili bir uyarı olmadığı ve verilen kısa sürelerin tahliye için yeterli olmadığı vurgulanmıştır. İsrail'in Gazze'ye insani yardımı engellemesinin ciddi tıbbi ekipman, malzeme ve ilaç sıkıntısına yol açtığı, sığınma merkezleri başına düşen ortalama yerinden edilmiş kişi sayısının belirlenen kapasitenin 2,5 katından fazlasına ulaştığı, bu gibi yerlerin engelli kişilerin ihtiyaçlarını karşılayacak donanıma sahip olmadığı, bu durumun salgın hastalık vakalarına sebebiyet verdiği, İsrail tarafından uygulanan ablukanın ardından temiz suya veya gıdaya erişim eksikliği yaşandığı, Gazze'deki yeraltı suyunun ne-redeyse tamamının insan tüketimine uygun olmadığı ifade edilmiştir.⁵⁷

Yaşlıların ise sürekli devam eden bombardıman ve zorunlu göçe dayanma imkânı bulunmamaktadır. Kurumumuz uzmanlarının tanıklarla yaptığı görüşmelerde yaşlıların kaldığı Yaşlı Bakım Merkezi'nin de bombalandığı, yaşlıların ölüme terk edildiği ifade edilmiştir.⁵⁸ Genç insanların sürekli bombardıman altında göç ve açlıkla karşı karşıya kalması hâlinde yaşadığı sıkıntılar dikkate alındığında, engelli, yaralı, yaşlı ve kronik hastaların bu zorlu şartlar altında hayatlarına devam etme imkânları çok fazla zorlaşmaktadır. Sağlık durumu itibarıyla zaten yardıma muhtaç olan insanların, BM yetkililerinin de açıklamalarında vurguladığı üzere kıtık boyutuna ulaşan açlıkla ve hastalıklarla en temel tıbbi cihazlar olmaksızın baş etmeleri mümkün değildir. Faaliyetlerine oldukça kısıtlı imkânlarla devam edebilen sınırlı sayıdaki hastanenin Gazze'de 340 bin kişi olduğu ifade edilen kronik hastalara, düzenli bir şekilde sağlık hizmeti sunabilme imkânı yoktur. Aynı sorunlar 7 Ekim sonrası yaralanan 65 binden fazla kişi için de geçerlidir.

⁵⁷ <https://www.hrw.org/news/2023/11/01/gaza-israeli-attacks-blockade-devastating-people-disabilities>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

⁵⁸ Kurumumuzun 26 Aralık 2023 tarihinde görüşme yaptığı Vefa Hastanesi yöneticisi, hastanenin yaşlılar ve büyükler için Bakım ve Gözetim Merkezine yaklaşık 40 yaşlı ile merkez çalışanlarının sığındığı, 18 Kasım akşamı hastanenin kasten atılan iki füze ile vurulduğu, birkaç kişi yüzünü korumak için eğildiklerinde bombanın sırtlarını parçalayarak geçtiği ve Doktor Mithat Muhaysin isimli doktorun vücudunun parçalandığı, kalanlar için hiç yemek ve su kalmadığında üç kişinin dışarı yemek aramaya çıktığı, ancak dronlar tarafından vurulduğu, birinin kafasının bedeninden ayrıldığı, diğer ikisinin kollarının kopup bacalarının parçalandığı, sürekli uçan dronların dışarı çıkanları bombalamak için hazır beklediği, ertesi sabah yaşlıları arabada üst üste bindirerek Darül Belh'de Yafa Hastanesine getirdikleri, ancak 7 Aralık'ta oranın da bombalanması sebebiyle kaçtıkları, yaşlılara ne olduğunu bilmedikleri, İsrail'in ana hedefinin kendilerini korkutarak kuzeyden güneye Mısır'a yönelmek olduğu, Mısır'da yerlerini hazırladıklarını söyleyip sürmeye çalıştıkları şeklinde ifadelerde bulunmuştur.

3.5.3. Gıdaya, Suya ve En Temel İnsani İhtiyaçlara Erişimin Durdurulması

*Gazze'ye tam kapsamlı abluka uyguluyoruz. **Elektrik, gıda, su, yakıt olmayacak. Her şey kapalı olacak.** İnsansı hayvanlarla savaşıyoruz ve buna göre hareket ediyoruz.⁵⁹*

*Yoav Gallant
İsrail Savunma Bakanı*

***Gazze'de herkes aç!** Öğün atlamak bir norm ve her gün umutsuzca yiyecek arıyor. İnsanlar genellikle bütün gün ve geceyi yemek yemeden geçiriyor. Çocuklar yemek yiyebilsin diye yetişkinler aç kalıyor.⁶⁰*

Dünya Gıda Programı (WFP)

IV sayılı Cenevre Sözleşmesi hükümlerine göre taraf devletlerin **sivil halkın her türlü ilaç ve sıhhi malzeme sevkiyatının serbestçe geçişine müsaade etmesi gerekmektedir.** Tarafların on beş yıldan aşığı çocuklara, gebe ve lohusa kadınlara zaruri olan yiyecek, giyecek ve kuvvet verici mad-

⁵⁹ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israil-savunma-bakani-gallant-gazze-tamamen-ablukaya-alinacak/3012491>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

⁶⁰ https://twitter.com/WFP_Media/status/1742123573488263570, <https://www.wfp.org/news/gaza-grapples-catastrophic-hunger-new-report-predicts-famine-if-conflict-continues>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

delerin de serbestçe geçmesine müsaade etme sorumluluğu bulunmaktadır. İşgalci devlet halk için gerekli olan ilaç maddeleriyle tıbbi maddeleri elinden geldiği nispette temin etmelidir. İşgal altındaki halkın bir kısmı yeterli miktarda ilaç edinemiyorsa, yardım hareketlerini kabul etmeli ve kolaylaştırmalıdır.

Cenevre Sözleşmelerine Ek I sayılı Protokol'e göre işgalci güç imkânları dahilinde mümkün olan en iyi şekilde ve herhangi bir menfi ayırım gözetmeksizin, işgal altındaki toprakların halkının hayatta kalabilmesi için elzem olan her türlü giysi, yatak, barınak ve diğer malzemeyi ve dinî ibadet için gerekli eşyayı temin etmekle sorumludur.

Cenevre Sözleşmelerine Ek I sayılı Protokol'de bir savaş yöntemi olarak sivilleri aç bırakmak yasaklanmıştır. Protokol'de ayrıca halkın yaşamını sürdürmesi için vazgeçilmez olan mallara saldırmanın, bunları yok etmenin, ortadan kaldırmanın ya da kullanılamaz hâle getirmenin yasak olduğu belirtilmiştir.

Uluslararası Ceza Mahkemesi Roma Statüsü'nde; ulusal, etnik, ırksal veya dinsel bir grubun **fiziksel varlığını ortadan kaldıracığı hesaplanarak bütünüyle veya kısmen yaşam şartlarını kasten değiştirmek soykırım suçu olarak düzenlenmiştir**. İnsanlığa karşı suç kapsamında düzenlenen toplu yok etme fiili ise nüfusun bir bölümünü yok etmek amacıyla, yiyecek ve ilaca erişimden mahrum bırakmanın yanı sıra yaşam koşullarını kasten kötüleştirmeyi de kapsamaktadır. Cenevre Sözleşmeleri ile sağlanan yardım malzemelerini bilerek engelleme dâhil olmak üzere, yaşamları için vazgeçilmez maddelerden mahrum etmek suretiyle **sivillerin aç bırakılmasının bir savaş yöntemi olarak kullanılması ise savaş suçu olarak düzenlenmiştir**.

7 Ekim sonrası İsrail Savunma Bakanı tarafından yapılan ilk açıklamada halihazırda 16 yıldır uygulanan abluka nedeniyle sınırlı imkânları olan ve nüfusunun büyük bölümü insani yardım ile geçinebilen Gazze'de **tam kapsamlı abluka uygulanacağı; elektrik, gıda, su ve yakıt olmayacağı** duyurul-

muştur. İsrail'in şiddetini giderek artıran saldırılarında bu temel ihtiyaçların karşılanamamasının çok ağır sonuçları olmuştur.

İsrail'in Gazze Şeridi'ne yönelik şiddetli saldırılarında aylarca tam abluka uygulamasına devam edilmiş; fırınlar, su kaynakları, elektrik altyapısı ve güneş panelleri hedef alınmıştır. Bu durum, Gazze halkının ne insani yardıma ne de kendi imkânları ile su ve gıda da dâhil olmak üzere temel ihtiyaçlara erişemesine sebep olmuştur.

İsrail'in Gazze'ye uyguladığı ablukada gıda ve ilaç geçişine izin verilmemesi, yerinden edilmiş ve İsrail bombardımanı altında yaşama tutunmaya çalışan insanları, tüm zorlukların üstüne bir de şiddetli açlıkla ve susuzlukla mücadele etmek zorunda bırakmıştır. Temiz su ve sürekli gıdaya erişimin olmaması salgın hastalıkları da artırmıştır. Kalıcı bir ateşkesin ve sürekli insani yardım akışının sağlanamaması durumunda açlık ve salgın hastalıkların Gazze halkı için oldukça ciddi hayati risk oluşturacağı konusunda yetkililer tarafından sürekli acil uyarılarda bulunmaktadır.⁶¹

⁶¹ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/uluslararasi-kuruluslardan-gazzedeki-nufus-yeterli-gida-ve-temiz-suya-ulasamiyor-uyarisi/3076129>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

İsrail'in devam eden saldırıları nedeniyle iletişim ve internet hizmetlerinde de kesintiler yaşanmaktadır.⁶² Uluslararası Af Örgütü'nün 27 Ekim 2023 tarihli açıklamasında; iletişim kesintilerinin Gazze'deki sivillere karşı işlenen insan hakları ihlalleri ve savaş suçları hakkında kritik bilgi ve delil elde etmeyi ve bu ihlalleri yaşayanlardan doğrudan haber almayı zorlaştıracığı değerlendirilmesine yer verilmiştir.⁶³

Kasım ayında yapılan çalışmada WFP'ye göre, çatışmanın başlangıcından bu yana gerekli gıda tedarikinin yalnızca yüzde 10'u Gazze'ye ulaşabilmektedir. Yakıt kıtlığı nedeniyle Gazze'deki 130 fırının tamamında, halkın temel gıdası olan ekmeğin üretimi durma noktasına gelmiştir. Gazze'ye giren gıda, günlük minimum kalori ihtiyacının yalnızca yüzde 7'sini karşılamaktadır. Dünya Gıda Programı İcra Direktörü Cindy McCain, 16 Kasım 2023 tarihinde yaptığı açıklamada, Gazze'de gıda ve su tedarikinin yok denecek kadar az olduğunu ve ihtiyaç duyulana çok az bir kısmının sınırdan geçebildiğini; kış ay-

⁶² <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/gazze-serisinde-altinci-kez-iletisim-ve-internet-hizmetleri-kesildi/3083140>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

⁶³ <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/10/israel-opt-civilians-in-gaza-at-unprecedented-risk-as-israel-imposes-communication-black-out-during-bombardment-and-expanding-ground-attacks/>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

larının yaklaşması, güvenli olmayan ve aşırı kalabalık barınaklar ve temiz su eksikliği nedeniyle sivillerin açlıktan ölme tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu ifade etmiştir.⁶⁴

Filistin Sağlık Bakanlığı'nın 17 Ocak 2024 tarihinde yaptığı açıklamada; Gazze Şeridi'nde yerinden edilenlerin yaşadığı yerlerdeki aşırı kalabalık ve hijyen koşullarının kötü olması nedeniyle bu bölgelerde Hepatit A virüsünün yayıldığı bildirilmiştir.⁶⁵

BM Genel Sekreter Sözcüsü Stephane Dujarric 19 Ocak 2024 tarihinde yaptığı açıklamada; İsrail'in iletişim cihazları da dâhil olmak üzere kritik ekipmanların ithalatına yönelik getirdiği kısıtlamaların, insani yardım ekiplerinin Gazze'nin herhangi bir yerinde güvenli ve etkili yardım operasyonları yapmasını ciddi şekilde tehlikeye attığını, BM'nin Gazze'nin kuzeyine yapacağı insani yardımların İsrail'in engellemesine takıldığını, ocak ayının ilk iki haftasında planlanan 29 teslimattan sadece yedisinin tamamen veya kısmen gerçekleştirilebileceğini, DSÖ tarafından, yeterli su sağlanmadığı için Gazze'de 152 bin ishal vakası rapor edildiğini ve bu vakaların yarısından fazlasının 5 yaş altındaki çocuklarda

⁶⁴ <https://www.wfp.org/news/gaza-faces-widespread-hunger-food-systems-collapse-warns-wfp>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

⁶⁵ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/gazgede-yerinden-edilmis-filistinlilerin-yasadigi-asiri-kalabalik-bolgelerde-hepatit-anin-yayildigi-bildirildi/3111810>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

görüldüğünü, rutin aşılama faaliyetlerinin aksaması ve bulaşıcı hastalıkların tedavisine yönelik ilaçların bulunmamasının, hastalıkların yayılma riskini daha da artırdığını ifade etmiştir.⁶⁶

Entegre Gıda Güvenliği ve Beslenme Aşaması Sınıflandırması'nın (IPC) 21 Aralık 2023 tarihli Raporu'na göre Gazze'de gıda yetersizliği yıkıcı boyutlardadır. Gazze nüfusunun tamamı (yaklaşık 2,2 milyon kişi) kriz ya da daha kötü seviyelerde akut gıda yetersizliği içinde hayatını idame ettirmeye çalışmaktadır. Gazze'deki Filistinlilerin neredeyse tamamı her gün öğün atlamakta, pek çok yetişkin çocukların yemek yiyebilmesi için aç kalmaktadır. İsrail saldırılarının devam etmesi durumunda kıtlık ortaya çıkacaktır.⁶⁷

BM kuruluşları WFP, UNICEF ve WHO tarafından 15 Ocak 2024 tarihinde yapılan ortak açıklamada, Gazze'ye yeterli miktarda erzak ulaştırılmasının artık yeni giriş yollarının açılmasına, her gün daha fazla kamyonun sınır kontrollerinden geçmesine izin verilmesine, insani yardım çalışanlarının hareketleri üzerindeki kısıtlamaların azaltılmasına ve yardıma erişen ve dağıtan kişilerin güvenliğinin garanti altına alınmasına bağlı olduğunu, Gazze'ye yardım ulaştırılmasının önündeki engellerin ve kısıtlamaların acilen kaldırılması ve ticari trafiğin yeniden başlaması gerektiğini, devasa bir insani yardım operasyonunun bu hayati önem taşıyan başlangıcını mümkün kılmak için insani ateşkes çağrısında bulduklarını ifade etmişlerdir.⁶⁸

Yaklaşık 2,2 milyon insanın yaşadığı Gazze'nin yüzde 75'inden fazlası şiddetli açlık çekmekte, yarısından fazlası ise kritik seviyede açlık yaşamaktadır. Gazze'nin kuzeyinde kalanların ise tamamı şiddetli ve acımasız kıtlık koşullarıyla karşı karşıya bulunmaktadır. Avrupa-Akdeniz İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne göre İsrail saldırılarının başlamasından önce dahi abluka altında olan ve gıda temininde ciddi zorluk yaşayan, bir milyon insanın günlük yardım aldığı **Gazze'ye günlük ortalama 500 tır yardım malzemesi giriş yaparken**, saldırıların başlamasından sonra bu rakam **100 tır veya daha altına düşmüştür**. İnsani yardım operasyonlarının engellendiği Gazze'nin kuzeyinde ise **insanlar açlıktan ölmeye başlamıştır**. BM Genel Sekreteri Antonio Guterres de yardım kuruluşlarının Gazze'nin tamamına gıda tedarik edemediğini teyit etmiştir. Ağır kış koşulları ve gıda sıkıntısı ile boğuşan Gazze'nin kuzeyinde insani yardım faaliyeti yürütebilen hiçbir kuruluş bulunmamaktadır.

Avrupa-Akdeniz İnsan Hakları İzleme Örgütü Başkanı Ramy Abdu, Gazze'de yaşanan kıtlık ile ilgili Anadolu Ajansı'na yapmış olduğu açıklamada; *"Özellikle Gazze'nin kuzeyi için 'kasıtlı aç bırakmaktan' bahsediyoruz. Bu durumdan en fazla çocuklar etkileniyor çünkü ihtiyaç duydukları gıdaya sahip değiller. Bebeklerin çoğu süte ihtiyaç duyuyor ancak Gazze'ye süt girişi olmuyor. İlaç, tıbbi malzeme ve hatta besin malzemeleri dahi yok. Kadınlar bu durumla zar zor başa çıkabiliyor. Kendileri yemek yemiyor ve çocuklarına veriyorlar. Gazze ve özellikle de kuzeyindeki insanların vücut şekillerine baktığımızda onların açlık çektiğini kolayca anlayabiliyorsunuz. Çok acı çekiyorlar.*

⁶⁶ <https://www.aa.com.tr/dunya/bm-israil-gazze-ye-insani-yardimlarin-teslimatini-engelliyor/3113998>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

⁶⁷ Entegre Gıda Güvenliği ve Beslenme Aşaması Sınıflandırması (IPC) raporu için bkz. https://www.ipcinfo.org/fileadmin/user_upload/ipcinfo/docs/IPC_Gaza_Acute_Food_Insecurity_Nov2023_Feb2024.pdf, Erişim Tarihi: 31/01/2024

⁶⁸ <https://www.who.int/news/item/15-01-2024-preventing-famine-and-deadly-disease-outbreak-in-gaza-requires-faster--safer-aid-access-and-more-supply-routes>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

İsrail Gazzelileri Gazze'den dışarı atmak hatta öldürmek için **açlığı silah olarak kullanıyor**. Diğer bir unsur ise toplu katliamdır. Bunun şimdi insani maliyetini görüyoruz. **Gazze halkının yaklaşık yüzde 4,5'i öldürüldü, yaralandı veya kayboldu**. Üçüncü unsur ise **Gazze halkının sürgünü ve yerinden edilmesidir**. İsrail bu 3 unsuru acımasızca kullanmayı sürdürüyor. Bu da İsrail'in Gazze'deki bu **soykırımı giderek daha fazla sürdürmekte ısrar ettiği anlamına geliyor**.⁶⁹

UNRWA'ya göre, İsrail'in abluka ve saldırı altında tuttuğu Gazze Şeridi'ne giren sınırlı sayıdaki insani yardımlar, **halkın ihtiyaçlarının yüzde 7'sini dahi karşılamamakta**, gönderilen insani yardımların dörtte üçü ise İsrail engeli ile karşılaşmaktadır. BM Genel Sekreteri'nin kullandığı ifadelerle Gazze'ye ulaşabilen **yardımlar ihtiyaçlar okyanusunda birer damlaya karşılık gelmektedir**. Açlığın silah olarak kullanıldığı Gazze'de savaş, açlık ve soğuk hava ile mücadele eden insanların bugün gıda temini için **hayvan yemlerini öğütmeye başladıklarına** ve **yerden topladıkları otları kullandıklarına** şahit olunmaktadır. İsrail'in 7 Ekim'den bu yana aralıksız sürdürdüğü saldırıların yoğunluğu nedeniyle sokaklarda kalan ve gömülemeyen cesetlerin, sokak hayvanları tarafından yenmeye başlandığı görüntüler paylaşılmaktadır.⁷⁰

⁶⁹ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/euro-med-baskani-abdu-israilin-gazgede-acligi-silah-olarak-kullandigini-soyledi/3122633#:~:text=Cenevre%20merkezli%20Avrupa%2DAkdeniz%20%C4%B0nsan,a%C3%A7%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20silah%20olarak%20kulland%C4%B1%C4%9F%C4%B1n%C4%B1%20belirtti,Erişim Tarihi: 31/01/2024>

⁷⁰ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/aclikla-mucadele-eden-gazzenin-kuzeyindeki-filistinliler-hayatta-kalmak-icin-hayvan-yemi-tuketiyor/3122095>,
<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/gazzenin-kuzeyindeki-filistinliler-un-bulamadiklari-icin-hayvan-yemlerini-ogutmeye-basladi/3115599>,

İsrail'in Gazze'nin orta kısmında bulunan Han Yunus kentini de kuşatması ve Mısır sınırındaki Refah kentini denizden bombalaması ile birlikte insani şartlar daha da dayanılmaz şekilde kötüleşmeye başlamıştır. Tüm bunların üstüne Uluslararası Adalet Divanı'nın İsrail hakkında insani yardım konusunu da içerecek şekilde tedbir kararı verdiği günün hemen ertesinde, İsrail'in yaptığı lobi faaliyeti sonucu ABD ve İngiltere başta olmak üzere 8 ülke, UNRWA'ya sağladıkları fonları geçici olarak askıya aldığı duyurmuştur. Bu durum zaten kıtlıkla karşı karşıya olan Gazzelilere yapılan sınırlı yardımın sona ermesi ve İsrail'in işlediği savaş suçlarına ortak olunması anlamına gelmektedir. BM Gıda Hakkı Özel Raportörü Michael Fakhri, halkın toplu olarak cezalandırılması şeklinde tanımladığı bu durum hakkında, "*Kıtlık zaten yakındı, artık kaçınılmaz oldu.*" değerlendirmesinde bulunmuştur.⁷¹

İsrail yönetimi, uyguladığı politikalarla temel insani ihtiyaçların Gazze'ye girişine izin veremeyerek ve insanların temel ihtiyaçlarını karşılayabileceği altyapı tesislerini bombalayarak sivil nüfusa daha fazla insani yardım sağlanmasına yönelik acil ihtiyacı vurgulayan ve Kıdemli İnsani Yardım ve Gazze Yeniden Yapılanma Koordinatörü atamasını düzenleyen 22 Aralık 2023 tarihinde alınan BM Güvenlik Konseyi kararının gereğinin de yerine getirilmesine izin vermemiştir. Abluka altında açlıkla boğuşan çocukların İsrail saldırıları altında öldüğü bir süreçten, çocukların açlıktan ölmeye başladığı bir sürece gelinmiştir. İsrail yönetimi, her adımı savaş suçu teşkil eden tahliye emirleri, ayırım gözetmeyen bombardıman tipi saldırılar ve sağlık sistemini işlemez hâle getiren eylemleri ile Gazze'de yaşayan Filistinlileri öldürmüş, yaralamış ve yerinden etmiştir. Gazze'de yaşayan Filistin halkını ortadan kaldırmak amacıyla yaşam şartlarını kasten yaşanmaz hâle getiren İsrail yönetimi, Gazze halkını açlık ve susuzluktan ölüme mahkûm etmiş ve soykırım suçuna karşılık gelen fiilleri işlemiştir.

<https://www.trthaber.com/foto-galeri/aclik-tehdidiyle-karsi-karsiya-kalan-gazzeliler-hayvan-yemini-ogutup-un-yapiyor/62451/sayfa-7.html>,

<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/gazgede-binlerce-filistinli-gida-sikintisi-nedeniyle-tek-lokma-yemeden-gunler-geciriyor/3120158>,
Erişim Tarihi: 31/01/2024

⁷¹ <https://twitter.com/MichaelFakhri/status/1751448773790986279?t=FBsMYfughRra3jEI8vXow&s=08>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

3.5.4. Hastanelerin Bombalanması, Sağlık Çalışanlarının Hastaneleri Tahliye Zorlanması ve Sağlık Sisteminin İşlemez Hâle Getirilmesi

İsrail'in El-Ehli Baptist Hastanesine düzenlediği hava saldırısında 470'den fazla kişi hayatını kaybetti.⁷²

⁷² <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israilin-gazzedeki-el-ehli-baptist-hastanesini-bombalamasi-sonucu-500-kisi-oldu/3023408>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

Bu Şifa Hastanesindeki ana jeneratörün durmasına ilişkin yapılan son çağrıdır. Bu jeneratörün durması hâlinde muhtemelen bir sonraki mesajımız yoğun bakım üniteleri ve kuvözlerdeki bebeklerin ölümüne ilişkin olacaktır. Bir sonraki muhtemel mesajımız yoğun bakımlardaki solunum cihazına bağlı hastaların ve ameliyat odalarındaki hastaların ölümüne ilişkin olacaktır. Bu son çağrıdır. Şifa Hastanesi'ndeki ana jeneratör durmak üzeredir. Bu hastanenin faaliyette kalmasını sağlayan çok az şey kaldı.⁷³

*Şifa Hastanesi Müdürü Dr. Muhammed Ebu Salmaya'nın
1 Kasım 2023 tarihli açıklaması*

İsraililere sormak lazım, zira 16 yıldır dillerine doladıkları, Şifa Hastanesindeki "Komuta Merkezi"nin varlığından o kadar eminlerse, kanıt nerede?⁷⁴

*Dr. Mads Gilbert
Şifa Hastanesinde 16 yıl görev yapmıştır.*

Eğer öleceksek kurtarabildiğimiz kadar kişiyi kurtarıp öyle öleceğiz⁷⁵

Endonezya Hastanesi'nde görev yapan sağlık çalışanları

⁷³ https://www.youtube.com/watch?v=JnzASmb_Jzl, <https://www.youtube.com/watch?v=lknDI9xe4sl>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

⁷⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=hcsy3qOtFw0>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

⁷⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=-d5krEwr2gs>, <https://www.youtube.com/watch?v=gk7iWgCk14U>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

Fotoğraf:
Anadolu Ajansı

İnsancıl hukuk düzenlemelerinde, savaş ve çatışma durumlarında özellikle hasta ve yaralılar ile gebe kadınlar ve malullerin korunmasına özen gösterilmesine, sağlık tesislerinin saldırılara hedef olmamasına ve tıbbi hizmetlerin devam etmesine özel önem atfedilmektedir. Gerek IV numaralı Cenevre Sözleşmesi'nde gerekse de Ek I Numaralı Protokol'deki birçok düzenleme yaralılar, hastalar, gebe kadınlar, maluller ve sağlık tesisleri ile ilgilidir.

IV numaralı Cenevre Sözleşmesi'nde **hastanelerin saldırıya uğraması açıkça yasaklanmıştır**. Sözleşme'de **sağlık hizmetlerinde görevli tüm personelin ayrıca korunması gerektiği** vurgulanmaktadır. Tarafların **tıbbi personelin görevini yapmasına müsaade etme, her türlü ilaç ve sıhhi malzeme sevkiyatına kolaylık sağlama ve hastalıklara karşı koruyucu ve önleyici tedbirleri alma yükümlülüğü** bulunmaktadır. İşgalci devletin hastanelere el koymasına acil durumlarda kısa süreli ve istisnai olarak askerî yaralıları ve hastaları tedavi etmek üzere ve hastanede yatan şahısların tedavisini temin ve sivil halkın ihtiyaçlarını karşılamak şartıyla cevaz verilmektedir.

Cenevre Sözleşmelerine Ek I Numaralı Protokol hükümlerine göre **sıhhi birimler her zaman saygı görmeli, korunmalı ve saldırıya hedef olmamalıdır**. Çatışmaların tarafları sabit sıhhi birimlerinin konumlarını birbirine tebliğ etmeye davet edilir. Bu tür tebligatın yokluğu, taraflardan hiçbirini bu hükümlere uyma yükümlülüğünden muaf tutmaz. İşgal gücü, işgal altındaki bölgelerde sivil nüfusun tıbbi ihtiyaçlarının karşılanmasının sürdürülmesini sağlama görevine sahiptir. İşgal gücü, sivil sıhhi birimlere, bu birimlere ait donanım, malzemeye ya da personele, bu kaynaklar sivil halka uygun tıbbi hizmet sağlamak

için ya da halihazırda tedavi altında olan yaralı ya da hastaların devam eden tıbbi bakımları için gerekli olduğu sürece el koyamaz. İşgal gücünün hastanelere el koyması için özel şartlar söz konusu olduğunda sivil halkın ve el koyma eyleminden etkilenen tedavi altındaki hasta ve yaralıların tıbbi ihtiyaçlarının karşılanmaya devam etmesini sağlamak için acil önlemlerin alınmış olması gerekmektedir.

Roma Statüsü'nün 8'inci maddesinde uluslararası hukuka uygun bir şekilde, **Cenevre Sözleşmelerinin ayırt edici amblemlerini kullanan binalara, malzemeye, sağlık ve ulaşım birimlerine kasten saldırı düzenlenmesi savaş suçu olarak düzenlenmiştir.**

İsrail'in 7 Ekim'den sonra Gazze'deki hastaneleri de kapsayacak şekilde tam abluka uygulaması, tahliye emirleri vermesi ve şiddetli saldırılar gerçekleştirmesi hastalar ve yaralılar ile kadın ve çocukların sığındığı hastaneleri faaliyetlerine devam edemez hâle getirmiştir. İsrail'in 14 Ekim 2023 tarihinde Gazze'nin kuzeyindeki hastanelerin tahliye edilmesi emrini vermesi DSÖ tarafından ölüm cezasıyla eşdeğer bir tutum olarak nitelendirilmiştir.⁷⁶ Zira tıbbi ihtiyaçlarını karşılayamayan hastanelerin üstüne de bir de tahliye emirlerine muhatap olması acil sağlık hizmetlerine ihtiyaç duyan hasta ve yaralıların ölüme terk edilmesi anlamına gelmektedir.

İsrail Savunma Bakanı 9 Ekim'de *insansı hayvanlarla* savaştıklarını ve buna göre Gazze'ye tam kuşatma uygulayacaklarını açıkladıktan sonra Gazze'de elektrik, akaryakıt, su ve gıda akışı kesildiğinde, hastanelerin ve tıbbi bakıma ihtiyaç duyan insanların durumu dikkate alınmamıştır. Kuvözlerdeki bebeklerin yaşama tutunması, yoğun bakım ve ameliyat hizmetlerinin gerçekleştirilmesi, diyaliz hastalarının tedavi edilmesi ve solunum cihazlarının çalışması için elektriğe, elektrik olmazsa jeneratörlerin çalışması için akaryakıtı ihtiyaç duyulmaktadır. İlk aşamada jeneratör ve güneş enerjisi ile idare etmeye çalışan hastaneler, yakıtlarının bitmesi ve güneş enerjisi panellerinin de saldırılarda hedef alınması nedeniyle tıbbi cihazları kullanamaz hâle gelmiştir. Buralarda görev yapan doktorlar, yaralıların durumu bakımından hayati nitelikteki kararlar arasında seçim yapmak durumunda kalmıştır. Temel tıbbi gereksinimlerin karşılanamaması nedeniyle anestezi uygulanmadan ameliyatlara gerçekleştirilmiş, hastaların ihtiyaç duyduğu ilaçlar temin edilememiştir. **Özellikle anestezi ve ağrı kesici olmadan çocukların kol ve bacalarının ampute edildiği ameliyatlara ilişkin tanıklıklar, konunun vahametini göstermektedir.**

İsrail saldırıları başladığında Gazze'de bir ay içerisinde 5 bin 500'ü doğum yapması beklenen 50 bin kadının düşük ve bebek ölüm oranlarında yüzde 300'den fazla artış yaşanmıştır. Gazze'de hamile kadınların büyük bölümünün hastane şartlarında doğum yapamadığı, doğumlarda komplikasyonlarla karşılaşabildiği ve sezaryen işlemi ile yapılan bazı doğumlarda anestezi uygulanmadığı dikkate alındığında, Gazze'deki her doğumda hem anneler hem de bebekleri çok ciddi sağlık riskleri ile karşı karşıya kalmaktadır.

DSÖ tarafından yapılan hastane ziyaretlerine ilişkin 17 Aralık 2023 tarihinde yapılan açıklamada, Gazze'deki sağlık sisteminin *felaket ötesi* durumuna ilişkin önemli tespitlere yer verilmiştir. Hastane yer-

⁷⁶ <https://www.emro.who.int/media/news/evacuation-orders-by-israel-to-hospitals-in-northern-gaza-are-a-death-sentence-for-the-sick-and-injured.html>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

leşkelerinin kapasitesinin oldukça üzerindeki hasta ve yaralıları kadar, yerinden edilmiş insanların da sığındığı alanlar hâline geldiği, acil servislerin hastalarla dolup taşmasına rağmen yeterli sağlık personeli bulunmadığı, mevcut çalışanların bitkin durumda oldukları, yatak kapasitesinin dolması nedeniyle çok sayıda hastanın yerde tedavi edildiği, yakıt, oksijen, uzman tıbbi personel ve malzeme eksikliği nedeniyle hayati nitelikteki tıbbi birimlerin hizmet veremediği, bazı tıbbi operasyonların yeterli ilaç ve tıbbi ekipman olmadan gerçekleştirilmek durumunda kalındığı, ilaç, tıbbi ekipman, yakıt, gıda ve temiz suya ihtiyaç duyulduğu ve bulaşıcı hastalıklarda artış yaşandığı tespitleri bunlardan bazılarıdır.

Yaşam desteği alan prematüre ve yeni doğan bebeklerin elektrik, oksijen ve su kesintileri nedeniyle öldüğüne yönelik bildirimler ise saldırıların en can yakıcı sonuçlarındandır. Ayakta kalmayı başarabilen sağlık tesisleri bu olumsuzlukların çoğunu yaşamakta, içerisinde buldukları olumsuzluklar her an artmaya devam etmektedir.⁷⁷

İsrail, 7 Ekim sonrası süreçte açıkça savaş suçu olarak düzenlenmiş olmasına rağmen hastaneleri ve çevresini bombalayacak kadar insancıl hukuku hiçe sayan eylemlerde bulunmuştur. Gazze'deki hastaneler, yaralıları ve hastaları kadar yerinden edilmiş kadın ve çocukların da barınma merkezlerine döndüğünden hastanelere yönelik saldırılarda çok fazla can kaybı ve yaralanma vakası yaşanmıştır.⁷⁸

Gazze Şeridi ve kuzeydeki bölgelerde 14'ten fazla hastane doğrudan bombalanmıştır. Sağlık ekipleri, saldırılarda yıkım etkisi yüksek ve yakıcı özelliği olan bombalar kullanıldığı için ağır derece yanık, amputasyon gerektiren durumlar ve ciddi vücut bütünlüğü bozukluğu olan vakalara sınırlı imkânlarla müdahale etmek durumunda kalmıştır.⁷⁹

DSÖ tarafından paylaşılan durum raporlarına göre Gazze'de 14 Aralık 2023 tarihî itibarıyla, 36 hastaneden 8'i kısmi kapasite ve yüzde 209 doluluk oranı ile faaliyet göstermektedir. 3 hastane oldukça kısıtlı imkânlar altında çalışmaktadır. Yeterli imkânlar altında faaliyet gösteren sadece 2 hastane bulunmak-

⁷⁷ <https://www.emro.who.int/media/news/who-delivers-health-supplies-to-al-shifa-hospital-appeals-for-continued-access-to-address-urgent-needs-in-north-gaza.html>,
<https://www.emro.who.int/media/news/who-appeals-for-protection-of-the-health-system-from-further-attacks-and-degradation-of-its-capacity.html>,
https://twitter.com/anadolujansi/status/1724525923607748732?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweetembed%7Ctwterm%5E1724525923607748732%7Ctwgr%5E51901827d915d23751f31057108ba87dfa57953b%7Ctwcon%5Es1_&ref_url=https%3A%2F%2Fwww.aa.com.tr%2Ftr%2Fdunya%2Fgazzedeki-sifa-hastanesinde-saglik-hizmetleri-tumuyule-durdu%2F3053819, Erişim Tarihi: 31/01/2024

⁷⁸ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/gazzedeki-sifa-hastanesi-israilin-saldirilari-nedeniyle-hizmet-disi-kaldi/3050336#:~:text=Filistin%20haber%20ajansi%C4%B1%20WAFa'ya,ve%20top%C3%A7u%20birlikleri%20taraf%C4%B1ndan%20vuruldu>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

⁷⁹ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israilin-gazze-uzenledigi-saldirilarda-olenlerin-sayisi-15-bin-899a-yukseldi/3072362>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

tadır. Birinci basamak sağlık hizmeti sunan 72 tesisin 18'i çalışır durumdadır. Sağlık tesislerine yönelik 238 saldırıda 570 kişi ölmüş, 746 kişi yaralanmıştır. Saldırlardan etkilenen 61 sağlık tesisinden 26'sı, 76 ambulandan 38'i zarar görmüştür. Çatışmalar başladığından beri 413 yaralı ve 390 hasta 550 refakatçisi ile Refah Sınır Kapısı'ndan tahliye edilmiştir.⁸⁰

İsrail'in saldırılarının başlamasının ardından 9 Ekim'de MSF ile Mısır üzerinden Gazze'ye giden ve 18 Kasım'a kadar El Şifa Hastanesi ve El-Ehli Baptist Hastanesindeki tıbbi imkânsızlıklara rağmen Gazze halkına hizmet veren Plastik ve Rekonstrüktif Cerrahi Uzmanı Ghassan Ebu Sitte Gazze'de sağlık hizmetlerinin içerisinde bulunduğu durumu şu sözlerle anlatmaktadır:⁸¹

*"Gazze'deki durum hâlâ felaket boyutunda. Yiyecek, su ve ilaç sıkıntısı var. 36 hastane vardı, sadece 9'u ayakta kalabildi. Bu yüzden yaralılar hastanelerin zemininde örtülerin üzerinde yığılmış durumda. Tüm bunlar değişmedi. **Bu savaşın amacı açıkça Gazze'yi ve halkını yok etmek, etnik olarak temizleyerek yaşanmaz hâle getirmek ve böylelikle insanların burayı terk etmesini sağlamak. Savaş sırasında gitmezlerse, savaştan sonra gitmelerini sağlayacak şekilde. Eğer bir yeri yaşanmaz hâle getirmek istiyorsanız, iki şey yaparsınız.***

***37 bin insanı yaralarsınız ve ardından sağlık sistemini yok edersiniz. Böylece asla tedavi bulamazlar. Bu da ailelerinin tedavi için onları Gazze dışına götürmek zorunda kalması anlamına, yaşanmaz bir Gazze yarattığımız anlamına gelir.** Bana göre en kötü senaryo, ateşkesten sonra Gazze'ye kuşatma uygulanması ve hiçbir evin yeniden inşa edilmemesi. Hastanelerin hiçbirinin onarılmayacak olması. Hastaların hiçbirini içeri girip onları tedavi edecek sağlık ekiplerine sahip olacak ne de dışarıda tedavi edilmek üzere dışarı çıkarılacak ve böylece savaş, Gazze'nin yaşanmaz hâle gelmesini sağlamak için sessiz bir ölüm olarak devam edecek."*

İsrail'in Gazze'deki hastanelere yönelik uygulamaları, uluslararası insanlı hukuk ilkelerini tanımadığının ve eş zamanlı olarak birçok savaş suçunu utanç verici eylemlerle işlediğinin açık göstergesidir. **Hastaların ve yaralıların hayatına mâl olacağını bilerek hastanelerin devre dışı kalması için elektrik ve yakıt akışını durdurmak, abluka politikaları ile ilaç ve tıbbi cihaz yardımlarını kesmek, enerji kaynaklarını hedef almak, yüzlerce insanın ölmesini ve yaralanmasını göze alarak doğrudan hastanelerin çevresini ve bölümlerini bombalamak, hasta ve yaralıların hayatlarını riske atacak şekilde sağlık çalışanlarını hastaneleri tahliyeye zorlamak** uluslararası insanlı hukuk düzenlemelerinin ağır bir şekilde ihlal edildiğini göstermektedir. Tüm dünyada infial uyandıran ve savaş suçu teşkil eden bu eylemlere sebep olan kişilerin yargı mercileri önünde hesap vermemesi ve bu hukuk tanımazlığın cezasız bırakılarak bu şekilde acımasız eylemlerle işlenmeye devam etmesi, uluslararası barış ve güvenliğin sağlanması esasına dayanan uluslararası sistemin inandırıcılığı ve güvenilirliğini tamamen yitirmesine yol açacaktır.

⁸⁰ https://www.emro.who.int/images/stories/Sitrep_-_issue_17_for_review.pdf?ua=1, Erişim Tarihi: 31/01/2024

⁸¹ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/filistin-asilli-ingiliz-cerrah-ebu-sitte-bu-savasin-amaci-acikca-gazzeyi-ve-halkini-yok-etmek/3066699>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

3.5.5. Yasaklanmış Silahların Kullanımı ve Silah Destekleri

İsrail'in Gazze'de fosfor bombası kullandığına ilişkin kanıtlar Anadolu Ajansı'nın ve uluslararası kuruluşların paylaştığı video ve fotoğraflarda yer almaktadır.⁸²

⁸² <https://www.aa.com.tr/dunya/filistin-israil-gazzeye-duzenledigi-saldirilarda-fosfor-bombasi-kullandi/3014815>, AA foto muhabiri Mustafa Al-Kharouf'un 9 Ekim'de çektiği fotoğraflarda ABD Savunma Bakanlığı Tanımlama Kodu'nun "beyaz fosfor esaslı mühimmat" için kullandığı D528 etiketli M825 ve M825A1 kodlu top mermilerinin bulunduğu fotoğraflar yer alıyor. <https://www.aa.com.tr/pg/foto-galeri/aanin-fotograf-lari-israilin-fosfor-bombasi-kullandigini-bir-kez-daha-kanitladi>, <https://www.youtube.com/watch?v=jSqIA58l3N0&t=55s>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

Cenevre Sözleşmeleri ve Ek Protokollerine göre herhangi bir silahlı çatışmada, çatışmanın taraflarının sınırsız bir şekilde savaş yöntemleri veya savaş araçları seçme hakkı bulunmamaktadır. **Gereğinden ağır yaralanmaya veya gereksiz acı çekilmesine yol açar nitelikte silah, mermi, malzeme ile savaş yöntemlerinin kullanılması yasaktır.**

Uluslararası Ceza Mahkemesi Roma Statüsü'nde;

- Ulusal, etnik, ırksal veya dinsel bir grubu, kısmen veya tamamen ortadan kaldırmak amacıyla grubun mensuplarına ciddi surette bedensel veya zihinsel zarar verilmesi **soykırım suçu**,
- Herhangi bir sivil nüfusa karşı yaygın veya sistematik bir saldırının parçası olarak kasıtlı olarak ciddi ıstıraplara ya da bedensel veya zihinsel veya fiziksel sağlıkta ciddi hasara neden olan benzer nitelikteki diğer insanlık dışı eylemler **insanlığa karşı suç**,
- Cenevre Sözleşmeleri'nin çok ciddi şekilde ihlali, başka bir deyişle Cenevre Sözleşmesi hükümlerine göre korunan şahıs ve mallardan herhangi birine karşı vücuda veya sağlığına kasten büyük ıstırap verme veya ciddi yaralamaya sebep olma **savaş suçu** olarak düzenlenmiştir.

Roma Statüsü'nün 8'inci maddesinde bazı silahların kullanılması ayrıca savaş suçları arasında sayılmıştır. Bunlar:

- Zehir veya zehirli silahların kullanılması,
- Boğucu, zehirli veya diğer gazlar ile benzeri sıvı, malzeme veya cihazlar kullanılması,
- Çekirdeği tam kapatmayan veya yararak ayrılan mermiler gibi insan vücuduna kolayca giren veya vücutta parçalanan mermi kullanılması,

- Gereksiz yaralanmaya ve ızdıraba yol açan veya 121 ve 123'üncü maddelere uygun olarak bu Statü'ye bir ek şeklinde dâhil edilmesi ve geniş yasaklamaya tabi olması halinde, kendiliğinden ve ayırım yapmadan uluslararası savaş hukuku ihlalleri oluşturan silah, mermi, malzeme veya savaş yöntemleri kullanılmasıdır.

BM Konvansiyonel Silahlar Sözleşmesi'nin III. Protokolü'nün (*Yangın Çıkarıcı Silahların Kullanımına İlişkin Yasaklamalar veya Kısıtlamalara İlişkin Protokol*) 2'nci maddesi uyarınca;

- a) Sivil nüfusu, bireysel sivilere veya sivil nesnelere yangın çıkarıcı silahlarla saldırı hedefi hâline getirmek her koşulda yasaktır.
- b) Sivillerin yoğunlaştığı bir bölgede bulunan herhangi bir askerî hedefi, havadan atılan yangın çıkarıcı silahlarla saldırı hedefi hâline getirmek her koşulda yasaktır.

İsrail, 7 Ekim'den sonra Gazze Şeridi'nde tahrip gücü çok yüksek silah ve bombalar kullanarak eşi benzeri görülmemiş büyük bir yıkıma yol açmıştır. Ocak ayı itibarıyla Gazze'deki hükümetin medya ofisinden yapılan yazılı açıklamaya göre İsrail tarafından Gazze'ye toplam 65 bin ton ağırlığında 45 binden fazla füze ve bomba atılmıştır. Açıklamada, bu miktarın üç nükleer bombanın ağırlığından ve gücünden daha fazla olduğu belirtilmiştir.

İsrail savaş uçakları tarafından Gazze Şeridi kentlerine atılan bomba ve füzelerin yaklaşık üçte ikisinin hatalı bombalar veya aptal bombalar olarak bilinen güdümsüz patlayıcılardan oluştuğu vurgulanan açıklamada, bu bombaların kullanılmasının İsrail'in ayırım gözetmeden saldırılar gerçekleştirdiğinin açık kanıtı olduğu ifade edilmiştir.

Açıklamada, İsrail'in sivilere, çocuklara ve kadınlara karşı uluslararası alanda yasaklanmış yaklaşık 9 bomba ve füze çeşidi kullandığının belgelendiğine dikkat çekilerek, bunların, kale delici tipler (BLU-113), (BLU-109) ve (SDBS) ile Amerikan tipi (GBU-28) ve altyapıyı tahrip etmek amacıyla GPS güdümlü, beyaz fosforlu ve güdümsüz, akıllı füzeler ve son olarak Halper tipi füzeler olduğu kaydedilmiştir.

Uluslararası yasaklı bombaların kullanılmasına ilişkin açıklamada, söz konusu bombaların toksik radyasyonun salınmasından kaynaklanan çevresel risklerin yanı sıra yaralılarda deformasyon ve sakatlık gibi kalıcı hasarlara yol açtığına, saniyeler içinde büyük ölüm ve yaralanmalara neden olduğuna vurgu yapılmıştır.⁸³

⁸³ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/gazze-deki-hukmet-israil-gazze-seridi-ni-65-bin-ton-patlayiciyla-vurdu/3099784>, https://www.youtube.com/watch?v=G_XZAYoNQ4k, https://www.youtube.com/watch?v=kAPpPrAy5_M, Erişim Tarihi: 31/01/2024

Gazze'deki hükümet: İsrail, Gazze Şeridi'ni 65 bin ton patlayıcıyla vurdu

İsrail, Gazze Şeridi'ni 65 bin tondan fazla ağırlığa sahip 45 binden fazla füze ve bombayla vurdu

Gazze'de öldürülenlerin sayısı **22.313**

En az **9.100'ü** çocuk

En az **6.500'ü** kadın

Batı Şeria ve Kudüs
İsrail güçleri ve Yahudi yerleşimcilerin saldırılarında **323 Filistinli** hayatını kaybetti

İsrail'in yasaklı 9 bomba ve füze çeşidi kullandığı belgelendi

- Kale delici tipler (BLU-113, BLU-109, SDBS, Amerikan tipi GBU-28)

- GPS güdümlü, beyaz fosforlu ve güdümsüz, akıllı füzeler
- Halper tipi füzeler

Uluslararası savaş hukukuna göre kullanımı yasak fosfor bombası

Fosfor bombası kullanımı, 1980 Konvansiyonel Silahlar Anlaşması'na göre suç teşkil ediyor

FOSFOR BOMBASI NEDİR?

- Beyaz fosfor adı verilen kimyasal bir madde içeren patlayıcı silah
- Beyaz fosfor parçacıkları bomba patladıktan sonra etrafa dağılıyor ve hızla yanmaya başlıyor

FOSFOR BOMBASININ İNSAN SAĞLIĞINA ZARARLARI

Fosfor bombası dumanını teneffüs eden kişi **havasızlıktan boğuluyor**

Beyaz fosforun yaktığı kişilerin elbiselerinde fazla iz meydana gelmiyor

Yanma vücut içerisinden cildin altında sürüyor ve **ciddi kimyasal yanıklar oluşuyor**

Yanma bir kez başladığında **durdurulamıyor**

ÇEVREYE ZARARLARI

Patladıktan sonra yerde yanmaya devam eden beyaz fosfor parçacıkları, **yangınlara neden oluyor**

Tarım arazilerini ve su kaynaklarını **tehdit edebiliyor**

12.10.2023 Kaynak: HRCB, AA

Uluslararası Af Örgütü, İsrail'in 10-16 Ekim 2023 tarihleri arasında Lübnan'ın güney sınırı boyunca gerçekleştirdiği askerî operasyonlarda **yangın çıkarıcı bir silah olan beyaz fosfor içeren top mermileri kullandığına dair görüntü ve kanıtları paylaştı** 31 Ekim 2023 tarihli bir Rapor yayımlamıştır.⁸⁴ Af Örgütü tarafından yapılan açıklamalara göre beyaz fosfor kullanımı uluslararası insancıl hukuk kapsamında sınırlandırılmıştır. Her ne kadar yasal kullanımları olsa da, neden olduğu yangın ve dumanın yayılma olasılığının yüksek olması nedeniyle asla sivil yerleşim alanlarına ya da sivil altyapıya yakın bir yerden ateşlenmemelidir. Siviller ve sivil nesnelere ile savaşçılar ve askerî hedefler arasında ayırım yapmayan bu tür saldırılar uluslararası hukuka göre yasaktır. Beyaz fosfor çoğunlukla yoğun bir duman perdesi oluşturmak veya hedefleri işaretlemek için kullanılan yangın çıkarıcı bir maddedir. Havaya maruz kaldığında son derece yüksek sıcaklıklarda yanmakta ve genellikle konuşlandırıldığı alanlarda yangınlar başlatmaktadır. Beyaz fosfora maruz kalan insanlar solunum hasarı, organ yetmezliği ve tedavisi son derece zor olan suyla söndürülemeyen yanıklar da dâhil olmak üzere diğer korkunç ve hayat değiştiren yaralanmalara maruz kalabilir. Vücudun sadece yüzde 10'unu etkileyen yanıklar genellikle ölümcüldür.

İsrail Savunma Bakanlığı tarafından 6 Aralık 2023 tarihinde yapılan yazılı açıklamaya göre ABD, **7 Ekim'den bu yana İsrail ordusuna 200 kargo uçağıyla 10 bin tondan fazla askerî yardımda**

⁸⁴ <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/10/lebanon-evidence-of-israels-unlawful-use-of-white-phosphorus-in-southern-lebanon-as-cross-border-hostilities-escalate/>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

bulunmuştur.⁸⁵ İsrail'in *Yediot Ahronot* gazetesinin haberine göre ABD, İsrail'e Aralık ayına kadar olan süreçte içinde top mermisi, zırhlı araçlar ve askerler için temel savaş ekipmanlarının yer aldığı **230 uçak ve 20 gemi dolusu silah** göndermiştir.⁸⁶

Uluslararası Af Örgütü'nün yayımladığı 5 Aralık 2023 tarihli Rapor'da, Gazze'de 43 sivilin ölümüne yol açan iki hava saldırısının ABD yapımı mühimmatlarla gerçekleştirildiği belgelenmiştir. Af Örgütü, bu hava saldırılarının ya doğrudan sivillere ya da sivil nesnelere yönelik saldırılar ya da ayırım gözetmeyen saldırılar olduğunu tespit etmiş ve bunların savaş suçu olarak soruşturulması gerektiği değerlendirilmesine yer vermiştir. Rapor'da, uluslararası insancıl hukuk ihlallerinin gerçekleştirilmesinde kullanılan silahları tedarik etmeye devam eden bir devletin, bu ihlallerin sorumluluğunu paylaşabileceği vurgulanarak Gazze'deki eşî benzeri görülmemiş sivil ölümleri ve yıkımın boyutları karşısında ABD ve diğer hükümetlerin, İsrail'e uluslararası hukukun ihlal edilmesi amacıyla kullanılma ihtimali çok yüksek olan silahların transferini derhâl durdurması çağrısında bulunulmuştur.⁸⁷

İsrail'in dünyanın en yoğun nüfusuna sahip Gazze'de, ayırım gözetmeyen bombardıman tipi saldırılar gerçekleştirmesi ve bu saldırılarda fosfor bombası da dâhil olmak üzere tahrip gücü yüksek bombalar kullanması, kadın ve çocuklar başta olmak üzere masum sivillerin korkunç bir şekilde ölmelerine, hayatta kalanların ise çok ağır yaralar almalarına sebep olmuştur. Hastaneler de saldırılarda hedef alındığı için oldukça kısıtlı imkânlarla hizmet verebilen çok az sayıdaki hastanede ağır kesiciye dahi ulaşamayan yaralılar, tarifsiz bir acı çekmekte ve acı içinde ölmektedirler. İsrail'in 30 Ocak 2024 tarihî itibarıyla 26 binden fazla Filistinlinin ölmesine 65 binden fazla Filistinlinin ise yaralanmasına yol açan saldırılarında, sivillerin yoğun olarak yaşadığı yerleşim yerlerini ve sığındıkları alanları kullanımı yasak ve tahrip gücü yüksek bombalarla hedef alması savaş suçudur. Bu saldırıların masum siviller üzerinde ölümcül düzeyde ciddi bedensel ve zihinsel zararlar oluşturması, İsrail'in soykırım ve insanlığa karşı suç derecesine varacak seviyede sivil halkı hedef alan saldırılar gerçekleştirdiğini kanıtlamaktadır.

⁸⁵ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israil-gazzedeki-savasin-basindan-bu-yana-abdden-200-ucak-askeri-yardim-aldik/3074938>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

⁸⁶ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israil-basinina-gore-abd-israile-230-ucak-ve-20-gemi-dolusu-silah-gonderdi/3092199>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

⁸⁷ <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/12/israel-opt-us-made-munitions-killed-43-civilians-in-two-documented-israeli-air-strikes-in-gaza-new-investigation/>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

3.5.6. Yerleşim Alanlarına Yaşanmaz Hâle Gelecek Şekilde Zarar Verilmesi

Fotoğraf: AA – İsrail saldırılarının 4. günü

<https://www.aa.com.tr/tr/pg/foto-galeri/israilin-gazze-seridine-hava-saldirilari-dorduncu-gununde-suruyor/0>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

Fotoğraf: Anadolu Ajansı

IV sayılı Cenevre Sözleşmesi'nin 53'üncü maddesine göre askerî harekât bu imhayı kati olarak zaruri kılmadıkça **ferden veya müştereken hususi şahıslara, devlete veya amme topluluklarına, içtîmai teşekküllere veya kooperatiflere ait menkul ve gayrimenkul malların imhası yasaktır.**

Cenevre Sözleşmelerine Ek I Numaralı Protokol'ün 48'inci maddesine göre sivil halkın ve sivil nitelikteki malların saygı görmesini ve korunmasını sağlamak için, sivil halk ile muharipler, sivil mallar ile askerî hedefler birbirinden ayırt edilmeli, buna uygun olarak operasyonlar sadece askerî hedeflere yöneltilmelidir. Protokol'ün 52'nci maddesi uyarınca ibadet yeri, ev ya da diğer ikamet yerleri ya da okullar gibi normalde sivil amaçlara tahsis edilmiş olan bir malın, askerî harekâta etkin bir katkıda bulunmak için kullanılıp kullanılmadığına dair kuşkular olması durumunda, söz konusu hedef bu amaçlarla kullanılmamış sayılacaktır.

Roma Statüsü'nün 8'inci maddesinde;

- Askerî gereklilik olmadan, yasadışı ve keyfi olarak mülkiyetin yaygın yok edilmesi veya sahiplenilmesi,
- Savunmasız veya askerî hedef oluşturmayan kent, köy, yerleşim yeri veya binaların bombalanması veya bu yerlere herhangi bir araçla saldırılması,
- Savaşın gereklilikleri el koyma veya imha etmeyi zorunlu kılmadıkça düşman mülkiyetinin imha edilmesi veya bu mallara el konulması savaş suçu olarak düzenlenmiştir.

30 Ocak 2024 tarihî itibarıyla, İsrail'in 65 bin tondan fazla bomba kullanarak gerçekleştirdiği saldırılar sonucu Gazze'de yıkılan 25 binden fazla bina içerisinde 70 binden fazla bağımsız bölüm, 140 kamu binası, 161 cami, 99 okul ve 3 kilise tamamen yıkılmış, 290 bin bağımsız bölüm, 295 okul, 196 cami ve 25 hastane hasar görmüş, 122'den fazla ambulans imha edilmiş ve 30 hastane İsrail saldırıları ve abluka şartları nedeniyle hizmet dışı kalmıştır.⁸⁸

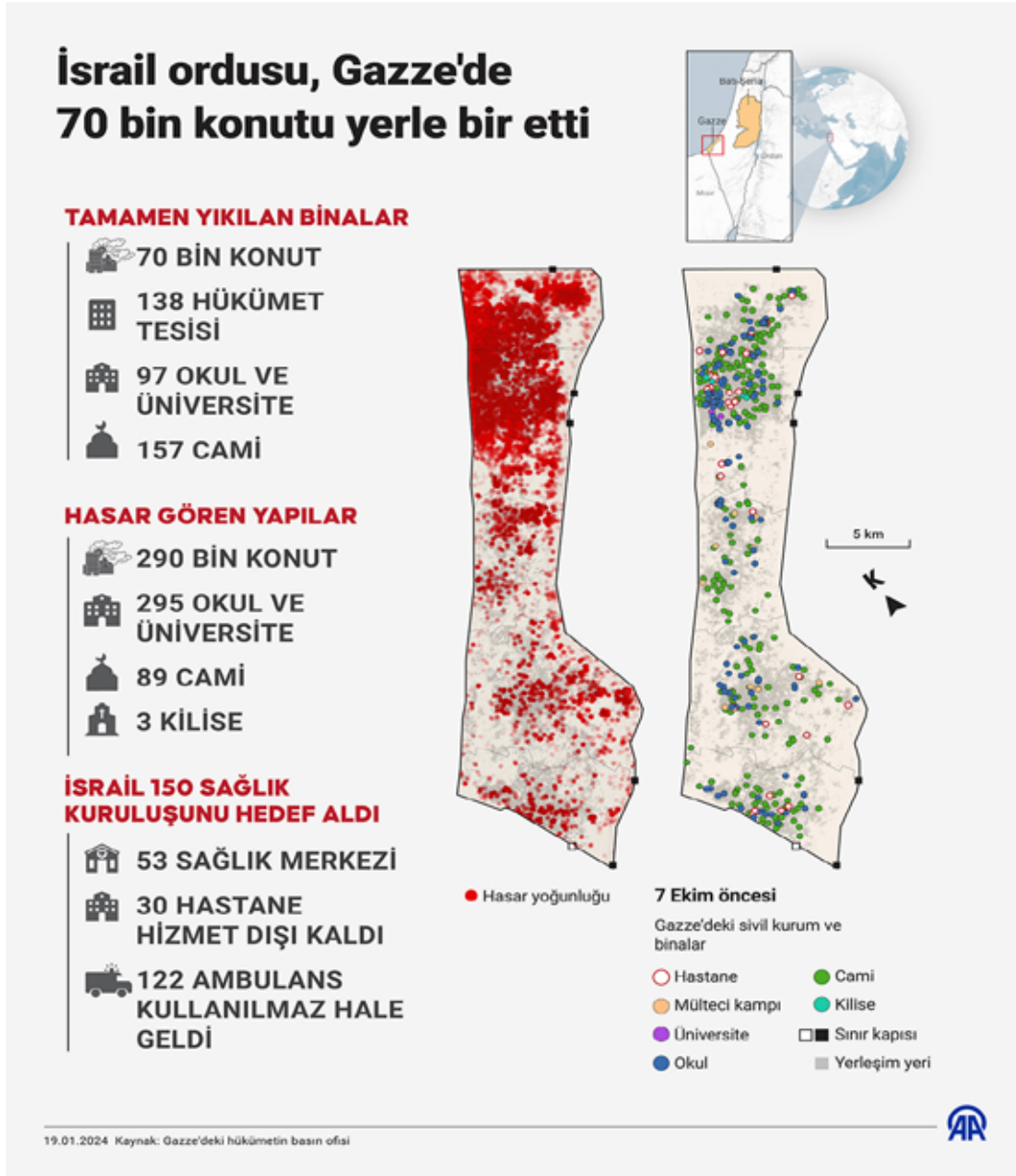
Gazze'de toplam 400 bin konut bulunduğu dikkate alındığında yıkılan yaklaşık 70 bin konut İsrail'in Gazze'de ne kadar büyük bir yıkım gerçekleştirdiğini ortaya koymaktadır. İnsanların evleri yıkılmamış olsa bile altyapısı tahrip edilmiş olan bölgelere tekrar dönmeleri ve bu bölgelerin yaşanabilir hâle getirilmesi güvenlik ortamı sağlansa da uzun zaman alacaktır.⁸⁹

İsrail'in inşaat malzemelerini de içerecek şekilde 16 yıldır devam eden ambargosu ve daha önce başlattığı saldırı ve savaşlarda da büyük yıkımlara sebep olması zaten artan nüfus nedeniyle yıllık 14 bin konut ihtiyacı bulunan Gazze'de barınma şartlarını oldukça zorlaştırmıştır.⁹⁰ İsrail saldırıları nedeniyle dünyanın en yoğun nüfusunu barındıran Gazze'de insanlar, çok daha dar bir alanda ve zor şartlar altında yaşama tutunmaya çalışmaktadır.

⁸⁸ <https://www.pcbs.gov.ps/>, <https://www.youtube.com/watch?v=OOuKCCzxvBw>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

⁸⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=O2bzpLjvF20>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

⁹⁰ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abluka-nedeniyle-kisitli-insaat-malzemesinin-girebildigi-gazgede-120-bin-konut-acigi-var/2758452>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

Gazze'nin kuzey bölgelerine ait İsrail'in ilk bir ayda gerçekleştirdiği saldırıların yerleşim yerlerindeki neticelerini gösteren aşağıda yer verilen uydu görüntüleri de Gazze'deki yıkımın büyüklüğünü ortaya koymaktadır.⁹¹

⁹¹ <https://www.trthaber.com/foto-galeri/gazze-seridindeki-yikim-uydu-goruntulerinde-onesi-ve-sonrasi/60611/sayfa-1.html>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

TRT HABER

TRT HABER

İsrail'in Gazze'de yaklaşık 4 aydır fazla süredir sürdürdüğü bombardıman tipi saldırılar masum sivillerin yaşam hakkı üzerinde olduğu kadar barınma imkânlarında da yıkıma yol açmıştır. İnsancıl hukuk düzenlemelerinde keyfi olarak mülkiyetin yaygın yok edilmesi, savunmasız veya askerî hedef oluşturmayan kent, köy, yerleşim yeri veya binaların bombalanması açıkça savaş suçu olarak düzenlenmiştir.

İsrail'in sivil ve askerî hedef ayrımı gözetmeden gerçekleştirdiği saldırıları nedeniyle başta Gazze'nin kuzeyindeki yerleşim yerleri olmak üzere birçok bölge yaşanmaz hâle getirilmiştir. Kalıcı insani ateşkesin sağlanması ve sürekli insani yardım operasyonları gerçekleştirilmesi durumunda dahi 65 bin tondan fazla bomba ile saldırılan ve altyapı kaynakları tamamen tahrip edilen yerleşim alanlarının tekrar yaşanabilir hâle getirilmesi çok zordur. Bu aşamada İsrail'in Gazze'de masum sivillere ve sivil yerleşim yerlerine daha fazla zarar vermemesi için kalıcı insani ateşkesin sağlanmasının hayati önemi bulunmaktadır. Bu koşulların sağlanması ile birlikte Gazze'deki yıkımın boyutlarının somut olarak ortaya konulması, İsrail'in tazminat sorumluluğu da dâhil olmak üzere gerçekleştirdiği eylemlerden dolayı sorumlu tutulması ve uluslararası yargı mercileri önünde eylemlerine karşılık gelen ceza ve diğer yaptırımların gerekmektedir.

3.5.7. Birleşmiş Milletlere Ait Tesisler ve Mülteci Kamplarının Bombalanması

Fotoğraf:
UNRWA

Roma Statüsü'nün 8'inci maddesinde uluslararası silahlı çatışmalar hukuku çatısı altında, siviller ya da sivil nesnelere sağlanan korumadan yararlanma hakları olduğu sürece, Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne göre, **barış gücü ya da insani yardıma tahsis edilmiş görevli personel, tesis, malzeme, birlik veya araçlara kasten saldırı yöneltilmesi savaş suçu olarak düzenlenmiştir.**

İsrail, Gazze'ye yönelik saldırılarında sadece Filistinlilere ait yerleşim yerleri ve tesisleri hedef almamış, aynı zamanda insani yardıma tahsis edilmiş BM bayrağını taşıyan ve BM adına faaliyette bulunan mülteci kampları ve tesislerini de doğrudan hedef alarak bombalamıştır.

İsrail saldırılarında, 1948 yılında kurulan BM tarihinde görülmemiş sayıda BM personeli hayatını kaybetmiştir. **BM tesislerin doğrudan hedef alınmasına ve 150'den fazla BM personelinin bu saldırılarda hayatını kaybetmesine rağmen** BM tarafından İsrail'e yönelik hiçbir yaptırım uygulanmamıştır.

İsrail tarafından, BM yardım personeline ve tesislerine yönelik UNRWA tarafından bildirilen çok sayıda saldırı olmuştur. UNRWA tesislerine yönelik 270 saldırıda 146 UNRWA tesisi zarar görmüş, on binlerce sivil bu saldırılardan etkilenmiştir. 152 UNRWA çalışanı İsrail saldırılarında hayatını kaybetmiştir.⁹²

İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırılarının 75 yıldır UNRWA tarafından yönetilen BM mülteci kampları ve tesisleri üzerinde telafisi mümkün olmayan zararları olmuştur. Gazze nüfusunun yüzde 70'ini yıllar içerisinde çatışmalardan kaçıp bu bölgeye sığınan mülteciler oluşturmaktadır. İsrail'in Gazze'de 16 yıldır devam ettirdiği abluka ve sonu gelmeyen saldırılar Gazze'de yaşayan nüfusun yüzde 80'ini uluslararası insani yardıma bağımlı hâle getirmiştir. Bu sebeple BM'ye ait mülteci kamplarında uzun yıllardır yaşamaya çalışan çok ciddi bir nüfus bulunmaktadır.

7 Ekim sonrası İsrail'in Gazze'nin geneline yönelik saldırıları üzerine aralıksız devam eden saldırılardan korunmaya çalışan sivil nüfus çareyi okullar, hastaneler ve ibadethaneler ile birlikte BM mülteci kamplarına sığınmakta bulmuştur. Saldırıların üçüncü ayına gelindiğinde **Gazze nüfusunun yaklaşık yüzde 85'ine karşılık gelen 1,9 milyon insan yerinden edilmiş olup bunların 1,4 milyonu 155 UNRWA tesisinde insani yardıma muhtaç bir şekilde oldukça zorlu koşullar altında barınmaya çalışmaktadır.** Bu sayı UNRWA tesislerinin kapasitesinin 4 katından daha fazladır. Yerinden edilmiş diğer 500 bin kişi de UNRWA yardımlarına ihtiyaç duyduğu için UNRWA tesislerinin etrafında en temel ihtiyaçlardan yoksun bir şekilde baraka ve çadırlarda barınmaya çalışmaktadır. İsrail'in mülteci kamplarını hedef alması, burada sığınan insanlara göç etmekten başka çare bırakmamıştır.

⁹² <https://www.unrwa.org/resources/reports/unrwa-situation-report-71-situation-gaza-strip-and-west-bank-including-east-jerusalem>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

Fotoğraf:
UNRWA

AA - Cibaliya Mülteci
Kampı

31 Ekim 2023 tarihinde İsrail'in Gazze'nin kuzeyinde Cibaliya Mülteci Kampı'na düzenlediği hava saldırısı, çok sayıda sivilin ölümüne ve yaralanmasına sebep olmuştur. İsrail hava saldırılarında 1,4 kilometrekarelik alanıyla Gazze'deki sekiz mülteci kampının en büyüğü olan ve yaklaşık 116 bin kayıtlı mülteciye ev sahipliği yapan Cibaliya Mülteci Kampı'nın bazı kısımları yerle bir olmuştur.⁹³

⁹³ <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-67276822>, <https://www.reuters.com/graphics/ISRAEL-PALESTINIANS/GAZA-JABALIA/byprdygje/>, <https://www.youtube.com/watch?v=Bgp7R9puZlw>, <https://www.aa.com.tr/tr/pg/foto->

AA - El-Megazi Mülteci Kampı'na düzenlenen saldırıda yaralanan çocuklar

İsrail'in Gazze'deki El-Megazi Mülteci Kampı'na 5 Kasım 2023 tarihinde düzenlediği saldırıda çoğu kadın ve çocuk 50'den fazla kişi hayatını kaybetmiş, aralarında çocuk ve bebeklerin de bulunduğu yaralılar ise Aksa Şehitleri Hastanesi'ne kaldırılmıştır.⁹⁴

El-Megazi Mülteci Kampı'na yönelik 24 Aralık'ta yapılan saldırıda ise İsrail onlarca sivilin ölümüne sebep olmuştur. İsrail devlet televizyonu KAN'da yayımlanan haberde, "İsrail ordusu, hava kuvvetleri tarafından pazar ve pazartesi geceleri (24-25 Aralık) **Megazi Mülteci Kampı'nda olaylara karışmamış onlarca sivilin ölümüne yol açan saldırının hedefe yakın binalarda hasara yol açtığını ve sivillere zarar verdiğini kabul etmektedir.**" ifadelerine yer verilmiştir.⁹⁵

galeri/20231118114_israil-gazzenin-kuzeyindeki-cibaliya-multeci-kampini-yine-vurdu-onlarca-olu-ve-yarali-var, Erişim Tarihi: 31/01/2024

⁹⁴ <https://www.aa.com.tr/tr/pg/foto-galeri/israil-ordusu-gazgede-el-megazi-multeci-kampina-saldiri-duzenledi/0>, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israilin-gazgede-multeci-kampini-hedef-alan-saldirisinda-olenlerin-sayisi-51e-yukseldi/3044050>, <https://www.youtube.com/shorts/QbsPLTLMIFE>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

⁹⁵ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israilin-gazze-ye-duzenledigi-saldirilarda-oldurulenlerin-sayisi-21-bin-320-ye-yukseldi/3094236>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

UNRWA – El-
Nusayrat Mülteci
Kampı

İsrail'in bir başka saldırısı sonucunda, Gazze'nin orta kesimlerindeki El-Nusayrat Mülteci Kampı'nda aralarında çocuk ve kadınların da bulunduğu 17 kişi yaşamını yitirmiştir.⁹⁶

⁹⁶ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israil-savas-ucaklarinin-nusayrat-multeci-kampina-saldirilarinda-17-kisi-hayatini-kaybetti/3059926>, https://www.youtube.com/watch?v=7u_4feFTyCg, Erişim Tarihi: 31/01/2024

AA - El-Bureyc
Mülteci Kampı

Gazze yetkilileri İsrail'in El-Bureyc Mülteci Kampı'na düzenlediği saldırıda 15 kişinin öldüğünü açıklamıştır.⁹⁷ İsrail güvenlik güçleri, büyük yıkıma yol açtıkları mülteci kampında yüzlerce ev, yollar, okullar ve sağlık merkezlerini de tamamen yıkarak geri çekilmiştir.⁹⁸

⁹⁷ <https://www.aljazeera.com/news/2023/11/2/gaza-authorities-say-15-killed-in-israeli-strike-on-bureij-refugee-camp>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

⁹⁸ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israil-kismen-cekildigi-gazzedeki-bureyc-multeci-kampinda-buyuk-yikima-neden-oldu/3107088>
https://twitter.com/anadolujansi/status/1745539623512584197?s=48&t=agGB1TUhVzqeo_lhz_plw, Erişim Tarihi: 31/01/2024

AA- Eş-Şati Mülteci
Kampı

Eş-Şati Mülteci Kampı da İsrail saldırılarının hedefi olmuş ve saldırılar neticesinde harabeye dönmüştür.⁹⁹

İsrail, Gazze'nin kuzeyinde yaşayan insanların tahliye emirleri ve büyük tahribata yol açan saldırılarla Gazze'nin güneyine göç etmelerini sağladıktan sonra, bu sefer Mısır sınırına gitmelerini sağlamak üzere Han Yunus bölgesini kuşatmış, ana yolları kapattıktan ve bombalamaya başladıktan sonra tahliye emri vermiştir. BM, 24 Ocak 2024 tarihinde Gazze'nin güneyindeki Han Yunus'ta 30 bin kişinin barındığı bir mesleki eğitim merkezinin vurulduğunu açıklamıştır. UNRWA Gazze İşleri Direktörü Thomas White olayla ilgili, **"kitlese kayıplar meydana geldi, bazı binalar alevler içinde ve ölüm haberleri geliyor. Birçok insan olay yerinden kaçmaya çalışıyor ama bunu başaramıyor"** ifadesine yer vermiş, iki tank mermisinin yerinden edilmiş yaklaşık 800 kişinin barındığı merkez binalarından birisine

⁹⁹ <https://www.aa.com.tr/tr/pg/foto-galeri/israilin-gazzeye-saldirilarinda-harabeye-donen-es-sati-multeci-kampi-goruntulendi/0>, <https://www.youtube.com/watch?v=sfv-vLiihHI>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

isabet ettiğini söylemiştir. UNRWA Başkanı Philippe Lazzarini ise, **"yerleşke açıkça işaretlenmiş bir BM tesisidir ve tüm tesislerimiz için yaptığımız gibi koordinatları İsraili yetkililerle paylaşılmıştır. Bir kez daha temel savaş kurallarının bariz bir şekilde göz ardı edilmesi söz konusudur."** açıklamasında bulunmuştur.¹⁰⁰

Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne göre, barış gücü ya da insani yardıma tahsis edilmiş görevli personel, tesis, malzeme, birlik veya araçlara kasten saldırı yöneltilmesi savaş suçu olarak düzenlendiği hâlde yukarıda yer verilen vakalardan da görüleceği üzere Gazze'de yaşayan Filistinliler için hayati öneme haiz olan BM'ye ait mülteci kampları ve tesisleri İsrail'in sistematik saldırılarının hedefi olmuştur. BM kuruluşu olan UNRWA tarafından yönetilen bu tesislerin ve personelinin aileleri ile birlikte insancıl hukuk kapsamında korunması ve desteklenmesi gerekirken saldırılara uğramış olması, uluslararası hukuku hiçe sayan İsrail yönetimi tarafından BM koruması altında olan yerler de dâhil olmak üzere Gazze'deki her yerin tehlikeli hâle getirildiğinin açık göstergesidir. Sivil yerleşim yerleri yanında sivillerin sığındığı okullar, hastaneler ve ibadethaneler ile birlikte BM'ye ait tesisler ve mülteci kamplarının bombalanması İsrail'in halkın toplu olarak cezalandırılması ve toplu yok etme niyetiyle savaş suçu işlediğini aksi iddia edilemeyecek şekilde ortaya koymaktadır. **BM tesislerine sadece üç ay içinde 270 defa saldırı düzenleyen, 150'den fazla BM çalışanını öldüren ve 146 BM tesisine zarar veren İsrail'in, çok ağır yaptırımlara muhatap olması gerekirken BM toplantılarında soykırım suçu da dâhil olmak üzere işlediği onca insanlığa karşı suç ve savaş suçunu savunmaya devam edebiliyor olmasının makul bir gerekçesi bulunmamaktadır.**

3.5.8. Okulların, Camilerin ve Kiliselerin Bombalanması, Mezarlıkların Tahrip Edilmesi

... Bildiğimiz Gazze artık yok. **Bu bir ortadan kaldırma. Bu bir soykırım.** Dünya izliyor. Kiliseler izliyor. Gazze halkı kendi idamlarının canlı görüntülerini gönderiyor. Biz iyi olacağız. Katlandığımız bu çok büyük darbeye rağmen biz Filistinliler iyileşeceğiz. Biz Filistinliler olarak her zaman yaptığımız gibi yıkımın ortasından yeniden ayağa kalkacağız. Ama suç ortağı olanlar sizin adınıza üzülüyorum. Bundan hiç kurtulabilecek misiniz? Şunu söyleyeyim, soykırımdan sonra özrünüzü kabul etmeyeceğiz. **Aynaya bakmanızı ve Gazze soykırımına uğrarken ben neredeydim diye sormanızı istiyorum.**¹⁰¹

Filistinli Papaz Munzir İshak

¹⁰⁰ <https://www.aljazeera.com/news/2024/1/24/several-killed-in-israeli-attack-on-un-shelter-housing-800-in-southern-gaza>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

¹⁰¹ https://www.youtube.com/watch?v=d_YZmq17xSg, Erişim Tarihi: 31/01/2024

Roma Statüsü'nün 8'inci maddesinde askerî amaçlı olmaması koşuluyla eğitim ve dinî amaçlarla kullanılan binalara kasten saldırı düzenlenmesi savaş suçu olarak sayılmıştır.

Cenevre Sözleşmelerine Ek I Numaralı Protokol'ün "Temel kural" başlıklı 48'inci maddesine göre **sivil halkın ve sivil nitelikteki nesnelere korunması için çatışmanın tarafları sivil ve askerî hedefleri birbirinden ayırt etmeli ve operasyonları sadece askerî hedeflere yöneltmelidir.** Protokol'ün "Sivil nitelikte nesnelere genel korunması" başlıklı 52'nci maddesinde askerî hedefler doğası, konumu, amacı veya kullanımı gereği askerî harekâta etkili bir katkı sağlayan ve o zamanki koşullarda tamamen veya kısmen imha edilmesi, ele geçirilmesi veya etkisiz hâle getirilmesi kesin bir askerî avantaj sağlayan nesnelere sınırlanmıştır. Okullar ve ibadet yerleri gibi normalde sivil amaçlara tahsis edilmiş olan yerlerin askerî harekâta etkin bir katkıda bulunmak için kullanılıp kullanılmadığına dair kuşku- ların olması durumunda söz konusu hedefin bu amaçlarla kullanılmış sayılmayacağı düzenlenmiştir.

7 Ekim'den itibaren İsrail tarafından gerçekleştirilen hava saldırıları neticesinde Gazze Şeridi'nin sivil altyapısı büyük ölçüde zarar görmüştür. İsrail'in yoğun bombardımanı sonucunda evlerini kaybetmiş ve yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kalan çok sayıda sivil okullara, camilere, kiliselere, hastanelere ve BM'ye ait tesislere sığınmıştır. Siviller kadar sivil nitelikteki amaçlara tahsis edilmiş olan okullar ve ibadethanelerin de uluslararası insancıl hukuk kurallarına göre korunması gerekmektedir. Buna karşın İsrail'in saldırılarında çok sayıda okul ve ibadethane hasar görmüş, saldırılar bu yerlerde barınmaya çalışan çoğunluğu kadın ve çocuk olan sivillerin ölümüne ve yaralanmasına sebep olmuştur.

Resmi açıklamalarda bölgedeki Birleşmiş Milletler tesislerinde yer alan okulların da vurulduğu ve tüm okulların bir şekilde hedef alındığı ifade edilmektedir. Bu kapsamda, Gazze'nin kuzeyinde yer alan ve içerisinde yerinden edilmiş binlerce sivilin yaşadığı UNRWA'ya bağlı Al-Fakhoura Okulu ve Cibaliye Mülteci Kampı'nda yer alan BM'ye ait başka bir okul saldırılara hedef olmuştur.¹⁰²

¹⁰² <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/israel-bombs-another-un-affiliated-school-in-gaza-killing-and-injuring-dozens-of-people/3057867>, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israilin-gazze-ye-duzenledigi-saldirilarda-oldurulenlerin-sayisi-18-bin-205e-cikti/3079018>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

Zamuta Köyü'nde AB tarafından inşa edilen bir okul ise İsraili yerleşimciler tarafından yıkılmıştır.¹⁰³

Filistin Devleti Merkezi İstatistik Bürosu'nun paylaştığı verilere göre 30 Ocak 2024 tarihi itibarıyla Gazze Şeridi'nde İsrail saldırıları sonucu 99 okul ve üniversite tamamen, 295 okul ve üniversite de kısmen yıkılmıştır. 231 eğitim personeli hayatını kaybetmiştir.¹⁰⁴

Gazze Şeridi'ndeki okulların gerçekleştirilen operasyonlar sonucu yıkılması, bölgede yaşayan çocukların eğitim süreçleri üzerinde telafisi imkânsız etkiler doğurmaktadır. Bölgedeki yıkım, yerinden edilme ve temel ihtiyaçlarının karşılanamaması sebebiyle gelişimleri olumsuz etkilenen ve travmaya maruz kalan çocukların 100 günden fazla süredir eğitim haklarından da mahrum kalması, sadece bölgedeki çocuklar için değil gelecek nesiller için de büyük zararlara sebep olacaktır. İsrail'in şiddetli saldırılarının neden olduğu tahribat ve çocukların dahi açlık ve susuzlukla mücadele etmek zorunda kaldığı katlanılmaz yaşam koşulları içerisinde Gazzeli çocuklar için eğitim hakkı ancak ulaşılmaz bir hayale karşılık gelmektedir.

İsrail tarafından uluslararası insancıl hukuk kapsamında korunması ve saygı gösterilmesi gereken yerlerden olan ibadet yerlerine de çok sayıda saldırı gerçekleştirilmiştir. Filistin Devleti Merkezi İstatistik Bürosu'nun paylaştığı verilere göre 30 Ocak 2024 tarihi itibarıyla 161 cami ve 3 kilise yıkılmıştır.¹⁰⁵ İsrail tarafından binlerce yıllık tarihî ve kültürel miras yok edilmiştir.

¹⁰³ Okulun yıkıldığı bilgisi, AB Komisyonunun kriz yönetimi ve insani yardımlardan sorumlu üyesi Janez Lenarcic tarafından sosyal medya hesabında paylaşılmıştır. <https://x.com/JanezLenarcic/status/1732422966561120622?s=20>, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ab-bu-yikim-hos-gorulemez-ve-uluslararasi-insancil-hukukun-ihlalidir/3075248>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

¹⁰⁴ <https://www.pcbs.gov.ps/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

¹⁰⁵ <https://www.pcbs.gov.ps/>, Erişim Tarihi: 30/01/2024

Gazze'nin Eski Şehir bölgesindeki tarihî Osman bin Kaşkar Camii'ne saldırı düzenlenmiş, 1360 yılında inşa edilen ve Gazze Şeridi'nin önde gelen tarihî yapılarından biri olan Zafer ed-Demri Camii tamamen yıkılmıştır. Eski Şehir bölgesinde yer alan ve bölgenin en eski ve en büyük camisi olan Büyük Ömer Camii'nin ise minaresi yıkılmış ve caminin büyük bölümü zarar görmüştür.

İsrail saldırılarında zarar gören ve yıkılan yapılar arasında bulunan kiliselerde de sivil kayıplar yaşanmış ve tarihî doku zarar görmüştür. Gazze Şeridi'nin güneyinde yer alan ve yerinden edilmiş yüzlerce Hristiyan'ın sığındığı dünyanın en eski üçüncü kilisesi olan Aziz Porphyrius Rum Ortodoks Kilisesi bombardıman sonucu yıkılmıştır. Gerçekleştirilen saldırı sonucu 18 kişi yaşamını yitirmiştir. Gazze Şeridi'nin kuzeyindeki Cibaliye beldesinde bulunan Bizans Kilisesi ve Deyr el-Balah kentinde yer alan Aziz Hilarius Manastırı da bombalanan diğer yerler arasındadır.¹⁰⁶

Yetkililer tarafından yapılan açıklamalarda Kutusal Aile Katolik Kilisesi'nde İsrail askerî olan bir keskin nişancı tarafından bir anne ile kızının öldürüldüğü ve yedi kişinin de yaralandığı bildirilmiştir. İçerisinde 54'ten fazla engelli bireyi barındıran Gazze'deki Rahibe Teresa Rahibeleri Manastırının İsrail tarafından hedef alındığı, yakıt tankı ve jeneratörün tahrip edildiği ve manastırın engellilere bakım sağlamaya elverişsiz hâle geldiği ifade edilmiştir.¹⁰⁷

nastırın engellilere bakım sağlamaya elverişsiz hâle geldiği ifade edilmiştir.¹⁰⁷

Cenevre Sözleşmelerine Ek I Numaralı Protokol'ün "Ölen kişilerin kalıntıları" başlıklı 34'üncü maddesinde "... işgale ya da işgal ve muhasamatın sonucu olarak gözaltına alınmaya bağlı sebeplerden dolayı ölmüş olan kişiler ile muhasamat sonucu öldükleri ülkenin vatandaşı olmayan kişilerin kalıntılarına saygı gösterilecek ve bütün bu kişilerin mezarlık alanları, Dördüncü Sözleşme'nin 130. maddesinde öngörüldüğü

¹⁰⁶ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israil-gazgede-tarihi-cami-kilise-ve-muzeleri-hedef-alarak-kulturel-mirasi-da-yok-ediyor/3076138>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

¹⁰⁷ <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/israeli-sniper-kills-mother-daughter-inside-gazas-only-catholic-church/3084666>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

üzere saygı ve bakım görecek ve işaretlenecektir." düzenlemesine yer verilmiştir. Bu düzenleme uyarınca tarafların mezarlık alanlarına da saygı göstermeleri gerekmektedir. Ancak İsrail ordusu tarafından mezarlık alanları tahrip eden eylemlerde de bulunulmuştur.¹⁰⁸

ABD'li yayın kuruluşu CNN tarafından uydu görüntüleri ve videolar analiz edilerek paylaşılan haberde, CNN muhabirlerinin İSG ile birlikte bir konvoyla hareket ederken tahrip edilmiş mezarlara tank olmaları üzerine araştırma yapıldığı, araştırmanın **İsrail Kara Kuvvetlerinin Gazze Şeridi boyunca takip ettiği sistematik bir uygulamayı ortaya çıkardığı**, savaş suçu olarak nitelendirilen bu uygulama ile ilgili İSG sözcüsüne **tahrip edilen 16 mezarlığa ilişkin** koordinatlar verilerek soru sorulduğunda cevap alınamadığı, ancak ordunun Hamas'ın bazen askerî amaçlarla kullandığını değerlendirdiği mezarlıkları hedef almaktan başka seçenekleri olmadığı, rehinelere ulaşmanın Gazze'deki en önemli görevlerinden biri olduğu, bu nedenle mezarlıktaki bazı kişilerin naaşlarının çıkartıldığı belirtilmiştir. **Uydu görüntüleri ve videolara ilişkin yapılan analizlerde İSG tarafından kullanılan buldozerlerin çok sayıda mezarlığı düzleştirdiği, İsrail ordusunun mezarlıkları askerî ka-**

rakol olarak kullandığı, uydu görüntülerinde İsrail askerî araçlarının görülebildiği, mezarlıklar üzerinde tank izlerinin bulunduğu tespit edilebilmektedir. Yapılan mülakatlarda, mezarlıkta yakınları bulunan Filistinlilerin tahribattan sonra yakınlarını bulamadığı ifade edilmiştir.¹⁰⁹

¹⁰⁸ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israil-ordusu-gazgede-mezarlar-actigini-dogruladi/3113290>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

¹⁰⁹ <https://edition.cnn.com/2024/01/20/middleeast/israel-gaza-cemeteries-desecrated-investigation-intl-cmd/index.html>, <https://edition.cnn.com/2024/01/29/world/israel-cemetery-bani-suheila-intl/index.html>, <https://edition.cnn.com/videos/world/2024/01/18/gaza-cemeteries-destroyed-diamond-lead-dnt-vpx.cnn>; <https://www.youtube.com/watch?v=l8efWAN00HA>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

İsrail'in Gazze'de yaşayan Filistinlileri yerlerinden etmek amacıyla **her birisi ayrı savaş suçu teşkil eden sivilin sığındığı okulları, camileri ve kiliseleri bombalaması ve mezarlıkları tahrip etmesi; binlerce yıllık tarihî ve kültürel mirasın yok edilmesi kadar insanların aile ve dini değerlerine de saldırıldığı anlamına gelmektedir. İsrail'in eğitim ve ibadet yerlerine düzenlediği saldırılarla yıkması, yerinden edilen insanların yaşadıkları yerlere tekrar dönmelerini engelleme amacı taşımaktadır.**

3.5.9. Keyfi Gözaltı, Gözaltında İşkence ve Kötü Muamele

Fotoğraf: AP/OHCHR

<https://www.ohchr.org/en/press-briefing-notes/2024/01/gaza-report-ground>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

Hiç kimsenin işkenceye, zalimane, gayriinsani, haysiyet kırıcı cezalara veya muamelelere tabi tutulmaması, Keyfi olarak tutuklanmaması, alıkonulmaması ve sürülmemesi insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmelerde karşılığını bulan temel insan hakları ilkeleridir. Cenevre Sözleşmelerine Ek I sayılı Protokol'ün "Temel güvenceler" başlıklı 75'inci maddesine göre silahlı çatışmaya ilişkin fiillerden dolayı tutuklanan, alıkonulan ya da gözaltına alınan her kişi, anladığı dilde, derhâl bu tedbirlerin neden alındığına dair gerekçeler hakkında bilgilendirilmelidir. Ceza gerektiren suçlara ilişkin tutuklamalar ve alıkonulma durumları haricinde, bu kişilerin tutuklanmaları, alıkonulmaları ve gözaltına alınmalarını gerektiren şartlar ortadan kalkar kalkmaz serbest bırakılması gerekmektedir. Roma Statüsü'nün 7'nci maddesinde herhangi bir sivil nüfusa karşı yaygın veya sistematik bir saldırının parçası olarak ve uluslararası hukukun temel kurallarını ihlal etmek suretiyle hapsedme veya fiziksel özgürlükten başka biçimlerde mahrum etme eylemleri ile işkence ve cinsel şiddet eylemleri insanlığa karşı suç olarak düzenlenmiştir.

Resmî rakamlara göre İsrail güçlerinin 7 Ekim 2023 tarihinden 2024 yılı Ocak ayı sonuna kadar gözaltına aldığı Filistinlilerin sayısı Batı Şeria'da 6 bini, Gazze'de 3 bini aşmıştır.¹¹⁰ 7 Ekim öncesinde de İsrail hapishanelerinde 180'i çocuk, 37'si kadın ve 1319'u idari tutuklu¹¹¹ olmak üzere 5 bin 250 Filistinli

¹¹⁰ https://www.pcbs.gov.ps/site/lang__ar/1409/Default.aspx, Erişim Tarihi: 31/01/2024

¹¹¹ İsrail'in 1967 yılından beri Filistinlilere uyguladığı idari tutukluluk, kişilerin gizli güvenlik gerekçeleriyle ve ileride suç işleyebileceği varsayımıyla devlet yetkilileri tarafından alıkonulduğu, kişinin kendisi veya avukatlarına gerekçeleri açıklanmayan, sorgulama veya yargılama olmaksızın süresiz uzatılabilen bir gözaltı biçimidir. Filistinlilere karşı sistematik bir zulüm aracı olarak kullanılan bu uygulama ile uluslararası hukukun özgürlüğünden mahrum bırakılan herkes için güvence altına aldığı adil yargılanma hakkı hiçe sayılmaktadır. Filistinliler, haklarındaki suçlamayı öğrenmeden ve savunma hakkından mahrum şekilde 6 aya kadar hapiste kalabildiği gibi

bulunmaktaydı. 7 Ekim'den sonra ise İsrail hapishanelerindeki Filistinli esirlerin sayısı yaklaşık yüzde 50 artmış ve 7 bin 800'e ulaşmıştır.¹¹² 7 Ekim'den sonra zaten kötü olan koşullar Filistinli mahkûmlar için katlanılmaz boyutlara ulaşmıştır. Esir takası kapsamında serbest bırakılan mahkûmlar, Hamas eylemlerinin intikamının kendilerinden alınmaya çalışıldığını, cezaevlerinde dövüldüklerini, üzerlerine ağızlıklı köpeklerin salındığını, aç ve susuz bırakıldıklarını, kıyafetlerinin, yiyeceklerinin ve battaniyelerinin alındığını, sürekli küfür ve hakaretlere maruz kaldıklarını, kadın mahkûmların tecavüzle tehdit edildiğini ifade etmişlerdir.¹¹³

2015 yılında 13 yaşındayken tutuklanan Ahmed Manasra, 9 buçuk yıl hapis cezası almış ve hapisteki yıllarını işkence altında geçirdiğinden akli dengesini kaybetmiştir.¹¹⁴

Ahmed Manasra'nın 13 yaşında gözaltına alınması ve iki yıl hücre hapsinde tutulduktan sonra elleri ve ayakları zincirli olarak mahkemeye getirilip götürülmesi şeklindeki uygulamalar, İsrail'in 7 Ekim'den çok daha önce çocuklara karşı insan haklarını ihlal ettiğini gösteren örneklerden bir tanesidir.

İsrail'in 6 Kasım'da somut bir sebep olmaksızın gözaltına alarak cezaevine gönderdiği *Filistinli cesur kız* olarak tanınan 23 yaşındaki Ahed et-Temimi serbest bırakıldıktan sonra yaptığı açıklamada, cezaevinde durumun çok zor olduğunu, kadın esirlere yönelik günlük tacizler yapıldığını, kadın esirlerin susuz ve kıyafetsiz bırakıldıklarını, yerde uyduklarını ve dövüldüklerini belirtmiştir. İsrail güçlerince

bu süreden sonra askerî mahkemeye sevk edilen ancak suçlamalardan habersiz bir Filistinlinin tutukluluk süresi 5 yıla kadar defalarca uzatılabilmektedir. Gözaltındaki Filistinlilerin önemli bir bölümü idari tutukluluk uygulamasıyla İsrail cezaevlerinde tutulmaktadır.

<https://www.aa.com.tr/tr/ayrimcilikhatti/ayrimcilik/israil-idari-tutukluluk-uygulamasiyla-binlerce-filistinliyi-yargilamadan-hapiste-tutuyor/1818371>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

¹¹² <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israil-hapishanelerindeki-filistinli-esirlerin-sayisi-7-ekimden-bu-yana-yuzde-50-artti/3074012>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

¹¹³ <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-67581915>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

¹¹⁴ https://www.youtube.com/watch?v=AwRFO_r6QGk, Erişim Tarihi: 31/01/2024

2017 yılında da gözaltına alınan ve 8 ay hapisshanede kalan Temimi, İsraili yetkililerin, cezaevinde olup bitenleri anlatması hâlinde kendisi ile birlikte gözaltına alınan babasını hedef almakla tehdit ettiğini belirtmiştir.¹¹⁵

İsrail güvenlik güçleri Gazze'ye yönelik kara operasyonları sırasında rastgele gözaltı uygulaması gerçekleştirmiştir. Zeytun Mahallesi'ndeki uygulamada hava soğuk olmasına rağmen erkeklerin iç çamaşırları ile dışarı çıkmalarının istendiği, ellerinin yaralanacak şekilde kelepçelendiği, yerde tekmelendikleri, aç ve susuz bırakıldıkları ve tuvalete gitmelerine izin verilmediği bilgisi serbest bırakılan kişiler tarafından paylaşılmıştır.¹¹⁶

Zorla yerlerinden edilen aralarında çocukların ve yaşlıların da bulunduğu çok sayıda Filistinli sivil, İsrail askerleri tarafından Hamas üyesi oldukları iddiasıyla zorla alıkonulmuş, Gazze'deki bir stadyumda yarı çıplak bir vaziyette tutulmuşlardır.¹¹⁷ İsrail makamları tarafından bu kişilerin hangi somut gerekçe ile Hamas üyesi olarak muamele gördüklerine ilişkin bir bilgi paylaşılmamıştır.

BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (OHCHR) İşgal Altındaki Filistin Toprakları Ofisi Başkanı Ajith Sunghay tarafından 19 Ocak 2024 tarihinde "Gazze: Sahadan Rapor" başlığı ile paylaşılan açıklamada; Gazze'de bulunduğu süre zarfında serbest bırakılan bazı tutuklularla görüştüğü, bu kişilerin İsrail Güvenlik Güçleri tarafından bilinmeyen yerlerde 30 ila 55 gün arasında gözaltında tutulduklarını, dövüldüklerini, aşağılandıklarını, kötü muameleye ve işkenceye varabilecek uygulamalara maruz kaldıklarını anlattıkları, ba-

¹¹⁵ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/filistinli-cesur-kiz-olarak-taninan-temimi-israil-hapishanesinde-tanik-oldugu-ihlalleri-anlatti/3069092>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

¹¹⁶ <https://www.aa.com.tr/tr/ayrimcilikhatti/ayrimcilik/israilin-4-gun-alikoydugu-filistinliler-yasadiklari-dehseti-aaya-anlatti/1818480>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

¹¹⁷ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israil-aralarinda-cocuklarin-da-oldugu-filistinlileri-gazzedeki-bir-stadyumda-yari-ciplak-teshir-etti/3092405>, <https://www.aa.com.tr/tr/teyithatti/gazze/israil-ordusunun-ciplak-sekilde-esir-aldigi-gazzeliler-arasinda-cocuklarin-da-oldugu-iddiasi-/1817174>, https://twitter.com/anadolujansi/status/1739571501211246993?s=48&t=agGBI1TUhVzqeo_lhz_plw, Erişim Tarihi: 31/01/2024

zılarının birkaç gün üst üste olmak üzere uzun süreler boyunca gözlerinin bağlandığını bildirdiği, anlatıklarının ofislerine ulaşan diğer raporlarla tutarlı olduğu, sayıları binleri bulduğuna inanılan tutukluların ailelerine bu kişilerin akıbeti veya buldukları yer hakkında bilgi verilmediği ifade edilmiştir.¹¹⁸

BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği tarafından 12 Ocak 2024 tarihinde yapılan açıklamada, yüzlerce Filistinlinin Gazze içinde ve dışında bilinmeyen çeşitli yerlerde keyfi olarak alıkonulduğu ve bunun birçok vakada **zorla kaybetme anlamına geldiği**, serbest bırakılanlardan bazılarının ISG tarafından kötü muamele ve işkenceye maruz kaldıklarını iddia ettikleri ifade edilerek **İsrail'in Gazze'deki Filistinlilere yönelik keyfi gözaltı, işkence, kötü muamele ve zorla kaybetme uygulamalarına derhâl son vermesi ve bu tür eylemleri bağımsız ve etkin bir şekilde soruşturması ve tekrarlanmasını önlemesi çağrısında bulunulmuştur.**¹¹⁹

3.5.10. Basın Mensuplarına Yönelik Saldırıları

¹¹⁸ <https://www.ohchr.org/en/press-briefing-notes/2024/01/gaza-report-ground>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

¹¹⁹ <https://www.ohchr.org/en/press-briefing-notes/2024/01/israel-occupied-palestinian-territory-situation-100-days>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

*Bizi koruyacak uluslararası bir güç yok. Hiçbir şeyin dokunulmazlığı yok. Bu çelik yelekler korumuyor. Bu başlıklar korumuyor. Bunlar sadece gazeteci olduğumuzu gösteren sembollerden ibaret. Bunlar hiçbir şekilde gazetecileri korumuyor. **Biz burada kurbanlardan ibaretiz. Hayatımızı tek tek kaybediyoruz. Hiçbir bedel olmaksızın kaybediyoruz. Şehit olmak için sıramızı bekliyoruz.***¹²⁰

Selman Beşir
Filistin TV Muhabiri

Cenevre Sözleşmelerine Ek I Numaralı Protokol'ün 79'uncu maddesine göre silahlı çatışma bölgelerinde tehlikeli profesyonel görevlerde bulunan gazetecilerin **sivil olarak kabul edilmesi ve sivillere yönelik korumadan faydalanması gerekmektedir.**

Uluslararası insancıl hukukun bu açık kuralına rağmen İsrail'in gerçekleştirdiği saldırıların ilk iki ayında Gazze'de 97 gazeteci öldürülmüştür. Bu sayı altı yıl içinde 69 gazetecinin yaşamını yitirdiği II. Dünya Savaşı'nda öldürülen basın mensubu sayısından daha fazladır.¹²¹ 20 yıl süren Vietnam Savaşı'nda 63 gazeteci öldürülmüştür. 3 yıl süren Kore Savaşı'nda 17 gazeteci hayatını kaybetmiştir.¹²² **30 Ocak 2024 tarihi itibarıyla 7 Ekim'den bu yana Gazze'de İsrail tarafından öldürülen gazeteci sayısı 120'yi**

¹²⁰ <https://www.instagram.com/reel/CzLuKUYMx0K?igsh=MXdienlicG94aTNjag%3D%3D>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

¹²¹ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israil-ikinci-dunya-savasinda-olen-gazetecilerden-fazla-basin-mensubunu-oldurdu/3071174>
Erişim Tarihi: 31/01/2024

¹²² <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israilin-3-ayda-gazgede-katletti-gazeteci-sayisi-dunyada-iki-yilda-oldurulenden-fazla/3103923>,
<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israil-10-ocak-calisan-gazeteciler-gununde-gazgede-biri-kadin-3-gazeteci-oldurdu/3105380>,
Erişim Tarihi: 31/01/2024

geçmiştir. İsrail, 10 Aralık Çalışan Gazeteciler Günü'nde dahi biri kadın 3 gazeteciyi öldürmüştür. Gazze'de yaşanan insanlık krizinden ve işlenen savaş suçlarından dünya kamuoyunun haberdar olmasını sağlayan gazetecilerin İsrail saldırılarının hedefi olması, saldırıların doğrudan gazetecilere yöneltilmiş olduğunu göstermektedir. **Gazze'de yaklaşık bin gazeteci bulunmakta olup, gazetecilerin yüzde 10'u ilk üç ayda öldürülmüş durumdadır.**

İsrail, gazetecilerin ailelerine kasıtlı saldırılar düzenlemek suretiyle gazetecileri baskı altına almaya çalışmıştır. Al Jazeera muhabiri Wael al-Dahdouh, İsrail saldırısında eşini, 2 oğlunu, kızını, torununu ve diğer 8 aile üyesini kaybetmiştir.¹²³

¹²³ <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-67905566>, <https://www.aljazeera.com/news/2024/1/17/al-jazeeras-gaza-bureau-chief-wael-dahdouh-in-qatar-for-medical-treatment>, <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/this-will-never-silence-our-voices-al-jazeera-reporter-whose-family-was-killed-in-israeli-strike/3033617>, https://www.youtube.com/watch?v=NG-Vlv_reGk, Erişim Tarihi: 31/01/2024

Al Jazeera Arapça muhabiri Moamen Al Sharafi, ailesinin 22 üyesini İsrail'in Cibaliye Mülteci Kampı'na yönelik saldırılarında kaybetmiştir.¹²⁴

İsrail, savaş suçlarını belgeleyerek dünyaya duyuran gazetecileri sadece öldürmekle de yetinmemektedir. **İsrail 7 Ekim'den sonra 50'den fazla gazeteciyi de hukuksuz şekilde tutuklamıştır. İsrail ayrıca Gazze'ye girmek isteyen gazetecilerin içeri girişine izin vermemektedir.**

¹²⁴ <https://www.aljazeera.com/news/2023/12/6/israeli-raid-kills-21-members-of-al-jazeera-correspondents-family-in-gaza>, <https://www.youtube.com/watch?v=u5fJECm-bP8>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

Anadolu Ajansı Orta Doğu Haberler Müdürü Turgut Alp Boyraz'ın Gazze'de basın faaliyetinin ne kadar zor şartlar altında yürütülebildiğini ortaya koyan açıklamaları şu şekildedir:¹²⁵

*"İsrail ordusuna mensup askerlerle birlikte bazı gazeteciler sınırlı şekilde Gazze Şeridi'ne girip çıkabiliyor. Bununla birlikte bu gazetecilerin Filistinlilerle temas kurması yasak ve yayınlacakları haber ve görselleri İsrail ordusuna önden vererek onay almak zorundalar. İsrail'deki Gazeteciler Derneği, uluslararası gazetecilerin Gazze'ye girişine izin verilmesi için İsrail Yüksek Mahkemesine bir dilekçe verdi ancak bir sonuç çıkmadı. Dolayısıyla olup bitenleri Gazze'de bulunan sınırlı sayıda gazeteciden öğrenebiliyoruz. Anadolu Ajansı'nın Gazze'deki ekibi bu noktada tarihî bir role sahip. Sosyal medya ve Gazze'deki siviller ile yardım kuruluşları çalışanları da uluslararası medyanın Gazze'deki haber kaynakları arasında. **Uluslararası gazetecilerin Gazze Şeridi'ne girişine İsrail'in engel olmasının nedenleri arasında birkaç husus öne çıkıyor. Bunları sanırım şu şekilde sıralayabiliriz: Gazze'deki katliam ve yıkımın dünya kamuoyuna tam olarak aktarılmasını önlemek ve bu sayede İsrail üzerindeki baskıyı azaltmak. Gazze'de bulunan Filistinli gazetecilerin içerideki durumu anlatan haberlerinin "tarafı" olduğunu savunarak orada yaşanan yıkımla ilgili gelen video, fotoğraf ve haberlerin itibarını azaltmaya çalışmak. Uluslararası gazetecilerin Gazze'ye girişini engelleyerek medyanın sadece yerel gazetecilere bağlı olmasını sağlamak ve bu durumu kullanarak "Gaz-***

¹²⁵ <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/gorus-israilden-gazetecilere-benzeri-gorulmemis-katliam/3104772>, https://www.youtube.com/watch?v=NG-Viv_reGk, Erişim Tarihi: 31/01/2024

ze'deki gazetecilerin taraflı olduğu" iddiasıyla uluslararası yayın kuruluşlarına bunlardan haber almamaları yönünde gayriresmî bir baskı uygulamak.

Peki İsrail bu hedeflerine ulaşabiliyor mu? Bu soruya hem "evet" hem de "hayır" diye yanıt vermek mümkün. Birinci yanıtta başlayalım. İsrail'in gazetecilere sansür uygulayarak üzerindeki baskıyı bir nebze de olsa azaltmayı başardığını söyleyebiliriz. **İsrail uluslararası gazetecilerin içeriye girişine izin verseydi içerdeki yıkım ve katliamlar dünya basınında çok daha fazla yer alabilirdi.** Şu ana kadar Gazze'deki yıkımın ve katliamın boyutunun tam olarak dünya medyasına yansıdığını söylemek çok zor. Bunun nedenleri arasında elbette ana akım Batı medyasının İsrail yanlısı yayın politikası da var. **Bununla birlikte uluslararası gazeteciler içeriye girebilmiş olsaydı İkinci Dünya Şavaşı'nda harabeye dönen kentleri andıran Gazze Şeridi'ndeki durum muhtemelen medyada çok daha fazla yer alacaktı.** Belki de bu gazetecilerin yapacağı haberler neticesinde oluşacak daha güçlü bir kamuoyu, İsrail'e mutlak destek veren Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve İngiltere gibi ülkeleri pozisyonlarını gözden geçirmeye zorlayabilecekti.

İkinci olarak aynı soruya "hayır" yanıtını da verebiliriz demiştik. İsrail uluslararası gazetecilerin girişini yasaklayarak Gazze Şeridi'nde yaptığı katliam ve yıkımı saklamayı tam olarak başaramadı. Bunun en önemli nedeni Anadolu Ajansı ekibi gibi Gazze Şeridi'nde yaşananları canları pahasına dünyaya aktaran yayın kuruluşları ile sosyal medyanın varlığı. Gazze'de yaşanan insanlık dramını bazı yayın kuruluşlarında ve sosyal medyada gören birçok insan ana akım Batı medyasına dönerek "bunlara neden gözlerini kapattıklarını" sormaya başladı. **Özellikle sosyal medyaya yansıyan bebek ve çocukların öldürüldüğü görüntüleri gören izleyiciler, kendi ülkelerindeki ana akım medyanın yayın politikasını sorgulayarak ciddi baskı oluşturdu. Bunun neticesinde birçok yayın kuruluşu Gazze Şeridi'nde yaşananlara daha fazla yer vermek zorunda kaldı.** Özellikle yaşananları sosyal medya üzerinden gören milyonlarca insan birçok ülkede Filistin için sokaklara döküldü. ABD ve Almanya gibi İsrail lobisinin çok güçlü olduğu ülkelerde bile yüz binlerce insanın İsrail'in saldırılarını protesto ettiklerine tanık olduk. Bu da İsrail'in, gazetecilerin Gazze'ye girişini engelleyerek elde etmek istediği sonuca tam olarak ulaşamadığını gösteriyor. Hatta biraz daha ileri giderek bu sefer İsrail'in medya savaşını açık ara kaybetmeye başladığını bile söyleyebiliriz. Bu durum İsrail'e de gelinen noktada konvansiyonel medyayı sansür yoluyla baskı altına alarak gerçekleri gizlemeye gücünün yetmeyeceğini bir kez daha gösterdi. Çünkü artık Anadolu Ajansı gibi yayın kuruluşları ve sosyal medya var."

İnsan Hakları İzleme Örgütü (HRW) tarafından yayımlanan 21 Aralık 2023 tarihli Rapor'da; mevcut insani durumun Gazze'den bilgi almayı ve dünya ile bilgi paylaşmayı zorlaştırdığı, Gazetecileri Koruma Komitesi'nin (CPI) ön araştırmalarına göre, 17 Aralık 2023 tarihî itibarıyla 57'si Filistinli, 4'ü İsraili ve 3'ü Lübnanlı olmak üzere en az 64 gazeteci ve medya çalışanının öldürüldüğü, Filistin'e yönelik paylaşımlar yönünden ifade özgürlüğünün ihlal edildiği, **7 Ekim 2023'ten bu yana çeşitli ülkelerdeki sanatçılar ve akademisyenlerin şiddet içermeyen, Filistin yanlısı konuşmaları nedeniyle bazı hükümetler ve özel kuruluşlar tarafından susturma, sansür ve gözdağı gibi muamelelere ve**

baskılara maruz bırakıldıkları ve bazı ülkelerde Filistin'e destek amaçlı barışçıl protestolara kısıtlamalar getirildiği açıklanmıştır.¹²⁶

İsrail'in saldırıları sonucu Gazze'de ortaya çıkan insanlık krizinin uluslararası kamuoyunda giderek artan tepkilere yol açmasında canları pahasına görevlerini yerine getiren gazetecilerin büyük emeği bulunmaktadır. Ancak bu durum İsrail'in tepkisini masum siviller yanında gazetecilere de yöneltmesi ve gazetecilerin hayatlarına kast edecek eylemlere girişmesi ile sonuçlanmıştır. İnceleme yürütülebilen bazı vakalar, İsrail'in gazetecileri doğrudan hedef aldığını göstermektedir. Uluslararası Af Örgütü'nün 7 Aralık 2023 tarihli raporunda, **İsrail'in 13 Ekim'de güney Lübnan'da üzerlerinde "basın" yazan kasklar ve kurşun geçirmez yelekler bulunan 7 gazeteciden oluşan bir gruba yönelik düzenlediği**, Reuters muhabiri Issam Abdallah'ın öldürüldüğü ve altı kişinin de yaralandığı saldırının muhtemelen sivillere yönelik **doğrudan bir saldırı olduğu ve savaş suçu olarak soruşturulması gerektiği** ifade edilmiştir.¹²⁷

AA foto muhabiri Mustafa Haruf, İsrail'in Mescid-i Aksa'da cuma namazı kılınmasına getirdiği kısıtlamaları takip etmekte iken 15 Aralık tarihinde İsrail güçleri tarafından kafasına silahla vurulmak ve yerde tekmelenmek suretiyle darp edilmiştir. Darp görüntüleri ise İsrail güçlerinin gazetecilere dahi çekinmeden uyguladıkları orantısız şiddeti açık bir şekilde ortaya koymuştur.¹²⁸

¹²⁶ <https://www.hrw.org/report/2023/12/21/metas-broken-promises/systemic-censorship-palestine-content-instagram-and>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

¹²⁷ <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/12/lebanon-deadly-israeli-attack-on-journalists-must-be-investigated-as-a-war-crime/>, Saldırı ile ilgili diğer açıklamalar için bakınız: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/reuters-muhabiri-abdullahin-israil-atesi-ile-hayatini-kaybetti-raporlarla-kanitlandi/3076095>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

¹²⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=8yswDsHmVCl>, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israil-gucleri-aa-foto-muhabirini-dogukuduste-gorevi-sirasinda-darbetti/3083422>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

Sınır Tanımayan Gazeteciler (RSF), İsrail'in gazetecilere karşı saldırılarında savaş suçlarının soruşturulması için Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne (UCM) 2018 yılından bu yana yapmış olduğu iki başvurudan sonra üçüncü defa başvuru yapmıştır. Sınır Tanımayan Gazeteciler'in, UCM'ye yaptıkları başvurularda **gazetecilerin "savaş suçu" niteliğindeki saldırıların mağduru olduğuna inanmak için makul gerekçelerin olduğu, eldeki kanıtların söz konusu gazetecilerin "kasıtlı" hedef alınmış olabileceğini gösterdiği** bildirilmiştir. UCM Başsavcılığından Sınır Tanımayan Gazeteciler'e gönderilen açıklamada, Filistin'deki durumla ilgili soruşturmada diğer potansiyel suçlar yanında gazetecileri hedef alan suçların da incelendiği belirtilerek, **gazetecilerin uluslararası insancıl hukuk ve Roma Statüsü'nce korunmaları ve bu önemli vazifelerinde hiçbir şekilde hedef alınmamaları gerektiği** vurgulanmıştır.¹²⁹

¹²⁹ <https://rsf.org/en/rsf-files-complaint-icc-war-crimes-against-journalists-palestine-and-israel>, <https://www.aa.com.tr/dunya/uluslararasi-ceza-mahkemesi-israilin-gazetecilere-yonelik-suclarini-da-sorusturacak/3108160>, Erişim Tarihi: 31/01/2024

PRESS

PRESS

A large, bright yellow and orange explosion or fireball rises from a city skyline at night. The explosion is the central focus, with a bright white core and a surrounding glow of yellow and orange. The city skyline is visible in the foreground, with several buildings and a prominent structure with a red roof. The sky is dark, and the overall scene is dramatic and intense.

SONUÇ

1945

2023

SONUÇ

Uluslararası Adalet Divanının 26 Ocak 2024 tarihli tedbir kararında da yer verildiği üzere Filistinliler, Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi'nin 2'nci maddesi kapsamında *farklı bir ulusal, etnik, ırksal veya dinî grup olarak* Sözleşme'nin koruması altındadır. Gazze Şeridi'nde yaşayan Filistinliler, sahip oldukları 2,2 milyondan fazla nüfus ile korunan grubun önemli bir bölümünü oluşturmaktadır.

Sözleşme'nin 2'nci maddesinde sayılan fiillerden *herhangi birinin* ulusal, etnik, ırksal veya dinsel bir grubu, *kısmen veya tamamen ortadan kaldırmak amacıyla* işlenmesi soykırım suçunu oluşturur. İsrail üst düzey yetkililerinin *soykırımda bulunulmasını doğrudan ve aleni surette kışkırtmak suretiyle* 7 Ekim'den hemen sonra yapmış oldukları açıklamalar, gerçekleştirilmesi talimatını verdikleri eylemler, bu eylemlerin hayata geçirilme biçimi ve kısa süre içerisinde *yerinden edilme, yıkım ve ölüm* şeklinde ortaya çıkan ağır sonuçlar Gazze'de yaşayan Filistinlilerin tamamen ortadan kaldırılması amacıyla hareket edildiğini çok açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

İsrail Başbakanı Netanyahu, 7 Ekim tarihinde yaptığı ilk açıklamada hain şehir olarak nitelendirdiği Gazze'de yürütülecek operasyonlarla her yerin enkaz hâline getirileceği ve Gazzelilerin artık gitmesi gerektiğini söylemiştir. İsrail Savunma Bakanı Gallant, 9 Ekim tarihinde Gazze'ye tam kapsamlı abluka uygulayacaklarını, her şeyin kapalı olacağını, elektrik, gıda, su ve yakıt olmayacağını, *insansı hayvanlarla* savaştıklarını ve buna göre hareket edeceklerini ilan etmiştir. 10 Ekim tarihinde İsrail askerlerine yaptığı konuşmada; orduda tüm kuralların kaldırıldığı, savaşan askerlerin hiçbir şeyden sorumlu olmayacakları, insan hayvanlarla savaştıkları, Gazze'nin eskisi gibi olmayacağı ve her şeyi ortadan kaldıracakları ifadelerine yer vermiştir. İsrail Cumhurbaşkanı Herzog 12 Ekim tarihli açıklamasında; yaşananlardan bütün bir ulusun sorumlu olduğunu, sivillerin müdahil olmadığı söyleminin doğru olmadığını belirtmiştir. İsrail Enerji ve Altyapı Bakanı Katz 13 Ekim tarihinde sosyal medya hesabı üzerinden yaptığı paylaşımda, Gazze'deki tüm sivil nüfusa derhâl bölgeyi terk etmelerinin emredildiğini, dünyayı terk edene kadar bir damla su ya da tek bir pil bile alamayacaklarını ifade etmiştir. İsrail Tarım Bakanı Ditcher 12 Kasım tarihli açıklamasında, Gazze Şeridi'ndeki sivil nüfusun sürgüne zorlanmasını "*2023 Gazze Nekbesi*" olarak tarif etmiştir. İsrail Miras Bakanı Eliyahu, bir televizyon programında Gazze'de yaşayan Filistinlilere ne olacağı yönündeki soruya, "*İrlanda'ya da çöllere de gidebilirler. Gazze'deki çanavarlar kendileri çözüm bulmalı.*" cevabını vermiştir. İsrail güvenlik güçleri, hükûmet ve ordu yetkililerinin talimatlarını uygulamışlar, eşi benzeri görülmemiş bir toplu katliam ve yok etme politikasını Gazze'de sivil nüfus üzerinde hayata geçirmişlerdir.

Sözleşme'nin 2'nci maddesinde düzenlenen soykırım suçuna karşılık gelen fiiller; *gruba mensup olanların öldürülmesi, grubun mensuplarına ciddi surette bedensel veya zihinsel zarar verilmesi, grubun bütünüyle veya kısmen, fiziksel varlığını ortadan kaldıracakları hesaplanarak, yaşam şartlarının kasten değiştirilmesi, grup içinde doğumları engellemek amacıyla tedbirler alınması ve gruba mensup çocukların zorla bir başka gruba nakledilmesidir.*

İsrail güçlerinin 365 km²'den oluşan dünyanın en yoğun sivil nüfusuna sahip Gazze Şeridi'nin geneline yönelik sistematik ve ayırım gözetmeyen bombardıman tipi saldırılar düzenlemesi ve fosfor bombası da dâhil olmak üzere büyük tahribata yol açan 65 bin tondan fazla bomba kullanması, *gruba mensup olanların öldürülmesi ve grup mensuplarına ciddi surette bedensel veya zihinsel zarar verilmesi* ile sonuçlanmıştır.

İsrail güvenlik güçlerinin 7 Ekim'den sonra Gazze'de gerçekleştirdiği yoğun saldırılarda, BM kuruluşları tarafından da itibar edilen verilere göre Özel Rapor çalışmasının tamamlandığı 30 Ocak 2024 tarihî itibarıyla 12 bin 345'i çocuk ve 7 bin 500'ü kadın olmak üzere 26 binden fazla Filistinli öldürülmüş, 65 binden fazlası da yaralanmıştır. Öldürülenlerin yüzde 70'inden fazlası kadın ve çocuklardan oluşmaktadır. Yıkılan binaların enkazı altında vefat ettikleri değerlendirilen kayıp kişi sayısı da 4 bin 700'ü kadın ve çocuk olmak üzere 7 bin kişiye ulaşmıştır.

Bu bilgiler, İsrail'in meşru müdafaa gerekçesiyle Hamas'a karşı yürüttüğünü iddia ettiği, ancak insancıl hukuk hükümleri kapsamındaki sorumluluklarını yerine getirmeden gerçekleştirdiği katliam boyutundaki saldırıların, ilk andan itibaren dört aylık süre boyunca daha çok çocuklara ve kadınlara karşı yürütüldüğünü göstermektedir. İsrail saldırılarında, Gazze'de dört ay boyunca her gün 100 çocuk ve 70 kadın öldürülmüştür. BM kuruluşlarının yöneticileri tarafından da ifade edildiği üzere, İsrail saldırılarında her 10 dakikada bir çocuk öldürülmesi Gazze'yi bir çocuk mezarlığına dönüştürmüştür. Gazze, İsrail saldırıları neticesinde çocuk veya kadın olmak için dünyanın en tehlikeli yeri hâline gelmiştir. Gazze'de anneler, İsrail saldırılarına maruz kalmaları hâlinde teşhis edilebilirler diye çocuklarının ellerine ve ayaklarına isimlerini yazmak durumunda kalmışlardır. Gazze'de ailesinden hiç kimse kalmamış çok sayıda refakatsiz yaralı çocuğu ifade etmek için kullanılan WCNSF (*Wounded Child No Surviving Family*) kısaltması, Gazzeli çocukların içerisinde buldukları tarifsiz durumu ortaya koymaktadır.

İsrail saldırıları genel olarak ayırım gözetmeyen tahrip gücü çok yüksek bombalarla gerçekleştirildiğinden masum siviller korkunç bir şekilde hayatını kaybetmiş, hayatta kalabilenlerde çok ciddi yara, yanık ve amputasyon vakaları görülmüştür. İsrail'in uyguladığı tam abluka, hastaneleri de kapsayan tahliye emirleri ve ilk andan itibaren özel olarak hastanelerin hedef alınması nedeniyle hastaneler çalışamaz hâle getirilmiş, bazı yaralıların bacaklarını ve kollarını kaybetmesi ile sonuçlanan acil müdahaleler dâhil olmak üzere ameliyatların önemli bölümü anestezi işlemi yapılmadan gerçekleştirilmiş, bazı yaralılara ise müdahale edilemediğinden ölümler gerçekleşmiştir. Gazze'de her gün en az 10 çocuğun kolları ve ayakları, aldıkları yaralar yüzünden ampute edilmiştir. Gazze'de 7 Ekim'den sonra İsrail saldırıları nedeniyle kolları veya bacaklarını kaybeden en az bin çocuk bulunmaktadır.

İsrail, 7 Ekim'den sonra uluslararası insancıl hukukun ağır ihlaline sebep olacak şekilde tahliye emirleri yayınlayarak, ayırım gözetmeyen bombardıman tipi saldırılarla sivil yerleşim yerlerini yaşanmaz hâle

getirerek, abluka politikaları ile gıda ve temel insani ihtiyaçların geçişine ve insani yardım operasyonlarına izin vermeyerek, açlık ve susuzluğu bir savaş silahı olarak kullanarak ve hastaneleri sağlık hizmeti sunamaz hâle getirerek Gazze'de yaşayan Filistinlilerin *fiziksel varlığını bütünüyle ortadan kaldıracak şekilde yaşam şartlarını kasten değiştirmiştir.*

İnsancıl hukuk düzenlemelerine tamamen aykırı nitelikteki tahliye emirleri, ayırım gözetmeyen bombardıman tipi saldırılar, insanların su, gıda, yakıt, elektrik ve diğer temel insani ihtiyaçlarını karşılayamaması, Gazze nüfusunun yüzde 85'ine karşılık gelen 1,9 milyon Filistinlinin zorla yerinden edilmesine sebep olmuştur. Bu sayı, İsrail'in kurulduktan sonra Filistin topraklarının yüzde 78'ini işgal ettiği 1948 yılındaki *Nekbe* hadisesinden beri Filistin halkının en büyük yerinden edilmesi olarak kayıtlara geçmiştir.

İsrail, yayımladığı tahliye emirlerinde halkın durumunu dikkate almamıştır. Gidecek güvenli bir yer ve güvenli bir yol olmadığında Gazze'nin kuzeyinde yaşayan bir milyon insana yirmi dört saat içerisinde yaşadıkları yerleri tahliye etme emri verilmiş olması, Gazze'nin güneyindeki Han Yunus kentine giden halkı abluka altına alıp ana yolları kapattıktan sonra Refah kentine tahliye emri verilmesi ve sonra da şehrin bombalanmaya başlanması etkili bir uyarı değil, halkın zorla yerinden edilmesidir. İsrail güvenlik güçleri tarafından tahliye emirlerine uyan kişiler de hedef alınmış ve insanlar Gazze'de giderek daha dar alanlara sıkıştırılmıştır. Yerinden edilmiş neredeyse iki milyon insan İsrail saldırılarından korunmak için insancıl hukuk düzenlemelerinin koruması altında olması gereken BM tesisleri ve mülteci kamplarına, hastanelere, okullara ve ibadethanelere sığınmıştır. Bu mekânların da İsrail saldırılarına hedef olması nedeniyle halk, önce Han Yunus, sonrasında Mısır sınırında bulunan ve çok küçük yüzölçümüne sahip olan Refah kentine kadar göç etmek zorunda kalmıştır. Ocak ayı sonu itibarıyla Mısır sınırındaki Refah kenti de İsrail saldırılarına hedef olmaktadır. BM bayrağı altında faaliyet yürüten ve 1,4 milyon Filistinlinin sığındığı mülteci kamplarına İsrail güçleri tarafından sadece üç ay içinde 270 defa saldırı düzenlenmiş, 150'den fazla BM çalışanı öldürülmüş ve 146 BM tesisine zarar verilmiştir. Uluslararası kuruluşların da raporlarında ifade edildiği gibi Gazze'de yaşayan insanların kendini güvende hissedeceği hiçbir yer bulunmamaktadır. Gazze'de 2,2 milyon insan, dört aydır İsrail bombardımanlarının her an, her yere düşebileceği bir ortamda hayata tutunmaya çalışmaktadır.

İsrail'in Gazze'de sürdürdüğü bombardıman tipi saldırılar masum sivillerin yaşam hakkı üzerinde olduğu kadar barınma imkânlarında da yıkıma yol açmıştır. Başta Gazze'nin kuzeyindeki yerleşim yerleri olmak üzere birçok bölge yaşanmaz hâle getirilmiştir. 30 Ocak 2024 tarihî itibarıyla İsrail'in 65 bin tondan fazla bomba kullanarak gerçekleştirdiği saldırılar sonucu Gazze'de yıkılan 25 binden fazla bina içerisinde 70 binden fazla bağımsız bölüm, 140 kamu binası, 161 cami, 99 okul ve 3 kilise tamamen yıkılmış, 290 bin bağımsız bölüm, 295 okul, 196 cami ve 25 hastane hasar görmüş, 122'den fazla ambulans imha edilmiş ve 30 hastane İsrail saldırıları ve abluka şartları nedeniyle hizmet dışı kalmıştır.

Kalıcı insani ateşkesin sağlanması ve sürekli insani yardım operasyonları gerçekleştirilmesi durumunda dahi toplam 400 bin konuttan 70 bini yıkılan ve altyapı kaynakları tamamen tahrip edilen Gazze'de, yerleşim alanlarının tekrar yaşanabilir hâle getirilmesinin çok olağanüstü bir durum olmadığı müddetçe imkân dâhilinde olmayacağı açıktır. Zaten 2,2 milyon Gazzeli henüz kendi yurdunda, İsraili bakanların da katıldığı bir konferans ile Gazze'de inşa edilecek yerleşim birimlerinin açıklanması, ilk andan itibaren saldırıların hedefinin Gazze halkının toprakları dışına sürgün edilmesi olduğunu ortaya

koymaktadır. İsrail'in Gazze'de yaşayan Filistinlileri yerlerinden etmek ve bir daha yaşadıkları yerlere geri dönmelerini sağlamak amacıyla her birisi ayrı savaş suçu teşkil eden mülkiyetin yaygın bir şekilde yok edilmesi, sivillerin sığındığı BM tesisleri ve mülteci kamplarının, okulların, camilerin ve kiliselerin bombalanması ve mezarlıkların tahrip edilmesi eylemleri, Filistinlilerin temel hakları kadar sahip oldukları binlerce yıllık tarihî ve kültürel miras ile aile ve dinî değerlerine de saldırdığını göstermektedir.

İsrail yönetimi, uyguladığı politikalarla temel insani ihtiyaçların Gazze'ye girişine izin vermeyerek ve insanların temel ihtiyaçlarını karşılayabileceği altyapı tesislerini bombalayarak çoğunluğu küçük çocuklardan oluşan sivilleri aç ve susuz bırakmayı bir savaş yöntemi olarak kullanmıştır. 16 yıldır karadan, denizden ve havadan abluka altında olduğu için bir milyon insanın insani yardımla geçinebildiği Gazze'de, 7 Ekim sonrası dört ay içerisinde uygulanan politikalarla açlıkla boğuşan çocukların İsrail saldırıları altında öldüğü bir süreçten, çocukların açlıktan ölmeye başladığı bir sürece gelinmiştir. Dünya Gıda Programı tarafından yapılan açıklamalara göre çatışmanın başlangıcından bu yana gerekli gıda tedarikinin yalnızca yüzde 10'u Gazze'ye ulaşabilmektedir. Yakıt kıtlığı ve fırınların bombalanması nedeniyle Gazze'deki 130 fırının tamamında halkın temel gıdası olan ekmeğin üretimi durma noktasına gelmiştir. Entegre Gıda Güvenliği ve Beslenme Aşaması Sınıflandırması'nın (IPC) 21 Aralık 2023 tarihinde yayımladığı rapora göre Gazze'de gıda yetersizliği yıkıcı boyutlardadır. Gazze nüfusunun tamamı kriz ya da daha kötü seviyelerde akut gıda yetersizliği içinde hayatını idame ettirmeye çalışmaktadır. Gazze'deki Filistinlilerin neredeyse tamamı her gün öğün atlamakta olup yüz binlerce yetişkin, çocukların yemek yiyebilmesi için aç kalmaktadır.

Gazze'ye çok sınırlı bir şekilde insani yardım ulaştırabilen UNRWA'ya göre, İsrail'in abluka ve saldırı altında tuttuğu Gazze Şeridi'ne giren sınırlı sayıdaki insani yardımlar, halkın ihtiyaçlarının yüzde 7'sini dahi karşılamamakta, özellikle irtibat kurulamayan 500 binden fazla insanın bulunduğu Gazze'nin kuzeyine gönderilen insani yardımların dörtte üçü ise İsrail engeli ile karşılaşmaktadır. BM Genel Sekreteri'nin kullandığı ifadelerle Gazze'ye ulaşabilen yardımlar okyanusunda birer damlaya karşılık gelmektedir. Açlığın silah olarak kullanıldığı Gazze'de savaş, açlık, salgın hastalık ve soğuk hava ile mücadele eden insanların bugün gıda temini için hayvan yemlerini öğütmeye başladıklarına ve yerden topladıkları otları kullandıklarına şahit olunmaktadır. Mısır sınırında bekleyen insani yardım tırlarının geçişine ise İsrail tarafından izin verilmemektedir. İsrail'in 7 Ekim'den bu yana aralıksız sürdürdüğü saldırıların yoğunluğu nedeniyle sokaklarda kalan ve defnedilemeyen cesetlerin, sokak hayvanları tarafından yenmeye başlandığı görüntüler paylaşılmaktadır.

22 Aralık 2023 tarihinde Gazze'deki sivil nüfusa daha fazla insani yardım sağlanmasına yönelik acil ihtiyacı vurgulayan BM Güvenlik Konseyi kararı alınmasına ve Kıdemli İnsani Yardım ve Gazze Yeniden Yapılanma Koordinatörü atamasının öngörülmesine rağmen Uluslararası Adalet Divanı'nın İsrail hakkında insani yardım konusunu da içerecek şekilde tedbir kararı verdiği günün hemen ertesinde, ABD ve İngiltere başta olmak üzere bazı ülkelerin 16 bin çalışanı Gazze'de bulunan UNRWA'nın 12 çalışanı hakkında devam eden soruşturma gerekçe gösterilerek sağladıkları fonları geçici olarak askıya aldığı duyurması, Gazze'de zaten çok yetersiz olan insani yardım operasyonlarının tamamen durması tehlikesini ortaya çıkarmış, oldukça yakın olan kıtlık tehlikesinin yaşanması kaçınılmaz hâle gelmiştir.

İnsancıl hukuk düzenlemelerinde, yaralı ve hastaların korunmasına ve sağlık tesislerinin saldırılara hedef olmamasına özel önem atfedilmektedir. İsrail'in Gazze'deki hastanelere yönelik uygulamaları, uluslararası insancıl hukuk ilkelerini tanımadığının ve eş zamanlı olarak birçok savaş suçunu utanç verici eylemlerle işlediğinin açık göstergesidir. Hastaların ve yaralıların hayatına mâl olacağını bilerek hastanelerin devre dışı kalması için elektrik ve yakıt akışını durdurmak, güneş panelleri ile birlikte enerji kaynaklarını hedef almak, abluka politikaları ile ilaç ve tıbbi cihaz yardımlarını kesmek, yüzlerce insanın ölmesini ve yaralanmasını göze alarak doğrudan hastanelerin çevresini ve bölümlerini bombalamak, hasta ve yaralıların hayatlarını riske atacak şekilde sağlık çalışanlarını hastaneleri tahliye zorlamak uluslararası insancıl hukuk düzenlemelerinin ağır bir şekilde ihlal edildiğini, Gazze'de sağlık sisteminin işlemez hâle getirildiğini ve tedavi imkânı bulamayan insanların yaşadıkları yerleri terk etmeye mecbur bırakıldığını göstermektedir.

İsrail'in Gazze'de sağlık sistemini işlemez hâle getirmesinin yaralıları ve hastalar kadar hamile kadınlar ve yeni doğan bebekler üzerinde de yıkıcı etkileri olmuştur. Elektrik kesintisi nedeniyle kuvözlerden çıkarılan prematüre bebeklerin havasız kalarak öldüğüne yönelik bildirimler ile hastane zorla tahliye edilip doktor ve refakatçiler hastaneden çıkarıldıktan sonra ölüme terk edilen bebeklerin cesetlerinin çürümeye başlamasına yönelik tüm dünyada infial oluşturan bildirimler ise saldırıların en can yakıcı sonuçlarındandır. Sözleşme *grup içinde doğumları engellemek amacıyla tedbirler alınmasını* soykırım suçu olarak düzenlemesine rağmen İsrail tarafından sağlık hizmetlerine ihtiyaç duyan kişilerin korunmasına yönelik hiçbir çabada bulunulmamıştır. Dünya Nüfus Fonu tarafından yapılan açıklamalarda; Gazze'de 50 bin hamile kadının sağlık hizmetlerine erişemediği, bu rakamın günde 180 doğum anlamına geldiği, kadınların hamilelik ya da doğumla ilgili komplikasyonlarla karşılaşma ihtimali bulunduğu, hastaneler yaralılarla dolup taşarken yakıt, ilaç ve temel malzeme eksikliği nedeniyle pek çok kişinin sağlık hizmetlerinden mahrum kalacağı, dolayısıyla bu durumun hamile kadınlar ve yeni doğanlar için hayati risk oluşturduğu, kadınların anestezi olmadan sezaryen yaptırmak zorunda kaldıklarına ilişkin raporlar aldıkları ifade edilmiştir. Gazze'de, İsrail saldırılarından sonra bebek ölüm ve düşük oranlarında yüzde 300'den fazla artış yaşanmıştır. Gazze'de hamile kadınların büyük bölümünün hastane şartlarında doğum yapamadığı ve sezaryen işlemi ile yapılan bazı doğumlarda anestezi uygulanmadığı dikkate alındığında, Gazze'deki her doğumda hem anneler hem de bebekleri çok ciddi sağlık riskleri ile karşı karşıya kalmaktadır. Annesi ölen bebeklerin ya da yoğun bombardıman ve yetersiz beslenme nedeniyle sütü kesilen annelerin bebeklerinin abluka şartları altında süt olmadan yaşamlarını sürdürme imkânı bulunmamaktadır.

İsrail'in saldırıları sonucu Gazze'de ortaya çıkan insanlık krizinin uluslararası kamuoyunda giderek artan tepkilere yol açmasında canları pahasına görevlerini yerine getiren gazetecilerin büyük özverisi bulunmaktadır. Ancak bu durum İsrail'in tepkisini masum siviller yanında gazetecilere de yöneltmesi ve aileleri ile birlikte hayatlarına kast edecek eylemlere girişmesi ile sonuçlanmıştır. 30 Ocak 2024 tarihi itibarıyla 7 Ekim'den bu yana Gazze'de İsrail tarafından öldürülen gazeteci sayısı 120'yi geçmiştir. Gazze'de görev yapan gazetecilerin sayısının yüzde 10'undan fazla olan bu sayı, altı yıl içinde 69 gazetecinin yaşamını yitirdiği II. Dünya Savaşı'nda öldürülen basın mensubu sayısından da çok daha fazladır.

İsrail'in 7 Ekim'den itibaren uygulamaya koyduğu uluslararası insancıl hukuk düzenlemelerinin ağır ihlaline yol açan eylemler, ilk 4 aylık sürede daha önce eşi ve benzeri görülmemiş sayıda çoğunluğu kadın ve çocuklardan oluşan sivilin ölümüne, Gazze nüfusunun yüzde 85'inin yerinden edilmesine, yerleşim yerlerinin yaşanmaz hâle getirilmesine ve Gazze'de yaşayan Filistin halkının şiddetli açlık, susuzluk ve temel ihtiyaçlardan yoksun bir şekilde yaşam mücadelesi vermek zorunda kalmasına yol açmıştır. Bugün Gazze'de yaşayan Filistinliler, İsrail saldırıları ve kıtlık şartları altında *var olma haklarının inkar edilmesi* durumu ile karşı karşıyadır.

Yukarıda detaylarına yer verildiği üzere İsrail yönetimi, 7 Ekim'den itibaren Gazze'de yaşayan Filistin halkını tamamen ortadan kaldırmak amacıyla sistematik ve yaygın bir şekilde gerçekleştirdiği öldürme, ciddi surette bedensel veya zihinsel zarar verme, yaşam şartlarını kasten değiştirme ve doğumları engellemek amacıyla tedbirler alma suretiyle *soykırım suçu* işlemiştir. Sözleşme'nin 3'üncü maddesine göre *Gazze Soykırımı'nı* gerçekleştirmeye yönelik eylemlerde bulunanların, soykırımda bulunulması için işbirliği yapanların, soykırımda bulunulmasını doğrudan ve aleni surette kışkırtanların, soykırımda bulunmaya teşebbüs edenlerin ve soykırıma iştirak edenlerin işledikleri eylemler nedeniyle cezalandırılması gerekmektedir.

Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi'ne taraf devletlerin Sözleşme'nin 1'inci maddesi kapsamındaki soykırımı önleme ve cezalandırmaya ilişkin sorumlulukları ile BM Güvenlik Konseyi'nin uluslararası barış ve güvenliğin korunmasına yönelik sorumluluğunu yerine getirmemeye devam etmesi halinde, açıktan kitlesel ölümler yaşanması ve Gazze'de yaşayan insanların ülkelerini terk etmek zorunda kalması artık kaçınılmaz bir sonuç olarak görünmektedir. Soykırım suçu ile birlikte insanlığa karşı suç ve savaş suçu teşkil eden bu eylemlere sebep olan kişilerin Uluslararası Ceza Mahkemesi ve Uluslararası Adalet Divanı dâhil yargı mercileri önünde hesap vermemesi ve bu hukuk tanımazlığın cezasız bırakılarak aynı şekilde kadın ve çocuklar başta olmak üzere sivillere yönelik eşi benzeri olmayan saldırılarla işlenmeye devam etmesi, uluslararası barış ve güvenliğin sağlanması esasına dayanan uluslararası sistemin inandırıcılığını ve güvenilirliğini tamamen yitirmesine yol açacaktır.

KAYNAKÇA

ABDULLATİF, Sedda, Uluslararası Hukuka Göre Filistin'deki İsrail Yerleşimi, İstanbul Üniversitesi, Doktora Tezi, İstanbul 2020.

AKÇAPA, Mevlüt, "Arap Baharı Öncesi Filistin'in İçsel Dinamikleri Bağlamında Türkiye'nin Filistin Meselesine Yaklaşımı", Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Dergisi, Cilt:4 Sayı:1, 2021, s.33-45.

ARAL, Berdal, Bitmeyen İhanet: Emperyalizmin Gölgesinde Filistin Sorunu ve Uluslararası Hukuk, 2. Baskı, Çıra Yayınları, İstanbul 2023.

ARI, Tayyar, Geçmişten Günümüze Ortadoğu Siyaset, Savaş ve Diplomasi, Alfa Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2005.

ARMAOĞLU, Fahir, Filistin Meselesi ve Arap-İsrail Savaşları, 8. Baskı, Kronik Kitap Yayınları, İstanbul 2023.

BAJOİT, Guy, "Siyonizm ve Emperyalizm", Siyonizm ve Irkçılık, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1982, s.143-159.

BATUR YAMANER, Melike vd., 12 Ağustos 1949 Tarihli Cenevre Sözleşmeleri ve Ek Protokolleri, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul 2009.

BÖLME, Selin M., İsrail'in Değişime Direnci 2012 Gazze Saldırısı, SETA Analiz, Sayı: 55, Ankara 2012.

BİRİNCİ, Ebru, 2006-2015 Yılları Arası Batı Şeria ve Doğu Kudüs'te İsrail Yerleşim Aktiviteleri ve Yerleşimci Şiddeti, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon 2016.

ÇALIK TOPUZ, "Zuhal, Tek Taraflı Çekilmenin Ardından Gazze", International Journal of Social Inquiry, C: 15, S:1, 2022, s. 209-222.

KALIN, İbrahim, Ben, Öteki ve Ötesi, İslam-Batı İlişkileri Tarihine Giriş, 23. Baskı, İnsan Yayınları, İstanbul 2016.

KEMİKSİZ, N. Neşe, "Ürdün-Filistin İlişkilerine Tarihsel Bir Bakış", The Turkish Yearbook of International Relations, S. 50, 2019, s. 181-213.

KÜÇÜK, Mehmet Alparslan, "Anadolu'daki Arzı Mevud: Urfa", İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, Cilt: 5, Sayı: 2, 2016, s. 167-196.

LİLIENTHAL, M. Alfred, "İsrail'e Göçü Kışkırtan Siyonist Entrikalar" Siyonizm ve Irkçılık, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1982, s.51-65.

MAZLUMDER, Gazze Raporu 2023: İnsanlığın Gözleri Önünde Yaşanmış Soykırım, İstanbul 2023.

ÖKE, Mim Kemal, *Siyonizm'den Uygarlıklar Çatışmasına Filistin Sorunu*, Ufuk Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2002.

ÖZKOÇ, Özge, "Savaş ve Barış: Doksanlı Yıllarda Filistin-İsrail Sorunu", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt:64, S:3, 2009, s. 167-195.

PAPPE, Ilan, *Unutulmuş Filistinliler: İsrail'deki Filistinlilerin Tarihi*, 1. Baskı, Küre Yayınları, İstanbul 2020.

SAİD, W. Edward, "Emperyalizm ile Siyonizm'in Entellektüel Kökenleri", *Siyonizm ve Irkçılık*, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1982, s.137-143.

SARI, Buğra, "Filistin Direnişinde Aşıl Tendonu: Hamas-Fetih Çatışması", *Yeni Fikir Dergisi*, C:10, S:21, 2018, s. 23-39.

SHLAİM, Avi, *Demir Duvar İsrail ve Arap Dünyası*, 2. Baskı, Küre Yayınları, İstanbul 2022.

ŞEN, Ersan, *Uluslararası Ceza Mahkemesi*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2009.

TOPAL, Ahmet Hamdi, "27 Aralık 2008–18 Ocak 2009 Gazze Saldırısı ve Uluslararası Ceza Hukuku", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C: 12, S: 1-2, 2008, s. 1091-1112.

TÜBA, *Filistin - İsrail Savaşı Raporu*, Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları, Ankara 2023.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, *Yüzyılın İşgali: Tek Taraflı Planların Gölgesinde Filistin*, 1.Baskı, İstanbul 2020.

Türkiye Diyanet Vakfı, *İslam Ansiklopedisi*,

WALZ, L. Humphrey, "Siyonizm ve Irkçılık: Çelişen Görüngüler ve Algılamalar", *Siyonizm ve Irkçılık*, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1982, s.17-29.

YARAR, Erhan, *Tarihsel Dönüşüm-Filistin Sorunu Temelinde Türk Dış Politikası ve İsrail Devletini Tanıma Süreci*, 4. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara 2006.

YILDIRIM, Yusuf, "İsrail-Filistin Sorununda İki Devletli Çözüm Arayışları", *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, C: 18, S: 41, 2021, s. 3840-3884.

ZENGİNKUZUCU, Dikran M., "Filistin Devleti'nin Başvurusu Bağlamında Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin Yargı Yetkisi ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin Rolünün Analizi", *Uluslararası Suçlar ve Tarih Dergisi*, S: 19, 2018, s. 17-48.

<http://www.mofa.pna.ps/en-us/>
https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/index_en
<https://commission.europa.eu/>
<https://documents.un.org/>
<https://mid.ru/en/>
<https://news.un.org/en/>
<https://opt.savethechildren.net/>
<https://twitter.com/>
<https://www.aa.com.tr/>
<https://www.aljazeera.com>
<https://www.amnesty.org/en/>
<https://www.auswaertiges-amt.de/en/>
<https://www.bbc.com/turkce>
<https://www.consilium.europa.eu/en/>
<https://www.diplomatie.gouv.fr/en/>
<https://www.emro.who.int/>
<https://www.gov.il/en>
<https://www.gov.uk/>
<https://www.gzt.com/>
<https://www.hrw.org/>
<https://www.icc-cpi.int/>
<https://www.icrc.org/en/>
<https://www.ilo.org/>
<https://www.independent.co.uk/>
<https://www.instagram.com/>
<https://www.mfa.gov.tr>
<https://www.msf.org/>
<https://www.ohchr.org>
<https://www.oic-oci.org/>
<https://www.pcbs.gov.ps/>
<https://www.state.gov/>
<https://www.tccb.gov.tr/>
<https://www.theguardian.com/>
<https://www.trthaber.com/>
<https://www.un.org/sg/en/>
<https://www.unfpa.org>
<https://www.unicef.org/>
<https://www.unrwa.org/>
<https://www.voaturkce.com>
<https://www.washingtonpost.com/>
<https://www.wfp.org/>
<https://www.whitehouse.gov>
<https://www.who.int/>
<https://www.yenisafak.com/>
<https://www.youtube.com>
<https://tr.euronews.com/>
<https://tr.wikipedia.org/>
<https://www.timesofisrael.com/>
<https://www.milliyet.com.tr/>
<https://www.al-monitor.com/>
<https://www.haber7.com/>
<https://ordaf.org/>
<https://www.ruhr-uni-bochum.de/>
<https://avalon.law.yale.edu/>
<https://www.haberturk.com/>
<https://www.un.org/>
<https://documents-dds-ny.un.org/>
<https://www.trtworld.com/>
<https://www.indyturk.com/>
<http://bdsturkiye.org/>
<https://www.icj-cij.org/>
<https://www.orsam.org.tr/>
<https://bianet.org/>
<https://www.ochaopt.org/>
<https://documents-dds-ny.un.org/>
<https://ec.europa.eu/>
<https://www.savethechildren.net/>
<https://www.icj-cij.org/>
<https://www.ipcinfo.org/>
<https://edition.cnn.com/>
<https://www.bbc.com/>
<https://rsf.org/>

Gazzelilere şunu söylüyorum: Artık gidin, çünkü her yere güçlü bir şekilde operasyon yapacağız.

Binyamin Netanyahu (İsrail Başbakanı)

Orada sorumlu olan bütün bir ulustur. Sivillerin farkında olmadığı, müdahil olmadığı söylemi doğru değil. Kesinlikle doğru değil.

Isaac Herzog (İsrail Cumhurbaşkanı)

Gazze'ye tam kapsamlı abluka uyguluyoruz. Elektrik, gıda, su, yakıt olmayacak. Her şey kapalı olacak. İnsansı hayvanlarla savaşıyoruz ve buna göre hareket ediyoruz.

Yoav Gallant (İsrail Savunma Bakanı)

Gazze'de her 10 dakikada bir çocuk öldürülüyor. İnsanlığın en karanlık anına yakın olduğumuzu düşünüyorum.

Rik Peepkorn (DSÖ Filistin Temsilcisi)

Gazze çocuklar için bir mezarlığa dönüşüyor. Her gün yüzlerce kız ve erkek çocuğunun öldürüldüğü veya yaralandığı bildiriliyor. Ortaya çıkan felaket, insani ateşkes ihtiyacını her geçen saat daha acil hâle getiriyor. Yardım damlaları ihtiyaç okyanusunu karşılamıyor.

Antonio Guterres (BM Genel Sekreteri)

Gazze Şeridi çocuk olmak için dünyanın en tehlikeli yeri... Sahadaki ekibimiz uzuvları kopmuş, üçüncü derece yanıkları olan ve etraflarını saran şiddet nedeniyle şoka girmiş çocuklarla karşılaştıklarını anlatıyor.

Adele Khodr (UNICEF Orta Doğu Bölge Direktörü)

Gazze'de herkes aç! Öğün atlamak bir norm ve her gün umutsuzca yiyecek arıyor. İnsanlar genellikle bütün gün ve geceyi yemek yemeden geçiriyor. Çocuklar yemek yiyebilsin diye yetişkinler aç kalıyor.

BM Dünya Gıda Programı (WFP)

(UNRWA fonları kesildikten sonra Gazze için) Kıtık zaten yakındı artık kaçınılmaz oldu.

Michael Fakhri (BM Gıda Hakkı Özel Raportörü)

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU
(OMBUDSMANLIK)

Kavaklıdere Mah. Zeytin dalı Cad. No: 4 Çankaya/ANKARA
Tel: (312) 465 22 00 Faks: (312) 465 22 65

 /TRombudsman
www.ombudsman.gov.tr

